

PRÆFATIO

IN HOMILIAS SEU SERMONES SEQUENTES

MAGISTRI ADAMI

Dicti Anglici.

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

1. SUMMARIUM. — 1. *Litterarum inventio adminiculatur memoriæ.* — 2. *Earum utilis et necessarius usus.* — 3. *E suggestu proclamata jussu scripto committere.* — 4. *Diu advocatur ob parvitatis propriæ, ac inadvertentiæ alienæ respectum.* — 5. *Sui depressio, Patrumque ac Ecclesiæ doctorum sublimatio.* — 6. *Charitati suorum, atque auctoritati superiorum satisfacit.* — 7. *Nuncupat labores suos Ecclesiæ Præmonstratensis canonicis.* — 8. *Quos diligit sine fictione, recolens beneficia sine adulatione.* — 9. *Præstatio retributionis possibilis.* — 10. *Homilia centum per annum distributæ.* — 11. *Spiritualis et corporalis medici analogia.* — 12. *Scripta sua subjicit corrigenda.*

I. Inter cætera, o vitæ venerabilis viri, mihi in Christo dilectissimi, in quibus et sciendi, quæ antiquitus acta, vel dicta sunt, et retinendi quam maxime quæ sciuntur, vel materia vel occasio consistit, illud nimirum primum ac præcipuum est, quod in diversitate quæ sub sole linguarum sunt, notæ jamdudum inventæ sunt litterarum. Siquidem dum sine ambiguo constat, quod sicut ex litteris syllabæ, sic et ex syllabis dictiones, et ex dictionibus sunt oratione contextæ, quo major litterarum in nobis et evidentior notitia apparet: eo profecto consequenter in nobis et clarius contra ignorantiam scientia nitet, et firmiter contra oblivionem memoria viget. Hinc quoque in primo Etymologiarum libro Isidorus dicit: *Litteræ autem sunt indices rerum, signa verborum, Quibus tanta vis est, ut nobis dicta absentium sine voce loquantur.* Et adjunxit: *Usus, Inquit, litterarum repertus est propter memoriam variarum rerum; nam ne oblivione fugiant, litteris alligantur.* Et addidit causam: *In tanta enim rerum varietate, nec disci audiendo poterant omnia, nec memoria retineri.*

II. *Litterarum necessitas.* Cum igitur res litteræ indicent, cum verba nihilominus signent, cum et earum tanta vis sit, ut sine voce quoque loquantur nobis absentium dicta, patet procul dubio quod earum sit necessarius usus, dum per eas apud nos, quæ scire, non retinere volumus [*al. valemus*], alligantur, quæ solo auditu nec eruditio docere, nec memoria sufficit retinere.

III. *Sermonum scribendorum ratio.* Inde quidem est quod quorundam nostrorum tam coæqualium prece quam superiorum præcepto fatigare quam sæpe parvitatem meam pulsando dignata est devotio; ut quædam ex his, quæ ad ædificationem coram positorum antea dixeram tam illorum quam istorum litteris mandarem. Et hæc nimirum est causa [*al. hac nimirum de causa*], qua sunt, quæcumque scripta sunt, litteris mandata. Quatenus

pariter videlicet et qui cum voce habere non possent præsentem, haberent quoque loquentem, etiam sine voce absentem. Et memoriæ nihilominus facile commendarent legendo sæpe repetita, quæ difficile in memoria retinere possent audiendo semel prolata.

IV. *Obstacula bina: primum exilitatis propriæ, secundum inadvertentiæ alienæ respectus.* Verum cum ita fuisset multoties tam prece, quam præcepto pulsatus, hinc rubore perfusus, hinc et timore concussus: hinc, inquam, super propria ignorantia erubescens, hinc quoque mordentes detraherentium linguas pertimescens, nequaquam omnino vel obsecrantibus acquiescere, vel jubentibus decrevi parere: sed tam illis diu quam istis resistens, nec illorum me permisi petitionibus flecti, nec istorum præceptionibus compelli. Ecce quippe tunc levius judicavi offendere benivolos non modo socios, sed prælatos, quam contra pusillanimitatem meam provocare malivolos. Quibus dum, qui dicit, displicet [*al. qua dicit, displicent.*] consequenter non æquo judicio et quod dicit, non placet. Nec honori esse possunt, quæ percipiuntur auribus verba, quando vilescit, quæ oculis cernitur, persona. Cumque acuto linguæ cædant gladio, quod coram est prolatum audiunt: sed multo nonnauquam crudelius in id debacchantur, quod exaratum in charta deprehendunt. Dum vero livoris intrinsecus malitia torquentur, magis ubi eis reprehensionis quam ædificationis patere possit occasio rimantur: qua videlicet ædificatione mediante instruantur quanquam [*al. quam quid vel quamque*] illud salubre sit, quod eos et a malo retrahat impetuosis, et ad bonum excitet pigros.

V. *Sui ipsius præ Patribus orthodoxis submissio.* Non solum autem, sed calamum arripere et propriæ quoque dissuasit aliquandiu conscientia ignorantie: quia dum in tantum superabundant vitales ac prædulces Patrum orthodoxorum delicia,

erubui, nec immerito, illis, qui ad eas non tam crebro quam jugiter sedent, insipidum meæ paupertatis olus apponere, et inter torrentes limpidissimos lutosam paludem meam propinare. Quis enim id, nec injuste, non omni censeret subsannatione dignum? unum quippe ac idem foret ac si talpa suffodiens, et cæca magis quam cæcata aquilæ se ingereret volanti, ut soli cum ea radiis non intuens inferret obtutus. Quod mihi in sentiendo acumen, quisve nitor in proferendo, quæve in conversatione perfectio, ut quidquam apponendum delicatis ac copiosis in deliciis suis de sacco meo cilicino præsumerem? Hoc autem eorum proprie proprium est, qualis non sum ego: quos et prædivites reddit aurum in acumine ingenii, et claros argentum in nitore eloquii, et ornatos lapides pretiosi in vita laudabili. Sed talis ego non sum. Sed pauper, obscurus et indecorus, utpote cui deest et profunditas sapientiæ, et fulgor eloquentiæ, et meritum vitæ. In his itaque et hujusmodi excusatio mea, nec petitiones ad exaudiendum admittens [*al. admittit*], nec præceptiones ad implendum complectens [*al. complectitur*].

VI. *Superat et præcipientis auctoritas et petentis charitas.* Cæterum sicut aliquando fortassis excusare me decuit, sic procul dubio semper recusare mihi non licuit, quia non minus damnabile hoc obstinationis, quam istud indicium probabilis foret humilitatis. Id quippe dedit tolerabile exorati ac jussi humilitas; hoc autem procul pellere habuit et charitas petens, et auctoritas jubens. Ita quoque per omnia factum est. Magisque judicavi cruentas in me detrahentium admittere manus, quam voluntatibus eorum resistendo vel sociales erga cœquales, vel filiales erga superiores non habere affectus. Attractus igitur et devictus, jactansque cogitatum meum in Domino, applicare cœpi studio animum, et calamo manum (*Psal. XLIV, 2*); et quæ interim pro temporis congruentia, ac loci opportunitate occurrere poterant litteris, tam quæ in publico antea dixeram, repetens, quam quæ necdum coram dixeram superaddens expressi, et expressa vestræ potissimum charitatis sinceritati transmisi.

VII. *Nuncupatio operis, et suiipsius.* Vobis utique, vobis, inquam, o viri reverendi sinceræ dilectionis ulnis in Christo complectendi, hoc specialiter opusculum dignum duxi destinandum, quos inter famulos Christi universos, sicut dignum et justum est, in ipsius complector visceribus, mihi tenere et insolubiliter constrictos, quos et sanctarum unitor mentium Patris et Filii, et Spiritus sancti unus idemque cum eis Deus, compage veri amoris indeficienti, meo in se spiritui concessit esse unitos, vester [*al. vestrum*] ex toto esse desidero, si quid in verbo Dei valeo; imo si quid mihi datum est in aliquo exercitio spirituali, quod esse possit ædificationi. Accipiat igitur sinceritatis vestræ dulcedo munus istud, omnino quidem exiguum, non exigua tamen dilectione transmissum; nullatenus æsti-

A mans, quod id valde vobis putem necessarium; sed ut ex transmissione conjiciat, atque perpendat; quem qualemve erga vos habeam in Domino affectum. Totus quippe semper, et ubique, et ad omnia in quantum et scientia nosse, et facultas contulit posse; in Christo vester sum, si quid tamen sum. Vester utique; vester, inquam, in obsequio famulus, in beneficio obnoxius, in eruditione discipulus, in adoptione filius, in pace catholica socius, in dilectione amicus; in ipso denique, qui Dominus est dominantium, conservus. An istud quis asserat magnum, quod me ex toto assero vestrum? Ego autem non contradicerem: si ipse magnus essem. Nunc vero non me existimans esse aliquid, cum nihil sim, ne ipse me seducam (*Gal. vi, 3*), sed potius sciens quid desit mihi, non magni aliquid me agere deputo, etiam cum me ex toto ad amandum colligo; qui me tantillum et talem, a tantis ac talibus, tantum ac taliter amari non ignoro.

VIII. *Dilectio sine fictione, et beneficiorum recognitio sine adulatione.* Cogitans siquidem apud me et recogitans, volvens ac revolvens, in quanto, et quali me in Domino complectamini affectu, dum hinc me prævideo tam indignum, hinc autem tanti apud vos habitum: super inæstimabili hac dilectione vestra erubescens, fateor, obstupescens, et obstupesco erubescens. Neque enim in corde, et corde, sed coram Deo, in Christo, loquor: *Testimonium mihi perhibente conscientia mea, in Spiritu sancto (Rom. ix, 1)*, quem in veritate video, qualemque me ore confiteor, talem et in corde intueor; vilem me faciens, et in oculis nihilominus meis humilis existens. Sed nec ad lingendum linguam mihi assumo caninam in recordatione ac confessione eorum, quæ mihi a vobis tam copiose collata sunt beneficiorum, agendo gratias vocem laudis emittens. Non autem [*al. inquam*] oleo vestrum caput impinguo, succum adulationis admittens. Quis itaque ego, aut qualis ego, vel quæ domus patris mei (ut quidam ait [*II Reg. vii, 18*]) in Israel, ut mihi talem, quam fructuosos comitantibus affectibus, et quidem copiosissime vestra in domo universitas sinceræ largiatur dilectionis affectum? Quis majorem, quam ego, invenit gratiam in oculis omnium vestrum? et, ut aliquid amplius addam: quis etiam tantam? et quidem ita esse clamitare non cessat devotio universitatis vestræ, in eo quod parvitatem meam, et tam hilariter suscipit ad se venientem; et tam pie tractat apud se commorantem, et tam invita dimittit a se recedentem. Quando enim non de ejus causata est absentia, hilaris effecta de præsentia, sicut lætata de accessu, sic et contristata de discessu?

IX. *Quæ condigna beneficiorum retributio.* Reddat vobis Dominus vicissitudinem [*al. vicem*] hanc, in cujus conspectu capilli etiam electorum suorum ad remunerationem, et numerati sunt. Nam ut condignam ego vobis remunerationem impendam, longe superexcedit pauperiem meam, nisi forte ad

rependingam in aliquo vicem, etsi valde modicam, suffragrari aliquatenus possit plena quam mihi scio non deesse, charitatis impensæ et cognitio in corde, et confessio in ore. Scio namque et fateor me debitorem, scio nihilominus et fateor me condignum non esse posse redditorem: non ignorans quidem esse multum per omnem modum, quod a me acceptum est, sed et quia [af. id vel illud] quod rependatur, apud me nihil est. Nec id profecto ad dispendium vestrum, quia eo vobis uberius largitor reddet, ac remunerator orationum bonorum, quo plus illi, pro ejus nomine, contulistis, qui nihil habet quod reddat vobis. Unde et ejus ad quemdam in Evangelio exhortatio est, hunc habens modum. *Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte et ipsi te rovinvent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium voca pauperes, ac debiles, cæcos, et claudos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi. Retribuetur autem tibi in resurrectione mortuorum* (Luc. xiv, 13 et 14). Erit autem in eadem resurrectione et retributio vestra, quia et illi bene fecistis, qui non habet reddere vobis. Utpote quem et egestas spiritualis efficit pauperem; et concupiscentia carnis debilem; et caligo ignorantia cæcum, et desidia in bono opere claudum. Sed de his hactenus sileamus.

X. *Liber homiliarum complexus sermones centum et distributio illarum.* Liberum autem istum sermonum sive homiliarum, quem vobis in indicium debita dilectionis, qua vestrae in Domino complector dilectionem universitatis, transmittit: ea quaeso a vobis diligenter devotione suscipite [af. dignetur devotio suscipere], qua eam vobis a me scio destinari. Sed et hoc quoque precibus meis coram sinceritate charitatis vestrae flexis genibus mentis superaddo, quatenus si quid in eo, ad ædificationem pertinens, vestra sagacitas invenerit, ita approbet, ut si quid nihilominus ineptum quoque, et aliter se habens deprehenderit, nullo modo inemendatum relinquat. Sic enim volo, ut si quæ in aliquibus opusculis vel studiis parvitatibus meæ recta sunt, a sinceritate dilectionis vestrae comprobentur, ut et quæ distorta sunt, ad vestrum examen corrigantur. Ab Adventu vero Domini exordium sumens et per festivos dies transcurrens, quædam ex his quæ jam in audientia dixeram, excerpti. Quædam vero, quæ necdum coram dixeram, superaddidi: et centum sermones, prout potui, composui. Sunt autem a prima Dominica in Adventu Domini usque ad vigiliam natalis Domini decem et octo sermones. In ipsa vigilia quatuor; in die Natalis Domini sex; in die Sancti Stephani protomartyris quatuor; in die Sancti Joannis apostoli et evangelistæ unus; in die sanctorum Innocentium tres; in Dominica infra octavas Nativitatis Domini quatuor; in die Circumcisionis duo; in die Epiphaniæ Domini duo; in Dominica secunda post Epiphaniam Domini, tres; in capite jejunii feria quarta unis; 5 in Dominica

A Palmarum unus; in cœna Domini unus; in festivitate Paschali quatuor; in hebdomada tertia Paschæ, feria secunda in synodo unus; in sequenti feria tertia in eadem synodo unus; in die Ascensionis Domini unus; in festivitate Pentecostes sex; in octavis ejus unus; in dedicatione Ecclesiæ unus; in Electione cujuslibet prælati unus. Post hos autem sermones sunt et alii, qui specialiter ad viros spectant religiosos quatuordecim, quibus succedunt viginti in festivioribus natalitiis sanctorum.

XI. *Ecclesiastes est instar medici herbas salubres quaerentis.* Si qui vero sunt lectores, quibus non placet, quod tanta quidam sunt prolixitate extenti, quod et mihi quoque plurimum displicet; ad memoriam quaeso, revocent quod, qui multa ob ædificationem audientium proponit, non semper quando voluerit convenienter ac decenter proposita terminare poterit. Sermo quippe decurrens non valet detineri. Sane contingit quam sæpe, quod cum medicus aliquis ut herbas quaerat salubres, longe lateque vagatur in silvis, quarum viribus, quos suscepit curandos, succurrere possit ægrotis: longa in eis mora detinetur, et nimis sero nonnuquam cum disco ad aperta plana egreditur. Ut tunc nimirum quam maxime, cum earumdem silvarum longius se densitas extendit, et ad inveniendum, quæ diligenter quaeruntur, herbarum se copia præbet, quarum collectioni eo se mora longiore medicus impendit, quo suorum sanitatem ægrotorum amore ferventiore exoptat. Nonne medico valet convenienter assimilari, qui ut animalium medeat languoribus, cum vitæ merito prædicationem divini suscipit verbi? et quid aliud herbae salubres in densitate silvarum, nisi sententiæ spirituales in profunditate Scripturarum? quibus profecto perscrutandis eo nonnuquam morosius prædicator intendit, quo et Scripturas sacras, de quibus tractat, mediante infusione spiritus, et acumine intellectus, profundiores invenit; et ædificationem audientium, quos Christo desiderat lucrari, pia intentione sollicitus quaerit.

XII. *Subjectio ad correctionem.* Nec idcirco ista dixerim, quia tædiosam horum sermonum prolixitatem reprehensione indignam asserere velim; sed hoc quoque in eis juste reprehendum sicut et alia, quæ in eis digna fuerint reprehendi; ad vestrum volo arbitrium corrigi, ut quos nimirum prolixos judicaveritis ad competens et aptum compendium redigatis. Et, ut breviter dicam, sicut justissima ego sum dignus reprehensione animadverti, qui non scribenda temere scripto digessi; sic et vos, ut pace vestra dixerim, laude in hoc digni non eritis, si quæ in eis corrigenda sunt, emendare neglexeritis, dum eos vestrae offero et diligentia perscrutandos, et peritia corrigendos. Id quidem solum in eis habiturus per omnia ratum, quod justum vestri examinis acceptaverit arbitrium. Singulorum vero titulos et causas præla-

tione ista finita propono, ut cum aliquis, quæ sit uniuscujusque materiæ, de qua tractat, scire desiderat; statim absque singulorum revolutione, reperire queat. Orantem pro nobis religiosam universitatem vestram gratia sua atque misericordia Redemptor noster, et redemptio, sacerdos et ho-

stia, emptor et pretium Dominus Jesus a cunctis malis protegat: sanam semper et ubique, et incolumen custodiat, et ad beatam atque beatificantem suam, in futuro visionem feliciter perducat. Amen.

ADAMI PRÆMONSTRATENSIS SERMONES.

6 SERMO PRIMUS.

DOMINICA PRIMA IN ADVENTU DOMINI.

De nominibus Christi, et quomodo ei adventum occurrere debemus.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Salvatori venienti obviam occurrendum ex Invitatorio officii divini; hoc tempore cantari soliti. — 2. Cui, a quibus, et quo modo occurrendum. — 3. Commendatur fervor spiritus: tepiditas arguitur præ quadam frigiditate. — 4. A divinis officiis omne tedium atque instabilitas mentis aut corporis arcenda. — 5. Defiendi periculo exponitur, a quo proficiendi voluntas deponitur. — 6. De sex nominibus Deo attributis. — 7. Mirabilis, in creatione præsertim hominis expenditur. — 8. In imagine Dei non est inducenda similitudo peccatorum. — 9. Cur dictus consiliarius. — 10. Item Deus, et fortis. — 11. Amicus et Pater futuri sæculi. — 12. Princeps pacis et Salvator. — 13. Vocatus Filius Dei. — 14. Deus et homo Emmanuel.

I. Jam instat salubre, o dilectissimi, tempus, quæ decet unumquemque nostrum cursoris officio fungi. Hoc siquidem continere videtur vox illa commonitoria, qua nocte hac, in ipso vigillarum exordio, alter alterum excitastis, quando non modo colloquendo per verbum, verum etiam ad exprimendum internam animi alacritatem, et concordiam sonando concorditer per cantum, dixistis: *Occurramus obviam*. Et quidem admonitio valde salubris quam nimirum non distemini et vos, si diligenter advertitis, cui. Nam cui, nisi *Salvatori nostro*, de quo incontinenti addidistis? præmisistis et causam, quando aistis: *Ecce venit Rex. Ecce*; verbum est non solum demonstrationis; sed admirationis, nonnunquam et exultationis. Et quidem cum lætitia mista, et cum admiratione læta suscipiendus hic Rex. Et utrumque debet habere, qui fructuose huic occurrere voluerit Salvatori. Occurramus itaque venienti.

II. Venit namque Creator et Magister; venit Dominus et Rex; venit Amicus et Sponsus: venit Salvator et Filius; venit etiam Deus et homo. Si ergo ita est, imo quia ita est, occurrat plasma Creatori, Magistro discipuli, occurrant Domino servi, milites Regi, occurrant Amico consortes, Sponso paranymph'i, occurrant Salvatori captivi,

filio cohæredes. Occurrant denique homini quidem homines, mediante homine Deo, deificandi. Occurrant, inquam, sed cum mentis devotione, sed cum fervore spiritus. Idcirco fortassis commonuistis vos invicem, non quidem ut eatis, sed ut curratis. Iæc namque etiam piger quilibet nonnunquam valet, currere vero semper festinantis est. Dignum plane et justum est ut curramus, quia cui occurrendum asserimus, magis cucurrit quam ivit. Nos ergo occurramus ei, quia et ipse prius cucurrit propter nos. Qui enim vidit testimonium perhibuit, quia *exultavit ut gigas ad currendam viam* (Psal. xviii, 7). O hilarem, o fortem, o ferventem! Siquidem in exultante latitudo cordis, in gigante fortitudo operis, in corrente fervor spiritus notatur.

III. Occurramus eo modo ei, quo ipse propter nos cucurrit, ut simus videlicet hilares datores, quia tales diligit Deus. Simus *stabiles, et immobiles, abundantes in omni opere Domini semper, quia talium labor non est inanis coram Domino* (I Cor. xv, 58). Simus spiritu ferventes, quia qui tepidus est, incipiet eum evomere ex ore suo (Apoc. iii, 15); *Amen, testis fidelis et verax, qui est principium creaturæ Dei* (Avoc. xix, 11). Hæc ideo, dilectissimi, dico, quia multum displicet Deo in quolibet religioso tepor spiritus. Cum enim sint quidam frigidi per culpam, quidam calidi per justitiam, quidam vero tepidi per negligentiam, magis tamen æquanimiter toleratur a Domino, in Angelo Laodiceæ, frigus quam tepor. Quia licet non tam mali esse videantur, qui tepidi videntur stare in bono, quam sunt illi, qui frigidi jacent in malo: plerumque tamen instante illo igne, quem Dominus venit mittere in terram (Luc. xii, 49), frigidi quidem accenduntur; et accendi nolentes, ab ore Domini tepidi evomuntur. Nem a gratia projecti excluduntur, et exclusi ejiciuntur.

IV. Pertimescant igitur qui corde arente et tædente opus spirituale, et maxime qui divinum in Ecclesia exercent officium. Quia non modicam illis propheta vindictam intentat, qui opus Domini fraudulenter faciunt (Jer. xlviii, 10), et desidiose. Omne quod agitis opus, spirituale est, et pro omni exspe-

ctanda et expetenda retributio spiritualis. Et ideo sive in opere manuum, seu in officiis ecclesiasticis, seu in aliquo, quod ad Deum pertinet, negotio fueritis, abjecto tepore noxio, renuntiata extoto omni levitate corporis, et pro posse etiam instabilitate mentis: in habitu et gestu, in statu et incessu, in omnibus denique motibus vestris, tam exterius quam interius, nihil fiat quod divinum, vel angelicum vel humanum offendant aspectum (sed quod vestram, ut beatus vos Pater vester admonet Augustinus (244), deceat sanctitatem), ut in omnibus exhibentes vos fideles et prudentes, sollicitos et devotos, ipsum in futuro habeatis remuneratorem, quem modo agonis vestri habetis inspectorem. Ipsos etiam modo apud illum habeatis adiutores, quos habetis et testes.

V. Recalescat itaque in vobis animus, serveat spiritus, et quæ retro sunt, non solum relinquentes, sed et obliviscentes; in ea, quæ ante sunt, extendite vos (Philip. III, 13). In conversatione namque spirituali non proficere quodam modo deficere est. Et ut sanctorum aliquis dicit: *Ibi deficiendi incurritur discrimen ubi proficiendi appetitus deponitur*, scitote quia non eum admittit Dominus in gratiæ suæ sinum, quem in opere suo invenit indevotum. Evomit ex ore suo, quem sentit tepidum, excludit ab augmento muneris sui, quem suo cernit intendere obsequio, ex usu magis, quam ex affectu. Omni enim habenti bonum desiderium dat, ut abundet: ab eo autem qui non habet, et quod videtur habere, auferitur ab eo (Luc. VIII, 18). Non solum itaque eamus, sed curramus obviam Salvatori nostro, sicque curramus, ut apprehendamus. Quasi enim duo in itinere spirituali pedes sunt incedentis, fervor boni desiderii, et stabilitas perseverantiæ, ut non desit ei qui currere voluerit non in incertum, et qui accipere voluerit bravium, tam perseverantia ardens, quam ardor perseverans.

VI. Vocatur itaque, qui ad nos venit, cui et occurrere debemus: Creator et magister, Dominus et Rex, amicus et Sponsus, Salvator et Filius Dei, et est idem Deus et homo. Et videte ne forte hæc ei nomina et in Scriptura sacra assignata sint. *Vocabitur*, inquit Isaias, *nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis* (Isa. IX, 6). Nomen primum pertinere videtur ad Creatorem, secundum ad magistrum, tertium ad Dominum, quartum ad regem, quintum ad amicum, sextum ad Sponsum.

VII. Cum enim in omnibus, sine ulla exceptione, mirabilis sit, maxime quoque in creatione nostra mirabilis apparet. Quod ipse profecto evidenter creatio ostendit a mirabili tam mirabiliter celebrata, ut mirabilis sit non immerito et ipsa. Quis enim digne mirari sufficit, quod hominem condens spiritum simul conjunxit et linum? et corpus quidem de materia præjacente formavit, id est de terra; animam

(244) In Reg. cap. 6.

A vero de nihilo, ad imaginem tamen et similitudinem suam. O admirabilis plasmatio corporis humani! quam admirabilis et inspiratio vivificatoris et inhabitatoris illius spiritus, videlicet rationalis! Insignivit spiritum gemino munere, illuminans eum, et afficiens: in uno clarificans eum, ad agnitionem veritatis, per intellectum: in altero quoque inungens eum ad amorem virtutis per affectum. O intellectum, quo radiante claret electio veri: et affectum, quo inungente sapit dilectio boni! dono quoque gemino ditavit et corpus: sensibus illud exornans, et in distributione membrorum ejus, ædificationem spiritui præparans. Unum ad usum bonæ actionis, aliud vero ad fructum internæ instructionis. Unum, quo oculis confertur ut videant, auribus ut audiant, naribus ut olfaciant, faucibus ut gustent; cæteris vero membris, et maxime manibus ut tangant, quatenus inhabitator ille invisibilis a foris hauriat, et introrsum sorbeat, quæ quolibet modo formata sunt per visum, quæ sonora sunt per auditum, quæ olent per olfactum, quæ sapiunt per gustum, quæ palpabilia sunt per tactum. Ipsa vero membrorum distributio non modica eidem spiritui instructio est. Et maxime quod solis pedum plantis terram contingentibus, sursum homo uniformiter præ cæteris animantibus erectus est. Unde et gentilis quidam ait:

*Pronaque cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.*

OVIS. I Met.

VIII. Considera itaque, o spiritus, quem lumen rationis clarificat: considera, inquam, in jumento tuo, cui more equitis præsidet, quem præis more aurigæ, qualem te debeas exhibere. Erigere ad superna, desere terrena. Pudeat te, o homo, in ea parte, qua ad Dei similitudinem creatus es, similitudinem inducere pecorinam. Paucis advertet, abjectis cœlestibus, terrenis enerviter incumbere, quæ in imo sunt quærere, quæ super terram sunt, sapere, similitudinem pecorinam induere [*al. inducere*] est. Econtra vero terrena utiliter expendere, eisque frui nolle: districte autem uti velle, quæ sursum sunt quærere per effectum, quæ sursum sunt sapere per affectum: inferioribus solummodo possessis ad usum, supernis desideratis per propositum, quasi solis plantis pedum terram contingentibus, toto corpore elevato, caput ad summa erigere est. Cum igitur anima rationalis, et caro unus homo sit, in illa veritatis fulget agnitio, et virtutis ardet dilectio; in hac vero sic ad externam sensus adsunt necessitatem, ut ipsæ variæ membrorum distributiones ad internam non desint instructionem.

IX. En quomodo admirabilis hominis creatio admirabilem clamat hominis Creatorem. Qui vero magister est, consiliarius est; et qui singulariter omnium Deus, specialiter est omnium Dominus. Nonne, teste Isaia, vocatur nomen parvuli, qui natus est

nobis, *Consiliarius et Deus?* et idem in Evangelio: Vos, inquit, vocatis me magister et Domine, et bene dicitis: sum etenim (Joan. XIII, 13). Quia, qui verba vite accepit dare nobis, consilium gessit magistri, sive magisterium consiliarii: et qui solus disponit omnia suaviter; solus etiam exercet dominium Dei.

X. Ipse nihilominus Rex noster, ipse et Fortis noster: *Attingens a fine usque ad finem fortiter* (Sap. VIII, 4). Rex qui attingit a fine ut Rex magnus, et sine ulla contradictione usque ad finem exercens plenam potestatem in regno suo. Fortis, quia et fortiter attingit. Nonne, sicut audivimus, ita et videmus, quod juxta vaticinium Jeremiæ: *Ipse regnat Rex, et sapiens est, faciens judicium et justitiam in terra?* (Jer. XIII, 5) et sortem nihilominus armatum devincens; ejus quotidie arma aufert et spolia distribuit? (Luc. XI, 21.)

XI. Cujus, quæso, magis amicus existat quam ejus, quem per prædestinationem ad futurum sæculum generat? Quod bene sensit ille, qui ait: *Omnis, qui natus est ex Deo non peccat, quia generatio celestis servat illum, et malignus non tanget illum* (I Joan. V, 18). Omnino non peccat, qui ex Deo natus est, quia si quæ deliquisse videretur in tempore, non apparent in æternitate: pro eo quod charitas Patris ejus operit multitudinem peccatorum suorum (I Petr. IV, 8). Ut idem ipse et amicus sit, vel a peccatis, ne committantur, eum conservando, vel jam commissa ex toto remittendo, qui ei Pater est, ad futurum sæculum prædestinando.

XII. Et quis alius princeps pacis est, nisi pax nostra, faciens utraque unum? (Ephes. II, 14) cujus jam instat tempus, quo venit nuntiare pacem his, qui prope, et his qui longe fuerunt, qui unam sibi ex utroque populo ecclesiam conjunxit, qua circumcisionem justificans ex fide, et præputium per fidem (Rom. III, 30), fecit ut mons Sion et latera aquilonis una sint civitas, cujus ipse Rex magnus est (Psal. XLVII, 3). Quod vero nomen ejus Salvator sit, testatur nativitas ejus nuntius Gabriel, qui matrem ejus alloquens ait: *Et vocabis nomen ejus, Jesum.* (Matth. II, 21). Addidit et causam: *Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum* (ibid.). Nomen profecto ex se portat, quia id operatur, quod vocatur. Qui dictus est Salvator, operatur salutem in medio terræ (Psal. LXXIII, 12). Hic est noster verus David, in cujus manu salvat nos Deus Pater de manu Philistinorum, interficiens in manu ejus Goliath de Geth (I Reg. XVII, 22). Qui onustus utpote non vacuus, sed plenus gratiæ et veritatis, commendato grege custodi, venit ad fratres suos, qui contra eum pugnant (ibid., 20). Dimittens videlicet nonaginta novem oves in deserto, abiit querere illam, quæ perierat (Matth. XVIII, 12), quam inventam humerisque impositam reportavit domi, caput Gethæ ferens in Jerusalem.

§ XIII. Quod autem Filius Dei vocetur, quid lucidius eo, quod Angelus ait: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei?* (Luc. I, 35.) Et bene

non sanctificatus quasi de præterito, nec sanctificandus quasi in futuro, sed jam sanctum. Quia qui venit ad nos per Virginem, nec peccato aliquo existit pollutus, quod contraxit conceptus, nec pollendus aliquo, omni postmodum tempore inter homines conversatus.

XIV. Deus et homo est. Et sic vocatur, attestante propheta, qui dicit nomen filii Virginis vocandum Emmanuel, quod exponens Evangelista: *quod interpretatur, inquit, nobiscum Deus* (Isa. VII, 14; Matth. I, 23): si nobiscum Deus Emmanuel, cum quibus ipse est Deus, nisi cum hominibus, id est cum illis, quorum unus erat, qui hoc dicebat? quia et ipse homo erat. Nobiscum Deus, et ubi nobiscum? nobiscum in nativitate; nobiscum in ipsa carnis corruptione, sine carnis pollutione; nobiscum in ipsa morte. Nobiscum, ut breviter dicamus, quod naturaliter sumus nos. Quod audis Deus: in æternitate, est ex patre sine matre; quod audis nobiscum in tempore, est ex matre sine patre. Venit itaque Creator, admirabilis, magister, consiliarius: occurrat ei plasma suum, et discipuli. Venit Dominus Deus, et fortis Rex: occurrant ei servi et milites. Venit Pater, amicus, et Sponsus pacificus: occurrant ei consortes et paranymphei. Venit Salvator, Dei Filius, idemque Deus et homo occurrant ei captivi, ab eo redimendi, homines per assumptum ab assumente deificandi, qui est Deus super omnia benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

ITEM DOMINICA I IN ADVENTU DOMINI.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Creatura occurrat Creatori. — 2. Magistro discipuli. — 3. Et domino servi. Nam ipse Dominus, nos servi. — 4. Timor Domini præcurrit amorem. — 5. Regi occurrant milites, et quæ pugna spiritualis. — 6. Amici occurrant amico, et in quose probavit vere amicum. — 7. Expenditur ardor dilectionis in Christo. — 8. Nomen amici cæterorum origo et terminus. — 9. Amor reciprocus exhibendus, et quomodo. — 10. Deus in tribulatione fidelis et misericors.

I Venit, dilectissimi, Creator; occurrat et plasma suum. Devotas ei, pro primo, quod ei contulit, esse, gratias agens: ex intimis cordis medullis clamans [al clamet]: *Ipse fecit nos, et non ipsi nos* (Psal. XCIX, 3). Gratias tibi, æterne rerum Conditor, quod fecisti me, quia nullatenus faceres, nisi diligeres. Nam quare fecisti me, nisi quia magis esse quam non esse voluisti me? Quid minus vel tu dare, vel ego accipere potui? et tamen nisi hoc primitus daretur; nihil postmodum adderetur: nec nisi mediante pariete, tectum in domo superponeretur.

II. Occurrant magistro discipuli, aures offerentes, audientes, et quæ addiscimus opere implere studentes. Ecce de auditorio Magistri nostri intonat auribus nostris vox illa salubris, qua dicitur: *Dictæ a me, quia mitis sum, et humilis corde* (Matth. XI, 29). Intonat et illa: *Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos* (Joan. XIII, 34). Hæc itaque, et alia in hunc modum præcepta, et lex vite et disciplinæ. Hæc salutis consilia quando avide audiu-

tur, audita intelliguntur, intellecta memoriter retinentur, retenta effectui mancipantur, profecto a discipulis Magistro occurritur.

III. Sed et Domino occurrunt servi, si timentes a facie ejus, præcepta ejus implent; prohibita devitant, ne asperrimos minarum ejus effectus incurrant. Pavere, namque servorum est, et sub Domini virga tremere: *Qui eis metuentibus significationem dat, ut fugiant a facie arcus (Psal. lxx, 6)*. Audistis quia dictum est antiquis: *Ego Dominus (Levit. xvi, 49)*. Frequenter, ut scitis, quando præcepta promulgabantur, a promulgatore, terribiliter intonari solebat: *Ego Dominus*. Et quid esse putatis, datis sanctæ Regulæ institutis, statim dicere: *Ego Dominus*, nisi hoc quod aperte datur intelligi, quia, qui auditoribus institutionis est promulgator, idem ipse

transgressoribus poenarum erit inflictor. IV. Sic sic omnino expedit eis, ut eos interim timor deterreat, et terror concutiat, quousque in libertatem amoris currere possint. Horum gessit personam qui terrorem Domini aspiciens, eumque alloquens ait: *A facie manus tuæ solus sedebam, quia comminatione replesti me (Jer. xv, 17)*. Jeremias hic erat, futuram videns percussione, nisi devitaret transgressionem. Alius quoque eodem spiritu timoris Domini repletus: *In me, ait, transierunt iræ tuæ et terrores tui conturbaverunt me (Psal. lxxvii, 47)*. Hoc est dicere; **IO** præsentia tua flagella valde quidem gravia sentio, et adhuc graviora in futurum formido. Sanctus etiam Job: *A facie, inquit, ejus turbatus sum; et considerans eum, timore sollicitor (Job xxiii, 15)*. Et item: *Senper, quasi tumentes super me fluctus, timui Deum, et pondus ejus ferre non potui (Job xxxi, 23)*. Hi itaque caterique eis similes sancti, terrorem ejus perspicentes, eum ut Dominum timent, et ad cordis contritionem et spiritus humilitatem fugientes, de meritorum suorum qualitate diffidentes, missa legatione quæ pacis sunt, postulant.

V. Rex etiam Dominus noster Christus, quem humilitatis diademate Virgo Mater coronavit (*Cant. iii, 11*). In quem, ut oculo eum imitationis videant: de sensu et affectu carnis, ad contemplationem, et amorem spiritus, egredi jubentur filiæ Sion. Hic pugnavit contra mundum, contra diabolium dimicavit, et expugnavit utrumque. Siquidem illum devicit: hunc autem foras ejecit. Occurrant itaque Regi suo hoc modo pro eis pugnantem milites sui, nec habeat necesse dicere eis: *Vos fugam capitis et ego immolari vado pro vobis (Joan. xvi, 32)*. Et illud: *Vos dispergimini uniusquisque in propria, et me solum relinquitis (ibid., 32)*. Et quid est unumquemque nostrum dispergi in propria, et illum solum relinquere, nisi singulos nostros in peccata nostra, quæ eo nobis sunt propria, quo et a nobis perpetrata, dividi? et ipsum Dominum in sanctitate imitari volumus, quando solum esse permittimus. Sed iniuentur Regem suum milites strenui in pugna hac, resistentem mundo blandienti, per temperantiam;

adversanti, per patientiam; hosti vero illi versipelli occulte suggerenti resistant, per prudentiam, aperte sævienti, per justitiam. Non alliciat, non frangat et vincitur mundus blandiens, et terrenus. Non seducat, non corrumpat: et prosternitur adversarius occulte consulens, et aperte irruens. *Sint oculi vestri, o milites sapientes, in capite vestro (Eccle. ii, 14)*. *Si in mundo pressuram habetis, confidite, quia ipse vicit mundum (Joan. xvi, 33)*: et si vos odit, scitote, quia ipsum priorem odio habuit (*Joan. xv, 16*), nisi forte majores illo estis, et a facie principis ejusdem mundi, quid formidatis? Sperate in eo, in quo non habet quidquam (*Joan. xiv, 30*); et superabitis. Certate legitime, ut coronemini (*Rom. viii, 17*). *Laborate sicut boni milites Christi Jesu, si enim compertimini, et conregnabitis (II Tim. ii, 5)*, hoc est, si bonos cum illo, et propter illum vos exhibueritis milites: beatos vos et ipse secum constituet reges.

VI. Non ambigo multis vestrum datum per experientiam sentire, quod Dominus Jesus amicus vester sit. *Charitas enim diffusa est in cordibus vestris, per Spiritum sanctum qui datus est vobis (Rom. v, 5)*. Ipse, inquit, *Pater amat vos, quia vos me amatis (Joan. xvi, 27)*. Vox hæc Filii est. Sed quis dicere audebit, quod Pater amat amantes Filium suum; ipse autem Filius non amat amantes seipsum? Et ubi est illa veridica Filii promissio, quam ad consolationem dilectorum suorum contulit: *Qui, inquit, diligit me, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum? (Joan. xiv, 21)* Quomodo aliter verum esset quod alibi dicit: *Ego diligentes me diligo? (Prov. viii, 17)*. Quod amicus vester sit, ex amore considerate, quem vobis impendit, si enim alia de causa quis amicus dici non potest, nisi quia amat; quis nobis amicus melior isto? Quis etiam tam bonus ut iste, qui nos tantum amavit? Quod si amatis et vos, quid tamen hoc ad amorem ejus, qui ex eo nimirum in amore succumbitis, quod prius, et plus diligit quam vos? Quod si probatio dilectionis, ut vulgo dicitur, exhibitio est operis: quid sublimius isto? amorem quem habuit, opere ostendit. Scriptum de eo est: *Qui dilexit nos, et lavit nos (Apoc. i, 5)*. Quia dilexit, ideo lavit, quoniam nisi dilexisset, nunquam lavisset. Causa igitur ablutionis subsequentis, fuit magnitudo dilectionis præcedentis, quia idcirco officio functus est ablutionis, quia personam induerat diligentis. Et a quibus nos sordibus lavit? a peccatis nostris. Et in qua ablutione? in sanguine suo.

VII. Aperite, obsecro, oculos spirituales; et percipite celsitudinem gratiæ hujus; et perpendite, si potestis, quanta erga vos in isto amico dilectio flagravat. Quia, dum adhuc peccatores essetis, ne diu peccatores remaneretis, innoxium pro vobis tam largiter sanguinem fudit. Considerate quanta in eo dilectio, qua actum est, ut ad abluenda peccata vestra, tanta tanti sanguinis daretur effusio. Nunc vero quidem diligit, quia amici estis; sed prius dilexit ut amici essetis, quia nisi prius inimicos diligeret, quos postmodum diligeret, amicos non haberet. Qui

ergo dilexit, a peccatis lavit, et in sanguine suo lavit. Apud eum namque et magna: *Et copiosa apud eum redemptio (Psal. cxxix, 7)*. Et vere copiosa, quia ad abluenda peccata nostra manavit non gutta, sed unda. Videte itaque quantum vos amavit, qui vestram redemptionem proprii sanguinis **I** tam largam aestimavit effusionem. Sed quod nos sic abluvit, quæ nobis utilitas inde provenit? subjunxit: *Et fecit nos Deo nostro regnum, et sacerdotes (Apo. 1, 6)*. Sacerdos et hostia nostra mitis Jesus, ut dignitatis, cum eo, nomen participemus, qui ejus in altari sacrosanctum corpus et sanguinem immolamus.

VIII. Certe prius quatuor nomina, quæ huic, cui occurrendum prædicavimus, assignavimus; et ante quatuor, quasi in medio hoc nomen posuimus; de quo modo tractamus, quia tam præcedentium quam **B** subsequens nomina causa est. Quare enim se vobis exhibuit Creatorem, eruditorem, dominatorem, rectorem, nisi quia amicus est? profecto inde fuit quod vobis dedit, ut tam profundum sciatis, ut tam fructuose timeatis, ut tam fortiter pugnetis, quia amavit. Et unde hoc vobis quod se vestrum fecit sponsum, salvatorem vobis; et fratrem in vobis, hominem pro vobis? Nonne inde quia amicus fuit? nam qui prius amavit, dedit vobis ut ei sitis conjuncti, ab eo redempti, per eum adoptati, in eo deificati: tanto igitur ac tali occurrere amico.

IX. Quomodo dicitis, occurremus? Quomodo, nisi amando? nam, cum constet eum qui venit, esse amatorem, et ad hoc venisse ut ametur, non invenio modum, quo ei occurratur, congruentior **C** rem, quam ut ei, amando, occurratur: quatenus, licet honorum nostrorum non egeat (*Psal. xv, 2*), amorem ei pro amore rependamus. Amate ergo illum, eique per insolubilem affectum adherete, ut unus cum eo spiritus sitis: *Quia qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo (1 Cor. vi, 17)*. Et ut satis vulgo dicitur (245): *Idem velle et idem nolle, firma amicitia est*. Testimonium hoc verum est, sed, si adderetur secundum Deum, firmiter esset, et eo firmiter quo sincerior et fructuosior. Videte itaque et velle et nolle vestrum secundum velle et nolle ipsius sit, ut nullatenus audeatis ejus in aliquo voluntatem vel temere prævenire, vel subdole prætergredi; vel ei superbe contraire, ut veros proinde **D** vos probetis amicos, dum ex toto vos vobis renuntiantes, nihilque ex vobis in vobis retinentes: oculis ejus vos, ex toto, motibus [al. nutibus] dedatis. *Da mihi, Domine, sedium suarum assistentiam sapientiam, ut tecum sit et tecum laboret, ut sciam quid acceptum sit coram te, omni tempore (Sap. ix, 4, 10)*. Da mihi ut ex toto me tibi committam, innitar tibi soli; secure sequar te, quocumque me præieris, sumens nihil ab amico benevolentiam, qua benigne vis facere in bona voluntate tua Sion (*Psal. 1, 20*); ab omnipotente vero fortitudinem, qua, quod benigne cupis, etiam efficaciter adimplere potes. Quid formidabo me ex toto (245) Salustius in Catil.

PATROL. CXCIII.

A committere tibi, qui nihil vis, nisi quod mihi bonum est; coque [al. eo quod] amicus meus es? et omne quod vis bonum, bene conferre vales, quia omnipotens es? *Tene ergo, Domine, manum dexteram meam, et in voluntate tua deduc me (Psal. lxxii, 24)*. Ideo notam fac mihi viam in qua ambulem (*Psal. cxlii, 8*), et quo volueris, deduc me, tantum ut me deducas ad te. Ubi enim male mihi tecum, et ubi bene poterit esse sine te? *Nam, etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, si tecum fueris (Psal. xxii, 4)*. *Et si ascendero usque ad cælum, et caput meum nubes tetigerit: quasi sterquilinum in fine perdar, nisi fueris tecum (Job xx, 6)*. Igitur, sive peccator fuero, sive justus, non ero sine te. *Etenim, si peccavero, tuus sum, sciens magnitudinem tuam; et si non peccavero, scio quia apud te computatus sum (Sap. xv, 2)*.

X. O quantum meam ubique zelus salutem! mihi quanta sollicitudine intendis! O quoties mihi tentato ades ne consentiam, nutanti ne cadam, pugnanti ne succumbam! O quoties præbes refugium, ut si cecidero, a casu meo resurgam! Quod enim melius refugium invenio a te, ad te, quam te? do me namque omnino diffidens, et te non modicum timens, fugio a te, ad te. Fugio a te justo, et ad te misericordem confugio, quia et misericordia indigeo, et justitiam ferre non valeo. Sic itaque tibi occurro, o amice non fallax, amore amoris tuo, etsi gradu longe inferiori, pro modo meo respondens: et me tuæ semper, et ubique voluntati, et in omnibus dedens. Et hoc modo, fratres, amico vestro **C** Domino Jesu occurrere debetis. Ipsum, ut dignum est, reclamantes, et ejus vos per omnia nutibus committentes. Sed, quia jam multa dicta sunt, quæ de hac adhuc materia dicenda restant, in alium sermonem differamus, ne minus digne pertractentur, si ob fastidium vestrum ea citius percurrimus vel minus avidè audiantur, si ob eorum profunditatem, diu [al. diutius] eis immoramur. Quæ igitur dicta sunt, memoriter retinete, fructuose exercete, occurrentes Creatori, gratias ei de ipsa vestra **12** agendo conditione. Magistro, quæ dicit avidè audiendo, et sollicite implere studendo. Domino, digno ejus comminationibus timore respondendo. Regi, ipsum in pugnando contra mundum, et ejus principem imitando. Amico, eum totis cordis medullis redamando, et ejus per omnia voluntati obsequendo, cui sit honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

ITEM DOMINICA I IN ADVENTU DOMINI.

De eo, quomodo Christo sponso venienti occurrendum sit.

SIXORSIS SERMONIS. — 1. A Scripturis sanctis, ac omnibus creaturis ad amorem homo incitatur Creatoris. — 2. Agnoscendus et reponendus amor mutuus. — 3. A paronymis Ecclesie occurrendum Sponso, scilicet Christo Domino. — 4. Quare prælati, et congregationum præpositi di-

cantur paranymphi. — 5. Officium ipsorum quod sit. — 6. Quam multi deflectant ab eo. — 7. Complurium deploranda vitæ licentia et cordis duritia. — 8. Adventui Domini non imparatum esse convenit. — 9. Non venit Paracletus nisi abeat Christus. — 10. Uinctionis internæ abundantiam quare Deus subtrahat. — 11. Epulæ spirituales earumque apparatus. — 12. Fercula varia, ac instrumenta bene sonantia. — 13. Quam dispensatorie cum suis agat Deus, abiens et rediens.

I. Scitis, fratres mei dilectissimi, quia ad hoc omnis Scriptura sancta dirigit intentionem, ut hominem ad Conditoris sui excitet amorem. Hoc omnis Scriptura verbis et exemplis prædicat; hoc etiam omnis creatura magna instructionis voce proclamat. Hoc dicunt omnia de tellure germinantia, cuncta in aquis natantia; universa in aere volantia; hoc dicere non cessat quidquid est, ab angelo, usque ad vermiculum: a supremo, ut ita dicam, rerum cardine, usque ad inferiorem basim earum; cælum videlicet, terra, et mare, et omnia quæ in eis sunt. Singulorum autem hæc vox est: Si me diligis, o homo, quia quoddam me vides, secundum quemdam modum, bonum; quoddam dulce, quoddam pretiosum; magis illum dilige qui me condidit, quia me longe melior, pretiosior est. Hanc autem vocem salubrem auribus audiendi non percipiunt Adæ filii, qui cum *superbo oculo et insatiabili corde* (*Psal. c, 5*), deserto Creatore, toto affectu adhærent creaturæ; quos quidem perdet Deus, quia fornicantur ab eo (*Psal. LXXI, 26*).

II. Sed vos, dilectissimi, quos elegit Dominus, et assumpsit in propinquos, intuemini quantus sit iste qui venit; et amando occurrere ei. Sponsus vester est, salvator vester. Illic honorate dignationem suam; hic autem amplectimini liberationem vestram. Filius Dei est, et venit, ut vos hæredes faciat Patris sui, cohæredes autem suos. Et, ut hoc incomprehensibili quodam modo faciat, cum in forma Dei existens, non rapinam arbitraretur esse se æqualem Deo: semetipsum exinanivit, servi formam accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo (*Philip. II, 6*). Quis tam cæcus, quis tam lucis alienus, ut non videat hoc quod Filius Dei venit, esse inestimabilis charitatis: quod vero Deus efficitur homo, incomprehensibilis nihilominus humilitatis?

III. Sed quatuor hæc sollicita jam discussione percurramus; et debito in istis ei obsequio occurramus. Sponsum itaque Ecclesiæ dicimus Dominum Jesum; et oportet ut, cum venientem audiverint, properent in occursum ejus paranymphi. Et quare paranymphi, et non potius ipsa Sponsa? Et certe ab occursum ejus non prohibetur Sponsa, licet ut ei occurrant, admoneamus paranymphos. Occurrant igitur venienti Sponso paranymphi, occurrat et Sponsa. Illi ornatui Sponsæ quo Sponsum audiverint propiore, magis semper ac magis insistendo: hæc autem se jam ornatam ostendendo. Ut ipsum Sponsum in uno oculorum suorum, et in uno crine

A colli sui vulnerans (*Cant. IV, 9*), audire mereatur: *Tota pulchra es, amica mea, tota pulchra es: et macula non est in te* (*ibid., 7*).

IV. Sed qui sunt Sponsæ paranymphi? Sanctæ Ecclesiæ prælati sunt et hujus sancti conventus custodes, qui pro eo quod Sponsæ Domini sibi commissæ ornatui sollicitè intendunt, Sponso nimirum occurrere dicuntur. Quamquam Sponsa in eo quod ab eis edocta et admonita, eidem Sponso suo semper decora apparere satagit, et ipsa ei occurrere non incongrue perhibetur. Legitur namque de Martha, quod, *ut audivit 13 quia venit Jesus, occurrit ei*. Sed de Maria habetur, quia *domi sedebat* (*Joan. XI, 20*). Quæ tamen et ipsa ei occurrit, sed a Martha, ipso vocante, invitata, sicut in sequentibus dictum est: *Venit Martha et vocavit sororem suam silentio, dicens: Magister adest, et vocat te* (*ibid., 28*). Et quid ibi sequitur? *illa ut audivit, surrexit cito, et venit ad eum* (*ibid., 29*).

V. Audite et intelligite, o paranymphi! Auscultate, o amici sponsi! si tamen stantes auditis eum: et gaudio gaudetis propter vocem ejus (*Joan. III, 29*). Audite, inquam, quale esse debeat officium vestrum. Discurrite solliciti medii inter Sponsam et Sponsam, quid ipse velit sciscitantes; quid agere debeat, innolescentes. Ejus ab eo præcepta addiscite, et Sponsæ opera adimplenda nuntiate. *In omnibus laborantes opus facite evangelistæ; ministerium vestrum implete* (*II Tim. IV, 5*). Adventum Sponsi explorete cum sollicitudine. Occurrere venienti cum devotione; illum adventare Sponsæ evangelizantes, vocatam eam asserentes, et ut Sponso ipsa occurrat suggerentes. Hoc opus, hoc studium, hæc cura ad paranymphos pertinet Sponsæ.

VI. Sed heu! longe aliter agunt quamplurimi qui in his diebus sunt paranymphi: in quibus diebus tempora periculosa jam non instant, sed exstant. Adsunt namque dies illi novissimi, quos prophetavit Apostolus, in quibus dixit futuros *homines se ipsos amantes, cupidos, elatos, superbos* (*II Tim. III, 4*); et quales in subsequentibus describit, tales sunt modo multi ex paranymphis nostris; suam in Sponsa, non Sponsi gloriam querentes. Nec adveniendi Sponso ipsi occurrunt, nec ut Sponsa occurrat invitant; decorati et ornati, sed corporaliter, Sponsæ divitiis ipsi incedunt, sed quam fœda, quam squalida ipsa sit omnino non curant. Nonne cum eos indutos videris, necesse habes ut magis milites, imo quod deterius est, et eo deterius quo fœdus, ut histriones suspiceris? Prædia ecclesiastica, et possessiones, decimas et oblationes a subjectis plebibus violenter exigunt, exacta avidè suscipiunt, suscepta illicite expendunt: raro autem cum eis de peccatis vitandis, sive abjiciendis; de virtutibus acquirendis seu retinendis; aut de emendatione morum, vel de aliquibus, quæ ad Sponsæ pertinent ornatum, sermonem habent. Sic squalet Sponsa; sic eam lutum platearum deturpat, dum ejus paranymphi nec verbis, qualiter

formositas acquirenda sit, ostendunt : nec exemplis, A qualiter deformitas devitanda, declarant.

VII. *Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum ? (Jer. ix, 1.)* Ut die ac nocte non modo verbis plangam, sed lacrymis plorem, et amare deseam Sponsam Domini talibus commissam, non quidem amicis sed inimicis; non paranympis castis, sed procis impudicis; non denique custodibus sollicitis, sed prostitutibus impuris; sed sileamus interim de eis. Non enim capit sermo in eis (Joan. viii, 37). Quinimo *ut acetum in nitro, ita et cum carmina cantamus eis (Prov. xxv, 20).* Sæviunt namque in nos, cum ista dicimus, et veritas odium parit. Ita ut tacendo necesse habeamus paci nostræ consulere, et quieti; tum quia se non corrigunt, tum quia se excusando, et verbis in nos malignis garriendo, deteriores fiunt. Quia nec, cum cantamus, saltant; nec plangunt, cum eis lamentamus (Matth. xi, 17). Adde quod eis consuetudo dat quodam modo licere quod agunt, et numerositas audaciam præstat, et impudentia verecundiam tollit. Suspendentes itaque organa nostra, non quidem cedris montis Libani, sed salicibus fluminis Babylonici (Psal. cxxxvi, 2), loquamur ad nostros.

VIII. Vos igitur, fratres, explore adventum Sponsi vestri, et occurrere venienti. Explore solliciti, ne diu [al. dum] eum habere, priusquam venerit, sitis indigni; si ad suscipiendum cum venerit, sitis imparati. Imparati estis, si quando venit ignoratis. Nunquid menti excidit, quia *beatus ille servus, quem cum venerit dominus, invenerit vigilantem ? (Luc. ii, 36.)* Vigilare adventum Sponsi explorare est. Venit quoque Sponsus, et occulte venit; et tamen cum silentio non venit. Nunquid ignorantibus loquar? Nunquid in libro propriæ experientiæ frequenter non legistis: *Media nocte clamor factus est, ecce Sponsus venit, exite obviam ei ? (Matth. xxv, 6.)* Nocte igitur venit, quia occulte venit; et tamen cum silentio non venit, quia cum clamore venit. Nonne et ad vos similiter venit, ignorantibus quidem vobis illud in quo vult venire tempus; non tamen surdas habentibus *aures ad verbum ejus absconditum, cujus susurri tenas furtire (Job iv, 12)* scrutatur cordis intellectus? Vadit itaque Sponsus vester et redit, quia in sapientia est spiritus stabilis et mobilis: spiritus videlicet D vadens et rediens. Nunquid quia vadit, vos deserit? Absit. *Non vos, inquit, relinquam orphanos (Joan. xiv, 18).* Et addidit: *Vado.* Sed quid subjunxit? *et venio ad vos (ibid.).* Et quidem sicut ad utilitatem **14** venit, ita et vadit. *Expedit, inquit, vobis, ut ego vadam (Joan. xvi, 7).* Et cur expedit? subjunxit: *Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos (ibid.).* Igitur et venit, ut gaudeat cor nostrum; et vadit, ut ad nos mittat Paracletum.

IX. Sed quid est quod ait: *Si enim non abiero Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos?* Igitur et venit, ut gaudeat cor nostrum; et vadit, ut ad nos mittat Paracletum. Sed quid est

A quod ait: *Si enim non abiero Paracletus non veniet ad vos?* Non venit Paracletus, nisi abeat Christus, quia ex renovatione sui animæ consolatio non infunditur, nisi ad tempus unctio subtrahatur. Paracletus, ut scitis, *consolator*, Christus autem, *unctus* dicitur. Aufert namque Dominus spiritus eorum, cum quibus taliter ludit, cum quibus has vices alternare solet; et deficiunt, et in pulverem suum revertuntur (Psal. ciii, 29). Sed ut impleatur dulcissima promissio illa: *Vado, et venio ad vos, et gaudebit cor vestrum*, emittit Spiritum suum et creantur; et renovat faciem terræ (ibid., 30). Expedit igitur nobis ut et ipse vadat.

X. Si enim semper adesset præsens, celsitudinem gloriosæ præsentia sufferre continuo non valentes, succumberetis. Dum quod ex ipso est, ex vobis arbitantes esse: destituti munere suo, deorsum vergeretis pondere vestro. Benigne namque facit vobiscum in bona voluntate sua, præstans decori vestro virtutem; avertit autem faciem suam a vobis, et facti estis conturbati (Psal. xxix, 8). Quasi quidam prædives rex, et magnus est hic Sponsus vester qui venit ad vos: habens secum duces et milites, familiamque multam nimis: intentionem videlicet rectam et voluntatem devotam et internam illam quam intra vos frequenter habere soletis, Ecclesiam sanctarum cogitationum. Sed rex iste hospitari venit, non immorari; visitare vos, non permanere apud vos. Non enim sufficit inopia vestra tanto talique regi; et tantam præsertim secum habenti curiam, diu convivium exhibere. Consulens itaque paupertati vestræ, et sciens omnino expedire vobis ut ipse vadat, subtrahit se ad tempus, ne ullatenus fastidiatur præsens, et avidius desideretur absens. Ut dulcis ipsius præsentia eo gloriosius a vobis honorificetur iterum indulta, quo ardentius desideratur subtracta. Si sic affectos vos viderit: *Iterum veniet ad vos et gaudebit cor vestrum*; et dum hoc modo in ejus occurso fueritis, *intrabit cum ipso ad nuptias*; et intrante ipso ad vos, *cænet vobiscum, et vos cum illo (Apoc. iii, 20).*

XI. In his nuptiis internis, in hac cœna mutua, in hoc denique convivio festivo mactatur taurus cervicositatis, occiduntur et altitia voluptatis (Matth. xxii, 4), quia pariter et in mente iste qui his nuptiis præest, auctor humilitatis, tumorem sedat, et in carne lasciviam amator munditiæ necat. *Sedet namque Rex in solio judicii sui: et dissipat omne malum intuitu suo (Prov. xx, 8).* Quod non est aliud nisi quam spiritus Sponsi in recta mente quiescens, omne in ea peccatum sua inspiratione evacuat. Aponitur et panis fortitudinis, et vinum contemplationis, ex quibus, teste Psalmista, *Ille quidem cor hominis confirmat (Psal. ciii, 6)*; istud autem cor durissimo (ibid., 15), dum in palato mentis sapit dulcedo illa admirabilis, ex miraculis Christi profluens ante passionem, et pinguedo spiritus, qui erat datus, ex quo Jesus erat glorificatus (Joan. vii, 39).

Nec deest ibi *butyrum de armento, et lac de ovis. A cum adipe agnorum et arietum (Deut. xxxii, 13)*, id est doctrina sublimium, et sobrietates simplicium, cum charitate humilium subjectorum atque præeuntium prælatorum. Hirci autem ibidem eduntur *cum medulla tritici, et sanguis uvæ bibitur meracissimus (ibid., 14)*. Quia ut eos imitemur, peccatores, sed penitentes, nobis in exemplum proponuntur cum decora intentione boni propositi, et passione uvæ nostræ in torculari crucis expressæ, quæ uva cum medulla tritici habet in mensa sua et hircum. *Quia cinerem tanquam panem manducans (Psal. ci, 10)*, sic sibi incorporat peccatores penitentes, sicut et justos a peccatis continentes.

KH. Et ut breviter dicam, brevique multa sermone comprehendam, quot nobis in hac interna mentis refectione contemplationum genera, Spiritu revelante, infunduntur, quasi tot in hac mensa magna, ad quam, de more, sedetis, ferula vobis sapidissima, Sponso administrante apponuntur. Tot saporibus, quot devotiones; quot etiam virtutum insignia, tot quoque instrumenta sonantia. Ibi enim primum quidem, ut nihil ad festivam lætitiæ pertinens desit, resonat sonus tubæ, terror videlicet divini timoris, quia *intimam sapientiæ timor Domini (Psal. cx, 10)*. Sonat quoque psalterium bonæ actionis, et cithara corporalis mortificationis; sonat tympanum abstinentiæ, et chorus concordiæ. Chordæ non silent mutæ exhortationis, nec organa religiosæ conversationis. Absit omnino ut sileant ibi cymbala bene (Psal. ci) sonantia, sanctorum contubernia; superiora sibi invicem arbitrantia; et ideo honore invicem prævenientia.

XIII. Ecce quam festiva jucunditas et quam jucunda festivitas nobis provenit ex adventu Sponsi vestri. Quia turba multa, quæ convenit ad diem festum hunc, Ecclesiam loquor internarum cogitationum: siquidem *reliquiæ cogitationis diem festum agent Domino (Psal. lxxv, 11)*, ideo [at. atque adeo] gaudet gaudio magno, et jubilat in vociferatione. Verumtamen in hoc nolite privato gaudio gaudere, quod sic epulamini, et sic gaudetis; nec dicatis in abundantia vestra, quod non movebimini in æternum (Psal. xxxix, 7), quia ex abrupto auferetur a vobis Sponsus, et tunc jejunabitis; et quos lugere necesse non fuit quandiu fuit, plorabitis eo subtracto (Matth. ix, 15). Subito namque, dum eum tenetis, evanescet ab oculis vestris; et dum eum amplectimini, exsiliet de manibus vestris; sicque declinabit, atque transibit. Sed ita oportet suspiretis, in absentia abscedentis, ut in spe reversuri respiretis, quia qui recedit ut fastidium auferat, et elationem; redibit profecto, ut aviditatem conferat, et consolationem. Cui sit honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IV.

ITEM DOMINICA I IN ADVENTU DOMINI.

De magni miseria hominis, et de beneficio Salvatoris.
SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Venit Salvator ut redimat,

liberator ut solvat, protector ut defendat. — 2. A lapsu homo obnoxius pœnæ, culpæ, tentationi. — 3. Triplex felicitas naturæ integræ, et lapsæ. — 4. Deus venit assumens quod non erat, et manens quod erat. — 5. Appropinquavit, et carnis nostræ infirmitates portavit. — 6. Ligatis vulneribus, infusoque oleo, jumento Samaritani æger imponitur. — 7. Triplex beneficium Salvatoris. — 8. Primum est in fide Redemptionis, quam corde, ore, fronte gestamus. — 9. Secundum in liberatione a servitute peccati. — 10. Status religiosi libertas et dignitas. — 11. Tam qui a longe venerant, quam qui prope inventi sunt, debent beneficio Salvatoris. — 12. Tertium est in protectione nostræ infirmitatis in bello. — 13. Beneficio adoptionis, quod Christus est per naturam, accipit homo per gratiam. — 14. Similitudo Dei per imitationem sanctæ conversationis. — 15. Iniqua affectatio angeli apostatæ, æqua consentientis cum voluntate Dei. — 16. In quo meritum consistat justitiæ. — 17. Christus in eo quod homo, imitandus; in eo quod Deus, desiderandus.

Fratres dilectissimi, patienter, ut sentio, sustinetis verbum prolixum de adventu Sponsi et de deliciis Spiritus, atque de interno gaudio mentis: quod in anima devota infuso gignit sanctæ unctio patienter, inquam, sustinetis, quia, quod foris auditis, intus sentitis. Nec solummodo in vobis auris verba dijudicat, sed et fauces saporem. Verumtamen oportet ut et de Salvatoris adventu aliquid loquamur, et qualiter ei occurrere debeamus ostendamus. Venit itaque Salvator vester, lætamini in Domino et exultate captivi, et gloriamini omnes (Psal. xxxi, 11), qui clamatis ad Dominum a facie tribulantis, quia jam mittit vobis salvatorem et propugnatorem, qui liberet vos (Isai. xix, 20). Qui sicut vacuus non venit, quia venit plenus gratiæ et veritatis (Joan. i, 14), per quem gratia et veritas facta est: ita nec ad hoc venit, ut sit otiosus, quoniam ad hoc venit, ut redimat, ut solvat, ut defendat. Ut redimat captivos, solvat vinctos, ut defendat infirmos. Salvator dulcis, liberator pius, protector fortis. Hæc tria propheta (Isai. xix, 20) non tacuit, qui asseruit a Domino mittendum Salvatorem: nec modo Salvatorem, sed et propugnatorem, et ad hoc, ut liberet. In Salvatore igitur redemptionem, in liberatore absolutionem, in propugnatore notate protectionem. Respiret qui in captivitate deprehensus est: venit Salvator, ut redimat a miseriis suppliciorum. Speret qui in captivitate ligatus est: venit liberator ut solvat a vinculis peccatorum. Confidat qui in infirmitate nutabundus est: venit protector, ut defendat a servitute [at. servitute] tentationum.

II. Ecce quam misericorditer tecum agitur, o homo; magna est Dei tui misericordia super te; magna est, inquam, misericordia sua super te, quia et magna est super te miseria tua. Deprimebant te pœnæ, redemit te. Ligaverant te culpæ, absolvit te. Tentationes quotidie fatigant te, et ipse incessanter tuetur te. Hæc tanta mala tua angustant te; hæc tria bona dona Domini tui adjuvant te. Quandiu in pace humili cum Deo steti-

sti, hæc in te omnino non sensit, sed stabilitatem internæ pacis deserens ad mutabilitatis incertum descendisti : et in hoc statim periculum pervenisti. *Quis enim restitit ei, ut ait sanctus Job (cap. ix, 4), et pacem habuit?* pacem itaque relinquens, prouisti ad defectum; sicque a Jerusalem descendisti in Jericho.

III. In pace factus erat locus tuus, ubi et habuisti Dei tui visionem, angelorum cohabitationem, tui ipsius possessionem. In prima beatitudo, in secunda altitudo, in tertia fortitudo erat. Sed a Jerusalem descendens in Jericho stabilitatem pacis pro defectu mutabilitatis commutasti : a felicitate ad miseriam pœnarum lapsus; ab altitudine in fæces culpæ immersus; et a fortitudine cadens per multa infirmitatis frustra confractus, dissolutus atque comminutus es. Incidisti namque in latrones, quia suum super te dominium exercuerunt dæmones. Et quid tibi fecerunt? primo *despoliaverunt*, secundo *vulneraverunt*, tertio *semivivum reliquerunt* (Luc. x, 30). Primo vestem abstulerunt felicitatis, induentes te turpitudine captivitatis; secundo altitudinem ademerunt sanitatis, plagas tibi inferentes iniquitatis; tertio infirmum relinquentes, et si non ex toto annihilaverunt, ex magna tamen parte robur debilitaverunt fortitudinis. Quia qui semivivus, licet non ex toto perimitur, omnino tamen infirmus dimittitur. Ecce triplex, o homo, periculum tuum : asperitas calamitatis, tortitudo iniquitatis, fragilitas infirmitatis, ad quod de triplici Conditoris tui munere corruisti : de beatitudine divinæ visionis, de altitudine angelicæ cohabitationis, de fortitudine propriæ possessionis.

IV. Sed venit *castos* ille (hoc enim interpretatur nomen istud, quod est Samaritanus), venit, inquam, et fecit iter suum. Quia nisi iter faceret, non veniret. Venit non quidem illo, ubi prius non erat; sed patebat, qui prius latebat. In mundo namque erat, et tamen in mundum veniebat; iter aggressus est, ut veniret, assumens videlicet quod non erat, ut æternus fieret temporalis; et qui semper in se stat, in natura assumpta, de loco ad locum transiret. Fecit itaque iter suum, et secus te fecit, quia mutabilitatis, quam non habuit, naturam suscepit, et propter te suscepit. *Et videns, inquit, misericordia motus est : et appropinquans (ibid., 33).* Quid tibi vult ordo iste verborum? vidit, condoluit, appropinquavit. Vidit, quia ad vitam elegit; condoluit, quia misericordiam impendit; appropinquavit, quia tuæ, vulnerate, se miseriæ conformavit.

V. Annon appropinquavit, qui *semetipsum exinanivit, serui formam accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo?* (Philip. ii, 7.) Adde quod etiam *semetipsum humiliavit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (ibid., 8).* Lege quia apud Isaiam : *Languores nostros ipse tulit, et infirmitates nostras ipse portavit. Ipse enim vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra* (Isai. l. 111, 4). Et vide

A si non appropinquavit. Quomodo tibi propior esse poterat quam ut te ab eo quod tolerabas, liberaret? nisi appropinquasset, non te curasset. Quia et propheta ille potens in opere, et sermone, qui te de sublimi cœlorum monte matris miseræ precibus devictus descendens, ad mortuum venit, nec jacentem ullatenus erigeret, nec defunctum suscitaret; nisi ita se ei, superincumbens, conformaret, ut caro ejus calefieret (IV Reg. iv, 34).

VI. Fortassis aliquis vestrum dicit : Bene loqueris, sed, si de his tractares, quæ pertinent ad materiam tuam. Sic faciam : exspectate paulisper. Nonne hoc nostri propositi est ostendere quid veniens ad nossecum attulit Salvator? Utrum autem hæc congrue ad illud pertineant, etsi modo nescitis, sciatis autem postea. Igitur postquam ita appropinquavit, quid fecit? in Evangelio quid scriptum est? Quomodo legitis? *Ligavit vulnera ejus infundens oleum et vinum : et imponens super jumentum suum, duxit in stabulum* (Luc. x, 34). Superius habuistis, quia despoliatus est, quia vulneratus, quia semivivus relictus. Hic autem misericors Samaritanus despoliati vulnera ligavit, in jumentum posuit, in stabulum duxit. Quod non est aliud nisi quod Apostolus ait : *Sicut per hominem mors, ita per hominem resurrectio mortuorum; et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* (I Cor. xv, 31). Quod enim est jumentum Samaritani, nisi corpus Christi? Vidi, inquit, *cælum apertum et ecce equus albus* (Apoc. xix, 11). Et post pauca : *Et vocabatur nomen ejus Verbum Dei (ibid., 13).* Joannes hic erat frater, ut ipse dicit (cap. i, 9), *noster; particeps in tribulatione, et regno, et patientia in Christo Jesu.* — *Et cælum apertum, intellexi occultum mysterium fuisse 17 mihi revelatum. Et ecce equus albus, corpus Christi a peccati nigredine alienum; cujus sensor verbum Dei vocatur.* Illud quod in principio erat et opud Deum erat. Divinitas quippe præsidet humanitati. Equus iste ad illud pertinet jumentum, in quod Samaritanus imposuit vulneratum.

VII. Quod nimirum tunc actum est, ad illud pertinet, quando a pœnarum, quam peccando incurrit, calamitate, hominem Dominus Jesus redemit per passionem carnis suæ. Infuso oleo et vino, vulnera ligavit quando per correctionem mordens et per consolationem demulcens, peccata delevit. In stabulum duxit, quando roborata infirmitate pristina eis nonnullis [al. nonnullam] fortitudinem contulit, ut curam illius agens in lapsus eum pristinæ cadere non sineret. Agnosce, o homo, qualiter a triplici bono cadens, et in triplice periculum ruens; illud jam per triplex Salvatoris tui beneficium, a quo cecidisti; bonum in quibusdam primitiis percipis. Qui enim despoliatus dehonestaris, impositus in jumentum honoraris. Et qui plagas tibi impositas gemis : vulnera tua jam alligata lætaris. Qui vero semivivus relictus infirmaris, ductus in stabulum honoraris. Sic sic per Salvatorem tuum, qui modo venit, et a calamitate redimeris, et ah

iniquitate Eberaris, et infirmitate tua defenderis. Illæ autem in se ipso unusquisque vestrum agnoscere potest.

VIII. Et primum quidem, quod vos larga pii sui cruoris effusione redemit; latere vos non sinit clamosa vox ejusdem innoxii sanguinis clamantis de terra, melius quam Abel (*Hebr. xii, 24*). Illius namque terræ inhabitatores estis, quæ non operit sanguinem nostri dolentis, nec in ea locum latendi invenit clamor ejus. Terra hæc sancta etiam est, quæ humanitatis Redemptoris sui sacramenta, et potissimum sacrosanctæ passionis illius insignia, et firma fide constanter credere non omittit; et alacri confessione prædicare non erubescit. Evidenter itaque scitis, quia et carnis pro nobis humilitatem suscepit, et crucis vilitatem sustinuit; et mortis asperitatem toleravit. Hoc namque vobis incessanter repræsentat et fides, quam de ejus incarnatione firmam tenetis: et salutiferum vividæ crucis vexillum, quod in fronte gestatis, et singularis atque efficacissima illa medicina vulnerum nostrorum, quam in altari quotidie conficitis, ubi pro salute nostra in sacramento Patri Filius immolatur. Ubi spiritualiter Deus in Christo, mundum reconcilians sibi. Ex abundanti est super hoc commonere vos.

IX. Donum autem secunclum, quod ad vestram pertinet liberationem, quo peccatorum percepistis remissionem, nec hoc quidem latet vos. Non enim ex mente excidit vobis qualiter [*al. qualiter vos*] dudum ambulantes per vias non bonas, sed sequentes impetum vestrum; et euntes post concupiscentias vestras, currentes adversus Deum, erecto collo, per plateas Babylonis, sub Pharaone, luto in Ægypto voluptatis sordentes, et vanitatis palea leves, eratis penitus sicut oves errantes (*I Petr. ii, 25*). Ipse autem Salvator vester, qui dives est in misericordia sua; pastor et episcopus animarum vestrarum, propter nimiam eharitatem suam, qua dilexit vos, (*Ephes. ii, 4*) cum adhuc tales essetis, misertus est vestri, eripiens vos de potestate tenebrarum, et transferens vos in terram hanc valde bonam, in qua vos nunc habitatis. *Emissit namque manum suam de alto, eripiens et liberans vos de aquis multis, et de manu filiorum alienorum (Psal. cxliiii, 7). Educens nihilominus vos de lacu miseriæ, et de luto sæcis: statuit supra petram pedes vestros, immittens in os vestrum canticum novum, carmen Deo nostro (Psal. xxxix, 3).*

X. O mutatio dexteræ Excelsi! o manus Dei vobiscum bona! o voluntas ejus bona, beneplacens ac perfecta: et gratia gratuita, qua misericorditer vobiscum actum est, ut illis jam vitiis viriliter dominemini, quibus quondam enerviter eratis prostrati, spiritu facta carnis mortificando, exterminantes gentes illas alienas, et possidentes terras eorum. Quod dudum vel uno die intermittere durum fuit, jam cum tempore eo carere pro nihilo habetis. Quinimo, ut aliquid amplius addam, ante, ni fallor, mori eligeretis, quam ad quædam redire, in quibus

dudum fuistis. Item quod hora valde modica olim sustinere horruistis; jam ubi est impetus spiritus, illuc gradientes; tota vita viriliter exercere, pro ludo tenetis. Sublimia quidem, et non minus dura quam nova. Sublimia assero, quia quodam modo supra naturam; nova vero, quantum ad veterem consuetudinem, dura dico, propter infirmitatem carnis vestræ. Hac in re testimonium ferunt, et scimus quia verum est testimonium eorum: crebra, quæ exercetis, jejunia; continuæ, quas ducitis, vigiliæ: hæc quam circumfertis, vilitas **18** in habitu; hæc, quam sustinetis, asperitas in victu; hæc, quam exercetis, parcitas in affatu. Omnia, ut ita dicam, corporis vestri membra quotidiano martyrio exponentes, nec ipsam etiam voluntatem vestram in potestate habentes. *In quo ita abluti estis, sanctificati, justificati, nisi in nomine Domini nostri Jesu Christi? (I Cor. vi, 11)* Non ut confundam vos, hæc dico, sed ut fratres meos charissimos una mecum moneo, quatenus a quantis simus periculis liberati considerantes, quantas debeamus liberatori nostro gratias agere, agnoscamus.

XI. Quia vero multos hic video, qui a puero [*al. a pueris*] cum Samuele in tabernaculo enutriti, nequaquam sicut nos de longe venerunt; exhortamur eos attentius, ut et ipsi Salvatori suo, non minus se debitores agnoscant, quia idem est, qui eos custodivit, qui et nos erexit, modo quidem bono, sed diverso nos et illos justificans, revocando videlicet nos, conservando illos. Nam, nisi quia Dominus adjuvit illos, paulo minus habitasset in inferno anima illorum. Jam torrentem etsi non pertransivit, quoad illam pertinet futuram libertatem; in aliquo tamen pertransivit anima eorum. Sed quomodo pertransisset anima eorum aquam intolerabilem, si eos dedisset Dominus in captionem dentibus earum? et anima quidem nostra ex parte erepta est de laqueo venantium; illi autem nec eumdem laqueum incurserunt (*Psal. cxxiii, 7*), sed in his omnibus non minus eorum adjutorium, quam nostrum, in nomine Domini, qui fecit cælum et terram (*Col. i, 10*). Hic est magnus ille omnium medicus in quibusdam sanitatem conservans, in quibusdam vero aegritudinem curans. Hic est verus Salvator noster, mitis et pius Jesus, cujus innocens sanguis tanti est pretii, ut per eum non solum quæ in terris sunt, sed etiam qui in cælis sunt, pacificentur. Et quomodo per sanguinem illum ea quæ in cælis sunt pacificantur, nisi quia, qui hominem lapsam sua gratuita gratia ad amissam pacem revocavit (*Ephes. ii, 17*), ipse stanti Angelo eadem gratuita gratia, ne eam amitteret, dedit? Igitur per gratiam Salvatoris nostri salvati sumus et nos, qui longe fuimus; et illi, qui prope inventi sunt. Dei enim donum est, ne quis sive ex nobis, sive ex illis in hoc glorietur.

XII. Donum vero tertium, quod est gratia defensionis, quo nos tam infirmos protegit; eo evidentius coram oculis habetis, quo illud quotidie, magis autem continue sentitis, utpote qui nec ad horam sine

illo subsistere potestis. Jam ipso curante convaluitis de infirmitate; et, eo roborante, fortes facti estis in bello (*Hebr. 11, 34*). Sed bellum istud, in quo tam viriliter, nunc quidem contra carnem, nunc autem contra mundum, nunc vero contra occultum adversarium vestrum, qui nunquam sœvire cessat, sed sine intermissione circuit, quærens quem devoret, dimicatis; quis vestrum vel uno momento sustineret, nisi ipsum protectorem haberet? En venit ventus ille turbinis ab aquilone, nubem secum afferens magnam (*Ezech. 1, 4*): quomodo, quæso, vel ad unum ipsius flatum abjectus adeo pulvis stare subsisteret [*at staret, aut subsisteret*], nisi ipse defenderet, ad quem mundi hujus princeps venit et in eo nihil suum invenit? (*Joan. 14, 30*.) Jam itaque statis, sed in Domino. Et qui in vobis infirmi omnino et imbecilles nihil potestis: nunc omnia potestis in eo, qui vos confortat.

XIII. Occurrite igitur, o redempti, redemptori vestro; liberatori, liberati, protectori, defensi. Occurrite, inquam, obviam venienti; devotas ei gratias agentes de redemptione a calamitate, de liberatione a pravitate, de protectione in hac vestra infirmitate. Occurrite Filio Dei: venit namque ad vos, et ad hoc venit, ut vos adoptet in fratres, ut assumat in cohæredes. Patris ab æterno existens unicus, noluit remanere unus, dans nobis ut illo secum honoreretur nomine per gratiam, quo ille honoratur per naturam. *Frater namque et caro nostra est* (*Genes. xxxvii, 27*). Unde et Mariæ in corpore apparens rediivo: *Vade, inquit, dic fratribus meis: Ascendo ad Patrem meum, et ad Patrem vestrum* (*Joan. xx, 17*). Et in persona ejus sanctus David: *Narrabo, ait, nomen tuum fratribus meis* (*Psal. xxi, 25*). Et quanta dignitas Patrem nobis esse Deum, fratrem autem unicum Filium ejus! et qualem putatis nos in futuro percepturos dignitatem, qui tantam jam, talenque tenemus arrham in præsentem? Qualem, nisi ut in hæreditate fratris nostri, quæ et nostra est, semper videamus faciem patris nostri, qui in cælis est? Non alius recte mihi sensisse videtur, qui ait: *Nunc filii Dei sumus; et nondum apparet quod erimus* (*1 Joan. 111, 2*). Hoc de arrha, quam in præsentem accepimus. Subdit et de munere, quod in futuro nos accepturos speramus. *Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est* (*ibid.*). O felicitas incorporalis! Denique, quod mundis cordibus specialiter promittitur, videre eique similes esse.

XIV. Sec hæc nullatenus in futuro apprehenditur similitudo per divinam visionem, nisi quædam prius ejus similitudo in præsentem per sanctam exerceatur conversationem. Si summi Patris estis filii; si fratres Christi, studete ejus similes esse. Quomodo namque vel illius filios, vel hujus vos fratres gloriamini, si eis similes non estis? hujus vos fratres, ut ipsi scitis, hæc tres personæ, pater videlicet, et filius atque fratres, nonnullam invicem non solum in corpore, sed et in moribus similitudinem

A habere. Hinc de bono boni patris filio scriptum est: *Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus: similem enim dereliquit filium post se* (*Eccles. xxx*). Miro modo vivit in superstitute filio patris etiam defuncti persona, dum in eo similitudo apparet paterna. Naturalis quoque ille cælestis Filius Patris, in tantum Patri suo similis est, ut qui videt illum, videat et Patrem suum. Ipse namque in Patre, et Pater in ipso est (*Joan. 14, 9*). Nec hoc ideo dico, quia eis ita similes esse possumus, sicut sunt ipsi; qui non modo unus, sed unum sunt: pro eo quod una eademque natura eis substantia est.

XV. Certe peccatum peccavit quidam qui dixit: *Similis ero Altissima* (*Isai. xlv, 15*). *Verba oris ejus, iniquitas et dolus* (*Psal. xxxv, 4*). Quia et prius iniquitatem meditatus est in cubili suo. Nam parificari voluit, non humiliter imitari. Non autem eis non modo similes facit, sed etiam unit, id est in voluntate consensus, juxta illud: *Qui adhæret Deo unus spiritus est* (*1 Cor. vi, 17*). Simus eis consentibiles, quibus non sumus consubstantiales: nec erit de cætero, qui nos eis deneget similes. Dissentire vero ab eis in voluntate, longe ab eis similitudinem quamdam habere est. Exite, quæso, vos, ab hac regione dissimilitudinis, et apprehendite similitudinem Patris vestri, qui voluntarie genuit vos verbo veritatis suæ (*Jacob. 1, 18*). Apprehendite et similitudinem Fratris vestri: estote similes Fratri vestro. Nam quomodo fratres ejus, si ei similes non estis? *Similes, ait, ei erimus, cum apparuerit* (*1 Joan. 111, 2*). Hoc de similitudine, quæ in præmio erit. Sed, ut jam superius dictum est, si vultis ei similes esse in præmio, similes estote in merito. Quomodo, dicetis, fiet istud? Idem Filius ait: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (*Matth. xi, 29*). Mites ergo, et humiles sitis; et in aliquo similes estis.

XVI. Et manifeste verum est, quia *salvatorem quidem exspectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ* (*Philip. 111, 20*), si primum cor nostrum conforme fuerit cordi humilitatis et mansuetudinis suæ. Si quænam Dei similitudo sit, interrogas, *diverte a malo, et fac bonum* (*Psal. xxxiii, 15*), et ejus similitudinem induisti. Ait namque Psalmista: *Rectus est Dominus Deus noster, et non est iniquitas in eo* (*Psal. xc1, 16*). Esto rectus et tu, ut exerceas bonum; et non sit iniquitas in te, ut devites malum, et Deo similis es. Item ait propheta David: *Justus Dominus et justitias dilexit: æquitatem vidit vultus ejus* (*Psal. x, 8*). Esto justus et tu in te ipso; dilige justitiam proximo tuo; æquitatem videat vultus tuus, ut ad hoc solum tibi adesse, et proximo studeas prodesse, quatenus soli Deo placere appetas, id est ut sic te boni operis executores et actionis tuæ proximum cupias esse imitorem, ut nullum alium quam solum Deum laboris tui et laudatorem desideres, et remuneratorem. Sic, dum in te ipso exerces sanctitatem, proximo autem impendis sollicitudinem, Deo quoque re-

ctam offers intentionem : sobrie, juste, pie vivis in A hoc sæculo (Tit. 11, 12), ut securus de cætero, expectes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei; dum sic et tibi parcus, et proximo promptus, et Deo fueris devotus.

XVII. Hæc si sollicitè agis, Filio Dei, fratri videntur tuo, venienti occurris. Sed considerate post hæc, quoniam qui venit, Deus et homo est, et cum una persona Deus et homo sit, in eo quod homo est, pro nobis interpellat : in eo vero quod Deus est, nos adjuvat. In eo quod homo, dum ex compassione miseriæ nostræ nobis proximus est; nostrum quodammodo una nobiscum sentit periculum; in eo vero quod Deus, dum per unionem nostræ in eo assumptæ naturæ a nobis non remotus est, etiam efficacis nobis confert remedium : in homine, quod B in Deo quod desideremus. Cum tamen non sit alius, et alius, de quo loquimur : sed unus idemque mediator Dei et hominum, Deus, et homo, Dominus noster Jesus Christus (I Tim. 11, 5). Sed, quia pro eo quod jam multa diximus, quem habemus in manibus, cogimur finire sermonem, non possumus ad præsens his diutius immorari, quamvis adhuc nonnulla occurrant, quæ videantur non debere prætermitti. Igitur et huic venienti occurritis, si sic per exemplum currere studetis, quod proponitur in imo, ut ad primum conemini pertingere, C quod proponitur in summo, ascendentes et descendentes super Filium hominis. Et his quidem modis occurrere debetis Sponso vestro venienti, et Salvatori, Filio Dei, eidemque Deo et homini, qui cum Patre et Spiritu sancto Deus est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO V.

ITEM DOMINICA I IN ADVENTU DOMINI.

De quinque generibus visionum.

SYNOPSIS SERMONIS.—1. In visione Dei omnis boni conscientia. — 2. Ubi bona Domini, et terræ viventium. — 3. In præsentibus, nec vere vivimus, nec videmus quod demum in statu beatitudinis consequemur. — 4. Aliter a mundis, aliter ab immundis corde Deus hic videtur. — 5. Qualiter visionem intellectus, et qualiter comitetur affectus. — 6. Fructuosa visio, quam sanctitas meretur; quod in typo expressit Jacobus. — 7. Deus visus a Moyse in rubo quid portenderit. — 8. Mortuo Ozia rege, videt Isaias Dominum, et meritoria visionis conditiones probantur. — 9. Quinque genera visionum, quarum postrema soli est futuræ patriæ. — 10. A visionibus singula cavenda nebula. — 11. Prima est creaturarum contemplatio, et qua ejus nebula. — 12. Secunda, per visitationes divinas, vel imagines. Ejus nebula. — 13. Tertia est fidei. Ejus nebula. — 14. Quarta, per spiritalem unctionem, ac multiplicem operationem. — 15. Nebula cavenda signiorum affectuum. — 16. Discretionis necessitas.

Aspicens a longe, ecce video Dei potentiam venientem; et nebulam totam terram tegentem. Quam felices sunt, qui cor ubique mundum circumferunt! Felices, inquam, quia veracem ab ipsa veritate promissionem acceperunt, quod Deum visuri sunt. Beati, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum vi-

debunt (Matth. v, 8). O si vel tenuiter nobis daretur, etsi non gustare, odorare saltem quam suavis dulcedo quamque dulcis sit suavitas in visione Dei! Quid citra devotæ animæ sufficere valet, quid ultra querere debet? et quidem esset fortassis aliqua sufficientia, si quid laudabile sine ea citra esset. Deberet nihilominus aliquid queri ultra, si quid ultra vel esset, vel esse posset. Nunc vero cum nihil non videntibus adsit, nihil videntibus desit, citra impatientis non quiescit; ultra, utpote jam pacata, se non extendit. Quid magis desideratur quam vita? est vita animæ visio Dei.

II. Credo, ait sanctus David, videre bona Domini in terra viventium (Psal. xxvi 13). Quæ putamus bona Domini, nisi ipsum Dominum? neque enim aliud bona Domini, et aliud ipse. Quia quod habet hoc est. Quæ quidem in numero plurali expressa sunt, cum in eum numerus non cadat, propter multam ejus magnitudinem, quam nulla mensura constringit : et propter magnam multitudinem, quam nec aliquis numerus includit, asserente Propheta quoniam magnitudinis ejus non est finis (Psal. cxxiv, 3); et : quia sapientiæ ejus non est numerus (Psal. cxxvi, 5); et : Magna multitudo dulcedinis suæ, quam abscondit timentibus se (Psal. xxx, 20), patefecit autem sperantibus in se. Et bona dicuntur magis quam suavia, et dulcia quam pretiosa, vel speciosa; quam congrua vel utilia, aut aliquid in hunc modum. Quia si quod est aliud quod probabile sit, in hoc verbo instauratur. Credidit ergo Propheta videre bona Domini in terra viventium : ubi idem est videre quod vivere. Et quare hic ea non vidit, nisi quia in terra morientium est? Quis hic videat, qui nec habet ut vivat? Ego, inquit, vivo et vos vivetis (Joan. xiv, 29). Ergo futurum est, ut vivamus; ita perfecto, ut et videamus. Vivemus, ait sanctus Osce, in conspectu Domini, et sciemus (Ose. vi, 3). Ecce vita, ecce et visio. Sed utraque in futuro, non autem in præsentibus est.

III. Omnes morimur, ait mulier quædam, et quasi aquæ delabimur in terram quæ non revertuntur (II Reg. xiv, 14). Aquarum in terram lapsus hominis est nunquam permanens status. Qui enim quodam modo nec habet essentiam, quomodo habet visionem, cum naturaliter videre præcedat esse? de quibus aquis aperte dicitur, quod non revertuntur. Inde ergo morimur, quia quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. Quia recordatus est, ait Propheta, quia caro sunt : spiritus vadens, et non rediens (Psal. lxxvii, 39). Merito sanctus patriarcha habitat ad puteum cujus nomen Videntis et viventis (Gen. xvii, 14), ut interim immoretur perfectus apud intimum profundum hujus, de qua loquimur visionis vitalis, et vitæ videntis : ad instar aquæ ad præceptum Domini elevata, quæ ponit in arduis nidum suum (Job xxxix, 27). Deo quoque in regno similem esse, nonne magnæ, ut in sermone præcedenti jam diximus, felicitatis est? et videre eum, similem ei esse est. 21 Similes, ait, illi eri-

mus, quoniam videbimus eum sicuti est (I Joan. III, 2); hæc itaque causa quia ei similes erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Nonne Deus lux, incommutabilitas et æternitas est? videndo autem lucem erimus et nos lucidi, videndo autem incommutabilitatem, et nos efficiemur incommutabiles; videndo æternum, erimus et nos perennes. Et ita sentiendum est etiam de aliis, quæ in hunc modum sunt. Hoc autem maximum et pretiosissimum, dulcissimum et suavissimum Deum videlicet videre, quem qui mundo corde sunt, habent in promissione.

IV. Est alia quoque visio, qua etiam in præsentī videtur Deus, licet non in se ipso, etsi qui videtur, sit ipse. Et videtur quidem ab illis quos hac gratia dignos iudicat, quos et ipsos mundos corde esse oportet. Neque enim vel hæc visio, nisi a mundis cordibus apprehendi potest. Hæc est quæ per imagines sive mentis sive corporis ostensas oculis, aut etiam per unctionem (I Joan. II, 27), quæ docet de omnibus; fidei animæ confertur, qua vel raptim per intellectum vel securitate certa per fidem videt. *Beati, inquit, oculi qui vident quod vos videtis (Luc. I, 23)*. Sic enim oculis carnis hominem videbant, ut in eodem, oculis fidei, Deum, quæ per dilectionem operatur, non omitterent. Sed damnabilis eos deprimebat cæcitas etiam oculos habentes, qui per diem incurrentes tenebras, et quasi in nocte sic palpantes in meridie, in ipsam lucem impegerant. De quibus dicitur: *Nunc autem viderunt, et oderunt (Joan. XV, 24)*. Viderunt infirmitatem quam irriderent, non virtutem quam honorarent: impij namque erant. *Et tollatur impius, ait Scriptura, ne rideat gloriam Dei (Isai. XXXV, 3)*. Viderunt naturæ assumptæ ignominiam, non gratiam assumentis. Denique viderunt eum, in quo non erat eis aspectus; et quasi abjectus vultus ejus, et despectus. Unde nec reputatus est ab eis. Non autem viderunt, in quo intuitus est eum sanctus David, speciosum *forma præ filiis hominum (Psal. XLIV, 3)* multo minus autem in quo desiderant eum angeli prospicere (I Petr. I, 12).

V. Hæc autem visio fidei, qua Deus cernitur absens et præsens. Præsens quidem per fidem, absens autem per speciem. Cum [al. cum autem, vel quidem] per visitationem aliquam honoratur, et per unctionem internam dulcoratur: plena nimirum et perfecta claritate potitur: ita duntaxat si et visionem rectus intellectus, et unctionem discretus comitur affectus. Quia hunc, cui hæc visio indulgetur, et visitatio excitat ad admirationem, et unctio inflammatur ad affectionem. Et unctio quidem nunquam sine affectu est: est autem quam sepe visitatio sine intellectu: inungere namque afficere est, non item visitare est illuminare, sicut nec idem, quæ videatur rem ostendere, et quo videatur, oculum præbere. Visitatus est quondam per somnium Pharaon, visitatus est et Nabuchodonosor. Sed quod in visitationibus, illis utrisque regibus somnium: hoc sanctis Joseph et Danieli prophetia fuit. Illis enim

visio non intellecta solummodo somniores; istos autem intelligentia prophetas fecit. Hæc autem divinæ visitationis visio licet reprobis nonnunquam sine intellectu; electis vero multo cum intellectu datur. Sed tunc fructuose confertur, cum eam præcedens sanctitas meretur.

VI. Vidit enim quendam scalam Jacob (Gen. XVIII, 14): sed prius, ut legitis, de terra sua exiit: post solis occasum ad quemdam locum venit, de jacentibus lapidibus unum tulit, capiti supposuit, et in eodem loco obdormivit. Simili modo et tu exi de terra tua, in qua vitis et peccatis nutritus es: cadente fervore tentationis, quo urebaris, locum adi sanctæ conversationis de sanctis multis, quos si dinumeras super arenam multiplicabuntur: unum de multis, Sanctum videlicet sanctorum, elige, per imitationem menti tuæ suppone, et in conversatione eadem, perseveranti quiete, et quietâ perseverantia plenæ omnium visibilium mortificationi intende. Si ita te Dominus dimiserit per vias rectas ostendet tibi regnum Dei, dans tibi scientiam sanctorum, ut pariter et sublimia videas et visa intelligas.

VII. Moyses quoque et ipse visionem vidit (Exod III, 3); in una videlicet eademque re ignem, sed non ustionem: visionem plane, ut ipse confitetur magnam. Sed legimus quod prius oves pavit, ad interiora deserti minavit, ad montem Dei venit. Itæ et tu innocuas intra te cogitationes et simplices nutri; contemnendo visibilia: deduc eas ad intima secreti per puritatem defæcatæ mentis, quantum tibi divinitus datur; volatu boni desiderii, ad ipsam altitudinem Dei. Tunc dignus eris ignem videre in rubo ardentem, sed rubum non comburentem: ut scias quia in una eademque Christi persona, ne naturam superiorem inferioris assumptio imminuit, nec inferiorem glorificatio superioris consumpsit. Quod ita sit crede; sed cur, vel commodo ita sit, omnino discutere non præsume. Ne, si dixeris cum Moyse: *Vadam, et videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus (ibid.)*; videns Dominus quod pergis ad videndum, dicat tibi: ne appropies huc: ne scrutator majestatis operimaris a gloria.

VIII. De Isaiâ legimus, quia vidit Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum; sed hoc non nisi post [al. prius] mortem Ozîæ regis. Sic enim legitis: *In anno quo mortuus est rex Ozias vidit Dominus sedentem super solium excelsum et elevatum (Isa. VI, 1)*. Moriatur in te præsumptio superbæ, moriatur et lepra luxuriæ, et est mortuus præsumptuosus rex, et leprosus. Tunc mundus carne et humilis, in mente intueri mereberis Dominum præsentem intelligentiæ creaturæ rationalis et angelicæ a casu custoditæ, et humanæ per misericordiam Redemptoris a lapsu erectæ. Igitur nec in terra sua scalam vidit Jacob; nec in Ægypto Moyses ignem in rubo ardentem, sed non comburentem; nec Isaias Dominum sedentem super solium

excelsum et elevatum, nisi mortuo rege Ozia. Visionem itaque divinæ manifestationis sanctitas promereatur [al. promeretur], ut sit: intellectus assoquatur, ut fluctuosa sit: fides regat, ne temeraria sit; unctio dulcoret, ut sapida sit. Quia et in futuro visio faciei ad faciem providebit, ut unaquæque harum visionum renumerata sit.

IX. Est adhuc quædam visio, quæ in ordine debet esse prima, quæ et in commune omnibus proponitur: inspectio videlicet visibilium creaturarum. In promptu namque omni utenti [al. omnium utentium] ratione est, *invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta* conspicere (Rom. 1, 20); sed absque præcedentibus, quas breviter attigimus, visionibus, hæc omnino infructuosa est. En quinquepartitam vobis proposuimus visionem. Intelligite mysterium, magis autem sentite fructum. Prima est in creaturarum inspectione; secunda in mystica visitatione; tertia in fidei cognitione; quarta, in interna unctione; quinta, in ipsius Dei, sicuti est, visione. Et prima quidem ad cognitionem invitat, secunda clarificat, tertia gubernat, quarta inflammat, quinta plene beatificat. Primæ quatuor, quasi quædam in præsentis vitæ nocte, lucentes stellæ sunt, nam quinta sine ullo defectu æterno lumine fulgens futuræ patriæ sol est. Quis enim ibi Dei invisibilia per ea quæ facta sunt, intellecta conspicere opus habebit, ubi quæ modo invisibilia sunt, visibilia erunt? Quis ibi per somnia, seu visiones nocturnas, Deum opus habebit videre, per speculum in ænigmate, ubi omnes facie ad faciem videbimus? (1 Cor. xiii, 12.) Quis ibi ambulabit per fidem, ubi omnes cernunt per speciem? sed nec spiritus tunc, sicut nunc, habebimus unctionem, quem ibi tenebimus, et non dimitemus, quibus ita se æterna illa infundet charitas, ut nulla nos ab ea in æternum divertat satietas.

X. Sed cum stellæ sint, moneo, ut omnis quæ eas in aliquo obscurare potest diligenter nebula cavetur. Abigatur sollicitè a lumine primæ stellæ nebula, quæ est levitas voluptuosæ sensualitatis. A lumine secundæ, nebula, quæ est seductio diabolici phantasmatis. A lumine tertiæ, nebula, quæ est præsumptio temerariæ perscrutationis. A lumine quartæ, nebula, quæ est nimietas deceptricis indiscretionis. Hoc est quadripartitum lumen in quo videbimus et nebulam non quidem aliquam partem terræ, sed in multis totam terram tegentem. Potentia Dei lux est. Et in luce hæc quadripartita videmus lucem potentiæ, diem; tenebras vero nebulæ, noctem. Tu ergo, qui puritati contemplationis in mente insistis, aspiciens a longe, vide Dei potentiam venientem. Aspice, et vide. Hoc est, contemplare et intellige. Sed aspice a longe, contemplare profunde. A longe namque sunt, quæ profunda, quæ intima sunt. Nonne a longe esse videntur, quæ in exordio mundi fuerunt, et quæ in fine mundi erunt; illa jam facta, hæc vero facienda?

XI. Itaque si opera Dei admirandæ, et stupenda,

A pia curiositate perscrutaris: si a summis cæli usque ad ima terræ; si a supremo omnium creaturarum cardine neque ad inferiorem earum, ut ita dixerim, basim, in contemplatione mentis tuæ oculum perducis: si quæ solummodo sunt [al. si non solummodo quæ sunt], si quæ sunt et vivunt, sentiunt et discernunt, mundo oculo perspicis, et tantorum ac talium Deum conditorem, dispositorem ac providorem admiraris: nonne Dei ad te potentia venit quæ in operibus ejus visibilibus tam admirandis, super invisibili ejus potentia obstupescis? Sed cave in hac consideratione **23** tua, nebulam, quæ totam solet tegere terram. Etenim animalis homo nullatenus percipiens quæ Dei sunt, quia stultitia est illi, et non potest intelligere (1 Cor. ii, 14), continuo tamen præ oculis habens, quæ condita sunt. Intuetur quidem opera Dei, sed oculo carnis voluptuoso, non aspectu mentis contemplativo. Utens superbe et libidinose creaturis ad injuriam Creatoris, ac proinde ad cumulum propriæ damnationis. Nonne in isto terram nebula tegit, dum in eo ex toto voluptuosæ sensualitatis levitas, et interius mentem per appetitum illicitum obscurat, et exterius carnem per opus nefarium foedat? Quod cum ita sit, considere, quoniam ubi justus in admirationem divinam erigitur; ibi impius in libidinem propriam proster nitur; et ubi Dei ad illum potentia venit, ibi in ista totam terram nebula tegit. Dum et ipse invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciens (Rom. 1, 20), sempiternam quoque ejus virtutem et divinitatem venerando et laudando admiratur; et iste, quæ quidem facta sunt conspiciens, sed solum in eis cupiditatis propriæ explementum quærens, sive in eis mentis elationem sive carnis corruptionem adimplere conatur.

XII. Post hæc aspice a longe in secundo genere contemplationis, quod brevius superius perstrinximus, et vide Dei potentiam venientem. Quod nimirum facis, dum ea quæ ad te sunt, sive occulte per divinas visitationes, sive aperte per aliquas rerum imagines sane intelligis, et recte interpretaris, ut Dei et in eis potentiam admireris. Nonne Dei ad Jacob per scalam potentia venit, quam vidit, qui pavens ait: *Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam? Quam terribilis est locus iste! non est aliud nisi domus Dei et porta cæli* (Gen. xxviii, 17). Nonne ad patrem, et fratres Joseph in somniis, quæ et ipse vidit, Dei potentia venit, cum a fratribus dicitur: *Nunquid rex noster eris, et subjiciemur ditioni tuæ?* (Gen. xxxvii, 8.) Et a patre: *Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? nunquid ego et mater tua, et fratres tui adorabimus te super terram?* (Ibid., 10.) Nonne ad eundem Joseph in somniis Pharaonis Dei potentia venit (Gen. xli, 1), qui, quod Deus potenter postmodum facturus fuit, in eisdem somniorum visionibus plene intellexit? Quid de Daniele dicemus? Nonne et ipse regis somnia audiens, in statua ex diversis metallis compacta (Dan. ii, 45); in lapide de monte sine manibus ex-

ciso; in ardore quæ universam terram implevit, Dei potentiam venientem vidit, dum potentiae ejus opera postea potenter adimplenda, in eisdem somniis aspexit? Ipse quoque apostolorum princeps vidit nova, audivit facienda, dixit vera, et in his omnibus Dei potentiam vidit; et descendens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor intitiis submitti de caelo in terram, in quo omnia reptilia, et quadrupedia continebantur. Qui invitatus martare et manducare, sed renuens, commune et immundum eatenus se non comedissem asserens, audivit: *Quod Deus mandavit, tu ne commune dixeris* (Act. x, 15). Sciens vero postmodum illa terrena animalia, Cornelium loquor, et ejus necessarios amicos, intra vas fidei admittenda, visionem quam viderat, spiritu discernens, aiebat: *In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus. Sed in omni gente qui timet Deum, et operatur justitiam, acceptus est illi* (ibid., 34). Et infra: *Mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem* (ibid., 28). Sed hic necesse est prudens quisque sollicitè vigilet, quia hic maxime se solet Satanæ transfigurare in angelum lucis, ne forte nebula tota ejus terra tegatur, et videre se Dei potentiam venientem arbitretur. Multi enim diabolici phantasmatis seductione illusi sunt, et honorari se divina visitatione astinuerunt, sique totam earum terram nebula texit, quia mentem eorum erroris phantastici caligo obscuravit. Propter quod, charissimi, nolite fallacii intendere somniorum, ne seducamini: *Multos enim, ut Scriptura ait, errare fecerunt somnia, et illusiones vanæ, et exciderunt sperantes in illis* (Ecclesi. xxxiv, 7). Et iterum alia Scriptura dicit: *Non augurabimini, neque observatis somnia* (Levit. xix, 26). Et vos ne vice claritatis potentiae Dei, obscuritatem suscipiatis nebulae.

XIII. Sed et oculis fidei solet quam maxime Dei potentia veniens videri. Quis enim alius est oculus, quo filius per mortem videtur ignominiosam descendere [at. in foveam descendere]; ascendere autem filius resurrectionis? Quo alio quam oculo fidei sub specie panis et vini veritas corporis et sanguinis Christi videtur? similiter et in aliis sacramentis, dum aliud est ipsum velamen, quod exterius cernitur, aliud vero ipsa rei veritas, quæ esse inibi creditur, procul dubio Dei est potentia, quæ ibi veniens videtur. Sed et hic nihilominus oportet, ut tenebrosi hostis caliginosa claritas, quæ vera nebula est, exploretur, explorata deprehendatur, deprehensa devitetur, ne præsumentes plus sapere quam oportet sapere. Quæ sola attingi possunt fide humana conemur discutere ratione. Si enim bestia tetigerit montem, lapidari in Exodo jubetur (Exod. xix, 12); et quod de sacrosanctis agni carnibus edere non sufficimus, igni præcipimur reservare (Exod. xii, 10). Quod aliter agentes nonnulli, dum majestatem potentiae Dei nimis irreverenter perscrutati sunt, oppressi a gloria nebulae in tenebras irruerunt, quia dum arcana fidei reve-

leri humiliter noluerunt, justo Dei judicio cæcati, in tenebras erroris corruerunt.

XIV. Videndum post hæc quia unctio, quæ docet de omnibus, dat nobis potissimum videre Dei potentiam venientem. Paracletus namque spiritus sanctus, quem mittit Pater in nomine Filii, ipse nos docet, et suggerit nobis, [quæcumque idem Filius dicit nobis (Joan. xiv, 26)]. Ipse nos docet omnem veritatem; ipse etiam quæ ventura sunt annuntiat nobis. Ipse nos non modo ad cognitionem illuminat, sed ad affectionem inflammat. Et variis quidem modis varios in nobis affectus format. Modo enim peccata, quæ jam commisimus, mentis nostræ oculis opponit et ad pœnitentiam pectora nostra excitans, dolore nos maximo ferit. Modo nobis quantam et in carne, et in mente infirmitatem circumferimus, demonstrat, et omnem in nobis superbiam perimens, in suo nos conspectu humiliat; aliquando vero, quam nullius momenti sunt omnia temporalia ostendit, et ante mentis nostræ oculos universa quæ hic voluntur vilipendens, in eorum nos contemptum viriliter erigit. Nonnunquam quam sit terribilis Dominus super filios hominum nos erudit, et occulta ejus judicia valde formidanda asserens (Psal. lxxv, 5), timore nos validissimo concutit. Plerumque horribiles inferni pœnas considerationis nostræ oculis repræsentat, et earum immanitatem modis diversis et horridis in mente transcribens, cruciatu nos vehementissimo deterret. Ipsa etiam festa supernæ patriæ, ipsa gaudia internæ claritatis, nostris aliquando mentibus per aspirationem sui amoris inprimis, et quam sit eorum et felicitas æterna, et æternitas felix, lectissimis in corde schematibus depingens, in eorum nos appetitum atque desiderium vehementer accendit. Nonnunquam etiam ad perfectionis culmen totis desideriis ascendere per piam conversationem, et ad intuenda sanctorum præcedentium exempla nos excitat, ut Jeremiam de profundo non solum funes, sed et panni veteres extrahant (Jer. xxviii, 6); et ostenso nobis, ut Ezechieli præcipitur, templo metientes fabricam (Ezech. xlv, 10), confundamur et erubescamus ex omnibus quæ fecimus.

XV. Nonne in his omnibus Dei potentiam venientem videtis? sed necesse est ut et hic nebulam terram tegentem, indiscretionem animam seducentem, caveatis. Quamplures enim multoties vidimus in his quos nunc breviter attigimus, affectibus graviter fuisse deceptos et quia discretionis medium ignorabant, claudicantes a semitis suis, quod virtutem esse putaverunt grave postmodum peccatum fuisse deprehenderunt, et in quo se putabant ad ascensum posse pertingere sanctitatis, in eo versa vice, in magnam præcipitati sunt ruinam pravitatis. Sicque dum videre se Dei potentiam venientem arbitrati sunt, nebula totam eorum terram tectam vel sero ingemuerunt, dolentes per viam ambulasse, quæ recta eis visa est; sed ejus ducunt novissima ad mortem (Prov. xiv, 12). Clare igitur ex verbis

istis apparet quæ in omni cui intendimus negotio spirituali, sic virtutes exercere debeamus, quatenus, quæ eis contraria sunt vitia, totis devitare viribus studeamus, ne, si incaute per iter virtutum incedimus, ab eo declinantes, in vitiorum foveam proruamus.

XVI. Et idcirco, sive in creaturarum inspectione, seu in divina visitatione; vel in fidei credulitate, aut in interna etiam unctione aliquid nobis suggeratur, quamvis probabile videatur, sollicita tamen primum a nobis perscrutatione discutiatur, et tunc demum diligenter discussa admitatur. Unde et post hæc [al. posterius hoc] commonendo dicimus (246): *Quique terrigenæ et filii hominum, simul in unum dives et pauper (Psal. XLVIII, 3), ite obviam ei*, subjungimus et orando hoc modo: *Qui regis Israel, intende; qui deducis velut ovem Joseph: qui sedes super cherubim, nuntia nobis si tu es ipse (Psal. LXXIX, 2)*. Succedit post hæc vox ista deprecatoria, qua oramus sic: *Excita, Domine, potentiam tuam et veni, ut salvos facias nos, qui regnaturus es in populo Israel*. Et cum oratio ad duos sequentes versus pertinet: in primo oramus, ut nuntiet nobis si ipse est, in secundo, ut veniat ad salvandum nos, qui regnaturus est in populo, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

25 SERMO VI.

ITEM DOMINICA I IN ADVENTU DOMINI.

De cautela quæ in spiritualibus visionibus habenda est, et de mysterio adventus Christi.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Ad primum contemplationis genus spectant terrigenæ. — 2. Ad secundum, filii hominum, quorum gradus triplex. — 3. Ad tertium, divites. — 4. Ad quartum, pauperes. — 5. Insigne elogium charitatis. — 6. Quid sit Israel regi, Joseph velut ovem deduci, et super cherubim sedere. — 7. Activi et contemplativi in schola dilectionis erudiendi. — 8. Convenienter prænoscutur, qui Salvator advenire nuntiat. — 9. Quale remedium hominibus statim Deus providerit a lapsu. — 10. Hominem poena infirmum, culpa fecerat cæcum. — 11. Salvator mox subvenit, qui tantum in fine pervenit. — 12. Adventus ejus in dictis et factis prophetarum, diversisque sacramentis. — 13. Imperfectior notitia Redemptoris in lege naturæ, quam scripta, aut prophetarum. — 14. Trium temporum apta epigraphe. — 15. Deus amabilis in sanctis, suavis in electis, in seipso incomprehensibilis. — 16. Ut prophetæ noverunt mysteria redemptionis. — 17. Per lignum victus, et victor homo.

I. In præcedenti sermone, quatuor diximus esse genera speculationum: quorum primum creaturarum est inspectio; secundum, divina visitatio; tertium, fidei cognitio; quartum, interna unctio. Et hi quatuor sunt qui admonentur, ut eant venienti obviam (247). *Terrigenæ, filii hominum, divites, pauperes (Psal. XLVIII, 3)*. Ad primum speculationis genus terrigenæ pertinere videntur, quorum proprium est invisibilem Dei cognitionem per visi-

(246) In Officio ecclesiastico.

bilium inspectionem meditari. Hoc autem genus speculationis quasi primum ad contemplationem ascendere volentibus gradus est. Quo tamen soli indigent terrigenæ, qui in hoc, de terra geniti non incongrue dicuntur, eo quod nulla nisi sola Dei visibilia conspiciantur. Non autem eo indigent collicolæ, qui Deum facie ad faciem intuentur (I Cor. XIII, 12). Sed eant hi terrigenæ obviam, et dicant: *Nuntia nobis si tu es ipse (Psal. LXXIX, 1)*, quia erudiri quam maxime indigent inspectores isti ut sciant quomodo puritas defæcatæ considerationis erigit in admirationem. Quia vero fœditas voluptuosæ sensualitatis profluit in libidinem, caveant ne putantes suscipere regem Israel, regem suscipiant Babylonis: dum volentes ad divinam in pura visione pertingere laudem, a honore illo abstracti, et ad malum, per propriam voluptatem [al. voluntatem] illecti (Jac. I, 14), ad vitiorum prouant confusionem, et omittentes enutririi in croceis, amplectantur stercora (Thren. IV, 5).

II. Ad secundum speculationis genus filii hominum spectant. Hoc loco filios hominum imitatores accipimus perfectorum. Sunt enim homines culpabiles, sunt et fragiles; sunt autem et rationales. De primis Apostolus: *Cum, inquit, sit inter vos zelus et contentio, nonne homines estis? (I Cor. III, 3)*. Id est dum per invidiam invicem zelatis, dum per iram invicem offenditis, jure vos culpandos esse monstratis. De secundis Psalmista: *Sciunt, inquit, gentes, quoniam homines sunt (Psal. IX, 21)*. Id est intelligant quam debiles et fragiles sunt. De tertiis idem Psalmista: *Homines, inquit, et jumenta salvabis, Domine (Psal. XXXV, 7)*. Id est non solum summa ratione præditos, sed humili simplicitate compositos ad spiritualem salutem vocabis. Legitur et de his in libro Job: *Respiciet homines, et dicet: Peccavi (Job XXXIII, 27)*. Ut dum alios contra oblectamenta peccati mentis ratione persistere considerat, ipse quoque peccati dominio se enerviter subjacuisse ingemiscat. Tales autem hominum filii, perfectorum videlicet imitatores, quos sua Dominus visitatione judicat non indignos, eant et ipsi obviam ei et dicant: *Nuntia nobis si tu es ipse*. Ne ipsi quodammodo seducti, illusionem diabolici phantasmatis honorem æstiment divinæ visitationis.

III. Divites autem abundantes in fide vocamus. *Divites namque in fide elegit Dominus, et hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se (Jac. II, 5)*, qui et ipsi necesse habent ire obviam ei et dicere: *Nuntia nobis*. Ut per rectam eis ire regulam donet, ne qui simplicem tenendo fidem, in summo valent stare credulitatis, temere perscrutando, in blasphemiam incidant erroris.

IV. Pauperes humiles sunt. Hi sunt, quibus lubenter Spiritus ille veritatis gratiam suæ unctionis infundit, ut valles abundant frumento (Isai. LXIV, 14) et mansuetis, ut Salomon ait, des-

(247) Ex i Resp. primi noct. Dom. I Adventus.

gratiam (Prov. III, 34); Super quem enim requiescet spiritus Domini, nisi super humilem et quietum et trementem verba ejus? (Isai. LXVI, 1.) Sed et isti nihilominus non omittant ire obviam ei et dicere ut nuntiet eis. Quatenus discretione spirituum ornati, evidenter deprehendant quid illud sit, quod spiritus **26** ille veritatis infundit ad salvationem: quid item, quod spiritus ille seductorius suggerit ad deceptionem. Sed ad agnoscenda arcana hæc, et occulta, non solum quærendo, sed et orando pertingemus. Et sæpe pius invenit pulsator quod temerarius non meretur perscrutator. Et ideo non solum debemus ei ire obviam, sed in hanc etiam vocem prorumpere, et dicere: *Qui (248) regis Israel, intende; qui deducis velut ovem Joseph; qui sedes super cherubim, nuntia nobis, si tu es ipse (Psal. LXXIX, 2).*

V. Scitis, fratres, quia omnium virtutum primum charitas tenet. Si enim charitas parcat, remissa pietas non est; et si charitas corrigit, districtio rigida non est. Si ipsa erigente in contemplatione sublimaris, non errabis, quia mente excedis Deo (*II Cor. xv, 13*). Si ipsa moderante ad actionem descendis, non præcipitaberis, quia sobrius es nobis. Hæc namque, de qua loquimur, charitas, scala est, cujus inferior pars terram, summitas vero tangit cœlum. Quæ et ipsum Dominum sibi gerit innixum (*Gen. xxviii, 12, et seq.*), qui paratus est remunerare non solum ascendentes, sed etiam descendentes, si tamen hoc solum curatum fuerit, ut super Filium hominis ascendant et descendant (*Joan. I, 51*). Igitur per Israel visio accipitur divinæ contemplationis, per Joseph augmentum bonæ actionis, per cherubim perfectio dilectionis, quia cherubim *plenitudo scientiæ* dicitur. Et, attestante Paulo, *plenitudo legis est dilectio* (*Rom. xiii, 10*). Sed Israel regitur, quia in contemplatione maxime, ne aberremus, gubernari a Domino indigemus. Multi enim visione divinæ contemplationis illuminati sunt, sed quia Deum in hac visione peccatis suis exigentibus, ductorem et dispositorem non habuerunt, luminis, quod super se emicabat, et cui temerarie, utpote sine duce [*al. ductore*] intendebant, immensitate reverberati, in tenebras caliginosi erroris devoluti sunt. Joseph **D** velut ovis deducitur, quia vadit de virtute in virtutem, simplex, active, velut ovis de pascuis ad pascua. Ut quasi tot pascuis ovis pinguescat, quod sanctis actionibus egregius operator insistere non cessat. Sed quia qualiter vel contemplando viri sancti excedere Deo, vel bene operando sobrii esse debeant, nobis matris charitatis disponere est, postquam [*al. et ideo postquam*] regit Israel, postquam deducit Joseph, etiam sedere Dominus super cherubim perhibetur. Ut in quiete geminæ charitatis plene addiscant, vel quando omissa, ad tempus, actione vacare debeant contemplationi pro-

(248) Ex Officio eccles. Dom. primæ Adventus.

Apter dulcedinem Dei, vel subtracta contemplatione, insistere actioni, propter necessitatem proximi.

VII. *Qui ergo regis Israel, intende*, id est, disponis contemplativos, ne aberrent: *Qui deducis velut ovem Joseph*, id est de actione in actionem provehis simplices, activos, ne tepescant. *Qui sedes super cherubim*, id est tam activos quam contemplativos in schola dilectionis erudis, ne vel isti temere scrutando in errorem, vel illi desidiose negligendo incidant in teporem. *Nuntia nobis, si tu es ipse*, ut lumine claritatis clarificati agnoscamus qualiter contemplari, qualiter etiam debeamus operari. Et ardore item ejusdem claritatis inflammati, sciamus quomodo te, et affectare debeamus per desiderium amoris; et promereri queamus per exercitium laboris. Quæ vero posthæc in subsequenti versu dicuntur: *Manifestare (249) coram Ephraim, Benjamin et Manasse*, plenam omnium visibilium designat oblivionem; quæ non nisi per solam perfectam acquiritur dilectionem. Igitur, postquam eundo ei obviam, de seipso percunctati sumus; postquam orando an ipse sit, ut nobis nuntiet, deprecati sumus, certi jam de ipso effecti, ut ad salvandum nos veniat, oremus et dicamus: *Excita, Domine, potentiam tuam, et veni, ut salvos facias nos.*

VIII. Nonne hunc tenuit ordinem sanctus Josue, qui videns angelum requisivit dicens: *Noster es an adversariorum? (Josue v, 13 et seq.)* Qui postquam agnovit quis esset, ad obediendum promptum se et paratum exhibuit. *Quid, inquit, Dominus loquitur ad seruum suum?* Ipse quoque apostolorum primus venire ad Dominum supra mare voluit; sed prius, an ipse esset, crudiri optavit: *Domine, inquit, si tu es, jube me venire ad te super aquas (Matth. xiv, 28)*. Potentiam suam excitat, cum nos salvare decernit, quia si decrevit salvare nos, continuo liberabimur. Venit, cum gratiam nobis salutis impendit. Salvat vero, cum salutis perseverantiam tribuens, ipsum plene ac perfecte in nobis morbum captivitatis evacuat.

IX. Est adhuc in verbis istis sensus alius, minus quidem subtilis, sed magis communis, quem breviter jam percurremus, quia debitum exposcit sermonis hujus prolixitas finem. Scitis quia verusutia diabolica-prolapso homine in culpam, ac per hoc depresso et in pœnam, idem hostis versipellis, qui eum primitus fraudulenter, postmodum violenter tenuit, ut ei non sufficeret, quod stantem prostraverat, nisi tyrannidis suæ dominium **27** exerceret et in prostratum. Itaque tam miserabiliter seductus, tamque graviter culpæ simul ac pœnæ vinculis ligatus, nisi ei, qui solus potuit, gratuita sua gratia succurreret: æternæ damnationis jugum nullatenus evadere posset. Providens ergo Deus gratiam salvationis ejus, providit et modum ejusdem redemptionis. Salvationem videlicet homi-

(249) Ex officio eccles. ubi sup.

nis præniens in homine Christo quatenus juxta id quod Apostolus ait : *Sicut per unum hominem mors, per hominem esset et resurrectio mortuorum* (1 Cor. xv, 21). Atque ut nominibus suis nostrum et captivatorem exprimat, et liberatorem : *Sicut in Adam, inquit, omnes morimur, ita et in Christo omnes vivificamur* (ibid., 22). Quia vero statim postquam peccaverat, pœna ab ipso mundi exordio, et in corpore homo per pœnam mortalitatis, et in anima ægrotare cœpit per culpam iniquitatis, missus est confestim etiam ex tunc medicus ad curandum. Missus, inquam, et si non in se ipso, in remediis tamen suis missus est, diversis videlicet sacramentorum generibus ad spirituales hominis curationem institutis. Qui per singulas ætates mundi petransivit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo (Act. x, 38), et intra sinum salvatricis gratiæ collocans, quotquot erant præordinati ad vitam æternam (Act. xiii, 48).

X. Ad hominem itaque miserum et miserabilem, quem et pœna debilitatis infirmum, et culpa ignorantia fecerat cæcum, venit potens sapientia, et sapiens potentia Dei, ut ejus et ignorantiam illuminaret-sapiens, et infirmitatem roboraret potens. Venit, inquam, et a principio venit, qui in fine pervenit, saliens, ut dicit sponsa, in montibus patriarcharum, et transiliens colles prophetarum : donec miserationem induens et veritatem, similis fieret, capræ hinnuloque cervorum. Stans quidem post parietem nostrum, sub velamine infirmitatis nostræ, virtutem suæ rectitudinis occultans, respiciens tamen per fenestras divinatorum, quæ in homine gessit operum, et prospiciens per cancellos salubrium, quæ protulit verborum (Cant. ii, 8 et seqq.). Quatenus videntes opera, quæ dedit ei Pater ut perficiat ea quæ et testimonium perhibent de eo (Joan. v, 36), dicamus ei : *Scimus quia a Deo venisti, magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi Deus fuerit cum eo* (Joan. iii, 2). Et audientes nihilominus verba ejus, quæ spiritus et vita sunt, in hanc vocem et nos prorumpamus : *Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo* (Joan. vii, 46), quia, quem misit Dens, verba Dei loquitur. Itaque ab eo tempore asserimus eum venisse, quo scimus eum subvenisse. In fine quoque pervenisse dicimus, quando in ea forma visibilis apparuit, in qua specialiter operatus est salutem nostram in medio terræ (Psal. lxxiii, 12).

XI. Quia enim ægrotanti homini in remediis sacramentorum, oblationum et sacrificiorum et divergorum mandatorum atque præceptorum tam in figuris patriarcharum quam in dictis prophetarum ab ipso ægritudinis suæ exordio subvenit, non incongrue dicimus de eo, quoniam ex tunc ipse venit. Nam, sicut de rege aliquo vulgo solet dici, quod tunc venit, quando, prævenientibus ejus militibus, adventus ipsius nuntiatur, licet longo fortassis post tempore ipse quoque venturus sit ita et magnus Rex noster Dominus Christus in patriarchis et prophetis

A ipsum prævenientibus et adventum ejus mundæ nuntiantibus, et ipse quodammodo venit. Nonne in Apocalypsi de Agno legimus dictum : *Agni, qui occisus est, ab origine mundi?* (Apoc. xiii, 8.) Quomodo enim ab origine mundi occisus fuit? pro eo quod ab origine mundi fuerunt hi, pro quibus in fine mundi occisus fuit. Ita et ab origine mundi quodam modo venit, quia nullo tempore defuerunt hi pro quibus in fine mundi venit; quibus etiam prius profuit adventus ejus quam adfuit. Quanquam nullo modo prodesset, nisi aliquando adesset. Eodem namque ejus adventu in se quidem adhuc futuro, illi in ipso mundi exordio salvati sunt : quo nos jam, eo præterito, in quos fines sæculorum devenerunt (1 Cor. x, 41), salvamur. Quia *et qui præibant, et qui sequabantur eum clamabant : Hosanna* (Joan. xii, 13). Ut unus idemque et præcedentium esset salvator, qui futurus erat, et subsequentium.

XII. Aspice ergo a longe et vide Dei potentiam venientem, id est contemplare profunde et intellige Patris virtutem Christum Dominum nostrum ad humani generis redemptionem in oraculis patriarcharum et dictis prophetarum, in sacramentis tam legis naturalis, quam scriptæ appropriantem. Vide et nebulam totam terram tegentem, hostem videlicet illum caliginosum, diabolum loquor, reprobos, qui relictis cœlestibus terrena inordinate diligendo, et ipsi terra [al. et cætera] sunt per ignorantiam, semper magis ac magis obscurantem [al. obscurati], sicut enim ab ipso mundi exordio, eo, quo superius diximus, modo, in electis suis Dei potentia venit ita et in reprobis totam **28** terram nebula diaboli texit. Quia quemadmodum in viris sanctis evidenter adventum Filii Dei agnosimus, sic et versuti hostis tenebras in impiis videmus. Aspiciamus itaque a longe, et contemplemur innocentiam Abel, obedientiam Noe, bonam verecundiam Sem et Japhet, filiem Abraham, munditiam Isaac, tolerantiam Jacob, pudicitiam Joseph, mansuetudinem Moysis, sanctitatem Aaron, zelum quem exercuit Phinees, fortitudinem Josue, simplicitatem Samuelis, humilitatem David. Admiremur etiam diversa genera sacramentorum, quæ partim sub lege naturali, partim sub scripta lege instituta sunt. Admiremur nihilominus patriarcharum **D** facta, prophetarum dicta; legamus etiam omnia, quæ scripta in lege Moysi et prophetis, et psalmis de Christo. Nec dicere jam poterit quis quin videamus potentiam Dei venientem. Aspiciamus eam a longe, et videamus tot nationes sub cœlo, ab ipso mundi exordio tenebris diabolicis involutas, sine Deo in hoc mundo existentes, ad simulacra muta ductas, et pereuntes, relictis, imo prorsus ignoratis cœlestibus, et terrena totis affectibus amplectentes, et intueamur nebulam totam terram tegentem.

XIII. Sed Dei nostri potentia, quam a longe aspexerunt venientem, quo longius fugit, eo minus nota fuit. Sub lege namque naturali nisi paucissimis, quænam humano generi redemptio exhibenda erat, non patebat. Sub lege autem agnovit ho no

per legem peccatum, sed quia neminem ad perfectam adduxit lex (*Hebr.* vii, 6), sentiens quia non est data, quæ posset justificare, cepit anxie querere redemptionem suam. Et cum multi eo tempore Salvatorem ad liberandum hominem venturum agnoscerent: quæ tamen persona ad hoc negotium saluiferum ventura erat, sive homo videlicet, sive angelus, non nisi pauci sciebant. Postea vero temporibus prophetarum multifariam, multisque modis loquente Deo patribus in prophetis (*Hebr.* i, 1), agnita est a multis, et persona Redemptoris, et modus redemptionis. Quo videlicet Filius Dei, et in carne venturus, et in eadem carne pro homine erat moriturus. Qui autem eo tempore hujus jubaris lumine clarificati sunt, ut tantus ac talis redemptor festinanter adveniret: non modo internis affectibus exoptabant, sed crebris atque devotis, ut passim legitis in libris prophetarum, precibus expetebant. Unde et quidam ait: *Utinam dirumperes cælos et venires (Isai. lxxiv, 17)*. Sponsa quoque in Canticis: *Quis mihi, inquit, det te fratrem meum sugentem ubera matris mee, et inveniam te foris? (Cant. viii, 1)*. Foris eum invenire voluit; ut qui intus in divinitate latuit, in humanitate foris visibilis appareret. Psalmista quoque, quomodo et hujus Redemptoris expositum adventum vestræ, ut opinor, diligentia occultam non est.

XIV. Hæc itaque tria tempora sunt, naturalis legis, et tempus Scripturæ, et tempus prophetarum in quibus, dum ad liberandum hominem sacramenta, et mandata atque præcepta, et oracula plura Dei potentia præmisit, et ipsa quædam modo in eisdem temporibus Dei potentia venit. Ad quæ profecto tempora hi tres sequentes versus pertinerè videntur. Qui enim tempore naturalis legis naturali cognitione contenti quasi *terrigenæ*. Qui humana erant ratione præditi, quasi *filii hominum*. Qui sensu subtili sublevatus, *ut dices*, qui simplicitate compositus erat, ut pauper; ibant ei obviam observando atque exercendo quæ tunc instituta erant sacramenta, venientem Dei potentiam suscipiebant. Qui vero sub lege existentes venturum Redemptorem præsciebant, sed personam ejus ignorantes, an homo, an angelus futurus erat, requirebant: hanc sibi quodammodo vocem vindicabant, et dicebant: *Qui regis Israel, intende, qui deducis velut ovem Joseph; qui sedes super cherubim, nuntia nobis si tu es ipse (Psal. lxxix, 2)*; hoc est dicere: qui te nobis per legem venturum ostendis etiam per prophetas dic nobis si tu es, qui venturus es, an alium exspectamus? (*Matth.* xi, 3.) Tudic qui te facie ad faciem videntes angelos regis, qui et sanctos homines per quos electorum, quem salvare intendis, quotidie numerum adauges, de virtute in virtutem provehis, ut pastor bonus de pastu ad pastum ducis oves, ut et ipsi quandoque cum veris Israelitis videant te Deum deorum in Sion (*Psal. lxxxiii, 8*). Qui denique in teipso omnino incomprehensibilis existens scientiam tam angelorum

A quam hominum transcendis, qui ascendens super cherubim, et volans super pennas ventorum (*Psal. ciii, 3*), tam sensum beatorum illorum spirituum, quam intellectum fidelium excedis animarum.

XV. In quibus verbis innuitur, quod Deus sit in electis angelis, quid in hominibus sanctis, quid etiam in seipso. Quia interno suo regimine angelos a lapsu custodiens, et in beata atque beatificante sui ipsius visione, semper retinens, in eis est amabilis. Homines, ut quos secundum propositum vocat sanctos, quibus et omnia cooperari facit in bonum præsciens, et prædestinans eos conformes fieri imaginis Filii sui (*Rom.* viii, 28): *Quos et elegit in Christo ante mundi constitutionem, ut sint sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate (Ephes. i, 4)*; dum eos et per veniam emundat, et per justitiam exornat, miro eos et misericordii modo disponens, de malis ad bona revocans, de bonis ad meliora provehens: in eis dulcis est per omnia, et suavis et multæ misericordiæ. In seipso autem dum pax illa exsuperat omnem sensum (*Philipp.* iv, 7), dum sapientiæ ejus non est numerus, dum magnitudinis ejus non est finis, incomprehensibilis et inestimabilis est.

XVI. Qui vero prophetarum temporibus existunt, et personam Redemptoris, modumque ex dictis prophetarum evangelizantium intellexerunt, Redemptorem ut veniret votis omnibus precabantur, hanc sibi vocem assumentes, et dicentes: *Excita, Domine, potentiam tuam, et veni, ut salvos facias nos, qui regnatus es in populo Israel (Psal. lxxix, 3)*. Excita miserando, veni carnem assumendo, salva in cruce moriendo. Excita, Domine, potentiam tuam, ut exsultes quasi gigas ad currendam viam (*Psal. xviii, 6*), alacrem te exhibens in opere nostræ redemptionis, et fortem. Veni, ut in forma hominis visibilis appareas, formam patens Dei non amittens, sed retinens, et manum ponens in ambobus (*Job* ix, 33), et utrumque arguens, utpote mediator unius non existens, ut homo pro homine satisfacias, et Deus Deo hominem conjugas, reum reconcilians, atque offensum placans.

XVII. Et ad extremum ut hæc ita sint, morere in ligno, ut sanguis tuus innocens peccatum expiet; quod erat commissum in ligno. Quatenus sicut in Adam omnes morimur, ita et in Christo omnes vivificemur (*I Cor.* xv, 22). Sic sic, Domine, tu qui regnatus es in Israel; sive illo populo, qui te nunc absentem per fidem, sive illo, qui præsentem contemplatur per speciem, excita potentiam tuam exurgendo, et miserando Sion, quæ tempus miserendi ejus jam venit (*Psal.* ci, 14). Et veni exnaniens temetipsum, servi formam accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo (*Philipp.* ii, 7), salvos nos fac: ut te moriente pro peccatis nostris, justificati nunc in sanguine tuo, salvi simus ab ira per te, qui cum Patre et Spiritu, Deus, es benedictus in sæcula. Amen.

SERMO VII.

DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De fide sanctæ Ecclesiæ et de vocatione Synagogæ ad fidem.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Christus revelavit se Ecclesiæ ex gentibus. — 2. Figuratur in Isaac Christi, et Rebecca Ecclesiæ typum gerentibus. — 3. Major Christi dilectio in Ecclesiam, quam Synagogam. — 4. Adumbratur in regina Saba, et civitate justis, id est Jerusalem. — 5. Vineæ sinistra acceptio Synagogam, acediam, hypocrisim notat. — 6. Æqua vineæ acceptio S. Scripturam, fidem rectam, Christi imitationem designat. — 7. Montes Babylonis Judæi perfidi, spiritus maligni, homines superbi. — 8. Per montes Jerusalem sublimitas sanctitatis, doctrinæ, contemperationis signatur. — 9. Status Ecclesiæ diversus per colles, valles, campos expressus. — 10. Gaudium Ecclesiæ ob gentiles ad fidem conversos. — 11. Judæorum reprobatio, et invidentia quanta. — 12. Sub finem ad Christum convertentur. — 13. Ad convertendos Judæos apostrophe. — 14. Quorum conversio in Scripturis præfigurata.

(250) *Jerusalem, plantabis vineam in montibus tuis, et exsultabis, quia dies Domini veniet. Surge, Sion, convertere ad Deum tuum: gaude et lætare, Jacob, quia de medio gentium Salvator tuus veniet.* Verba ista prophetica, profunda, et graviora sunt, et attentum requirunt auditorem. Et ideo invocandus est benignus ille spiritus sapientiæ, quatenus qui inspiravit, ut primitus dicerentur, det et modo, ut recte intelligantur, tam nobis qui prædicaturi sumus quam vobis qui audituri estis. Prophetatur Jerusalem quod vineam plantabit in montibus suis, et quod exsultabit pro eo, quod dies Domini veniet. Sion vero admonetur ut surgat et ad Deum suum convertatur. Ad Jacob autem dicitur ut gaudeat et lætetur, ne tactetur et lætitiæ suæ causa, *quia de medio*, inquit, *gentium Salvator tuus adveniet.* Quæ singula ad perscrutandam magni sacramenti profunditatem nos invitant, nec a fructu fraudabimur inventionis, si impigri in inquirendo fuerimus. **30** Ergo puto, si vobis aliquid profundius ad præsens non patet, quod quantum ad sensum allegoricum de fide Ecclesiæ, de cognitione veritatis, qua illi primi et summi principes ejus illuminati sunt, in his verbis sacrosanctis mentio fiat. Apparens namque in carne Filius Dei, qui vere, juxta Pauli sententiam, *est pax nostra faciens utraque unum, pacificans suo sanguine et quæ in cælis, et quæ in terra sunt* (Col. 1, 20). Ecclesiæ de gentibus se revelavit, ut revelatus videretur; visus quoque diligenteretur.

II. Ut pote verus noster Isaac, gaudium nobis conferens, quod nemo tollit a nobis. Qui egressus in agrum ad meditandum, inclinatus jam die (Gen. xxiv, 63), in fine videlicet temporum, exiens a Patre, et veniens in mundum, ut operaretur opera, et faceret voluntatem ejus, qui misit illum (Joan. iv, 34), cujus lex meditatio ejus fuit. Veniens itaque Rebecca, Ecclesiam de gentibus exprimens, et edocta per servum suum Patris nostri, prædicatorum scilicet ordinem, quis filius Domini sui esset, qui apparuit,

(250) Ex primo Responsorio tertii nocturni Dominicæ secundæ Adventus.

A viso eo, qui pax nostra est, ut Jerusalem, quæ visio pacis dicitur, ex re nomen haberet, de altitudine superbiæ ad ima humilitatis, et ad regulam fidei de fortitudine incredulitatis descendit, tollens boni operis velamen, et operiens se, sciens beatos, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (Psal. xxxi, 1). Hæc itaque spiritualis est illa Rebecca, quæ, ex quo vidit Isaac, descendit, et pallio se operuit (Gen. xxiv, 66), quia ex quo Christum Ecclesia gentibus per fidem agnovit, humiliavit se, et tegmine boni operis ornavit se; quam in tabernaculum matris suæ inducens, sibi in sponsam assumpsit. Ut multi ab Oriente venirent et Occidente; et recumberent cum fidelibus patribus in regno Dei, cum ipsi filii regni, pro eo quod Sara mortua est, ejiciantur in tenebras exteriores (Matth. viii, 11).

III. Quam etiam in tantum dilexit; ut dolorem, qui ex morte matris acciderat, temperaret. Quantumvis, si dolet Isaias lapides cecidisse, hæc ei sit consolatio, quod quadris lapidibus ædificat, et pro syconoris succisis, cedros immutat. Quod tunc nimirum actum est, quando Judæis carnalibus in perfidiam lapsis, stabiles et perfecti de gentibus viri, ad ædificationem hujus, de qua loquimur, Jerusalem vocati sunt, et loco fatuorum, qui in Synagoga fuerunt, contemplativi surrexerunt.

IV. Hæc est illa regina, quæ audita fama pacifici nostri, hoc enim interpretari dicunt nomen istud, quod est Salomon, de ultimis finibus properare non omisit ad eum (III Reg. x, 1); astans nunc a dextris ejus in vestitu deaurato circumamicta varietate (Psal. xlii, 40): dum uni Domino in unius fidei et baptismatis unitate ac ornamento [al. unitatis ornamento], diversi in ea fidelium ordines obsequuntur. Hæc itaque, Ecclesia videlicet sancta, sive uxor Isaac, sive regina veniens ad Salomonem: Hæc nihilominus civitas justis, urbs fidelis, quæ visa paco sua suscepit eam populo suo ut Jerusalem vocetur, et sit. Plantare non omisit vineam; primum quidem in montibus suis, ut postmodum plantaret in collibus; plantaret in campis, plantaret denique et in vallibus. Ut capitis unguentum, non modo descenderet in barbam, sed ad ipsam etiam influeret oram vestimenti (Psal. cxxxii, 2), ut non sit qui se abscondat a calore ejus (Psal. xviii, 7). Quod non est aliud, nisi quia sancta Ecclesia ipsis, qui in ea fuerunt, summis viris primum fidei gratiam contulit, et deinde ipsis mediantibus ad inferiores eam transmisit.

V. Sed sciendum quia vinea est quam nullatenus plantat Jerusalem in montibus suis. Est enim quasi vinea Synagoga, de qua dicitur in Cantica: *Vineam meam non custodivi* (Cant. 1, 5), quia Synagogam ob incredulitatem a se Dominus abiecit. Est et vinea negligentis cujuslibet vita, ut in parabolis Salomon, *per vineam*, inquit, *transivi viri stulti* (Prov. xxiv, 30). Id est, vitam intuitus sum hominis negligentis. Est etiam vinea hypocrisis, de qua dicitur in Job

Quia laedetur quasi vinea in primo flore botrus ejus (Job xv, 33). Pro eo quod actio hypocrizæ per laudis humanæ favorem, corrumpitur in prima sua ostensione. Verum nullam istarum vinearum plantat in montibus suis Jerusalem, quia nec Synagogæ amaritudinem, nec negligentiae teporem, nec hypocrisis duplicitatem sancta Ecclesia sublimibus viris suis committit.

VI. Sed est vinea, quam studiose plantat Jerusalem, illam videlicet, quæ Christus est. De qua in Canticis dicitur, *Videamus, si floruit vinea* (Cant. vi, 12), id est, explorent ecclesiastici viri, si in hominibus per fidem floruit Christus. Plantat et vineam fidei, de qua legitis in Genesi dictum de Juda: quia *ligaturus erat ad vineam pullum suum* (Gen. xlix, 11). Pro eo quod vinculis fidei ligaturus sibi erat Christus populum gentium. Sacræ etiam Scripturæ vineam plantat, de qua scriptum habetis in Job: **31** quod vineam ejus, quem vi oppresserunt, vindemiavit (Job xxiv, 6). Quia hæretici, scripturam viri catholici, quem amixerunt, sibi vindicant. Hæc itaque triplex vinea est, quam Jerusalem plantat in montibus suis, quoddam videlicet triplicis gratiæ insigne, quod sancta committit Ecclesia sublimibus viris suis, Scriptura sancta, fides recta, imitatio Christi, ut Scripturam sacram prædicatores audiant ad instructionem, fidem suscipiant ad confirmationem, Christum imitentur ad perfectionem.

VII. Prophetatur igitur huic nostræ Jerusalem quod vineam plantabit in montibus suis. Et bene in montibus suis; sunt enim montes quidam, quos alloquens in libro Regum propheta. *Montes, ait, Gelboe, nec vos, nec pluvia veniant super vos* (II Reg. i, 21). Quia infidelium Judæorum superbæ mentes, qui Christum occiderunt, prædicationem veritatis non suscipiunt. Sunt montes, homines superbi, de quibus habetis in Job quod *Beemoth herbas ferunt* (Job xl, 15); pro eo quod superbi quique diabolum per elationem pascunt. Sunt et montes spiritus maligni, sicut legitis apud Habacuc quod *contriti sunt montes sæculi* (Habac. iii, 6), quia per Christum destructi sunt spiritus maligni, qui sunt principes mundi. Igitur Judæi perfidi, spiritus maligni, homines superbi, montes quidem sunt, sed montes Babylonis, non montes Jerusalem.

VIII. Sunt alii montes, videlicet Angeli sancti. De quibus Psalmista: *Priusquam, inquit, montes fierent, id est, antequam Angeli crearentur, tu es Deus* (Psal. lxxxix, 2). Prophetæ quoque sancti montes sunt, ut legitis, quod *fundamenta ejus, haud dubium, quin Ecclesiæ, in montibus sanctis* (Psal. lxxxvi, 1), quia ipsa sancta Ecclesia fundatur in prophetis. Nonne et apostoli montes sunt, ad quos dicit Psalmista, *levasse se oculos suos* (Psal. cxx, 1) pro eo quod cordis sui intuitum ad doctrinam erexit apostolorum? Montes etiam præcepta sublimia sunt, ut dicit David, quod *montes excelsi cervis* (Psal. cii, 13). Quia præcepta sublimia pertinent

PATROL. CXCVIII.

ad perfectos. Sed et duo Testamenta montes sunt, ut ait Psalmista: *quia inter medium montium pertransibunt aquæ* (Ibid., 3), in consensu videlicet duorum Testamentorum discurrunt fluentia doctrinæ. Prædicatores nihilominus montes sunt, quia juxta sententiam Psalmistæ, *suscipiunt montes pacem populo* (Psal. lxxi, 3). Quod non est dictum, nisi quia pœnitentiam nuntiant prædicatores subjectis. Quod si et internas contemplationes per montes accepimus, non erit qui juste nos reprehendat, pro eo quod legitis in Job dictum de onagro, quia *circumspicit montes pascuæ suæ* (Job xxxix, 8). Quia considerat perfectus quilibet altitudinem internarum contemplationum, in quibus devotæ animæ pastus, et refectio est. Populi etiam gentiles ad fidem vocati montes sunt, sicut legitis in libro Machabæorum quod *refulsit sol in clypeos aureos, et resplenduerunt montes ab eis* (I Mach. vi, 9). Quia luxit cognitio, et arsit dilectio spiritus in apostolis sanctis, et per illos clarificati sunt populi de gentilitate electi.

IX. Isti, quos modo breviter commemoravimus, montes sunt Jerusalem, in quibus vineam plantat, dum ipsis confertur apostolis, plena imitatio Christi, quibus dicit: *Vos, qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim* (Matth. xix, 28). Dum prædicatoribus tribuitur gratia doctrinæ, quibus Dominus dat verbum evangelizantibus virtute multa (Psal. lxxvii, 12); dum summis de gentilitate viris datur robur fidei, quasi quædam firma stabilitas, quæ illis inest quadris lapidibus, de quibus superius fecimus mentionem, qui cadentibus lateribus in ædificationem assumpti sunt (Isa. ix, 10). Ab his montibus derivatum est sanctitatis meritum ad inferiores, quia suscipientibus eis populo hanc triplicem pacem, ipsis mediantibus donum susceperunt gratiæ, non solum qui in clivo ascendunt consiliorum per justitiam, et colles sunt: sed et qui emergunt ab imo peccatorum per pœnitentiam, et valles sunt, et qui in plano ambulant præceptorum, et campi sunt. Et videte quomodo montes isti in robore fidei, sobrii sunt ad seipsos; in doctrina verbi, justi ad proximos; in imitatione Christi, pii ad Deum, ut secure perinde exspectare possint beatam spem et adventum gloriæ magni Dei (Tit. ii, 13). Quatenus impleatur, quod nostræ post hæc prophetatur Jerusalem: quod exsultabunt videlicet ligna, veniet dies Domini. Et hoc reor esse quod ait Psalmista: *Exsultabunt omnia ligna silvarum a facie Domini, quoniam venit* (Psal. xxv, 12). Ligna silvarum sunt gentiles, qui, dum adhuc per fidem culti non erant, silvestres omnino fuerunt.

X. Si autem scire volueris quomodo hæc ligna silvarum exsultaverunt ante faciem Domini, quoniam venit, ut scias consequenter quomodo mater tua Jerusalem exsultaverit, quia dies Domini venit, lege librum Actuum apostolorum. Ubi pro eo quod Judæi repulerunt verbum Dei indignos se judicantes æternæ vitæ, apostoli se convertebant ad

gentes (*Act. xv, 40*). Quid ibi scriptum est? **A** *Adientes, inquit, gentes garisæ sunt, et glorificaverunt verbum Dei, et crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam (ibid., 48)*. Hæc itaque est exultatio matris nostræ Jerusalem, quæ postquam plantavit vineam in montibus suis, vidit diem Domini venientem, fulgorem videlicet claritatis divinæ coruscare super filios suos, ut orto super eam Domino, et visa gloria ejus in ea; ambulent gentes in lumine hoc, et reges in splendore isto. Nec mirum quod exsultet Jerusalem quando diem Domini venientem videt, quia filios suos de longe venire, et lilias suas de latere surgere aspiciens, affluebat, et mirabatur, et dilatabat cor suum, pro eo quod conversa fuit ad eam multitudo maris, fortitudo gentium venit ei (*Isa. lx, 4*).

XI. Sed, cum tanta talisque lætitia in Ecclesia agatur, cur tu, o Synagoga, invidia tabescis? cur tu, o filii senior, qui tandiu moraris in agro, cum fratrem tuum te juniorem, post dissipationem omnis substantiæ suæ, a patre audis susceptum, primæ innocentiae stola indutum, annulo fidei, in manu bonæ operationis ornatum, exemplis bonis instructum, quasi calcæanensis in pedibus munitum, vitulo quoque saginato occiso, totam familiam angelorum epulantem (*Luc. xv, 23 et seq.*), utpote qui-bus gaudium est, super uno peccatore pœnitentiæ agente, quam super nonaginta novem justis, Judæis scilicet, ad perfectionem numeri centenarii non pertingentibus, qui non indigent pœnitentiæ (*ibid., 7*). Quia tu semper cum patre tuo usque ad reditum fratris tui fuisti, et nunquam mandatum ejus præteristi. Cur, inquam, audita symphonia unius fidei et choro dilectionis, ex qua fides operatur: introire ad sinem dedignaris? An nescis quia epulari et gaudere te oportet; quia frater tuus mortuus fuerat et revixit, perierat, et inventus est? Nunquid putas, o Esau, quod unam tantum benedictionem habeat pater tuus (*Gen. xxvii, 38*), ut quia jam benedixit Jacob, non possit et benedicere tibi?

XII. Lege in Paulo, quia cæcitas in parte contigit in Israel donec plenitudo gentium introeat, sicque omnis Israel salvus fiat (*Rom. xi, 25*). Quod non est aliud, nisi quia tandiu foris moraris tu; donec instinctu matris gratiæ benedictionem frater tuus junior acquirat paternam, ut vel post sero veniens, et ejulatu magno plorans, et sic te oporteat, disponente patre tuo, servire fratri, audias, quia tempus erit, ut excutias jugum ejus de cervicibus tuis, ut impleatur quod prophetavit Isaias: *Si fuerit numerus Israel quasi arena maris, reliquias salvæ fient, ex eo (Isa. x, 22)*. Neque enim timendum de duodenni archisynagogi filia, quin eam suscitet Dominus Jesus (*Marc. v, 41*), quia salutem sibi præparaverat ab annis duodecim sanguine fluens mulier, quæ inter turbam comprimentem sola tetigit (*Matth. ix, 20*). Et ideo, quia jam plantavit vineam Jerusalem, in montibus suis, quia exsultavit, eo quod dies venit.

XIII. Surge, o Sion, et convertere ad Deum tuum. Prius surge, et post convertere. Surge, quæ lucusque jacebas; convertere, quæ aversa eras: jacebas per negligentiam, aversa eras per blasphemiam. Surge itaque, o Sion, quæ designas Synagogam. Surge, et convertere, ut diligas, quem neglexisti: credas in eum, quem negasti. Gaude nihilominus, et lætare, o Jacob, quia de medio gentium Salvator tuus veniet. Quis est iste Salvator nisi qui salvum facit populum suum a peccatis eorum Dominus Jesus? (*Matth. i, 21*.) Et hic uli est modo? Nonne apud gentes? Sustulit namque de carrecto filia Pharaonis Moysen, quia asperitatem deserens Judæorum, venit Jesus ad Ecclesiam de gentibus; in cujus fide et conversatione nunc manet etiam grandis factus; qui parvulus apud parentes proprios, Judæos loquor, nutritus est. Sed veniet tempus, quando et Judæi clamabunt ad Dominum a facie tribulantis (*Isa. xix, 20*); et hunc, de quo loquimur, Moysen, mittet eis Salvatorem et propugnatorem, qui liberet eos. Veniet quoque tunc ad te, o Jacob, de medio gentium Salvator tuus. Quia ex Ægypto vocavit Dominus filium suum (*Matth. ii, 15*) et de Ægypto cum parentibus Jesus, ad terram Israel redibit, ut dolens nudus noster, qui nudus egressus est de utero matris suæ, nudus revertatur illuc.

XIV. Et quando hoc erit? Quando illum incipies, o Jacob, esurire panem, qui de cælo descendit: quem modo fastidis perniciosè? Et audiens frumentum venundari in Ægypto, mittes illum filios tuos, quibus se revelavit verus ille Joseph (*Gen. xlii; 1, etc.*), quem nos lingua nostra vocamus Salvatorem mundi, eisque, ad te, officium legationis injanget, et dicet: *Ite, et adducite eum ad me, ut possit vivere*. Verum est omnino, o Jacob, verum est, quod est, quia vivere nullatenus potes, nisi venias ad Joseph. Tunc ad te **33** venient legati ex Ægypto, et dicent: *Joseph filius tuus vivit, et ipse dominatur in tota terra Ægypti (Gen. xlv, 26 et seq.)*, et enarrabunt tibi omnem gloriam suam. Quo auditus, reviviscet spiritus tuus, ut postquam aures audiendi habueris, spiritualem in fide vitam acquiras, et de gravi somno infidelitatis evigilans, in hanc vel sero vocem erumpes, et dicis: *Vadam, et ridebo eum, antequam moriar (ibid., 28)*. Gratias Deo, quod vitam jam tuam, intelligis esse in visione Josephi. Consentis namque cum eo, dum ille præcepit, quatenus ad hoc adducaris, ut possis vivere. Tu autem dicis velle te videre eum; antequam moriaris. Itaque, fratres, de sancta ac spiritali lætitia, quam nunc in filiis suis Ecclesia de gentibus habet, de reversione quoque Judæorum ad silem, quæ in fine erit, hæc verba prophetica ad laudem Dei exposuimus, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VIII.

ITER DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De triplici sanctæ Ecclesiæ statu.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Triplex status Ecclesiæ per Sion, Jacob, Jerusalem expositus. — 2. In suo exortu recte Sion dicta, et quare. — 3. In progressu, ob persecutiones, dicta Jacob. — 4. Persecutores ejus sunt facti propugnatores ejus, et hostes cives. — 5. Velut Jacob primogenita tulit Esau, id est, principes gentium obsequio fidei subegit. — 6. In tertio statu Ecclesia dicta Jerusalem ob datam pacem. — 7. Exercitationes in pace frequentandæ. — 8. Quartus status in die Domini ac exultatione claritatis ejus. — 9. Hæc ipsa statuum diversitas per Arcturum, Orionas, Hyadas, et interiora austri signatur. — 10. A missione Spiritus sancti, martyres, deinde doctores floruerunt. — 11. Restant interiora austri, id est, sinus patriæ cœlestis.

I. Si quis vestrum, charissimi, hæc verba superius posita, de sola Ecclesia, quæ de gentibus ad fidem vocata est, intelligere voluerit, dicere poterit eam diversis his nominibus, Sion videlicet, Jacob, et Jerusalem, secundum diversos ejus status appellari: cum ipsa tamen toto orbe terrarum una sit, dicente Sponso in Canticis, *quia una est columba mea, perfecta mea* (Cant. vi, 8), quamquam Psalmista, circumdatam asserit varietate (Psal. xlv, 12). Videntur enim mihi tres esse status Ecclesiæ ad hæc tria nomina pertinentes. Et primus quidem est, in quo ad Deum suum conversa, redemptoris sui personam, et modum speculari [af. speculatur] redemptionis suæ. Quia et hoc sonare videtur nomen istud, quod est Sion. Secundus, in quo exercitata, et multis anxietatum turbinibus afflicta, in eo ad extremum, qui vincit mundum, adversarios suos supplantavit et vicit. Ut merito propter hunc statum, nomen Jacob, quod interpretatur *supplantator*, ei possit aptari. Tertius vero est, in quo pacificata, et sopitis retroactis perturbacionibus, jam quieti reddita libere intendere potest spiritualibus plantandis vineis, et exultare ob hanc diem Domini, quæ tanta super eam claritate effulsit. Quia, ut scitis, Jerusalem, *pacis visio* dicitur.

II. Primum siquidem mater nostra Sion videns per speculum in ænigmate, unam eandemque in Christo personam, Deum esse, et hominem, videns Filium, ac per hoc et Patrem suum, videns nihilominus opera, quæ dedit ei Pater, ut perficiat ea, quæ et testimonium perhibent de eo (Joan. v, 36) puduit mox eam prostrationis suæ, puduit aversionis, et surgens a fovea negligentiae, convertens etiam se a blasphemia perfidiae, cepit credere in eum, quem primitus nescivit. Cœpit diligere, quem primum contempsit, ut esset in ea, illa, de qua loquitur Apostolus, *fides, quæ per dilectionem operatur* (Galat. v, 6). His itaque duabus viis surgens, et convertens ad Deum suum, pervenit Sion, recte videlicet in eum credendo: et eum ardentem amando, ne si per unam sine altera incederet, plene ad eum pertinere non posset. Si enim sane sapuit Paulus: *Sine fide impossibile est placere Deo*. (Hebr. xii, 6). Et, ut

A sensit coapostolus ejus Jacobus: *Fides sine operibus mortua est* (Jac. ii, 26). Hanc devote obtulit oblationem pusillus ille grex, quibus complacuit Patri dare regnum, qui reliquerunt omnia, et secuti sunt Christum (Luc. xii, 32). Hanc quoque, quam devote offerre studuit Ecclesia primitiva in Jerosolymis, de quibus legitis quia *multitudinis credentium erat cor unum, et anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat, suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia* (Act. iv, 32). Et item: *Omnes etiam qui credebant erant pariter, et habebant omnia communia* (Act. ii, 49).

III. Sed hæc fides atque dilectio multis est statim afflictionibus perturbata; multis persecutionibus vexata. Venit 34 namque tempus, de quo Propheta ille magnus prophetavit, potens opere ac sermone, quia, *pressuram in mundo erant habituri* (Joan. xvi, 33), quam hujusmodi verbis desinuit. *Injicient, inquit, in vobis manus suas, et persequentur, tradentque vos in conciliis suis, et in Synagogis suis flagellabunt vos, et ante reges et præsides ducemini propter me, et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum* (Matth. x, 17). Sed hæc omnia cum gaudio sustinuerunt; nec tantis tribulationibus vel a fidei rectitudine incurvari, vel ab ardore charitatis poterant tepescere. Nonne de apostolis legitis quia: *Ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitusunt pro nomine Jesu, contumeliam pati* (Act. v, 41.) Item scitis, quia tamen convenerunt eos Judæi, ut nomen Jesu sub modio silentii ponerent constanter responderunt: *Non possumus quæ audivimus et vidimus non loqui* (Act. iv, 20). De Ecclesia quoque primitiva habetis quia *facta est persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Jerosolymis, et dispersi sunt per regiones Samariæ* (Act. viii, 1). Et quid in sequentibus legitis? Igitur qui dispersi fuerant, pertransibant *evangelizantes verbum* (ibid., 4). Quomodo digne admirabimur vas illud electionis? scitis de quo loquor: cui Dominus ostendit, quanta oportuit eum pro nomine suo pati (Act. ix, 16). En virgis cæditur, lapidibus obruitur, pelago submergitur, pericula sustinet latronum, pericula ex genere, pericula ex gentibus, pericula in civitate, pericula in solitudine, et quæ magis ei molesta erant, pericula ex falsis fratribus (II Cor. ii, 26). Supra modum gravatus est, et supra virtutem, ita ut lædeat eum etiam vivere (II Cor. i, 8). Sed in his omnibus verbum Dei non est alligatum, nec cessat adimplere ea quæ desunt, passionum Christi, in carne ejus; pro corpore suo, quod est Ecclesia (Coloss. i, 24).

IV. His ergo omnibus tempestatum turbinibus tepere non potuit ignis ille, quem de excelso misit Dominus in ossibus eorum (Thren. i, 13), non deficere fides, qua erudivit eos; imo et charitas adaucta, et fides magis ac magis semper erat roborata. Nonne fortis ille athleta, de quo superius fecimus mentionem, dicit se non solum certamen certasse, et cursum consummasse, sed et fidem servasse? (II Tim. iv, 7.) Et de charitate quid dicit? *Quis, inquit, nos*

separabit a charitate Christi? tribulatio an angustia, A
an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an
gladius? (Rom. viii, 35.) Verum ad hæc, negando,
sic intulit [al. quod sequitur: vel scilicet. Sed in-
ter, etc.]: Scimus, quod in his omnibus superamus
propter eum, qui dilexit nos (ibid. 37). Et ad-
junxit: Certus sum enim, quia neque mors, neque vita,
neque angeli, neque principatus, neque potestates, ne-
que virtutes, neque instantia, neque futura, neque alti-
tudo, neque profundam, neque creatura alia poterit
nos separare a charitate Dei (ibid., 38). Ergo occidi
poterant tempore illo amici Dei, flecti non poterant;
perimi, non superari: quin potius superaverunt
moriendo, succumbendo triumpharunt. Non solum
autem; sed et ipsos infideles converterunt ad fidem;
adversarios suos etiam mutaverunt in socios; in
conceives inimicos; persecutores in prædicatores; ut
lingua canum domini esset ab inimicis (Psal. lxxvii,
24), dum qui primitus adversi fidem expugnabant,
jam conversi pro fide latrabant, mori gaudentes pro
Christo, quem prius ubique pro viribus perseque-
bantur. Supplantavit profecto hoc tempore persecu-
tionis suæ sancta Ecclesia hostes suos. Supplanta-
vit, inquam, hostes, sed ne diutius essent hostes,
imo ut desinentes esse hostes, essent de cætero con-
sortes, quatenus nomen ei, quod est Jacob, posset
ex re aptari. Cumque esset Ecclesia astuta, dolo eos
cœpit, ut seductrix quidem, sed verax.

V. Juste in hoc statu vocatum est nomen ejus
Jacob, pro eo quod primogenita Esau tulit (Gen-
xxvii, 36); dum ipsos primos, et summos rerum
dominos, Romanos principes loquor, non solum per
patientiam superavit, sed et per miracula ad fidem
convertit. Ut jam domino, per ejus fortitudinem et
industriam rhinoceros serviat, et moretur ad præ-
sæpe suum, ligatus ad arandum loru, et confringens
glebas vallium post eum (Job xxxix, 9, 10), semen-
tem reddens ei, et aream suam congregans, ita ut
habeat ipse quoque Dominus fiduciam in magna for-
titudine ejus, et derelinquat ei labores suos. Sic
gentes quæ non sectabantur, imo persequebantur
justitiam, apprehenderunt justitiam, justitiam autem,
quæ ex fide est (Rom. ix, 30). Jam apud eas est
Christus intrans, inter eas, et exiens, et loquens de
regno Dei. Descriptusque est universus orbis (Luc. D
ii, 1), dum Evangelium prædicatur omni creaturæ:
et eunt omnes, ut profiteantur singuli in civitatem
suam (ibid., 3). Quomodo putatis, jam gaudet, et
letatur mater Ecclesia, quæ in primæ statu Sion
dicta; nunc vero nomen quod est Jacob, ex re sibi
vindicans, jam videt Salvatorem suum in medio
gentium commorari, de medio gentium venire; dum
subjectis summis mundi principibus sub jugo fidei
et curvatis eorum cervicibus ad crucis opprobrium,
et improprium crucifixi conflantur ubique 35 ter-
rarum gladii in vomeres, et lanceæ in falces, nec
levat gens contra gentem gladium, nec exercentur
ultra ad prælium (Isa. ii, 4), concurrentibus om-
nibus in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei (Ephes.

iv, 13). Quid jam superest, nisi ut dum ei pacis
tranquillitas indulta est, a nomine quod est Jacob, in
quo laboriosa ejus expressa est lucta, ad nomen il-
lud, pacis insigne præ se ferens conscendat, quod
est Jerusalem.

VI. Quæ itaque Sion est in conversione, Jacob in
tribulatione, jam est Jerusalem in pacis posses-
sione, speculans personam Redemptoris, et modum
redemptionis suæ, et se ad Deum plene convertens
in electione apostolorum; desudans in lucta labo-
riosa, et eos qui contra se luctabantur lucrans ad
fidem; in persecutione pacem videns, et acquires
in multorum fide Christianorum. Et in eo maxime
quod ad eam conversa est, numerositas regum et
principum terrenorum. Sed nunquid [al. num], quia
pax tibi, o Ecclesia data est, otio indulgebis? indi-
gnus profecto pace est qui tempore pacis ab opere
justitiæ vacat. Præsertim cum tali hæc duo (de pace
loquor et justitia) invicem fœdere conjuncta sint,
ut dicat Psalmista: *Justitia, et pax osculatae sunt.*
(Psal. lxxxiv, 11). Præmiserat quidem: *Misericor-
dia, et veritas obviaverunt sibi;* et bene quidem hæc
omnia dicta sunt. Nam misericordia sine veritate,
nimis mollis remissio, et veritas sine misericordia
nimis severa districtio est. Simili modo videte, quia
pax sine justitia, quidem est status otiosus; justitia
vero sine pace, motus furiosus.

VII. Non itaque otio tibi licet torpescere, o Eccle-
sia purificata: maxime cum dicat Scriptura, quia
otiositas inimica est animæ. Quid ergo facies? plan-
tabis vineam in montibus tuis. Nam eo liberius
vineam plantare, plantatam fodere, fossatam ster-
corare, stercoratum putare, id est fidelium con-
ventum in institutionibus sublimibus instituere, in-
stitutum corrumpere, correptum humiliare, humiliat-
um purgare vales: quo magis sedatis persecutionum
turbinationibus, quasi fugatis quibusdam pluviarum ac-
ventorum, atque nebulosorum frigoribus tempestati-
bus serenus, et per omnia amœnus dies illuxit. Dies
Domini, exultationis, non doloris; dies pacis, non
perturbationis. Coloni itaque et operarii Jerusalem,
vineam in montibus plantant, quia prædicatores et
doctores Ecclesiæ sacram Scripturam in sententias
profundas extendunt, et per sermones sublimes ex-
ponunt.

VIII. Et quid post hæc Jerusalem restat nisi in die
Domini exsultare, ut eat de pace, ad pacem? De pace
quam Dominus relinquit, ad pacem, quam dat (Joan.
xiv, 27), ut sit ei mensis ex mense, et Sabbatum ex
Sabbato (Isa. lxxvi, 23). Quatenus, quæ nunc, dum
vineam plantat in montibus, videt per speculum in
ænigmate, tunc, cum dies Dominicæ claritatis exul-
serit, videat facie ad faciem (I Cor. xiii, 12). Quæ
nunc cognoscit ex parte, tunc cognoscat, sicut et
cognita est, et succedat plantationi vineæ in monti-
bus, exultatio in die Domini. Ecce quadripartitum
sanctæ Ecclesiæ insigne, quia primo spiritualibus
videns oculis, Redemptorem et redemptionem suam,
arguit, et ad Deum suum se convertit. Secundo,

adversarios lucrando, ad fidem salubriter eos supplantat. Tertio, a laboriosa luctam jam libera effecta, et pace redditam, vineam plantat in montibus, dum sacram exponit Scripturam in verbis sublimibus. Quarto, exsultat in die Domini, dum in claritate lætatur beatæ ac beatificantis visionis.

IX. Et videte si non eodem hoc ordine incedit beatus Job de diverso Ecclesiæ statu loquens, ubi dicit primum quidem fecisse *arcturum*, secundo *Orionas*, tertio *Hyadas*, quarto *interiora Austri* (Job ix, 9). Ut enim super hæc verba beatus Gregorius (251) non minus nitide dixit quam profunde sensit: Arcturum Dominus fecit, quando septiformis spiritus lumine radiantem in cœlesti conversatione Ecclesiam suadavit. Facto Arcturo fecit. Orionas, quando roborata Ecclesiæ fide contra procella mundi, martyres emisit. Quibus emissis etiam Hyadas protulit, quia convalescentibus contra adversa martyribus, ipsisque jam subductis, repressa etiam infidelitatis hieme, et persecutionis remota tempestate, apparentis quoque pacis tranquillitate, quasi quamdam veris aridentis temperie, ad infundendam ariditatem cordium humanorum, doctrinam spiritualium contulit magistrorum. Post hæc omnia interiora austri fecit, quia secretissimos illos supernæ patriæ sinus, quos calor implet Spiritus sancti, nobis patefecit.

X. Sic Arcturo facto, quasi lumine septiformis spiritus clarificata Sion, ut ardentem Deum diligendo surgat; recte in eum credendo, ad eum se convertat. Factis autem Orionibus, ut præcuntibus in Ecclesia martyribus, tam per patientiam **36** suam, quam per patrationem miraculorum suorum, supplantatis, cognita etiam fide, ipsis hostibus fidei, de medio gentium proprius contra domum sævientium ipse Salvator veniat, quasi hostibus Gedeonis non modo ob sonitum tubarum, sed et propter fractionem lagenarum, et coruscationem lampadarum in fugam dilapsis. (*Jud. vii, 19*). Factis nihilominus Hyadibus, ut pacificata jam Ecclesia; unde merito ei etiam nomen aptatur, quod est Jerusalem, vineam plantet in montibus, sacram scilicet Scripturam, in sermonibus profundis doctorum exponat.

XI. Jam restat ut fiant interiora austri, quatenus Jerusalem exsultet, quia dies Domini venit. Decorum valde est, quod surgente Sion, et ad Deum suum se convertente Dominum ardentem sancta Ecclesia diligit, et in eum recte credit. Eo quod supplantante eam salubriter adversarios, per sanctos martyres ad fidem eos lucrando, gaudet et lætatur Jacob, quia de medio gentium Salvator ejus venit. Quia sane et profunde exponentibus in eam Scripturam sacram doctoribus sanctis, Jerusalem plantat vineam in montibus suis. Sed hoc in ea eo pulchrius, quo felicius est, eoque in claritate cœlestis patriæ tripudians exsultat; quia adest jam dies Domini. Simili modo mirum valde est, ut beatus ait Gregorius (252), quod solidata Ecclesia Arcturum Dominus statuit; (251) ix, Moral. cap. 9.

A quod roboratis contra adversa martyribus, Orionas misit, quod repletis in tranquillitate doctoribus Hyadas præbuit. Sed post hæc valde est admirabile, quod sinum nobis cœlestis patriæ, quasi interiora Austri præparavit. Et hæc vobis allegorice dicta sufficient, quæ autem juxta intellectum moralem occurrere poterunt, in sermone vobis altero ostendemus, nec subterfugiemus, quin benigne vobis manifestemus, quidquid vobis per nos mittere dignabitur ille Pater luminum, a quo descendit omne datum optimum, et omne donum perfectum (*Jac. i, 17*). Ex cujus munere est, si quid vel acute sentire, vel nitide possumus proferre, pro utilitate nostra, pro ædificatione vestra, ad laudem et gloriam nominis sui, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO IX.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De tribus quæ ad timorem Dei, et de tribus quæ ad amorem ejus pertineant.

SYNOPSIS SERMONIS. 1. Peccatum avertit a summo et prosternit in imo. — 2. Deus peccatori misericordiam et judicium, id est promissa et minas intentat. — 3. Peccati, quod est mors animæ, differentia triplex. Ut curandum a spirituali medico. — 4. Non sapiunt cœlestes deliciae palato voluptatibus terrenis depravato. — 5. Primum instillanda peccatori sui ipsius notitia, peccati malitia; vitæ brevitatis mundi fugacitas. — 6. Deinde horror obijciendus inferni. — 7. Postremo demulcendus promissis. — 8. Timor amore temperandus. — 9. Fons misericordiæ divinæ largus et inexhaustus. — 10. Conversus carnem subigat spiritui, nec avertatur propter ora loquentium iniqua. — 11. Obstrepente linguæ remedium sunt exempla sanctorum. 12. Spes inculcandæ retributionis.

I. Quia aliquandiu allegoricus nos in sermone præcedenti detinuit sensus: quæ moraliter dicenda erant usque modo distulimus. Ut eo avidius ad audiendum conveniretis; quo per intervallum quietis reparati estis. Incumbit itaque nobis ostendere, auxiliante, sine quo nihil possumus, Spiritu sancto, quid sit ad emendationem morum juxta intellectum tropologicum, Sion surgere, et se convertere ad Deum suum. Quid deinde sit Jacob gaudere et lætari, pro eo quod de medio gentium ejus veniat Salvator; quid postremo sit Jerusalem plantare vineam in montibus suis, et cur dicitur ei quod exsultabit, quia dies Domini veniet. Salvo igitur unicuique meliori et profundiori, qui ei super his revelatus est, intellectu, mihi videtur, quod omnis anima, quæ, quod malum est, in affectum admittit; et quod bonum est, per effectum exercere omittit; et in imo prostrata jacet, et a Deo aversa est. Nam criminale aliquid, ut scitis, in mente per amorem amplecti, in imo nimirum prosterni est. Nonne et simili modo illi reputabis ab eo, qui summe bonus est, deviare, qui opere exercere, quod bonum est, abhorret? Sed surgat Sion; surgat, inquam, et **37** convertatur ad Deum suum. Surgat prostrata, et convertatur aversa.

II. Quibus, inquis, modis? timendo et amando. (252) ix, Moral. cap. 9.

Nam per timorem a malo receditur, ut Sion surgat; per amorem ad bonum acceditur, ut ad Deum suum se convertat. Qui igitur in imo prostratus jaces, time aspera comminantis, et surge, qui a Deo tuo aversus es, ama suavitatem promittentis, et ad ipsum convertere. Speculare itaque tam aspera illa quam suavia ista, ut et hæc diligas, et illa pertimescas. Et quidem Deus animam ad se volens corrigere humanam, prius eam aliquando demulcere solet, promittendo; deinde terrere comminando. Sic enim legitis de pio illo Samaritano, qui vulneribus illius, qui semivivus relictus fuerat a latronibus, prius oleum, deinde infudit vinum (*Luc. x, 34*). Et scribit doctus in regno cælorum, non vetera et nova, sed de thesauro suo profert nova et vetera (*Matth. xiii, 32*). Nonne et Isaias primum inducit Dominum promittentem deinde comminantem? dicit namque de eo in quodam sic: *Si audieritis, et volueritis me, bona terræ comedetis (Isa. i, 19)*. Suavitatem pollicentis redolent verba hæc. Et statim adduxit quædam, quæ non minus amaritudinem proferunt comminantis. *Quod si nolueritis, inquit, et me ad iracundiam provocaveritis gladius devorabit vos (ibid., 20)*. Et profecto, ni fallor, ideo dulcis et rectus Dominus noster (*Psal. xxiv, 8*), non rectus et dulcis, quia prius nobis cantandam misericordiam offert, deinde iudicium (*Psal. cx, 1*), ut se ostendat semper ad parcendum paratum, ad feriendum autem pigrum. Et cum ferit, forte magis incorrigibili nostra pertinacia ad hoc coactum; quam aliqua sua crudeli iracundia instigatum. Sed licet ipse nobis, quantum in se est, ad instar apis mel in anterioribus effundat; in posterioribus vero aculeum proferat; expedit tamen nobis nonnunquam ut prius nos terreat quam demulceat, quia aliquando nullatenus nobis saperet amor, nisi nos morderet primitus timor. *Initium enim sapientiæ timor Domini (Psal. cx, 10)*.

III. Igitur time gladium hunc, de quo superius fecimus mentionem, devorantem, ut surgas prostratus: ama et bona terræ, ut convertaris aversus. Sed hæc fortassis propter simplices quosque, qui in vobis sunt, magis profuse quam profunde replicanda sunt: peccavit, nescio quis, peccatum grande, et jacet in peccato suo, ac per hoc et in morte. In morte namque esse dixerim, qui in peccato criminali perseverat. Alioquin non diceret Paulus: *Surge qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus (Ephes. v, 14)*. Mortuus est itaque aliquis non solum occulte in conscientia, per consensum cum filia principis; quæ mortua jacet in thalamo (*Matth. ix, 35*); sed et aperte per actum cum filio viduæ extra portam elato (*Luc. vii, 14*), fortassis cum Lazaro sepultus est per pravam consuetudinem; fetens etiam per infamiam (*Joan. ii, 39*). Non solum autem sed et superposito lapide pertinaciæ in spelunca conversationis nefariæ deprimitur: et secundum duritiam suam, et cor impenitens thesaurizat sibi iram in die iræ, et revelationis iusti

A iudicii Dei (*Rom. ii, 5*). Ad hunc itaque qui accedis, cum pertractas verbum, cui [*al. pertransis verbum, cuius*] dispensatio credita est: qualem te ei in prædicationis tuæ exordio exhibebis? Num ei statim supernæ beatitudinis gaudia promittes? bene quidem facies, sed non audiet te. Nam quomodo auribus audiendi audiet te, hymnum cantantem ei de canticis Sion (*Psal. cxxxvi, 3*): qui *sublevatus, ut ait S. Job, confortatusque divitiis, tenet tympanum et cytharam, gaudetque ad sonitum organi (Job xxi, 7)*, vivens secundum carnem, et obediens sibi ipsi, nec prohibens cor suum, quin omni voluptate fruatur, et omnia quæ desiderant oculi ejus, non negans eis.

IV. Quomodo sequetur te, qui venis, eum invitare ad cœnam magnam quem constat villam emisse vanitatis, duxisse uxorem voluptatis: et ad probanda quinque, quæ emit, juga boum (*Luc. xiv, 18* et seq.), per quinque sensuum curiositatem intendere? nam quas ei offers, sapidissimæ quidem deliciæ sunt: sed ipse nescit eas. Quin potius statim, ut quem ei apponis, viderit panem, in hanc vocem prorumpet et dicit: *Manhu, quod significat, quid est hoc? (Exod. xvi, 15)* ignorat enim quid sit. Tu vis ut pascatur in croceis, et ille amplexatur stercora (*Thren. iv, 5*); et cupit ventrem implere siliquis porcorum; ad quos pascendos in villam suam misit eum civis ille, cui adhæret; nec quidquam aliud novit desiderare in hac valida fame, quæ facta est in regione ista longinqua: ubi dissipavit omnem substantiam suam cum meretricibus, vivendo luxuriose (*Luc. xv, 13*), pascens sterilem, et viduæ bene non faciens (*Job xxiv, 24*). Nam, quomodo abjiciet quod tam dulce sentit, pro eo quod penitus nescit, maxime cum, quod tam ardentem dægit præ manibus habeat? tu autem in tempus ei longum prophetas (*Ezech. xii, 27*).

V. Non ergo sic agas in primordio cum eo, sed ausculta magis quod loquor, et quod dico tibi, hoc fac: et salvabis animam ejus a morte. Insiste omnimode imprimis ostendere se sibi, ut juxta illud **38** Græcorum: *Noscat seipsum*. Et cum Psalmista, *sciat quid desit sibi (Psal. xxxviii, 5)*. Sciat quid desit: sciat et quid adsit. Quid adsit mali, quid desit boni. Annuntia itaque ei peccata, et scelera; si forte talis ei appareat, qualis est. Et occurrat ei, sicut vere est: homo miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus (*Apoc. iii, 17*). Et ut breviter dicam; quam velox ad malum, quam piger sit ad bonum. Quam nihil ei ad bonum adsit, nihil ad malum desit. Ita prudentia sua percutiet superbum, humiliabit elatum, audacem concutiet, terrebis securum. Et erit ei ostensio hæc quasi quædam quodammodo prævaricatio [*al. præparatio*] ad sanitatem, dum seipsum abhorrens, et talem se sustinere non valens, quæret alius esse, quam est. Propono ei post hæc, quia vita brevis, et *laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti, et illud quod acquiritur, quia videlicet: si ascenderit usquam*

ad calum superbia ejus, ut caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur, et qui eum viderint, dicent: Ubi est? velut somnium avolans non invenietur, transibit sicut visio nocturna (Job xx, 5 et seqq.). Auditam fac ei etiam vocem illam, nimis quidem seram, satis tamen veracem: quam in fine sibi assumunt impii, quando turbati timore horribili dicent, præ angustia spiritus gementes: Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam umbra, et tanquam nuntius præcurrens, et tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam; cujus, cum præterierit, non est vestigium reperire, neque semitam carinæ illius in fluctibus: aut tanquam avis, quæ transvolat in aere, et post hæc, nulum invenitur argumentum virtutis illius (Sap. v, 8 et seq.); et quæ ibi sequuntur. Hæc autem ad illud arbitror pertinere, quod in libro Regum legitur quoniam mulus, cui sæerat Absalon, pertransiit (II Reg. xviii, 9). Quod non est aliud quam mundus, cui per affectum inhæret superbia, pertransit, et ad nihilum tendit, juxta illud: Et mundus transit et concupiscentia ejus (I Joan. ii, 17). Ideo pertransit mulus, et muli moritur sessor, quia transit mundus, et mundi punitur amator.

VI. Hac autem gemina scientia infundes huic, de quo loquimur, peccatori cor contritum et humiliatum, quod Deus non spernit (Psal. l, 19). Quatenus in sui ipsius consideratione humilietur, ne diutius se extollat, et agnita brevitate vitæ hujus, coneratur, ne diutius gaudeat. Duc illum post hæc in terram illam tenebrosam, de qua loquitur sanctus Job, et operam mortis caligine, quam etiam dicit esse, miseræ et tenebrarum (Job x, 22), asserens quid sit [al. quod sit] ibi umbra mortis et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans. Revoca illi etiam ad memoriam illud Isaïæ, quod tenuis eorum, haud dubium quin virorum, qui prævaricati sunt in Dominum, non morietur, et ignis non exstinguetur (Isa. lxxvi, 24). Hoc quoque quod per semetipsam Veritas ait: quia exibunt angeli et separabunt malos de medio justorum et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus et stridor dentium (Matth. xiii, 50). Quid in his omnibus videt quod non timeat, quid intuetur quod non exhorreat? Hæc itaque tria sunt, quæ ei proponere debes, ut ad plenum eum timorem provoces. Fœditas videlicet prævæ conversationis infundit ei humilitatem quæ infusa inanem in eo perimit tumorem; consideratio brevitatis vitæ præsentis infert ei dolorem, qui illatus lætitiâ ab eo aufert mundanalem; contemplatio pœnæ infernalis immittit tumorem qui immissus noxiam perturbat securitatem.

VII. Jam puto tuas promissiones libenter attendet, tuis consiliis acquiescet, quia nimirum, Domino per te illum illustrante, videns pravam vitam, quam exercet, nec diu durare, nec æternam se posse, si in ea finierit, pœnam evadere evacuatus et territus; et pote amissa omni spe, quæ nunc habet retinendi

A habita etiam plena certitudine [al. certa plenitudine], quæ ei comminatis nisi se emendarit, incurrendi, obediens se tibi subjiciet tam jubenti quam promittenti. Jubenti aspera in conversatione, promittenti suavia in mercede. Et eo fortassis fructuosius, quo humilior: eo efficacius, quo ardentius. Nec mirum si paret tibi pollicenti maxima, dum videt se retinere non posse vel minima. Et sic [al. et si] tibi assentit imponenti suavem asperitatem, quæ remunerat, dum vento velocius videt evanescere asperam suavitatem, quæ damnat.

VIII. Igitur postquam ei sic infuderis timorem, insiste ei et infundere amorem. Et ita medium teneat uterque, ut nec timor desperationem, nec amor generet dissolutionem. Temperante calore amoris frigus timoris, ne nimis expavescat ex frigore: item frigore timoris calorem amoris, ne insolescat. Quod recte facies, si tria quædam ad amorem pertinentia his tribus, quæ ad timorem spectare diximus, alia opposueris, ut dum in his intuetur, quod terret, in illis autem quod demulcet; sic in eo ibi commoveatur terra, et conturbetur, ut et hic contritio ejus sanctetur. Quatenus dum ita cum eo agitur, et commotio sua sana, et sanitas sit commota: potumque percipiat in lacrymis, sed in mensura (Psal. lxxix, 6). Diximus, quia primum illorum trium, quæ perspecta infundunt timorem, consideratio est propriæ iniquitatis. Et in ea quid non fœdum et fœtidum, ac per hoc quid non horroris ac confusionis? Sed ne nimia sit, mitiget eam intuitus misericordiæ Dei, quia desperare non potest de iniquitate propria; dum in pietate sperat divina. Videat, quia magna quidem et admiranda opera Domini: Sed miserationes tamen ejus sunt super omnia opera ejus (Psal. cxxxiv, 9).

IX. Intueatur fontem illum patentem qui profluit in ablutionem peccatoris, et menstruatæ (Zach. xiii, 1); ut videat quomodo David in eo adulterii maculas abluit, et homicidii (II Reg. xii, 13). Qualiter in Maria Magdalena, tot in ea inquinamenta abluuntur, quot ei peccata remittuntur. (Luc. vii, 37). Qualiter Petrus a sorde negationis expiatur (Matth. xxvi), qualiter deprehensa in adulterio non condemnatur. Qualiter mutatio dexteræ Excelsi, de latrone efficit martyrem, et paradisum tribuit post crucem (Joan. viii, 3). His itaque et aliis, quæ in hunc modum sunt, inspectis: respiret in spe misericordiæ divinæ, qui suspirat in consideratione nequitie propriæ. Sciens plus posse eum remittere, quam se delinquere.

X. Animatus igitur per hæc, et confortatus, manum suam mittat ad fortia (Prov. xxxi, 19). Post hæc necesse est, ut et ferrum tollatur de aqua (Job xxviii, 2), et silex detur pro terra, et pro silice torrentes aurei (Job xxii, 24). Quatenus qui effrenis, eatenus in mollitie enerviter jacuit carni substratus: de cætero ad bonam se extendat actionem, etiam contra carnem erectus, et supra carnem elevatus, et exhibeat jam memore

sua servire justitiæ in sanctificationem (*Rom. vi, A* 19), quæ ea primum exhibuit servire iniquitati ad iniquitatem. Sed garrient statim labia iniqua, obstrepit lingua dolosa: propria protenditur fragilitas, ut arrepta annullectur novitas; ventumque ostendent, ne semines: nubesque monstrabant, ne unquam metat (*Eccli. ii, 4*).

XI. Ad hæc autem omnia, et ad ea, quæ in hunc modum sunt, nescio quid dari possit valentius, et apponi, quam quod sibi ipsi Psalmista hunc ascendenti gradum, et talia quædam sustinenti, dictante Spiritu sancto dedit et apposuit: *Sagittas*, videlicet, *potentis acutas cum carbonibus desolatoriis* (*Psal. cxix, 4*). Producatur itaque in medium coram eo innocens Abel, sanctus Henoch, obediens Noe, verecundus Sem, et Japhet, fidelis Abraham, mundus Isaac, ac patiens Jacob, providus Joseph, mansuetus Moyses, devotus Aaron, legis zelator Phinees, simplex Josue, benignus Samuel, humilis David: et cæteri hujusmodi carbones, quos ignis quondam Domini succendit in Sion; nunc autem caninus ejus inflammat in Jerusalem (*Isa. xxxi, 9*). Ut accensi, linguæ dolum, et labiorum devastent iniquitatem. Quatenus ille non grave sibi reputet ad perpetrandum, quod ab aliis et sexu fortassis et ætate tam infirmis viriliter videt perpetratum. Foveat interim talibus odoramentis saucia viscera sua. Hilarescat in hac sancta novitate, qui primum de vitæ præsentis ingemuit brevitate.

XII. Restat nunc ut ad allevandum ei onus in labore innotescas ei, quanta erit felicitas in retributione. Ut sicut mercenarius præstoletur finem operis sui; et sine omni dubio sciat, quoniam, qui nunc vadit de virtute in virtutem, sanctus, videbit postmodum Deum deorum in Sion beatus (*Psal. lxxxiii, 8*). Et si compatitur, consequenter et conregnabit (*Rom. viii, 17*). En per hæc tria plenum ei infundes amorem. Quia illum procul dubio amat, de cujus misericordia confidit; de cujus nomine pæ conversationi insistit, cujus beatam et beatificantem visionem in æternum sinit contemplari. Itaque in tribus præcedentibus ad timorem pervenit nostra Sion, quo terrente, a malo recedit, ut surgat. In his vero tribus subsequentibus, ad amorem conscendit. Quo demulcente ad bonum accedit, ut se ad Deum suum convertat, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO X.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De pugna et pace, et de contemplatione eorum.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. In via spirituali pugnae conflictus non deest. — 2. A tergo instant vitiorum phantasmata, a fronte tentationum molestia. — 3. Faciunt ad spiritualem luctam et conservandam humilitatem. — 4. Raro tuta pax cum vitis, quæ superest per Dei fiduciam et auxilium. — 5. Pacatæ mentis habitus et decor figuratur. — 6. Conversatio sanctorum in exemplum, gaudia beatorum trah. — 7. Justis in die Domini exsultatio: impiis horror et tenebræ. — 8. Quantopere desiderandus status æternæ pa-

triae, 40 ubi revelata facie videtur Deus. — 9. Ex communicatione sanctissimæ Trinitatis triplex in sanctis est donum beatitudinis. — 10. Ut ibi mala exsulant, sic in corpore et anima bona abundant.

I. Dum regia, charissimi, via timoris et amoris devotus quisque incedit, diversas hinc inde adversitates incurrit, quia paratus suseitare Leviathan (*Job iii, 8*) eo acriori erga eum sævientem invidia, eundem Leviathan habet; quo virilius ei tam in malo omittendo per timorem, quam in bono admitendo per amorem contradicit. Jam cum his duabus turmis ad domum patris non manufactam, æternam in cælis regreditur Jacob (*Gen. xxxii, 22*), sed accurrit Laban a tergo, occurrit et Esau a facie, dum et ex his eum tentat, quæ jam deseruit, mundus; et per hæc, quæ necdum expertus est, molestat inimicus. Sed conscius ipse sibi, plene se mundum contempsisse, et ea quæ in mundo sunt: scrutanti omnem domus suæ supellectilem, et aliquid eum sive in mente sive in corpore ejus invenire volenti, sed non valenti, ait: *Scrutare, et quidquid tuorum apud me inveneris, aufer* (*Gen. xxxi, 33*). Hoc est dicere: pleno te contemptu abjeci [*al. abjicio*] munde tumide, nihil in me, ad te pertinens reperies. Non vult autem Jacob, ut simul gradiantur ipse, et Esau, nec ut sit socius itineris illius. Sciens ignem non posse quemquam portare in sinu suo, quin vestimenta ejus ardeant (*Prov. vi, 27*).

II. Populus Domini, sæcularium tenebrarum Ægyptum deserens, et ad religiosæ conversationis desertum tendens, Ægyptios insistentes habet a tergo; et ante faciem invenit mare. Ut sciat fidelis quisque, et posteriorum, quæ jam reliquit toleranda phantasmata vitiorum; et ab his quæ adhuc futura sunt, molestiam sibi fore sævitiam tentationum. Populus ingens Amalech (*Exod. xvii, 11*), qui est cæcus reproborum terrenis per affectum in hærens nullatenus superatur, nisi devotus quilibet ex bujus sæculi fluxu salvatus (ut ex re nomen portet, quod est Moyses) sic in monte emineat contemplationis [*al. orationis*], sic innitatur lapide stabilitatis, ut suorum operum manus in sacrificio elevet vespertino: tam fortis sublimitas et sublimis fortitudo humilitatis, quam exprimit mons fortitudinis Aaron; quam ignis charitatis, quem nomen, quod est Ur, significare dicitur; ne vel manus sinistra ad malum se extendat, si superbia intumescit, vel dextera a bono se retrahat, si per negligentiam torpescit.

III. Sunt et aliæ gentes quam plures, quas nec delere ex toto valemus, nec eis tamen consentire debemus. Præsertim cum præcipiat nobis Dominus, ne ullum cum eis habeamus sædus, nec ineamus cum eis amicitias (*Exod. xxxiv, 12*). Restat ergo ut sic eas toleremus, quatenus tributarias nobis faciamus. Quoniam et ad hoc derelictæ sunt, ut in eis nos Dominus experiatur. Cum itaque nec ipsæ bonæ sint, nec bonum nobis velint: ad bonum tamen serviunt nobis. Ita ut non ingemiscere et

dolere, sed magis gaudere debeat Jacob et lætari, quia de medio harum gentium Salvator ejus veniet. Nonne Salvator venit, quando salus venit? vera autem salus, ut scitis, humilitas est. Hæc vero gentes graviter insistunt, insistentes vero infestant, sicque timere faciunt Jacob. Timens humiliatur, humiliatus salvatur, salvatus gaudet et lætatur; quia de medio harum gentium, Salvator ejus hoc modo venit. In quo Salvatore confidens noster Jacob subditas sibi habet, quas breviter commemoravimus, gentes non dominantes: acclamans eidem Salvatori, nunquam alludens, et dicens. *Præcristi me virtute ad bellum, et supplantasti insurgentes in me subtus me* (*Psal. xvii, 33*). Sancti itaque viri suggestionibus vitiorum nequaquam enerviter succumbunt, sed Domino in eis, et pro eis pugnante, virtutis eos calce perimunt, non quidem silentes in se, sed in Domino, qui de tantis eos periculis eripuit, et eruit, in quo sperant, quoniam et adhuc, id est quandiu necesse est, eripiet: super hoc gratias ei agentes, totumque ei deputantes, et dicentes: *Subjecit populus nobis et gentes sub pedibus nostris.* (*Psal. xlvi, 4*).

IV. Felix profecto, cujus protector Dominus in quo sperat, subdit populum suum sub se, qui et gaudet ereptum se a Domino de contradictionibus populi, et constitutum in caput gentium (*Psal. xvii, 44*). Quatenus data sibi pace a Domino, (ut in ænigmate in libro Josue legitur (*cap. xxi, 42*), in omnes per circuitum nationes: ita ut nullus ei hostium resistere ausus sit, etiam de laborioso nomine, quod est Jacob, ad pacis possit conscendere visionem, et nomen, quod est Jerusalem. *Quis est hic et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua* (*Eccli. xxxi, 9*). Non quidem in se, sed in eo qui ipsum confortat; in quo etiam omnia potest. De quo scriptum est: *Qui facit mirabilia magna*, et additum est *solus* (*Psal. cxxxv, 4*), ne putet homo se mirabilia posse facere sine illo; qui sine illo nihil potest facere, qui sufficiens non est vel cogitare aliquid ex se, quasi ex se, sed sufficientia sua ex ipso est (*II Cor. iii, 5*). Facit tamen, qui hujusmodi est, mirabilia in vita sua; sed per illum, qui facit mirabilia magna solus. Hic enim est qui hebetatis, pro posse, acutis stimulis carnis; sedatis quoque, quantum in hoc corpore possibile est, *quod corrumpitur et aggravat animam* (*Sap. ix, 15*), tumultuosis motibus mentis: pacatus in se, et pacificus erga alios nil nisi pacem videt. Ut merito Jerusalem vocetur, quæ *visio pacis*, ut sciunt universi, dicitur. Pacata in eo, et tranquilla, quieta, et sedata omnia sunt. Nihil quod tortum sive crudele est, amat. Nil, nisi quod ad pacem pertinet, apud se tractans, nil in vultu præferens, nil etiam opere exercens.

Jam apud se, seniores in plateis sedent (*I Mach. xiv, 9*) dum sensus ejus interiores spirituali præditi maturitate, in latitudine pacis hujus se humiliant, utpote quos non conclusit in manus inimici, sta-

tuens in loco spatioso pedes eorum (*Psal. xxx, 9*). Et de bonis terræ tractant, dum nihil apud se in intimis versari sciunt, quod ad illa non pertinet bona, quæ se credit sanctus David (*Psal. xxvi, 15*), videre bona, in terra viventium. Juvenes quoque induunt se gloriam et stolas belli (*I Mach. xiv, 9*), quia robuste in eo cogitationes testimonium ubique secum circumferunt conscientie suæ, eo quod in simplicitate et sinceritate, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversantur in hoc mundo. Et in Domino, quo roborante vicerunt, de præteritis vitiorum triumphis bene sibi conscii, exsultant. Sicque dum non est suggestio in mente, quæ terreat per consensum, dum deficit impugnans eum actus illicitus super terram carnis suæ: sedet in eo unusquisque cogitatus in vite sua, et sub ficu sua (*III Reg. iv, 25*). Ita sedato animo, et mediæ temperato, ut in vino fervoris mansuescat per suavitatem, ne nimis sit rigidus, et in ficu suavitatis mordeat per fervorem, ne nimis sit remissus. Jam tempus est, ut quoniam bellis quieta sunt omnia, domum Domino Salomon construat (*I Par. xxviii, 13*), quam ædificare non potuit vir sanguinum et bellator David. Et quiescente terra a præliis, vineam plantet Jerusalem in montibus suis, quod agere non vacabat noster Jacob, quem incessanter intendere oportuit laborioso adversantium luctamini, et resistentium hostium supplantationi.

VI. Vineam itaque plantet Jerusalem in montibus suis, radicitus scilicet pacatus in se quilibet, et pacificus erga alios, mentem inserat conversationi virorum sanctorum, in terra exsultantium, et gaudiis civium beatorum in patria regnantium. Illorum admirans sanctitatem, ut eos imitetur, ad istorum verbis pertingere desiderans felicitatem, ut ea una cum eis perfruatur. Ili sunt montes antiqui, montes æterni, in quibus, vinea hujus nostræ sanctæ Jerusalem mittit radices deorsum, et facit fructum sursum. (*Isa. xxxvii, 31*), dum mens hominis tranquilli et quieti tam subtiliter facta perscrutatur in vitis sanctorum, quam gaudia civium beatorum. Ut ibi fructum proferat ad exemplum secundum eos conversandi, hic autem ad desiderium sine fine cum eis regnandi. Hoc esse puto quod apud sanctum Job, ipso Domino asserente, legi: quia *in petris manet aquila elevata, et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus* (*Job xxxix, 28*). Quod ideo dictum arbitror, quia dum vir sanctus intellectu subtilis, et contemplatione sublimis, cogitatione et aviditate intuendis bonis operibus in sanctitate stabilium [*al. sublimium.*], et in gaudiis perennibus beatorum, cadentibus angelis apostaticis, plene confirmatorum intendit (ut superius dictum est) illa in exemplum proponat; et hæc in desiderium assumat. Quam amabile huic Jerusalem, vineam plantare in montibus suis? Quam dulce aquilæ huic elevatæ, manere in petris istis, commorari in præruptis silicibus atque inaccessis rupibus? ut ibi conetur anima devota cogitando commorari, ubi necdum videndo

potest conversari, et ibi, ut quidam sanctorum ait, *A* *figere desiderium, quo nequit inferre hospitium.*

VII. Hoc itaque opus Jerusalem, hic sine labore labor. Ut saliat interim in montibus istis, incessanter frequenter eos, plantet in eis vineam (*Matth. xxvi, 22*); quatenus vinum bibat, quandoque; cum eisdem montibus novum in regno Patris et Dei. Quod nimirum tunc implebitur, quando exsultabit hæc eadem Jerusalem, quia venit dies Domini. O dies Domini! O exsultatio Jerusalem! Nec mirum quod de adventu diei Domini exsultat Jerusalem, cum constet tantam ei in die illa adfuturam exsultationem. Sed, sicut exsultabunt electi, ita ingemiscunt in ea impii, quia memor erit Dominus filiorum Edom in die Jerusalem (*Psal. cxxxvi, 7*). Dies Jerusalem dies Domini est, tum quia exsultationem confert Jerusalem, tum quia collatam suscipiet. Domini est, pro eo quod lætificabit, et **42** quia in eo lætificabitur Jerusalem, etiam ipsius erit. In hac itaque die exsultabunt sancti in gloria (*Psal. cxlix, 5*), sed dolentibus iniqui in pœna. *Ibunt*, inquit, *hi*, scilicet iniqui, in supplicium æternum; *justi autem in vitam æternam* (*Matth. xxv, 46*). Hinc eosdem iniquos propheta alloquens: *Væ*, inquit, *desiderantibus diem Domini. Ut quid eam vobis?* et adjunxit: *dies enim Domini tenebræ et non lux* (*Amos v, 19*). Sed quibus tenebræ erit? Certe iniquis, qui ligatis manibus et pedibus mittentur in tenebras exteriores (*Matth. xxii, 13*) Cæterum electis lux erit, et magna lux quidem: erit et exsultatio. Quomodo non lux, quando plateæ hujus, de qua loquimur, Jerusalem, sternentur auro mundo (*Tob. xiii, 22*); cives videlicet ejus in vera charitate dilatati supernæ sapientiæ, splendore clarificabuntur æterno? Quomodo non exsultatio, quando *per omnes vicos ejus alleluia cantabitur* (*ibid.*), dum unusquisque de corporis incorruptione de animæ perfecta beatitudine lætificabitur?

VIII. Fratres, bonum est nos hic esse. Jam enim corde et ore in luce sumus indeficienti, in luce incomprehensibili. et in exsultatione ineffabili. Lucem indeficientem et incomprehensibilem, dixerim, quando dies illa illucescet, cui nox nulla succedet. Quæ etiam vesperam nescit, quia ab ea pariter et æternitas defectum, et stabilitas imminuentem propellet occasum. Exsultationem nihilominus ideo ineffabilem dico, quia ibi *vox resonabit exsultationis et salutis in tabernaculis sanctorum* (*Psal. cxvii, 15*), eritque in voce exsultationis et confessionis sonus epulantis. Et bene epulantis, quia faciet Dominus eos discumbere (*Luc. xii, 37*), ut edant et bibant super mensam suam, in regno suo, et præcinctus transiens ministrabit eis. O charitas Dei exsultatione plena, quando *justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum* (*Matth. xiii, 43*), quando illa erit hora, et quidem non sine æterna mora, in qua jam non in proverbii loquetur nobis, sed palam de Patre Filius annuntiabit nobis (*Joan. xvi, 25*) ostendens nobis non solum se, sed et seipsum, quando ipse nos spiritus veritatis docebit non

aliquam sed omnem veritatem (*ibid. 15*); quando cessante Patre, qui usque modo operatur, et requiescente ad omni opere, quod patrarat (*Gen. ii, 1*), perfecti erunt cœli et terra et omnis ornatus eorum. Ut nec terræ corporis nostri ulla jam insit corruptio, nec cœlo animæ nostræ aliqua jam desit perfectio.

IX. Fratres, bonum est nos hic esse. Cogitatu enim et verbo in die sumus summæ potentiæ ad Patrem pertinentis, qua corrorabit nos. In die æternæ sapientiæ attinentis ad Filium, quæ clarificabit nos. In die benignissimæ suavitatis, quæ spectat ad Spiritum sanctum, qua inflammabit, ut dum benigni fuerimus in invicem; dum potentes in nobis ipsis; et sapientes in Deo; et ipse *Deus sit omnia in omnibus* (*I Cor xv, 28*). In monte etiam sumus cum Domino nostro Jesu, ubi et videmus eum transfiguratum (*Matth. xvii, 2*). Nonne transfiguratum videmus, quem formosum intuemur in stola sua, speciosum *forma præ filiis hominum* (*P. al. xlii, 3*), qui in hac valle lacrymarum visus est in vultu abjectus et despectus? Unde nec est reputatus, sed putatus tanquam a Deo percussus et humiliatus (*Isa. liii, 4*). Facies ejus fulgorem habet solis, et vestimenta albedinem nivis. Dum ipso apparente similes erunt electi sui, quibus modo quasi vestimentis quibusdam induitur, quia videbunt enim sicuti est. *Nec potest fullo*, ut ait Evangelista, *facere tam alba super terram* (*Marc. ix, 2*). Quia spiritualis ille fullo, qui aspergit vestimenta sua, electos videlicet suos, hysopo ut mudentur, illum nequaquam confert decorem in exsilio; quo eos ornabit in regno, quia longe alia est munditia, quam in via habent in merito sanctitatis; alia vero quam in patria in præmio felicitatis.

X. Scimus et in die illa, quia *absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum suorum* (*Apoc. xxi, 4*). Propter quod bonum est nos hic esse: et non erit amplius neque luctus, neque clamor, nec ullus dolor, sed lætitia sempiterna super capita eorum: possidentibus eis, duplicia in terra sua (*Isa. lxi, 8*), ut exsultet Jerusalem, quia venit dies Domini. Exsultet itaque in corpore; exsultet in anima. Ibi per plenam incorruptionem, hic autem per æternam æternæ beatitudinis possessionem. Sed cum bonum sit nos hic esse, revocant tam nos hinc quædam, quibus, et si intendere non libet, tamen oportet, quia et sic expedit. Nam a suavissimis amplexibus Rachelis pro mandragoris filii sui, ad suos [*al. ad se*] vocat Lia Jacob (*Gen. xxx, 16*). Quia pro fructu boni operis, a gustu limpidissimæ contemplationis, devotus quilibet ad exercitium nonnquam invitatur bonæ actionis. Surgite ergo, eamus hinc. Hæc ad præsens dicta sint, quod Sion in Iis verbis admonetur ut surgat, et ad Deum suum se convertat. Quod ad Jacob dicitur, ut gaudeat, et lætetur, quia de medio gentium Salvator ejus veniet. Quod prophetatur **43** civitati Jerusalem, quia vineam plantabit in montibus suis, et exsultabit, quia veniet dies Domini. Quæ ergo sive allegorice de verbis

Istis in sermone præcedenti, sive tropologice in isto subsequenti dicta sunt : percipite in intelligentia, retinete in memoria ; glorificantes ac laudantes Deum ac Dominum nostrum, cui sit honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XI.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De bonis et malis auditoribus, et quid responsorium egredietur Dominus, » etc., significet, et de sapientia Dei.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Avida susceptio verbi Dei est signum prognosticum filiorum Dei. — 2. Quidam audiunt ex vanitate, curiositate, elatione ; alii utilitate. — 3. Singulorum ex audientibus censura. — 4. Responsorium post lectionem, est obedientia dictorum in prædicatione. — 5. Fructuosus auditus verbi cum operatione. — 6. Mystera Scripturarum sunt nobis abscondita, et quare. — 7. Samaritana mulier typus Ecclesiæ gentium. — 8. Egredi Dominum de Samaria, est sapientiam nobis in tempore revelari. — 9. Ex beneplacito Patris, et Filii, et ab utroque manantis Spiritus sancti omnia ex ordine creata sunt. — 10. Deus per sapientiam suam et malos angelos damnavit, et bonos in sanctitate confirmavit. — 11. Per Dei sapientiam Ecclesiis hierarchia disponitur et defenditur.

Cum magna, charissimi, aviditate, ut mihi videor intelligere de vobis, expetitis et expectatis aliquid audire a me ac si mihi quiddam pateat in verbo Dei, quod lateat vos. Ad instar illorum certe parvulorum, quos Jeremias asserit (*Thren. iv, 4*), panem petiisse ; petitis panem et vos. Et a me petitis, quasi ego vel melius sciam frangere quam vos, vel quem frangam, alium habeam panem, quam vos. Sed quia ex Deo estis, unde et istud est, quod ejus tam libenter verba auditis (*Joan. viii, 47*). Non erit vobis, ni fallor, fastidio, si nota dicantur : et si talia proferam, quæ magis me repetente recognoscatis ; quam de me docente agnoscatis. Verum cum certum sit, illos ex Deo non esse, qui verba Dei non audiunt ; vos ideo auditis, quia ex Deo estis.

II. Videte, quæso, quomodo audiatis. Eorum namque qui etiam avidissimi verbi auditores sunt : scimus quosdam, qui ab hoc solummodo audiunt, ut sciant, quid, aut qualiter dicturus est, quem audiunt. Et inhonesta ut scitis curiositas est. Dicenti namque non tam pro his quæ dicit, quam pro se, qui dicit, intendunt. Nec tam, ut ex his, quæ audiunt, erudiri queant (*al. quærant*) ; quam ut sciant, quid de ejus, quem audiunt, locutione sentire debeant. Sunt et alii, qui ad hoc solummodo audiunt, ut audita sciant ; et reprobanda vanitas est. Superbi namque et cupidi sunt, et ad hoc multa scire desiderant ut superbe nimis scientes [*al. sentientes*] tumide se extollant. Sed sunt quidam, quos non immerito his omnibus præferimus, quorum in audiendo verbum hæc intentio est, ut quod percipiunt aure, impliant opere, et magnæ utilitatis est. Sollicite namque attendunt, quid in verbo Dei audiant, quod ad morum valeat ædificationem, quod ad vitiorum reprobationem, et virtutum exhortationem. Quid pertinet ad contemptum præsentium.

A sive desiderium futurorum, quid ad gaudiorum promissionem, seu pœnarum comminationem. Quid deinde devitandum pro eo quod malum est, quid appetendum pro eo quod bonum est. Et hæc omnia, et quæ in hunc modum sunt, ad instar bonæ terræ cum gaudio suscipiunt, et fructum afferunt in patientia (*Luc. viii, 15*).

III. Itaque quos primo loco posui, damnabilis obstinatio obdurat ; quos secundo, reprehensibilis superstitio instigat ; quos in tertio inanis elatio elevat ; quos in quarto, salubris ædificatio salvat. Ad eos, qui in primo loco sunt, pertinere reor eos, qui auditis ipsius veritatis sermonibus, horrore prope malitiæ indurati, dixerunt : *Dæmonium habet, et insanit. Quid eum auditis ?* (*Joan. x, 20*), sed et illi : *Quia bonus non est, seducit turbas* (*Joan. i, 12*). Ad eos qui in secundo sunt, illi pertinent ; qui audientes, quod Jesus esset in Bethaniam venerunt : *Non propter Dominum tantum, sed ut et Lazarum viderent : quem suscitavit a mortuis* (*Joan. xii, 9*). Et ille Iniquus, de quo legimus, quod erat cupiens a multo tempore eum videre : *quia sperabat se aliquod signum ab eo videre fieri* (*Luc. xxiii, 8*). Ex illorum autem videtur fuisse numero, qui in tertio loco sunt, qui, visis signis, quæ Dominus faciebat, ait illi : *Magister sequar te, quocumque ieris* (*Luc. ix, 59*). Cui ille ~~44~~ districtior cogitationum et intentionum cordis, respondit : *Vulpes foveas habent, et volucres cælidios : Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet* (*ibid., 58*). Ac si diceret : Prima me intentione sequi vis ; sed in te et arrogantia locum habet, et fraudulentia : et ideo divinitatis meæ majestatem nullatenus sequi vales. Ad illos vero, qui in quarto loco sunt, illi spectant, quibus ipse Dominus dicit : *Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis* (*Joan. xv, 3*). Hos autem et vos sequimini, qui non curiositate aliqua instigati, non vanitate elevati ; sed solius spiritualis utilitatis causa, verbum Dei audire desideratis. Ut ideo delectet spirituale cibum apponere vobis, quia pura et munda eum aviditate esuritis.

IV. De responsorio quod nuper cantastis, quæritis, ut ejus vobis verba edisseram, quæ ita se habent. *Egredietur Dominus de Samaria ad portam, quæ respicit ad orientem, et veniet in Bethlehém ambulans super aquas redemptionis Judæ. Tunc salvus erit omnis homo : quia ecce veniet.* Petit ut hæc verba vobis exponantur ; et justum est id quod petitis ; sed ab indigno petitis, quod ab abundante petere deberetis. Accipite itaque quod inops quidem sensu, dives autem affectu, apponit vobis. Et cum paupertatis suæ insipidum sumpseritis olus delicias a ditioribus quærite dulciores. Quæritis de verbis responsorii hujus, qualiter intelligenda sint. Sed prius quærite, quid sit responsorium. Cum per lectionem, quæ præcedit, doctrinam accipiamus prædicatorum : quid per responsorium subsequens, nisi obedientiam accipere debemus auditorum ? Prius lectio auditur, deinde responsorium dicitur, quia prius auribus prædicatio percipitur, deinde opus bonum

obedienter adimpletur. Et quia *hilarem datorem diligit Deus* (I Cor. ix, 7), quasi perfecta lectione, cum cantu responsorium dicitur, dum prout præcedens prædicatio instruxerit, opus bonum cum hilaritate subsequitur. Responsorium siquidem, ut scitis, a respondendo dicitur: et quodammodo audita lectione responsorium dicitis, dum alloquente te per prædicationem suam, doctori bene operando respondes. Unde et de responsorio quod post lectionem apostoli seu alicujus prophete ad missam dicitur: quidam non minus nitide, quam veraciter cecinit in hunc modum dicens (253):

*Lectio quæ sequitur doctrinam signat eorum,
Qui sunt præmissi, septuaginta duo;
Illorum monitis, dum responsoria cantat,
Edocet assensum se tribuisse chorus.*

V. Prius itaque lectio, postea responsorium. Quia per prædicationem credes; credens bene operaris, ut idem, de quo superius memoriam fecimus, ait (254).

*Audis ut credas, quia credis ut hostia fias.
Taliter incipimus esse, sumusque Dei.*

Et ut Apostolus ait: *Fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi* (Rom. x, 17). Hoc est dicere responsorium bonæ actionis ex lectione procedit sanæ prædicationis. Dicit item ipse: *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante?* (Ibid. 14.) Quasi his alludens, quæ in manibus habemus subinferat. Quomodo decessit ut responsorium dicant ante lectionem? Quomodo autem lectionem audient sine legente? Et tamen ita de modernis agunt nonnulli, quia prompti quidem ad audiendum: pigri ad operandum. Legi quidem eis lectionem volunt; sed responsorium dicere nolunt. Inuitantes illum, de quo dicit Salomon, quia *quod dicitis, intelligit, et respondere contemnit* (Prov. xxix, 19). Vos autem, fratres, non sic. Vultis audire virum sanctum, recte de his sentientem? *Loquere, Domine, quia audit servus tuus* (I Reg. iii, 10). Samuel hic erat puer sanctus. Sanctus quoque quando senuit, et incauit. Nec potuit cum homo a pueritia usque ad senectutem accusare. Laudabilis certe, ut vulgo dicitur, per omnia dies, cujus a mane usque ad vesperam claritas non deficit. Quod auditis, *loquere*, ad lectionem; quod vero statim subinfertur: *quia audit servus tuus*, ad responsorium pertinet, quia lectione perfecta statim responsorium cantabo. Et de his ad præsens, breviter quidem: fortassis non infructose hæc dicta sunt.

VI. De hoc autem quod hic dici auditis de Domino, quod egressurus sit de Samaria, ad portam quæ respicit ad orientem, et venturus in Bethlehem, ambulans super aquas redemptionis Judæ: si ple pulsat, aderit ex more clavis David, *qui aperit, et nemo claudit; claudit et nemo aperit* (Apoc. iii, 7). Nec patiemini ullatenus repulsam ab eo, qui pul-

(253) Hilbertus Turon. archiep. in vers. *De sacrif. missæ*. Vide biblioth. SS. Patr. t. m. XII.

(254) Qui supra.

A santibus aperit thesauros absconditos, et arcana secretorum (Isa. xlv, 3). Mihi autem videtur, quod profunda quædam ac mystica in his continentur. Sicut enim cum arcam aliquam clausam manibus apprehendimus, ex mole et pondere ejus, intra eam multa latere sentimus; licet quid in ea sit, pro eo quod clausa sunt omnia intrinsecus posita, omnino nesciamus ita sæpe in sacrosanctis 45 divinæ paginæ sententiis, ex verbis ejus gravidis profunda ac mystica latere sacramenta conjicimus, quanquam necdum revelatis per spiritum oculis mentis nostræ ejus interiora videre valeamus. Quid igitur nobis agendum, nisi ut tandiu pulsemus quoad usque nobis aperiat? Non enim fallere novit, sicut nec unquam falli potuit, qui ait: *Pulsate, et aperietur vobis* (Luc. ii, 9). Et post pauca: *et pulsanti, inquit, aperietur* (ibid. 10). Non ergo clauditis, quia aliquando aperiat; sed ut ad pulsandum nos avidos reddat. Non solum autem, sed ut tam gratiam aperientem collaudemus, quam apertum nobis internum secretum diligamus. Aperi ergo, Domine, nobis. Quid est egredi de Samaria? Egredere, quæso, ad nos de Samaria hac, ut iste tuus, de quo modo loquor, egressus de Samaria, indicet nobis, quid sit te egredi de Samaria. Nam a Samaria, fratres, potest aliquid boni esse? multum per omnem modum. Nam quomodo non multum boni a Samaria, cum et ipse Dominus egredi dicatur de Samaria?

VII. Et quidem, ut scitis, viles apud populum Domini quondam habebantur Samaritani, nec ullam cum eis communionem habere dignabantur, juxta illud: *Non enim contutur Judæi Samaritanis* (Joan. iv 9). Unde cum verus ille Judæus, qui confitetur videlicet Domino Patri cœli et terræ, qui abscondit a sapientibus et prudentibus, quæ revelat parvalis (Matth. 13, 25) cum sexta ætate mundi instaret hora, qua fatigatus ex itinere (Joan. iv, 6) mortalitatis assumptæ, sederet super fontem, humilians se in similitudinem carnis peccati (Rom. viii, 3), et a fide Ecclesiæ de gentibus se peteret potari: ignara mysterii mulier, et nesciens donum Dei, nec quis erat, qui dixit ei. Da mihi bibere, nec valens ad eum venire, nisi fidelem adduceret intellectum, virum scilicet vocans suam, quæ quondam quinque corporalium sensuum viris juncta errorem modo pro fide, adulterium pro viro habebat, respondit: *Quomodo tu Judæus cum sis, bibere a me potes, quæ sum mulier Samaritana?* (Joan. iv, 9.) Sed jam mirantur quantum volunt discipuli, quod cum muliere loquitur Jesus. Increpant et Petrum fratres quod intrat ad viros præputium habentes, et manducat cum illis (Act. ii, 3). Tempus est ut ab aquilone aurum veniat, et a Deo formidolosa laudatio (Job xxxvii, 22), ut et aquilo det et auster non prohibeat (Isa. xliii, 6). Quia oportebat eum transire per Samariam, qui pertransiit benefaciendo (Act. x, 38), et sanando omnes oppressos a diabolo, ut per fidem venientibus a eum Samar-

tanis ad infundendam eis dilectionem geminam, maneat apud eos duos dies, quatenus et corde credant ad justitiam, et ore constentur ad salutem (Rom. x, 10) dicentes: *Ipsi audivimus et scimus, quia sic est vere Salvator mundi* (Joan. iv. 42). Non ergo nihil boni a Samaria, nec abominandus Samaritanus: cum apud eum misericordia inventa sit, quæ apud sacerdotem et levitam locum habere non potuit (Luc. x, 33).

VIII. Sed, licet de vocatione gentium hæc verba apte intelligi possint, prius aliquid in eis altius et profundius queramus, sicque de montibus superiorum sensuum ad campos inferioris intelligentiæ convenienter postmodum descendemus. Salvo igitur unicuique intellectu subtiliori quem ei prout vult, et quando vult, et qualiter vult, et quantum vult spiritus ille veritatis revelat; mihi videtur quod egressio Domini, cognitio ejus est, quæ homini indulgetur. Qui de profundo et alto Patris sui secreto, quo quasi quadam custodia, hoc enim Samaria sonat, ab æterno reconditus est, quando et qualiter voluit procedens, inde tamen non recedens: exiens, non abiens utpote quem Pater emisit, non amisit, destinavit et retinuit, ad cor hominis venit, eique a Patre de Patre annuntiavit. Quia, ut ait theologus ille, *Deum nemo vidit unquam. Unigenitus autem Filius, qui est in sinu Patris ipse enarravit* (Joan. x, 18). Ipse siquidem Dominus noster cui dixit: *Sede a dextris meis* (Psal. x, 1). Quod nulli angelorum dixit. Quod tamen sibi præsumptuose rapuit, cujus verba iniquitas et dolus, qui ait: *Similis ero Altissimo* (Isa. xiv, 14). Ipse, inquam, de occulta illa custodia egressus est, ut videri posset. Quæ: quandiu in illa Samaria fuit, videri non potuit, nec ullatenus videretur, nisi egrederetur.

IX. Nonne in occulta custodia fuit, qui in ore, in corde, in utero fuit? Sed ille cujus *cor eructavit verbum bonum* (Psal. xlv, 2); ille, qui dixit: *Filius meus es tu et: ego hodie genui te* (Psal. ii, 7); et illud: *In splendoribus sanctorum, ex utero ante luciferum genui te* (Psal. x, 3). Ille etiam: *Ex cujus ore sapientia prodiit, primogenita ante omnem creaturam* (Eccli. xxiv, 5). Quod ab æterno in eadem sapientia concipit, quod in eodem verbo suo habet, quod cum eodem filio suo consultit, astante incommutabili D utriusque beneplacito, coæquali videlicet eis et coæterno ab utroque manante Spiritu sancto, adesse proprium creaturam perduxit. In formam quodque suam rationabili ordine distinxit per loca, et tempora sua. Sorte quidem aliquando diversa, sed omnino congrua divisit. Videns cuncta quæ fecerat, quæ et necdum facta vidit; et erant non quidem simpliciter, sed dum additamento *valde bona* (Gen. i, 31). Adfuit itaque sapienti Deo semper sapientia sua, quam possedit in initio viarum suarum antequam quidquam faceret a principio (Prov. viii, 22).

X. Quomodo enim sciret per quas actionum vias operando incederet, nisi in ipsa videret; vel qualiter aliquid faceret; si non quid esset faciendum in ea

A agnosceret? *Nondum erant abyssi, et ipsa jam concepta erat* (ibid., 24), quando præparabat cælos aderat. Nec mirum. Et quomodo tenebrosos et profundos illos spiritus, apostatas angelos loquor, damnaret, vel illos qui remanserunt in sanctitate confirmaret, nisi per coæternam sapientiam suam sciret et malum quod reprobaret, in illis, bonumque eligeret (Isa. vii, 15), quod remuneraret in istis? Itaque, antequam essent abyssi, concepit eam, iudicium in ea exercens erga easdem abyssos damnationis. Quando præparabat cælos præsentem habebat, ipsa sic disponente, gratiam eisdem cælis conferens confirmationis.

XI. *Necdum fontes aquarum eruperant* (Prov. viii, 24), dona scilicet gratiarum processerant. Necdum montes gravi mole constiterant: superbi videlicet damnabili periculositate [al. perversitate.] corruerant, et ipsa, subaudis, concepta erat: certam super his apud se definitionem habens. Adhuc ecce non fecerat et flumina et cardines orbis terræ: populos fideles, et prælatos Ecclesiæ catholicæ. Quando certa lege et gyro vallabat abyssos: ordinem constituens reprobis, et mensuram qualiter, et quousque in iniquitate sua progredierentur. Quando æliera firmabat sursum, et librabat fontes aquarum: electos corroborans in desideriis æternorum, conferens eis suarum dona gratiarum. Quando circumdabat mari, gentilitati videlicet sævienti terminum suum: ne ulterius persequendo sæviret. Et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: dispositionem statuens persecutionibus, ne metas transgredierentur divinitus præstitutas. Quando appendebat fundamenta terræ: summos exornans viros Ecclesiæ, cum eo erant cuncta componens. Quia universa cum eo disposuit. Cui sit honor et gloria in sæcula. Amen.

SERMO XII.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

Quibus modis Dei invisibilis ad nos cognitio veniat.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Incommutabilis ab æterno Dei sapientia per creationem manifestata — 2. Quomodo occulta in reprobatione, et electione creatura rationalis. — 3. In Jacob electi, in Esau figurantur reprobi. — 4. Quid sit Dominum egredi ad portam Orientis. — 5. Porta Orientis triplex: prima, ratio naturalis, altera, aspectus creaturarum. — 6. Tertia est, Ostensionis divina. — 7. Triplex portæ ordo conveniens ab Apostolo petitus. — 8. Veritatis damnabilis cognitio, quam non comitatur vera justitia, et dilectio. — 9. Impii et mala et bona in malum cooperantur. — 10. A vanitate cogitationis ruunt in stultitiam operis. — 11. Quibus gradibus ac incrementis ad perditionem sternatur via.

Quomodo, fratres, transitorio nostro verbo, de illo loquemur [al. loquebamur] verbo, quod in principio erat apud Deum, et Deus erat. Per quod omnia facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Joan. i, 1), in quo, et quod factum est in eo? Filius autem non facit quidquam, nisi quod videt Patrem facientem. Quia quæcumque ille fecerit, hæc et Filius similiter fa-

cit (Joan. v, 19), quem Pater diligit: et in æterna illa. et incomprehensibili illa genitura, demonstrat ei quæcunque ille facit. Ecce Sapientia prodiens ex ore (Eccli. xxiv, 5). Ecce verbum eructatum ex corde (Psal. xlv, 1): Ecce filius ex utero genitus (Psal. ii, 7). O os, o cor, o uterus! Os nihil transitorium efflans. Cor nihil intrinsecum efficiens. Uterus nihil novum concipiendo assumens: nihil antiquum pariendo amittens. O incommutabilis in se, incomprehensibilis ad nos prudentia! o falli nescia in sui dispositione providentia! o longa et lata; profunda et alta Samaria! ibi omnia ab æterno in illo secreto, quæ temporaliter hic apparent in hoc publico, in occulta quadam apud Deum custodia occulte recondita, quæ per creationem suam in se ipsas apparentia sunt et revelata.

II. Ibi rationalis reproba creatura iudicium habens justum quidem, sed occultum. Incomprehensibile, irreprehensibile **47** tamen, eo terribile, quo immutabile. Ibi et rationalis electa astantem sibi, et pro se statu fixo et immobili pacis sententiam habens ministrantem sibi, misericordias Domini ab æterno usque in æternum, ut nec initium habeant, cum ab æterno sint, nec terminum, cum in æternum sint. Ibi namque præstitutus ille populus stultus et insipiens (Deut. xxxii, 6), generatio prava et exasperans, adultera et perversa. Ibi prædestinatus populus, laudabilis ille, cui juxta Isaiam, Dominus benedixit (Isai. xix, 25.) Gens illa, juxta Psalmistam, beata, cujus est Dominus Deus ejus; populus quem elegit in hæreditatem sibi (Psal. xxxii, 12). Nec valet figmentum dicere ei qui se fluxit: quid me fecisti sic? (Rom. ix, 20). Cum potestatem habeat figulus luti ex eadem massa aliud quidem vas facere in honorem, aliud in contumeliam (ibid., 21). Volens itaque excellentissimus ille, et immensus, terribilis, et magnus valde, occultus et justus, tremendus et metuendus nimis, ac Dominus Deus, volens, inquam, ostendere æternam gratiam suam, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut et ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in æternam gloriam (ibid., 23).

III. O uterus Rebeccæ! O secretum præscientiæ divini! quia ab eodem utero dividuntur hæ duæ gentes ab invicem diversæ, et populi duo in invicem diversi (Gen. xxv, 23). Tales huc egredientes in tempore, quæles ibi sunt in æternitate. Esau videlicet ob crudelitatem rufus, et propter voluptatem, qua undique tectus et involutus est, totus in morem pellis, hispidus. Jacob vero lenis, quasi ab his malis immunis, non solum antequam quidquam operentur, verum etiam priusquam per creationem nascantur, ut, secundum electionem, propositum Dei maneat, non ex operibus, cum necdum in se quidquam sint operati, sed ex vocante verbo Domini, et vereci et immobili, quia Jacob dilexi, Esau autem odio habui (Rom. ix, 13). Habetur odio Esau

A qui in ipso utero rufus continetur, et totus in morem pellis hispidus. Qui per creationem egressus, et per liberum arbitrium adultus, efficitur vir gnarus venandi, et homo agricola. Diligitur econtra Jacob, qui in eodem cum eo utero lenis portatur, et ut quem prædestinavit Dominus, hunc et vocaret. Qui in ventre lenis est, exiens plantam fratris tenet manu, et ut quem vocavit, hunc et justificaret, vir simplex habitat in tabernaculis. Et ut quem justificavit, hunc et magnificaret ad paternam postmodum benedictionem pervenit (Rom. viii, 30); ibi itaque omnia occulte recondita sunt quæ hic creata, et apparentia emergunt, a summis usque ad ima: Unum contra unum; et non fecit ut quidquam deesset (Eccli. xlii, 25).

D IV. Hæc est Samaria illa de qua Dominum quodammodo egredi, est ipsum per hæc, quæ ibi occulta latent, hic autem apparentia emergunt, agnoscere. De quo in his verbis profundis quasi de futuro dicitur quod egredietur, qui in se egredi non potest recedens, sicut nec ingredi accedens. Utpote apud quem, teste apostolo Jacobo, non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. i, 17). Sed, quia tandiu intus in sua quodammodo Samaria est, quandiu per ea, quæ de eadem Samaria huc apparentia egrediuntur, nobis non patet. Egressus est, sed illis quibus se jam revelavit. Egredietur, sed illis quibus se revelabit. Sed qua egredietur? de Samaria. Hic est introitus, quo Dominus ingreditur, quando de Samaria egreditur. Porta videlicet ad orientem respiciens, quæ est contemplatio ad agnitionem veritatis perducens. In oriente namque claritas lucis surgens erumpit, quæ et in occidente quodammodo deficiendo cadit. Oriens claritas cognitionis, occidens cæcitas ignorantix est.

V. Est quædam porta in oriente ad quam Dominus de Samaria egreditur, ipsa videlicet hominis naturalis ratio, qua eruditus Deum suum intuetur. Instinctu namque rationis propriæ, sibi naturaliter insertæ excitatur et invitatur homo ad cognitionem Dei sui. Ministratur et ei exterius ministerium quinque corporalium sensuum, quo creata universa visibilia duntaxat et corporalia attingit: intuendo formata, et audiendo sonora, vel odorando quæ olent, aut gustando sapida, seu tangendo palpabilia. Est et quædam alia porta ad orientem respiciens, qua Dominus egreditur. Si autem, ut superius diximus, Dominum egredi est ipsum agnoscere, ad hæc portam egreditur, quia per creaturam Creator agnoscitur. Expanditur hic liber coram homine intus scriptus, et foris (Ezech. ii, 9). Ut interius intrinsecus legat in ratione ipsa; exterius exiens, legat in condita creatura? et in anima sua noscat eum ad cuius imaginem et facta est. Agnoscat eum et in creatura, quæ ab eo tam pulchra, tam **48** immodica, quam utilis condita est. Creaturæ itaque tot modis mirabiles. Quædam sunt viæ admirabiles ejus, qui eas mirabiles fecit. Sicut de Sapientia legitur quia: In vis suis ostendat se illis hilariter, et

ta omni providentia occurrit illis (Sap. vi, 17). Habetis in hac gemina sententia geminam illam quam vobis superius construximus portam, quia et in viis suis se nobis ostendit, dum per intuitum creaturarum suarum ejus ad nos cognitio venit. Et in omni nihilominus prudentia nobis occurrit, dum per rationis vestrae inquisitionem vobis innotescit.

VI. Est quoque ostensio divina, interponens se inter rationem hominis quae interius perscrutatur, et inspectionem creaturae conditae quae ea quae exterius sunt intuetur, et est, quasi porta tua, pulchra et fortis, et ipsa ad orientem respiciens, pulchritudine sua portam rationis decorans, et fortitudine sua portam exterioris inspectionis corroborans. Decorat namque portam rationis ne eam deturpet phantasma irruens; corroborat nihilominus portam interioris inspectionis, ne eam infirmet sensualitas lasciviens. Itaque, si per Dominum, hoc est per ostensionem Domini ad contemplandum introieris, salvaberis. Et ingredieris ad internam rationem, et egredieris ad externam inspectionem, et pascua invenies in sapida ipsius veritatis cognitione (Joan. x, 9).

VII. Ecce ab oriente portae tres: porta internae rationis, porta exterioris inspectionis, porta divinae inspectionis. Videte si non Apostolus egredi asserat Dominum de Samaria ad hanc trinam portam, quae respicit ad orientem, ubi dicit: *Quod notum est Dei manifestum est in illis* (Rom. i, 19); et caetera quae ibi sequuntur. Manifestum est in illis quod notum est Dei. Quia naturaliter eis insertum est, ut eruditi a ratione propria agnoscant Deum. Haec porta rationis internae, ad quam Dominus egreditur, dum per eam agnoscitur. Dixit in sequentibus e: de porta exterioris inspectionis: *Invisibilia*, inquit, *ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur* (ibid., 20). Nos siquidem si creatura mundi sumus, per ea quae facta sunt, invisibilia ipsius agnoscimus, sempiternam quoque ejus virtutem et divinitatem. Interponit vero inter has triplices portas, portam divinae ostensionis, dum dicit quod Deus illis manifestavit. Omnino namque insufficientis esset ratio interna, et inspectio externa ad comprehendendam cognitionem Dei, nisi adesset

VIII. Quampterea enim novimus multa scivisse; sed, quia non dilexerunt, minime profuit eis. Nam et isti de quibus Apostolus dicit: *Quod manifestum*

A est in illis, quod notum est Dei (ibid., 19). Et quod *Deus illis manifestat* (ibid.). Et quod *invisibilia ipsius per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus et divinitas* (ibid., 20). Audite qualiter ab eo approbantur: imo qualiter reprobantur. *Revelatur*, inquit, *ira Dei de caelo super omnem impietatem et iniquitatem hominum* (ibid., 18). De impietate eos arguit et iniquitate, ostendens eos et per fidem offendisse per incredulitatem, et in opere per pravitatem. *Eorum*, inquit, *qui veritatem Dei in injustitia detinuit* (ibid., 19). Ergo veritatem Dei habuerint; sed in injustitia eam detinuerunt, quia, cum docti fuerint in cognitione, injusti autem in actione, sapientes fuerunt ut facerent mala; bene autem facere nescierunt (Jer. iv, 22).

B Quid eis profuit veritatem Dei habuisse, cum eos constet in injustitia eam detinuisse? Ad quid tantae cognitionis lumine illustrati sunt? Audite ad quid. *Ut sint*, inquit, *inexcusabiles* (Rom. ii, 20) Nam quod est Dei quidem manifestum est in illis, quia lux in tenebris lucet, et tamen tenebrae sunt (Joan. i, 5). Et lucet in eis, nec tenebrae esse desinunt. Quia et cognitio fulget in reprobis; sed quia sic fulget eis; ut non effulgeat eis, claritate nimirum hujus, de qua loquimur divinae agnitionis perfunduntur, sed caeci remanentes, amoris eam oculo non conspiciantur. Sed cum manifestum est in illis, quod notum est Dei, cum Deus illis manifestaverit, cum invisibilia ipsius per ea quae facta sunt conspexerint, ad haec tamen haec omnia [al. ea omnia] ut sint inexcusabiles, quia cum lux in tenebris luxerit, tenebrae eam non comprehenderunt (Joan. i, 5). Si enim comprehenderent, non solum illuminati per intellectum, ~~49~~ sed et accensi essent per affectum, sicque [al. sicut] jam essent et per affectum. Nam jam comprehendunt juxta illud: *Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis* (Ephes. iii, 16).

IX. Nunc autem lux lucet in tenebris, nec tamen lucem tenebrae comprehendunt, quia impii, quos ignorantia caecos, et iniqui, quos malitia reddit frigidos, luce divina perfunduntur, sed perfusi eam non intuentur. Visi quidem in pravitate sua per superbiam indurati, nec poenae supplicium evadant; sed non videntes eam per compunctionem emollii, ut ad poenitentiae refugium concurrant. Itaque ad hoc, triplici hac cognitione sunt insigniti, quasi intra trinam hanc portam admissi ut sint inexcusabiles. Quatenus, dum ad velamentum non possunt concurrere excusationis, plenitudinem incurrant damnationis. Sicque mirando ac miserabili modo, non solum mala, quae operantur, sed et bona nonnunquam, quae eis conferuntur, illis in malum cooperantur. Et quare non possunt excusabiles esse? *Quia, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt* (Rom. i, 21). Ecce quia cognoverunt, non tamen cognitum glorificaverunt. Et quidem si non glorificaverunt, dehonorerunt. Quid enim sequitur? *Sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obcuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapien-*

tes, stulti facti sunt (ibid., 22). Quod prius dixit, A evanuerunt in cogitationibus suis, hoc plenius postmodum subintulit, dicentes se esse sapientes. Et quod primum dixit, obscuratum est insipiens cor eorum, hoc apertius subjunxit, stulti facti sunt. Nam de vanitate cogitationis venerunt ad arrogantiam oris, ut ex abundantia cordis os loqueretur. Et de obscuritate cordis venerunt ad stultitiam operis, ut prius per ignorantiam excæcarentur, deinde per luxuriam polluerentur.

X. Sic enim sæpe, imo pene semper contingit. Quia cum contaminatur radix, non potest integer esse ramus, et cum vitiatum quod sub terra deorsum est, non conservatur inviolatus fructus, qui in superioribus est. Et quantum pro vanitate cogitationis obscuratum est insipiens cor eorum, tantum dicentibus ipsi se esse sapientes, stulti facti sunt. Audite quantum. Et immutaverunt, inquit, gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium (ibid., 23). Quæ major esse potest obscuritas cordis insipientis? Quæ major stultitia operis, quam ut creator incorruptibilis in creaturam mutetur corruptibilem: et non tam in creaturam quam in creaturæ imaginem? Et quæ merces tantæ blasphemiæ? Propter quod tradidit, inquit, illos Deus in reprobum sensum, et in desideria cordis sui (ibid., 24). Et post pauca: Propter quod tradidit illos Deus in passiones ignominiae (ibid., 26). Et item: Et sicut non probaverunt habere Deum in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate (ibid., 28).

XI. Considerate, quæso, incrementa perditionis. Quia quod super se emicuit lumen, humiliter honorare noluerunt, ad superbiam mentis corruerunt. Et de superbia mentis venerunt ad arrogantiam oris, quia ex abundantia cordis os loquitur (Luc. vi, 45). De arrogantia vero proruerunt ad cæcitatem mentis. Quia dum teipsum ore extollis, justo iudicio [at. justo Dei] etiam in mente tenebras incurris. De cæcitate mentis ad blasphemiam venerunt erroris, quia, dum quo graderentur ignorabant, usque ad id etiam pervenerunt, ut adorarent quod nesciebant. Ad extremum vero a blasphemia erroris ad horrendam et detestandam submersi sunt corruptionem carnis. Hoc est quod dico, charissimi et desideratissimi fratres mei, quia non multum prodest, quod apprehendatur veritas per cognitionem, nisi et exerceatur virtus per dilectionem, ut mentem, quam præcedens illuminat veritas per intellectum, subsequens incendat charitas per affectum. Unde et hic postquam de Domino dictum est quod egredietur de Samaria ad portam, quæ respicit ad orientem, statim subinfertur quod veniat et in Bethlehem. Quod in sermone alio ostendemus, adjuvante Domino, quid sit, jactantes cogitatum nostrum in ipsum, sine quo nihil possumus. Cui sit honor et gloria in sæcula. Amen.

SERMO XIII.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De confessione peccatorum et laudis divinæ, et de modo utriusque.

50 SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Intellectui quod verum est, affectui sapiat quod bonum est. — 2. Deo confitenda sua munera, cui confessioni opposita damnabilis negatio. — 3. Confessio peccatorum qualis esse debeat. — 4. A peccatore culpæ suæ introspectienda enormitas. — 5. Peccatis debita peccatorum acerbitas confitendi pudorem evacuat. — 6. Sese conveniendi et timorem illum nocturnum eliminandi methodus. — 7. Spe divinæ misericordiæ peccator erigendus. — 8. Praxis excitandæ fiduciæ de divina bonitate. — 9. Tres viæ et modi ducentes ad confessionem peccatorum. — 10. Alia est confessio laudis, et divinorum beneficiorum. — 11. Singularium beneficiorum consideratio et nominatum ad statum religiosum. — 12. Gratitude affectus et gratiarum actionis ad Deum. — 13. Confitentorum Dei numerum viæ tres cum anacep: a-læosi.

I. Dominus, qui egressurus de Samaria dicitur ad portam, quæ respicit ad orientem, venturus asseritur et in Bethlehem. Ut autem, quæ super his animo occurrunt, breviter ostendamus, quid esse putamus venire Dominum in Bethlehem, nisi nos quoque qui venire et ire, qui accedere et recedere possimus, ipso ducente, ad mansionem venire internæ refectiois? Ut enim cæbra Patrum expositione estis edocti, Bethlehem domus panis dicitur. Et quæ alia est juxta sensum moralem, domus panis, quam refectio securæ et benevolæ mentis, quam et Salomon jugi convivio comparat? (Prov. xv, 15.) Ad quam tanquam ad Bethlehem venit Dominus, postquam de Samaria egressus est ad portam, quæ ducit ad orientem, ut postquam menti nostræ, quod verum est, per intellectum, etiam quod bonum est, sapiat per affectum. Et hoc est Dominum venire in Bethlehem, per gustum saporis internum, nostræ nos mentis inhabitare mansionem. Si enim ardentem diligimus, quod manifestum est in nobis per rationem nostram; quod Deus nobis manifestavit per ostensionem suam; quod de invisibilibus ejus, ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur per inspectionem externam (Rom. i, 20), quodammodo et ipse, postquam egressus est de Samaria, ad portam, quæ respicit ad orientem venit, dum post veram eorum, quæ ad ipsum pertinent, agnitionem, suavem erga seipsum, et in seipso mentis palato gustamus dilectionem.

II. Per hoc vero quod additur: ambulans super aquas redemptionis Judæ, modos et vias quibus ad Dei nostri conscendimus dilectionem accipimus. Si Judas confessio est; unde redimitur Judas, videlicet nisi de eo quod ei contrarium est, scilicet negatione? Quid enim negat non confitetur; et qui confitetur, non negat. Quis est qui confitetur, nisi qui se in ratione dati, et accepti Deo agnoscit obnoxium? Aquæ redemptionis Judæ, dona sunt gratiarum, quibus et invitatur devotus quilibet ad confitendum largitori earundem gratiarum: et quasi ambulans super aquas redemptionis Judæ, Dominus venit in

Bethlehem, modos nobis manifestando, quibus abjecto damnabili peccato negationis, virtutem exercere possimus confessionis, suavitatem etiam menti nostræ interni infundendo saporis. Sed jam aliquid de Juda et de aquis redemptionis ejus loquamur. Prius scilicet videntes quibus modis hanc, de qua loquimur, confessionem exercere debeamus; deinde quibus quoque modis eam acquirere possimus. Postremo, quod plures sint confessiones demonstrantes, et unicuique proprias, quibus acquirenda est, modos, assignantes.

III. Mihi autem videtur quod primitus confessio sicut est in nobis, ita esse debet et de nobis, juxta illud quia *Justus in principio accusator est sui* (*Prov. xviii, 17*). Quatenus talem exterius te ostendas in ore, qualis intus apud teipsum lates in mente. Et qualis apud teipsum es in mente, nisi injustus et peccator, si tamen non dissimulas, si undique in te oculos apertos retorques? Nonne si projecis a te illa folia ficus, quibus consutis [al. consuti] agnoscentes se esse nudos, protoplasti illi fecerant sibi perizomata (*Gen. iii, 7*), videbis quia a planta pedis usque ad verticem, non est in te sanitas? (*Isa. i, 6*). Qui ergo apud te jam quatruiduanus fetes in spelunca conscientiarum, veni foras in confessione (*Joan. xi, 39*). Confitere te, sicut vere es, peccatorem. Delege peccatum tuum ut impleatur in te quod prophetavit Isaias, qui ait: *Revelabit terra sanguinem suum, et non operiet ultra interfectos suos* (*Isa. xxvi, 21*). Terra revelans sanguinem suum, anima est per confessionem delegens peccatum suum. Quæ etiam ultra interfectores suos non operit, dum cogitatus ejus interiores vita spirituali, per consensum peccati, privatos non abscondit. **51** Valde salubris, ut scitis, confessio ista utpote sine qua ad veram salutem pertingere nequimus. Nonne hoc sensit ille qui ait: *Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut saltemini?* (*Jac. v, 16*). Cujus nobis sententiæ utilitatem [al. veritatem], quod ei contrarium est dispendium aperit, quod tale est, nisi confitemini alterutrum, et oretis pro invicem, non salvamini. Cui sensui et hoc astipulari videtur, quod Salomon ait: *Qui abscondit scelera sua non dirigitur, qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur* (*Prov. xxviii, 13*). Verum omnino, verum est hoc, quoniam et qui revelat peccata sua, promovetur; qui autem tegit et fovet ea, æterna eum damnatio consequetur.

IV. Audistis quænam esse debeat hæc prima confessio. Videte nunc quibus ad eam viis accedere debentis. Sit tibi prima diæta usque ad intuendam plene enormitatem facinoris tui. Nullatenus enim peccatorem te esse fateberis, si te peccatorem esse non intelligis, nec tua medico vulnera demonstrabis, si te vulneratum non agnoscis. Auferens ergo te post tergum tuum, ubi te projeceras, arguens te, stante te contra faciem tuam (*Psal. xlii, 21*), et vide quam foedus et fetidus sis, quam tabidus et ulcero-

A sus, ut displicens tibi etiam horrore tibi sis. Et elevans vocem commotionis magna, his verbis aggrediaris teipsum, et dicas tibi aliqua in hunc modum: Heu, heu! cur tot tantisque plagis vulneravi animam meam occurrens adversum Deum, erecto collò, per plateas Babylonis; seminans in carne, involvens meipsum in volutabro luti, infixus in limo profundi? et omissis aquis Judæ quæ mundant, in Abana me et Pharphar fluviis Damasci immergens (*IV Reg. v, 12*), caput aspidum sugens, et a lingua viperæ occisus, ipsam videlicet in initio tentationis suggestionem blandientem in corde admittens; sicque vitam in me spiritualem subsequenti assensu amittens? En qui in sacco signata habeo peccata mea (*Job xiv, 17*); et modo miserabili horrore mihi, et tædio effectus, B qualem me cogor aspicere, talem me nequeo sustinere. Quidni tam ægrum te intuens, medico citissime tuam ægritudinem exponas? Alioquin vulnus, dum negligitur, et maxime dum absconditur, in putredinem vertitur. Putredinem vero sequitur mors. Restat ergo ut auribus audiendi audias, qui leprosus es, quod leprosis ad eum clamantibus verus ille medicus injunxit. *Ite, inquit, ostendite vos sacerdotibus* (*Luc. xvii, 14*).

V. Quod si ad confessionem trahere non potest cognitio culpæ, trahat te saltem consideratio pœnæ, ut qui facies etiam horrore peccati confusus, loquaris, vel terrore supplicii concussus. Et quare non vis confiteri? fortassis propter pudorem. Sed cur pudet te peccatorem dicere; cum magis pudere te debeat esse? Pudor, quæso, pudorem proficiat, verecundiam verecundia expellat, ut sicut de sancta illa poenitente beatus Gregorius ait (255), tam vehementer temetipsum erubescas intus, ut nihil esse credas, quo verecunderis foris. Magis nimirum, pudere te debet tui, quando fosso pariete animalium atque reptilium abominationem intueris (*Ezech. viii, 10*) quam quando eundem parietem aperiens, ad hoc ut deleantur, abominationes illas exponis. Et forte præ timore non confiteris, ne videlicet contenti gravia aliqua injungantur, expavescens, et ideo operire te per silentium eligens. Sed magis timere potes terribilem illam post mortem inimici exprobrationem et horribilem inferni damnationem. Alloquere ergo animam tuam super his, si forte timorem expellere possis timore. Et ut discedat timor, qui confessionem impedit, et succedat qui efficit, conveni eam in verbis istis:

VI. Væ mihi, qui in conspectu ipsius omnipotentis et viventis Dei, in cujus manus; ut ait Apostolus, horrendum est incidere (*Hebr. x, 31*), in præsentia quoque tot millium tam hominum quam spirituum ultorum habeo confundi: terribile quidem tunc effectus spectaculum, non solum mihi, sed et angelis, et Deo, et hominibus (*1 Cor. iv, 9*). Væ, inquam mihi, qui ligatis manibus et pedibus, missus in tenebras exteriores (*Matth. xxii, 13*), persolvere habeo in puteo infernali, tot tantaque tormenta; igne pa-

(255) S. Gregor. homil. 33.

riter inextinguibili exustus, et verme immortalis A
corrosus. Nonne mitius mihi est ut corporali cruci-
ciatu, et mentis momentaneo luctu, æternum illum
qui in camino illius erit ignis, qui exstingui non no-
vit, dolorem devitem et cruciationem? Quid enim
tale in jejuniis, vigiliis, sive in aliquibus, ut brevi-
ter dicam, animæ aut corporis afflictionibus, quis-
que tolerare potest, quale illud est supplicium in-
fernale? ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed
semper horribilis horror inhabitans (*Job* x, 22), corpus
quidem quod erit in combustionem, et cibus ignis,
æterno cruciati affligens; animam vero vita mortali
vegetans, et morte vitali perimens. Et hoc gehennali
supplicio cruciari **52** dignus erit, qui hic scelera
sua, ut delectantur confiteri contemnit. Hic itaque
timor de pœnæ consideratione procedens, quasi alia
via est, hominem ad confessionem perducens. Ut
non horreat hic confitens aliqua sustinere gravia,
qui sibi non contenti agnoscit imminere longe
graviora.

VII. Est adhuc via quædam, quam spes certa di-
vinæ misericordiæ sternit, quæ et ipsa ad confes-
sionis exercitium hominem perducit: suavior tibi
duabus illis, de quibus hucusque diximus, viis ad
gradiendum. Quia, cum cuncta in eis sentias aspera,
nullæ omnino in hac via invenis nisi plana. Quid
dulcius, quidve suavius, vel quid lætius cogitare po-
test homo, suam pristinam desens iniquitatem,
quam ineffabilem divinæ misericordiæ bonitatem?
Ut enim arte, sicuti dicitur, medicinali, calida frigi-
dis, et e converso frigida calidis curantur, ita et
verus ille noster medicus, pius et benignus Jesus,
sua nos in confessione peccati nostri dulcedine demulcet
amaricatos, exasperatos lenit; contritos sanat,
exhilarat contristatos.

VIII. Secure et cum omni firmæ spei certitudine
confiteor tibi vulnera animæ meæ, o singularis et
efficax medicina vulnerum meorum, qui et vulneratus
es propter iniquitates meas, et attritus es propter
scelera mea, bone Jesu! (*Isa.* LIII, 5.) Quoniam tu
bonus, quoniam in sæculum misericordia tua. Et
venisti in hunc mundum peccatores salvos facere, et
non vocare justos, sed peccatores in pœnitentiam
(*Luc.* v, 31). Video te quotidie innumeros colligere
peccatores, dantem nivem sicut lanam, et cinerem
tanquam panem manducantem (*Psal.* CXLVII,
46; *ci.* 10). Dum et illi qui in iniquitate sua diu
frigidi erant, quasi vestimentis tuis te operis, et sic
tibi peccatores per pœnitentiam et confessionem si-
cut justos per continentiam et bonam unis actionem.
En David non despicias pœnitentem, sed ad
veniam admittis contentem (*II Reg.* XII, 13). Cha-
nanæam exaudis clamantem (*Matth.* xv, 22), Ma-
riam emundas plorantem (*Luc.* VII, 38), Petrum ample-
cteris sistentem (*Matth.* xxvi, 75), latronem in pa-
radisum inducis orantem (*Luc.* xxiii, 42). Ipsam
denique Ecclesiam suam, ac per hoc et te perse-
quentem, Paulum loquor, in vas electionis immu-
tans, gentium in fide et veritate efficit doctorem

(*Act.* ix, 51). Hæc bona, fratres, ac plana via est,
ambulate in ea, quia contentibus vobis adversum
vos injustitias vestras Domino, et ipse remittet im-
pietatem peccati vestri (*Psal.* xxxi, 5).

IX. En tres vobis proposui vias; quibus ad pec-
cati confessionem venitur: Prima est consideratio
iniquitatis vestræ; secunda, intuitus supplicii ge-
hennæ; tertia, spes misericordiæ divinæ. Considera
itaque enormitatem pravitatis tuæ, et exhorresce.
Intuere profunditatem calamitatis gehennæ, et per-
timesce. Contemplant immensitatem lonitatis divi-
næ, et confide. Prima te via ad confessionem per-
ducet per horrorem confusum, secunda per terrorem
concussum, tertia per spei certitudinem consolatum.
Et accipe has tres primas aquas redemptionis Judæ,
super quas Dominus ambulabat, dum in Bethlehchem
venit, modos scilicet nobis manifestans, quibus
prima confessio acquiritur, ut sapor nobis intimæ
refectionis infundatur. Quid ergo hæc confert aut
quæ utilitas ejus? multa per omnem modum. Quia
veniam tibi tribuit peccatorum tuorum. Dum enim
tu devotus eorum accedis confessor, et ipse inconti-
nenti plenus tibi adest eorum remissor, accepta
post hæc venia peccatorum, et indulta nihilominus
gratia emendatius de cætero vivendi.

X. Illic confessioni succedit confessio alia, qua
sua necesse est Deo confitearis munera, ut ibi qui-
dem tua accuses mala: hic autem sua ei deputes
bona. Et hæc quidem confessio bona et bona valde,
quia non solum, quæ jam accepisti, tibi dona custo-
dit, sed ad accipienda adhuc ampliora te dignum
reddit; sic enim facere solet bonus et justus Domi-
nus Deus noster, majoribus accumulans quæ nec-
dum acceperunt, suæ gratiæ donis: quos devotos
sollicitos et gratos esse percipit in jam acceptis.
Et rectæ quidem viæ, quibus ad hanc confessionem
accedere debes, hæc sunt: Primum sollicite considera
quam beneficus, quamque largus et copiosus in donis
sit. Nonne copiosus et largus, qui dona gratiæ nec
ab ipsis abstinet inimicis, gratiæ suæ solem oriri
faciens super malos et bonos, et pluens super justos
et injustos? (*Matth.* v, 45.) Quomodo non copiosus,
qui, ut brevi multa sermone concludam, aperiens
manum suam implet non quidem aliquod, sed omne
animal benedictione? (*Psal.* cxxiv, 16), ita ut non
sit qui se abscondat a calore ejus (*Psal.* xviii, 7).
Quis tam indomiti cordis est, quin in hac immensæ
largitatis ejus consideratione mansuescat? Quis tam
duri, quin mollescat? quis tam tepidi quin flamma-
nescat, et accendatur ad confitendum ei?

53 XI. Secunda vero via est intuitus excellentiæ
munerum ejus. Quia sicut copiosus et largus est
qui donat, ita nec pauca vel modica, sed magna et
multa sunt, quæ donat. Quis nostrum eorum vel
multitudinem numero includere novit, vel magni-
tudinem mensura capere valet? Potest nimirum
unusquisque vestrum, si diligenter inspicere volue-
rit, dona sibi collata evidenter perpendere: quam
devote quamque hilariter per hanc viam ad ejus

debeat currere confessionem. Ut enim silentio supernam ad præsens dona illa creationis tuæ, quæ in primo esse tuo accepisti, ut etiam taceam opus redemptionis tuæ excellentissimum, quod [quam nimirum] tam mirabiliter et omnino incomprehensibiliter, supra omnem intellectum, non modo humanum, sed et angelicum, Deus homo factus, Deus et in homine duram, et diram indignamque mortem passus, implevit. Quomodo digne in sensu comprehendes, quod te in sæculo talem, qualem te tibi fuisse reminisceris, tam patienter sustinuit, tam misericorditer vocavit? ibi longanimis, hic autem multum misericors; vocatum tanto talique ornatu justitiæ decoravit? Dans tibi ut omni tempore vitæ tuæ ab his contineas, a quibus vix aliqua die te abstinere volebas, et quod etiam hora modica sustinere laboriosissimum fuit, jam omnibus diebus tuis terre suavissimum sit.

XII. Gratias tibi, Domine bone, et dulcis, benigne et suavis. Tu me creasti non existentem, tu perditum redemisti, tu vocatum justificasti, remittens mihi peccata mea, largiens dona tua, assiduitatem in lectione, devotionem in oratione, studium in meditatione, dulcedinem in speculatione, puritatem in contemplatione, sanitatem, prout mihi expedire nosti, tribuens in corpore, ut ad opus bonum robustum reddas et validum. Et aliquando infirmitatem, ut a mala actione retrahas, et timidum efficias, semper et in omnibus salutem meam zelans. Bello me tentationis fatigans, quiete me rursus pacis consolans. Ibi ne me extollam, hic autem ne nimis pusillanimis fiam. Ubique et semper mihi assistens, et omnia mea non solum bona, sed et mala in bonum mihi cooperari faciens. Adde posthæc; adde et ad hæc, quin [al. quia] hæc omnia nihil merenti contulisti. Quid enim ego prius feci, ut tot me et talibus tantisque donis dignum judicares? nihil boni, nihil non mali feci; et ipse omnia bona contulisti. Laudandus quidem quod tanta dedit, sed quod indigno dedit, nimirum valde admirandus. Est itaque et hæc via, de qua loquimur, perducens ad confessionem, ut, si videtur devote laudandus pro eo quod tanta et talia dedit, videatur tibi multo devotius debere laudari pro eo quod tantillo ac tali dare voluit.

XIII. Habetis ergo vias tres etiam ad hanc confessionem perducentes. Quarum prima consideratio est divinæ largitatis; secunda, intuitus excellentiæ muneris ejus; tertia, conscientia nullius meriti, quo aliquid accipere dignus esses, præcedentis. Et prima quidem te excitat ad mirationem, ut merito tantæ largitatis abundantiam mireris. Secunda invitât ad dilectionem, ut in ejus quem tanta taliaque tibi dedisse agnoscis, amore inflammemur; tertia, salubrem tibi infundit humilitatem, ut dum te consideras et multa accepisse, et nihil prorsus meruisse, nihil ex omnibus, quæ in te vides, bonis, tibi attribuens, sed illi omnia, ex cujus munere sunt, ascribens in conspectu largitoris largissimi,

A utiliter humiliter. En geminam vobis ostendimus confessionem: unam, qua mala nostra occulta detegimus; alteram vero, qua Deum laudamus pro munere suo. Et singulis tres assignavimus modos, quibus, et cum desunt, acquiri, et cum adsunt, debent exerceri. Dum autem his modis, ut tam mala quæ te perpetraste reminisceris tibi imputes, quam bona quæ tibi adesse perspicis, Deo ascribas, unctorem gratiæ suæ Dominus inspirat, quasi super aquas, nimirum redemptionis Judæ, Dominus ambulat. Aquæ namque, sicut superius diximus, quibus redimitur Judas, modi sunt et viæ quibus a negatione prava eripitur confessio. Quia quasi in captivitate quodammodo Judas detinetur, dum, obsistente negationis obstinatione, confessio non exercetur. Sunt adhuc confessiones aliæ ad Judam pertinentes, habentes et ipsæ modos et vias suas, quasi aquas redemptionis earum, super quas Dominus ambulat, dum per easdem vias et modos, ad acquisitionem et exercitium earum nos excitat. Sed quia obsistit jam hora, ne de his in præsentem loqui possimus, alia vice, auxiliante Domino, de eis tractabimus, ad ejus laudem et gloriam, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

54 SERMO XIV.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De quadripartita confessione, et de quatuor panibus, ac de quatuor generibus ægritudinis humanæ.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Medici corporalis et spiritualis in morborum curatione analogia. — 2. Alia est confessio proprii criminis, alia divinæ laudis et fides, utrobique necessaria constantia. — 3. Ad constantem fidei confessionem via prima est passio nostri Redemptoris. — 4. Secunda est fortitudo tui Adjutoris. — 5. Tertia est, magnitudo remunerationis. — 6. Confessio beatorum in patria, quæ est vox lætitiæ et laudis, ex triplici capite. — 7. Confessio quadruplex, et tres viæ singularum recapitulantur. — 8. Bethlehem, id est domus panis, in qua Dominus quadrifariam pascitur. — 9. Primo subcinericio, id est penitentia; secundo, pane sartaginis, id est laboris. Tertio craticulæ, id est tribulationis. Quarto clybani ardentis, qui est angelorum. — 10. Ægritudo animæ quadruplex: prima est dæritia cordis. — 11. Secunda, desidia in opere. Tertia, blasphemia in fide. — 12. Quarta, ignorantia felicitis æternitatis. — 13. Deo omne bonum tribuendum.

D I. Qui de arte medicinali se intromittit, tanta talique sollicitudine medicaminum suorum confectio-nibus debet insistere, ut in ægro suo, qui purgatione duntaxat indiget, qualia purganda sint purget, quatenus juxta quod peritissimus ille medicorum Hippocrates asseruit, conferat et bene ferat. Erga ægrum profecto suum peccatorem quemlibet, in spiritali nimirum sanctæ prædicationis medicatione, similem gerere debet sollicitudinem spiritalis animarum medicus, prædicator verbi vitæ. Sicut enim qui corporaliter ægrotat, ad plenam non facile valet pertingere sanitatem, nisi humore primitus noxii, qui ægritudini nutrimenta et causa sunt, expellantur, ita peccator quilibet, quem ægrum esse, et aliquando quod pejus est, quem etiam mor-

tuum esse, dum in affectu peccati criminalis mentem radicitus figit, dubium non est ad veram nullatenus posse salutem pervenire, nisi peccata ejus occulta per confessionis potionem, prius evomantur. Quid enim aliud sunt vitiorum corruptiones, et maxime peccata occulte commissa, et in conscientia abscondita, nisi quidam humores perniciosi in corpore latentes, et corpus perimentes? Et sicut hi non expulsi generant mortem, sic et illa per confessionem non ostensa perducunt ad damnationem. Rursum quid aliud est prædicatio ad confessionem exhortans, nisi instructio potionis, antidotum demonstrans? Inde est quod in sermone, quem proxime habuimus de virtute confessionis, locutionem tam prolixam contexuimus, quia eam pernecessariam non ignoramus.

II. Et est confessio prima, qua mala nostra occulta detegimus. Sed quia in hac confessione, quæ timore procedit, conscientia nostra gravatur, succedit huic confessio alia, qua gravata conscientia tua alleviatur [al. consolatur], quæ exercetur, dum in donis suis benedicetur Deus ac laudatur. Et est confessio hæc quasi electuarium quoddam, stomachum mentis mitigans et confortans, in qua quietem percipit anima consolationis, quæ in præcedentis confessionis potione laborem protulit vexationis. In illa confessione, qua peccata tua detegis, veniam percipiens, a perniciosis humoribus purgaris. In hac vero, qua Deum in donis suis benedicens, gratiam acquirens internæ visitationis ornaris. Sed sic purgatus et ornatus (purgatus dico per pietatem veniæ, ornatus per largitatem gratiæ), necesse est ut virtutem in te habeas constantiæ, quia, qui te diluculo visitat, subito probat (*Job* vii, 18), ut oporteat te pro tuenda pietate sanctitatis, contra occultum pugnare tentatorem, et, cum necesse fuerit, pro defendenda fidei virtute contra apertum dimicare persecutorem. In hac itaque pro defensione fidei congressione consistere non modo Deo, sed Deum, quia si confessus eum fueris coram hominibus, confitebitur et ipse te coram Patre suo (*Luc.* xii, 8). Si autem negaveris, et ipse negabit te.

III. Quod si quæris quæ via ad hanc te possit perducere confessionem, sit tibi prima, et quidem valde recta, passio nostri Redemptoris. Per patientiam itaque curre propositum tibi certamen, aspiciens in auctorem et consummatorem vitæ Jesum. Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta (*Hebr.* xii, 1, 2). Verba hæc Pauli sunt, quibus concinit consors atque collega martyrii et coapostolus Petrus. *Christus* inquit, *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus* (*I Petr.* ii, 2). Nec mirum si pro te pateris, qui pro te passus est, et quidem Dominus pro servo. **55** Recordare quia *non est servus major domino suo; ut si ipsum persecuti sunt, persequantur et te* (*Joan.* xv, 20). Ergo, si odit te mundus, scito quia ipsum te priorem alio habuit (*ibid.*, 8). Et si patremfamilias

A *Beelzebub vocaverunt, quanto magis et domesticum ejus?* (*Math.* xviii, 25).

IV. Sit tibi via secunda fortitudo adjutoris tui, quia ipse pro quo pugnas, tibi indubitanter et viriliter assistet ut vincas. Nonne imbre lapidum vallatus, beatus Stephanus Filium vidit hominis stantem a dextris virtutis Dei? (*Act.* vii, 55). In eo quod audis stantem, intellige pugnantem; in eo autem quod audis a dextris virtutis Dei, agnosce expugnantem. Stans bellat, et dimicat: virtuosus vero superat et triumphat, quia et ad pugnam status, et ad virtutem pertinet triumphus. Cum ergo te duxerint trahentes, pone in corde tuo non præmeditari quemadmodum respondeas, quia ipse tibi hora eadem dabit os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii tui (*Luc.* xxi, 14, 15).

V. Sit tibi via tertia remuneratio illa æterna, quia pro quo pateris, cum illo quoque regnabis. Qui itaque pateris propter justitiam beatum te scito, quia merces laborum tuorum regnum erit cælorum. Uade gaudere potes in illa die et exultare, cum te oderint homines, et exprobraverint, et ejecerint nomen tuum tanquam malum, et dixerint omne malum adversum te mentientes, quia merces tua magna est in cælis (*Luc.* xxvi, 22). Per has tres vias accedere ad confessionem hanc datur? Et sit tibi prima passio Redemptoris; secunda, fortitudo Adjutoris; tertia, magnitudo Remuneracionis. Passio Redemptoris tibi sit ad exemplum, robur Adjutoris ad auxilium, magnitudo remuneracionis ad solatium. Ad exemplum passio, ut imitemur; ad auxilium fortitudo, ut remuneremur; ad solatium remuneratio, ut lætificemur.

VI. Hanc sequitur confessio quædam, læta quidem, et lætificans, beata et beatificans; sed in futuro erit (non in præsentem est) in patria, non in via, non in exilio, sed in regno. Hæc est illa de qua sanctus David: *In voce, inquit, exultationis et confessionis, sonus epulantis* (*Psal.* xli, 5). In superna illa Jerusalem est confessio hæc, quo quotidie ascendant tribus, tribus, inquam, *Domini ad constendum nomini Domini* (*Psal.* cxli, 4). Huic insistent cives illi beati, qui habitant in domo Domini, non mansura facta æterna in cælis, in sæcula sæculorum laudantes eum (*Psal.* lxxxiii, 5), misericordias ejus in æternum cantantes, in quorum ore resonat canticum lætitiæ, et vox laudis. Et tribus hanc confessionem exercent de causis, quasi totidem ad eam viis accedentes: quod ab æterna videlicet perditione liberati sunt, quod gaudia cælestia consecuti, quod ea sine ullo defectu duratura agnoscunt. Hæ causæ tres ad Dei sui eos confessionem invitant. Evasio a captivitate, exultatio de felicitate, securitas de æternitate.

VII. Habetis ergo quatuor genera confessionum proposita vobis, quorum tria exercent in præsentem exilio sancti, quartum vero in cælesti regno, beati. Et est prima confessio peccati, et pertinet ad pœnitentes; secunda meriti, et vindicant eam sibi bene

viventes; tertia fidei, et exercent eam sancti martyres; quarta præmii, et exercent eam sine omni defectu cives in cœlesti patria felices. Primam hilaritas remunerat veniæ, secundam adauget cumulus gratiæ, tertiam fortitudo roborat constantiæ, quartam decor exornat inefficentis gloriæ. Habet et unaquæque earum quatuor confessionum tres usque ad eam viam perducentes. Primæ confessionis viæ, considerata enormitas culpæ, pœna gehennæ, benignitas misericordiæ. Enormitas culpæ, consideranti horrorem inducit, ut talem se esse pudeat. Calamitas pœnæ terrorem incutit, ut timeat; benignitas misericordiæ fiduciam infundit, ne desperet. Viæ ad secundam confessionem sunt, abundantia divinæ largitatis, excellentia muneris ejus, conscientia nullius meriti præcedentis. Gradientem per primam cognita largitas ad stuporem te excitat, ut admireris. Per secundam visa excellentia munerum ejus ad amorem te invitat, ut inflammeris. Per tertiam habita fragilitas propria præ oculis te illuminat, ut illumineris [at. humiliter]. Tertiarum confessionum viæ sunt passio Redemptoris, fortitudo Adjutoris, celsitudo Renumeratoris. Prima martyribus proponitur in exemplum, ut illud imitentur; secunda, ad auxilium, ut corroborentur; tertia, ad solatium, ut exhilarentur. Ad confessionem vero quartam hæc tria invitant: Quod a captivitate sunt liberati, quod felicitatem consecuti, quod in plena ac perfecta securitate tranquilli. Hæc de quadripartita Juda, et de aquis redemptionis ejus diximus, unicuique Judæ tres, ut scitis aquas assignantes.

Super has aquas redemptionis Judæ Dominus ambulabat et venit in Bethlehem. Quia hæc in se quatuor genera confessionum anima exercens, 56 et ad singulas viis propriis gradiens Deum in se omnipotentem suscipit mansorem, qui internam et spiritualem in ea, et cum ea celebrat refectionem.

VIII. Si enim Bethlehem, quomodo non domus panis, mens devoti pœnitentis, qui confessioni insistit peccati? mens continenter viventis, qui confessionem exercet meriti? mens sancti martyris, qui pro confessione dimicat Catholicæ fidei? mens denique civis felicitatis, qui confessionem celebrat æterni gaudii? Nonne Dominus pascitur apud mentem pœnitentis, qui in Psalmis dicit se cinerem tanquam panem manducare (Psal. ci, 10), sic sibi videlicet peccatorem incorporans per pœnitentiam, sicut et sanctum per justitiam? Discumbebat aliquando, ut scitis, cum Pharisæo, sed apud mulierem peccatricem (Luc. vii, 36), sed pœnitentem, ut beatus ait Gregorius (256) mentis epulis delectabatur. Sed et apud continenter viventes et bene operantes quis eum neget epulari, cum dicat ipse suum esse panem, ut impleatur voluntas Patris sui? (Joan. iv, 34). Hoc idem et alibi innuit, ubi assertit eum qui plena obedientia audierit vocem exhortationis suæ, et fidei, atque confessionis ei aperuerit januam, intrabit ad illum, et cœnabit cum illo, et ipse cum eo (Apoc. iii, 20). Ut

(256) S. Gregor. homil. 36.

A sit jam mens ejus quadam Bethlehem, dum veram, per tantum ac talem hospitem, nacta securitatem, sapidam intra se gaudet celebrare refectionem, juxta illud Salomonis, quod *secura mens jugo contrivium* (Prov. xv, 15). Si quis fidei, in athleta spirituali, fervorem suum asserat panem, neminem, ut arbitror, sane sapientem, in hoc habebit contradictorem. Quid enim aliud esuriebat, quando ad scum ventens, in ea nihil aliud nisi folia invenit: *cum tamen*, ut ait Evangelista, *non esset tempus scorum?* (Marc. ii, 13.) Quid, inquam, aliud esuriebat, nisi fidem Judæorum? Qui quidem nihil in se nisi folia verborum legalium habebant. Nec erat tempus quo fructum fidei ferrent, quia oportebat primum plenitudinem gentium introire, et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. ii, 25). Quod autem apud felices illos epuletur in cœlesti patria quotidie, imo continuo splendide, dubium non est, quibus ipse disposuit, sicut ei Pater suus disposuit regnum, ut edant et bibant super mensam suam in regno suo (Luc. xxi, 29). Ibi adipe frumenti satiat eos, ibi satiabitur David, quia manifestabitur gloria Domini sui (Psal. cxxvii, 14). Ecce sicut quatuor vobis modis Judam exposuimus, sic et quadripartitam nihilominus vobis Bethlehem demonstravimus suum unicuique panem assignantes.

IX. In prima domo panis est coctus sub cinere, quia pro eo quod ad humilitatem pertinet, pœnitentiæ subcinericius est, et est panis doloris. De quo loqui videtur sanctus David, ubi nobis præcipit surgere postquam sederimus, qui manducamus panem doloris (Psal. cxxvi, 2). Quod non est aliud nisi quod tunc in spem veniæ erigi possumus, cum primitus in gemitu pœnitentiæ, pane lacrymarum cibati (Psal. lxxix, 6), plenæ humilitatis opus ad veram pœnitentiam pertinens perfecte impleverimus. Secundæ vero domus panis, pro laboriosæ actionis exercitio ad sartagine mibi videtur posse referri, et est panis laboris. Cujus tibi idem Psalmista facit mentionem, ubi dicit quod *labores manuum tuarum manducabis, et ideo beatus es, et bene tibi erit* (Psal. cxxvii, 2). De craticula quoque est panis, qui in tertia domo est, eo quod igne magni agonis frigitur, qui usque ad sanguinem et usque ad ipsam etiam mortem, pro fidei defensione stare et certare conatur, et est panis tribulationis. Qualem sancto quondam prophetæ, pro eo quod sibi verba veritatis protulit, iratus Achab et in furorem versus, jussit apponi dicens: *Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis, et aqua angustiarum* (II Reg. xxi, 27). Quartæ vero domus panis magno illo inefficentis charitatis igne succenso coquitur in clibano, quem caminus Domini inflammat, qui est in Jerusalem, estque panis angelorum, de quo qui manducaverit, ultra non esuriet (Joan. vi, 35).

X. Habetis itaque quadripartitam Judam et unicuique domui spirituales sibi assignatum panem. Sed et ternas redemptionis Judæ aquas super quas

Dominus ambulat, ut veniat in Bethlehem, his quos superius ostendimus, modis et viis ad veram nos confessionem perducentes, et suavem nobis spiritualis refectionis saporem, sapidamque, ut ita dixerim, suavitatem in quatuor istis, quas commemoravimus, domibus infundentes, unicuique Judæ attributas. Ingens admodum utilitas in hoc ejus adventu in Bethlehem, et magna omnino salus. Unde et hic in fine dicitur quod tunc salvus erit omnis homo, quia ecce veniet. Si intelligitis quid sit secundum hunc, quem usque modo in manibus habuimus, sensum, Dominum venire in Bethlehem, scitis consequenter omnis hominis, qui spiritualiter salvari desiderat, in ejus illo adventu consistere salutem. **57** Nec ullatenus curari posse aliquem hominem interiorum, nisi suavem et sapidam hanc, de qua nonnulla jam diximus, apud eum celebret refectionem. Sed considerate quæ sit hujus de quo loquimur, hominis ægrotudo, et videte si non est ita. Est aliquis qui semetipsum projecit post tergum suum, et incorrigibilis jacens in peccato suo durior adamante; nullum divini timoris respectum habens, sed attrita exterius fronte, et indomabili corde domus per omnia exasperans effectus (*Ezech. xii, 3*). Nonne istum infirmum, et quidem pene usque ad mortem censes, qui secundum duritiam suam et impenitens cor thesaurizat sibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei? (*Rom. ii, 5*.)

XI. Est et alius non magno fortassis aliquo peccati pondere gravatus, nullo tamen boni operis decore vestitus: marcidus jacens; et negligens. Sicut non in crimine frigidus, ita nec in virtute calidus, sed in torpore tepidus, et ideo ab ore Domini evomendus (*Apoc. iii, 16*); et istum sanum quis nisi insanus dixerit? in quo a planta pedis, qui incedit in cogitatione, usque ad verticem, qui eminere debet in actione, sanitas non est (*Isa. i, 6*). Certe si hoc secundum aliquem modum est, animæ esse sanum, quod et decorum (qui enim per sanitatem valet, ipse consequenter et per speciem nitet), nescio quo pacto hunc sanum esse lateberis, qui nequaquam vigilans, sed dormiens, non custodit vestimenta operis sui (*Apoc. xvi, 15*). Certe; nec aliqua habet, sed nudus ambulat, et vident omnes turpitudinem ejus. Et de illo quid judicabis, qui inertis, in mente, debilitatus infirmitate, in fide offendit, dum fidem non defendit; in corde quidem retinens, unde credat ad justitiam; sed os aperire non præsumens, ut confiteatur ad salutem? (*Rom. x, 10*.) Num ei salutem dices inesse, quem vides pro fidei viriliter non stare defensione? Nam, dum in fide peccat, quæ salvat, profecto deest ei salus, ac per hoc nec est sanus. Si enim fortis ac sanus esset in corde, nimirum viriliter dimicaret pro fide. Juxta quod Apostolus dicit de sanctis: *Qui per fidem vice-* runt regna, quia *convalescerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello* (*Hebr. xi, 34*). Dicturus siquidem, *fortes facti sunt in bello*; præmisit, *convalescerunt de infirmitate*. Ut innotesceret nobis, non posse quem-

A quam ascendere ex adverso, et opponere se murum pro domo Israel, ut stet in prælio in die Domini (*Ezech. xiii, 5*), qui necdum per virtutem spiritus convaleuit de infirmitate.

XII. Puto quod nec illi veram asseres inesse salutem, in cujus terra, pro eo quod suaviter vivitur (*Job xxviii, 13*), inveniri non potest sapientia. In quo cum profundus per concupiscentiam, et amarus sit per malitiam: abyssus dicit sapientiam non inesse (*ibid., 12*), et mare loquitur secus eam non esse. Quonam modo dicendus est iste habere salutem, qui supernæ suavitatis dulcedinem nec gustu contemplationis prægustare, nec palato novit desiderii affectare? Sunt itaque hæc quatuor genera ægrotudinis hominis: duritia videlicet, desidia, blasphemia et ignorantia. Quadrupartitæ Judæ, et quatuor totidem Domini panibus omnino contraria. A quibus nullatenus homo iste, de quo loquimur, spiritualis salvabitur, nisi eo, quo superius diximus, modo, ambulet super aquas redemptionis Judæ Dominus, ut veniat in Bethlehem. Et est duritia in corde, desidia in opere, blasphemia in fide, ignorantia de illa æterna et felici suavitate, felici et suavi æternitate.

XIII. Sed ambulat Dominus super aquas redemptionis Judæ, et venit in Bethlehem. Ostendit, videlicet, modos hinc infirmo, quibus ad veram, quam et quadripartitam esse superius indicavimus, accedere possit confessionem; et sapidissimam ei infundit internæ refectionis, quam in quadruplici domo panis consistere diximus, suavitatem. Tuuc vero, ut ostendamus quomodo homo salvatur, duritia quæ est primum ægrotudinis genus, emollitur. Et emollita duritia penitens in prima domo, quæ est austeritas penitentis, primum comedit panem, qui est panis doloris. Et in prima Juda, confessionem exercet peccati. Deinde desidia ad secundum pertinens infirmitatis genus pellitur, et ipsa depulsa devotus in domo secunda, quæ est instantia bonæ actionis, secundum comedit panem, qui est panis laboris. Et in secunda Juda, confessionem exercet meriti. Post hæc blasphemia, quam sibi tertium vindicat infirmitatis genus, destruitur. Ipsaque destructa fidelis in domo tertia, quæ est fortitudo rectæ credulitatis, tertium edit panem, qui est panis tribulationis. Et terna Juda, confessionem habet fidei. Novissime vero ignorantia, quæ est quartum ægrotudinis genus projicitur. Qua projecta in domo quarta, quæ est æternitas supernæ felicitatis, quartum, etsi necdum per rem et effectum, per speciem tamen et desiderium, comedit panem, qui est panis angelorum. Et in **58** quarta Juda, per cogitationem et aviditatem, confessionem celebrat gaudii, in voce confessionis et exultationis, sonum emittens exultantis (*Psal. xli, 5*). Merito itaque tunc salvari dicitur homo, cum venit Dominus in Bethlehem, ambulans super aquas redemptionis Judæ. Quæ autem et quot sint aquæ istæ, vel quid sit per eas Judam redimi, et unde, superius partim in sermone isto, partim in

illo qui hunc proxime præcessit, ex parte, ut arbitror, ostensum est.

En, fratres, in plures quam putavimus, verba nostra, super verbis responsorii hujus protulimus, sermones. Quia quando loqui incœpimus, non omnia hæc in meditatione simul habuimus; quæ postea præeunte nos gratuita gratia sua spiritu veritatis, et revelante nobis, scrutati sumus. Putavimus enim in uno nos sermone posse comprehendere quod vix in quatuor invenimus [al. invenimur] explesse. Quod cum ita sit, quid aliud hic sciendum, nisi hoc quod aperte datur intelligi, ut dum postmodum patuit in tractando, quod prius latuit in cogitando, credatur datum pro vobis, quod primitus non patuit, in occulto cogitantibus nobis. Sic videlicet elationem in nobis destruemus, agnoscens humiliter bonum, quod est in nobis, sicut non esse a nobis, sic nec esse pro solis nobis. Quia vero quædam adhuc de his verbis dicenda occurrunt, in alium eam sermonem differamus. Tum quia multa jam dicta sunt, tum quia quæ dicenda restant, verbis paucis expleri non possunt. Quandoquidem tam magna, tam profunda sint, ut non putemus, quod uno comprehendere sermone possint. Ipse autem in quo speramus, qui et nos perduxit hucusque Spiritus sanctus, revelare dignetur oculos vestros; ad consideranda mirabilia de lege sua. Suam nobis tam in sentiendo, quam in proferendo gratiam administret ad laudem suam, et ad ædificationem vestram. Cui sit cum Patre et Filio, a quibus ab æterno procedit, honor et gloria in sæcula. Amen.

SERMO XV.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De modis quibus mentes prædicatorum in docendo disponantur, et moventur, et de fastidiosis auditoribus.

Synopsis sermonis. — 1. De nobis modica, de aliis qualiter magna sentiamus. — 2. Sicut beato Augustino præter intentionem, prædicatoribus interdum lingua moveatur. — 3. Illis nunc verborum copia, nunc provenit inopia. — 4. Multiplices cenodoxiæ insidiæ, et quis vitii genius. — 5. In auditoribus duo vitanda, fastidium et curiositas. — 6. Scripta SS. Patrum prædicatori commendata. — 7. In prædicatione non affectata verborum compositio, sed magis cordium spectanda instructio. — 8. Prædicatorum ut custodes Sponsæ Dei, id est Ecclesiæ quales esse oporteat. — 9. Egressus Domini de Samaria, id est occulta custodia ad nos. — 10. Quantopere adventus Domini mundo desideratus.

1. *Egredietur Dominus de Samaria ad portam quæ respicit ad Orientem, et veniet in Bethlehem, ambulans super aquas redemptionis Judæ: tunc salvus erit omnis homo, quia veniet* (257). Debitores, dilectissimi, nos vobis recognoscimus, et est tempus, ut quod polliciti sumus, reddere pro viribus studeamus. Sed priusquam ad indaganda, quæ verbis istis, insunt profunda, accedamus: delectat paululum commemorare quam miro modo, in verbo quo, Deus omnipotens disposuit nos. Plerumque

A enim multa nobis coram loquentibus, ut in fine præcedentis sermonis diximus, occurrunt; quæ in occulto meditantibus, et multo fortassis studio quærentibus non patuerunt, ut donum intelligentiæ, et nostræ subtilitati non tribuamus, et coram quibus confertur, pro illis conferri credamus. Sicque sit ut humiliter in oculis nostris, de nobis modica, de aliis sentiamus magna, non ambulantes in magnis, neque mirabilibus super nos (*Psal. cxxx, 1*). Alioquin plura apud nos, ut ea postmodum loquamur, in meditatione versamus: quam in ipsa postea locutione, pro eo quod non occurrunt, non proferimus: disponente, tunc temporis, mentem et linguam nostram, et ad alia trahente ipso, in cuius manu sumus nos et sermones nostri. Quia licet quæ loqui proponimus, in cogitatione tractata fuerint, bona hæc tamen quæ locutionis tempore, et Dominus menti, et mens ministratori; illis fortassis, qui tunc præsentibus sunt, auditoribus, sunt magis necessaria; ac per hoc quantum ad ipsos, meliora.

59 II. Quod Patri ac doctore nostro egregio, beato, quadam vice legimus contigisse Augustino, qui, dum ex more verba faceret ad populum, ad aliud repente, quam vel propositum ejus erat, vel materia in se habebat, de qua agebat, ejus se lingua, inter loquendum, derivavit. Ad quem tempore postmodum congruo, quidam humiliter accessit, et quid in mente efferebat, unctio illa docens de omnibus (*I Joan. II, 27*), per verba illa, quæ impræmeditate protulit, aperuit. Nonnunquam vero visitante mentem spiritu, multa in meditatione apprehendimus: et eadem multa, movente eodem spiritu linguam, in locutione postmodum effundimus, nonnihil bonum providente in hoc tam de nobis quam de auditoribus nostris, ut et in occulto per semetipsum pascat nos. Ita sit ut dum omne quod in nobis est bonum, non ex nobis, sed ex ipso sit, et nobis ex auditoribus nostris, et illis meritum provideat ex nobis; conservante ipso, apud se, ad remunerationem, et quam, eis loquendo, impendimus prædicationem; et quam ipsi nobis in audiendo, exhibent humilitatem.

III. Sæpe vero, nec multa nobis in meditatione patent, quæ proferamus, nec postea, etsi velimus, proferre valeamus. Ut subtrahente ipso, ad tempus, mentibus nostris, intelligentiæ donum, et nobis per hoc a vestris auribus verbum; et nos quidem dum nobis demonstrat, quod non sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex ipso est, salubriter humiliet (*II Cor. III, 5*). Et vos nihilominus, dum scitis mandatum nubibus ne pluant imbrem (*Isa. V, 6*); sollicitos et devotos in oratione reddat. Quatenus quod vobis effundamus, ipse prior nobis infundat. Sicque dum voce ad Deum clamant concordii, tam humilitas nostra quam vestra oratio, uberius et quodammodo lætius ad nos quod ipso transmittente administremus, redeat intelligentiæ donum, quam si nunquam fuisset sub-

(257) Ex officio Eccles., unde sup. Dominic. 2 Adventus, 3 noctur.

tractum. Sed hæc de nobis dicentes, qui loquimur, A et de vobis qui auditis, hoc etiam addimus, quia in uno eodemque Dei verbo, magis tangit periculum linguam nostram, quam aurem vestram.

IV. Vos enim eo securius quo humiliter auditis, nos vero eo periculosius in sermone Domini incedimus, quo elationem quæ inter cætera vitia magis gratiæ inimica est, molestius nos infestantem habemus. Nam aliquando bene aliquid dicere studemus, ut vobis, qui auditis placeamus; vel [al. qui] etsi forte placere non multum exoptamus, displicere tamen formidamus. Aliquando delectamur [al. delectari] turpiter in laude, quam offertis nobis; licet nec corde, nec ore quæsitâ fuerit a nobis. Et quidem placere velle, et displicere nolle, non semper malum est, sed beatus qui in utroque illi soli quærit placere cui sicut placere optimum, ita et displicere pessimum est. Illud autem tertium quod posui in laude videlicet non quæsitâ, sed ab auditoribus oblata delectari, malum esse non possumus diffiteri.

Quin [al. quod], necesse habemus, nos, qui loquimur, cum ab eo forte fuerimus intercepti, ut ante ejus oculos, cui soli esse debet honor et gloria, conversi ad cor nostrum, crebris lamentis tergamus. Infirma siquidem mens, suavia laudis verba libenter et gaudenter suscipit, quæ etiam plerumque, et cum nihil fortassis exterius et ad laudem pertinens audit, bene a se dicta in occulto apud se revolvit, et aliis per se hæc nota recogitans, illisque hæc valde placere sibi renuntians, privata quadam apud se lætitia inaniter hilarescit. Et, cum nec ista sine gravi, apud se, culpa mens versare possit, quid de eo dicemus, cujus ex abundantia cordis os loquens aperte jactando se (*Luc. vi, 45*), quæ jam protulit, creberrime repetit profunde cogitata: nitide quoque turpissimo et inanissimo arrogantia vento inflatus asserit prolata? Ille quoque qualiter irridendus, qualiter subsannandus est, qui laudem corde quidem quærens, ore autem quasi fugiens, nihil penitus valere quidquid dixerit, conqueritur; malle se tacuisse quam sic locutum fuisse asserit. Ad hoc totus in hac ejus exteriore accusatione intendens, ut alios ad laudem suam excitet, quatenus dum tam anxie ore eum conqueri audiunt, et turpem inanis gloriæ appetitum, qui in corde tam impatienter exspectat, D tamque ardentem expetit, non conspiciunt, quasi consolantes bene dixisse asserant, et jure eum laudandum pro verbis tam laudabiliter prolatis affirmant. Detestabile certe jactantiæ genus ad hoc humiliare te, ut exaltes, et laudem quærere fugiendo.

V. Hæc mala, fratres, et quæ in hunc modum sunt, loquentibus insidiantur, a quibus vos, qui auditis, immunes estis. Quia in occulto servata apud vos pulchritudo devotionis vestræ dum exterius visa, vel audita non agnoscitur, humanæ nimirum laudis pulvere non offuscatur. Sed sicut nobis ab hac perniciosa **60** elationis peste cavendum est, ita et vobis nihilominus a pessimo cavetote vitio fastidii, et curiositatis. Sunt enim quam plures,

quos sæpissime experti sumus, qui cum maximo fastidio suscipiunt verbum in sermonibus, qui diebus festis ex more recitari solent, magis ex usu præsentis se exhibent, quam ex affectu; plus expectantes et desiderantes finem, quam aliquam desiderantes, vel colligentes sibi ædificationem spiritualem. Non solum autem, sed dum propter disciplinam ordinis vel corporaliter abesse non possunt, pernicioso fastidii pondere gravati, contrahentes facies intra caputia, quasi per maturitatis frenum, oculorum lasciviam cohibentes, inerti dormitioni insistent. Sunt vero alii qui libenter quidem audiunt quæ dicuntur, sed nihil penitus approbant nisi nova et inaudita dicantur. Denique solent finito sermone, et si forte verbis tunc non possunt oris, vel verbis digitorum, aliqua, ut ipsi multoties deprehendimus, et in hunc modum invicem conferre frequenter audivimus. Nonne Augustinus, nonne Gregorius, nonne alii doctores hæc eadem dicunt? quæ passim in libris doctorum furatus memoriter retinuit, hæc nobis pro sermone recitavit, ac si et nos non possumus ista videre, ut ipse ea vidit, atque collegit.

VI. Hæc vox eorum nolentium attendere. Quia juxta Comicum: *Nihil est dictum quod antea non sit dictum*. Hæc, inquam, vox illorum, ac si nos quidquam dicere vel sciamus, vel debeamus quod non dixerunt, et in scriptis suis ad doctrinam nostram reliquerunt præcedentes nos doctores sancti. Præsertim cum præcipiat nobis Psalmista, ut in ecclesiis benedicamus Domino de fontibus Israel (*Psal. lxxvii, 27*). Et divinitus percussi sunt filii Aaron in Levitico (*Levit. x, 1*); pro eo quod ignem alienum obtulerunt, quod eis præceptum non erat. Quibus istos similes dixerim, nisi carnalibus istis Israelitis, qui fastidientes manna, cibos, ut scitis, desiderabant Ægyptiacos (*Nnm. xxi, 5*). Sed quæ fuerit pœna illorum, si hi diligenter attenderent, talia, ut arbitrator, non dicerent.

VII. Illos autem, qua subsannatione et irrisione judicabitis tangendos, qui cum omnino nullum vel admodum modicum habent in Scriptura intellectum: habitum ad eos sermonem penitus respuunt, nisi totus in verbis Latinis, et quod magis irridendum est, nisi quibusdam verbis pomposis et insolitis persolvatur. Bene, inquiunt, et acute sensit in mente; sed quidquid dixit minus est probabile, minusque acceptabile, dum sua vulgarem hæc locutionem assumpsit in prolotione, cum ipsi nihil omnino intelligant ex omnibus quæ dicuntur, nisi vulgariter eis exponantur. Vos autem, fratres, non sic, sed tanta aviditate esuriant mentes vestræ verbum Dei, ut iterum illud esuriatis. Sed et omnem in eodem verbo devitate locutionem; quæ non ædificat. Magisque [al. magis quoque] affectate, ut in vobis imbuantur corda, quam vobis componantur verba. Emundantes itaque vos a facibus istis: compatimini miseris nostris multimodis. Erectis fidelibus animis suspirate ad illum pro nobis; qui nostra in his omnibus, quæ superius vobis exposuimus, et in cæ-

teris, quæ in nobis innovantur malis: spes sola et singulare refugium est. Quatenus et qui illis, qui ejus magisterio adhærebant, pedes lavit; speciosos quoque reddat et pedes evangelizantium vobis (*Rom. x*). Ut non simus sicut quidam plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquamur.

VIII. Et qui ad hoc constituti sumus, uti custodes Sponsæ suæ sanctæ Ecclesiæ, quæ estis vos, ejus ipso transmittente per nos verba, præstemus [*al. proferamus*] ipsum ab ea amari, ipsum laudari; et eum nequaquam adulterantes, aliquid in ea noturum, quod ad ipsum Deum pertinet, quæramus. Quatenus ut fideles paranympsi, et amici Sponsi, sinceri stantes in rectitudine internæ intentionis, et cordis eum auribus audientes gaudio gaudeamus, non propter vocem nostram, sed propter vocem ejus (*Joan. III, 29*). Ut enim idem ait: *Qui se seipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam ejus qui misit illum, hic verax est, et injustitia in illo non est* (*Joan. VII, 18*). A semetipso loquitur, qui a semetipso æstimat esse, quod loquitur; ille etiam a seipso loquitur, qui pro ipso solo loquitur, vel ob emolumentum videlicet alicujus commodi temporalis; vel ob favorem humanæ laudis. Sed vos adjuvate in orationibus vestris infirmitatem nostram, ut sapienter inter illum et vos incedentes, ejus in vobis gloriam quæramus, qui misit nos.

IX. Audite quid in verbis istis sacrosanctis et profundis, ipse dignanter revelavit nobis, ut et nos ad ipsius laudem et utilitatem vestram revelaremus vobis. *Egredietur Dominus de Samaria ad portam quæ respicit ad orientem*. Per hunc Domini **61** egressum de Samaria, salubrem ejus de illa alta et secreta custodia, ubi illum Pater in sinu suo custodivit, ad homines accepimus adventum. Quia, ut ipse ait: *Exivi a Patre, et veni in mundum* (*Joan. XVI, 28*). Et juxta Psalmistæ sententiam: *A summo cælo egressio ejus* (*Psal. XVIII, 7*). Nonne in custodia fuit qui in patre invisibili, invisibilis absconditus fuit? **62** *Quandiu nullam aliam in se naturam nisi divinam, quæ et invisibilis est, habuit, quasi tandiu intus fuit. Sed, quando Verbum caro factum, id est Deus homo factus est, et habitavit in nobis* (*Joan. I, 14*); ac secundum quod Jeremias ait: *In terra visus et cum hominibus conversatus est* (*Baruch, III, 38*). Tunc nimirum de hac, de qua loquimur, Samaria egressus est.

X. Hinc ejus egressum illa quondam in Canticis ardentem videre exprobat: quæ magno affecta desiderio ait: *Quis mihi det te fratrem meum, ut inveniam te foris?* (*Cant. VIII, 1*). Intus quidem jam eum invenerat, quia in eum credebat, quem in divinitate invisibilem agnoscebat. Sed foris eum videre concupiscit, ut in illa videlicet natura appareret, quæ oculis corporalibus videri posset. Sed ut in tali natura appareret, oportuit ut in unitate eam personæ suæ assumeret, et non sub aliqua se forma phantastica absconderet: sed illud veraciter

esset, in quæ appareret: sicque frater esset, dum homo esset. Prius ergo eum fratrem suum fieri voluit, ut eum postmodum foris invenire posset. Quia, postquam frater et caro nostra factus est, dum in similitudinem hominis factus, et habitu inventus ut homo, de secreto paternæ Samariæ, ad publicum nostræ egressus est naturæ; sicque foris inventus est in natura nostra, qui intus fuit in sua. Qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVI.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De adventu Christi ad Ecclesiam per virginem Mariam.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Portæ diversa acceptio in Scripturis. — 2. Porta orientalis est Virgo Maria, ad quam insignis apostrophe. — 3. Ante Mariam nemo virginitatis Deo sacravit propositum. — 4. Plenitudo gratiæ per Mariam in fideles derivatur. — 5. Moysen de fiscella scirpea filia Pharaonis, Christum de Virgine natum susceptit Ecclesia gentium. — 6. Bethlebem, id est domus panis: qui reprobis triplex. — 7. Panes Ecclesiæ probati decem recensentur. — 8. Quis fructus, in Ecclesia, singulorum.

I. De Samaria egressus Deus ubi primum apparuit? utique ad portam, quæ respicit ad Orientem. Quia illam, in qua videretur, de virgine Maria suscepit apparitionem. Est porta quædam Christus, de qua dictum habetis in Job de impio, quod *Longe fiert amici ejus a salute, et conterentur in porta* (*Job v, 4*). Quia Synagogæ populi a vera se salute elongantes, veniente Christo, per infidelitatem corrupti sunt. Est et alia ad fidem pertinens porta, de qua sanctus David: non confundetur, *Cum loquetur, inquit, inimicis tuis in porta* (*Psal. CXXVI, 5*), id est quando disputabit cum hæreticis pro fide tenenda [*al. tuenda*]. Est quoque bonum, quod exercemus opus, quasi porta quædam, quia per illam de bona voluntate, quam coram Deo intrinsecus habemus: ad oculos proximorum extrinsecus eximus; de qua ait sanctus Job: *Quando procedebam ad portam civitatis* (*Job XXIX, 7*). Quando videlicet exterius exivi ad opus bonum coram aliis. Sed et exitus ab hac vita, porta nobis est. Sicut in Ezechiele legimus (*cap. XL, 3*), quod propheta interius stans, oculos exterius habuit ad portam, Pro eo quod electus quisque in fide Ecclesiæ vivens, ad exitum suum ab hac vita, desiderium suum extendere debet, ut cum Christo esse possit.

II. Porta quoque sancta et perpetua, virgo est, ut in eodem dictum invenitur Ezechiele, quia *porta hæc clausa erit et non aperietur* (*Ezech. XLIV, 2*). Quia ipsa seniper, et ante partum incorrupta, et post partum mansit illæsa. Ad hanc portam egressus Dominus de Samaria venit, quia ipsa in mente aperta per fidem, et in corpore clausa per castitatem; sine pollutione, eum munda concepit, et sine læsione integra generavit. Vere tu es, o Virgo beata, porta in Ezechiele orientalis. Tu et ista, de qua nunc agimus, porta, respiciens ad orientem; quia tu es, in qua Christus sum sine omni viola-

tionem et ingressum habuit et egressum, per quam et nos introitum habemus ad regnum. Et sanctitatem exercere nunquam omittis, utpote gratia plena. Tu soli Christo placere contendis, utpote quæ nec primam similem visa es, nec habere sequentem. Nam sit oriens pueritia nostra, de qua **62** ætatis nostræ sol primum emergit. De quo in Evangelio legitur, quod *multi ab Oriente venient* (*Matth. viii, 11*); pro eo quod plures ab ipsa pueritia ad Christum accedunt. Et cum sit populus Judaicus quodammodo oriens, ut invenitur in Apocalypsi, quia *ab Oriente portæ tres* (*Apoc. xxi, 13*), pro eo quod et ipsi fides sanctæ Trinitatis sit nuntiata. Est quoque [*al. quidam*] verus Oriens Dominus Christus, ad quem respicis tu, ut ei soli placeas in interna intentione. Est et sanctitatis opus, ad quod similiter respicis, ut illud pro ejus nomine exerceas in conversatione.

III. Totus adhuc pene mundus ad occidentem carnis vergelat operans in ea, et proferens ex ea fructum mortis, quando tu ad virginitatis orientem oculos elevans, gloriam in te præferebas futuræ incorruptionis. Qualis ille sancte Ecclesiæ fulgebit pulcherrimus et felicissimus status: in quo non nubent fideles ejus, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cælo! (*Matth. xxii, 30*.) Quæ enim erat illo tempore mulier hanc vocem proferre valens aut volens: *Virum non agnosco?* (*Luc. i, 34*.) Certe nullam tunc fuisse asseres, si vocis hujus virtutem plene agnoscas. Quid enim est virum non cognosco, nisi virum cognoscere non propono? Non solum in præsentem virum ignorans, sed et omni vitæ meæ tempore firmum ignorandi propositum habens. Quin potius, pro maledicta habebatur tunc sterilis: in tantum ut magis plangendum et dolendum sibi arbitraretur filia Jephthæ (*Judic. ii, 34*), quod carnem virgineam intulit sepulcro, quam quod gladio jugulata est paterno. Sed tu respexisti Christum in interna intentione; respexisti ad Orientem, carnis virginitatem, in pudica conversatione. Respexisti, inquam, etiam præ mulieribus cunctis unde et per sæcula beata prædicaris in cunctis. Sed quem sola tunc suscepisti, sola habere noluisti, sed, qui de sinu Patris venit ad te, usque ad nos quoque venit per te.

IV. Sicque ros qui primum in solo vellere fuit (*Judic. vi, 40*), totum postmodum aream humectavit, ut sola quidem, primum ipsum susciperet; ut eum deinceps cunctis gentibus inferret. Hoc est quod ait sanctus David, quia *descendet primum sicut pluvia in vellus*; et deinde *sicut stillicidia stillantia super terram* (*Psal. lxxi, 6*). Primum descendit in vellus, deinde in terram. Sed in vellus, ut pluvia, in terram vero, ut stillicidia. Quia primum Christus ad virginem cum gratiæ plenitudine venit, deinde fideles et electos suos ad participandum vocavit. Unde sicut primum ros in vellere, deinde in area, ita et Dominus egrediens de Sama-

(258) In præfatione missæ encomium Mariæ.

ria, primum ad portam quæ respicit ad Orientem, deinde venit in Bethlehem. Hoc est quod in missa cantamus de ea (258), quia primum *unigenitum filium suum sancti Spiritus obumbratione concepit*. Et deinde: *Virginitatis gloria permanente tuis mundo lumen æternum effudit, Jesum Christum Dominum nostrum*. Nam Bethlehem Ecclesia est vocata de gentibus, ut ejus domus sit, qui ait: *Ego sum panis vivus* (*Joan. vi, 52*). Ad quam domum panis venit Dominus, postquam egressus est de Samaria, ad portam quæ respicit ad Orientem. Quia de sinu Patris per carnis assumptionem ad virginem accessit, et ipsa mediante per fidem ad Ecclesiam pervenit.

V. Hæc dicens egregiam illam, ad mentem, veterem historiam Exodi (*cap. ii, 3*) revoco. In qua legitur de Moyse, quod noviter natum abscondit eum mater tribus mensibus. Cumque jam celari non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, et linivit eam intus, et foris bitumine ac pice, posuitque intus infantulum. Quem postea, ut scitis, quia longum est ire per singula, sustulit filia Pharaonis. Quis hic Moyses tribus mensibus in domo absconditus paterna, nisi Dominus legifer noster, qui accepit verba vitæ dare nos tribus temporibus: sub natura, sub lege, sub prophetis, in hac, de qua jam multa locuti sumus, latens Samaria? Sed elatus de domo paterna, positus est in fiscella scirpea bituminæ linita ac pice. Quia egressus de Samaria venit ad portam quæ respicit ad Orientem. Extractum de fiscella Pharaonis eum filia suscepit, et Christum natum de Virgine Maria, per fidem electa Ecclesia de gentibus excepit, quod est Dominum a porta quæ respicit ad Orientem, venire in Bethlehem. Quasi bitumine fiscella linita est, ac pice dum munditia ornata est virgo nostra, ac humilitate: ut virum se non cognoscere asserens, quod perfectæ esse castitatis nemo ambigit, et ancillam Domini se vocans (*Luc. i, 38*), quod magnæ ac profundæ humilitatis est, omnipotenti Deo et picem humilitatis in mente, et bitumen offert castitatis in carne. Quod ergo in psalmo septuagesimo primo dicitur descendere (*Psal. lxxi, 6*); deinde in vellus, postremo in terram; quodque in Exodo, primo Moyses celari non valens, manifestatur; deinde in fiscella **63** ponitur; novissime vero a filia Pharaonis suscipitur, id hic est primum Dominum egredi de Samaria; deinde ad portam accedere, quæ respicit ad Orientem; novissime vero in Bethlehem venire, Christum videlicet de secreto Patris, inde tamen non recedendo, exire ad virginem, carnem de ea et in ea assumendo, accedere ad Ecclesiam de gentibus, alimentis fidei eam reficere.

VI. Sed cum Ecclesia Bethlehem, Bethlehem vero domus panis sit, sciendum, quia est panis cujus ipsa non est domus, quia cum intra se hospitari non permittit. Est enim panis quidam, doctrina hæretica, ut in Parabolis legitur, quia *panis absconditus*

suavior est (Prov. vi, 17), pro eo quod doctrina hæretica reprobis charior nonnunquam est quam doctrina sana. Est et carnalis delectatio panis, quo anima peccatrix pascitur, sicut habetis in Job de impio dictum, *cum se moverit ad quærendum panem* (Job xv, 23), id est cum se intromiserit carnalem quærere delectationem. Sed et induratus quilibet, perseverans in peccato suo, panis est, ut reperitur apud Osee, quod *Ephraim factus est panis subcinericius, qui non reversatur* (Ose. vii, 8), quia induratus peccator in immunditiis suis jacet, et de eis non pœnitet. Hujus tripartiti panis Ecclesia domus non est, quia per affectum, sive per effectum mansio non est. Primus panis edentem perducit ad blasphemiam in fide; secundus, ad consensum in pravitate; tertius vero, ad æternitatem in pœna gehennæ. Doctrina namque hæretica per errorem seducit, delectatio peccati ad consensum perducit, perseverantia in iniquitate in æternam perditionem mergit, ut justo Dei judicio sicut hic nunquam voluit terminare culpam, sic et ibi nunquam finiat pœnam.

VII. Sed est alius panis ad Ecclesiam pertinens, cuius et illa domus est. Ipse est primus qui de se ipso ait: *Ego sum panis vivus* (Joan. vi, 52), quia in ipso vitalis animæ refectio est. Est et secundus panis ejus, ille quem in sacrosancto altari quotidie sumit. De quo in Parâbolis dicitur: quia *panem otiosa non comedit* (Prov. xxxi, 27), quia ipsa corpus Redemptoris sui sine fructu boni operis non percipit. Est et tertius gratia spiritualis, ut in Isaia habetur quod *panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt* (Isa. xxxiii, 16), id est gratia spiritualis viro ecclesiastico collata est, contemplationes ejus erroneæ non sunt. Est et quartus, sacra doctrina, ut ait Jeremias quia *parvuli petierunt panem* (Thren. iv, 4). Humiles videlicet et simplices desideraverunt doctrinam audire. Est et quintus Ecclesiæ panis, actio bona, sicut et vox illa continet sancti Spiritus in Isaia, quæ talis est: *Panem nostrum comedemus* (Isai. iv, 4), pro eo quod septiformis Spiritus in bono opere, quod nobis agendum inspirat delectatur. Est et sextus panis ejus robor charitatis. De quo Dominus in Evangelio: *Quis ex vobis petit panem*, id est charitatem? (Luc. xi, 11). Est et septimus virtus humilitatis, ut in libro Regum legitur: *Et ecce ad caput ejus subcinericius panis* (III Reg. xix, 6), quia in mente viri sancti humilitas est consideratione propriæ infrimitatis. Est quoque et octavus, homo sanctus [al. sanctificatus], ut in psalmo habetur de Domino quod *cinerem tanquam panem manducat* (Psal. ci, 10). Quia non solum incorporat sibi virum sanctum per justitiam, sed et peccatorem per pœnitentiam. Est certe et nonus, consolatio, ut ait Jeremias: *Populus gemens et quærens panem* (Thren. i, 11), id est dolens et desiderans consolationem. Est adhuc decimus panis ejus, subsidium vitæ præsentis. De quo ait in Genesi sanctus Jacob: *Si dederis mihi panem ad edendum* (Gen. xxviii, 20), id est si mihi contuleris subsidium, ad corroborandum.

A 7. VIII. Hujus itaque bis quinquæ partiti panis domus Ecclesia est, ut jure nominetur Bethlehem et sit. Primum habet per fidem pasta; secundum, sacramentaliter cibata; tertium, in occulto visitata; quartum, audiendo instructa; quintum, in bono opere occupata; sextum, dilectione impinguata; septimum, in semetipsa humiliata; octavum, per exercitium sanctificata; nonum, per consolationem roborata; decimum, per subsidium munita. Ad hanc Bethlehem egrediens de Samaria ad portam, quæ respicit ad Orientem Dominus venit, quia de secreto Patris exiens, et de virgine Maria naturæ nostræ publicum sumens, Ecclesiæ se per fidem ostendit. Qui nobis præstet, ut qui jam eum per fidem cognoscimus, usque ad contemplantam speciem suæ celsitudinis perducamur. Cui sit cum Patre et Spiritu sancto honor et gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

64 SERMO XVII.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De eo quod in sacramentis Veteris Testamenti Dominus ad Ecclesiam venit.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Panis animæ verbum Dei, — 2. Per Judam vel Bethlehem Ecclesia, per aquas redemptionis sacramenta designantur. — 3. Pro tempore sacramenta diversa. — 4. A vulnere peccati coepit medicina sacramenti. — 5. Aquarum in malam partem acceptio septuplex; quæ sunt perditionis Damasci. — 6. In bonam partem acceptio; quæ sunt aquæ redemptionis Judæ. — 7. Jesus operatur quod vocatur. — 8. Evangelizantibus et pulsantibus dat Dominus verbum virtute multa et occulta. — 9. Pro meritis auditorum se habet sæpius lingua prædicatorum.

I. Gratias Deo super inenarrabili dono ejus. Gratiæ ei, qui epulis nos quotidie spiritualibus magis ac magis reficere dignatur, admittens nos in interioribus suis, et ostendens nobis thesauros suos absconditos, et arcana secretorum suorum, revelans etiam oculos nostros, et faciem, ut et mirabilia de lege sua scrutemur, et gloriam ejus speculemur. Ecce quot nobis in verbis responsorii hujus profunda, quam magna revelavit, et quam occulta? et certe, quando primitus apud me ea ruminare coepi, putavi me uno sermone, vel ad plus, duobus ea exponere, cum jam sex expleverimus, unum modum habentes in manibus, et adhuc nonnulla de eis dicenda habemus. Mirabile, fateor, genus cibi, qui non solum ob maximum, qui ei inest saporem, quo magis comeditur, eo et magis esuritur, sed etiam quo frequentius editur, eo et plus augetur. Quod hic experti sumus, quia crebro jam comedimus, sed edentium sub dentibus crescit [al. crescat] in ore cibis. Aggrediamur jam quod de his adhuc verbis restat exponere.

II. *Ambulans super aquas redemptionis Judæ.* Hinc incipiendum est, quia hic desiit sermo præcedens. Venit ergo Dominus in Bethlehem, Ecclesiæ de gentibus per fidem se ostendens, sed venit ambulans super aquas redemptionis Judæ, fundans in eadem Ecclesia ab initio sacramenta salutis humanæ. Unam siquidem eandemque, per Judam, Ecclesiam accipimus; quam et per Bethlehem intelligimus, quæ

quæ reficitur per agnitionem veritatis, ipsa et sublimatur per virtutem confessionis: ibi corde credens ad justitiam, hic autem ore confitens ad salutem (Rom. x, 10). Quæ Juda aquas habet redemptionis suæ, super quas ambulans Dominus venit in Bethlehem, quia sunt in ea instituta sacramenta, partim sub lege naturali, partim sub scripta, partim in tempore gratiæ, in quibus suam esse salutem constitetur, quousque ipse verus Salvator et in primo adventu apparuit, in quo in ara crucis semetipsum immolans, carnem suam nobis in cibum et sanguinem in potum ministravit. Et in secundo apparebit, quando finis erit, cum tradet regnum Deo et Patri; et Deus erit omnia in omnibus (I Cor. xv, 24), ut conferente ipso nobis sempiternam beatitudinem, cessent et omnino desinant, non solum quæ ante primum ejus adventum erant, promittentia Salvatorem, sed et quæ post secundum sunt [al. promittunt] modo salutem. Tunc non in Proverbiis loquetur nobis, sed palam de Patre annuntiabit nobis (Joan. xvi, 25). Nec sub velamine sacramentorum accedit ad nos, quia videbimus eum facie ad faciem; et videbimus eum sicuti est (I Cor. xiii, 12; Joan. iii, 2).

III. Quia vero non ad statum pertinet ambulare, sed ad motum, super aquas redemptionis Judæ, ut veniat in Bethlehem, Dominus ambulat. Quia quousque se in carne manifestaret Filius Dei, sacramentorum quæ Ecclesiæ præfigurabant redemptionem; alia pro aliis, prout ratio postulavit, mutavit, et alia aliis juxta cursus temporum et series generationum succedere fecit. Elevate oculos vestros, et videte quomodo Dominus, quousque in tempore gratiæ venit in Bethlehem, tempore naturæ, et legis scriptæ, super aquas redemptionis Judæ ambulabat. Pauca quidem sub natura sacramenta instituens, et ea sub lege scripta multiplicans, quousque a porta quæ respicit ad Orientem veniens Bethlehem introiret, per virginem videlicet in carne apparens, Ecclesiam per fidem inhabitaret, jamque figuræ et signa cessarent, et res ipsa, atque veritas apparens regnaret. Itaque, priusquam in Bethlehem venit, super aquas redemptionis Judæ ambulavit; at vero postquam in Bethlehem venit, tanquam in domo propria, omni jam suavitatis refectione plena requiescit.

IV. Hoc esse arbitror, quod in libro Regum legitur dixisse Dominus ad Nathan: *Non habitavi, inquit, in domo a die qua eduxi filios Israel de medio Egypti: sed ambulavi in tabernaculo et tentorio per cuncta loca quæ transivi, cum omnibus filiis Israel (II Reg. vii, 6)*. Dies qua filios Israel ex Ægypto eduxit, claritas [al. claritatis] est gratiæ, qua electos suos, quos sua in aeternum visione beatificandos prædestinavit, visitans, de tenebris illis extraxit; quas per peccatum primi parentis, et per mortalitatem in corpore, et per iniquitatem contraxerunt in monte. Statim enim post peccatum, ex quo calamitas cœpit, et ipse eos hac gratia visitare cœpit, infirmo homini medicinam in sacra-

mentis diversis, prout ratio expetebat, præparavit; alia sub natura, alia sub lege: diversa quidem quantum ad speciem, ad unam tamen tendentia sanitatem. Illis autem temporibus necdum in domo habitavit, hoc est nondum ad Bethlehem sanctæ, quæ nunc est, Ecclesiæ venit, sed ambulabat in tabernaculo et tentorio per cuncta loca quæ transivit, homini videlicet appropinquans in sacramentis, quorum quædam suo tempore cessaverunt, et alia illis pro illis successerunt. Sicut tabernaculum atque tentorium stabiles mansiones non sunt, sed de loco ad locum transferuntur, et ibi solummodo haberi solent, ubi domus construi non possunt. Et pertransivit hoc modo bene faciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo (Act. x, 38), quos ad hanc sanitatem elegit ambulans super aquas redemptionis Judæ.

V. Sed adhuc aliæ præter has in Scripturis aquæ sunt, quas bibunt iniqui, sed redemptionis Judæ non sunt, sed sunt perditionis Damasci. Quia nequaquam electi in eis abluuntur, ut salventur, sed in eis reprobi potius demerguntur, ut condemnentur. Sunt etiam quasi quædam aquæ peccata nostra, quæ nobis Dominus per pœnitentiam remittit, sicut legimus in Genesi, quod spiritus Domini ferebatur super aquas (Genes. i, 2), quia major est ejus pietas, quam nostrâ iniquitas. Et charitas ejus operit multitudinem peccatorum nostrorum (I Petr. iv, 8). Scientiæ quoque hæreticorum aquæ sunt, ut dicitur in parabolis; quod aquæ furtiæ dulciores sunt (Prov. ix, 17). Quia dulciores esse videntur reprobis, occultæ scientiæ hæreticorum, quam documenta orthodoxorum. Sed et persecutiones pravorum aquæ sunt, ut ait Psalmista: quod fundavit terram super aquas (Psal. ciii, 5), roboravit videlicet Ecclesiam super persecutiones. Aquæ etiam instabiles cogitationes sunt, undè et postulat idem Psalmista, ut liberet eum de aquis multis (Psal. cxliiii, 7). Hoc est de multis instabilibus cogitationibus. Per aquas blandimenta accipimus tentationum, sicut ait sanctus Job, quod lapides excavant aquæ (Job xiv, 17), pro eo quod fortes etiam nonnunquam viros tentationum blandimenta emolliunt. Aquæ nihilominus voluptates exprimunt reproborum, sicut ait sanctus David: convertit aquas eorum in sanguinem (Psal. civ, 29), quia Dominus nonnunquam malas reproborum voluptates in amaritudinem perducit. Pœnæ quoque infernales per aquas designantur, ut legitur de Ægyptiis, submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus (Exod. xv, 10); id est ruerunt ponderosique peccatores in pœnis infernalibus. Hæ, et si quæ in hunc modum aquæ sunt, ad Abanan et Pharith fluvios Damasci pertinent (IV Reg. v, 12), et non ad aquas redemptionis Judæ.

VI. Sed sunt et aliæ aquæ, quas spectare ad redemptionem Judæ non immerito dixerim, sicut sunt illæ, de quibus Psalmista. et aquæ, inquit, quæ super caelos sunt (Psal. cxlviii, 4), id est an-

geli sancti, qui in superioribus versantur, laudent nomen Domini. Istæ sunt aquæ redemptionis Judæ, quia liberationi et defensionis sanctæ Ecclesiæ angeli semper insistent. Insistent et animæ a carne solutæ, pro Ecclesia sancta indesinenter orantes, quæ et ipsæ aquæ sunt, de quibus sanctus David: *qui tegis*, inquit, *aquis superiora ejus* (Psal. ciii, 5). Quia nos in quibusdam quidem sacram Scripturam intelligimus; sed animæ beatæ plene ejus profunda comprehendunt. Insistent etiam sancti, qui in ea modo sunt, sicut idem Psalmista dicit, quod *flumen Dei repletum est aquis* (Psal. lxxv, 10). Pro eo quod quotidie in sancta Ecclesia et merito et numero populus Deo augetur serviens. Lamenta quoque humilitatis aquæ sunt, quæ hanc frequenter Judam redimunt. De quibus sanctus Job: *si lotus*, inquit, *fuero quasi aquis nivis* (Job viii, 50), id est si perfusus fuero lamentis humilitatis. Ad hujusmodi vero pertinent aquas et devotiones sanctorum, de quibus item beatus Job quod *aquas appendit in mensura* (Job xxviii, 25). Quia modo admirando devotiones electorum suorum Deus moderatur; ut non possint tantum aliquando explere in effectu, quantum comprehendere possunt in affectu. Populi etiam qui quotidie in Ecclesiam a malo liberantur, aquæ sunt redemptionis Judæ. De quibus Psalmista Dominum alloquens, *viderunt*, inquit, *te aquæ et timuerunt* (Psal. lxxvi, 17), id est intuiti sunt populi credendo, et timuerunt poenitendo.

66 VII. Quomodo autem in his et in hujusmodi aquis consistat redemptio Judæ, nostrum satis vobis ingenium dicat. Super has redemptionis Judæ aquas quotidie Dominus ambulat, veniens in suam Bethlehem, per eas incessanter suam Ecclesiam visitans. Sed quæ utilitas in hoc quod egrediens Dominus de Samaria ad portam quæ respicit ad Orientem, venit in Bethlehem, ambulans super aquas redemptionis Judæ? Multa quidem, et admodum magna. Nam sequitur: Tunc salvus erit omnis homo, quia ecce venit. Merito quidem. Nomen quippe ejus Jesus. Quia id operatur quod vocatur, salutem videlicet in medio terræ (Psal. lxxviii, 12). Salvum faciens populum suum a peccatis eorum (Matth. i, 21). Non enim misit eum Deus Pater in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsam (Joan. D iii, 17). Quatenus verum sit, quod hic dicitur: quod *tunc salvus erit omnis homo, quia ecce venit*. Sed his secundum sensum allegoricum auditis, ardentem, ut mihi videtur, expetitis, nec sine spe expectatis, ut aliquid vobis de hoc Domini egressu secundum sensum moralem loquamur. Et quidem desesse vobis non audeo, etiam cum aliquid forte petitis, quod supra me est.

VIII. Sensi enim frequenter, et expertus sum, quia pulsatus ego, ac per hoc pulsare compulsus, et ipse mihi nonnihil patere vidi, quod me prius latuit. Quod profecto tunc non pateret, nisi pulsarem, sed nec pulsarem, nisi pulsatus fuisset. Quod certe [et profecto] his, qui erga opus verbi devoti

et assidui sunt, sæpe contingit. Eos namque intentores eorum intentos faciunt, in eo quod ipsi intenti sunt et dum pulsant ad eos, aperit eis Dominus quod eos prius latuit: *preparans*, ut ipse ait ad sanctum Job: *corvo escam suam, quando pulli ejus ad Deum clamant vagantes, eo quod non habeant cibos* (Job xxxviii, 41). Et plerumque fortassis preparat escam illam corvo, magis propter pullos clamam quam propter ipsum corvum, tribuens dispensatoribus fidelibus et prudentibus quos constituit super familiam suam, quando parvuli eorum petunt panem; non solum quem eis frangerent (Thren. iv, 4), sed et quomodo frangant; ne in petitione tam justa patiantur repulsam. Ardor igitur quem in audiendo verbum haletis vos, magnum nobis affert commodum; tepor vero non minus dispendium. Quia cum non pauca desideratis vos, dat nobis pastor omnium nostrum, non solum unde vos pascamus, sed unde una vobiscum paseamur. Cum vero panem illum vitæ fastiditis vos, illum, obsistente fastidio vestro, non mereamur accipere nos.

IX. Et inde est quod sæpe quando loqui vobis debemus, debiles et inopes efficitur ad loquendum, quia vos infirmi et debiles facti estis ad audiendum. Nec nisi modicum quid tunc vel acute sentire vel prompte proferre possumus, obsistente tepore vestro, ne id possimus. Econtra vero cum loquentes vobis alacres vos signis, sive modis aliquibus ad audiendum, est avidos, cum humilitate tamen vera, et intentione profectus spiritualis deprehendimus, ministrantur nobis in ipsa locutione, quædam antea non cognita a nobis quæ vobis apponamus. Ut repentina desiderii vestri agnitio, subita sit nobis, novæ gratiæ administratio. Sed hunc modo sermonem terminantes, in alium quod ad sensum pertinet moralem differamus, illum laudantes qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVIII.

ITEM DOMINICA II IN ADVENTU DOMINI.

De triplici ordine cœnobarum.

SYNOPSIS SERMONIS. 1. Ex cœnobarum, alii obedientiarum, claustrales, novitii. — 2. Designati per Abraham, Isaac, Jacob: et vocatos diversis horis ad vineam Patrisfamilias. — 3. Per David egredientem et ingredientem ad imperium regis. — 4. In obedientiarum quanta prudentia et fidelitas requisita. — 5. In novitiis sit mundi contemptus, et religionis affectus: sit humilitatis, et poenitiæ amor perseverans. — 6. Claustralibus quies animi et corporis necessaria. — 7. Obedientiarum vitet desidiam, novitius sæculi vetustatem, claustralis vagationem curiosam. — 8. Frequentent sanctam actionem, sacram lectionem, puram orationem. — 9. Monasterium carcer voluntarius, quænam spirituales compedes. — 10. Deus dura ex ejus amore sufferentibus vires suggerit, et spe retributionis erigit. — 11. In illa requie beatitudinis nec minima cogitatio bona erit sine mercede. — 12. Passionem tribulationis sequitur consolatio æternæ mercedis.

1. Videtur mihi quod in his verbis, de quibus jam multa dicta sunt, **67** tres notari ordines possunt

eorum qui in sancta congregatione existunt. Ac primum quidem illi sunt, qui ob curam exteriorum sibi commissam obedientiarum vocari possunt. Deinde iter vos admittuntur et vocantur novitii : et illorum ordo, qui omnia omni occupatione exteriori et cura, solis interioribus intendunt, et appellantur claustrales. Dicitur namque Dominus egredi, venire, ambulare. Et, ut unicuique istorum trium servetur sua proprietas, egreditur ad portam quæ respicit ad Orientem; venit in Bethlehem, ambulat super aquas redemptionis Judæ. Horum tamen omnium origo et causa, Samaria. Quia inde egredi, inde venire et ambulare perhibetur. Egreditur ergo, ut breviter percurramus, in obedientiarum, quos ob curam et provisionem exteriorum eis commissorum, sæpe non quidem solum in corpore : sed et de ipsa nonnunquam spirituali mentis quiete exire necesse est.

II. Venit in novitiis, qui vel ab ipsa pueritia, quasi ab ipso incipientis ætatis oriente, vel in ætate jam senili quasi ab occidente veniunt, ut recumbant cum fidelibus et obedientibus, quos designat Abraham, cum his, qui sibi bene conscii de firma gaudent spe futurorum, ad quos Isaac pertinet : cum his, qui contra vitia viriliter pugnant, eorum modis omnibus supplantationem intendunt, quos Jacob exprimit; et ad hoc veniunt, ut cum his obedientibus, sperantibus, pugnantibus recumbant in hoc regno cælorum (*Matth. viii, 11*), spiritualiter videlicet in hac sancta epulentur, quam coram video, congregatione justorum, panem vitæ edentes in hac sancta Bethlehem. Hi sunt qui diversis horis ad vineam Patrisfamilias illius supremi accedunt (*Matth. xx, 1*): alii quidem in mane pueritiæ, alii hora tertia adolescentiæ, alii sexta juventutis, alii nona senectutis, alii etiam undecima ultimæ et decrepitiæ ætatis. Et cum nequaquam in veniendo unum omnes habeant tempus, singulos tamen denarius remunerat unus, quia et unus est Dominus mediator noster, qui de se ipso suos in Bethlehem pascit novitios, et consolatur in vinea laborantes. Ipse qui in novitiis venit, in claustralibus ambulat, qui auxilio ab ipso percepto, ascensiones in cordibus suis disponentes, in valle hac lacrymarum, eunt de virtute in virtutem, ut videant Deum deorum in Sion (*Psal. lxxxiii, 7*) et eo quidem expeditius eunt, eo etiam celerius perveniunt, quo ab exteriori funditus cura liberi, solis interioribus intendunt.

III. Ad hæc spectare arbitror, quod de sancto David in ejus laudem dicitur : *Quis enim in omnibus sicut David fidelis, egrediens, et ingrediens, et pergens ad imperium regis?* (*I Reg. xxii, 14.*) Ingrediens propter novitios, egrediens propter obedientiarum, pergens propter claustrales. Sed oportet ut egredientes nostri ad portam egrediantur, quæ respicit ad Orientem, et venientes ad Bethlehem veniant, et ambulantes, ambulent super aquas redemptionis Judæ. Quia et David nec egreditur nec ingreditur,

nec pergit nisi ad imperium regis. Et ut sciat's quomodo sic agere possint, videte quia et Samaria est locus unde habent egredi, venire et ambulare. Et fidelitas similiter causa, quod ingreditur et egreditur, et pergit ad imperium regis sanctus David. Sentitis, ni fallor, aliquid in his clausum contineri, ut sciat's perinde pulsandum vobis, quatenus aperiat. Samaritam dicunt *custodiam* interpretari. Adsit igitur egredientibus nobis custodia, ut egredi possimus ad portam quæ respicit ad Orientem. Adsit, inquam, et ipsa duplex; et prima prudentia, et secunda fidelitas sit.

IV. Talem enim describit Dominus dispensatorem, qui super familiam suam constitui debet, ut sit fidelis, ne eum injustitia corrumpat; sit prudens, ne eum ignorantia fallat (*Matth. xxiv, 45*). Sit et prudens in agendis, fidelis in expendendis. Ut et quæ desunt, caute acquirat; et quæ adsunt, juste expendat. Sit denique prudens, ut quicquid agendum est, secundum rationem agere sciat, et sit fidelis, nihil contra rationem agere volens. Hac gemina custodia egredientes nostri, secure egredi possunt ad portam, quæ respicit ad Orientem. Ut eo modo operationem exercent exteriorem, quo digni sunt æternam promereri mercedem. Quia in eo quod prudentes sunt, quæ mala sunt, præcavent, ut immunes sint a supplicio : in eo quod fideles sunt, quæ bona sunt, exercent, ut digni sint præmio. Hæc itaque porta est, quæ respicit ad Orientem : actio videlicet sancta, tam aliena a malo, quam ornata in bono : illum sempiternum in mercede habitura Orientem, de quo propheta : *Ecce, inquit, Vir Oriens nomen ejus* (*Zach. vi, 12*). Ut quibus Christi amor suavis est in operatione, sit et visio ejus luminosa merces in retributione.

V. Sed et novitiis nostris adsit custodia duplex, ut et ipsi a Samaria venire in Bethlehem possint. Plenus videlicet erga mundum contemptus, et perfectus ad religionem affectus. Dum enim duæ sint pestes, quibus affecti fuerunt in sæculo, tumor videlicet elationis, qui eos erexit in mente, et fetor corruptionis, qui deonestavit in carne; geminum in sancta Bethlehem contra hæc duo mala antidotum inveniunt; vilitatem humilitatis, quæ in corde eorum perimat vanitatem; et rigorem asperitatis, quæ in corpore voluptatem. Sed ut æquanimitè novæ vitæ exercent aspera, oportet ut plene vetustæ vitæ contemnant suavia, et odio habeant perfectæ, quam in sæculo amabant vanitatem, quatenus fructuose diligere possint sanctæ, quam inchoaverunt, religionis vilitatem. Hic est panis geminus, qui, in hac eis, ad quam venerunt, domo est apponendus. Hujus videlicet mundi contemptus, et sacræ religionis affectus. Quibus, si perseverantia adfuerit, ut in utriusque hujus bonitate persistent, habent procul dubio et tertium panem, ut amicus vester, qui venit de via ad vos, de regione longinqua, ubi dissipavit omnem substantiam suam vivendo luxuriose, ubi et porcos pavit,

diutinum egestatis detrimentum. et famis sustinens periculum, his tribus panibus reficiatur (*Luc. xi, 5; xv, 5*). Primus subcinericius est propter humilitatis vilitatem; secundus hordeaceus propter asperitatis rigorem; tertius triticeus est, pro eo quod major est per virtutem et robur perseverantiæ: et tam suavitatem quam præstat, et vigorem.

VI. Custodia etiam gemina necesse est, ut claustrales incedant muniti, quatenus internam videlicet quietem super omnia affectent. Et quidquid ei contrarium senserint, ab eo se posse, mente, ore et opere elongent. Sunt enim multi claustrales intus quidem positi corpore, foris discurrentes mente, ut ait Salomon: *garruli et vagi, quietis impatientes, nec valentes in domo consistere pedibus suis* (*Prov. vii, 21*). Et hoc corporaliter, dum singulis quibus possunt, horis, furtim foras egrediuntur. Spiritualiter autem, dum in interioribus cogitationum suarum affectibus apud se nulla hora in mente commorantur. En cur dixi claustrales debere super omnia quietem affectare: non modo corporalem in elaustris, sed et spiritualem in animo. Cuncta igitur quæ exterius accidunt, et huic suæ quieti contraria sunt, et maxime quæ ad eos non pertinent: necesse est, uti pro nihilo, si possibile est, ducant, quatenus eam et sapienter quærere sciant, et quæsitam atque inventam firmiter retinere queant. Numquam enim tranquille pausare poterunt, nisi sicut quietem internam amant: ita et universa, quæ ei exterius adversari considerant quibus valent modis, et maxime pro nihilo ea habenda effugiant.

VII. Hæc via vestra recta, o claustrales, ambulat per eam. Ut consequenter ambulare possitis super aquas redemptionis Judæ, quæ sunt celestes contemplationes animæ, quas in interna illa frequentare debetis quiete. In his aquis fidelis anima, in divinitatis confessione devota se excoquit: has etiam bibit, et in his nihilominus se abluit. Excoquit, ne cruda sit carni molliter acquiescens. Bibit, ne arida sit mundo enerviter succumbens, abluit ne immunda sit cum diabolo fortiter [*al. turpiter*] se prostituens. Sic in aquis istis a triplici Judæ eripitur calamitate. Excocta in eis, a carnis eripitur mollitie. Potata, a mundi protegitur seductione. Abluat, a diaboli liberatur pollutione. Tunc salvus erit omnis homo, quia ecce veniet. Vere tunc salvus erit omnis homo, quia et obedientiarum salvantur a desidia noxia, per bonam, quam exercent, actionem. Et novitii a vetustate prava, per sanctam, quam inchoant, novitatem; et claustrales a vagatione curiosa, per internam, quam frequentant, quietem. Possimus etiam in his verbis tripartitum vestrum intelligere exercitium, quia semper vel in lectione, vel in actione, vel in oratione esse debetis; si enim in Samaria fueris stans cum propheta super custodiam tuam (*Habac. ii, 1*) et, ut præcipit Salomon, omni custodia servans cor suum (*Prov. iv, 23*), a sanctitate secretæ cogitationis ad utilitatem egrediens exte-

rioris actionis. Fructum faciens sursum, dum sic radicem miseris deorsum: meditansque in matutinis boni operis in Domino, dum ejus primitus memor fueris super stratum mentis.

VIII. Egredieris ergo ad portam quæ respicit ad Orientem, sanctam exercens actionem, quæ digne pro meritis æternam percipiet retributionem. Venies et in Bethlehem, ut in loco pascuæ collocatus; per assiduitatem sacræ lectionis, in sensu illo quadripartito, historiali videlicet, allegorico, tropologico, anagogico suavem dulcedinem et dulcem percipias suavitatem cujusdam quadruplicis panis. Ambulabis quoque super aquas redemptionis Judæ, ut super aquas refectionis educatus internas illas devotiones in conspectu Altissimi deprecans, in spirituali confessione et pura exerceas oratione. Sic ornatus eris per exercitium bonæ actionis, impinguatus, per cibum studiosæ lectionis; potatus, per devotionem puræ orationis. Ut primum habeas ad necessitatis subsidium, propter proximum; secundum ad animæ tuæ pastum, propter teipsum: tertium ad internum affectum, propter Deum. Cumque hoc modo sobrie, juste et pie vixeritis in hoc sæculo, secure poteritis expectare beatam spem et adventum gloriæ Dei (*Tit. ii, 13*), ut tunc salvus sit omnis homo, quia ecce veniet.

IX. Occurrit adhuc et alius sensus, quem vobis intimare proponimus, breviter tamen, quia valde diu in his demorati sumus. Si quid autem in verbis istis posthæc vobis quærendum videtur; si diligenter quæ dicta sunt considerare velitis, satis per vos ipsos reperire poteritis. Hoc autem est quod volo dicere. Unde et ego multum compatiar vobis, quia in tribulationibus estis magnis, et in asperitatibus multis. In quadam namque arctissima custodia vos video contineri: detineri dicerem, si vos in ea invitos esse viderem. Nunc vero, quia sponte in ea estis, continetis vos in ea, non detenti estis ab ea. Ait quondam sapiens quidam: *Fili, inser pedes tuos in compedes Domini* (*Eccle. vi, 25*). Quod jam fecistis et vos. Non solum illos interiorum affectuum pedes, in spirituales Domini vestri compedes inferentes, sed et corpus vestrum in strictissima exterius custodia coarctantes, atterentes illud in jejuniis, et attenuantes vigiliis; mortificantes membra vestra quæ sunt super terram (*Colos. iii, 5*), et carnem vestram cum vitiis et concupiscentiis crucifigentes (*Gal. v, 24*), usque ad hanc horam esurientes, et sitiennes, et laborantes manibus vestris (*I Cor. iv, 11*). Hæc est illa, in qua nunc estis, Samaria. Custodia videlicet non solum in corde, quod omni custodia servantes, et super vestram cum propheta custodiam stantes, parati estis quotidie imo continue suscitare Leviathan (*Job iii, 8*). Sed in arctissima, etiam in corpore, vos custodia tenetis: intra metas statutas semper vos et ubique pro loco et tempore compescentes, nihil in vobis vestrum reservantes, non linguam, ut quidquam sine lima loquamini. Non manus, ut aquam sine mensura detis.

vel accipiatis. Non denique pedes, ut quoquam nisi quo constitutum est, progrediamini. Sed videte ne contristemini, ne turbetur cor vestrum; nec vos tædeat, his pro adipiscendo regno cœlorum, asperitatibus affligi, et pedes vestros in hos compedes inferri. Quia exaudiet Dominus pauperes suos, et vinctos suos non despiciet (*Psal. LXXIII, 34*); sed solum vos compeditos sufferte, et statuet in loco spatioso pedes vestros (*Psal. xxx, 9*).

X. Ipse enim modo in vobis, ipse et vobiscum patitur. Ipse æterna vos tunc lætitia consolabitur. Ibi perennem per potestatem vobis conferens mercedem; qui hic temporalem, per compassionem, in vobis sustinet laborem. Tunc enim egredietur de hac Samaria; faciens vos egredi de ea, et deducet atque educet, ut præfatur sanctus David, de custodia (hoc enim sonat Samaria), animam vestram, ad constitendum nomini suo (*Psal. cxli, 8*). Egrediens videlicet ad portam in vobis, quæ respicit ad Orientem; ut per exitum de hac vita, ad luminosam et indeficientem illam vos perducatur retributionem. Et qui modo ambulat, in vobis, super aquas redemptionis Judæ, promovens vos de virtute in virtutem; secundum sanctas, quas tenetis, institutiones, et consuetudines quas non immerito aquas redemptionis Judæ dixerim, pro eo quod animam a mollitie carnis, a blanditiis mundi, ab infestationibus diaboli redimant. Tunc in vobis in Bethlehem veniet, satians vos in manifestatione gloriæ suæ, disponens vobis, sicut ei disposuit Pater suus, regnum (*Luc. xxii, 29*), ut edatis et bibatis super mensam suam in regno suo.

XI. De Samaria egredietur ad portam, quæ respicit ad Orientem: de Oriente veniet in Bethlehem: de bona vos vita, ad bonam perducens mortem. Non enim potest male mori, ut vulgo dicitur, qui bene vixerit. De morte bona ad requiem, quæ erit in anima, beatam. Et sic animæ simul ac corpori in domo illius vivifici panis, in qua suos faciet discumbere, et transiens ministrabit illis (*Luc. xii, 37*), felicitatem conferet sempiternam. Tunc salvus erit omnis homo, quia ecce veniet, quia omnis qui in unoquoque nostrum modo est, tam in mente quam in corpore motus, secundum rationem se habens, ad remunerationem pertinet. Nec capillus etiam de capite vestro peribit (*Luc. xxi, 18*); vel minima, scilicet bona quæ in mente fuerit, cogitatio sine mercede non erit. Ibi vestrum, quod nunc tenetis, silentium, ibi jejunia vestra, ibi vigiliæ, ibi labores; ibi, ut breviter dicam, singula vestra, quæ modo frequentatis, exercitia bona, quasi quidam boni morales operarii, qui nunc strenue in vinea hac operantur, suos accipient denarios (*Matth. xx, 10*). Nec id in vobis tunc alienum erit a mercede, quod nunc vacuum non est in vobis a bono opere.

XII. Et vide si non et ipse Dominus hoc se promittat ordinæ in posterum acturum: *Ubi*, dicit: *cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, et glori-*

A *scabo eum. Longitudine dierum replebo eum, et ostendam illi salutare meum (Psal. xc, 15). Cum ipso sum in tribulatione; manens vobiscum, et comes individuus assistens vobis, in hac, de qua multa dicta sunt, Samaria. Eripiam eum; in porta videlicet vobiscum incedens, et vos præcedens. Illa, inquam, porta, quæ respicit ad Orientem. Quia cum dederit dilectis suis somnum; ecce hæreditas Domini (Psal. cxvii, 3). Hæc porta est quæ ducit ad civitatem; sed præ angustia, quæ inest ei, ferrea dicitur. Et quia non est homo qui non videat mortem (Psal. lxxxviii, 49), ultro se aperit. In illa, inquam, porta eripiet eum, ne circumveniamini in illa hora ab accusatore calido; ne rapiamini ab hoste violento. *Et glorificabo eum; requiem vobis conferens in Oriente, quiescente anima nostra post mortem. Longitudine dierum replebo eum; in Bethlehem videlicet, quæ est in dextera sua, perenni vos illa satietate implens, cujus profecto satietatis, sicut suavitas nescit fastidium, sic et æternitas ignorat defectum. Et ostendam illi salutare meum, ut in ostensione salutaris hujus, homo in vobis omnis salvetur; dum omnia, quæ in vobis rationabiliter pro ejus nomine, sive in voluntate ejus posita, seu in effectu operis expleta sunt; in salutem in se Dominus æternæ conservat mercedis. Et ipse vos Dominus in hac modo vestra Samaria consoletur, egrediens comitetur, et per portam quæ ducit ad Orientem, perducatur vos ad Bethlehem (ubi eo veraciter, quo perenniter salvemini) ipse, in quo salus nostra singularis, plena consolatio, solum refugium, unica spes, protectio firma, beatitudo æterna Deus ac Dominus noster Christus Jesus, qui est cum Patre et Spiritu sancto benedictus in sæcula. Amen.**

SERMO XIX.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

De prostratione quæ eo die fit in capitulo.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Cur pronuntiata Nativitate Filii Dei, ex Martyrologio, corpora prosternantur. — 2. Nativitas Christi gemina, æterna et temporalis, utriusque discrimen. — 3. Admiratio majestatis et devotio divinæ pietatis est causa profundæ humiliationis. — 4. Prophetæ ex stupore majestatis Dei in faciem prostrati. — 5. Qualem præparationem solemni festorum esse oporteat. — 6. Ornamenta mentis quænam potissima, et fructuose exercenda.

I. Quid est hoc, fratres, quod audistis, quid est quod fecistis? Lectum est coram vobis, quod nascitur Christus Filius Dei in Bethlehem Judæ. Hoc vobis legi audistis, et mox ut audistis, in facies vestras corruistis. Quod exterius auditum est, interius attractum est. Influxit hæc vox extrinsecus auribus vestris per sonum; sed illapsa virtus ejus mentibus vestris, movit eas per affectum. Magna certe vis vocis hujus, quæ statim ut auribus insonuit, corpora in terram prostravit. Quia et corda commovit, et non modicum, ut sit vox commotionis magnæ. Commota sunt corda ad admirationem, ad devotionem, et ad utriusque ostensionem prostrata sunt corpora ad humiliationem. Quis enim digne in auditu hujus vocis prolatae, in intellectu hujus audi

ta, sufficienter et ob immensitatem rei in admirationem erigatur stuporis; et ob suavitatem in devotionem accendatur amoris? ut perinde modicum videatur, ac omnino exiguum, quod ea audita, etiam corpora vestra ad humiliationem inclinantur prostrationis. *Christus Filius Dei nascitur*. Hæc est vox illa exsultationis et salutis (*Psal. cxvii, 15*), vox plane virtutis et magnificentiæ.

II. In his verbis, gemina unius ejusdemque Christi Jesu nativitas declaratur. Una ex Deo Patre est; altera ex homine matre. Quis geminam esse Christi nativitatem audeat contradicere? Prorsus nemo eorum duntaxat, qui in confessione veræ fidei sani sunt. Natus ex Deo Patre Deus: nascitur ex virgine matre homo. Ibi ab æterno, et sine matre, hic in tempore, et sine patre. Ibi sine initio: hic sine exemplo: utriusque nimirum nativitatis magnitudinem, singulari penitus attestante prærogativa. Quia et divinitas incomprehensibilem clamitat Patrem: et virginitas admirabilem **71** prædicat Matrem. Porro, sicut magnum quid est natum tueri ex Deo Deum: sic videre Christum nasci ex homine hominem, suavissimum. Quia ibi non sublimatus, sed sublimis in forma Dei, et ipsi per omnia cœqualis: hic tam humilis, ut in humiliata forma servi, altissimus humillimus, temporalis æternus; magnus et immensus, parvus, et modicus sit. Illud itaque intueri magnum et admirabile, et omnino incomprehensibile: hoc autem pium, et supra modum suave et dulce.

III. Prosterni nihilominus toto corpore in terram, quis magnæ humilitatis neget indicium? Hæc itaque tria, in his quæ hic legi, audivi, et fieri vidi, notanda considero: admirationem, devotionem, humiliationem. Prima duo, in his, quæ legi, audistis; tertium [al. videlicet] vero in his, quæ ipsi fecistis, cadentes videlicet in facies vestras, toto in terram corpore prostrati. Quid enim est quod magis admirari debetis, quam id quod sine quantitate tantum est, sine qualitate tale, quod sicut est, nec ore exprimi, nec corde valet comprehendere? Hoc autem est æterna illa Patris et Filii æqualitas; æqualisque eorum æternitas, in quorum una Deitate cum unus generet ingenuus, alter generetur; non generans generante, nec genito gignens prior est in aliquo, vel major; nec gignente posterior genitus, vel minor. Quod item cui magis [al. nulli assertive] devotus, magisque debes esse obnoxius, quam humilitati naturæ? plenum siquidem omni suavitate et dulcedine Deum hominis conditorem intueri factum hominem propter hominem. Illud itaque ad celsitudinem pertinet majestatis, quam admireris per stuporem: hoc autem ad suavitatem pietatis, cui devotus sis per amorem. Et propter hæc duo in verbis istis, quæ audistis, in facies vestras cecidistis. Quod enim lectum est: *Christus Filius Dei, majestatis sonat celsitudinem*: quam, ut dixi, obstupescas: quod vero statim ibi adjunctum est: *In Bethleem Judæ nascitur*: pietatis ostendit dulcedinem, quam jure ames. Merito, his auditis, pro-

A strati terræ incubuistis: ostendentes vos audita majestate stare non posse, nec debere.

IV. Quem enim tanta celsitudo, cum intonat, stare permittit? Quem item tanta dulcedo, cum demulcet, ad prostrationem non trahit? Prophetæ illi eximii Ezechiel, Daniel, et alii aliquid de hac aliquando majestate, seu visu, seu auditu perciperunt; sed nunquid percipientes steterunt? unus eorum prout potestis legendo intelligere, visa similitudine gloriæ Domini, *cecidit in faciem suam* (*Ezech. ii, 1*); alter vero, ut verbis ejus utar, *visionem ut vidit grandem, non remansit in eo fortitudo. Sed et species ejus immutata est, et emarcuit, nec habuit in se quidquam virium. Sed jacebat consternatus super faciem suam, vultusque ejus hærebat terræ* (*Dan. x, 8*). Et post pauca: *Dissolutæ sunt compages meæ, et nihil in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur* (*ibid. 16*). Quatuor quoque animalia, et viginti quatuor seniores in Apocalypsi ceciderunt proni in terram coram Agno, quia omnes sancti in consideratione humilitatis illius Agni mansuetissimi, qui tollit peccata mundi, ex amore se humiliant, illum infra omnia humilem videntes: et ipsi coram illo nullatenus superbire præsumentes. Igitur et illi, et isti prostrati sunt: admirantibus illis potestatem, istis vero amantibus pietatem. Sic et vos auditum nomen majestatis prostravit stupefactos; pietatis vero, devotos. Et quidem justissimum, ut audita humilitate vestræ in eo sumptæ naturæ, vos ex amore, ad agendas ei gratias prosternatis in terram, qui pro vestra salute de sublimi illo palatio se humiliavit usque ad terram. Intellexi itaque admirationem vestram: et in stupore comperi devotionem vestram, et in amore vidi humilitatem vestram, quia et vos eam ostendistis in prostratione.

V. Sed hoc quod dicitur: *In Bethleem Judæ nascitur*; non ad hodiernam, ut scitis, sed ad crastinam pertinet diem. Die autem crastina oportet vos multum esse devotos, nec tamen vos ideo hodie decet esse otiosos. *Hodie namque sciatis quia veniet Dominus, et mane videbitis gloriam ejus* (*Exod. xvi, 7*). Habetis in his verbis paucissimis quid hodie agere debetis; quod die crastina percipere poteritis. Nam hodie scire debetis, ut cras videre possitis. Et quid est, quod veniet hodie te scire, nisi ad futurum te ejus adventum præparare? Nam mihi videtur, quod, eo dominum suum servus venturum ignorat, quo venienti ut digne suscipiatur, quæ sunt necessaria, præparare dissimulat. Scitis profecto quanto, qualique contra hanc festivitatem, viri sæculares, apparatu insistant. Tot genera ciborum et potuum, tot ornamenta vestium, et alia, quæ ad decorem et lætitiâ pertinent temporalem, sollicitè præparare non omittunt. **72** Verum, cum hæc omnia spectent ad corpus, Deus noster spiritus est. *Nam spiritus est Deus, et qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare* (*Joan. iv, 24*). Testimonium hoc verum est. Ita necesse est, ut qui ei student placere, in spiritu placeant et veritate. Non

ergo nitorem vel delectationem requirit temporalem, sed splendorem et suavitatem in vobis desiderat spiritualem.

VI. Hæc studete habere apud vos; et ostenditis vos scire quod veniat. Facite voluntatem patris vestri, qui in cœlis est (*Matth. xii, 50*): et in domo vestra panibus abundatis. Studete etiam vino potari compunctionis, et infundi interius gratia sapidissimæ devotionis, ut comestus prædictus panis in stomacho mentis ad spirituales ejus sanitatem dirigatur; nec dicere jam poterit quis, quin abundetis et potu. Quod si arma induimini lucis, ut in die honeste ambuletis, honeste ambulantes maxime ad eos, qui foris sunt (*Rom. xiii, 13*): qui vos negabit apparere in vestitu nitido, et habitu splendido? Hæc omnia delicix mentis sunt, non ventris: ornamenta cordis, non corporis. Et fructuose atque utiliter exercentur intus, pompose et inaniter ostenduntur foris. In his scitote hodie, quia veniet Dominus: ostendentes vos scire esse venturum, dum tales vos exhibuistis contra ipsum, cui sit honor et gloria in sæcula. Amen.

SERMO XX.

ITEM IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

De sanctificatione et munditia, qua videamus majestatem Dei in nobis.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Qualis munditia vel sanctificatio nobis paranda sit. — 2. Ut religiosi soli habitare dicuntur, ex quadam prærogativa familiaritatis divinæ. — 3. Sanctificatio servatur munditia et actione bona: reparatur confessione. — 4. Commendatur munditia carnis, instantia boni operis, frequentatio sacræ confessionis. — 5. Occultatio peccati quantopere Deo displiceat, præsertim mortalis, et proprietatis in religiosis. — 6. Voluntas nostra conformanda et submitenda divinæ. — 7. Quid scire, quid ignorare Dominum venturum. — Alio Dei majestas, et alio oculo inspicienda infirmitas, qua nostrum omnem aufert languorem.

1. Sicut nocte hac, dilectissimi, invicem communiatis: Sanctificamini filii Israël, et estote parati (*Luc. i, 35*). Admonitio certe valde salubris: Sanctificamini et estote parati. Et sanctificari, parari est. Qui veniet sanctus est. Quia quod nascetur ex te sanctum, ait angelus ad virginem: et oportet sanctos esse, ad quos venit. Unde et in lege: Sancti, inquit, estote, quia ego sanctus sum (*Levit. xi, 44*). Ergo sancti sint, necesse est, ad quos venit, sicut et ipse sanctus est, qui venit. Non enim venit sanctus a corruptis; non purus ad immundos, non ad pollutos immaculatus. Sanctificamini ergo et vos; maxime qui filii estis Israel. Quomodo, dicitis, sanctificabimur? Audite paucis: sanctificatio vestra, munditia vestra est. Hæc enim, ut Paulus ait, voluntas Dei, sanctificatio vestra (*I Thess. iv, 5*). Ut autem nobis ostenderet quid sanctificationem vocaret, adjunxit: Ut sciat, inquit, unusquisque vestrum, vas suum possidere in sanctificatione et honore; non in passione desiderii; sicut et gentes, quæ ignorant Deum (*ibid. 4*). Quod omnino absit, et procul absit a vo-

A bis, qui nequaquam inter gentes reputamini, quæ ignorant Deum. Sed computati potius estis inter filios Dei: et inter sanctos sors vestra est (*Sap. v, 5*): ut jure filii Israel vocemini, et sitis (*I Joan. iii, 1*).

II. Intelligite de nobis spiritualiter dictum, quod in libro Numeri legitis: *Populus solus habitabit, et inter gentes non reputabitur* (*Num. xxiii, 9*). Verba sunt Spiritus sancti, prolata per Balaam; spiritualium Israelitarum, in quibus dolus non est, quæ estis vos, exprimentia prærogativam. *Populus, inquit, solus habitabit*. Et ut solus, attamen quodammodo non solus. Quia soli estis vos, in eo quod electi a Domino: et assumpti ab eo in proprios, a conventiculis estis sæcularium segregati. Sed omnino non soli, quia quot sanctorum vitas et exempla mente revolvitis; quasi tot concivibus et consortibus consociati estis. *Et inter gentes, inquit, non reputabitur* (*Apoc. xxii, 15*). Quia foris canes, mæfici; homines scilicet immundi, et operarii iniquitatis. Vos autem in interioribus thalami ejus conversamini; ob magnam dulcissimæ dilectionis teneritudinem: qua ei estis astricti, familiarius [al. quam elegisti] ei astricti et familiarius] secretis ejus consilii admissi. Et quid mihi de his, quæ foris sunt, judicare? (*I Cor. xv, 13*). Nonnullos etiam illorum, qui intus in corpore Christi sunt, et ejus per fidem membra fiunt, in hac 73 erga eam familiaritate vos præceditis [al. præceditis], et longe exceditis [al. exceditis]; quia cum ipsi membra sint, vos ejus viscera estis. Præ ipsis estis dilecti, et in ferventiore vos habet charitate, et in majore apud seipsum familiaritate. Videte quantum necesse est, ut sciat unusquisque vas suum pressidere in sanctificatione et honore, qui tam tenere estis ab eo dilecti, et in tanta familiaritate apud eum habiti. *Non in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorant Deum* (*I Thess. iv, 5*).

III. Et quidem non multum indigetis commoneri super his, sed ita modo nobis intercidit, ut hæc breviter attingeremus, quia, quem habemus in nobis, sermo de sanctificatione, loquitur de munditia carnis. Obtinet et locum in ea actio bona, quæ non tibi sufficit, ut corpore mundus sis, nisi et in bono fueris opere ornatus. Cum te utrumque bonum habere oporteat, et utroque pro viribus pollere, quatenus unum foris exerceas propter proximum; alterum vero in te habeas propter te ipsum. Alioquin non est plena sanctificatio vestra. Nonne utrumque simul conjunxit, et neutrum sanctificationi deesse voluit, qui ait: *Sanctimonia et magnificentia in sanctificatione ejus*? (*Psal. xcvi, 6*). Quod si forte in quovis eorum aliquid, ut nonnunquam evenire solet, detrimentum incurreris: nescio melius consilium, quam ut ad remedium confugas confessionis, quia et ipsa pertinet ad sanctificationem. Quod quidem consilium ab ipso didici, qui asserit: *In exitu Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro: factam esse Judæam sanctificationem ejus* (*Psal. cxlii, 2*). Interpretationem nimirum Ju-

dæ eo plenius agnoscitis, quo id devotius ex usu quotidiano frequentare soletis. Si ergo te, qui mente soles videre Deum, carnalium forte titillationem ad tempus, tenebræ obscuraverint; si a bono opere alienus ille vitiorum populus, quem auxiliante Domino supplantare quondam solebas, te cessare fecerit: exeunti tibi ab Ægypto harum tenebrarum, exeunti etiam tibi ab hujus populi barbari dominatu, sit Judæa sanctificatio tua, ut per humilem et puram recuperes confessionem, quod tibi videris ad horam perdidisse, vel per suggestionem in carne, vel per teporem in actione.

IV. Multa quidem et alia ad sanctificationem pertinentia in sacra passim Scriptura reperire potestis, sed quia de exteriori hac, quæ imminet, loquimur festivitate, de hac quoque, quæ etiam ab hominibus videri potest, tractamus sanctificatione, quæ ut in auctoritate sacri eloquii nobis occurrit, triplex invenitur. Munditia videlicet carnis, instantia in bono opere, et sedulitas in bona confessione. Prima te faciet mundum, secunda ornatum, tertia recuperabit, si quod forte vel in munditia vel in ornatu, fuerit amissum. Magna certe sanctificatio, confessio vestra; et quæ bona destructa reparat, et recuperat perdita: fracta consolidat, et in integrum restituit collisa. Frequentate eam assidue, exercete indesinenter, et maxime cum festa præcipua instant, ut eo mente, in eis, sitis jucundiores, quo per confessionem fueritis puriores; eo etiam, quietiores in conscientia, quo, ipsa plenum vobis afferente testimonium, nihil a vobis recordamini commissum, quod non sit, et ei, cui debetis, et eo modo, quo debetis, per confessionem revelatum. Nunquam enim mens quieta erit, quandiu peccatum aliquod in se habet coopertum; semper quippe recordet conscientia, vermem in se habens, et ubique circumferens corrodentem, et ignem ejus interiora depascentem. Et quemadmodum ægrum illum pronuntias, et omnino infirmum, quem noxiis vides humoribus inflatum, nec ullatenus ad aliquam posse pertingere sanitatem, nisi prius noxium omnem, quo lethaliter inflatus est, evomuerit morem, sic nihilominus judica confidenter et istum prævalido languore obsessum, nec ullam ei patere posse viam salutis, nisi venenosum prius phlegma, quod in mente, per peccati contraxit absconsionem, internæ evomuerit corruptionis.

V. Scitote præterea, dilectissimi, Deo nihil adeo displicere quam absconsionem peccati. Displicet quidem ei, quod peccatum commisisti; sed multo plus, quod commissum abscondisti; et id per confessionem ad tuam absolutionem delegere noluiti. Peccati namque absconsio tanti ponderis est coram Deo, ut non solum abscondentem judicet pœna dignum, sed et eos nonnunquam inter quos conversatur, a pœna alienos esse non sinat. Nec a me, in hoc dissentio; si in mentem vobis venerit verax illa historia de Achan filio Charmi (Josue VIII), qui solus quidem ut scitis, peccavit, sed quandiu pec-

catum coopertum fuit, populo etiam innocenti non parum obfuit. Nam coram hostibus suis populus stare non potuit, donec peccatum et proderetur, et proditum puniretur. Quid enim dicit Scriptura? *Filii, inquit, Israel prævaricati sunt mandatum, et usurpaverunt 74 de anathemate (ibid.)*. Notate, quæso, diligenter hæc verba. Ecce quomodo filii Israel dicuntur usurpasse de anathemate, cum solus usurpaverit Achan. Et adjunxit Scriptura: *Ira- tusque est Dominus contra filios Israel (ibid.)*. Solus Achan mandatum prævaricatus est; et non solum contra illum, sed contra filios Israel Dominus iratus est. Usurpasse dicuntur de anathemate, pro eo quod inter eos usurpatum est: magis autem quod [al. sicut] sit ipsis etiam nescientibus inter eos usurpatum: ita inter eos quoque et absconditum est. Unde et ait Dominus ad Josue: *Peccavit Israel, et prævaricatus est mandatum meum: tulitque de anathemate et suavitatis sunt; atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua, nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum, qui hujus sceleris est Reus (ibid. 11)*. Item: *Quicumque, inquit, in hoc facinore est deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua, quoniam prævaricatus est mandatum Domini, et fecit nefas in Israel (ibid. 15)*. Hoc autem factum, quod ego vobis modo ad terrorem propono, posuerunt quondam, ut legitis, principes legationis Israel filiis Ruben et Gad, et dimidiæ tribui Manasse, quando dixerunt: *Nonne Achan filius Zare præterivit mandatum Domini, et super omnem populum iram incubuit? (Josue XXII, 20)*. Et ille erat unus homo. Atque utinam solus periisset in scelere suo. Absit ut inter vos sit aliquis prævaricans mandatum Domini, quod transmisit per Josue, ut tollat ullus [al. ullus eorum], qui inter vos sunt, de anathemate; et maxime, ut furetur, et mentiat, et abscondat inter vasa sua.

VI. Quod est hoc anathema, quo pollutus est populus, nisi hic mundus, in cujus significatione dictum est ad eos: *Sit civitas hæc anathema, et omnia quæ in ea sunt? (Josue VI, 17)* quæ quidem verba illè vobis exponit discipulus quem diligebat Jesus: *Nolite, inquit, diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt (1 Joan. II, 15)*. Et tu si peccatum aliquod mortale, quo mundi hujus incessanter solent involvi amatores, commiseris, et illud per confessionem non detexeris, sed apud te intra arcana conscientiae celaveris: et maxime cum aliquid, quod prohibitum in proprietate, in occulto possederis, nimirum de anathemate urbis Jericho tulisti, et quod pejus est intra vasa tua abscondisti. Sed miserere tui, miserere et eorum inter quos conversaris, ne forte cum solus peccaveris, non solus puniaris: involvente Domino, justo quidem, sed terribili judicio suo pariter tecum in peccato tuo contubernales tuos, etiam innocentes, non tantum pro eo, quod iniquitas a te commissa est, quantum

pro eo quod a te inter eos conversante, et intrante, atque exeunte abscondita est. Hæc, fratres, etsi dicta sint ad vos, non tamen dicta putetis propter vos. Sed dum confessionis utilitatem ostendere nitimur, hæc et fortasse non infructuose, licet non propter vos, qui modo præsentés adestis, sed propter quosdam tamen, quos habere adhuc poteritis inter vos, occurrerunt.

VII. Sanctificamini itaque hodie, filii Israel, hac triplici sanctificatione: ut sitis corpore mundi, in bona conversatione ornat, et in confessione puri, et hoc modo purificati et parati. Quomodo, dicitis, erimus parati? Ecce quomodo. Exhibete vos promptè ad voluntatem Dei, et devotos: ut in nullo ei contrariae præsumatis: sed vos vobis ex toto renuntiantes, ejus vos nutibus semper et ubique committatis. Talem se senserat, qui dicebat: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum* (Psal. lvi, 8). Præsto fuit ad omnem voluntatem Dei sui, id volens quod voluit ipse: id etiam agens, quod, ut ageret, præcepit ipse. Unde et addidit: *Cantabo et psalmum dicam Domino* (ibid.). Hilarém se fecerat in expletione voluntatis divinæ datorem, qui se asserit cantare, et psalmum dicere Domino. Hilaritatem quidem ostendens per canticum, et donum per psalmum. Cantare autem, ad exultantem; psalmum dicere, pertinet ad operantem. Hanc formam præparandi vos, præfixit vobis dux ille vester, et Dominus, qui non venit ut faceret voluntatem suam, sed ejus, qui misit illum (Joan. vi, 38); *factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* (Phil. ii, 8). Videtis itaque quod virtus et amor obedientiæ vos efficit paratos, quoniam nullatenus paratus est, qui ad obediendum devotus non est.

VIII. Sanctificamini igitur, filii Israel, et estote parati, quia in die crastina, videbitis majestatem Dei in vobis. Sanctificari quoque et parari, hoc est hodie scire quia veniet Dominus, sicut e contrario, a bono opere tepercere, commissa peccata operire, præceptis seniorum nolle parere, quod Dominus veniet quodammodo ignorare est. Si hoc modo scientes [al. scientes fueritis], quia hodie veniet Dominus, mane videbitis gloriam ejus; et si sanctificati hodie fueritis et parati, die crastina videbitis majestatem Dei in vobis. Item dicitur (259) quod *Descendet Dominus crastina die et auferet a vobis omnem languorem.* **75** Certe quando majestatem et gloriam Domini videbitis, consolabitur vos, et omnem auferet languorem a vobis. Quia in visione tantæ majestatis, et gloriæ nullus poterit languor locum habere. Sed nunquid alia majestas ejus, alia gloria ejus? Absit. Unum enim idemque in eo majestas et gloria ejus est. Attamen cum aliud non majestas ejus, aliud gloria ejus; aliud tamen, quantum ad nos videtur mihi esse, videre vos simi-

pliciter gloriam ejus, atque aliud videre majestatem ejus in vobis.

IX. Viderunt enim quondam sancti Patres nostri, multifariam multisque modis, majestatem ejus; sed non eo modo viderunt eam in se ipsis, quo vobis promittitur, quod eam visuri estis die crastina in vobis, quam et videbitis unitam vobis. Quando Verbum caro factum est (Joan. i, 14), quando in similitudinem hominum factus, et habitu iuventus est ut homo (Philip. ii, 7): tunc visa est illa majestas in vobis, quod crastinæ, ut scitis, diei specialiter reservatum est. Nonne ipse majestas sua? Plane ita est. Quod si ita est; imo quia ita est, cum videtur populus ejus, bone videtur et majestas ejus? Et nonne die crastina videbimus Deum, quando dicemus: *Visibiliter Deum cognoscimus?* (260) in quo tunc visibiliter cognoscetur, nisi in eo quod visibile habebit, quod et habebit ex vobis? Die igitur crastina videbimus majestatem Dei in nobis, quando dicemus: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. i, 14). Quando et festinanter venient pastores in Bethlehem (Luc. ii, 15), ut et ipsi videant, quod factum est Verbum: quod nisi factum esset, videri ab eis non posset. Mane etiam videbitis gloriam ejus, quando dicemus (261): *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre.* Videbimus die crastina majestatem Dei in nobis; sed in infirmitate nostra, sicut et gloriam in ignominia nostra. Ita videbimus mane, ita videbitis et crastina die.

X. Et tunc poterit veraciter dici de vobis: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis* (Luc. x, 23); et eo præsentim modo, quo vos videtis. Quia cum alius in vobis sit oculus, quo in uno eodemque mediatore Dei et hominum, Deo et homine, Domino nostro Jesu Christo, majestatem videtis et gloriam; alius vero quo infirmitatem et ignominiam, sic utrique in eo naturæ et assumpti et assumptæ proprietatem conservatis, ut personam nequaquam geminetis. Descendet etiam die crastina, et auferet a vobis omnem languorem, pro eo quod a mundo abstulit peccata sua, ut jure a Præcursore suo, Agnus Dei vocetur: *Qui tollit peccata mundi* (Joan. i, 29). Peccatum siquidem languor animæ est. Hic languor est, qui mundum prævalide usque ad Christi infecit adventum. Quia *agrotavit*, ut scitis, *filius viduæ, et erat languor fortissimus, ita ut non remaneret in eo halitus* (III Reg. xvii, 17). Sed pietate commotus venit vir Dei Elias, et suscitavit defunctum, et halitum reaccendit extinctum, ut impleretur, quod de isto nobis promittitur, quia ad vos die crastina descendet, et auferet a vobis omnem languorem, qui cum Patre et Spiritu sancto Deus est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXI.

ITEM IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

De spirituali Verbi ad animam adventu.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Internæ gratiæ accessus et

(259) In officio Eccles. Vigiliæ Nativitatis Domini.

(260) In præf. nat. Ex officio missæ.

(261) Ubi supra.

recessus quam dispensatorius sit erga electos. — 2. Sanctificandi filii Israel, id est cogitationes cordis ex sanctis ortæ desiderii. — 3. Sanctificatio interna per abstinentiam, silentium, quietem, vigiliam, studium sacræ lectionis, meditationem, fervorem boni desiderii. — 4. Postrema et ultima sanctificatio est perseverantia in oratione; cum recapitulatione præcedentium. — 5. Quanta cautela pellendo errori, et sollicitudo fugando torpori necessaria sit. — 6. Modus excipiendi et retinendi Deum hospitio. — 7. In accessu et recessu gratiæ uti se habendum est. — 8. Vespere comedere carnes, et mane saturari panibus, est hic sanctorum exemplis pasci, donec lux et saties gloriæ oriatur.

I. *Sanctificamini hodie, et estote parati* (262). In sermone præcedenti, fratres charissimi, de hoc humili Salvatoris nostri adventu quædam ad vos diximus, in quo per carnis nativitatem, sicut sacrosancta hæc, quæ modo instat, festivitas, repræsentat, apparere oculis mortalium, et ipse mortalis factus, dignatus est. Sed unusquisque vestrum convertatur modo ad seipsum; et quod dicturi sumus, in propria studeat experientia videre. Visitat vos interna gratia frequenter: accedens ad vos, et recedens a vobis; et in unoquoque tam videlicet accessu suo, quam recessu, **76** vestram salutem quærens. Nam accedit, ut exhilaratos efficiat, et recedit, ut avidos vos reddat. Videte, ut et digno jubilo glorificetis præsentem, et desiderio infatigabili quærat absentem. Et si totam vos oporteat circumire civitatem, per vicus singulos et plateas (*Cant.* III, 2): non vobis sit onerosum quærere quem diligit anima vestra. Tantusque erga eum, quem quæritis, ardeat amor, ut in quærendo non sit fastidio labor. Nullum habeat anima tua levamen, ipso absente; sicut nec gravamen sentiet, ipso præsentem, quia sicut sursum omni levitate portaris, et erigeris cum præsens est munere suo, ita et deorsum vergis et deprimeris, cum absens est pondere tuo.

II. Sensistis quidem sæpe, et experti hæc, quia nullatenus possunt filii Sponsi lugere, quandiu cum illis est Sponsus. Sed quando auferetur ab eis Sponsus, tunc jejunabunt (*Matth.* IX, 15). Nec mirum. Cum enim ipse auferetur ab eis: auferetur ab eis panis, et necesse erit jejunare eos, dum non habent quod manducant. Consulo ergo, ut sanctificent se hodie filii Israel, et sint parati. Quia si hoc egerint, securos eos facio, quia die crastina, videbunt majestatem Dei in se. Filii Israel internæ sunt illæ cordis cogitationes, quas ex se bona desideria a Spiritu sancto concepta, gignunt; quæ Deum per fidem, et sanctum fervorem vident. Neque enim per affectum se in eum extenderent, nisi prius per intellectum eum aliquatenus viderent. Hi filii Israel sanctificant et præparent se, ut sanctificati et præparati diem expectent crastinam cum omni sollicitudine. Quia tunc videbunt majestatem Dei sui in se; videbunt et gloriam ejus, qui etiam ad hoc descendet, quia isti in imo, illi autem in sublimi sunt. Ad hoc enim descendet, ut auferat ab eis omnem languorem.

(262) Ubi supra. Ex primo respons. vigil. nativ. Domini.

III. Sit prima eorum sanctificatio abstinentia: Ut cum viro illo desideriorum absterneant ab eo quod suave ventri, quatenus gustu attingant interno, quod dulce est menti (*Dan.* I, 8). Sit secunda, silentium oris, ut eo plenius verbum, quod ad eos dicitur absconditum, audiant; eo etiam perfectius, quasi furtive suscipiant aures eorum interni susurri venas (*Job* IV, 12), quo in se per gravitatem stabiliti diffuere per noxia verba refugiunt, et dum otiosis verborum fabulis non intendunt, vocem quasi auræ lenis (*Job* IV, 16), auditu illo interiore, percipiant. Sit tertia, quies ab exteriori [al. exteriorum] occupatione, quia in tempore vacuitatis scribenda sapientia est: et qui minorantur, actu percipient eam (*Eccli.* XXXVIII, 25). Cum dicat abyssus, Non est in me; et mare loquatur Non est mecum (*Job* XXVIII, 14). Sit quarta, instantia vigiliarum, ut postquam caro per abstinentiam fuerit afflicta, et mens per gravitatem silentii matura fuerit effecta, per quietem, ab occupatione exteriorum, internam tranquillitatem adæpta, per instantiam vero vigiliarum puritatem nacta internam, illam quoque, quæ intus lascivire solet, insolentem instabilitatem plene sedans, in quodam jam gaudeat die Sabbati, in claritate videlicet interni secreti. Sit conjunctum studium sacræ lectionis, in quo velut in speculo faciem suam videntes, quid eis adsit decorum, quod eis placeat. quid scidatis quod displiceat, deprehendant. Et tam ad illud agendum, quam ad hoc inveniendum totis viribus insistant. Sit sexta, pura meditatio, ut accensa promptæ cognitionis lucerna domum mentis everrant, et tam diu tota diligentia quærant, quousque dragmam perditam reperiant (*Luc.* XV, 8), in cuius forma, et Domini sui quærant imaginem et similitudinem deprehendant. Sit septima, fervor boni desiderii, ut viso tantillo lumine, quod inest imagini, inardescant amplius ad intuendam claritatem, quæ est in sole ipsius rei, et per impatientiam desiderium hoc ferre non sustinens, et tamen præ magnitudine descere non valens, quo longius differtur, eo magis et augeatur.

IV. Tempus est ut jam diutius non fraudentur a desiderio suo, sed sit eis octava sanctificatio, perseverantia in oratione; cui tandiu insistant, donec ipse, quem desiderando quærent, et quærendo desiderant, suavis et hilaris illabatur sensibus, spem eorum, et desiderium [al. spes illorum: desiderium] cordis eorum tribuens eis, et in voluntate labiorum ejus non fraudans eos (*Psal.* XX, 5). Sed intret ad illos, et cœnet cum eis, de illa claritate habitaculi, unde recentem venit, aliquid eis favorabile enarrans, non verbis obstrepens, sed affectibus blaudiens; non auribus sonans, sed cordibus illabens; non exterius proferens sermonem, sed interius infundens unctionem. Sic spinas et tribulos, quos in horto corporis nostri mater Eva plantavit, jejunium etsi non funditus eradicet, vel solo tenuis abscondit: silentium noxia in ore verba destruit. Quies

ab occupatione exteriori omnino in mente inquietudinem sedat. Puritas vigiliarum instabilem insolentiam, per sanctam maturitatem castigat, ut dein e sensum lectio illuminet, illuminatus sensus **77** affectum desiderii procreet, desiderium fervens puram orationem emittat, et eum, de quo lectio narrat, meditatio quaerit, desiderium invenit, puritas orationis apprehendat [al. apprehendit], perseverantia retineat, et dicat: *Tenebo eum, nec dimittam (Cant. iv, 3).*

V. Sanctificamini in his, o filii Israel, interiores, inquam, filii Israel et spirituales, et eo magis spirituales, quo interiores. Sanctificamini, dico, et estote parati. Porro paratos efficit hos filios Israel cautela et sollicitudo, ut venientem et per cautelam agnoscant, et per sollicitudinem apprehendant. Cautela procul pellit errorem, et sollicitudo fugat torporem. Multi quoque partum mentis suae visitationem putaverunt internae gratiae: et decepti sunt. Solliciti fortassis erant ut venientem gratiam apprehenderent, sed, quia ad agnoscendum prudentes non erant, dum se aestimaverunt Spiritus suscipere infusionem, instabilem cordis sui susceperunt cogitationem. Alii internae gratiae quando venit, visitationem agnoscunt, sed ad comprehendendum atque tenendum solliciti esse nesciunt. In deprehendendo quidem cauti, sed in comprehendendo nequaquam solliciti. Unde fit, ut statim eam amittant, quia, sicut repente venit, ita dum amplecti eam nesciunt, statim fugit. Sicut ex abrupto veniens: sic et sine mora recedens. Isti scientiam habent, sed sine zelo; illi zelum quidem, sed nequaquam scientiam (*I Rom. x, 2*). Ideo dixi utrumque illis adesse donum, qui parati esse volunt, cautelam et sollicitudinem, quatenus nec error eos fallat, quin agnoscant quando venerit, nec temporis negligentem et desideria reddat quin retineant cum venit.

VI. Aliquantulum, ut ita dicam, si tamen ita dicere audeo, est elatus hospes iste, de quo loquimur, et inde motum quemlibet dedignans, nisi multum rogetur, non perendinat. Nisi violenter cogatur, non manet: etiam manens, nisi fortiter teneatur, recedit et repente, dum nescis, evanescens elabitur. Sed quid in his agendum nobis sit, evangelici illi nos viri instruunt. Qui videntes quod finxit se longius ire, non simpliciter petierunt, sed, sicut scriptum est: *Coegerunt illum dicentes; Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies (Luc. xxiv, 29).* Vade, et tu fac similiter, ut dum sollicitus observator et discretor internorum motuum in te erumpentium, tam illorum qui fuerunt ad te, in te, quam qui fuerunt ex te, in te, senseris internam se velle gratiam subtrahere, apprehendens eum [al. eam], fortiter teneas, et firmiter stringas, et violenter cogas atque dicas: *Mane mecum, Domine, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies.* Hoc est, ad occasum, te abscondente, vergit in me internae claritatis sol. Mane mecum illuminans me; et accede, ne accrescant ignorantiae meae, si obscuro

(263) Ex officio Eccles. ubi supra.

ratur claritas mea: et multiplicentur delicta mea, si refrigescit charitas mea.

VII. Intrabit tunc, si tamen jam foras exierat. Intrabit, inquam, si tu intraveris. Et ideo intrabit tecum, juxta id, et *intravit cum illa.* Sed statim ut in fractione panis, in revelatione scilicet interni intellectus, apertis spiritualibus oculis mentis, cognoveris eum, evanescet ab oculis tuis. Quando autem taliter pro more suo, se erga vos habuerit, nolite contristari, nec turletur cor vestrum. *Vadit, inquam, sed iterum venit ad vos, et gaudebit cor vestrum (Joan. xvi, 22).* Et ideo in die malorum ne immemores fueritis honorum (*Eccli. xi, 27*), sed quando est gratia absens, ad mentem revocate dona, quae contulit praesens, et dicite: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, et aperiret Scripturas? (Luc. xxiv, 32.)* Et sit ut sic ex toto, nec in absentia lucis, tenebrosi; nec in absentia panis, sitis jejuni. Quia et vesperam hoc modo mutabitis in diem; et ad instar mundi animalis, ruminabitis, dum mandere non valetis. Haec vespera ad istud spectat, quo dicitur his spiritualibus filiis Israel: *Sanctificamini hodie, filii Israel, et estote parati.* Et item: *Hodie scietis quia veniet Dominus (263)* ut exere interim salvifacii sint, qui de ipsius rei absentia desolati sunt.

VIII. Haec vespera est, de qua ad hos rursus dicitur filios Israel: *Vespere comedetis carnes, et mane saturabimini panibus (Exod. xvi, 12).* Quid est vespere carnes comedere, nisi abscedente gratia, quae et luminosa est in eo quod per cognitionem nos veritatis illustrat, et ignea, quia per amorem nihilominus nos virtutis inflammat; abscedente, inquam, et se ad tempus subtrahente, delectabilibus sanctorum exemplis, mentis condire palatum, donec oriatur mane et suos summo illo diluculo, quo nos visitat, quos subito probat paululum (*Job vii, 18*), radios emittat: et ablatis a medio carnibus, quas vespere comedebamus, panibus nos satiet? Ad hoc pertinere arbitror, quod verbis aliis Sponsa dicit: *Paululum cum pertransissem eos (Cant. iii, 4).* Haud dubium quin custodes civitatis, et ea Sponsum quaerente, **78** absentem invenerit: *Inveni, quem diligit anima mea (ibid.).* Ut ipsos jam quodammodo poneret ad dorsum, dum ad ipsius dilecti pervenit amplexum, et interim omitteret edere sanctorum praecedentium quasi carnes: habens nimirum tam sapidos in donis visitationis suae, in approximatione, et adventu internae gratiae, non solum quos comedat, sed quibus satiatur, panes. Vespere itaque comedunt filii Israel carnes, et mane saturantur panibus, ut hoc modo sanctificentur et sint parati, quia in die crastina videbunt Dei maiestatem in se. De hac item vespera in eodem loco: *Vespere, inquit, scietis, quod Dominus eduxerit vos de manu Aegypti, et mane videbitis gloriam Domini (Exod. xvi, 6).* Non ergo nimis doleant filii Israel quando haec super eos vespera venit; sed recordentur, quia eduxit Dominus eos de terra Aegypti, sicque eis haec recordatio, nonnulla

erit in hac vespera consolatio, donec oriatur mane eis illud; in quo videbunt gloriam Domini, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXII.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

De interna gratia animam visitante.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Mane illud desiderabile, quo languor animæ et corporis auferendus. — 2. Absente gratia Dei adjutrice damna animæ tentationibus et infestationibus variis subjectæ. — 3. Præsentegratia interna, exoritur quies animæ et corporis, et subjectio spiritui. — 4. Totum hominem mire componit, firmat et ornat divina gratia. — 5. Effectus divinæ gratiæ conglobati mentem tranquillantis, purgantis, elevantis. — 6. Quis spiritualis animæ languor optabilis. — 7. Status animæ fruētis dilecto. — 8. In hac vita mortali accessus et recessus abundantis gratiæ secreto dispensatur. — 9. Qua de causa illa subtractio sanitatis internæ contingat in sanctis. — 10. Vicissitudo alternabit in nobis, donec oriatur dies expers occasus. — 11. Ut in mane illud æternæ gloriæ parandi sumus. — 12. Judæa et Jerusalem ex nominis etymo confessionem et pacem sonant. —

I. *Hodie sciatis, qui veniet Dominus: et vespere sciatis, quia Dominus eduxit vos de terra Ægypti* (264) (*Exod. xvi, 6*). Ut eum sciatis cum lumine venturum, qui vos quondam *de tenebris* (hoc enim nomen Ægypti sonat) *vocavit in admirabile lumen suum* (*I Petr. ii, 9*), sitque hujus geminæ scientiæ remuneratio beata et beatificans divinæ gloriæ visio; quæ tunc erit, quando, ex toto vespera abscedet, et mane illucescet. Cum quanta, putas exultatione interim isti filii Israel hanc expectant crastinam diem, in qua visuros se sperant Dei in se majestatem, in qua et descensurum sciunt ipsum Dominum, ut ab eis omnem auferat languorem? sed et mane illud, non cum modico gaudio expectant, in qua Dei se visures gloriam confidunt. O mane, in quo Dei videbimus gloriam! o dies crastina, in qua Dei videbimus majestatem! non quidem simpliciter, sed in nobis. In qua et ipse descendet, non ut aliquem, sed ut omnem a nobis tollat languorem. In hoc hodie, in ignominia fuimus, non in gloria; in infirmitate, non in majestate; non in sanitate, sed in languore. Ignominiam, contumeliosam carnis appello tentationem, infirmitatem, fluxam dico mentis instabilitatem. Languorem, multimodam utriusque appello ægritudinem.

II. Et videte, si non est ita. Absente namque gratia, ut unusquisque vestrum multoties sentit et experitur, carnis statim tentatio sævit. Hæreditatem dominæ præoccupare tentat ancilla. Delicate aliquando nutritus servus ille malus et piger, *contumax*, ut promittit Salomon, *sentitur* (*Prov. xxix, 21*). Evafuit; illicitam viro comestionem suggerit (*Gen. iii, 6, 17*). Insurgunt, et germinant, atque in immensum crescunt, ipsa rigante et excolente, quas in agro corporis nostri plantavit, spinæ. Et tribuli pungunt, et cruentant stimuli. Induitur caro putredine, et sordibus, et pulvere (*Job vii, 5*), ipsam denique colapizzare non cessat angelus Sathanæ (*II Cor. xii, 7*).

(264) Ex invitatoria vigiliæ Nativitatis Domini.

Hæc et in hunc modum alia gloriæ esse asseres, an ignominia? Mens quoque et ipsa, absente hac, de qua loquimur, gratia adjutrice, protinus infirmatur, effecta tanquam pulvis, *quem præjicit ventus a facie terræ* (*Psal. i, 4*). Levis videlicet, quam a vigore stabilitatis status rapit tentationis. *Carrula*, propter internam loquacitatem; *vaga*, propter inordinatam affectionem; *quietis* impatiens, propter dissolutionis, cui dedita est, motionem: *Nec valens in domo consistere pedibus* (*Prov. vii, 21*) affectuum suorum; suo ad ima pondere vergens; et **79** seipsam omnino portare non valens. In tam horrendum nonnumquam casum proruens, ut mons etiam in eam cadens defluat, et saxum transferatur de loco suo. Lapidés excavent aquæ, et alluvione paulatim terra consumatur (*Job xiv, 18*). Quod nimirum, ut scitis, tunc fit, quando sublimis in mente contemplatio, ad ima, dejecta dissolvitur, et robur internum in enervem debilitatem commutatur. Fortitudo etiam cogitationum, et mens fructuosa quondam et stabilis, dum modica spernit, sensim influente suggestionem hostili evacuata et dissoluta destruitur (*Eccli. xix, 4*). Quæ omnia ad infirmitatem magis pertinere, ut arbitror, asseres, quam ad majestatem.

III. Hoc etiam [*al. enim*] geminum malum, nunc maximum deputas morbum. Hanc inquam, infirmitatem ignominiosam, et ignominiam infirmam nonne fortissimum asseris languorem? *Ægrotat certe iste, imo pene usque ad mortem, et est languor ejus fortissimus, ita ut vix remaneat in eo habitus* (*III Reg. xvii, 17*). Sed erumpente hoc luminoso, de quo loquimur, mane: illucescente, et hac clara crastina die, illapso scilicet in mentem adventu internæ gratiæ, videbunt hi spirituales filii Israel Dei gloriam, qui suam primitus nimis horrendam viderunt ignominiam: qui suam in se intuiti sunt infirmitatem. Et utriusque ab eis descendens Dominus auferet angustias languoris, qui eos eatenus et in carne per subreptionem voluptatis, et in mente per levitatem oppressit instabilitatis. Percepto siquidem lætificante et vivificante ipsius adventu caro debilis et infirmæ subjicitur, spiritus roboratus et promptus dominatur, id est spiritus facta carnis valenter mortificat. Viriliter Job, cum malo suadentem conjugem audit, quasi unam ex stultis mulieribus locutam esse redarguens asserit (*Job ii, 10*). Refrenat spiritus jumentum suum; carnem suam, ne sit impetuosa, urget; et calcæribus, ne sit pigra, exstimulat; ne audeat pigritari excitata, nec reluctari retracta, nec, ut quondam solebat, audeat quæritare superfluum: sed nec murmurare, si aliquid ei negetur, etiam necessarium. Pro ludo habentur jejunia; pro re, quæ maxime frequentatur, vigiliæ; nuditas habetur pro fomento; paupertas possidetur pro summo oblectamento.

IV. Quodcunque denique durum reputatur et asperum, lene reputatur et leve. Quodcunque amarum et durum, suave efficitur et molle. Nonne hæc

gratia est Domini, quam in hoc mane intuemini? non visum elevat vanitas, non auditum inquietat curiositas, non olfactum inficit voluptas, non gustum ingurgitat edacitas, non tactum polluit impuritas, non alicujus membri motum reprehensibilem reddit levitas, composita sunt singula corporis membra, et coaptata, singula propriis officiis ordinate et decenter intendunt. Quod proprium habent in parte, in commune ad obsequium, in toto conferunt. Fulget vilitas in habitu, gravitas in vultu, puritas in affectu, maturitas in incessu, paupertas in victu, mediocritas in usu, utilitas in effectu. Et, ut brevi multa sermone comprehendam, in cunctis ejus motibus nihil omnino sit, quod vel humanum, vel angelicum, vel etiam divinum offendat aspectum. Nonne hanc admirabilem pulchritudinem diei affirmabis esse gloriam, quam tibi luminosum hoc mane intulit videndam? Mens, quoque visitatur, visitata mundatur, mundata ornatur, ornata impletur, impleta consummatur, consummata lætificatur, lætificata plena cum fiducia, etiam remunerationem præstolatur.

V. Sicque in pace in idipsum dormit et requiescit, singulariter in spe constituta (*Psal.* iv, 10). Fiunt omnia, in ea, prava in directa, et aspera in vias planas (*Isai.* xl, 4). Illuminantur tenebrosa, accenduntur frigida, et ne modum prætergradiamur, accensa temperantur, revelantur abscondita, respiciuntur præterita, aspiciuntur præsentia, prospiciuntur futura, excitatur sensus, clarificatur intellectus, inflammatur affectus, universa delectabilia mundi contemnuntur, contempta abjiciuntur, abjecta etiam oblivioni traduntur, cœlestia approbantur, approbata amantur, amata desiderantur, pro adipiscendia eis infatigabiliter insistitur, cuncta laboriosa levia deputantur. Fit mens præ amore liquefacta, præ desiderio anxiosa, et a terrenis segregata, in supernis fixa, studiosa in lectione, pura in oratione, dulcis in meditatione, suavis in speculatione, defsecata in contemplatione. Unum quidem semper et ubique in cogitatu, et affectu circumferens, unum diligens, unum amplectens, ad unum tendens, in uno requiescens, et charitate vulnerata quousque plene in æternum possideat, quem nunc quoque indeficienter amat. Omnia prorsus fastidians, nec in re aliqua sæculari ullam penitus requiem habens. Cum hoc in vobis sentitis, quid aliud quam **80** Dei in vobis majestatem videtis? Et dum hac gemina sospitate gaudetis, nonne omnem quodammodo a vobis, Domino descendente ad vos, languorem auferri sentitis? Nam omnem quodammodo hac die crastina languorem Domini a vobis auferet descensus, dum in tanto veritatis splendore, et virtutis ardore, tam in carne exstinguit voluptatem quam in mente tranquillat instabilitatem internæ gratiæ adventus.

VI. Potest etiam per languorem ipse cruciatus desiderii intelligi qui animam devotam plene penetrat et perforat, qua avidissime ad Redemptoris sui

præsentiam suspirat. Unde et ipsa in Canticis dicit: *Adjuro vos, filia Jerusalem, ut, si inveneritis dilectum meum, nuntiatis ei quia amore languo* (*Cant.* v, 8). Obsecrans animas devotas, et omnino contestans, ut, cum in oratione per puritatem Deum repperint, bonum ei propositum ipsius insinuent, desiderium atque anxietatem enarrent, eique misericordiam atque pietatem impetrent. Item in eodem Cantico amoris: *Fulcite me floribus; stipate me malis, quia amore languo* (*Cant.* ii, 5). Quia amore languet, floribus se petit fulciri et malis stipari. Quod aliud non est, nisi quod religiosa et pia anima, quo majorem in desiderio, quo erga suum flagrat Conditorum, tolerat cruciatum, eo sollicitius abundare satagit, quibus invitatur et floribus bonarum cogitationum ad interiorum affectum, et malis piarum actionum ad exteriorum fructum, Sciens probationem dilectionis operis esse exhibitionem.

VII. Habeat, frater mi, anima tua languorem hunc, ut conetur istam sibi vocem assumere [*al.* Habet, frater mi, anima tua languorem hunc, si communiter istam vocem assumere possit]: *Vulnerata charitate ego sum.* Hunc languorem descendens Dominus aufert, cum animæ quod desiderat confert; non quia vel tunc desiderare omittit, etiam postquam quod desideravit, accepit; sed quia, licet desideret videre, quem habet præsentem desideratum, tamen jam tenens, non anxie cruciatur propter absentem. Habens quippe apud se præsentem, quem non sine cruciatu desideraverat absentem, alleviatum quidem se sentit; sed ideo tamen non minus, imo plus fortasse quam antea diligit; et desiderando desiderat. Imitans jam in hoc ipsos angelos, de quibus dicitur: *In quem desiderant angeli prospicere* (*I Petr.* i, 12). Qui et semper prospiciunt, ne beatitudinem tantam omittentes, vel ullo saltem momento prospicere, maximum tolerant cruciatum. Et semper prospicere desiderant, ne tantam suavitatem atque dulcedinem non esurientes, mortale atque perniciosum incurrant fastidium. O mane, in quo replebimur misericordia Domini, videntes gloriam ejus! O dies, in qua mandabit et annuntiabit nobis misericordiam suam: ut et videamus majestatem ejus in nobis, et gaudeamus auferri languorem a nobis!

VIII. Apparet itaque visio hæc læta, et lætificans cum hoc mane, et cum hac crastina die aufertur, ipsa illucescente, et languor [*al.* qua aufertur illucescente iste languor], et quandiu mane apparet et dies fulget, tandiu durat et perseverat prædicta hæc gloriæ et majestatis divinæ visio, et languor ablatum locum non habet. Sed heu! quod tam cito et [*al.* istud] mane disparet, et dies declinat, ut sicut gaudere possumus in possessione præsentis claritatis, ita gemere nos oporteat in expectatione futuræ caliginis, exspectantes cum beato Job vesperam, et replebimur [*al.* replebor] doloribus usque ad tenebras (*Job* i, 4). Dies namque et mane

abeunt, et hæc omnia superius memorata, quæ cum eis venerunt, cum eis pariter recedunt. Evanescit læta visio majestatis et gloriæ, et mœsta se infert visio infirmitatis et ignominia, et qui ablati fuerat languor, redit; et sanitas, quia data non erat, sed commodata, recedit.

IX. Hoc esse puto quod de sancto patre nostro legimus, quia *ascendit Dominus ab Abraham, et ille reversus est in locum suum* (*Gen. xviii, 33*). Ita et tu reverteris ad locum tuum, cum Dominus ascenderit a te, colligens se in summis, et dimittens te in infimis, ut in teipso relabens, locum invenias ignorantia, infirmitatis et languoris. Quia ascendens Dominus a te, tulit secum gloriam suam et majestatem, et illam quam tibi, dum tecum fuit, contulit sanitatem. Hoc est quod deplorat sanctus David, revocans in memoriam bona, quæ quandiu cum eo fuit, ei Dominus contulit; sed ab eo ascendens subtraxit, et in locum suum reversum se ingemiscens, dicit: *Domine in voluntate tua, non in aliquo merito meo, præstitisti decori meo virtutem. Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus* (*Psal. xxix, 8*). Sed cum sic contigit, recurrendum ad eum est, si forte rursus permiserit se deprehendi, quia et hoc consilium sibi, quamvis turbatus, dedit sanctus David, et humilem hanc, quæ abeuntem revocaret, et converteret aversum, confessionem emittens, et dicens: *Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?* (*ibid., 10*.) Et nunquid in hoc aliquid profecit? Et quidem multum. Nam petens accepit, quærens invenit, et pulsanti apertum est. *Audivit siquidem Dominus, et misertus est mei; Dominus factus est adjutor meus* (*ibid., 11*). In quo ei misertus? In quo ei adjutor factus? In eo quod convertit planctum suum in gaudium, sibi conscidit saccum anum, et circumdedit eum lætitia (*ibid., 12*); auditam faciens ei mane misericordiam suam, ut in hoc mane viriliter stans, iterum videret gloriam suam, ut in hoc mane viriliter astans ei, et clare videns, non desidiose jacens, et in tenebris caligans, mandatam haberet in die misericordiam suam, quatenus majestatem ejus in se videret, et in eo, hac die descendente, omnem ablatum a se languorem gauderet.

X. Sic pius Dominus, rationabiliter et valde salubriter has suæ in nobis dispensationis vicissitudines alternans, dum aperit manum suam, omnia nostra impentur bonitate (*Psal. cxlv, 16*). Avertente autem ipso faciem suam, turbamur; auferente eo spiritum suum, desicimus, et in pulverem nostrum revertimur (*Psal. ciii, 29*). Sed ne ad nihilum redigamur, si diu ab eo deseramus, iterum ex more suo visitat nos in salutari suo, emittens Spiritum suum, ut creemur, et renovetur facies terræ nostræ (*Ibid. 30*). Erumpere nobis faciens denuo hoc mane, in quo videbimus gloriam ejus, et crastinam dans nobis illucescere diem, in qua videbimus majestatem

A ejus in nobis, descendens nihilominus in eadem die ad nos, ut omnem a nobis auferat languorem. Et hoc modo nobiscum nunquam agere cessabit, donec illa veniat dies, quæ non declinabit ad vespem, cui non succedet nox, quam nullæ tenebræ obscurabunt. Hæc est crastina dies illa, in qua delebitur omnino iniquitas terræ, et regnabit super nos Salvator mundi. Regnabit et in nobis evacuans omnem principatum, et potestatem, et virtutem tradens regnum Deo et Patri, ut et inimica destruaturs mors, et sit Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv, 24* et seqq.).

XI. Respectu diei illius tota hæc vita præsens hodie appellatur, in quo sanctificari studemus, et esse parati quicumque veraciter filii sumus Israel. Sanctificari a malo divertendo, esse parati bonum faciendo, ut evellendo et destruendo mundati, ædificando vero et plantando ornati, digni simus manere astare ei, et videre gloriam ejus; videre etiam majestatem Dei in nobis, ablata omni de medio, et penitus annihilata tam ignominia infirma quam infirmitate ignominiosa. Descendet Dominus in illa crastina die, auferens a nobis omnem languorem, ut sit nobis salus propitiatus non quidem aliquibus, sed omnibus iniquitatibus nostris; sanans, nec ibi, aliquas, sed ad omnimodam sanitatis perfectionem, omnes infirmitates nostras (*Psal. ciii, 3*); redimens de interitu vitam nostram, et coronans nos in misericordia, et miserationibus, atque replens in bonis desiderium nostrum (*Psal. ciii, 3-5*). O mane luminosum, in quo astat Psalmista Domino, ut videat! (*Psal. v, 5*.) O cras præclarum, in quo respondebit sancto Jacob justitia sua! (*Gen. xxx, 33*.) O mane, in quo ita replebuntur electi misericordia Domini, ut exsultent et delectentur [*al. lætentur*] in æternum! O cras! in quo de exilio ad regnum, de mœrore ad gaudium, de morte ad vitam egredientur veri confessores, et internam pacem mente et desiderio videntes [*al. videbunt*].

XII. Hæc enim sonant famosa hæc duo nomina; Judæa [et Jerusalem. Egredientur, inquam, et erit Dominus cum eis, et erunt per omnia constantes, videntes auxilium ejus super se. O dies benedicta, in qua non solum nos requiescemus, sed etiam requiescet Deus quousque modo laboratur in nobis. Laborat autem sustinens in reprobis. Huic diei benedicet, et sanctificabit eum, requiescens in eo, a labore duro, in quo ei modo in pravis moribus, et iniquis operibus, molesti sunt reprobi. Requiescet in eo et ab omni opere, quod patrarat (*Gen. ii, 2*), in his, qui ad æternam vitam præordinati sunt, quando perfectis in eis cælis, et terra, et omni ornatu eorum (*ibid., 1*), ipsis, de quibus loquimur, electis nulla inerat corruptio, nulla deerit perfectio, nihil aderit mali, nihil deerit boni, videntibus eis æternum in æternum. Cui sit honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIII.

IN DIE NATALI DOMINI.

De sublimitate incarnationis Christi, et de spirituali electorum profectu.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Nec ore digne exprimi, nec mente comprehendi valet incarnationis sublimitas. — 2. In unam personam creatura et Creatoris conventio quam stupenda. — 3. Quis natus, de qua, et quando pensiculatus consideranda. — 4. **82** Quam congruenter natus de Virgine, in Bethlehēm, tempore pacis. — 5. Violatores pacis remorantur, aut fugant Christum in se nasciturum. — 6. Quid sit lanceam et falcem converti in vomerem. — 7. Quantopere aversandum quod charitatem violat fraternam. — 8. Electos et reprobos una excipit sors nascendi: diversi mores vivendi. — 9. S. Joseph typus electorum, quorum meritum consistit in conversatione sancta, et fide recta. — 10. Corde credere, et ore confiteri, deinde probe conversari recta oportet intentione. — 11. Ascensus a Galilæa in Judæam et a Nazareth in Bethlehēm virtutum cardinalium signat exercitium. — 12. Non est decor boni operis absque rectitudine intentionis.

I. Exigit, dilectissimi, hujus sacratissimæ diei excellentia, exigit et devotio vestra ut inter vos hodie maxime non sileat lingua nostra, non ferietur verbum nostrum [al. cor vestrum]. Indignum namque est ut ea die laude Dei lingua cesset humana, qua ex carne virginea prodit Deus homo. Sed et injustum nihilominus est, ut vobis tam avidè petentibus panem vitæ, denegemus. Veruntamen, etsi mihi forte aliquid datum sit quod vobis apponam, non est, fateor, tanta in me vel profunditas in sentiendo, vel in proferendo facundia, ut venerandam hujus diei elegantiam, vel mente comprehendere, vel ore exprimere queam. Cogitans namque apud me, et recogitans, valvens crebro in mente et revolvens quod hac die evenit; non minus admirabile quam suave, non minus præcelsum quam pium, eo magis inde recogitandum intelligo. Et quod non modicum mirum est: quo plus inde comprehendo, eo minus jam quodammodo me comprehendisse deprehendo. Veruntamen ut quid dico, quo plus inde comprehendendo? quia hoc solum inde comprehendo, quod inde quidquam comprehendere non valeo. In hac eiquidem consideratione mea, in luce inaccessiblei accedo, solas, per eam, tenebras meas intuens; ipsam vero penitus intueri non valens. Sic mirabile sit hoc ex me scientia Dei confortata est, et non possum ad eam (*Psal.* cxxxviii, 6). Ipso mihi per eam notificante [al. innotescente] ignorantiam meam, ut sciam quid desit mihi, illud Philosophorum exclamans: *Scio quod nescio*. Quis enim, non dico, comprehendere, quod quidem omnem excedit sensum tam angelicum quam humanum; sed quis digne vel obstupescere potest, quod ex femina Deus natus est? quis satis miretur factum videus, omnium factorem, temporalem æternum, Verbum carnem, Deum hominem: et quia nimis longum est ire per singula, quæ in hunc modum sunt, in puero isto qui hodie natus est, et hominem accipere, incomprehensibile

(265) Al. in æterno vivat, temporalis in æternum; Forte semel in æternum redundat.

A illud, quod solius est Dei, et Deum illud humile quod solius est hominis?

II. O Deus, idem homo! O homo, idem Deus! Creator noster, filius noster, Deus noster, frater noster, conditor noster, caro nostra; Dominus noster, conservus noster, fortitudo nostra, infirmitas nostra, gloria nostra ignominia nostra, pastor noster, esca nostra, et multa in hunc modum. *Jesus Christus heri, et hodie: ipse et in sæcula: Jesus Christus* (*Hebr.* xxi, 8), ne geminetur unitas personæ; *heri*, ne natura assumpta extendatur æternitate; *hodie*, ne assumens includatur tempore; *ipse et in sæcula*, pro eo quod in æternum vivat, temporalis in æterno (265), in quo mortuus est, qui vivit in æternum; uno eodemque temporis momento, propter *hodie*, assumptis dominatur (266) gloriose una Jesu Christi persona in cælo; et propter *heri*, assumptæ, moritur ignominiose in ligno. Ecce Deus noster hodie visibilis apparet, cum dicat verax theologus ille: *Deum nemo vidit unquam* (*I Jean.* iv, 12). Et ipse ad dilectum et familiarem suum Moysen: *Non poteris, inquit, videre faciem meam; non enim videbit me homo et vivet* (*Exod.* xxxiii, 20). Jam Deum oculis perspicimus; jam verbum inanibus contractamus, Deum in homine, verbum in carne, intuentes omnem plenitudinem divinitatis habitare in hoc parvulo nostro, fratre nostro, filio nostro, etiam corporaliter (*Coloss.* ii, 9). Ut jam se adorari ab Joanne, angelus non sinat (*Apoc.* xix, 10), qui supra se, in Christo, naturam Joannis adorat.

III. Certe mihi triplex in hac nativitate sacrosancta consideratio ingerit stuporem, considerante me quæ sit ejus persona, qui natus est; quæ mater, de qua natus est; et quod, in quo natus est, tempus. Et invenio Deum esse qui nascitur, Virginem de qua nascitur. Quid horum, fratres, non admiramini? super quo horum non obstupescitis? Quid mirum, si Deum admiramini ex homine prodire hominem; si virginem admiramini matrem? Ibi una eademque persona, Deus et homo: hic autem una eademque femina mater et virgo. Ibi Deus humanatus, et idem homo qui Deus. Hic autem et fecunditas virginea, et virginitas **83** secunda. Sed et tantæ pacis et quietis tempus, quomodo non erit vobis admirationi, superbos filios intuentibus Adam: qui turrim volebant construere, ut celebrarent nomen suum (*Gen.* xi, 4): invicem provocantes, invicem invidentes, et alterutrum supergredi cupientes (*Gal.* v, 26), in tantam concurrere concordiam, ut, sopitis bellorum turbinibus, et tam pacifice consentientibus ad invicem cunctis gentibus, unum contingeret universo orbi principem dominari, universum etiam orbem describi, uno denique universum orbem numismate concludi? Siquidem *exiit*, ut nocte hac sacratissima legi in Evangelio audistis, *edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Et ibant omnes, ut profite-*

(266) Al. divinitatem, vel dominante: Mendosus, erat locus.

ventur singuli in suam civitatem (Luc. 11, 1, 3). Et hinc contigit, sicut scitis, ut providente Dei, qui hodie in carne apparet, Sapientia, quæ et attingit a fine usque in finem fortiter, et disponit omnia suaviter (Sap. viii, 1); contigit, inquam, ipsa providente, ut ejus Bethlehem insigniretur nativitate, sicut honorata fuit civitas Nazareth ipsius conceptione. Et ideo ad profutendum, juxta edictum imperatorum, illuc cum gloriosa Virgine oportet venire Joseph, prodente evangelista causam, videlicet *eo quod esset de domo ac familia David* (Luc. 11, 4); cujus ipsa Bethlehem civitas dicta est.

IV. Et factum est, dum essent ibi, impleti sunt dies ejus (ibid., 6) : haud dubie quin beatæ Virginis ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum (ibid., 7). Deus itaque est qui homo natus est. Et est pax nostra faciens utraque unum (Ephes. 11, 14). Qui venit nuntiare pacem his, qui longe erant, et pacem his qui prope, *pacificans in sanguine suo quæ in cælis, et quæ in terris sunt* (Colos. 1, 20). Sed, sicut Deum nasci non decuit nisi de carne virginis, sic nec nasci voluit nisi in tempore pacis. Et ne locum prætergrediamur nativitate, natus est in domo panis, qui ipse panis est vivus, de cælo descendens, de quo, si quis manducaverit, vivet in æternum (Joan. vi, 52). Decuit ergo Deum nasci de carne virginis; voluit pax in tempore pacis, debuit et panis in domo panis. Considerans autem personam nascentis, omnino deficio; intuens autem personam parientis, supra modum obstupesco, in illius celsitudine expavescens, et istius prærogativam non comprehendens. Puto autem quod etiam dicetis hæc de vobis et ipsi. Sed in hac gemina consideratione reverberati, et ad vos repulsi, tempus nativitate ejus proponite vobis ad exemplum, scientes quod sicut per nativitatem carnis in terra apparere noluit, nisi in tempore pacis, sic nec velle eum inter vos per adventum internæ gratiæ suæ apparere, nisi pacem habueritis ad invicem.

V. Væ illis, per quos Christus, et cum absens est ne veniat, moratur; et cum præsens est, ne maneat, fugatur. Qui sunt hi? nisi perturbatores pacis, unitatis divisores, turbati, et alios turbantes, seminantes inter fratres discordias? (Prov. vi, 19.) quales Dominus non modo odit, sed et detestatur anima ejus, mortiferum illud venenum, quo ipsi inflati sunt, non solum per prævæ conversationis exemplum propinantes, sed et per suggestionem perniciosi consilii aliis infundere gestientes. Vos autem, fratres, non ita didicistis Christum, si tamen eum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Christo Jesu (Ephes. iv, 20). Pax vobis (Luc. xxiv, 36), spirituale nostri pacifici verbum. Hæc, inquit, locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis (Joan. xvi, 33). Et item: Pacem, ait, habete inter vos (Marc. ix, 49). Scitote quoniam qui conturbat vos, portabit judicium, quicumque est iile (Galat. v, 10). Vox Domini est in Apostolo loquentis, et in Propheta: Idem ergo sapite, pacem habete, et Deus pacis vobiscum erit et dilectio-

nis (II Cor. xiii, 14). Unusquisque vestrum modis omnibus ab alterius læsione absteineat, *solicitum se exhibens servare unitatem spiritus in vinculo pacis; si fieri potest, quod in se est, cum omnibus hominibus pacem habens* (Rom. xii, 18). Quia, sicut, teste Domino, filii Dei vocantur qui pacifici sunt (Matth. v, 9), sic audacter dico quod filii diaboli vocari digni sunt, qui seminatores discordiæ sunt.

VI. Considerate quia illud in nativitate Christi pacis tempus claruit in mundo, de quo prophetavit Isaias, quando ait: *Et conflabunt gladius suos in vomeres, et lanceas suas in falces* (Isai. 11, 4). Et adjunxit: *Non levabit gens contra gentem gladium nec exercebuntur ultra ad prælium* (ibid.). Facite, quæso, spiritualiter tempus illud apud vos, confla gladios vestros in vomeres et lanceas vestras in falces. Gladius et lancea arma sunt, et vulnera infligunt; vomer autem et falx instrumenta quedam sunt usui humano valde necessaria, et hominum pastui serviunt. Sed cum arma gladius et lancea sint, cominus gladio percutimus; lancea vero longe posita attingimus. Similiter cum instrumenta vomer et falx valde necessaria sint, vomere quidem terram suffodimus in arando, falce vero segetem secamus in metendo. Et quid esse putamus gladios et lanceas, nisi duras verborum asperitates, et asperas eorum **84** duritias, pacem in auditorum cordibus perturbantes? Nonne hæc sensit sanctus David, qui dentes asseruit filiorum hominum arma et sagittas, et linguam eorum gladium acutum? (Psal. lvi, 5.) Gladio itaque, et quidem valde acuto proximum feris, cum eum verbo probroso, et aspero tumore iracundiæ inflatus aggrederis. Sed committit gladium tuum in vaginam, in teipsum convertito ferrum, increpans et accusans teipsum, et dimittens interim proximum tuum, arguens et statuens te contra faciem tuam. Considera magis trabem quæ est in oculo tuo quam festucam quæ est in oculo fratris tui (Matth. vii, 3). Quia, etsi hæc ex parte turbat, sed illa ex toto excæcat. Fode parietem, profunde scrutans interiora tua; et ingressus quod tibi apparet ostium, vide animalium et reptilium abominationem, et quæ in eo depicta sunt idola (Ezech. viii, 10): et tolerabile videbitur quidquid culpabile cernis in proximo tuo, respectu horribilium quæ apparent in teipso. Sic conflabis gladios tuos in vomeres, eisdem videlicet verbis corripiens et humilians teipsum, quibus tumide et superbe irritare et provocare solebas proximum tuum. Acumine propriæ accusationis suffodiens interiora tua, qui proximi iracunde solebas pungere etiam exteriora. Lanceis vero longe positos tangis, dum absentes a verbis detractionis tuæ quietos esse non sinis, Domino te odibilem exhibens, dum surdo, contra legem, maledicere præsumis (Levit. xix, 14). Consumptione nihilominus te exhibens dignum, dum symbola dans, et venenosis potibus vacans (Prov. xxiii, 20), carnes quoque ad manducandum confers.

VII. Cur tibi tam suave videtur absentī derogare, detrāhere non audienti? cur non magis tam proximi quam propria bona ulnis amoris amplecteris, ut quod in futuro ob hanc benevolentiam te manet præmium, spei et certitudinis oculis intueri possis? Quod si sollicitè agere studueris, nimirum lanceas tuas mutabis in falces, dum tam proximi, quam propriis modis omnibus, benedictionibus insistens, agnoscis te de benedictionibus messurum vitam æternam, atque a derogationibus proximi cessans, illius intendis utilitatibus sermonis, pro quibus dignus sis præmium in futuro æternæ percipere refectionis. Non levet, quæso, in vobis gens contra gentem gladium. Quod quidem tunc agitis, cum vos, non defendentes, ut admonet Apostolus, *datis locum iræ* (Rom. xii, 19). Sed nec exerceamini ad prælium, ut in honore invicem prævenientes, et in humilitate spiritus superiores vobis invicem arbitantes (Phil. ii, 3), nequaquam efficiamini gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes (Gal. v, 26). Sic pacis tempus in vobis efficietis, in quo apparere dignabitur inter vos auctor ille pacis et amator, qui illo tempore per carnem apparuit in mundo, quo in unam convenerunt concordiam, cuncta in orbe terrarum regna uni subjecta imperio: ostendens se super hoc, suæ quandoque missurum præcones veritatis, qui vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis (Prov. ix, 3) filios Dei, qui erant dispersi congregantes in unum (Joan. xi, 52) et colligentes a quatuor ventis terræ.

VIII. Exiit itaque edictum a Cæsare Augusto, magis autem a Domino Jesu Christo, ut describeretur universus orbis (Luc. ii, 1). Quod quidem tunc edictum exiit ab eo, quando in prædicationem mittens discipulos suos, ait: *Euntes in mundum universum, predicatè Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit* (Marc. xvi, 13, 16). *Tunc ibant, ut profiterentur singuli in civitatem suam* (Luc. ii, 3): quia credentes et baptizati secundum quod suus unicuique dictabat status: fidei confessionem per bonam ornabant conversationem: unusquisque in suo ordine. *Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate Nazareth in Bethlehem civitatem David, eo quod esset de domo et familia David* (ibid., 4). De statu electorum, qui quotidie fidei et bonorum operum profectibus, ad futura de præsentibus, ad alta de infimis tendunt, in verbis his, juxta sensum allegoricum, fit mentio. Scitis, fratres, quod omnes sine ulla exceptione tam electos, quam reprobos eadem, juxta carnem, nativitatis corruptio producit. Nec est aliquid tam eorum qui ad sortem electorum quam eorum qui ad massam pertinent reproborum, cui hæc vox Psalmistæ non congruat: *In iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepta me mater mea* (Psal. l, 7), excepto duntaxat illo, qui solus est inter mortuos liber (Psal. lxxxvii, 6). Qui, cum Deus esset, peccatum non contraxit, in matre conceptus; nec fecit inter homines conversatus. Sed cum unum habeat universitas filiorum

A Adam initium [at. interitum], non unam habent omnes in vita conversationem, nec unam per mortem sortiuntur mansionem. Sed electi quidem gratuita gratia confirmantur per justitiam, in sanctitate, ut salventur; reprobi vero, justò, sed occulto judicio, relictī per pravitatem in 85 malitia indurantur, ut condemnentur. Hinc est quod reprobi de malo semper ad pejus prouunt, donec ad æternam damnationem perveniant. Electi vero, quodam quasi ingenito dignitatis appetitū ad superna, desiderando, tendere non cessant: quousque regnum quod eis ab origine mundi paratum est, percipiant. Sicut enim regis alicujus filius in servitute, sive statu aliquo ignobili natus, cum aliorum postmodum relatione, ingenuitatem, libertatem suam atque hæreditatem cognoscit, modis eam omnibus acquirere studet: ita sanctorum electorum Ecclesia in præsentis exilii servitute captiva, et captivitate servili nata, cum per doctorum instructionem, et divinam inspirationem, cœlestis ei ad quam prædestinata est, patria innotescit: statim donec eam acquirat, infatigabiliter insistere non desistit.

IX. Electi itaque, atque ad vitam æternam præordinati ad hunc pertinent Joseph, de quo audivimus, quod *ascendit a Galilæa, de civitate Nazareth in Judæam civitatem David, quæ vocatur Bethlehem*. Vos autem, fratres mei, hic exprimit Joseph, ut et vos a provincia descendatis ad provinciam; a Galilæa ad Judæam, et a civitate in civitatem, a Nazareth in Bethlehem. Frequenter, ut scitis, Dominus Jesus solebat has obire provincias. Invenitur etiam honore maximo has duas honorasse civitates; unam conceptione sua, alteram vero nativitate. Duo sunt in quibus nostrum in præsentī meritum consistit: fides videlicet recta et conversatio sancta, ut et recte credamus, et sancte nihilominus vivamus, sed minus perfecta fides est, cui confessio non attestatur, scilicet ut sicut: *Corde credis ad justitiam, et ore confitearis ad salutem* (Rom. x, 10); similiter et actio licet bona in se fuerit, retributione tamen nullatenus digna erit, nisi sicut sanctitatem habes in exteriori conversatione, sic et rectitudinem teneas in interna intentione. Quatenus ideo quod bonum est agas, ut oculis illius interni inspectoris placeas: illum solum operis tui querens laudatorem, quem exspectas remuneratorem. Ideo necesse est, ut quod habes in corde, usque ad confessionem proficiat in ore. Quatenus tribulationis tempore non erubescas, nec pertimescas fateri in publico, quod de unius fidei veritate sentis in occulto. Oportet nihilominus ut a sanctitate exterioris actionis, ad rectitudinem descendas internæ intentionis, quatenus sic extrinsecus exerceas bonum opus ad exemplum coram proximo, ut humani plenam favoris mercedem fugias, ne præmium intrinsecus exspectes, et exspectes a solo Deo. Nam et: *Dominus dissipat ossa eorum qui hominibus placent; confundantur, quoniam Deus sprevit eos* (Psal. lii, 6). Et qui opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, *repperunt mercedem suam,*

(*Matth.* vi, 5); nullam a Deo habituri remunerationem, solum quem in opere suo quæsierunt humanum pro mercede, recipientes favorem.

X. Quod cum ita sit, cavete vobis, charissimi, in bono opere vestro a furtivo appetitu laudis, qui et præsentis est gratiæ occisor, et futuræ nihilominus retributionis destructor. Hunc autem geminum spiritnalem profectum, a fide scilicet ad confessionem, a sanctitate exterioris actionis ad rectitudinem internæ intentionis: hic duplex ascensus a Galilæa ad Judæam, a Nazareth ad Bethlehem designat. Nam Galilæa, ut scitis, *revelationem*; Judæa vero *confessionem* sonat. *Flos* vero interpretatur Nazareth, et *domus panis* Bethlehem. Itaque Galilæa ad fidei revelationem; Judæa vero ad oris pertinet confessionem. Sic et Nazareth floridum designat decorem sanctæ conversationis; et Bethlehem sapidam refectionem, qua Deus delectatur in rectitudine internæ intentionis. Ascendo ergo a Galilæa ad Judæam, a Nazareth in Bethlehem, ut quod in corde et fide sentis, etiam coram ipsis persecutoribus, et impugnatoribus fidei fateri non timeas. Quæcunque etiam de bono opere exterius coram aliis ostendas: interius illius, qui discretor est cogitationum et intentionum cordis, oculis humiliter offerre studeas. Plene utique et perfecte hæc quatuor agis; si in occulto recte credis, si in publico audacter confiteris; si exterius bonum quidem ostendis opus ad exemplum, et interius per intentionem soli Deo placendi, semper illud optas esse secretum.

XI. Et videte si non in quatuor istis quatuor illæ virtutes continentur, quæ ob magnam, quæ eis inest, perfectionem, cardinales sive principales appellantur, nam secretum fidei nobis habere revelatum, prudentiæ; fidem vero constanter coram hostibus fidei confiteri, fortitudinis est. Sic nihilominus bonam exercere operationem justitiæ; omnem vero in eodem bono opere humanam refutare laudem atque favorem, temperantiæ est. Non enim solummodo ad temperantiam pertinet, carnem ab experientia temperare **86** voluptatis; sed et mentem ab appetitu cohibere vanitatis. Ascendite ergo a prudentia quæ est in fidei agnitione usque ad fortitudinem, quæ est in oris confessione. Ascendite a justitia, quæ in sanctitate est exterioris actionis, usque ad temperantiam, quæ in rectitudine est internæ intentionis. Hoc modo de virtute in virtutem spiritualiter proficiendo quotidianum magis ac magis in sanctitate augmentum (hoc enim dicunt sonare illud nomen quod est Joseph) percipietis. Ascenditis et vos a Galilæa de civitate Nazareth in Judæam civitatem David, quæ est Bethlehem.

XII. Et notate quod spiritualiter Bethlehem dicitur civitas David: quia maxime in rectitudine internæ habitat intentionis et moratur Christus. Quia illud solummodo opus bonum approbat, quod propter se pure factum videt. Illi etiam se debitorem agnoscit in retributione, cui se esse cognoscit in opere. Gloriosa quidem civitas Nazareth, sed Beth-

lehem gloriosior, quia major gloria in Christi ortu, quam in conceptu; majorque utilitas in pane qui sapit, et per refectionem satiat, quam in flore qui nitet, et per suavitatem fragrat. Flos itaque est omnis bona actio nostra, decorem in se proferens et odorem; ut et præsentis alliciat, et absentes provocet: illos per bonum exemplum, quod conspiciunt, istos vero per veracem famam, quam audiunt; præfert de se et spem, quia de flore bono speratur fructus in tempore; sic et pro opere sancto merces in fine. Sed hujus speciosi et suavis atque boni floris et in deformitatem decor, et in foetorem mutatur odor. Ipse etiam qui speratur fructus non apparet: nisi teneritudinem ejus a nebuloso et frigido vento, et ventosa et frigida nebula, a vento et nebuloso frigore humanæ laudis rectitudo protegat internæ intentionis. Hoc modo a Galilæa in Judæam, a Nazareth ad Bethlehem conscendit S. Joseph. Est et alius sensus in hoc gemino ascensu, qui a nobis nullatenus occuitandus est: quia propter vos nobis est revelatus, et vobis per nos transmissus, sed bonum est ut in alterum vobis differamus sermonem; tum quia ejus ad præsens intendere non possumus ostensioni; tum quia vos nimis non estis onerandi. Laudemus itaque totis cordis medullis, et glorificemus natam de Virgine, Deum verum, et hominem verum: Dominum nostrum Jesum Christum, qui est cum Patre et Spiritu sancto Deus per omnia sæcula benedictus. Amen.

SERMO XXIV.

ITEM IN DIE NATALI DOMINI.

De spirituali profectu sanctorum, et de magna multitudine dulcedinis Dei, quam abscondit timentibus se, perfecit autem sperantibus in se

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Damna cenodoxiæ vitanda, exemplo Domini Jesu. — 2. Sub ascensu a Galilæa in Judæam, et a Nazareth in Bethlehem, spiritualis notatur profectus. — 3. Præsentia instar floris caduca; quæ æternam permanent, desideranda. — 4. Operum bonorum exercitium est beatæ prædestinationis indicium. — 5. Ordo spiritualis ascensus per anacephalæosim ostenditur. — 6. Post lapsus festinare ad poenitentiam remedium, et crebro suspirare ad Deum, salutis futuræ est probabile signum. — 7. Quod confirmat perseverantia, in sua cujusque vocatione. — 8. Profectui spirituali necessarium divinæ gratiæ auxilium: cujus dandæ finaliter certi non sumus. — 9. In Absag gratiæ divinæ idea, sub finem revelandæ exprimitur. — 10. Dies mystici, in quibus spiritualiter negotiandum. — 11. Quod gratia nunc operatur occultum, tunc exhibebitur manifestum. — 12. Virtutum actus ut finiendi in patria. — 13. Cur nunc non pateat, quod gratia Dei de nobis disponit. — 14. Hæc vita tabernaculum est militantis, ubi Christus instar fullonis nos exercet. — 15. Electi sunt quasi Christi vestimenta, quæ in via ad patriam semper mundanda. — 16. Alia Christi facies turpata: alia formosa et desiderata.

I. Videtis jam, ut arbitror, quod tam necessarium vobis est, ut a Nazareth ascendatis ad Bethlehem, quam est ut a Galilæa ad Judæam, nam sicut illum non confitebitur Dominus coram Patre suo, qui eum modo, cum recte credat, coram hominibus non con-

fitetur; sic nec mercedem habebunt apud Patrem suum, qui in cœlis est (*Matth. x, 35*), qui opera sua faciunt ut videantur ab hominibus. Fac nos conscendere, o sancte David, in civitatem tuam Bethlehem de civitate Nazareth, ut tuam et non nostram in omni bono opere nostro laudem quæramus. O mitis et humilis Jesu, qui in forma nostra, hodierna die, humilis apparens, quandiu in mundo **87** fuisti, non quæstisti gloriam tuam, sed ejus qui misit te: procul pelle a nobis hunc oculum nequam, qui corpus reddidit tenebrosum (*Luc. 11, 34*). Fuga a nobis, qui multoties in bono opere nostro se ingerit, humanæ laudis appetitum, internæ gratiæ inimicum; qui opus etiam quamvis sit bonum, a retributione efficit alienum. Da ut tibi soli, in omni quod agimus placere quæramus: et a te affectemus in opere videri, a te etiam cupiamus in opere remunerari. Da quoque ut in nobis ad locum, unde exeunt flumina, revertantur, quatenus in sapida refectione civitatis tuæ, o pulcher et fortis David, commoremur, nec suavi flore, decore, et decora ejus sanitate [*al. suavitate*] illicite delectemur. Sic, Domine, ascendemus a Nazareth ad Bethlehem, dum et humanum, qui de sanctitate et fama boni operis procedere solet, omnino respuimus favorem: et tuis, quodcumque agimus, occultis obtutibus, offerimus per rectam tibi soli placendi intentionem. Vox tua, o pie, o bone Jesu hæc est: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est (Joan. vi, 54)*. Et iterum dicit: *Ego non quæro gloriam meam (ibid., 50)*. Fratres, si gloria Christi nihil sit si glorificat se ipsum: quid est vel quid esse potest gloria nostra, si glorificemus nos ipsos? Emundemus itaque nos ab immunditia facis hujus, quæ sensim influere conatur in internis motibus nostris: studeamus puritate defæcatis apparere in conspectibus ejus, qui est discretor cogitationum et intentionum cordis.

II. Videamus nunc quis iste sit sensus, quem geminus in se hic continet ascensus, a Judæa videlicet in Galilæam; a Nazareth in Bethlehem. Si quidquid tibi Deus de se ipso, sive de his quæ ad eum pertinent, revelat: non de acumine subtilitatis, vel de merito sanctitatis tuæ, sed a gratuita ipsius gratia provenire non solum pio corde sentis, sed et pleno ore confiteris, ut cum Paulo (*II Cor. 11, 5*) dicas non sufficientem esse te cogitare aliquid ex te, quasi ex te; sed sufficientiam tuam ex ipso esse, tunc de occulto revelationis ad publicum ascendis confessionis, ac per hoc a Galilæa ad Judæam. Quod si tam avide esuris, et sitis justitiam, ut nequaquam te perfectum æstimes, quantumcumque perfectus fueris; sed, cum consummatus fueris, depones te incipere (*Eccli. xviii, 6*) respectu illius boni, quod adhuc deest, quasi pro quadam teneritudine [*al. qui pro quadam habes teneritudine*] floris, quidquid tibi in bono opere adest si niteris etiam [*al. intro-mittis te etiam*] omnibus modis, quibus vales, ab his, quæ jam acquisivisti, ad ea quæ necdum apprehendisti pertinere: nimirum a Nazareth ascen-

dis ad Bethlehem. Utilissimum [*al. ultimum*] certe vobis hoc modo est ascendere, quia quo devotius ab illo esse constemini in publico, quod vobis jam revelatum est in occulto; eo videbitis vobis copiosius patere, quod eatenus sensitis vos latere. Nihil etiam Deo acceptius, quam fervoris spiritualis profectus, quam justitiæ esuries est et sitis. Justum profecto, ut esurientes suos impleat bonis, faciens eos a Nazareth ascendere ad Bethlehem: desiderium cordis eorum triuens eis, panem videlicet eis conferendo operationis solidioris: qui præ nimiam quam habent, ei placendi aviditate, sanctitatem, omnis quam exercet conversionis, quasi quamdam deputant teneritudinem floris. Sic et in hoc sensu ascendit Joseph a Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam civitatem David quæ vocatur Bethlehem, si quidquid tibi in corde revelatur, ex Deo esse pleno ore confiteris: et ab his quæ jam explevisti, ad ea quæ nondum aggressus es, pia aviditate currens, ut et ea opere expleas.

III. Intelligite etiam, quia multa vobis Deus in præsentem revelat, manifestans vobis, et quomodo peccata evitare debeatis, ne supplicium incurrat: et quomodo virtutem exercere, ut ad præmium pertingatis. In futuro vero pro his, quæ vobis non revelantur, ejus in æternum laudibus vacabitis: misericordias ejus in æternum cantabitis, in voce confessionis, et exultationis sonum emittentes exultantis (*Psal. xli, 5*). Quodcumque [*al. quacunque*] etiam hic in præsentem exercetis, sic est ad illud præcellens, quod in illa felicitate habebitis, sicut flos ad panem. Nonne hæc sentit ille, qui ait: *Id quod in præsentem momentaneum est et leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis (II Cor. 11, 17)*. Quid est momentaneum hoc et leve? at per hoc deputavit quamdam teneritudinem floris: quid vero ibi: sublime et æternum? ac si id refectioni comparat cuiusdam sapidissimi panis: et ideo si ab hac vitæ præsentis ærumna, in qua tibi bene vivendo revelatur modus, qui est in merito, ad illam amoris et desiderii passibus ascendis felicitatem, in qua Dei in æternum laudibus insistas in præmio: profecto a Galilæa ascendis ad Judæam: hic enim Dominus incerta et occulta sapientiæ suæ manifestans revelat tibi condensa (*Psal. xxviii, 9*), in quibus diem illic constituas solemnem, sed ibi in templo suo omnes dicent **88** gloriam: quod est in illa superna Judæa, quia cœlestis illa, quam Deus inhabitat; Jerusalem, in divinæ semper laudis confessione est. Si autem a decore et odorifero flore ad solidum illum æternæ felicitatis panem præparare te studes, *Desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo (Phil. 1, 23)*; illis quandoque admisceri cupiens, quos facit discumbere, et præcingens se, atque transiens ministrat illis (*Luc. xii, 38*): quodammodo de Nazareth in Bethlehem conscendis, ut sicut permanes cum eo in tentationibus suis in Nazareth: ita disponente ipso tibi regnum edas et bibas super mensam suam

ia regno suo (*Luc. xii, 29*). Quod regnum pertinet ad Bethlehem, quia evangelista Bethlehēm spiritua-
liter appellat ejus civitatem (*Luc. ii, 4*).

IV. Sed unde hoc isti Joseph, quod sic ascendere possit? Ostendat nobis evangelista quare sic ascendere potest? *Ascendit, inquit, Joseph a Galilæa civitate Nazareth in civitatem David, quæ vocatur Bethlehēm (ibid.)*. Addit et causam, *eo quod esset de domo et familia David (ibid.)*. Unde est hoc, mi frater dilectissime, quod tam studiose in omni loco et tempore exercitiis insistis operum honorum, nisi quia ad sortem pertinet electorum? nam quos prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit (*Rom. viii, 30*). Quid ergo concluditur, nisi quos prædestinavit hos et justificavit. Domus itaque ac familia David hæc est, felix ille est cæcus, qui ad vitam prædestinatus est æternam. De qua domo atque familia ut simus, obnixe rogamus cum dicimus: *Ab æterna damnatione nos eripi et in electorum tuorum nos jubeas grege numerari (267)*. Præmittimus de hoc gemino ascensu, quo de Galilæa ad Judæam, a Nazareth ad Bethlehem ascendimus dicentes: *Diesque nostros in tua pace disponas*.

V. Ideo ergo a Galilæa ad Judæam, a Nazareth ad Bethlehem ascendis, quia es de domo ac familia David, quia ideo coram ipsis etiam persecutoribus Deum confiteris in publico, quem per fidem tenes in occulto: ideo ab ipso esse pleno ore confiteris, quodcumque tibi per revelationem inspiratum esse sentis: ideo etiam a revelatione, quæ tibi in merito præsentis vitæ contingit, cursu desiderii ad illam acceleras patriam, in qua divinæ laudis perenniter celebres confessiones. Ideo quoque a sanctitate bonæ actionis, quam exterius proximis ad utilitatem demonstras, ad internæ rectitudinem conaris pertinere intentionis, per quam soli Deo placeas: ideo nihilominus ab ea, quam jam exercuisti, operatione, ad illam, quam necdum aggressus es, desideras venire conversationem; ideo denique a decore præsentis sanctitatis, quam nunc exeres in merito, ad sapidissimam cupis conscendere refectionem future felicitatis, qua fruieris in præmio, quia summi Patris es Filius, et ad vitam æternam præordinatus: illis siquidem tribus modis diximus spiritualem Joseph a Galilæa ad Judæam, a Nazareth ad Bethlehem ascendere: causa vero est quod esset de domo ac familia David. Unde enim nobis quod tam studiose quotidianis, imo continuis amoris passibus, his quibus bucusque modis ascendendum docuimus, contenditis ascendere a Galilæa in Judæam, a Nazareth in Bethlehem, nisi quia de domo estis ac familia David?

VI. Unde hoc vobis quod totis viribus odio habetis, quod malum est, et amatis quod bonum est, inclinantes vos prompte, et perseveranter omnibus, quibus scitis et valetis modis, voluntati divinæ, et si quando, tangente aliquo tentationis impulsu, ab ea vos aliquatenus contingit declinare; nullam om-

nino quoadusque ei per poenitentiam plenam, et confessionem puram, atque satisfactionem condignam reconciliemini, pacem habere valentes, pungente ipso vos timoris et amoris stimulis [*al. stimulo*] in conscientia; et fugante atque trahente vos ad se, nisi quia dilecti, et quadam estis ei cognatione conjuncti? magnum et vere mirabile et divinum quid, quod ita: *Charitas Dei diffusa est in cordibus vestris; per Spiritum sanctum, qui datus est vobis (Rom. v, 5)*. Ejus habetis primitias, et pignus, clamante ipso intrinsecus ad vos *Abba Pater: ipso quoque testimonium perhibente, quod estis filii Dei: ac per hoc si filii, et hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi (Rom viii, 17)*. Magnum, inquam, et vere mirabile et omnino divinum, quod suggeritur vobis in mente, ut tam infatigabiliter suspiratis ad ipsum, pro certo habentes apud vos, nihil vobis posse sufficere citra, nihil vos debere, quærere ultra, sed ad eum tendere, et in eo requiescere. Utique non fallax hoc indicium salvationis vestræ, non mendax erga vos testimonium electionis vestræ.

VII. Hinc est, dilectissimi, quod non solum ad hunc, in quo nunc estis, sanctitatis statum venistis, sed in eo quoque viriliter statis. Eo quod ad illum [*al. quod ad illum*] pertinetis populum, quem *elegit Dominus in hæreditatem sibi (Psal. xxxii, 12)*; ipso, qui vos præcivit et prædestinavit conformes fieri *imagini Filii sui (Rom. viii, 29)*: vocante et justificante, in quem speratis, quod confirmans opis suum, quod operatus est in vobis, quandoque et magnificabit: **89** ascendentibus interim vobis a Galilæa ad Judæam, a Nazareth ad Bethlehem, eo quod estis de domo et familia David. Et ad quid illo ascendit Joseph? utique ut profiteretur: hoc esse puto, quod ait Psalmista: *Quia illuc ascenderunt tribus: non omnes quidem, sed tribus Domini (Psal. cxxi, 4)*; illæ videlicet, quæ pertinent ad domum et familiam David: et ascenderunt *ad confitendum nomini Domini (Psal. lxxxiii, 5)*: qui enim in domo illa habitant, in sæcula sæculorum laudabunt eum et qui in illa Judæa commorantur, divinis in æternum laudibus vacant [*al. vacabunt*], vocem emittentes exultationis et confessionis.

VIII. Sed nunquid ut profiteretur solus Joseph ascendit? nequaquam, sed ascendit ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Istis, de quibus locuti sumus, in præsentis vitæ via, profectibus intendentes, matrem gratiam nos comitantem, nos denique ducentem habemus. Quia nullatenus proficere possumus nisi ipsa nos et præveniret aspirans, et subsequeretur adjuvans, et comitaretur consolans. Sed cum sit ipsa nobiscum in via, quid nobis faciet in fine? etsi pie speramus nequaquam plene certi, neque omnino securi sumus. Nonne operantem in se habent gratiam, qui, ipsa ministrante, justitiam percipiunt atque sapientiam? et tamen Salomonis vox hæc est: *Sunt justitiae sapientes, et opera eorum in manu Dei sunt, et*

(267) In canone missæ.

tamen nescit homo, un odio, an amore dignus sit (Eccles. ix, 4). Arridet nobis mater nostra gratia interna, et pie speramus quod ipsa nobis, quæ modo sanctitatem confert in via, custodiens et perficiens opera misericordiæ, conformiter et felicitatem nobis conferet in patria, et quæ cœpit in nobis opus bonum perficiet usque in diem Jesu Christi (Philip. i, 6); sed tamen vitam nostram absconditam intuentes, et circumdatos atque involutos nos tenebris intelligentes, plene, ut dixi jam, certi non sumus. Hæc est Maria desponsata Joseph uxor: pro stella se exhibens in mari vitæ præsentis, quia inter tot, quas modo a carne, modo a mundo, modo vero a diabolo sustinet iste Joseph, procellas: quomodo ad salutem pertingere posset, nisi luce stellæ maximæ, internæ gratiæ lucem præviam haberet? Hanc sibi habet noster Joseph desponsatam, sed carnaliter non cognoscit eam, ut et tu sic tibi intelligas eam, de qua loquimur, gratiam adjutricem adjunctam, ut nihil ad mollitiem gloriæ et laudis tuæ pertinens requiras in ea, vel per eam, nec te, quem tantæ sponsæ castum decet esse custodem, impudicum, versa vice, quod absit! contingat esse corruptorem.

IX. Hinc est quod Adoniam Salomonis sententia morti addixit (III Reg. ii, 25), quia misceri cum Abisag carnaliter voluit, quam senex calefacientem quidem habuit, sed, ut Scriptura ait: *Eam non cognovit, senuerat namque rex David, habebat igitur ætatis plurimos dies* (III Reg. i, 1), ut et tu ad sanctitatis maturitatem pertingere studeas: et multimodam virtutum spiritualium claritatem acquirere contendas. *Cumque operiretur vestibus non calefaciebat se* (ibid.). Ut tu quoque cum tibi etiam ad abundantiam terrena suppetunt, nullam in eis consolationem habeas, juxta Psalmistæ admonitionem: *Divitiæ si affluent, nolite cor apponere* (Psal. ix, 11). Quid enim sunt terrena omnia nisi quædam corporis vestimenta? sed cum nullum præbeant ei vestimenta calorem, accedat speciosa et casta Abisag ut calefaciat senem; ut tu cum nullam in rebus terrenis invenis delectationem, pudicum internæ gratiæ requiras complexum, qui te calore spiritualis desiderii accendat. Sic, dum renuit consolari anima tua, memor sis Dei et dilectionis (Psal. lxxvi, 4), quatenus ascendens a Galilæa ad Judæam, a Nazareth in Bethlehem, Mariam tibi desponsatam tecum habeas comitantem. Et quidem scimus, quod mater nostra Gratia super filios adoptionis suæ cogitat cogitationes pacis, et non afflictionis. Sed postquam eos de præsentibus ad futura perduxit, tunc primum quid de eis sentiat, ostendit. Quare et Mariam prægnans quæ ascendit cum Joseph, sed quem occulte apud se in utero gerit thesaurum, nequaquam effundit per partum, nisi ipsa pariter et Joseph veniant in Bethlehem. Sic etiam legitis: *Et factum est cum essent ibi* (Luc. ii, 7), haud dubium quin Bethlehem, impleti sunt dies

A ejus ut pareret: et peperit filium suum primogenitum (ibid.).

X. Dies istos Mariæ, qui in Galilæa et Nazareth incipiunt, sed in Judæa et Bethlehem implentur, desideria accipimus beata, et sancta opera, et quæcunque alia sunt virtutum spiritualium exercitia; quibus magis ac magis quod imprægnata sit, deprehenditur Maria. Quia nimirum eo majorem proponit nobis mater Gratia in futuro conferre mercedem in felicitate, quo majorem et numerosiorem nobis prorogat sanctitatem in conversatione. Nam ego puto quod fides quando lucet in nobis, quasi quædam clara dies est: Magna, fateor, claritas diei hujus, qua fulgente in nobis, credimus Deum, credimus Deo, credimus in Deum. Summe potentem credimus Deum, summe sapientem, summe bonum. Et in hunc modum credimus Deo veraci promissori. Credimus in Deum ut in ipsam suavitatem indeficientem, et dulcedinem non fallentem. Sic et spes quædam dies, et quidem valde clara, qua illucescente in nobis spiritualiter videmus, quod corporaliter non valemus, asserente Apostolo: *Spe nos salvos factos esse* (Rom. viii, 24); et quod non videmus sperare, et ideo per patientiam expectare. Dolor quoque qui nos pungit in consideratione malorum præsentium, et timor qui concutit in consideratione futurorum, dies tibi videbuntur si recte perpendis. Nonne scientiæ claritas, et sapientiæ nihilominus maturitas in animo quemdam asseris esse lucidum solem in cœlo? et quidem per illam in mente oritur dolor; ad hanc vero via est timor, dicente Salomone: *Qui addit scientiam, addit et dolorem* (Eccles. i, 18); et affirmante sancto David: *Initium sapientiæ timor Domini* (Psal. cx, 10). Dolor itaque quædam est in te dies, quia quo magis in hac vita super præsentis tenebras doles, eo plus claritatem futuræ illuminatus spiritualiter vides. Est et timor, quia quo plus times supplicia incurrere pœnæ infernalis, eo magis illuminaris ad quærenda gaudia patriæ cœlestis. Diei timoris succedit dies pœnitentiæ, quia tum bene vides, quantum pœnitere debes de perpetratoe culpæ, cum primum plene videris supplicia pœnæ: hanc sequitur Justitia, quæ et ipsa dies esse non dubitatur, quam sol charitatis, ut unicuique reddere possit, quod suum est, illuminat, ut qui in hac die honeste ambulat sciat reprobare malum et eligere bonum: illud quidem ne alicui noceat, istud vero ut prosit omnibus. Post hanc dies illucescit septima, et est Sabbatum requietionis, clara videlicet quies et quieta claritas internæ contemplationis.

XI. Hi sunt dies matris, quos habet quidem in Galilæa in Nazareth, sed consummatos eos in Judæa, in Bethlehem ostendit, dum ibi filium peperit. Sic et has in nobis virtutes mater Gratia in præsentem exercet, sed eas in superna patria consummabit et finiet. Ubi nobis propositum, quod de nostra habet salvatione ostendet, quo hic quidem in spi-

rituali profectu præveniens, et subsequens impingnata fuit. Quod etiam omnino apud se firmum et stabile habuit, sed a nobis in suis illud occultum interioribus gestans, et absconditum esse voluit. Modo habet in nobis dies suos in fide, dum recte credimus; in spe, dum firmiter speramus; in dolore, dum medullitus ob mala præsentia dolemus; in timore, dum mala intuentes, futura timemus: habet et in poenitentia dum poenitendo culpas perpetratas punimus. In justitia dum operamur bonum ad omnes; in interna contemplatione, dum per speculum in ænigmate, quantum in hac nobis carne mortali possibile est, gloriam Domini speculamur. Hos, inquam, in nobis habet dies, dum nobiscum in Galilæa Nazareth commoratur, ut vero cum ascendentes una cum illa, a Galilæa ad Judæam, a Nazareth pervenerimus [al. pervenimus] in Bethlehem: ibi se nobis exhibet parientem, quæ se modo exhibet prægnantem, quia bonum id nobis atque beatum ostendet aperte, quod de nobis modo cogitat occulte.

XII. Impletis his diebus ut pariat, consummatis videlicet his, de quibus locuti sumus virtutibus, ut quod hic de nobis sentit, ibi aperiat. Nonne tunc impleta, id est finita et consummata erit dies fidei, cum tunc, ut ait Apostolus: *Non ambulabimus per fidem, sed curremus per speciem?* (II Cor. v. 7.) Sic et dies spei tunc finietur, quando videbimus quod modo speramus, et plene habebimus, quod per patientiam expectamus. Finietur quoque et dies doloris et timoris, et fulgebit in æternum dies gaudii et securitatis. Nihilominus dies poenitentiae finietur, quia nullum ulterius culpæ morsum in conscientia sentiemus, ut poenitere indigemus. *Misericordiam*, ut ait Psalmista, *et veritatem ejus quis requireret?* (Psal. lx, 8) non requirunt tunc veritatem promittentis sperantes, quidquid promisit jam plene tenentes. Sic nec requirunt misericordiam remittentis poenitentes: nihil ad reatum pertinens de præterito non indultum habentes, nihil pro quo misericordiam necesse habeat requirere ex tunc committentes. Dies finietur justitiæ, et finietur dies gloriæ, in quo metemus non deficientes, quod modo seminamus: nam in die justitiæ seminamus in spiritu, et in die gloriæ metemus vitam æternam. Contemplationis nihilominus dies finietur, in qua nunc videmus per speculum in ænigmate, et succedet illi dies ista claritatis indeficientis, in qua videbimus eum facie ad faciem (I Cor. xiii, 12).

XIII. His diebus impletis, his videlicet virtutibus renuntiantes, pariet Maria filium: ostendet gratia, quam hic erga **91** nos occultam habuit sententiam pacis, et immobile nostræ electionis propositum. Quod quidem propositum, quoniam pacificum hic erga nos habuit, tunc plene monstrabit, quando gaudio nos æterno remunerabit. Unde et hic dicitur: *Et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio* (Luc. ii, 7). Quod tunc quodammodo fiet,

PATROL. CXCVIII.

ut videlicet quod in utero portavit Maria pannis involvat, et præsepio reclinet; quando, prout de nobis in præsentia mater gratia cogitat delectabilibus æternæ felicitatis suavitatibus, et suavibus nos circumdabit delectationibus, in supernæ nos illo patriæ reponens secreto Ad hoc pertinere videtur verax illa beati Joannis assertio, et læta promissio, quæ talis est: *Nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quod erimus; scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est* (I-Joan. iii, 2); hoc est dicere: nunc de Galilæa ad Judæam, de Nazareth conscendimus ad Bethlehem, quicumque de domo sumus ac familia David. Nondum apparet quod erimus, quod prægnans portat mater, cum qua ascendimus; quid illud sit. Scimus quoniam quando implebuntur dies ejus ut pariat, pariet filium, et pannis eum involvet, et reclinabit eum in præsepio. Et cur non hic mater gratia ostendit, quod de nobis sentit? ideo certe quia hic in exilio sumus, non in regno: in via, non in patria: non in requie, sed in labore.

XIV. Et hinc est quod reclinator in præsepio, quia non erat illi locus in diversorio. Tota vita nostra quasi quoddam diversorium nobis est. Quando huc nascendo venimus, huc quidem divertimus; et ad hoc divertimus huc, ut hic ad tempus simus, non in æternum maneamus. Est itaque hæc vita præsens tabernaculum militantis, non cubiculum quiescentis: stabulum viatoris, non domus inhabitatoris: ergastulum exsulantis, non mansio civis: diversorium denique itinerantis, non aula manentis. Non est ergo locus Mariæ in diversorio, sed reclinat filium suum in præsepio. Quia congruum non est ut vobis præstetur in exilio, quod donabitur in regno, ut enim ait evangelista: *Non potest fullo facere vestimenta Jesu tam alba* (Marc. ix, 2), sicut apparent, quando in monte transfiguratur. Et quis est iste fullo, nisi iste, de quo Psalmista se dicit aspergendum byssopo, ut mundetur; et lavandum ut supernivem dealbetur? (Psal. l, 9.) Vere tu, Domine Jesu, fullo noster es, qui nos mundos esse asseris, propter sermonem quem locutus es nobis (Joan. xv, 3). Tu enim nos in præsentia statu nostro, infusa aqua compunctionis in pelvi mentis nostræ, timore et amore conculcas nos: et sic fullonis agens officium, ac proinde fullonis portas vocabulum, ablutionis aqua vestimenta tua emundans. Nonne nos tua vestimenta sumus, quibus per fidem, quæ per dilectionem operatur, indueris?

XV. Hæc itaque vestimenta tua quotidie dealbare dignaris effundens super ea aquam mundam internæ compunctionis, ut mudentur ab omnibus inquinamentis suis. Sed quis in hac vita tantum mundari valet, ut nihil mundandum in se habeat? nam, ut ait Salomon, quis potest dicere: *Mundum est mihi cor, purus sum a peccato?* (Prov. ix, 20.) Itaque sunt mundi viri sancti, vestimenta Domini, et adhuc mundandi; quod quidem ita esse et ipse Dominus innuit, qui discipulos suos mundos esse asseruit, et eorum

tamen pedes lavit (*Joan. xiii, 5*). Erit autem quando nihil in se habebunt quod mundetur, nulla penitus indigentes mundatione, nulla inquinati erunt pollutione. Et quando hoc erit, nisi quando *fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum* (*Matth. xiii, 43*), quando in justitia apparebunt in conspectu Christi mediatoris sui, quando clarebit sanctorum animarum status, de quo in Apocalypsi Joannes: *Sine macula, inquit, sunt ante thronum Dei* (*Apoc. xiv, 5*). Hic est mons in quo transfiguraberis, Domine Jesu! in quo apparebit facies tua altera, illa videlicet supernæ felicitatis sublimitas, in qua juxta promissionem suam dilectoribus suis ostendet se ipsum.

XVI. Quid ergo? nunquid bifrontem facimus Christum? nunquid geminam dicendus est faciem habere, ut de eo dicatur in transfiguratione faciem alteram habere? (*Luc. ix, 29*) sic utique. Nonne facies ejus erat, in qua intuitus est eum, qui dixit: *Vidimus eum, et non erat aspectus? unde nec reputavimus eum: et adjunxit, nos putavimus eum tanquam leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum* (*Isa. lii, 5*); sed in facie longe alia eum conspexit, qui eum vocavit speciosum *forma præ filiis hominum* (*Psal. xlv, 3*). Hanc autem utramque ejus faciem conspexerant; qui et ipsum in stola sua formosum, et rubrum ejus intuiti sunt vestimentum (*Isa. lxiii, 1*). Legitur quidem in Evangelio quod *Conspuerunt Judæi in faciem ejus* (*Matth. xxvi, 67*); sed longe altera erat, ad quam totis medullis suspirabat, qui ait: *Quando veniam et apparebo ante faciem Dei?* (*Psal. xli, 3*). Hæc est illa quam sibi demonstrari cupiebat sanctus Moyses, qui ob magnam gratiam, quam erga Deum invenerat dicere audebat: *Ostende mihi faciem tuam ut videam te* (*Exod. xxxiii, 13*). Hæc est illa altera facies ejus; quæ ipso transfigurato in monte apparuit: decor videlicet divinitatis ejus, in quo videbant eum electi sui in sublimitate supernæ felicitatis. In qua felicitate, plena per omnia charitate cum eo fulgebunt electi sui, ut sint in monte hoc vestimenta ejus alba (*Marc. ix, 2*). Et tam alba sint, qualia non potest fullo facere super terram; quia longe major est munditia, quam electis suis Dominus in sublimi illa conferet felicitate; quam est illa, quam eis in præsentem confert sanctitate. Itaque alba non sunt in terra, ut reclinet Maria filium suum in præsepio, quia locus ei non est in diversorio. Ad quod nos perducere dignetur præsepium, qui pro nobis humiliter dignatus est reclinari in præsepio Jesus Christus Dominus noster qui cum Patre et sancto Spiritu Deus est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXV.

ITEM IN DIE NATALIS DOMINI.

De triplici summi imperatoris edicto.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Descriptus orbis est Ecclesia electorum: cujus prælati sunt cardines. — 2. Prima descriptio in vocatione populi Hebræorum. — 3. Status ejus triplex: primo sub patriarchis, secundo jugo servitutis, tertio lege Moysis. — 4. Singulorum inter se expensa proportio. — 5.

Progressus Hebræicæ religionis sub lege Mosaica. — 6. Lex vetus imago futurorum. — 7. Sapientiores veterum Christum clarius noscebant venturum. — 8. Secundæ descriptionis edictum in vocatione gentium. — 9. Christus sua humilitate superbiam, et prædicatione ignorantiam destruxit gentilium. — 10. Prærogativa Ecclesiæ ex gentibus collectæ, secundum Isaïæ vaticinium. — 11. Sacramenta religionis Christianæ velut pannis obvoluta. Judæis aberrantibus successerunt gentes fideles. — 12. Edictum tertium est inspirationis internæ Quartum erit in novissimo die. — 13. Gratia præsentis et gloriæ futuræ analogia — 14. Carnis nostræ duplex diversorium, viventis mundus, mortuæ sepulcrum. Christus in diversorio natus, in præsepio reclinatur. — 15. Apostrophe ad Christum, factorem omnium, factum in tempore: et matrem ejus virginem.

I. *Exiit edictum a Cæsare Augusto ut describeretur universus orbis* (*Luc. ii, 1*). Benedictus agnus ille mitis et innocens, qui hodierna die in domo panis nascens, in præsepio reclinari voluit, ut se ipsum nobis jumentis suis in vitale proponeret alimentum. Qui et in cruce moriens dedit ut velum templi scinderetur medium (*Luc. xxiii, 45*), quatenus revelatis oculis nostris considerare possimus mirabilia de lege sua. En juxta quod promittit in Isaïa: *Aperit nobis thesauros absconditos, et arcana secretorum* (*Isa. xlv, 5*), admittens nos ad interiora secretorum suorum, et profundos nobis et mysticos in Scriptura sua sensus aperiens. Nec uno quidem modo, sed multifariam multisque modis loquitur nobis in Scriptura sua, ut cum unus sit sacra Scripturæ panis, varietas nos demulceat saporis. Aperiamus ergo fauces nostras spirituales, et conemur interno sentire palato, quis iste sit sapor, quo hunc hodie panem sanctus Spiritus nobis condire dignatus est; qui tertio quidem jam in conspectu nostro est positus, sed cum sit per usum comestionis vetus, est tamen adhuc per varietatem saporis novus. Ego enim puto, quod non uno sed pluribus modis exiit edictum a summo imperatore nostro, omnipotente Deo, ut describeretur universus orbis. Quis est iste orbis nisi Ecclesia sive cætus electorum, seu quocunque alio congruentiori vocabulo eorum potest exprimi conventus; qui secundum propositum vocati sunt sancti, quibus omnia cooperantur in bonum? Quos quidem *præscivit et prædestinavit Deus Pater, conformes fieri imagini Filii sui ut sit ipse primogenitus in multis fratribus* (*Rom. viii, 29*). Hic itaque est orbis, quem Dominus per Psalmistam asserit esse suum: *Meus est, inquit, orbis terræ, et plenitudo ejus* (*Psal. xlix, 12*), quia suus est proprie et specialiter cætus electorum, in superna felicitate locandus. Hic orbis est, quem, ut ait sancta mulier illa, posuit Deus super cardines suos: *Domini, inquiens sunt cardines terræ, et posuit super eos orbem* (*I Reg. ii, 8*); quia domini sunt prælati Ecclesiæ, et ecclesiam electorum suorum eis imposuit regendam, ut autem hic orbis describeretur, invenies non quidem semel exiisse edictum a rege nostro Domino; si diligenter considerare volueris, quoties suorum ad se electorum aliquos Dominus ab exordio mundi vocavit per varios

status temporum et diversas **93** successiones generationum; et eos vocare ad se nullo tempore cessabit quousque veniet, et tradet regnum Deo et Patri: *Et Deus erit omnia in omnibus et inimica destruetur mors* (1 Cor. xv, 28).

II. Primum ab eo edictum exiit, ut describeretur orbis, quando institutum fuit, ut ad ejus agnitionem antiquus ille Hebræorum populus vocaretur. Hæc descriptio prima facta est tempore patris nostri Abraham. Illius namque antiqui populi status ab illo fidei et beato sene, qui prima credendi via est, exordium sumpsit. Quamvis enim lex scripta per Moysen data sit, in sacramento tamen circumcisionis, in quo multa ejusdem legis sacrificia continebantur, ante quodammodo data fuit: quandoquidem circumcisionem primus, ut scitis, Abraham suscepit. Unde de ea Judæos Dominus alloquens, et apud quos exordium sumpsit, ostendens: *Propterea*, inquit, *Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moysse, sed ex patribus* (Joan. vii, 22). Circumcisionem quidem vobis dedit Moyses, non tamen ex Moysse, sed ex patribus fuit. Quia nequaquam eam Moyses noviter, quasi quæ primum non fuit, instituit, sed primo illi summo patriarchæ datam, et per ipsum ad posteros transmissam, ne dimitteretur, sed devote exerceretur, per legem postmodum confirmavit. Apparet quoque nobis tripartitus illius antiqui populi status diversis temporibus distinctus.

III. Et primus quidem fuit, in quo vocatus est ille magnus pater Abraham, ad agnitionem et cultum veri Dei, et post eum Isaac et Jacob, et filii ejusdem Jacob; qui duodecim patriarchæ vocati sunt, segregati ab aliis gentibus, et a Domino assumpti in proprios. Secundus vero est, in quo a dira et dura, atque diutina servitute Ægyptiorum per Moysen et Aaron liberatus fuit, et ab Ægypto in manu forti et brachio extento eductus. Detentus namque erat aliquandiu ille populus Domini in domo illa servitutis per mortem Joseph, et ustus in fornace ferrea: *Orientibus*, ut in Exodo legitur (cap. i, 13), *Ægyptiis filios Israel, atque ad amaritudinem perducentibus animas eorum operibus duris luti et lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus opprimebantur*. Exclamantibus autem illis ad Dominum a facie tribulantis (Isa. xix, 20), recordatus ipse misericordiæ suæ compassus est illorum miseræ. Recordatus nihilominus fœderis quod pepigit cum patribus eorum Abraham, Isaac et Jacob misit et liberavit eos. *Misit* namque *Moysen servum suum, Aaron quem elegit ipsum: ponens in eis verba signorum suorum, et prodigiorum* (Exod. ii, 24; Psal. civ, 26), qui regem Ægypti induratum una cum gente sua gravissimis ferientes plagis, populum ab ejus dominio eriperunt, et ereptum de Ægypto eduxerunt. Tertius quoque ejusdem populi status fuit, in quo eum Dominus in lege sua per Moysen et Aaron erudit, varia ei, ad formam vitæ pertinentia, statuta promulgans, et divisa ei in pluribus sacrifi-

aciorum ac institutionum generibus sacramenta imponens.

IV. Ecce triplex ille antiqui populi status variis temporum articulis distinctus: primus, in quo in ipsis primis et summis patribus, ad unius est veri Dei agnitionem vocatus; secundus in quo ad Ægyptiorum est servitute liberatus. Tertius vero, in quo est per Moysen et Aaron in lege eruditus. In primo statu exiit edictum a summo imperatore Deo, ut describeretur universus orbis: ille videlicet Hebræorum populus in excelso patre Abraham, et cæteris eum subsequentibus patriarchis ad unius veri Dei agnitionem et cultum vocaretur. In secundo postmodum statu, liberatus a captivitate de bono ad melius profecit, majore jam et numero auctus et fortitudine roboratus. Nam exceptis mulieribus et parvulis, sexcenta tria millia quingenti exierunt de Ægypto viri fortes, et expediti ad pugnandum, (Exod. xii, 37), quasi quidam, juxta sensum spiritualem, Joseph qui ascendit a Galilæa de civitate Nazareth in Judæam civitatem David quæ vocatur Bethlehem. In primo statu descripti ibant omnes ut prosterentur singuli in civitate sua, unum verum Deum colentes, et sacramentum circumcisionis, in sua singuli domo ac familia, exercentes. In secundo vero ascendit idem populus jam auctus, quia hoc exprimit idem nomen quod est Joseph: et ascendit a revelatione, quam de Deo suo acceperat, et a teneritudine illorum paucorum sacramentorum, quæ subierat in Ægypto, ad plenam ejusdem Dei confessionem, et solidiorem in multis, et variis sacramentorum generibus refectionem quasi Joseph, qui ascendit a Galilæa in Judæam, et a Nazareth in Bethlehem. Venit Moyses missus a Deo ad populum in Ægypto, revelans et manifestans eis, quod Dominus respexisset eos: et erat quasi quædam Galilæa revelatio hæc.

V. Postmodum vero in deserto, ex **94** quo tanta, taliaque ejus signa in Ægypto, in mari Rubro, et in ipso introitu, in deserto intuitus est, eundem Deum suum et per amplius atque perfectius agnovit, et devotus atque fidelis confessus est. Sic quoque in Ægypto super sacramento agni paschalis populum sanctus Moyses erudit, per cujus immolationem ab Ægyptiorum eos servitute liberavit. Et quidem magnum et admodum mirabile sacramentum hoc; sed quantum ad numerositatem, et varietatem multorum ac diversorum sacramentorum, quæ postmodum per legem addita sunt; sic quodammodo hoc ad illa fuit, sicut flos ad panem est. Status itaque ille in quo a captivitate est liberatus, quasi quædam est, juxta hunc sensum, Galilæa et Nazareth: ille vero per quem, per legem, in deserto est eruditus, quasi quædam Judæa et Bethlehem. Ascendit ergo Joseph a Galilæa de civitate Nazareth in Judæam civitatem David quæ vocatur Bethlehem, quia profecit auctus populus ille a revelatione, quam de Deo suo perceperat, et a paucis illis sacramentis, quæ susceperat in Ægypto, ad plenam Dei sui con-

fessionem, et spiritualem refectionem, qua et impinguatus postmodum est in temporalibus, et diversis sacramentorum generibus in deserto. Et ideo ad hunc pertingere meruit ascensum, quia de domo erat ac familia David (*Luc. 11, 4*). Hunc itaque populum in tempore illo, præ cunctis quæ tunc sub cælo erant gentibus, elegit summus ille Davjd, quæ et præ cæteris, quæ in mundo erant nationibus, ad sortem tunc videbatur pertinere electorum, quasi quidam spiritualis Joseph, qui erat de domo ac familia David. Et ad hoc ascendit Joseph ut profiteretur, quia ad desertum populus ille venit, ut Dei sui obsequiis insisteret. Nonne hoc innuere videtur Moyses, qui dicit : *Viam trium dierum ibimus in desertum ut immolemus Domino Deo nostro?* (*Exod. v, 3*). Dicit item ipse Pharaoni : *Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum : Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto* (*ibid., 4*).

VI. Sed quid esse putamus quod dicitur : *Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante?* (*Luc. 11, 5*) nisi quod populus ille ut breviter dicamus Deo serviebat in deserto legi copulatus et conjunctus occulta in se mysteria continenti. Hæc est Maria Joseph desponsata uxor, lex videlicet illi antiquo populo, quasi in quodam spirituali matrimonio data, quæ etiam bene prægnans dicitur, ob profunda scilicet mysteria, quæ in se lex continebat occulta. Hæc autem quæ usque ad adventum Filii Dei in carne duravit, eundem Dei Filium tam in suis cæremoniis, quam in prophetarum dictis prænuntiavit et in fine etiam præsentem exhibuit. Unde hujus, de quo loquimur, legislator, et dux populi Moyses : *Prophetam, inquit, suscitabit Dominus de fratribus vestris ; tanquam me ipsum audietis* (*Deut. xviii, 15*). Itaque dum in hoc statu sub tempore legis scriptæ et prophetarum populus ille fuit : ipse finis legis ad justitiam omni credenti Christus apparuit, quia *Dum essent ibi, impleti sunt dies ejus* (*Rom. x, 4*), laud dubium quin Mariæ, ut *pareret : et peperit filium primogenitum* (*Luc. 11, 7*). Quodammodo Maria peperit filium, dum lex nuntiavit Christum ; sed hæc Christum lex sub velamenti holocaustorum et sacrificiorum, victimarum et cæremoniarum : prophetia quoque sub figuris et ænigmatibus absconditum habuit, quia et Maria filium suum pannis involvit, dum lex et prophetia Christum, quem prænuntiavit sub occultis mysteriis abscondit.

VII. Quæ lex et prophetia omnibus quidem imposita fuit ; sed non ab omnibus intellecta, soli perfectiores et sapientiores, quod Christus ad salvandum genus humanum venturus erat, agnoscebant. Ad hos arbitror pertinere præsepium, in quo Maria filium, quem peperit, pannis involutum reclinavit ; ad illos vero qui legem quidem et prophetiam suscipiebant, sed venturum minime intelligebant spectare æstimo diversorium, in quo ei locus non fuit ; divertit siquidem lex et prophetia ad omnes, sed non ab omnibus intelligebatur ; apud perfectiores et sapientiores annuntiatus, per eam, Christus per in-

telligentiam requievit. Ut non immerito Maria, quæ peperit filium, reclinaret in præsepio, cui locus non erat in diversorio.

VIII. Hæc de primo edicto, in quo antiquus ille Dei populus ad spiritualem venit profectum dicta sunt. Ut autem de quodam loquamur edicto, quod ad novum Ecclesiæ populum pertinet, qui de gentilitate ad fidem vocatus est, tunc quodammodo, ut nobis videtur, exiit edictum a summo illo rege Christo, ut describeretur universus orbis, quando salubre illud discipulis suis opus injunxit, dicens : *Euntes in mundum universum, prædicate evangelium omni creaturæ* (*Marc. xvi, 15*). Hoc quodammodo per spiritum intellexit sanctus 95 propheta Isaias edictum, quando in persona summi imperatoris nostri clamavit, dicens : *Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum, et ingrediantur portas duces* (*Isa. xlii, 2*). Mons caliginosus profunda gentilitas fuit, mons propter superbiam, caliginosus propter ignorantiam. Quia enim per elationem inflata tumide se erexit, mons fuit, quia vero non solum per superbiam intumuit, sed et tenebris ignorantie cæcata a veritatis lumine aberravit, non simpliciter mons sed etiam caliginosus exstitit. Surgebat jam [*al. tunc*] jussio ut super hunc montem caliginosum levaretur signum ; nam *exiit edictum ut describeretur universus orbis* (*Luc. 11, 1*). Signum siquidem hoc : signum est humilitatis conversationis Christi, et veritatis prædicationis in quo positus est : tam humilia ostendens vivendo, ut præberet exemplum, quam vera prædicans instruendo, ut infunderet documentum. Cui tamen a multis contradicitur : nam signo veritatis ab hæreticis, et humilitatis quidem a scribis.

IX. Hoc autem signum quomodo [*al. quodammodo*] super montem caliginosum levatum fuit? hoc est, quando superbæ gentilitati insigne patuit humilis conversationis Christi, et elata humiliaretur, quasi veritatis prædicationis ejus insigne patuit aberranti, ut cæcata humiliaretur. *Exaltate, inquit, vocem : prædicate evangelium omni creaturæ* (*Marc. xvi, 15*) ; ut prædicationis nimirum clamore mediante, et veritatis lumine irradiante, caliginis depellatur obscuritas, quæ montem solebat operire. *Levate manum, ut mirabilia quidem in miraculis ostendentes, sed humilia in prædicatione prætendentes, per exemplum humilitatis tumorem, et altitudinem montis in plana et ima commutetis. Extunc ingredi poterunt portas duces*, id est in cordibus humiliatorum et illuminatorum subjectorum per obedientiam intrare poterunt doctores. Sed quibus hoc injunxit negotium, ut hoc modo signum super montem caliginosum elevaretur, ut vox exaltaretur, ut manus levaretur? *Ego, inquit, mandavi sanctificatis meis : vocavi fortes meos in ira mea, exsultantes in gloria mea* (*Isa. xlii, 3*). Apostoli itaque, martyres et sancti doctores sunt, quibus hoc officium imposuit. Nam sanctificati sui illi spiritualiter sunt, de

quibus et pro quibus Patrem in passione alloquens ait : *Et pro eis sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate* (Joan. xvii, 19). Fortes in ira sua, sunt martyres in furore persecutionis robusti. Exultantes in gloria mea : sunt sancti doctores, pacis tandem tempore arridente, in Domino lætantes.

X. Tunc autem, ut in sequentibus habetur, sonuit vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium, pro eo quod instanter verbo Dei præconibus insistentibus veritatis, in populis innumeris sonus intonuit confessionis fidelis. Et subsequens idem propheta adjunxit : *Vox sonitus regum, et gentium congregatarum* (Isa. xlii, 4); quod non est aliud, nisi quod apostoli profecti prædicabant ubique, et veritatem suscipiebant, et constabantur gentes in unitatem fidei collectæ. Primum itaque vox sonuit regum; deinde gentium congregatarum. Quia primum exeunte edicto a Christo, ut describeretur universus orbis : ierunt apostoli in mundum universum prædicare Evangelium universæ creaturæ. *Et tunc ibant omnes, ut profiterentur, singuli in civitate sua*, quando, ut in Actibus apostolorum legitis : *Crediderunt gentes quoque erant præordinatæ ad vitam æternam* (Act. xiii, 48); *confluentibus*, ut ait Isaias, *ad montem illum domum Domini omnibus gentibus* (Isa. ii, 2). Hoc est, quod ait sanctus David, velle se cognoscere in terra viam Domini (Psal. lxxvi, 3); in Ecclesia scilicet de gentibus fidem ejus, et in omnibus gentibus Jesum suum. Tunc eximius ille apostolorum chorus a populo Judæorum, cui per legem et prophetas de Christo revelatum erat : ad confessionem Ecclesiæ de gentibus accessit, et a Synagoga quæ exteriorem in littera legis florem tenuit, ad populum gentilem venit. Qui in eo quod fidem suscipiens sacræ Scripturæ panem, spiritualis intelligentiæ dentibus, per expositionem, comminuendo, comedit : illius in quem desiderant angeli prospicere (I Petr. i, 12) et qui fortis et potens est in prælio (Psal. xliiii, 8), in se mansionem construxit. Quia *visu desiderabilis vel manu fortis* sonat David. Nonne hic sanctus Joseph, gloriosus scilicet apostolorum cætus de domo est ac familia David, quos ipse non jam servos, sed amicos, quos fratres suos alibi nuncupat? (Joan. xv, 13; xx, 17) quos etiam Patris sui appellat filios? (Matth. v, 45). *Et ascendit ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore*, ut gentilitati confessionem fidei prædicaret, habens sibi conjunctam sapientiam quam Salomon vocat amicam suam (Prov. vii, 4). In qua profundorum quidem mysteriorum latitat sensus sicut in prægnante latitat fetus.

XI. *Et factum est, dum essent ibi, impleti sunt dies ejus ut virgo pareret : et peperit filium* 96 *suum primogenitum*. Tunc spiritualiter quodammodo in Bethlehem Maria Christum peperit, quando ipsum catholica sanæ prædicationis sapientia per plenam rectæ fidei notitiam gentilium cordibus infudit. Qui pannis involutus reclinatur in præsepio, quia in fidei latens sacramentis, in mansuetorum et humi-

lium latet intellectu. Quid enim aliud est sacramentum baptismi in aqua; sacramentum corporis et sanguinis Christi in pane et vino : sacramentum impositionis manuum in unctione chrismatis : quid cætera sanctæ fidei sacramenta, in quibus agnitus esse creditur, nisi quidam panni, in quibus natus involvitur? et præsepium, ubi domita animalia mittuntur. Nonne sacri verbi est intellectus, ubi mansueti et humiles spiritualiter reficiuntur? quiescit ergo in sano sacri verbi intellectu apud gentiles, qui in nulla carnali litteræ intelligentia quietem habet apud Judæos, quia ideo reclinatur in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio. Nam qui in mundum venit, apud Judæos primitus divertit; sed ibi locum non invenit, quia ut ipse ait : *Venit in nomine Patris sui, et non receperunt eum* (Joan. v, 34). Et alibi de eo per Joannem dictum est : *In propria venit et sui eum non receperunt* (Joan. i, 11). Sed illis alienis mentibus ei, et claudicantibus a semitis suis (Psal. xvii, 46), populus quem non cognovit servivit ei, in auditu auris obedivit [al. servivit] ei. Quia Judæis eum per prophetas venturum prædicantibus, sed præsentem negantibus, et a via veritatis aberrantibus : populus gentium prius non electus, eundem Christum Dominum, et per fidem suscepit, et ejus obedienter præceptis acquievit. Qui nimirum Judæi, quod negligenter prætereundem non est, et filii vocantur, pro eo quod secundum electionem charissimi sunt propter Patres; sed alieni, qui secundum Evangelium inimici, propter gentes. Et hoc modo dum locum habere non potuit in diversorio, reclinavit eum Maria in præsepio : infundente ipsum sapientia intellectui gentium dum per fidem introitum habere non potuit ad corda Judæorum.

XII. Est adhuc quoddam tertium edictum, de quo una cum his quæ ad illud pertinent, in duobus his sermonibus, qui hunc proxime præcedunt, prout Spiritus veritatis infudit, coram charitate vestra locuti sumus : ipsum est interna inspiratio, qua fortis ille puginator noster, ad cujus beatam suspiramus visionem, suum quotidie non cessat visitare electum : ascendere faciens suum Joseph a Galilæa ad Judæam, a Nazareth in Bethlehem, eo quod sit ipse de domo, ac familia David, ut profiteatur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante, eo modo, quo vobis ostendere curavimus in his duobus sermonibus, qui hunc proxime præcedunt. De uno adhuc loqui volumus, et quidem quoad brevius possumus, quia debitum edictum necdum ab imperatore nostro exiit, exhibit autem tunc, quando illa instabit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, et procedent (Joan. v, 28). Tunc exhibit edictum istud, quando *canet tuba, et mortui resurgent incorrupti* (I Cor. xv, 52). Tunc exhibit qui media nocte clamor fiet : *Ecce sponsus venit, exite obviam ei* (Matth. xxv, 6). Hoc exeunte edicto ibunt non quidem aliqui; sed omnes, quia virgines omnes tam prudentes quam fatuæ, sponso veniente, surrexerunt.

runt, quæ ipso moram faciente dormierunt, et dormitaverunt. Et quidem ibunt omnes, ut profiteantur omnes singuli in civitate sua, quia tunc surrexerunt, ait Evangelista, omnes virgines illæ et ornaverunt lampades suas (Matth. xxv, 7). Celebrabitur a singulis professio sua die illa, quia nihil tunc celabit conscientiam, ex omnibus, quæ in se anteacta habuit vita. Tunc ascendet electus quilibet a requie animæ, ad felicitatem, quam simul in anima habebit et corpore, quasi quidam spiritualis Joseph, qui a Galilæa ascendet ad Judæam, a Nazareth ad civitatem David, quæ vocatur Bethlehem. Et istud ei proveniet, quia de domo ac familia David est.

XIII. Quousque vero exeat illud edictum, in sola electus quisque animæ suæ requie exultat, quod evidenter beatus Joannes in Apocalypsi innuit, qui datas sanctis stolas singulas albas dicit. At vero cum ad illam civitatem cœlestem Bethlehem perveniunt, cum ad terram suam, quæ Judæa est ascenderint; in eadem terra sua, juxta promissionem prophetæ duplicia possidebunt, quia plenam simul in corpore et anima beatitudinem sine fine habebunt. Tunc æternaliter gaudebit sanctus Joseph in voce exultationis et confessionis (Psal. xli, 5): in illa domo panis, edens et bibens super mensam Patris sui (Luc. xii, 30), Ad cujus domus felicitatem sic requies illa est, quam habebunt in anima sancti, sicut flos ad panem. Prosteribitur tunc idem Joseph cum Maria sibi desponsata uxore prægnante, ut corpus et caro sua exsultent in Deum vivum. 97 Quis neget carnem spiritui subjectam, uxorem quamdam esse animæ desponsatam? quæ profecto culpanda est sicut meretrix immunda, cum contra spiritum repugnans, explendis sædæ concupiscentiæ operibus insistit: sic nimirum ut uxor est pudica laudanda, cum spiritui acquiescens, bonis strenue actibus intendit. Et considerate quam rectum in consummatione hominis observat et congruum ordinem Deus. Primum namque bonus homo bonum in anima concipit propositum, deinde ipsa disponente ad bonum illud, per corporis ministerium, perducit officium. Sic et ipsa anima in ipsa sola requie sua primum lætatur: deinde felicitate æterna simul corpus et anima perfuitur. In sancta hac Bethlehem parit hæc virgo filium, jucundum in se æternæ incorruptionis possidens fructum, qui etiam quot beatitudinis donis cumulatur, quasi tot pannis involvitur. In præsepi reclinatur, dum in illo superno secreto reponitur, quia non erat ei locus in diversorio.

XIV. Geminum, ut videtur mihi, caro nostra habet diversorium, hunc mundum, et suum, in quo, post animæ egressum fodietur sepulcrum. Divertit namque in mundum per nativitatem, divertit in sepulcrum per mortem. Sed in neutro locus ei est, in quo honeste reclinetur, quia locus ei iste mundus laboris est, non securitatis aut quietis. Sepulcrum vero dedecoris et fetoris, non honoris vel incorruptionis. En quatuor modis verba vobis hæc

evangelica exposuimus, vestro relinquentes arbitrio, quis eorum vobis congruentior videatur, sed sive aliquid eorum susceperitis, sive omnes simul reprobaveritis, hoc pro certo habemus, quod magnæ omnino humilitatis, quod natus de Virgine Deus, Dei Filii pannis involvitur: magnæ nihilominus mansuetudinis, quod in præsepi reclinatur. Quid nonne bovis et asini præsepe locus est? puer iste Deus est, puer iste Dei Patris sapientia est. Nonne miraris Dei sapientiam poni ante asinum, divinitatem ante bovem? et tamen ita expediebat, nam nisi ita esset, nec bos cognosceret possessorem suum, nec asinus præsepe Domini sui.

XV. O puer omnium Creator, quam humiliter reclinaris in præsepio (Isa. 1, 3), qui potenter dominaris in cœlo! ibi cœli cœlorum capere te non possunt, hic autem in angustissimo præsepi contentus es, ibi in mundi principio terram herbis virentibus, et facientibus fructum ornasti, lignisque pomiferis et semen facientibus; firmamentum sole videlicet, luna et stellis decorasti, cœlum volatilibus, aquas piscibus, terram reptilibus, jumentis et bestiis replesti: hic autem in fine mundi pannis involutus es! O majestas! o vilitas! o sublimitas! o humilitas! o immensus, æternus et Antiquus dierum! o parvus, temporalis et infans, cujus necdum est unus diei vita super terram! Gaude et lætare, o Virgo beata! illum amplectens in ulnis, illum tensens in brachiis, quem innumerabilis cœlestium spirituum chorus plene capere non potest, latentem in sinu Patris. Hinc eum adoras ut Creatorem, hinc portas ut infantem, hinc veneraris ut Dominum, hinc amplecteris ut filium; hinc ei in mente prosterneris ut Excelso, hinc vultu ei blandiris ut parvulo. Gaude et exulta hodie quam maxime in partu tuo, O virgo dulcis! o suavis, o mitis! quia quem concepisti sine corruptione, portasti sine onere, peperisti sine læsione. Assiste nobis et excusa nos, pia mater et clemens, in tremendo judicio ejus, ut quem modo Redemptorem læti suscipimus, venientem quoque Judicem securi videamus. Qui cum Patre et Spiritu sancto regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXVI.

ITEM IN DIE NATALIS DOMINI.

De triplici gratia Dei et de beneficiis ejus triplicis gratiæ.

SYNOPSIS SERMONIS.— 1. Dei incarnatio dicta antonomastice opus Dei. Creationis nostræ dona. — 2. Homo initio possessor sui, Dei, et creaturarum, per lapsum spoliatus gratuitis, imminutus in naturalibus. — 3. Miseria status lapsi, cujus misertus Deus naturam assumpsit, quam salvare voluit. — 4. Mirabilis verbi divini et humanæ naturæ unio, in unitate personæ et communicatione idiomatum. — 5. Vita Christi mors est peccati: mors Christi vita hominis est. — 6. Quadruplici miseriæ reposuit quadruplex suæ beneficium gratiæ: quæ salvantis nos præstantior, quam creantis. — 7. Salvator noster paradus est voluptatis, de cujus plenitudine omnes accepimus. — 8. Fluvius divisus in quatuor capita nota totidem gratiæ insignia. —

9. Totius copia gratiæ, semen est ad fructum beatitudinis, et gloriæ. Cujus triplex munus. — 10. Status beatitudinis reddet nos potentes, sapientes, benignos æternos in Deo. — Gratiæ Dei per effecta recapitulatio.

I. Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, juste, et pie vivamus in hoc sæculo expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei (Tit. II, 11). Cum multæ, charissimi, et magnæ sint causæ, quæ hominem Deo constituunt debitorem: hæc quoque præcelsum inter cæteras obtinet locum, quod pro nobis Deus factus est homo. Opus Dei est hoc: et opus omnino grande, et ita grande, ut nullum huic inter omnia opera ejus comparari possit. Longe namque majus quid est, se ipsum facere, quam omnia quæ præter ipsum sunt, creare. Magnam quid, quod ait Joannes de eo: *Omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum et nihil* (Joan. I, 3); sed multo majus quod in subsequentibus adjunxit: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (ibid.). Quis enim mortali non solum carne circumdatus homo, sed quis etiam in sua puritate persistens angelus, tam profundi est sensus quin obstupescat; factum intuens factorem universorum, Deum hominem, verbum carnem? et quidem quodcumque boni Deus confert homini, ex gratuita ejus gratia procedit; sed quid ad hanc accedit, ne dicam hanc excedit? creavit hominem ut saltem esset, creavit ad imaginem et similitudinem suam, ut sublime quiddam esset, sed nisi utrumque ex gratia esset, neutrum penitus fuisset. Quod enim ut vel esset; maxime autem ut tantum ac tale quid esset, qui nihil fuit, ei dedit: cui nihil defuit, cui nihil quidquam adesse potuit novum, nec aliquid deesse antiquum. Quod majus, quidve tam antiquum [al. quid magis tam antiquum], quam æternum? Ille ergo omnipotens, qui augeri non potest, quia perfectus est: nec minui, quia immensus est; sola gratia hominem creavit: utpote cujus bonorum non indiguit, cujus sicut nec mala quidquam auferre possunt omnipotenti, sic nec bona aliquid conferre possunt omnia habenti. Et illuxit hic magna in homine condito conditoris gratia, tum quia nihil fuit, qui conditus fuit, tum quia tam sublimiter conditus fuit, ut ad conditoris sui imaginem et similitudinem. Sed gratia hæc, conditoris gratia fuit: non modica tamen gratia hæc, per quam non solum ut ei esset, et tam sublime quid esset, homo accepit; sed et tertium magnum quid per eam ipse suus Conditor contulit, ut ab omni videlicet creatura visibili propter se facta, obsequium acciperet: et cunctis quæ in mundo erant creaturis imperans, illi soli, a quo hæc omnia ei collata fuerunt, libertate voluntaria, et voluntate libera serviret.

II. Hæc tria homini condito gratia contulit Conditoris, essentiam, dignitatem, pietatem ut videlicet esset, ut tam dignum quid esset: tanta ac talia largienti, ut Creatori servire posset. Primum cum creaturis sibi subditis habuit commune; secundum

A vero et tertium, post illud possedit spirituale. Quandiu gratia hæc in homine integra fuit, et ipse nimirum homo integer fuit: possidens in primo ejus bono se ipsum; in secundo Deum; in tertio subjectam sibi creaturam. Ut in medio constitutus, et descenderet, obsequium a creatura accipiens ad sublevandam temporalem necessitatem; et ascenderet obsequium Creatori impendens ad promerendam æternam felicitatem; totumque ad bonum reslueret proprium, et quod accepit, et quod impendit obsequium. Eousque vero hæc cum homine gratia fuit, quousque in eo peccatum non fuit. Statim vero ut ad peccatum interdictæ arboris fructum contingens hostis persuasionibus deceptus accessit: et hæc ab eo magna ex parte gratia, de qua loquimur, abscessit. Abstulit namque ab eo versipellis seductor, quod benignus ei contulerat Creator, quia divinæ in eo imaginis atque similitudinis claritas obscurata; et potestas quam in subjecta acceperat creatura, non modicum est ablata, sola utcumque permanente cum eo essentia. Sic ergo culpæ simul ac pænæ addictus, quia, cum in honore esset non intellexit (Psal. XLVIII, 13): divinam per superbiam, similitudinem appetens jam in profundum lapsus: *Comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est eis* (ibid.); et se ipsum possidere cessans, generalem in creatura subjecta sibi pietatem ablatam sensit.

III. Extunc super miserum et miserabilem hominem ira Dei descendit, quia extunc in anima eum cæcitas ignorantæ obscuravit, et in corpore calamitas mortalitatis oppressit. Miseria vero mortalitatis concupiscentiæ, in carne humana arborem plantavit, quæ illam tam per impetum ad malum, quam per contemptum ad bonum corrumpens, atque in immensum excrescens egit incessanter, ut per unum appeteret prohibita, quod Deus noluit, volens; et per alterum despiceret et omitteret jussa, quod Deus voluit, nolens. Sed hic miser homo caliginosus, malitiosus, desidiosus: caliginosus per tenebras ignorantæ, malitiosus per horrorem nequitæ, desidiosus per teporem negligentæ, quid aliud merebatur nisi supplicium gehennæ? erant itaque hæc quatuor mala in homine; ignorantia per errorem excæcans, desidia a virtute abstrahens, malitia ad peccatum alliciens, damnatio in æternum affligens. Compatiens ergo tantæ ejus miseriæ Deus, formam induit Salvatoris, ut eum ab hac quadriparsita calamitate liberaret. Et ut quis istud salubre ac sublime congrue aggrediretur, eandem in se naturam suscepit, quam salvare proposuit. Ut ergo salvaretur homo, ipse Deus factus est homo, quatenus in salvato homine, gratia appareret Salvatoris Dei, in quo creato gratia quondam apparuit Dei Creatoris.

IV. In homine itaque apparens pro homine totum a se hominem assumptum in se assumente sublimavit. Totum, inquam, in se hominem assumpsit, animam videlicet et carnem, naturam non personam, sed hominem in persona. Ideo naturam, quia animam rationalem et carnem; ideo non personam,

quia caro illa et anima antequam assumerentur non erant unitæ ad personam. Ideo in persona, ut susceptum et suscipiens una eademque esset in Trinitate persona. Nec pro eo quod hominis naturam in suam filius suscepit personam, mutabilitas in Deo aliqua facta fuit, sed eadem quæ ab æterno fuit Trinitas mansit, nec in assumente immutata, nec in assumpto adaucta. Ex quo homo assumptus Deus assumens esse cœpit per ineffabilem illam unionem, quæ, ad unum fuit : et una fuit, nec alia persona esse incœpit, quam illa quæ eum suscepit, nec ideo Deus esse cœpit, quia homo esse incœpit, quia priusquam hoc esse incœpit, sic nunquam esse desinit, carnem vero cum pœna suscepit sine culpa ; cum mortalitate, sine iniquitate ; cuius quidem pœnæ infirmitatem potestate retinuit, voluntate in se admisit, non necessitate sustinuit. Quam carnem anima rationalis in Christo rexit, et ad vitam sanctificavit : secundum liberam voluntatem peccatum respuens, et iustitiam exercens. Hoc etiam ex societate Verbi, a quo assumpta est, habuit, nisi spontanea quidem voluntate bonum faceret, sed ad malum faciendum nulla prorsus necessitate, aut infirmitate declinare valeret. Quæ et carni iungebatur ut suo inferiori, et divinitati ut suo superiori, vita carnis ipsa existens [*al. propter se ipsa existens*]. Unde ipsa recedente caromoriebatur ; vitam suam divinitatem habens : unde et a carne cum recessit, a divinitate non separabatur. Dolores quoque et tristitias ad tempus sustinuit in sensu carnis, sed plenum spiritu ac perfectum possedit gaudium in societate divinitatis.

V. Ecce Deus hominis pro homine factus homo, utramque in se substantiam hominis, carnem et animam mundam suscipiens, nec utrumque in homine mundum inveniens. Quia animam, ut superius dictum est, hominis ignorantia reddidit obscuram, et carnem concupiscentia effecit corruptam. Quæ quidem caro administrante eadem concupiscentia habuit, ut esset et per teporem ad bonum pigra ; et propter nequitiam ad malum prona : sicque et caro in homine et anima æternæ erat damnationi obnoxia. Sed solus iste *inter mortuos liber* (*Psal. LXXXVII, 6*) sanctitatis in opere suo ostendit exemplum, ut formam ab eo accipiens homo, in uno quidem ad deserendum in malo [*al. ad deflectendum a malo*], et versa vice [*al. una vice*] præcisus supra nominatis concupiscentiæ ramis, primum peccatum totis viribus devitaret, deinde virtutes exerceret ; ad extremum vero carnem suam mundissimam in ara crucis immolans et animam innocentissimam in manus Patris commendans, eo quod indebitam in ligno mortis corporeæ damnationem pertulit, debitam quoque ab homine, quam in corpore simul et in anima meruerat, mortis æternæ perditionem abstulit.

VI. Ecce quanta, qualisque apparet gratia Salvatoris nostri Dei : longe sublimior, longe præstantior illa, quæ in primordio apparuit, gratia Creatoris nostri Dei. In hoc nimirum et illa succumbente

A isti, et ista præcellente illi : quod ad tempus hominem illa stantem ornavit, hæc autem ad æternitatem promovit. Vere magna et omnino immensa gratia hæc, illuminans cæcum enundans pollutum, emundatum exornans, et reconcilians reum. Sic profecto quadripartitum hoc ex se efficacia beneficii insigne, quo quadripartitum superius ostensum malum annihilatur in homine ; illuminans cæcum per veritatis prædicationem, emundans pollutum per pravitatis reprobationem, exornans emundatum per virtutis electionem, reconcilians reum per mortis passionem. Erige oculos tuos, o homo, et circumspice et vide, quam misericorditer **100** actum est, ut magnas ex totis medullis illi gratias agas, a quo sic tecum actum est. Et vero tenebris involutus, et interioribus oculis avulsis, omnino cæcus eras, et ubi fidei vel operis poneres pedem ignorabas. Venit ad te ille magni consilii angelus rectæ credulitatis veritatem, et sanctæ tibi annuntians operationis virtutem, ut illam tenens, quæ per dilectionem operatur, unam sine altera tibi scires non sufficere ad salutem. Cum et Paulus dicat : *Sine fide impossibile est placere Deo* (*Hebr. 11, 6*) ; et nihilominus Jacobus asserat : *Si non habet opera, mortuam esse in semetipsa* (*Jac. 11, 17*). Pollutus eras et immundus, undique fæce peccatorum infectus perniciose : et ideo perniciose, quia nihil minus, quam quod malum est, odio habebas. Qui autem venit ad te liberator nihil in opere suo admisit malum, nihil omisit bonum, ut et tu videns in decore spiritualis conversationis suæ nihil abesse, quod debuit adesse, nihil adesse quod debuit abesse ; malum quidem reprobans, erigente a peccato, et bonum eligens caveres tibi a delicto. Novissime vero pium et innocuum in ara crucis sanguinem fundens, et reum te Dominus tuusque mediator reconciliavit, et damnatione dignum, morte turpissima indigne damnatus ipse, ab æterna damnatione liberavit. Hæc est gratia Salvatoris nostri Dei majus nobis et sublimius aliquid conferens, quam gratia contulit Creatoris nostri Dei, quia nobis essentiam quidem dedit ut essemus : et ad suam nos imaginem et similitudinem creavit ut sublime aliquid essemus omnem nobis creaturam visibilem supposuit, ut ei præessemus. Hæc vero nos ignorantes erudit, liberans ab errore ; pollutos lavit eripiens a sorde ; lotos ornavit, decorans sanctitate : reos iudicii sibi reconciliavit salvans a damnatione. O quadripartitum salvatricis gratiæ bonum, prædicatio veritatis, reprobatio pravitatis, executio sanctitatis, passio asperæ mortis.

VII. Multa quidem et alia bona apparens in carne nobis contulit Salvator, sed superiorem hæc inter alia obtinent, et habent in se cæterorum primatum. Unde et propter eorum prærogativam de ea illud arbitror pertinere, quod in libro Geneseos legimus, quia videlicet : *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde dividitur in quatuor capita* (*Gen. 11, 10*). Quis abneget hunc esse locum illum de quo Apostolus : *In quo*

habitat, inquit, omnis plenitudo divinitatis corporaliter (Colos. 11, 9) per Apostolum hunc vidit locum, in quo asseruit omnem habitare plenitudinem divinitatis. Sed qui eum vidit tantæ magnitudinis, nunquid non vidit ineffabilis esse voluptatis? Adjunxit: *Et estis, inquit, in illo repleti* (ibid., 10). Locus ergo est, et quidem peramplus, in quo omnis habitat divinitatis plenitudo; et est voluptatis, in quo nostra continetur repletio, habens in se omnem nostræ plenitudinem suavitatis. Plane locus voluptatis est Dominus meus Jesus, in quo quodcumque video, amœnum; quidquid audio, delectabile; quidquid odor, suave; quodcumque gusto, dulce, utque nulum de sensibus prætermittam, quodcumque tango, acceptabile. Utique locus voluptatis, in quo, ut breviter dicam, nihil prorsus quod reprobare, quod non approbare possis. Verum, cum in eo bonum et sine qualitate tale, et sine quantitate tantum sit, non avare illud sibi soli retinere, sed et copiose nobis distribuere solet, cum id partiri decernit, sciens quidem illud ob benignitatem communicari posse, ob immensitatem vero minuui non posse. Nam de sua illa abundantia nobis nonnihil confert, præbens in se nobis gratiam salvationis novam, qui in primis parentibus nostris Creatoris gratiam amissimus antiquam. Unde et Joannes: *De plenitudine ejus, inquit, nos omnes accepimus* (Joan. 1, 16); et gratiam pro gratia. De ejus plenitudine non quidem aliqui, sed omnes accepimus, dicente sancto David: *Quia non est qui se abscondat a calore ejus* (Psal. xviii, 7). De electis utique non est, qui se abscondat a calore ejus; quod et hic innuit Joannes, cum dicit: *Nos omnes*. Nam quid est nos? nisi nos ad vitam præordinati æternam, nos secundum propositum vocati sancti. Nos, quos præscivit et prædestinavit Deus Pater conformes fieri hujus, de quo loquimur, imaginis Filii sui (Rom. vi, 28). *Hæc plenitudo*, ad eum [al. quam ad illum] reor pertinere fluvium, qui de loco voluptatis egreditur: ob ejus quidem simplicitatem ibi remanens; ob benignitatem vero usque ad nos dimanans, ut unigenitum illud bonum et caput, a quo est, non deserat, et usque ad ipsam oram vestimenti descendat.

VIII. Fluvius itaque de loco voluptatis egrediens in paradiso, gratia est a Salvatore, in quo omnia plenitudo est suavitatis, veniens ad rorandum cœlitus Ecclesiam sanctorum electorum. Qui dividitur in quatuor capita, pro eo quod salvatrix hæc, de qua loquimur gratia, principaliter quatuor nobis confert beneficia: **101** prædicationem, quæ nos liberat ab errore: emundationem, quæ a culpa, et sanctitatem, quæ ornât in conversatione. Denique mortis passionem, quæ salvat a damnatione. Hæc quodammodo fluvii quatuor capita sunt. Quia gratiæ dona principaliora sunt. *Nomen uni Phison* (Gen. 11, 14), *os pupillæ* dicunt interpretari, et sicut locutionem ad os; ita et ad visionem pertinere pupillam, nemo qui dubitat. Et unde visio cognitionis in oculo mentis, nisi ex claritate sanctæ instructionis, quæ

A ex ore procedit Christi prædicationis? primum itaque gratiæ beneficium, os pupillæ ex re vocatur, ut primum ab ore Christi verbum audiatur, ac deinde spiritualis in homine visus purgetur, nec jam oculum animæ cæcitas opprimat ignorantæ, dum ab ore Salvatoris locutio insonat doctrinæ. Quæ veritatis doctrina dum plene hominem repleverit, ad aggrediendam sanctitatis novitatem confestim excitat, ut dum ei perfecte per claritatem cognitionis illuxit, quod verum est: per gustum quoque affectus intimi in conversationis maturitatē sapiat ei, quod bonum est. Unde et hic dicitur de Phison, *quod circuit omnem terram Evilath, ubi nascitur aurum* (ibid.). Evilath, ut quidam volunt, *parturiens* dicitur, et novæ vitæ partum aggredi proponentes designat. Quid auro clarius, quid sapientia pretiosius? circuit Phison Evilath, ubi nascitur aurum, quia instructio illuminans illi utique menti præcipue adest, quæ studet non solum quæ vera sunt, clare videre, sed et per maturitatem sapientiæ, quæ sancta sunt jugiter exercere. Et *aurum terræ illius optimum est* (ibid., 12), quia illius prudens quisquam sapientiam probabilem asserit, qui eam in sanctitate conversationis ostendit. Aurum vero terræ illorum propheta optimum esse negavit, de quibus ait: *Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere, nescierunt* (Jer. 17, 22).

IX. Per hoc autem quod secundus fluvius circuire dicitur omnem terram Æthiopiæ, et tertius ire contra Assyrios, innuitur tibi quanta utilitas ex secundo et tertio dono gratiæ provenit, quia in relictione mali, quodcumque illicitæ in te nigredinis contraxisti, a te abjicis, et in executione boni, in operibus bonis pugnantis contra te dæmonibus resistis. Sed, nec prædicationis, quæ illuminat; nec emundatio quæ purgat, nec sancta conversatio, quæ exornat ullatenus prodest, nisi sequatur passio quæ redimat, et æternæ salutis fructum conferat, quia *fluvius quartus ipse est Euphrates* (Gen. 11, 14). Huic gratiæ succedit alia, quæ electis in futura plene aderit vita, beatitudine eos ditans sempiterna, quæ quidem beatitudo triplex erit, conferens eis potentiam, sapientiam et benignitatem, ut sint fortes et incorrupti in se ipsis, benigni invicem, et ideo sapientes; erit profecto unumquodque istorum trium sempiternum. Ecce quatuor in quibus nos hæc gratia confirmabit: potentia, sapientia, benignitas, æternitas; potentia sapiens, sapientia benigna, et benignitas æterna [al. æterna sapientia], potens, æterna sapiens benignitas: æterna, sapiens, et potens æternitas. Discent sancti; qui plene comprehendent, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, et profundum (Ephes. 111, 18). Sublimitas potentiæ, profundum sapientiæ, latitudo charitatis, longitudo æternitatis. Primum Patri deputamus, secundum Filio, tertium Spiritui sancto, quartum ipsi Trinitati: ita tamen ut quod personis singulis assignamus, simul omnibus assignare curemus, ut et sit

Deus hoc modo omnia in omnibus. Et hæc quidem A tertia gratia spectat ad Spiritum sanctum et est gratia confirmationis. Nam Pater creavit, Filius salvabit, Spiritus sanctus confirmabit.

X. Prima gratia creatrix, et fuit in exordio; secunda salvatrix; tertia confirmatrix, et erit sine fine. Prima contulit ut essemus, ut sublime quid essemus: ut omni creaturæ visibili præessemus. Secunda illuminavit nos cæcos, ne ignorantes ulterius erraremus; purgavit immundos, ne polluti remaneremus; ornavit purgatos, ut in sancta conversatione fulgeremus; reconciliavit reos, ne pereuntes condemnaremur; illuminavit verba vitæ prædicando; purgavit mala penitus abjiciendo; ornavit sanctæ conversationi insistendo; reconciliavit in cruce pro nobis moriendo. Tertia vero B in omni gratia perfecte roborabit, ut simus potentes; illustrabit ut plene sapientes; inflammabit ut invicem amantes; perpetuabit, ut simus funditus indeficientes. Poterimus sine debilitate, sciemus sine errore, amabimus sine offensione, permanebimus sine defectu: Deo existente omnia in omnibus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

102 SERMO XXVII.

ITEM IN DIE NATALIS DOMINI.

De eo quod solis electis prodest gratia Dei, et de debito, quo erga nos ipsos tenemur obstricti, atque de obedientia exhibenda prælati.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Prima gratia Creatoris, secunda Salvatoris, tertia confirmatoris nostri Dei. — 2. Gratia Salvatoris nostri Dei apparet omnibus ad imitationem. — 3. Solos erudit electos ad operationem. — 4. Qualiter apparet gratia Dei omnibus, quos non erudit. — 5. Gratia Christi nos erudit imitari Christum, et virtutis ejus insignia. — 6. Qualiter se reprobi habeant ad Dei gratiam sibi apparentem. — 7. Vincula Satanae ignorantiam, et concupiscentiam dissolvit Christus sua prædicatione et conversatione. — 8. Sobrie nobis, juste proximo, pie Deo vivendum in quo animi et corporis consistit moderatio. — 9. Sobrietas corpori necessaria non denegat. — 10. Proximo justitia, superioribus præstanda obedientia. — 11. Inobediendiæ exempla ex Scripturarum oraculis deprompta. — 12. Contemptorum superiorum grave crimen: extorta venia est inobediendiæ crimen. — 13. Obedientia sit prompta, grata, sincera, perseverans. — 14. Christus perfectæ obedientiæ prototypum.

I. Locuti sumus, dilectissimi, in sermone, qui D hunc, quem modo aggredimur proxime præcessit de triplici gratia Dei nostri. Et prima quidem fuit, secunda modo est, tertia in fine et sine fine. Cumque unus idemque sit Deus noster, primam assignavimus Creatori, secundam Salvatori, tertiam confirmatori nostro Deo, cum ipsum tamen habeamus creatorem, quem salvatorem et confirmatorem; ipsum salvatorem quem creatorem et confirmatorem; ipsum denique confirmatorem, quem salvatorem et creatorem. Prima gratia in omnibus hominibus, secunda omnibus hominibus, tertia cum omnibus hominibus. Ideo prima in omnibus, quia in omnibus est hominibus imago et similitudo Dei, omnibus etiam in primo Patre datum est, ut sub-

jectæ præcessent creaturæ. Ideo secunda apparuit omnibus, quia omnibus ad salutem et exemplum apparitio Filii Dei in homine proposita fuit. Ideo tertia cum omnibus, quia sicut illa in æternum, ita et ipsa cum illis in æternum gaudentibus id eis in fine exhibitum, quod erit sine fine mansurum.

II. Sed gratia Salvatoris nostri Dei, de qua loqui nostrum maxime propositum fuit, ob cujus demirandam excellentiam, aliarum duarum fecimus mentionem: illa, inquam, gratia apparet quidem omnibus, nec tamen prodest omnibus, quia salubris Christi in carne apparitio, unicuique ad imitationem proponitur; sed nequaquam per eam unusquisque in sanctitate componitur. Unde et per prophetam conqueritur, quod per magnificum illud quod gessit in homine opus non solum non acceptant reprobi, sed etiam refutant, et conquerens super hoc dicit: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, sed contradicentem mihi (Isa. LXV, 2)*. Populus non credens sed contradicens, populus est ille stultus et insipiens, cæcus videlicet execrabilis reproborum; qui, etsi audit Christum ad se manus suas extendisse, hoc est, opera quæ in assumpta gessit natura ad exemplum proposuisse; vel errore perfidiæ cæcatus non credit, vel per concupiscentiam abstractus et illectus in conversatione contradicit. Hiuc sanctus Simeon positum eum prophetavit in signum cui contradicetur. Quod est illud in quo positus est Dominus Jesus in signum cui contradicatur (*Luc. II, 34*), nisi acutus, ut ita dixerim, gladius rigidæ conversationis, cum quo viri sancti spiritu facta carnis mortificant, carnem suam crucifigentes cum vitiiis et concupiscentiis (*Gal. v, 24*), abnegantes se ipsos, et tollentes crucem suam quotidie, et sequentes Christum (*Luc. ix, 23*)? huic signo, quo electi signatos se esse gratulantur, a reprobis quidem, qui, etsi forte per fidem credant, contradicunt per operationem, constantes, ut ait Apostolus, se nosse Deum, factis autem negantes (*Tit. I, 16*). Sed quod damnabiliter abjiciunt reprobi, salubriter sibi assumunt electi; librum pariter vitæ sibi Christum proponentes, et signum, ut in uno eodemque Redemptore suo ejus et ibi salubres, quos protulit, legant sermones; et hic pro viribus, quas exercuit sanctas imitentur actiones.

III. Unde et hoc in loco vas electionis Apostolus Paulus, qui dicit gratiam Salvatoris nostri Dei apparuisse omnibus 103 hominibus (*Tit. II, 11*), asserit eam nos erudire: ut omnibus quidem hominibus suam proponat apparitionem, sed nobis suam imponat eruditionem. *Apparuit, inquit, gratia Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus erudiens nos (ibid.)*. Quid est nos? nos electos, nos, ut superius diximus, ad vitam æternam præordinatos. Nos denique ut simus conformes imagini Filii sui, præscitos a Deo Patre et prædestinatos (*Rom. VIII, 9*). Nos, inquit gratia erudit, quæ omnibus apparet, quia eam sibi propositam reprobi vel excecati non

agnoscunt, vel indurati contemunt; nos vero eam nobis non tantum propositam, sed impositam et illuminati agnoscimus per fidem, et inuncti amamus per operationem. Hinc Redemptor noster, quia videt se extendere manus suas ad populum non credentem, sed contradicentem sibi: eas credenti populo, et consentienti sibi expandit: non populo stulto et insipienti, sed populo illi laudabili, cui Deus exercituum benedixit, quem, ut ait sanctus David, *in hereditatem elegit sibi Dominus (Psal. xxxii, 12)*. Denique, per Jeremiam clamat: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor sicut dolor meus! (Thren. 1, 11)*. Per viam transeuntes electi sunt, vitam præsentem contemnentem, calcantes quidem in transitu, non autem amplectentes eam in statu. Habentes eam in usu temporis et necessitatis, non permanentes in ea, per affectum amoris et æternitatis. Gradientes denique per eam in licito fomento corporis, non jacentes in ea in deceptorio somno mentis. Hi sunt attendentes dolorem Salvatoris sui, et videntes, ad cujus manus extensas populi supra nominati sunt non credentes, sunt et contradicentes, ut pias, quas pro eis, in natura assumpta, pertulit angustias, electi et illuminati per credulitatem intueantur in fide, et inflammati per charitatem imitentur in conversatione, dum eas reprobis vel excæcati ignorant, vel indurati non amant. Ecce quomodo nos gratia Salvatoris nostri erudit, quæ omnibus apparet.

IV. Sed cur hæc gratia non omnes homines erudit, quæ omnibus apparuit, quia prædicatoribus eam sibi evangelizantibus, vel non crediderunt, vel si crediderunt, non amaverunt, manu fortassis eam credulitatis suscipientes, sed manu eam charitatis non colligentes. Nam audierunt, ut fides esset ex auditu (*Rom. x, 17*), quia et prædicatores insonuerunt, ut esset auditus per verbum Christi, et ut sint inexcusabiles, *in omnem terram exiit sonus eorum (Psal. xviii, 5)*. Sic apparuit gratia Salvatoris nostri Dei in omnibus hominibus, prædicatio Evangelii in omnes gentes, exeuntibus evangelistis illis exiit, in orbem universum ut prædicarent Evangelium omni creaturæ (*Marc. xvi, 15*). Sed erudit nos, quia *viderunt illi et oderunt, et ipsum et Patrem suum (Joan. xv, 24)*. Sed nos qui spiritualiter sui sumus, non solum docemur, quatenus ipsum audiamus loquentem, verum etiam ut imitemur operantem, juxta quod dicit de nobis: *Oves meæ vocem meam audiunt et sequuntur me (Joan. x, 27)*. Qui autem ex ejus ovibus non sunt, etsi forte vocem ejus aliquando audiunt, ipsum tamen non sequuntur, quia licet exteriorum, in eis ejus sermones penetrent auditum, per fructuosum tamen eos non explent effectum: quatenus sic ejus eis gratia apparet, ut eos non erudiat.

V. Quæ, cum ita sint, ad vosmetipsos, fratres, redite, et videte si erudit vos gratia Salvatoris nostri Dei, quia sine dubio non uno sed multis mo-

dis apparet vobis. En vobis gratiam suam in sermone ejus annuntiamus; videte si per id quod exterius auditur, vester interius animus eruditur. Et in vobis quidem aurem tangere possumus per vocem nostram, sed ejus solius est mentem commovere in vobis per motionem suam, ut per linguam nostram vobis omnibus gratia appareat, opus est ut per suam ipse inspirationem vos erudiat. Ecce quam magna, hoc die, apparuit gratia Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus: et certe videmus quam paucos erudit? ut enim sileamus de cæteris virtutibus gratiæ (nam quis eas omnes posset colligere?) apparet hodie in Salvatore nostro nato, toto orbe terrarum, gratia magnæ humilitatis, castitatis, paupertatis. Nonne maximæ humilitatis est, quod Deus apparet in homine, Verbum in carne, infantia sapientia, in vagiente parvulo Dominus universorum, in infirmitate fortitudo. Quod autem inter virtutes cæteras castitatem præcipue diligat, quod valet evidentius esse indicium, quam quod nasci valuit de Virgine? O paupertas magna reclinari in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio! nonne hoc homines per cognitionem sciunt? pauci autem per imitationem apprehendunt, ut dici veraciter possit et in hac parte, quia apparet gratia Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus, sed paucos erudit. Utinam vel nos erudiat, ut cum Apostolo dicere possimus: *Apparuit gratia Salvatoris nostri Dei 104 omnibus hominibus erudiens nos (Tit. ii, 11)*. Quod quidem verum est, si discitis ab eos mites esse et humiles corde (*Math. xi, 29*); si scit *unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore (I Thess. iv, 4)*; si mores vestri sunt sine avaritia contenti præsentibus, nec levatis oculos ad opes, quas habere non potestis; sed habentes alimenta, et quibus legamini, his contenti estis (*I Tim. vi, 8*).

VI. O quam aliter agunt omnes pene quibus hæc gratia apparet extrinsecus. Celebrantes nativitatem humilis et parvuli Christi, ipsi superbi et in suis oculis magni: casti et pudici Christi, ipsi impuri et corrupti; pauperis et inopis Christi, volentes divites fieri, ac per hoc incidentes in multa [al. in desideria multa] inutilia et noxia; radicem omnium malorum cupiditatem appetentes et ideo inserentes se doloribus multis inflati, inquinati, inflammati. Inflati per tumorem vanitatis et superbiæ, inquinati per fetorem voluptatis et luxuriæ, inflammati per ardorem cupiditatis et avaritiæ. Quis in honoribus superbus, quis impudicus, quisque cupidus est, cui hodie non apparet in Salvatore nostro Deo, gratia humilitatis, castitatis et paupertatis? apparet eis utique, non erudit eos: videntque ignem et lucem, et ipsi frigidi remanent, et tenebrosi: intuentur cibum et medicum, ipsi esuriunt et ægrotant. Si enim quæ apparet gratia erudiret, et tenebrosi illuminarentur, et frigidi accenderentur, et esurientes reficerentur, et ægroti sanarentur. Hoc est, ut breviter dicatur: et quod malum est dimitterent, et quod bonum est,

exercent. Unde et hic asserit Paulus gratiam Salvatoris nostri Dei, quæ apparuit omnibus hominibus eruditis nos, ut *abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie pie et juste vivamus in hoc sæculo* (Tit. II, 11).

VII. Duo sunt, ut ex superioribus conjicere potestis vincula Satanæ, quibus reprobos pertrahit ad æternam pœnam gehennæ; ignorantia, qua excæcantur, ne, quod verum est, agnoscant, et concupiscentia, qua trahuntur illecti, ut quod malum est exercent. Ibi non recte credentes, hic autem non sancte viventes. Impietas [al. impietatis malum] ut mihi videtur, pertinet ad primum; sæcularia vero desideria ad secundum. Quia impietas, ut quidam asserunt, est, quæ hominem offendere facit in fidem; sæcularia vero desideria ad nefariam impellunt actionem. Erudit nos Salvatoris nostri Dei gratia, ut abnegemus impietatem et sæcularia desideria. Quia, si accedis ad gratiam prædicationis suæ, quid ibi audis, quod erroris impietatem non destruat? si ad gratiam conversationis suæ: quid ibi invenis, quod sæcularia in mente desideria non extinguat? Christum, ait Apostolus, Dei virtutem et sapientiam (I Cor. I, 24); auribus audiendi audi sapientiam, et errare te non faciet impietas a recta credulitate; in mente amplexibus amoris virtuti conjungere, nec te inflammabunt sæcularia desideria iniquitate. Mirum utrumque hoc bonum verbis paucis complexus est sanctus David, qui ait: *Dominus illuminatio mea et salus mea* (Psal. xxvi, 1). Hoc est, illustrabit me lux mea Dominus, ne impietatis me tenebræ obscurant: salvabit me salus mea Dominus, ne sæcularia ne desideria subvertant. Quem timebo, cum ipso me illuminante, impietas jam excæcare non valet per errorem; et, ipso me salvante, sæcularia me desideria fedare non possunt per iniquitatem. Sic dirige me, Domine, in veritate tua, et doce me, ne per impietatis devia aherrem a fide. Afer a me nihilominus concupiscentiam, ne per sæcularia desideriaordeam in pravitate. Hoc itaque modo illuminante gratia contra impietatem clarificati; a sæcularibus quoque desideriis purgante eadem gratia mundati, necesse est ut sobrie, pie et juste vivamus, et studeamus vivere in hoc sæculo.

VIII. In his verbis, ut crebra Patrum testantur documenta, triplex illud debitum continetur, quo nobis et proximis nostris, atque Deo debitores et obnoxii tenemur: nam sobrietatem nobis, justitiam proximo, pietatem vero debemus Deo. Porro sobrietatem tibi confert affectio sancta, et mortificatio rigida, ut quod illicitum est nec per appetitum circumferas in mente, nec per affectum exerces in opere. In quolibet horum deliqueris, sobrietatem perdis, tam in appetendo videlicet quod malum est, quam in agendo. Ideo meditatio sancta servet te in mente, ne illicitum quid per impuram desideres affectionem, continentia rigida mortificet te in carne, ne quid nefarium per malam exerces actionem. Hoc geminum est frenum, quo impetuosis tam

A mentis, quam corporis cohibendus est motus, ut et lasciviam lubricam interioris maturitas coerceat, et ab omni exteriori irruptione reprobam continentia retrahat. In mente, inquam, maturitas frenum sit, ab omni, quod in ea emergens huc, illucque 105 eam trahere conatur, viriliter retrahens: sicut et ambitio caduci honoris, appetitus transitorii favoris, inflatio superbæ, tumor invidiæ, rancor iracundiæ, rubigo acediæ, inquietudo avaritiæ, inhonestas gulæ, turpitude luxuriæ, et qui in hunc modum perniciosi impetus sunt, qui infelicem animam nulla hora felicem sinunt. In corpore nihilominus continentia frenum sit, quod singula in eo membra, et a pravitate cohibeat, et rectitudine coaptet; retrahens a curiositate aspectum, a vanitate auditum, a voluptate olfactum, ab edacitate gustum, ab impuritate tactum, a stultiloquio affectum, a levitate incessum. Hoc est quod reddit hominem irreprehensibilem in ambulando et stando, in sedendo et jacendo: in tacendo et loquendo, in operando et quiescendo, in orando et legendo, in comedendo et jejunando, in omni denique loco et tempore, in omni negotio, et erga omnem personam.

IX. Hoc est debitum, o homo! quo erga teipsum teneris astrictus: omnis illiciti cogitatus, et actus frenum et compes, sobrietatis modus. Ut cum anima rationalis et caro sis, ita utramque custodire et servare sis sollicitus, quatenus nec intrinsecus illam illicitus inquinet affectus, nec extrinsecus istam nefarius dehonestet effectus. Et adhuc tertium quid debes tibi ipsi; ut et corpori tuo quæ ei necessaria sunt in cibo et potu, in somno et veste, et cætera quæ justa ejus exposcit necessitas fructuose non neges? Non minus enim sobrietatis modum excedis, cum a corpore tuo necessaria excludis, quam cum superflua impendis. Jumentum namque est, et ideo curet necesse est discretor sensor ejus spiritus, sicut ei imponere frenum ne recalcitret, ita et apponere senum ne deficiat. Nam qui in Apostolo dixit Spiritus sanctus: *Curam carnis ne feceritis in desideriis* (Rom. XIII, 14); idem in eodem et alibi ait: *Nemo carnem suam odio habuit, sed fovet, et nutrit eam* (Ephes. V, 29). Quanquam in hac una sententia: *Curam carnis ne feceritis in desideriis*, utrumque complexus sit sobrietatis genus. Nam dicens *carnis curam* necessaria concedit, addens vero *ne feceritis in desideriis* sola superflua abscidit: et idcirco sicut a voluntate [al. necessitate] expellis illicita, ne per impuritatem ea appetat; sic a carne eliminat nefaria, ne ea per iniquitatem committat, ut sic a corpore non subtrahas necessaria, ne per debilitatem succumbat. Ita te habe, talem te exhibe, et sobrie vivis in hoc sæculo.

X. Verum quia nemo nostrum sibi vivit, est debitum aliud, quod a te proximus tuus exigit; et hoc spiritualiter hoc in loco Apostolus justitiam appellat. Justitia namque est, ut definire solent quidam; virtus univique tribuens quod suum est. Redde

ergo superiori quod suum est : redde et æquali, redde et inferiori, et iuste vivis. Quid debetur superiori? primum obedientia juxta apostolicum præceptum : *Anima tua potestatibus superioribus subdita sit* (Rom. xiii, 1); pare itaque superiori tuo, quicumque vel qualiscunque ipse fuerit loco Dei tibi proposito. Et ut breviter dicam, quæcunque tibi sive in prohibendo, sive in jubendo injunxerit, quod tamen secundum legem Dei sit, non secus accipias, quam si a Deo audisses. Cave tibi a negligentia quam parit oblivio; et maxime sicut a morte cave tibi a contemptu, cujus causa est omnis peccati initium elatio (*Tob. iv, 14*): in præceptis namque, etiam quæ minima videntur, nec excusari negligentia potest, cum peccatum sit: nec sine gravi pœna dimitti debet contemptus, cum crimen sit.

XI. Culpavit quondam, ut scitis, Jonathan Saul (*I Reg. xiv, 44*), quia ejus transgressus est prohibitum, et tanti apud se ponderis illam habuit transgressionem, ut morte dignum etiam pater filium judicaret transgressorem, cum tamen constet ejusdem prohibitionis eum non fuisse auditorem. Vir quoque Dei, qui de Judæa ad Jeroboam missus est (*III Reg. xiii, 22*), quia præceptum Domini, non quidem per propriam obstinationem elatus, sed per alterius suggestionem seductus, transgressus est: leoni ad devorandum traditus est. Cujus mihi, ut verum fatear vobis, non modicum multoties et culpa considerata stuporem, et pœna ingerit timorem, quia nisi pro eo quod hac in causa summa illa æquitas est, quæ nihil pravum sive distortum agere potest, videtur quod tanta in propheta illo, talique vindicta inobedientia illa puniri non debuit, quam, ne inobediens esset, incurrit. Quid enim? retinere eum violenter voluit rex, et nullatenus consensit, quia sciebat id sibi interdictum. Reducere eum conatus est senex, et primo negans, tandem acquievit, quia prohibitum non modo inconcessum, et injustum, sed mutatum existimavit. Itaque sicut, ut obediret, remanere non acquievit; sic quoque, ni fallor, ne non obediret redire consensit: utrobique voluntati Dei sui obedire paratus, licet alterius mendacio deceptus, ab cujus postmodum ore sententiam mortis audivit veracem, qui ab eo primitus subversionis audierat fallacem.

XII. Considerate ex his, qua pœna punientur, qui præcepta seniorum per plenum contemptum, tumore superbiæ inflati transgrediuntur. Perpendite qua pœna mulctandi Dathan, Abiron atque Core (*Nam. xvi, 1*), qui in tantam talemque, ut scitis, superbiam, se contra prælatum suum Moysen erexerunt. Si cum leo devorans occidit, qui quantum ad se quodammodo, si ita dicere fas est, ne inobediens esset, inobediens fuit: nam, si peccavit, imo quod peccavit, profecto videtur, quod ne peccaret, peccavit. Concjcite inter hæc quam graviter peccavit rex Saul (*I Reg. xv, 9*), qui ut avaritiæ suæ satisfaceret, juxta præceptum Domini Amalec percutere noluit

A usque ad internecionem, et universa ejus demoliri, cum idem Saul etiam filium suum Jonathan reum mortis judicavit, pro eo quod ejus prohibitum etiam ne sciens transgressus est. Cave etiam tibi a venia extorta, quam patres nostri, ut ejus plene malum ostendant, sororem inobedientiæ vocant. Cave, inquam, tibi ab ea; ne forte cum præ nimietate importunitatis ejus, vis prælatum tuum violenter compellere, tolerare, vel etiam concedere quod petis: ordine confuso, et ipsum quodammodo tuum subjectum, et te ejus efficias prælatum.

XIII. Pare ergo superiori tuo prompte, grate, hilariter, sincere et perseveranter. Sit primum prompta obedientia quam exhibes, ut non tibi in mente vel tenue murmur inesse permittas. Sit et grata, ut hilaritatem in vultu præferas, quatenus qui per mentem benevolam interius placas Deum, per faciem quoque hilarem exterius exhiberes proximum. Sit tertio sincera, ut non in ea tuum solum aliquid requiras, astuto quodam molimine occulte agens, ut id tibi præcipiatur, quod ut inani cupiditati, et cupidæ tuæ inanitati consulas, agere te delectat, magis tamen in hoc voluntatem carnalem implere intendens, quam vel præcepti utilitatem, vel præipientis velle attendens. Vultis audire sinceram obedientiam? *Fiat mihi secundum verbum tuum* (*Luc. i, 38*). Accipite et a Samuele sinceræ obedientiæ exemplum: *Loquere, Domine, quia audit servus tuus* (*I Reg. iii, 10*). Non quid loquaris justo, sed solum ut loquaris peto, quia quidquid locutus fueris Dominus meus, obedierit exsequar servus tuus. Novissime sit perseverans obedientia tua, ut semper et ubique, pro loco et tempore, pro scire tuo et posse, præipienti tibi parere paratus sis.

XIV. Igitur prompte te dixerim obedientem, si sponte et non cum murmure obedis; sed corde perfecto, et animo volenti. Grate, si hilaritatem in executione præcepti etiam in vultu ostendas. Sincere, si te tibi renuntians, nihil tuum carnale in eo, quod jubetur, requiris; sed solam et jubentis voluntatem, et jussionis utilitatem attendis, et libentius etiam dura et aspera, quam suavia et mollia amplecteris. Perseveranter, si illum in obedientia sequeris, de quo legis: *Factus est obediens usque ad mortem* (*Phil. ii, 8*); illum tibi solum præfigens terminum obediendi, qui est et vivendi. Hæc de obedientia diximus, quam superioribus nostris exhibere debeamus. Sed quia hunc jam cogimur finire sermonem; quæ illa sint, in quibus adhuc superioribus, sive coæqualibus, seu etiam inferioribus debitores tene-mur, in sequenti, præstante Deo, sermone ostendemus. Id etiam proponimus, quidquid de hac nobis materia occurrit, religiosi vestris auribus committere. Illum in omnibus donis et misericordiis laudantes, et glorificantes, qui tam crebro in hac Nativitate sua sacrosancta spiritualibus nos epulis satiare dignatus est, Dominus noster Jesus Christus, cui sit honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXVIII.

ITEM IN DIE NATALIS DOMINI.

De quindecim gradibus charitatis, tribus scilicet majoribus debitis, tribus subditis, et tribus coequalibus, et aliis sex omnibus debitis: et de sobrietate, justitia, pietate, et perseverantia, et triplici gratia scilicet Creatoris, Salvatoris, et confirmatoris.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Prælati debetur obedientia, reverentia, ordinata familiaritas. — 2. Difficilius discrete imperare, quam sponte obedire. — 3. Prælati debet subditis disciplinam, mansuetudinem, discretionem. — 4. Superiorem et subditum, obligatio mutua. — 107 5. In prælato sit disciplina moderata, in subdito reverentia grata. — 6. In illo sit mansuetudo cum charitate, in hoc dilectio cum familiaritate. — 7. Coequalibus debetur honor et amor cum humilitate obsequii. — 8. Hilaritas in dulcedine verbi. — 9. Passim omnibus debetur compassio et consolatio in adversis: congratulatio et exhortatio in prosperis. — 10. Sobrietas dat potentiam, justitia benignitatem, pietas sapientiam. — 11. Gratia Creatoris Patri, Salvatoris Filio, confirmatoris tribuitur Spiritui sancto. — 12. Virtutum exercendarum practica epitome.

I Habetis, fratres, in fine sermonis præcedentis, qualem superioribus vestris deheatis obedientiam exhibere. Oportet namque te, quicumque habitum religionis circumferre vis; ut juxta admonitionem Apostoli obedias prælati tuis et subjiciaris eis. *Ipsi enim, ut idem subinfert, pervigilant quasi rationem reddituri pro anima tua (Hebr. xiii, 17).* Primum ergo prælato tuo talem exhibe obedientiam, qualem in eo, quem proxime habuimus, sermone descripsimus. Exhibe secundo devotam et humilem ei, qui tibi præest, reverentiam, quia loco Dei præest tibi. Pro ejus itaque reverentia et timore, cujus vice fungitur, et ipse tibi reverentiæ ac timori sit. Subditus erat quondam sanctus Samuel peccatori Eli, electus David reprobo Sauli, et neuter inventus est usquam prælatum suum licet peccatorem, et reprobum inhonorasse; sed in magna reverentia habuisse. Sanctus, ut scitis, David persequentem se Saulem fugit ut dominum (*I Reg. xxiv, 6*); et, ut ait beatus Gregorius, cum locum ferendi reperit, non recognovit, quin potius percussit cor suum, quod vel in abscessione oræ chlamidis suæ dehonestaverat eum. Sed obedientia hæc atque reverentia non magni apud Deum meriti est, nisi comitetur utramque amor ordinatæ familiaritatis, ut ei, cui pro Deo obedis, quem loco Dei veneraris, etiam in privatis, et internis tuis, ex amore non ficto secundum Deum familiaris sis.

II. Magnum certe debitum hoc, quod debemus superioribus nostris. Et est quoddam non minoris, imo majoris ponderis fortassis, quo ipsi astricti tenentur nobis. Quod eorum debitum? verbis paucissimis, sed profundissimis comprehendit Apostolus dicens: *Qui præest in sollicitudine (Rom. xiii, 8).* Quæ sollicitudo, si plene scire volueris, tu, qui præes, quam multimoda sit, lege dicta super hoc sanctorum Patrum, maxime autem pastorale beati Gregorii, et agnosces, quid sit debere te qui præes

A esse in sollicitudine. Et certe difficilior est tibi reddere subjecto tuo in multis, quod debes ei, quam ipsi quod debet tibi: nam difficilior est te imperare discrete, quam illi obedire sponte: tibi præesse utiliter, quam illi subesse humiliter, tibi regere sine superbia, quam illi regi sine querela: te versari in sollicitudine, quam illi morari in quiete: tibi denique providere ea quæ animæ suæ salubria, et quæ corpori sunt necessaria, quam illi provisione tua uti.

III. Sed cum multiplex sit debitum, quo erga eum teneris astrictus: hæc tria a te præcipue exigit, disciplinam, lenitatem, discretionem, debet disciplinam: exhibe ei disciplinam, et ipsam geminam: custodiam videlicet et curam illam ne lapsum incurrat, istam, ut si incurrerit, a lapsu resurgat. Memento quia medicus es, quia pastor es. Verum ita in arte tua peritus non es, nisi scias sanitatem cum habetur, retinere ne amittatur; et cum amittitur, revocare ut recuperetur. Hoc autem bonus pastor non es, nisi in ovibus non quidem tuis, sed Christi, tibi vero commissis, quod pingue et forte est custodias, et quod infirmum est alliges, et quod confractum est consolides (*Ezech. xxxiv, 4*). Sed, ne disciplina modum excedat, temperet eam mansuetudo. Scito te quia basis templi es, debere esse non modo leonem rigoris, sed et bovem mansuetudinis. Sed, quia cavendum tibi, ne sicut illa nimium stricta, sic et hæc sit nimium remissa, interveniat mater discretio, qua ducente virtutes in itinere suo medium tenent. Et interponens se, utrumque sibi invicem jungat, ut dum simul se invicem miscuerint, nihil exerceat pietas mansuetudinis non rigidum, nihil rigor disciplinæ non piæ. Si ergo rigor dulcis, et rigida in te fuerit dulcedo; habes tu qui basis es templi, lora in leone et bove tuo dependentia (*III Reg. vii, 29*), quatenus pro tempore et causa, pro loco et tempore uterque retrahatur in malo, uterque relaxetur in bono.

IV. Et videte quomodo triplex hoc debitum, quo subjecto obstricti tenentur prælati, cum bene persolvitur, cogit quidem et efficit, ut triplex illud, de quo superius egimus, quod prælato debet subjectus, persolvatur. Diximus siquidem prælato debere subjectum obedientiam, reverentiam, familiaritatem. Diximus et subjecto prælatum debere disciplinam, bonitatem et lenitatem; et ut hæc utiliter exercentur, discretionem habendam 108 esse. Sed, quomodo subjectus tuus tibi ad obediendum erit voluntarius et promptus, si tu in jubendo immoderatus fueris, et indiscretus? Putas tibi licere unicuique jubere semper pro velle, et ex ratione tibi esse infusum; quidquid in voluntate fuerit conceptum, illam tibi vocem assumens:

Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas?

utique illicitum hoc. Quid, inquis, cum hæc duo simul concurrerint libet et licet, nunquid non semper aggrediendum? non utique. Tune liberior illo, vel potentior, qui ait: *Omnia mihi licent, sed non omnia expo-*

diunt; omnia mihi licent, sed non omnia ædificant? A in obediendo: sit in illo disciplina moderata in auctoritate, ut sit in isto reverentia grata in maturitate, sit denique in illo mansuetudo ordinata in charitate; ut sit in isto dilectio non ficta in familiaritate. Ecce quomodo ex invicem prælatorum et subjectorum merita pendent.

V. Si autem mihi præterdis illud beati Benedicti consilium, ut videlicet si fratri impossibilia injungantur, et relaxare noluerit, qui injungit, ut injunctum suscipiat. Dico quia admonitio est sancta, et consilium sanctum et justum et bonum, neque enim injustum consilium dare potuit, qui plenus spiritu omnium justorum fuit. Sed nunquid, quia illi incumbit suscipere, si impossibilia injungis, tu bene facis cum impossibilia, et maxime hoc tempore injungis? secundum imperfectionem hujus temporis loquor. Nunquid illi irreprehensibiles erant, de quibus Dominus ait, quod alligabant onera gravia, et impossibilia ipsi imposuerint, sed nec digito suo ea movere voluerint? (*Matth. xxiii, 4.*) Et ideo ut mihi videtur ex discretione jubentis consensus multoties procedit obedientis, ut dum tu sollicitè et diligenter locum et personam, causam et tempus observaveris in jubendo, ille cui jubes, eo minus velit, quo minus debet resistere contradicendo. Exhibere debet tibi subjectus tuus reverentiam, sed exhibe tu ei disciplinam, quia sunt subjecti nonnulli, in quibus nisi prius disciplina seminetur, postmodum reverentia non metetur. Verumtamen non hoc generaliter de omnibus, sed quibusdam, et non nisi de illis, qui valde imperfecti et teneri sunt dico, qui dum vident prælatum suum aliquantulum se dejicere, et communem se exhibere: dedignantur eum venerari, et qualis in oculis propriis est, talis est et in eorum. Cæterum sapientes et boni discipuli, quo magis humilem prælatum suum intuentur, eo magis eum reverentur; et quo plus communem conspiciunt, eo et humiliter venerantur. Et tamen moderata in prælato disciplina gratam in subjecto reverentiam operatur.

VI. Familiaritatem ex amore diximus prælato debere subjectum; quam nimirum nunquam ei plene persolvit, nisi ipsum erga se mansuetum et amabilem senserit. Nam quomodo se tibi in privatis et intimis suis familiarem exhibebit ex dilectione, nisi te illum diligere, nisi te erga se mansuetum, et amabiliter agere cognoverit; nam, sicuti jugi experientia edocti sumus, raro nisi ei, quem diligimus, secreta et interna nostra plene aperimus. Porro dilectio dilectionem parit. Dilectio vero parta fiduciam infundit, quæ iusta arcana sine ulla suspitione revelat: occulta sine manifestatione aliqua manifestat; si sic amari te vides, ipsum redamare nimirum studes; et cui amorem rependis, de ipso utique et confidis. Cui autem bene credis, hinc consequenter in occultorum tuorum revelatione secure te committis. Igitur ut hæc quæ sibi prælatus et subjectus debent, breviter repetamus; sit in prælato discretio in præcipiendo, ut sit in subjecto prompta voluntas

in obediendo: sit in illo disciplina moderata in auctoritate, ut sit in isto reverentia grata in maturitate, sit denique in illo mansuetudo ordinata in charitate; ut sit in isto dilectio non ficta in familiaritate. Ecce quomodo ex invicem prælatorum et subjectorum merita pendent.

VII. Tempus est ut loquamur de debito, quod debes æquali tuo. Nolo hic modo aliquid novum ex meis inventum apponere vobis: sed considerate quid hic Apostolus dicat: *Reddite*, inquit, *omnibus debita* (*Rom. xiii, 7.*) Et adjunxit: *Cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem* (*ibid.*); timorem ut Domino, vectigal ut exactori, honorem ut Patri. Et addidit: *Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis* (*ibid.*, 8). Hoc est debitum quod semper invicem debetis reddere, et ita reddere ut debeatis [*al. ut debetis*]: ita debete ut reddatis, id est debendo reddere et reddendo debere. Debetis nihilominus invicem honorem; ut unusquisque vestrum honoret alterum, assurgat et inclinet alteri. Superiorem ei in omni loco et tempore, et in omni verbo et negotio, prout decere et congruere, prout licere noverit et expedire offerens. Hoc est illud bonum et jucundum, ad quod invitat nos Paulus cum dicit: *Honore invicem prævenientes* (*Rom. xii, 10.*) Et item: *Per 109 charitatem spiritus servile invicem* (*Gal. v, 13.*) Et alibi: *In humilitate, inquit, spiritus superiores arbitantes sibi invicem* (*Phil. ii, 3.*) Illud quoque: *Cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate*; et rursum: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis* (*Ephes. iv, 2.*) Et multa alia in hunc modum, quæ ad honorem, amorem, obsequium nos invitant fraternum.

VIII. Tertio quoque præbete ad invicem in vultu hilaritatem. Præbete, inquam, ad invicem, suscipite et ab invicem; quia nihil inter vos habere potestis gratius, nihil delectabilius. Nam *verbum bonum*, ait Salomon, *super datum optimum* (*Eccli. xviii, 17.*) et: *Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos, et lingua eucharis in bono homine abundabit* (*Eccli. vi, 5.*) De hilaritate habetis; quia *hilaritatem datorem diligit Deus* (*II Cor. ix, 7.*) Quasi condimentum inter cibos, hilaritas est inter omnes virtutes. Nam insipidum mihi videtur quod agis, nisi gratia illud commendet hilaritatis. Sit amor in charitate animi, honor in humilitate obsequii, hilaritas in vultu gratia, et dulcedine verbi. Sed opus, ut sit charitas sine duplicitate et fictione; humilitas sine vanitate et adulatione, hilaritas sine levitate, vanitate, dissolutione.

IX. Sunt et debita alia, quæ non solis superioribus, nec solis æqualibus, nec solis inferioribus debetis, sed pro posse et scire, prout congruit et licet, prout expedit et decet, debetis passim omnibus. Nam quem adversitate videris oppressum, debes ei compassionem, debes et consolationem. Illa in animo, hæc autem erit in verbo. Quem vero prosperitas adjuvat, debes ei congratulationem, de-

bes et exhortationem; et illam in mente, hanc vero A in ore. Itaque ei cui adversitas molesta est, ex intimo compater, et ne deficiat consolare. Illi vero quem prosperitas demulcet, ex corde gratulare, et ut in bono magis ac magis proficere studeat, exhortare. Utrique autem, et auxilium debes et consilium, ut qualiter agere debeat, tam qui in prosperitate, quam is qui in adversitate est: utrumque consolando instruas et ad id quod agendum est, utrumque adjuvando fortem et validum reddas. Hæc autem sex, si superioribus novem adjunxeris, quasi quindecim in scala, charitatis justitiæ gradus habebis, per quos ascendas et descendas super Filium hominis. Hæc itaque omnia, quæ de justitia longa quidem, sed non infructuosa fortassis disputatione disseruimus, si diligenter inventus fueris implere, nimirum juste vivis in hoc sæculo. Pie autem vivis, si ex sincero et intimo affectu Dei tui cultui perseveranter insistis. Si enim divinis te semper astare obtutibus perspicias; si occultis ejus nutibus paratus ubique existis; si dicens cum Psalmista: *Oculi mei semper ad Dominum (Psal. xxiv, 15)*, quid ipse velit, quidve nolit prompte ubique ad exsequendum sollicita mente inquiris, ut mihi videtur, pie vivis in hoc sæculo. *Abnegantes ergo impietatem et sæcularia desideria sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo (Tit. 11, 12)*, donec illo futuro sæculo frui possimus. Idcirco addidit Apostolus et ait: *Expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi (ibid., 13)*. In quibus utique verbis perseverantia notatur.

X. Hæc itaque quatuor sobrietatem, justitiam, pietatem, atque perseverantiam erudiens nos gratia Dei Salvatoris, in sua nobis eruditione ostendit, ut illis quatuor mediantibus, ad illa quatuor quæ, nobis confert in futuro gratia confirmatoris nostri Dei, pertingere possimus. Diximus superius in primo, quem de hac materia habuimus, sermone, a gratia confirmatrice, quatuor nobis in futuro conferenda: potentiam videlicet, sapientiam, benignitatem, et æternitatem: ad quæ profecto quatuor pertinges, si hæc quatuor quæ gratia salvatrix habenda docet, sobrietatem videlicet, justitiam, pietatem atque perseverantiam diligenter exerceas. Nam per sobrietatem pertinges ad potentiam, dignus plane temetipsum ibi in libertate possidere, si prius hic te et in corpore et in mente freno studueris sobrietatis gubernare. Per justitiam pertinges ad benignitatem, ut qui in via quod suum est unicuique reddis, in patria quoque cum unoquoque per dilectionem læteris; et charitatem, quam hic erga proximum habuisti, ibi cum eodem proximo sine termino finias; sine consumptione consummes. Pietas vero ad æternam te perducet sapientiam, ut qui hic in Dei tui continuo memoria dellectabaris, in ejus ibi præsentia æternaliter lætificeris, sapiatque in æterna ibi quiete per præmium, qui sapit tibi in temporali hic labore per meritum. Si perseveres, pervenies ad æternitatem, ut sobrie, juste, pie, vivens in hoc sæculo, exspe-

ctando beatam spem, et adventum **110** gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, in adventu ipsius præclaro possidere merearis æternitatem, si veniens Dominus invenerit te sic facientem. Similitudinem namque quamdam æternitatis virtus in se perseverantiæ ostendit, quæ etiam sola æternitatem meretur. Quam nisi in hac vestra via in qua ambulatis, habueritis, non proficietis, sed deficietis: curretis quidem sed in vacuum, quia non comprehendetis.

XI. Hæc autem prolixè superius dicta, compendiosius possunt repeti, ut queant arctius in memoria teneri. Apparuit gratia Salvatoris nostri Dei. Triplex gratia, prima est Creatoris nostri Dei, et erat in exordio, pertinens ad Patrem; secunda Salvatoris nostri Dei, et est modo in fine, spectans ad Filium. Tertia confirmatoris nostri Dei, et est sine fine, atinens ad Spiritum sanctum. Prima itaque creatrix, secunda salvatrix, tertia confirmatrix. Prima hæc tanta nobis contulit, essentiam ut essemus; ad imaginem et similitudinem Dei, ut sublime quid essemus: potentiam, ut subjectæ creaturæ præessemus. Hanc autem in homine gratiam culpa obscuravit, ad hæc quatuor mala perducens, ignorantiam, desidium, malitiam, damnationem. Eterat ignorantia cæcans; desidia a virtutibus abstrahens: malitia ad peccata alliciens; damnatio in æternum affligens. Sicque factus est homo caliginosus per errorem ignorantie, desidiosus per teporem negligentie, malitiosus per sordem nequitie, damnatus per horrorem poenæ. Venit Salvator prædicavit vera, reprobavit mala, elegit bona, et mortis pertulit aspera: sicque gratia salvatrix illuminavit hominem cæcum per veritatis prædicationem eripiens eum ab erroris caligine: emundavit pollutum per pravitatis reprobationem, abluens eum a sordem malitie: exornavit desidiosum per virtutis electionem, erigens eum a tepore negligentie: reconciliavit reum per mortis passionem extrahens ipsum a damnatione gehennæ. Primo ergo Salvator vera prædicans, cæcum illuminavit; secundo mala reprobens pollutum mundavit; tertio bona exercens nudatum ornavit: quarto in cruce moriens reum judici reconciliavit. Confirmatrix vero gratia hæc quatuor confert nobis: potentiam, sapientiam, benignitatem, æternitatem, primam a Patre, secundam a Filio, tertiam a Spiritu sancto, quartam ab ipsa Trinitate, ut sit Deus omnia in omnibus. Primam habemus in nobis ipsis, secundam in Deo, tertiam in invicem, quartam denarius ille est, quem omnes simul indifferenter habebunt, qui indifferenter tamen in vinea non laborarunt. Poterimus ergo sine debilitate, sciemus sine errore, amabimus sine offensione, permanebimus sine ulla in æternum defectione. Salvatrix nos gratia erudit, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria sobrie juste et pie vivamus in hoc sæculo, exspectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei. Sobrie nobis, ut pertingamus ad potentiam; juste proximo, ut ad

benignitatem; pie Deo, ut ad sapientiam, expectantes perseverando ad aeternitatem. Sobrie vivis, si cogitationes errans, mentem ab impuro compeſcis affectu: si membra tua, quæ sunt super terram, cum vitis et concupiscentiis crucifigens, carnem ab illicito refrenas affectu (*Galat. v. 24*); si necessaria corpori discrete concedens, custodis illud a defectu. Juste vivis, si reddis quod debes superiori, quod inferiori, quod æquali, quod passim omnibus: superioribus obedientiam, reverentiam, familiaritatem. Sit obedientia sine murmure, reverentia sine fictione, familiaritas sine adulatione. Inferioribus disciplinam, lenitatem, discretionem: disciplinam quæ terreat, lenitatem quæ demulceat, discretionem quæ utramque temperet. Æqualibus amorem, honorem, hilaritatem; amorem in charitate animi sine duplicitate vel fictione; honorem in humilitate obsequii, sine vanitate et adulatione; hilaritatem in gratia vultus, et dulcedine verbi sine levitate et dissolutione: passim omnibus, cum in adversitate fuerint, compassio ut miserearis: consolatio ut eos erigere coneris; cum vero in prosperitate, gratulatio ut per charitatem eis congaudeas. Exhortatio, ut ad bonum eos per instructionem excites. Utrisque ut tam his qui in adversitate quam in prosperitate fuerint constituti, impendas consilium et auxilium, ut per illud de his, quæ nesciunt, eos erudias, et in his, ad quæ per se non sufficiunt, eos adjuves. De cætero, fratres, collaudate hanc gratiam salvatricem, suspirate ad confirmationem, ut sobrie et juste et pie viventes in hoc sæculo **III** secure beatam spem expectetis, atque ad videndam perpetuo gloriam magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi pertingatis: præstante eodem, qui, hodierna die, de Virgine nasci dignatus est, Deo et homine Christo Jesu qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula. Amen.

SERMO XXIX.

IN DIE SANCTI STEPHANI PROTOMARTYRIS.

De tribus festis quæ diei Nativitatis Dominicæ proximè succedunt: et virtute charitatis, atque patientiæ.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Natalem Domini cur sanctorum Stephani, Joannis, Innocentium excipiat natiuitas. — 2. Christus in sanctis suis quodammodo patitur et moritur: non est hic verum et stabile gaudium. — 3. Mundanum gaudium interpolat morsus amaritudinis: mortem sanctorum lætitiæ vitalis. — 4. In S. Stephano charitas ad compassionem, zelus ad correptionem, oratio emittit ad emendationem. — 5. In Judæis furor in corde, exprobratio in ore, conspiratio in mortem. — 6. Æquo animo suscipienda correptio. — 7. Iracundiæ motus præcavere, prudentiæ est; comprimere, patientiæ. — 8. Virtutis patientiæ definitio explicata. — 9. Conspiratio in malum pessima: ferendæ correptionis remedium. — 10. Mala cuncta ministrat iracundiæ impetus: qui exemplo S. Stephani temperandus. — 11. Bonus est correptionis zelus, quem format dilectionis affectus.

I. Si diligenti sollicitudine, et sollicita apud vos diligentia, charissimi, pendere volueritis, quod

PATROL. CXCVIII.

A sancti isti quorum in his tribus diebus festa celebramus, singulorum in singulis communi omnium Redemptori valde dilecti fuerint, tum cum multa sint alia, etiam hoc potestis indicio deprehendere, quod dies eorum natalitii, tam recenter post ipsorum, in quo ille est natus, diem ordinate sine ullo intervallo succedentes, se nobis celebrandos ingerunt. Et hodie quidem passionem beati Stephani pia devotione recolimus; qui idcirco, ut scitis, locum inter martyres obtinet magnum in dignitate, quia primum habet in ordine, ut enim beatus Maximus ait, si quid distare inter martyres potest, præcipuus videtur esse, qui primus est. Crastina vero die gloriosum gloriosi Joannis apostoli et evangelistæ, Deo volente, celebrabitur festum. De quo, quod in maxima familiaritate apud Christum habitus sit, nulli dubium est, cui Evangelium ejus incognitum non est. Nonne ipse est, qui ad testimonium amoris præcipue, supra pectus ejus in cœna recumbere meruit, qui etiam præ cæteris cunctis, ut evidenter suum ei exprimeret traditorem, Dominum rogare ausus fuit. *Domine, inquit, quis est?* (*Joan. xxi, 20*) sed nec illud tacendum, quod, cum omnes discipulos suos amaverit Dominus, non est præsumptionem arbitratus dicere de se ipso: *Discipulus ille quem diligebat Jesus* (*ibid., 7*). De sanctis quoque Innocentibus, quorum dies natalitii festo succedit beati Joannis, quod Christo recenter nato, recenter nati, et ipsi fuerint dilecti, quis est qui ambigat, cum ejus natiuitas mortis ipsorum causa et occasio sit? parvulus siquidem Jesus, parvulos sibi conjunxit, innocens innocentes, nascens morientes.

II. Sed quid, quæso, est, quod cum gaudio maximo celebrari debeat Natalis dies Christi: tamen præcipuorum amicorum et familiarium suorum passionis dies ingerunt, et mortis? namque pene, eodemque tempore, et ejus in mundum introitus, et horum de mundo a nobis celebrandus est exitus: uno horum mortem, et illius celebramus natiuitatem. Et quidem in electis et dilectis suis Christus patitur, et in morientibus moritur. Alioquin nec de persecutione diceret ad Saulum: *Saule, Saule, quid me persequeris?* (*Act. xxviii, 7*) nec de morte ad Petrum: *Venio Romam iterum crucifigi.* Quid ergo est hoc, quod tam recenter, post ejus in se ipso ingressum in mundum, ejus in dilectis familiaribus suis de mundo celebramus egressum? possunt quidem ei sancti ejus et istud dicere: *Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi* (*II Reg. xv, 20*). Quid in hoc putatis nobis innuitur, nisi quod brevis est nostra in hoc mundo mora: tristis ahihiominus universa, quam hic agimus, lætitiæ? Hæsterna die ejus in seipso celebravimus natiuitatem; hodierna vero ejus in Stephano quodammodo celebramus passionem. Heri facta est cum angelo multitudo cœlestis militiæ laudantium Dominum. Hodie factus est furor Judæorum lapidantium **III** Stephanum. Mortem hodie persecutores lapidantes intulerunt Stephano: evangelizatum est heri gaudium magnum

quod erat futurum omni populo. In quibus omnibus, ut jam diximus, ostenditur nobis, quod in hoc mundo est vita brevis, et lætitia tristis. *Quæ est vita nostra?* ait sanctus Jacobus, *vapor est ad modicum parens* (Jacob. iv, 15). In quibus verbis patenter monstratur vita nostra magis aliquid apparere, quam aliquid esse, nec diu posse superesse etiam modicum illud, quod videtur apparere.

III. Pone mihi modo aliquem ab ipso mundi exordio usque hodie vixisse, et hodie debere mori, quid de longanimitate temporis ejus judicabis? desinit esse qui fuit, eumque edax et consumptrix deglutit mors. Quæ item tanta in rebus humanis est gaudii dulcedo, quam morsus non interpolat amaritudinis? nam voluptatum corporearum appetentia, ut ait quidam, plena est anxietatis, satiety vero pœnitentiæ, et adjunxit: quantos illæ morbos, quam intolerabiles dolores, quasi quemdam fructum nequitæ fruentium solent inferre corporibus? nam tristes esse voluptatum exitus, quicumque suarum voluerit libidinum reminisci, intelliget. Et item de eodem:

*Habet hoc voluptas omnis,
Stimalis agit fruentes,
Apumque par volantum,
Ubi grata mella fudit,
Fugit, et nimis tenaci
Premit tacta corda morsu*

BOET. l. II, met. 7.

O vita, quam cito curris ad mortem! o lætitia, quam festinanter cadis in errorem! credo per hoc Dominum admonere vos, ut ad illam studeatis properare vitam, a qua æternitas procul pellit occasum, et ad illam lætitiã, a qua universitas omnem fugat defectum. Hæc illa lætitiã est, ad quam sancti per præsentem attingunt mœrorem. Hæc illa vita est, ad quam per corporalem perveniunt mortem. Quam delectabilis mœror hic, quam desiderabilis est hæc mors? illum namque gaudium remunerabit, quod propter immensitatem ejus in nullo poterit minui; hanc vero vita quæ, propter æternitatem nullatenus poterit finire. Ad quam vitalem lætitiã et lætam vitam beatus hodie Stephanus pervenit, lætitiã immensa dolorem commutans temporalem, et vita æterna mortem corporalem.

IV. In quo quidem veræ habetis, inter cætera, quibus enituit, virtutum insignia, charitatis exemplum. Charitatem namque in se habuit veram, et ideo veram, quia ornatam. Unde et dicitur plenus fuisse Spiritu sancto (Act. vii, 55), quia et id amavit quod debuit, et eo quo debuit modo. Hoc est unam eandemque amavit personam, tam in fovendo scilicet naturam, quam in persequendo culpam. Alioquin plene Spiritum sanctum non haberet, si vel columba vel igne careret, maxime cum constet in utroque eum apparuisse. Non est itaque in corde plenitudo spiritus, nisi sicut excitatur per affectum ad dilectionem, ita et accendatur per zelum ad emulationem. Utrumque beatus Stephanus in se habuit

et dilectionem et emulationem, illam ad compassionem, hanc vero ad correptionem. Nam quomodo obstinatos corripuit Judæos? *Dura, inquit, cervice, et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto resististis, sicut et patres vestri, et occiderunt eos qui prænuuntiabant de adventu justii, cujus vos nunc proditores et homicidæ fuitis, quia accepistis legem in dispositione angelorum, et non custodistis* (ibid., 51). Sed qui ita resistentes sibi corripuit, qualiter pro eisdem se lapidantibus oravit? *Domine, inquit, ne statuas illis hoc peccatum: quia nesciunt quid faciant* (ibid., lxi). O amara in ore correptio, o dulcis in corde compassio! et una eademque utriusque causa fuit, et radix dilectio. Nam quos corripuit ut se corrigerent, oravit ne perirent; et in utroque, tam videlicet in corripiendo, quam orando, nihil præterquam eorum salutem quæsit, ita disponente atque providente charitate, quam intrinsecus in mente possedit. Hæc itaque tanta in beato Stephano imitemur, quatenus et invicem diligamus, et invicem corripiamus, et pro invicem oremus, sitque dilectio tam correptionis, quam orationis causa: providens sollicitè et diligenter curans, ut et correptio discreta, et oratio assidua sit.

V. Cæterum sicut hæc in isto athleta Christi vobis imitanda proponitis, ita et a tribus illis malis, quibus iniquos notare potestis fuisse Judæos, qui eum persequabantur, omni vobis diligentia cavete, iracundiam videlicet, exprobrationem et malitiam. Quid enim dicit Scriptura: *Audientes, inquit, hæc dissecabantur cordibus suis. Ecce furor iracundiæ: et stridebant dentibus in eum* (ibid., liv); ecce exprobratio. Et post pauca: *Exclamantes 113 autem voce magna continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum* (ibid., lvi). In quibus verbis nihil ad malitiam pertinens notare possumus ipsis defuisse, dum a veritate auditum avertentes, ea quæ Dei erant, nec exterioribus poterant auribus percipere. Ejus quippe se esse membra monstrabant, de quo legitur, quod *corpus ejus quasi scata fusilia compactum squammis se prementibus: et una uni jungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas* (Job xli, 6). In plenitudine quoque vesaniæ conspirati, tota aviditate mortem ejus atrocissimam sitiabant. Longe, quæso, facite a vobis hæc, ne de vobis veraciter dici possint. Absit ut in vobis unquam impleantur verba hæc: *Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum!*

VI. Absit, inquam, ut audita correptione salubri, quam charitas in corde dictat fraterno, et exprimit ore fraterno, dissecemini cordibus vestris male exasperati, et ad verba salubria nimis temere commoti! Scitis quam multæ sunt in sacra Scriptura sententiæ exhortantes vos ut verba correptionis humiliter audiatis, quia, sicut ad vulpus medicina, sic ad culpam correptio est. Etenim sicut illa vulneri sanitatem, sic et ista peccato confert remissio-

mem. At Salomon : *Qui diligit disciplinam, diligit sapientiam; qui autem odit increpationes, insipiens est (Prov. xii, 1); et item: Status irridet disciplinam patris sui; qui autem custodit increpationes, astutior fiet (Prov. xv, 5); et iterum: Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus, et cum sanitas non sequetur (Prov. xxix, 1).* Ecce quanta utilitas in correptione, et quantum ei imminet periculum, qui eam humiliter recipere recusat. Estote itaque intrinsecus, cum vos forte periculum tangit, integri: et ne permittatis vos gladio iracundiæ in cordibus vestris secari. Quod si forte plenam integritatem in cordibus vestris servare non potestis, contendite totis viribus ut ad prolationem [al. prolocutionem vel complicationem] saltem oris non pertingat ullatenus tumor mentis, ut cum Psalmista unusquisque vestrum dicere possit: *Turbatus sum et non sum locutus (Psal. lxxvi, 5).* Et si tanta perfectionis non es, quatenus continere te possis, ne corde tuo dissentias; tante saltem præsumptionis atque vesaniæ non sis, ut strideas dentibus in eum qui corripit te, quod nimirum tunc facis, cum in eum, qui te corripit, ad ulciscendum te, verba furoris evomis et exprobrationis. *Filii namque hominum, ut ait sanctus David, dentes eorum arma et sagittæ (Psal. lvi, 5); dentibus itaque stridere, verbis mordentibus furere est.*

VII. Magnæ profecto fortitudinis est, iram in corde vel ne omnino surgat per providentiam præcavere, vel postquam forte, ut sæpe solet, surrexerit, saltem per patientiam comprimere. Asserente Salomone, quia *melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium (Prov. xiv, 32).* Scimus utique quantum amari et approbati solet a filiis Adam corporis fortitudo, sed longe ea excellentior mentis fortitudo et sublimior est. Et hæc quæ alia est, quam patientia? esto patiens et fortis es, et quidem quo patientior eo fortior. Nulla penitus valet fortitudo corporis non modo æquari, sed nec comparari fortitudini cordis, cum juxta Salomonis sententiam, sit *melior patiens viro forti.* Sed dixis fortassis tu, quæ est hæc virtus tam pretiosa, de qua loqueris? vel quomodo acquiri valet, cui omnis fortitudo corporalis succumbit? Num omnis qui patitur patientiam habere dicendus est? non utique. Nam est qui patitur, sed invitus; et ideo patiens dici nullatenus valet, quem Salomon meliorem asserit viro forti. Nam quomodo patiens est, qui pondere propriæ pusillanimitatis vergens ad ima, in rancore cordis et murmure oris jacet prostratus? nam etsi forte os clauditur, clamor tamen intrinsecus cum omni amaritudine silentium; et silens cum inquietudine et perturbatione magna obstrepere non cessat multiloquium. Hinc tibi fortis videtur, qui representans sibi eum, in foro cordis, erga quem commotus est, verbis eum silentibus amarissime aggreditur, con-

(268) S. August. In Reg. init.

A vicia dans et convicia recipiens; comminationes intentans et jacula maledictionis intorquens, cum absente vacuus litigator decertans? nequaquam dixerim hunc patientem esse. sed solum videri, quia nec patientiam habet.

VIII. Est enim patientia adversitatis tolerandæ voluntaria et diuturna propter Deum perpassio. Tolerandæ adversitatis, dixi, ut illam omnem a virtute patientiæ adversitatem excludam, quæ olerari non debet. Nam est adversitas quæ, si toleratur, contra Deum est. Cum igitur aliqua **114** te tangit adversitas, quæ contra Deum, ac proinde contra salutem animæ tuæ est, non est utique toleranda. *Voluntaria, dixi, quia tunc veram habes patientiam, quando cum appetitu benevolæ mentis aliquid pateris, et hæc postmodum apud te retractans, ea te passum esse lætaris: non solum nulla erga eum, qui ea tibi intulit, ira commotus, sed majore erga illum dilectione succensus. Recordare quod de Apostolis dictum est, quia *Ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v, 41).* Et quidem non solum contumeliam passi, sed etiam graviter cæsi erant. *Diuturna autem addidi, ut quotiescunque, quantumcunque adversi irruerit, patientia nullatenus deficiat in mente, quandiu vita fuerit in corpore. De omni virtute illa Domini intelligitur sententia: *Qui perseverat usque ad finem, hic salvus erit (Matth. xxiv, 13).* Propter Deum, in fine dixi, pro eo quod id solum a Deo remuneratur, quod propter ipsum pure exercetur; ut cui amor Dei causa est in labore, ei sit et visio in retributione merces. Igitur qui hic patitur quod debet, et eo modo quo debet, id est voluntarie et perseveranter et qua de causa, hoc et propter Deum, hunc vere patientem dixerim. Hic *patiens est melior viro forti; hic dominatur animo suo, et melior est expugnatore urbium. O quantum homo is exaltaretur, qui vel unam urbem posset subjugare! sed ei nullatenus comparari potest, qui animo suo dominatur, etiam quando non modo urbem, sed et urbes subjugaret.***

IX. Audientes itaque verba correptionis ab aliquo, nolite dissecari cordibus vestris, nec strideatis dentibus in eum, qui vos corrigit, per iram interiorius furentes, et verbis in eum exterius mordentibus garrientes. Sed et hoc cavete, ne continentibus aures vestras unanimiter impetum faciatis in eum. Hoc est pessimum et damnosissimum crimen conspiracy, quod a se semper elongare debent universi habitu religionis induti, qui vel modicum quid sentiunt de cælo. Exsecrabilis plane coram Deo unanimitas ista et hominibus, qua furibundus in proximum fit impetus. Procul distat ab illa quam vobis habendam suggerit beatus Augustinus ubi dicit: *Hæc sunt quæ observetis, præcipimus in monasteriis constitutis, ut unanimes habitetis in domo, et sit vobis anima una et cor unum in Deo (268).* Ita que charitatis correptionem audientem, non secus

quam ut causam sa. utis vestræ, amplectamini eam, A
 scientes meliora esse vulnera diligentis, quam frau-
 dulenta oscula blandientis (*Prov. xxvii, 6*). Quia si
 forte iracundiæ motu præventus in illa ebrietate
 furoris, in patientia possidere animam tuam non
 potes, includant saltem labia tua, et murus ille
 osseus linguam, nec obnubilet perturbans faciem
 tuam, ut, dum mens foras non emittit quod intus
 tolerat, alterius nec per vultum turbatum offendas
 aspectum, nec per verbum iratum percutias audi-
 tum. Laudabile quidem et omnino probabile est,
 ut tam caute tempore adversitatis te habeas, qua-
 tenus quod intus toleras, nec vultu nec verbo pas-
 sim foris ostendas, sed humilitatem, pro posse, in
 lingua et facie præferens, scias nebulosam hanc in
 quam venisti horam tentationis, disponente Deo, B
 in horam noviter transituram pacis et tranquillita-
 tis, quia qui irruere super te permittit vesperum
 ad solum, aridire quoque ipse faciet tibi conti-
 nuo matutinum ad lætitiā (*Psal. xxix, 6*).

X. Quam multa, ut frequentissima experientia
 edocti sumus, iratis nobis suggerit ira ut dicamus
 et agamus, quæ post tempus furoris nullatenus di-
 cenda vel agenda fuisse, sedati jam atque tranquilli
 effecti evidenter perpendimus? Et idcirco sapiens
 admodum est, qui furibundum erumpere præ sui
 vehementia gestientem intrinsecus modum com-
 primens, cum beato *Job (cap. iii, 28)* dissimulat,
 silet, quiescit, ut et vultus hilaritatem incontami-
 natam custodiat, dissimulans; et ab aspero se ser-
 vet verbo silens, et ab actu se compescat illicito
 quiescens; in vultu hilaris, in verbis lenis, in factis
 irreprehensibilis. Ne vero contineatis aures vestras
 impetum facientes unanimiter in eum, non indige-
 tis ut prohibeamus vobis. Quamvis enim necdum
 omnes ad illud conscendistis eulmen perfectionis,
 ut ab occulto iræ motu qui ex abrupto quam sæpe
 irrui, et multoties, priusquam præveniri vel provi-
 deri possit, violenter et importune se ingerit, sem-
 per immunes sitis: absit tamen ut putem aliquos
 esse inter vos tantæ malitiæ veneas infectos, ut illis
 aliquando insidias moliantur, a quibus salubres se
 accepisse correptiones recordantur! Hæc itaque tam
 iniquos deprehendimus Judæos in passione beati
 Stephani exercuisse; furorem in corde, exprobra-
 tionem in ore et conspirationem **115** in ipsius
 mortem; qui, teste Scriptura: *Dissecabantur cor-
 didibus suis, et stridebant dentibus in eum, et impe-
 tum faciebant unanimiter in eum (Act. vii, 54)*.
 Quem ejicientes extra civitatem lapidabant. Ille
 vero beatus martyr, contra tria illorum mala, tanta
 exercuit bona; contra furorem in corde, sinceram
 charitatem; contra exprobrationem in ore, salu-
 brem correptionem; contra conspirationem in ejus
 mortem, devotam orationem, qui pro se lapidanti-
 bus orabat sic: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum,
 quia nesciunt quid faciunt (ibid., 59)*.

XI. Quam severa correptio, quam munda ora-
 tio! quia nimirum utramque, in una eademque

A persona, unius sinceritas dilectionis formavit. Talis
 erat sanctus Joseph, qui fratres suos et intrin-
 secus perfecte dilexit, et in eos exterius aspere
 sæviens in aperto quidem corripuit, ut per auste-
 ritatem culpam deleteret; sed in occulto flevit, ut
 per pietatem dilectioni satisfaceret. Verba increpa-
 toria in ore formavit zelus, quem lacrymis ab
 oculis intimus dilectionis affectus excussit (*Gen.
 xlvi, 30*). Et quidem aliquandiu, *hæc vix*, hunc in
 se abscondit affectum, sed maxima vehementia
 ejus, ut erumperet, postmodum compellebat. Quid
 enim dicit Scriptura? *Non enim ultra se poterat
 continere Joseph multis coram astantibus (Gen. xlv,
 1)*. Et post pauca: *Elevata quoque voce cum fleu
 dixit fratribus suis: ego sum Joseph (ibid., 3)*. Mor-
 tuo vero sancto sene Jacob, timentes fratres ejus,
 ne eum ad se ulciscendum mors paterna laxaret,
 cujus, ut putabant, manus vita patris ab ultione
 continnerat, hæc ei mandaverant, dicentes: *Pater
 noster præcepit nobis antequam moreretur, ut hæc tibi
 verbis illius diceremus: Obscuro ut obliviscaris scel-
 lerum fratrum tuorum, et peccati, et malitiæ quam
 exercuerunt in te: nosque oramus, ut servo Dei pa-
 tri tuo dirittas iniquitatem hanc (Gen. l, 17)*. Qui-
 bus auditis flevit Joseph. O virum sanctum et justum
 utrobique compositum! amantem pie corripientem
 severe, mollia gestantem viscera ad lacrymas, dura
 proferentem verba ad correptiones! Quid de sancto
 Moyse dicemus, qui mansuetus et discretus, Do-
 mino, ne populum feriret restitit, ob magnum
 quem erga eundem populum habuit affectum: et
 idololatrias, ne culpa impunita esset, ob ingentem,
 quem in lege Dei sui habuit, zelum, morte per-
 cussit. Ibi tam pius et tanto erga subjectos suos
 ardens amore, ut diceret Deo: *Aut dimitte eis hanc
 noxam, aut, si non facis, dele me de libro quem scri-
 psisti (Exod. xxxii, 31)*. Hic vero tam rigidus, et
 tam magno zelo succensus, ut his, qui adjuncti
 sunt ei de filiis Levi, præciperet, dicens: *Ite et
 redite de porta ad portam per medium castrorum, et
 occidat unusquisque fratrem suum, et amicum et
 proximum (ibid., 27)*. Patet ex his quod vera chari-
 tas, quam et ordinari in se petit in Causticis Sponsa,
 sic menti infundit lenitatem ad affectum (*Cant. ii,
 4*), ut infundat pariter austeritatem ad zelum, qua-
 tenus quicumque cum apostolis percepit Paracletum,
 sic ignem habeat ad affectum dilectionis, ut habeat
 et linguam ad verbum eruditionis, præstante eodem
 Spiritu sancto, qui est cum Patre et Filio benedi-
 ctus in sæcula. Amen.

SERMO XXX

ITEM IN DIE S. STEPHANI PROTOMARTYRIS.

De diversitatibus cælorum et luminatibus eorum.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Exempla Scripturarum, ex
 quibus discant ministri verbi non deficere quando-
 que despecti. — 2. A Spiritu sancto est inten-
 dere in cælum, ut notatur in S. Stephano. —
 3. Cæli mystici, Ecclesia, fidelis anima, Scriptura,
 mysterium, vitæ sanctitas, cæstus beatorum, felici-
 tas patriæ. — 4. In primo cælo, id est Eccle-

sia, sol sacerdotium, luna regnum, stellæ viri sancti. Quanta hic obscuratio. — 5. In secundo, temperantia in prosperis, sol est : patientia in adversis luna, bonæ cogitationes stellæ. — 6. In tertio, sensus mysticus sol ; litteralis, luna : exempla virtutum stellæ. — 7. In quarto, intellectus est sol, luna fides, modi contemplationis stellæ. — 8. In quinto, sol est amor, luna timor, actiones externæ sunt stellæ. — 9. Cælum aliud quinquupartitum : primum est Deus, cujus longitudo æternitas, latitudo charitas, altitudo majestas, sapientia profundum. — 10. Secundam est Christus, cujus divina et humana natura sunt duo luminaria ; stellæ verba vitæ et salutis opera. — 11. Tertium, intellectus angelicus, in quo notitia Verbi, creaturarum, et sui, sunt sol, luna, et stellæ. — 12. Quartum, hic mundus : cujus sol Christus, luna Scriptura, stellæ Apostoli. — 13. Quintum volucrum, sive aer : cujus sol, luna, stellæ patent. — 14. Cœli duodecim suis decori luminaribus. — 15. Angeli a visione Dei nunquam vacant ; quæ visio sol est, nostri compassio luna. **116.** — 16. Beati in Deo potentes sine debilitate, sapientes sine errore, diligentes sine offensione. — 17. Deum esse in seipso incomprehensibilem, in reprobis terribilem, in electis amabilem, est in eo considerare solem, lunam, stellæ. — 18. Anacephalæosis cum assertionibus præcedentium. — 19. Simile a viatoribus longum iter uno die metiri non valentibus.

I. Cum autem Stephanus esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum vidit gloriam Dei (Act. vii, 55). In passione, fratres, beati Stephani protomartyris patientiæ nobis exemplum accipere possumus, si a nostris forte auditoribus in aliquo contemnimur, cum eis verbum vitæ prædicamus. Suis namque ipse auditoribus exhortationem salubrem impendit, verbis eos increpatoriis ex charitate convenit ; sed ut de eis legitur : *Audientes hæc dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum.* Ecce vitæ audientes præconem, occulta ira concussi sunt, quod per hoc notatur, quod dissecabantur cordibus suis. Aperto furore dilacerati sunt, quod per hoc innuitur quod stridebant dentibus in eum. Non solum autem, sed audientes eum referre quod vidit cælum apertas et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei : *Exclamantes voce magna continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum, et ejicientes extra civitatem lapidabant.* O malitia multimoda ! O vesania non minus perversa quam diversa ! in exclamantibus impatientiæ notate vesaniam : in continentibus aures suas, obstinationis duritiam ; in facientibus impetum unanimiter in eum, furentem conspirationem ; sive, si id melius accipitur, conspirantem furem ; in ejicientibus extra civitatem, dedignationem ; in lapidantibus, crudelissimos ac cruentissimos eos intelligite carnifices. Non ergo nimis dure, quantum ad te, accipias, quando verbum evangelizas, si te forte despici consideras, sciens te non meliorem esse Stephano. Non melior illo, de quo cum veritatis verba referret, a perfidis auditoribus clamatum est : *Tolle de terra hujusmodi, non est enim fas eum vivere* (Act. xxii, 22). Paulus hic erat, apud quem verbum Dei nunquam erat alligatum ; qui occidi pro Domino voluit, tacere autem de Domino nostro

A non potuit (*I Tim.* ii, 6). Accipite et alium athleteam. Allocutus est sanctus Jeremias quondam populum, dicens ad eos, quæ per eum Dominus mandavit ; sed intonuit vox hæc terribilis, ut scitis, in fine sermonis ejus : *Morte moriatur homo iste. Quare prophetavit in nomine Domini ?* (*Jer.* xxvi, 8). Michæas filius Jemla (*III Reg.* xxii, 27), cum in nomine Domini quod verum erat idololatræ et homicidæ regi loqueretur, mandatum accepit ut mancipatus custodiæ pane sustentaretur tribulationis et aqua angustiae. Sed quid de eis dico, cum non sit servus major domino suo, neque apostolus major eo qui misit eum ? (*Joan.* xiii, 16.) Nonne, ut multa alia sub silentio præteream, cum ipse æternitatis Dominus coram incredulis hæc verba proferret : *Antequam Abraham fieret, ego sum, tulerunt lapides ut jacerent in eum ?* (*Joan.* viii, 58.) Igitur cum evangelizas verbum, ut adamantem et silicem exhibe faciem tuam, quatenus nec elatione dilateris susceptus, nec dolore contraharis contemptus, nec pretiosum te æstimes cum audiris, nec cum despiceris vilem.

II. Et de his hactenus. Videamus jam quid sibi vult hoc, quod de beato Stephano audivimus : *Cum intendit in cælum, vidit gloriam Dei.* Fateor, intentum me faciunt verba hæc : puto autem quod et vos. Gloriam Dei vidit, sed eam non videret nisi in cælum intenderet, sed nec in cælum intenderet ut videre Dei gloriam posset, nisi Spiritu sancto plenus esset. Sic enim se habet ipse ordo verborum. **C** *Cum esset, ait sanctus Lucas in Actibus apostolorum, Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei.* Quasi inde ei acciderit, quod gloriam Dei vidit, quia in cælum intendit, qui Spiritu sancto plenus fuit. Ita est. Videamus quid sit cælum hoc, ut et consequenter cognoscamus, quem [quare] oporteat Spiritu sancto esse plenum, qui intendere desiderat in illud. Multis in locis de cælo invenio tractare Scripturam, et puto illud non unam, sed diversam habere significationem.

III. Mihi videtur quod sancta Electorum Ecclesia toto orbe terrarum diffusa, quasi quoddam cælum est, de quo legitur dixisse in Genesi Deus : *Fiant luminaria in firmamento cæli* (*Gen.* i, 14). Hoc est, sint viri spirituales in summa eminentia et eminenti firmitate Ecclesiæ. Est et anima sancta, de qua puto dixisse in Apocalypsi Joannem, quod *factum est videlicet silentium in cælo, quasi media hora* (*Apoc.* viii, 2), pro eo quod exiguo admodum momento, interna durat quies in anima. Sed et Scriptura sacra visa fuit Psalmistæ quasi quoddam esse cælum, quod ait Dominum extendere quasi pellem (*Psal.* ciii, 3), quia nimirum sacram mortalibus aperit Scripturam. Occultum quoque mysterium Dei si quis dixerit esse cælum, non videtur deviare a vero, pro eo quod Joannes in Apocalypsi vidisse se asserat **117** *ostium apertum in cælo* (*Apoc.* iv, 1), id est deprehendisse se, intellectum

sibi fuisse de occulto mysterio revelatum. Sanctitas quoque vitæ cælum quodammodo est, de quo Beatum Job alloquens Dominus : *Gelu, inquit, de cælo quis genuit?* (Job. xxxviii, 29) pro eo quod ipse multos nonnunquam post sublimem sanctitatem in iniquitate, occulto sed justo iudicio indurari permittit. Cœtum vero illorum supernorum spirituum sanctus David cælum esse intellexit, qui ait : *In æternum verbum tuum, Domine, permanet in cælo* (Psal. cxviii, 59). Quia cadentibus spiritibus apostatis, sine ullo defectu supernorum spirituum, cœtus eorum qui remanserunt divini verbi obedientiam custodit. Quod autem cœlestis illa, ad quam suspiramus beatitudo, cælum appelletur, nemo qui dubitat. De quo mentionem videtur facere Isaias, qui diabolum alloquens dicit : *Quomodo cecidisti de cælo* (Isa. xiv, 12), id est, de cœlesti beatitudine? intendite huic septiformi, quod vobis proposuimus, cælo; si forte in eo videre poteritis gloriam Dei. Primum sancta Ecclesia est, secundum anima fidelis, tertium Scriptura sacra, quartum mysterium occultum, quintum sublimitas sanctitatis, sextum supernorum spirituum cœtus, septimum beatitudo illa cœlestis.

IV. Nonne tibi videtur sancta Ecclesia esse cœlum, in qua velut sol fulget sacerdotium, ut luna lucet regnum, et quot sanctos continet viros, quasi tot præclaras habet stellas? In istis cœli hujus luminaribus claritatem videmus modo non modicum obscuratam, illa namque tempora periculosa non tam instant, quam exstant, in quibus Apostolus prædixit futuros homines se ipsos amantes, quod et nos videmus impletum in his luminaribus (II Tim. iii, 6), de quibus prophetavit implendum esse propheta ille potens in opere et sermone, quando ait : *Erunt signa in sole et luna et stellis* (Luc. xxi, 25). Quod signum? nisi quod evidenter prædixit Joel : *Sol, inquietus, convertetur in tenebras, et luna in sanguinem?* (Joel. ii, 31.) Nonne solem aspicias in tenebras conversum, cum obscurato, ut deflet Jeremias (Jerem. iv, 23), auro, mutato colore optimo, dispersis lapidibus in capite non quidem aliquarum, sed omnium platearum, est sicut populus, sic sacerdos? (Ose. iv, 9.) Sed et lunam nonne humidis cum oculis conversam vides in sanguinem, cum reges vides deserere justitiæ æquitatem, exercere autem crudelitatem? signum vero quod tibi in stellis horribile apparet, hoc est, quod in Apocalypsi videlicet vidit Joannes (Apoc. xii, 4), caudam utique [al. videlicet.] draconis trahere mediam partem stellarum cœli et mittere eas in terram. Quod, etsi tunc spiritualiter fiet quando revelabitur homo ille in suo tempore; qui proprie appellatur homo peccati, filius perditionis (II Thess. ii, 3); qui in massa reproborum est, quæ corpus est diaboli, quem exprimit draco; pro eo quod in fine apparebit, quasi cauda erit; eos qui in Ecclesia lucere videbuntur, vel minus vel blanditiis attractos de sublimibus ad ima, de cœlestibus pertrahet ad terrena. Quamvis, inquam,

A id tunc diabolus per eum, per amplius et perfecti is faciet, id tamen nec modo agere desistit : quia ministerium jam operatur iniquitatis. Ad hoc etiam æstimo pertinere, quod in eodem dicit libro, quia *Sol factus est sicut saccus cilicinus : et luna tota facta est sicut sanguis : et stellæ de cælo ceciderunt super terram* (Apoc. vi, 12); pro eo quod sacerdotium asperitas iniquitatis denigrat : imperium furor crudelitatis cruentat, alii vero sancti relicta altitudine contemplationis cœlestis, devolvuntur in terrenis. Attamen duo hæc magna luminaria, in cælo, duo sunt hi præcellentes ordines in Ecclesia, luminare majus, quod præest diei contemplativorum, et luminare minus, quod præest nocti activorum.

V. Nonne et anima videtur esse cœlum, quam cœleste afficit desiderium sublimem, in qua temperantia in prosperis velut sol est in die, patientia in adversis tanquam luna in nocte; in qua quot apparent cogitationes bonæ, tot nimirum fulgent stellæ præclaræ? Et bene temperantia luminare majus, patientia luminare minus, quia difficilius est cum pacata fortuna non dissolvi, quam sub offensâ non frangi.

VI. In cælo quoque Scripturæ nonne sensum spiritualem per expositionem revelatum quasi solem esse vides in die, historiam vero adhuc indiscussum velut lunam in nocte, ac per hoc illum luminare majus, hunc vero minus? in qua vide innocentiam Abel, sanctitatem Henoch, perfectionem Noe, verecundiam Sem et Japhet, obedientiam Abraham, munditiam Isaac, simplicitatem Jacob, justitiam Melchisedech, pudicitiam Joseph, mansuetudinem Moysi, zelum quem habuit Phinees, rectitudinem Josue, fortitudinem Caleb, pietatem Samuelis, humilitatem David, cæteraque in hunc modum innumera sanctorum exempla et præclara insignia, nec puto **118** jam quod lucidis carere stellis hoc cœlum asseres.

VII. Quartum cœlum occultum mysterium, in quo pro sole fulget tibi intellectus, pro luna fides. In quo etiam quot modi internorum tibi contemplationum apparent, nonne tot in eo lucidæ stellæ nitent? Intellectus luminare majus est, et fulget in die; fides vero minus, et in nocte. Quia cum certam nobis in occulti mysterii cælo tam ista, quam ille ostendat veritatem; ille tamen manifestam et nudam, hæc vero clausam demonstrat et involutam. Ut sicut in sole hoc visibili et luna videmus, in illo sit lux clarissima; in hac vero, respectu illius, etsi lux est, sit tamen obscura. Fides siquidem nihil habet dubium, sed nec aliquid nudum, ut sit hæc lucens utique, pro eo quod veritatis habet certitudinem; sed lucens in nocte, pro eo quod detinens eandem veritatem in involuione, nudam non profert manifestationem. At verò intellectus pro eo quod veritas ei ambigua non est, sol nimirum est lucens, quia vero clausa non est, in die est fulgens. Modi quoque internarum contemplationum, quos in occulto hoc suscipis mysterio, stellæ sunt tibi lucentes in isto cælo.

VIII. Sanctitas vitæ quintum cælum est, quod duo magna luminaria decorant; luminare majus, quod est amor illuminans te ad intellectum et inflammans ad affectum, ut in die honeste ambulans justitiæ claritatem exerceas; et luminare minus quod est timor, lucens tibi, ut in nocte irruentis tentationis, nequitiae caliginem devites. Habet et stellas, actiones per membra corporis exercens præclaras. Sed quo progredior? num ut unicuique istorum septem, quos vobis proposui cælorum propria assignem luminaria præsens exigit materia? nonne hoc expedit magis ut ostendam quomodo intendens in cælum videre possis gloriam Dei?

IX. Et profecto præter hoc septiforme cælum est adhuc quoddam quinquepartitum cælum, in quod si intendis, videre poteris, ut æstimo, gloriam Dei. Et primum quidem summum illud cælum omnibus aliis cælis sublimius: ipsum est Deus noster altissimus et investigabilis: *Qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit unquam, sed nec videre potest (I Tim. vi, 16)*. De hoc cælo sanctus David: *Posuerunt, inquit, in cælum os suum (Psal. lxxiii, 9)*; id est Deum verbis blasphemiae irritaverunt: *Nemo ascendit ad hoc cælum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis, qui est in cælo (Joan. iii, 13)*; pro eo quod nemo novit Patrem nisi Filius (*Matth. xvi, 27*), qui processit a Patre, qui et in Patre, et Pater in ipso est (*Joan. xvi, 28*). Hic est qui exivit a Patre, et venit in mundum, et vadit ad Patrem, quia *occursum ejus usque ad summum ejus (Psal. xviii, 7)*. Magnam utique et vere magnum hoc cælum, cujus magnitudo [al. magna est], longitudo, latitudo sublimitas et profundum. Magnitudo quadrifaria, sed una; quadrifaria in oris prolatione, una vero in fidei confessione. Longum nobis hoc cælum ostendit æternitas, latum charitas, altum majestas, et sapientia profundum facit, longitudo non protensa et est sicut initio, sic carens termino. Latitudo non prætensa: nihil eorum quæ fecit odio habens (*Sap. xi, 25*); sed est ei cura de omnibus. Altitudo non sursum elevata, et est supra omnia, cui adest manus omnia potens; profundum non subltus depressum, et est infra omnia. Cui non deest oculus omnia videns. Ecce quam magnum cælum hoc; sed quam magnum quis apprehendet? *Magnus, inquit, Dominus noster, et magna virtus ejus, et sapientia ejus non est numerus (Psal. cxlvi, 5)*; sic et magnitudinis ejus non est finis (*Psal. cxliv, 5*). O altitudo in excelsis! o longitudo in præmissis! o latitudo in beneficiis! o profundum in judiciis! Suspice in cælum hoc, et inferet consideranti tibi altitudo stuporem, ut obstupescas, longitudo spem ut sustineas, latitudo amorem ut diligas; profundum timorem ut expavescas. Vide quia hoc cælum omnibus aliis, de quibus huc usque locuti sumus, sive loquimur; sublimius et dignius est. Quæ sint ejus luminaria nolite querere a me. Fateor, revolvo quædam apud me, quæ ad ea fortasse possunt pertinere, sed

A utrum plena possit ad ea congruentia referri, necdum comprehendo. Unde vobis proferre in medium non præsumo: instruet vos Dominus super his per semetipsum, dum non vult per me. Nam si vellet, per me ea vobis ostendi, primitus ea mihi revelaret, ut per me ad vos ea transmitteret.

X. Christum quoque mediatorem Dei et hominum, Deum et hominem quidem [al. et quoddam] et quidem valde sublime dicimus cælum: ad quod videtur tunc sanctus David oculos elevasse, quando ait: *Cælum cæli Domino (Psal. cxliii, 16)*; intelligens, ut credo, Deum Filium Dei quasi cælum cæli in omnibus sine ulla exceptione Patri adesse. Quæ esse putatis duo magna in hoc **119** cælo luminaria? forte duæ sunt in Christo naturæ. Considerate si non luminare majus ille sol sit indeficiens divinitatis suæ, in æternitatis præfulgens die: luminare minus quasi quædam luna, mutabilitas sit nostræ in eo assumptæ naturæ, videlicet humanitatis suæ. Quæ pro eo quod munda quidem, sed temporaliter suæ unita est personæ; lucet profecto, sed in hujus temporis nocte. Lunam aiunt suscipere lumen a sole: et quid habet quod non accipit etiam in Unigenito humana natura? Nonne legis in Evangelio quod cum appropinquaret Dominus Jericho, lumen cæcus recepit? quem, ut scitis, clamantem quidem transiens audivit, sed stans illuminavit (*Luc. xviii, 35*). Quid? nonne Jericho luna dicitur? nonne per transitum nostræ mutabilitas in eo naturæ, per statum vero suæ æternitas exprimitur? Videtis ergo quod in transitu lunæ suæ, et in statu solis sui, nostræ cælum hoc cæcitatatis tenebras tersit. Sed in illo per pietatem quidem eidem est cæcitati meæ compassus: in isto vero per pietatem auxiliatus. Sed hujus cæli stellæ quæ sunt? puto quod verba sint, quæ habuit, vitæ æternæ, et quæ in terra operatus est opera salutis nostræ. Inclina itaque aurem tuam, et audi utilia, quæ protulit ore: aperi oculos tuos et vide mira, quæ ostendit in opere, et dic hæc omnia stellas, et quidem valde lucidas esse, quæ cœpit Jesus facere et docere (*Act. i, 1*): nec mendacii argueris.

XI. Est tertium quidem [al. quoddam] cælum, altum quidem, inferius tamen isto, capacitas videlicet angelici intellectus. Hoc est, quo omnipotentem, ut verbis ejus utar, quæ quidam amicorum Job asseruit, excellentiorem, et excelsiorem, cum eum ad perfectum non posse reperire affirmavit: *Excelsior, inquit, cælo est, et quid facies (Job xi, 8)*? volens, credo, per hæc Sophar, qui hæc verba ostendisse invenitur, ipsum convincere, quod suo Deum omnipotentem intellectu, cum humanus sit, perfecte reperire [al. reperiri], hoc est, plene comprehendere non posse, qui in luce habitans inaccessibili non modo aliquem, sed omnem sensum, ipsum etiam angelorum intellectum longe transcendit. In cælo isto, videlicet in intellectu angelico, triplex emicat lumen, quo illustrati Christum agnoscunt angeli, qui eos fecit; et hunc intellige solem: crea-

turam mutabilem, quam eis condidit, et hæc est luna: et se ipsos, qui singuli in personas [al. in hierarchias] dispositi, in ordinibus distincti, stelle sunt in perpetuas fulgentes æternitates. Intellectum itaque angelicam communem omnium illum conditorem, naturam a se fictam [al. factam] mutabilem, et se ipsos pure aspicere, hoc est tertium, de quo agitur, cælum solem et lunam et stellas habere. Cælum quartum mundus iste est, de quo in Apocalypsi Joannes: *Signum, inquit, magnum apparuit in cælo* (Apoc. xii, 1). Hoc est, miraculum magnum in mundo. Et quod signum? mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim, in quibus verbis describitur Ecclesia, quæ peregrinatur in mundo per baptismatis sacramentum Christo induta, cujus gressibus lucet sacra Scriptura, quasi lucerna lucens in caliginoso loco (II Petr. i, 19), et sicut ille sol, sic et hæc luna est. De qua loquitur sanctus David: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis* (Psal. cxviii, 105). Quæ etiam mulier duodecim stellarum ornatur corona, dum totidem apostolorum instruitur doctrina; nam ipsi stellæ sunt. Est itaque cælum quoddam mundus hic; lunam vero hujus cæli instabilitatem accipe hujus mundi; singulæ vero res ab hoc artifice creatæ quasi quædam stellæ sunt; ipse vero decor universitatis eorum pura speculatione et attentione [al. et inspectione] consideratus solis quamdam in mente speculantis effigiem præfert.

XII-XIII. Quintum cælum si vultis videre, ipsum est aer iste, quod volucrum esse pluribus in locis in sacra Scriptura dicitur, pro eo quod in aere volitare videntur. Cujus luminaria, cum ipsum visibile sit, et ipsa visibilia sunt. Hæc sunt illa quæ realiter quarta die in ipso mundi exordio, posuit Deus in ipso firmamento cæli (Gen. i, 14), ut essent, sicut modo omnes corporaliter videmus in signa et tempora et dies et menses et annos, et dividerent diem et noctem et lucerent in eodem firmamento cæli et illuminarent terram. En plures vobis proposuimus cælos, et non sub una sed sub gemina divisione, ut et evidentius intellectu caperentur, et arctius in memoria retinerentur. In prima vobis divisione ostendimus sex, in secunda quinque. Unicusque autem prout nobis occurrere potuit ad præsens, propria luminaria aptavimus exceptis tribus: illo videlicet altissimo cælo, qui Deus est, et duobus aliis, quorum unum beatorum illorum spirituum cœtui, alterum vero beatitudini assignavimus cœlesti. Repetamus eos modo ex ordine et omnes sub una divisione, quia **120** quod sæpius solet repeti, arctius contingit in memoria retineri.

XIV. Primum cælum est aer iste visibilis, secundum mundus iste mutabilis, tertium Ecclesia sancta, quartum anima devota, quintum Scriptura divina, sextum occultum mysterium, septimum sanctitas religiose conversationis, octavum spirituum superiorum cœtus, nonum beatitudo illa cœ-

lestis, decimum, capacitas angelici intellectus, undecimum primogenitus mortuorum ille princeps regum terræ, mediator Dei et hominum, Deus et homo Dominus noster Jesus Christus (I Tim. ii, 5); duodecimum, qui lucem habitat inaccessibilem (I Tim. vi, 16), rex immortalis et invisibilis, qui suo nobis ortu diem affert solus omnipotens, et dominans Deus trinus et unus. In primo cælo sol est visibilis, qui suo ortu nobis diem afferens, et occasu auferens quotidie oritur et occidit, et, ut ait Ecclesiastes: *Ad locum suum revertitur: ibique renascens gyrat per meridiem et flectitur ad aquilonem lustrans universa* (Eccl. i, 5, 6). Luna ejus quæ sit, sive stellæ satis intuentes deprehendunt. In secundo mutabiles ejus eventus pertinent ad lunam; singulæ ejus creatæ a Deo visibiles res ad stellas, decor universitatis per contemplationem inspectus ad solem pertinent. In tertio, ut breviter percurramus, sacerdotium et regnum, et viri sancti sol, luna, et stellæ. In quarto sol temperantiæ, luna patientiæ, stellæ sanctarum lucent cogitationum. In quinto sol in sensu spirituali, luna in historiali, stellæ in revelatione virtutum, quas dudum exerceverunt sancti. In sexto sol micat in intellectu, in fide luna, singuli autem interiorum contemplationum modi singulæ sunt stellæ. In septimo fulget sol amoris, luna timoris, et bonarum actionum corporalium stellæ. In decimo cognitio Dei præfulget ut sol, creaturæ mutabiles ut luna, et sua propria lucem singulæ habent, lumine quodam decoro, et decore luminoso stellæ singulæ micant. In undecimo sol est assumptis nostram naturam, luna assumptæ; singula vero quæ ab eo audiuntur verba, et singula quæ in eo conspiciuntur opera, stellæ sunt.

XV. Puto quod desideratis multum videre luminaria horum trium cœlorum de quibus necdum quidquam diximus. Scio enim piam et religiosam curiositatem vestram non posse quiescere, quandiu non invenit quod quærit. Num istud prout solitum, negabit largus ille Dominus aperire secretum? pulsamus ad eum, quia mentiri non potest qui ait: *Pulsanti aperietur* (Luc. ii, 40). Perseveremus in pulsando, ut dare vel importunitas compollat, quem compellere fortassis amicitia non valet. Pulsamus, inquam, si forte pulsantibus concedat; quod scrutantibus negat, sic enim sæpissime solet. Nam multoties, quod perscrutando non potuimus invenire, licuit quoque nobis pulsando extorquere. Aperi nobis, Domine, ad laudem tuam, ad utilitatem nostram, quæ sunt luminaria in cælo, quod est beatorum tuorum spirituum cœtus, et in illa quod est beatitudo quam nobis promittis, cœlestis; et in illo etiam quod ipse es. Ex his beatis, qui in tua tecum exsultant gloria, spiritibus, quosdam intelligimus tuo indesinenter vultui assistere, et ab intimis nunquam recedere, quosdam vero opus ministerii sortientes foras ad nos exire, effectos te disponente, administratorios spiritus; a te in mi-

nisterium missos propter nos, qui hæreditatem capimus salutis (*Hebr. 1, 14*). Et hæc de eis dedit mihi sentire ille servus tuus, qui ait: *Millia milliam ministrabant ei, et decies centena millia assistebant ei* (*Dan. vii, 10*). Sed rursus video nec istos deesse aliqua hora, qui ad nos foras exeunt, nec illos nobis, qui tibi indesinenter assistunt. Nam quomodo possunt esse perfecti vel illi in charitate, si etiam tibi assistentes curam de nobis nullam haberent, vel isti in felicitate, si cum ad nos exeunt beatam et lætificantem visionem tuam non modo amitterent, sed vel brevissimo momento videre intermitterent? Itaque et qui assistunt tibi nobis non desunt compassione: et qui ad nos veniunt, tibi assistunt, imo in te sunt contemplatione. Hæc autem sollicitudo, qua isti nobiscum degentes astricti tenentur erga te, et illi tibi intendentes de nobis; nonne lux magna est, qua stellæ illæ lucidæ, illos de quibus loquimur, beatos spiritus dico, præfulgent? Ministerium vero eorum, quia id apud nos, qui in præsentis vitæ caliginæ mutabili, et mutabilitate versamur caliginosa, exercent, nonne luna est? nam tuæ semper intendere claritati, visionis splendidissimo indeficientis solis jubare perfriui est, igitur in assistentibus fulget sol, in ministrantibus luna, et dum singuli perfecta tibi adsunt contemplatione et nobis compassione, magna hæc eos perfectio fovens magna est lux stellas illas singulas illustrans.

XVI. Cœlestem illam ad quam aspiramus **121** felicitatem triplicem esse invenio, dum apud me quæro, quid erimus in nobis, quid in te Deo nostro, quid simul omnes in invicem. Et invenio nos in nobis potentes, et in te sapientes, et in invicem amantes [*al. in suos invicem vel se invicem*]: omnia poterimus sine ulla debilitate, omnia sentiemus sine ullo errore, et invicem plene diligemus sine ulla offensione. O robor fortitudinis indeficientis, qua in nobis potentes! o claritas omnimodæ cognitionis, qua in te Deo nostro sapientes! o suavitas veri amoris, quo invicem amantes! Hæc tamen omnia tu nobis eris, qui, dum totus in nobis eris, etiam totum in nobis eris, conferente nobis potentiam in nobis, te summo Deo Patre; sapientiam in te Deo nostro, te summa sapientia Filio: Benignitatem in invicem, te summa benignitate Spiritu sancto, ut sis Deus omnia in omnibus (*Coloss. iii*). Quia vero nos, in quibus hæc erit potentia, mutabiles sumus natura, et sicut luna habet secundum quosdam lumen a sole, sic et nos, quidcumque habemus boni, a te habemus: videtur nobis, quod quædam in cœlo luna, ista, in illa beatitudinæ cœlesti, erit potentia. In te vero sapientiam habere, nonne solis est claritatem possidere? quid in hoc sole [cœlo?] visibili clarius sole? quid in illa beatitudine splendidius quam, in te omnia sciente, omnia scire? singulos autem concives illos insolubili indeficientis charitatis compage benignitas uniens in te; obscuritatis omnimodæ nescia, claritas est in sin-

gulis illis stellis irradians. Habet itaque cœlum illud solem, dum illis filiis regni cœlestis illa beatitudo (hoc est enim cœlum) sapientiam confert in Deo, per omnimodam cognitionem; lunam, dum eis potentiam, singulis in se, per robustissimam fortitudinem; clarissimam etiam lucem, et lucidissimam claritatem in stellis, dum suavitatem in singulis, in invicem veri amoris.

XVII. Restat, Domine, ut de illis cœli luminariibus, quod tu es, aliquid dicamus. Ergo tuo splendore mica, et illum na nos, ut sine tenebris erroris, de eis loquendo incedamus. Si cum cœlum sis, solem, lunam et stellas habes, tu quidem hoc ipse es, qui nihil in te habes, quod ipse non es: sicut enim tu verum esse non potes non esse, sic nec aliquid in te esse poterit, quod tu non sis. Tu enim, ut ita dicam, esse tuum es, in quod nihil est nisi quod es; aliis tamen in te ostendis solem, aliis lunam, aliis stellas, cum tu non aliud et aliud, sed ipse idem sis, cum idem est esse quod est. Qui autem considerat quid es in te ipso, quid in reprobis, quid in electis, videre, ni fallor, potest, esse in te solem, lunam et stellas. Video te in te ipso; omnino incomprehensibilem, ac per hoc quemdam, quem nullus vel angelicus vel humanus intellectus penetrare sufficit, solem. Tu vere unus, et ideo in te non suscipiens numerum: immensus, ac per hoc nullum admittens augmentum; æternus et idcirco nullum patiens defectum: tu sub quo transeunt cuncta, nihil tibi. Tu magnus, sed sine quantitate; tu simplex, sed sine extenuatione; tu bonus, sed sine qualitate, tu semper sed sine tempore, tu ubique sed sine loco; tu in omni re, sed sine tui definitione; tu in omni tempore, sed sine tui mutabilitate. Nec potes ullatenus nec pro [*al. vel pro*] tui puritate maculari, vel simplicitate dividi vel immensitate comprehendi, vel incommutabilitate mutari: sed nec cognitionem variare potes, qui sapientissimus es; nec affectum, qui optimus, cujus potentia omnis effectus subjicitur, cujus sapientia omne occultum manifestatur, cujus deliberationem omnis eventus sequitur, cujus nec æternitatem æquat tempus, nec bonitatem virtus, nec sapientiam sensus, nec potentiam opus. Quod sic sit, quis non credit? Quomodo autem sit sic, quis comprehendit? Ecce sol in hoc cœlo magno et spatioso, quod tu es. Adhuc se ad alium solem intuendum tuus Paulus erexit, sed reverberatus ad oris rediit strepitum ubi sermo incipitur et finitur et exclamavit dicens: *O altitudo divitiarum scientiæ, et sapientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei?* et adjunxit: *Quoniam ex ipso, et in ipso et per ipsum sunt omnia, ipsi gloria* (*Rom. xi, 33*). Ex te, Domine, omnia sunt, tu principium omnium; per te omnia, qui principium, tu et artifex; in te omnia, videlicet in virtute, non quasi in loco. *Ex, per, in, Trinitatem innuunt in personis; ipsi autem unitatem, quæ est in*

substantia, nec in illa multiplicatam, nec solitudinem recipimus in ista; illam non confundentes, hanc autem non dividentes. Cum enim dicimus unum, nec nos Trinitas conturbat, quia essentiam nec variat, nec multiplicat, nec partitur. Cum vero tria non nos unitas redarguit, quia illa tria, nec in confusionem cogit, nec in singularitatem redigit. Hæc autem, Domine, quia ratio plene non prospicit, nec tamen opinio ambigit, sed sola fides persuadet, **122** pertinere ad quemdam in te, arbitror, clarissimum solem, dum sic te considero omnino incomprehensibilem. Luna vero, et si secundum quosdam lumen suscipiat a sole, diu illud non retinet, sed confestim in defectum recepti luminis vergit. Et quis est, Domine, etiam in reprobis, qui se abscondat a calore tuo? (*Psal. xviii, 7.*) Sed dum quam eis confers gratiæ claritatem, in eis per virtutem perseverantiæ non custodis, sed justo occultoque iudicio obscurari permittis, nonne te lunam in eis quodammodo ostendis, dum cum perversis et ipse quodammodo perverteris? terribilem te video in eis, quos et si occulte, juste tamen ab æterno reprobas, ut eos in æternum condemnes. Cæterum amabilis in electis tu es, quos ad vitam prædestinatos, in te dum multimodo gratiarum tuarum lumina illustras, præclaras in te quasdam stellas, et ab æterno per prædestinationem, et in æternum per saluationem lucem demonstras.

XVIII. Igitur in cælo illo, quod est supernorum spirituum cætus luget sol, dum tibi assistunt: luget et luna, dum ad nos foras exeunt. Singulæ etiam stellæ lucidæ sunt, dum et assistentes nobis in compassione, et exeuntes tibi non desunt in contemplatione? In illo autem cælo, quod beatitudo cælestis est, fulgebunt electis quasi sol sapientia, quam in te Deo suo habebunt, quasi luna potentia, quam in se ipsis; quasi claritas stellarum simul lucentium benignitas quam in invicem, per amorem. In cælo vero altissimo quod tu es, maxima est solis claritas, incomprehensibilis tua in te ipso immensitas: ad instar quoque luminaris mutari te ostendis in reprobis, et quasi quædam lucidissimæ stellæ sunt, qui in te ad æternam vitam prædestinati sunt. In te ipso incomprehensibilis, terribilis in reprobis, suavis in electis; si hæc, Domine, sic stare possunt, tibi gloria et laus. Sin autem minime: ignosce, quæso, cæcitati meæ, et veritatem de omnibus revela servis tuis, conservis autem meis, ut per ipsos horum notitia perveniat ad me.

XIX. Ecce, fratres, sicut viatoribus quam sæpe, qui totum suum, ipsa qua illud aggressi sunt die, proponunt peragere iter, et non possunt, quia irrui super illos nox: et ideo hospitari, quodque de itinere residuum est usque in crastinum differre coguntur: ita et nobis accidit. Totum namque iter capituli nostri, quod in exordio hujus sermonis proposuimus, uno putavimus expositionis die terminare, et ecce quasi tota die perreximus, et necdum ad propositum finem pervenire potuimus. Et hoc nobis

A inde accidit, quod in itinere isto sensuum spiritualium superficies, quasi quædam ramorum capita eminus vidimus; sed latentes eorum profunditates quæ sunt quasi quædam interjacentium vallium concava et camporum nequaquam deprehendimus. Restat ergo ut intermittendo modo hospitemur, et quod de itinere expositionis residuum est, reservemus, ut ad id quod dicendum est eo alacriores, quo præmissa oratione securiores accedamus; laudantes ac glorificantes Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, qui est cum Patre et Spiritu sancto Deus per omnia benedictus in sæcula. Amen

SERMO XXXI.

ITEM IN DIE S. STEPHANI PROTOMARTYRIS

De gloria Spiritus sancti et de spiritualibus cælis.

B SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Ut nos in cælum cum B. Stephano intendere valeamus. — 2. Quis Spiritu sancto plenus, et videat gloriam Dei. — 3. Apparet Spiritus sanctus in specie ignis, columbæ, linguarum: et quare. — 4. Ubi deest affectus, non est aspectus; cognitio ignorantiam, charitas fugat concupiscentiam. — 5. Rectæ intentionis necessitas. Et quis ad prædicandum idoneus. — 6. Spiritu sancto plenus securus annuntiet verbum. — 7. Cæli pluraliter in Scriptura mystice angelos, apostolos, prædicatores, sapientes, viros spirituales, modos contemplationum signant. — 8. Ut licet hos cælos videre apertos. Et primum de modis contemplationum. — 9. Viri spirituales quasi cæli, quorum nomina ut stellæ splendent. — 10. Exempla virtutum in Joseph, Moysæ, Phineæ, Josue. — 11. In Samuele et Davide. — 12. In Elia, et Eliseo: Jeremia et Isaia: Tobia et Daniele, tribus pueris et Matthatia. — 13. Sanctorum veteris et novæ Legis dignovisse virtutem, est cælos habere apertos. — 14. Quid sit reliquos cælos aperiri. — 15. Novem chori angelorum, ac officia eorum. — 16. Deus ut omnia in omnibus et singulis.

I. Eia aggredimur iter, quod usque modo distulimus. Demorati sumus tandiu in cælis istis et luminaribus eorum, quod, quomodo debeat in eis videri gloria Dei, ostendere non vacabat nobis. Quia ergo docuimus jam qui sunt cæli isti, quæve luminaria eorum, ostendamus nunc prout possumus, quomodo **123** intendentes in cælum cum beato Stephano videre Dei gloriam possimus. Nolumus hac vice intrare in cælos istos, ne si forte intraverimus in eis, amœnitate eorum delectati, et claritate luminarium, quæ in eis sunt detenti, aliquandiu in eis demorari cogamur, et sic ad explananda cætera ad capitulum istud pertinentia, persolvere non possimus. Sed vos illorum retinentes numerum, quem in sermone præcedenti habetis evidenter expressum, ad eos cum aviditate conscendite, cum pietate eos perambulante, ut illam vocem Apostoli efficiatis vestram: *Nostra conversatio in cælis est (Philip. iii, 10)* Ut autem breviter videatis quid [al. quis] mihi videatur, in cælum intendere, et intendendo gloriam Dei videre, ego puto quod in cælum attenditis, si unumquodque istorum, a primo quod aerium dicitur et visibile est usque ad duodecimum, quod ipsum Deum omnipotentem exprimit, sobria, prout interna vos de singulis iustruxit unctio curiositate, et puro de-

faciatæ contemplationis oculo perlustrare studetis.

II. Et intendendo in cœlum gloriam Dei videtis, cum sic intuendo, atque perambulando ac pervidendo singulos, in admirationem stuporis; seu, si sic melius dicitur, in stuporem admirationis elevati, Deum glorificatis. Verum ut fructuose in cœlum intendatis (tunc enim fructuose intenditis cum gloriam intendendo videtis; ut, inquam fructuose, in illud intendatis) sancto Spiritu repleri necesse habetis. Sic enim se habet ipsa series verborum: *Cum esset, inquit, Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum vidit gloriam Dei (Act. vii, 55)*. Hæc ergo causa quod vidit, quia intendit; hæc etiam quod sic intendit ut videret, quia Spiritu sancto plenus fuit. Ego pro meo sapore æstimo, quod ille Spiritu sancto plenus sit, qui bonæ ubique pro posse actioni insistens, tempusque et locum, modum etiam et personam observans, veritatem evidenter agnoscit, virtutem ardentè diligit, ut verbum Christi habitet in eo satagit; et in omnibus his veram in interna intentione rectitudinem integram custodit.

III. Hæc ideo dico quia sanctus, ut scitis, Spiritus apparuit in columba, apparuit quoque in igne et lingua. In quibus hæc quatuor notare potestis, si diligenter inspicitis. In igne duo sunt, splendor et calor; ille ut illustret, hic ut inflammet. Simplicitas quoque accipi solet per columbam, et verbum proferri non potest nisi per linguam. Credo vos jam prævolare et præscire, quo velim ire, audientes quod in his apparuit Spiritus sanctus; et retinentes memoriter quod modo dicimus, illum videlicet esse plenum Spiritu sancto, qui quod verum est agnoscit, quisquis verbum Dei strenue circumfert in ore, qui rectitudinem tenet in interna intentione. Ecce præ manibus habetis in igne duo illa præcipua sancti Spiritus dona, agnitionem et dilectionem, illam namque splendor illuminans, hanc vero calor innuit succedens: utrumque tibi donum valde necessarium est; quia neutrum eorum sine diminutione salutis tuæ abesse potest. Utrumque siquidem legis, et ignorantem ignorandum (*I Cor. xiv, 38*), et qui non diligit manere in morte (*I Joan. iii, 14*). Itaque per splendorem hujus ignis sanctissimi, quem Dominus Jesus venit mittere in terram (*Luc. xii, 49*), in cognitione veritatis illuminaris, ne per tenebras cæcitatatis aberres; per ardorem vero ejus in dilectione virtutis inflammaris, ne per absentiam frigescas. Sic duo hæc spiritualia bona, duo illa depellunt originalia mala, cognitio ignorantiam, dilectio concupiscentiam; illud malum mentem hominum obscuravit, abstrahens ab ea lumen veritatis, et tenebras ei infundens erroris: hæc vero carnem polluit ab opere sanctitatis abstrahens, et ad fructum mortis alliciens. Illa quod bonum est dat nesciri: hæc autem quod malum est, exerceri. Fit quoque modo miserabili, ut quisquis gemina hac peste infectus est, nec verum eligat, nec falsum respuat, ignorantia tenebris cæcatus, nec bonum admittat, nec malum omittat, concupiscentia telis transfossus.

IV. Videtis ergo quantum indiges, hæc in parte, repleti Spiritu sancto tu qui in cœlum intendere desideras, ut Dei gloriam videre queas. Nam quomodo illud intendis de eo, quid sit, de quo an sit penitus nescis? Quod si id jam scis, quomodo fructuose scire te dicis, quod non diligis? Vetus proverbium est: *Ubi amor ibi oculus*; et id quidem verum: nec tamen isto verius, quod simile huic: *Ubi non affectus, nec aspectus*. Sed cum quid sit cœlum hoc evidenter cognoscis, jam in illud puritatis oculo intendis. Cum vero non tuam sed Dei gloriam, quam alteri dare non vult, pro eo quod soli sibi debetur (*Isa. xlviii, 11*); cum, inquam, ejus gloriam ardentè diligis, jam eum amoris oculo intueris. Quasi quidam duo oculi in capite, hæc duo bona sunt in mente, qui rectum faciunt iter pedibus nostris, ne aliquando offendiculum incurrant. Nam **124** cognitio errorem pellit ignorantia ab intellectu in mente, clarificans eum jubare claritatis.

V. Dilectio vero fugat fetorem concupiscentia ab actu in corpore, venustans illud decore virtutis. Quæ, cum ita sint, illa dat tibi in cœlum intendere, hæc autem Dei gloriam videre. Sed oportet summopere ut sicut intendis clarificatus et vides succensus, sic et intendendo pariter et videndo sis etiam in mente rectus, ut magnum illud bonum quod lucraris, dum in cœlum intendis oculo cognitionis, dum gloriam Dei vides oculo dilectionis, integrum et illibatam recta ubi simplicitas, et simplex conservet rectitudo interna intentionis. Hæc est columba in qua apparuit, qui et in igne, ut ostenderet te illo non esse repletum ut sicut [*al. qui non similiter*] illuminatum per cognitionem veritatis habes intellectum, sicut inflammatum per dilectionem virtutis possides affectum, sicut utraque [*al. sicut in utraque*] tam in cognitione videlicet, quam dilectione defæcatum, et ab omni laudis humana appetitu alienum, et per rectitudinem interna intentionis perfecte purum, per omnes occultos motus tuos, mentis oculos ad solius Dei erigas aspectum. Qui vero Spiritum sanctum sic jam accepit in igne, quæ eum et sic accepit in columba, non dubito quin secure ostendere possit eum sibi adesse et in lingua. Pretiosissimos illos thesauros, quibus eum dotavit Spiritus sanctus intus, ad laudem Dei et ædificationem proximorum ostendat foris. Prædicet verbum, instet opportune, importune, arguat, obsecret, increpet (*II Tim. iv, 2*). Habet enim impius patientiam et patiens impietatem. Secure ostendat se habere spiritum in lingua locutionis, quem tam excellentèr habet et in splendore cognitionis, et in ardore dilectionis, et in columba simplicis intentionis. Aperiat os suum, et non sileat amplius; quidquid videt annuntiet de plenitudine, qua impinguatus est; eructet quod hausit, effundat de quo inebriatus est, propinet quod bibit: plenus namque Spiritu sancto est.

VI. Nonne Spiritu sancto plenus, qui per cognitionem veritatis; in secretis sapientia callet, per amorem virtutis, in operibus justitia splendet; per

rectitudinem intentionis soli Deo placere cupit, per A studium prædicationis ignorantem proximum instruit? plane hic Spiritu sancto plenus, qui incerta et occulta cognoscit, clare videns quæ agenda sunt opera justitiæ, sollicitè facit, proximum ardentè amando, qui nullum omnino humani ad se favoris appetitum admittit, divinis solum occultis obtutibus placere gestiens: qui denique Christum ubique et sincere annuntiat, nequaquam verbum Dei aduleterans, sicut ex Deo, coram Deo, in proximo loquens. Jam dicat, veni, qui sic audivit; doceat sic edoctus, instruat sic instructus: nequaquam errabit sic clarificatus, nequaquam offendet sic affectus: nequaquam ad ulla se distorta inclinabit sic erectus [al. rectus]. Et ideo quodcumque illud est cælum in quod intendit, qualiscunque, quantacunque est gloria Dei, B quam videt, secure nobis revelet: et cum beato Stephano plenus Spiritu sancto intendens in cælum et videns gloriam Dei, exclamet et dicat: *Ecce video cælos apertos, et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei (Act. vii, 55).*

VII. Qui, putas, hi cæli sunt, quos videt apertos? ego puto cælos habere diversam significationem in numero plurali sicut jam in sermone præcedenti habere ostendimus in singulari. Sunt enim cæli et quidem valde excelsi, sancti angeli, de quibus sanctus David: *Cæli, inquit, distillaverunt a facie Domini (Psal. lxxvii, 9)*, quia ad nos mandata Dei deferunt angeli. Nonne apostoli et cæli fuerunt, qui reliquerunt omnia, et secuti sunt Christum? de quibus videtur sanctus Job dixisse: *Spiritus ejus ornavit cælos (Job xxvi, 13)*. Pro eo quod juxta Salvatoris promissionem Paracletus Spiritus sanctus quem misit Pater in nomine suo, docuit apostolos omnem veritatem. Cæli autem quidam sancti nostri prædicatores sunt, de quibus Psalmista: *Cæli, inquit, enarrant gloriam Dei (Psal. xviii, 7)*, quia in speciale summorum prædicatorum officium est, ut annuntient gratiam Christi. Sed et sapientiores quique in Ecclesia cæli quidam sunt, quos mihi videtur legislator et dux populi Israel in ipso exordio cantici sui in Deuteronomio alloqui: *Audite, inquit, cæli, quæ loquor (Deut. xxxii, 1)*; in verbis istis profunditatem, ut æstimo, eorum quæ dicturus erat commendans dum ad audienda ea cælos invitat. *Audite, cæli, quæ loquor.* Hoc est dicere, vos qui sapientiores estis, magna et subtilia, quæ dicturus sum, auscultate. Spirituales nihilominus viros in Scriptura sacra cælos frequenter inveni appellatos. Ut est istud in Psalmo, ubi dicitur *fecisse Dominus cælos in intellectu (Psal. cxxxv, 6)*; pro eo quod viros spirituales omnipotens Deus cælestia facit non modo credere per fidem rectam; sed et intelligere per internam virtutem. Nonne tibi videntur viri spirituales cælorum ex re nomen portare 125, quos vides et solis claritate ardere in corde, et luna castitatis splendere in mente et carne; et pro vario stellarum nitore multimoda fulgere claritate in actione? Sunt adhuc quidam item cæli, sublimes videlicet,

quos frequentare solent speculativi consideratores, videlicet contemplationum modi, quorum arbitror Psalmistam facere mentionem ubi dicit de quibusdam, quod *ascendunt usque ad cælos (Psal. cii, 26)*, pro eo quod ad excelsos pertingunt contemplationum modos.

VIII. Hi sunt quos vobis modo annuntiamus, cæli, in quibus habitat ille, cui quotidiana devotione solemus dicere: *Pater noster, qui es in cælis (Matth. vi, 9)*. Sed et sanctus David: *Ad te, inquit, levavi oculos meos, qui habitas in cælis (Psal. cxlii, 1)*. Vellem scire, si datum esset alicui vestram videre hos cælos apertos; et quando hi nobis cæli aperiuntur, nisi quando eorum nobis proprietates revelantur? nam quasi tandiu se nobis clausos exhibent, quandiu eorum proprietates nobis non patent. Eleva nunc oculos tuos ad cælos, quos breviter proxime attigimus, si forte potueris eos videre apertos. Ipsi sunt sublimes contemplationum modi; a quibus incipiens omnium illorum cælorum aperiuntur ascendendo perquire, qui eorum descendendo copiosam jam audisti descriptionem. Et quia varii et multi sunt contemplationum modi, quibus præcedere nos solet Spiritus ad interiora, ad internorum secretorum suorum nos ducens notitiam, ducens plane et quatenus vult, et prout nos vult. Sæpe enim, ut scitis, creaturarum immensitatem pulchram et utilem, pulchritudinem utilem et immensam, utilitatem immensam et pulchram occultis nostris obtutibus repræsentat; et per horum visibilium agnitionem, ad aliquantam nos invisibilium inspectionem perducit; sicque, dum in libro Sapientiæ legimus ea, quæ in eo extrinsecus scripta sunt; ad ea, quæ in eo intrinsecus scripta sunt, legenda et intelligenda pertingimus, ostendente se nobis eadem, de qua loquimur, sapientia in viis suis hilariter: *Et in omni, ut Scriptura ait, providentia occurrente nobis (Sap. vi, 17)*. Cum itaque tecum hoc modo agi perspexeris, poteris nos alloqui et dicere: *Ecce video cælos apertos*; invisibilia videlicet Dei per ea quæ facta sunt, intellecta aspiciens (Rom. i, 20): non solum autem istis, sed quibuscunque aliis modis, ad internorum et arcanorum per contemplationem, spiritalem notitiam pertingis: scito cælos tibi hac in parte esse apertos, D secretos quoque internæ contemplationis modos revelatos.

IX. Illos quoque cælos, qui viri spirituales sunt, tunc tibi non ambigo esse apertos, cum eorum te sanctitas et virtus non latet: quamque sunt in spiritali conversatione sublimes cognoscis. Interiores ergo oculos ad eos cælos erigens, deprehende quam erat innoeens Abel, qui cum a fratre legatur occisus, non legitur reluctatus (Gen. iv, 8). (Quam sanctus Henoch, qui sancte inter homines vivens, ab hominibus meruit auferri (Gen. v, 22). Quam perfectus Noe (Gen. vi, 9), qui universitate mundi per peccatum corrupta, in medio nationis pravæ et perversæ, quasi luminare luxit in mundo (Phil. ii,

15), et obediens voci Dei, quem ad ejus præceptum omiſſa omni rei cura familiaris, per annos circiter centum in ſui fabrica occupatum, detinuit arca. Quam probabili et ſancto pudore patris virilia tegebant Sem et Japhet (*Gen. ix, 13*), et priuſquam ore humano decorum illud eſſet promulgatum decretum: *Turpitudinem patris tui non revelabis (Levit. xviii, 7)*, ipſi turpitudinem patris ſui non modo non revelabant, ſed et revelatam cooperiebant. Et ne quid eis ad honeſtatis venuſtatem deſeſſet, quod cenſuerunt cooperiendum, nequaquam ſibi conſeſſerunt ad conſpiciendum. O viros egregios honeſtatis decore ornatos, quos honeſtatis reddidit amor et ad operiendum quæ aliter ſe habebant ſollicitos, et ad intuendum verecundos! Quomodo ſufficienter patris noſtri Abrahamæ obedientiam laudabimus et admirabimur ſinem? ſiquidem obedientiæ fuit, quod juffus egredi de terra ſua, et de cognatione ſua, et de domo patris ſui exiit, neſciens quo iret. Fidei vero, quod contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret pater multarum gentium, ſecundum quod dictum eſt ei: *Sic erit ſemen tuum ſicut ſtellæ cæli (Gen. xv, 5)*. Et non infirmatus in fide, non conſideravit corpus ſuum emortuum, cum ſere centum eſſet annorum, nec emortuam vulvam Saræ (*Rom. iv, 19*). Ad commendandam vero hujus fidei magnitudinem, quid ſubjunxit Apoſtolus? In repromiſſione, inquit, *Dei non hæſitavit diffidentia; ſed confortatus eſt fide dans gloriam Deo, et certiffime ſciens, quod quæcunque promiſiſſi, potens eſt et facere (ibid., 21)*. Quantum vobis videtur virtuti obedientiæ adjeciſſe in eo quod et ipſam poſteritatis ſuæ ſpem, unigenitum ſuum filium, loquor, Iſaac ſua manu cruenta tollere non exhorruit? (*Gen. xxii, 10*), ſeri quoque patris ſemen, dum per mentis munditiam omnem ſemper aſpectum impuritatis fugit, longe plus ventura, etiam captus oculis carnis videre meretur. Hujus quoque filius ſanctus **126** Jacob in ſimplicitate virili et virtute ſimplici habitat domi (*Gen. xxv, 27*); et fraternæ humiliter, per fugam, iracundiæ cedens, divitias in exilio ſerviens, conquirat, quas in patria poſtmodum poſſidet.

X. Quomodo amplificamus innocentem Joſeph, cujus innocentiam tunica commendat talaris (*Gen. xxvii, 23*); innocentem, inquam, et ſimplicem, obedientem, patientem, verecundum et pudicum, pium et benignum. Abſit ut aliquid iſtorum ei putes abſuiſſe! Legas actus ejus, et invenies eum innocentem fuiſſe in vitæ converſatione: ſimplicem in ſomniorum revelatione, obedientem pro imperio, patientem uſque ad venditionem, verecundum uſque ad fugam, pudicum uſque ad carcerem, pium uſque ad lacrymas, benignum uſque ad injuriæ remiſſionem. Vir Dei Moſes præſeſſe populo (*Exod. iv, 3*), quia humilis fuit, recuſavit; ſed ne eſſet obſtinatus, vel ſtatim conſenſit. Ibi propriam infirmitatem intuens, hic autem Deo non parere formidans. Et o quam pius quamque diſtrictus, quam

A pic diſtrictus, quamque diſtrictè pius! Nonne pium aſſeris, quem pro blaſphemante populo etiam morti ſe objicere vides? (*Exod. xxxii, 32*) ſic nihil minus diſtrictus, qui contra eundem populum aliquando irascens, etiam ad ipſius interfectionem, per zeli ſtudium, ſæviit (*Num. xxv, 3*). Quid dicam quod uno eodemque tempore et lapidibus eum obruere rebellis populus propoſuit, et ipſe tabernaculum ingreditur oraturus pro eo? (*Exod. xvii, 4*) merito pronuntiavit Spiritus ſanctus, quod eſſet *vir mitiſſimus, ſuper omnes homines, qui morabantur ſuper omnem terram (Num. xii, 3)*. Plane mitiſſimus qui orare ſtudit pro perſequentibus et calumniantibus ſe. Irascitur Phinees (*Num. xxv, 7*), nequando irascatur Dominus; manum in illicite ſe commiſcences extenſens, et manum Domini a populo avertens (*ibid.*): ſicque dum zelat zelum legis, accipit teſtamentum ſacerdotii æterni, quia reputatum id eſt ei ad juſtitiam a generatione in generationem uſque in ſempiternum. Joſue (*Num. xxvii, 18*) humiliter ſubſeſſe non renuit ut poſtmodum humiliter præſit, quia cui obedientiam impendit, huic et in regimine ſuccedit.

XI. Sanctum quoque Samuelem nec prælatio ſuperbum, nec defectio exhibuit turbatum (*I Reg. iii, 20*). Ipſe quoque eſt cujus in tantum fama percrobuit, ut de eo ſcriptum legatur: *Cognoverunt omnes a Dan uſque Bersabee, quod fidelis Samuel eſſet propheta Domini (I Reg. xii, 3)*. Hic itidem eſt, qui ſe et in prælatione immunem cuſtodivit ab avaritiæ et a querela. Ibi propriæ conſulens ſanctitati, hic autem paci et ſubditorum quieti. Nonne ſine avaritiæ præſuiſſe aſſeris, de quo legis, quod pecuniam, et uſque ad calceamenta ab omni carne non accepit? ut autem ſcias quia inceſſit in omnibus mandatis et juſtificationibus Domini ſine querela, vide quod ſequitur: *Et non accuſavit eum homo (Eccli. xlvi, 22)*. Unde et ſecura conſcientia populum alloquebatur, dicens: *Converſatus ab adolescentia mea coram vobis uſque ad hunc diem, præſto ſum, loquimini coram Domino et Chriſto ejus, utrum bovem cujuſquam tulerim: vel aſinum, ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu alicujus munus accepi, et contempnam illud hodie, reſtituamque vobis. Et dixerunt, Non es calumniatus nos, nec oppreſſiſti neque tulisti aliquid de nobis. Dixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus adverſum vos, et teſtis Chriſtus ejus in die hac, quia non invenit in manu mea quidpiam: et dixerunt: Teſtis (I Reg. xii, 2)*. Et quidem in bono illud teſtimonium non ſolet eſſe ſuſpectum quod illi dicunt, de quibus conſtat quod adverſarii ſint. Sed et hoc non mediocriter venerari debemus in eo, quod peccare ſe credidit, ſi ipſis perſecutoribus ſuis vel in oratione deſuiſſet vel in doctrina. Abſit, inquit, *a me hoc peccatum in Domino, ut ceſſem pro vobis orare, et docebo vos viam bonam et rectam (I Reg. xii, 23)*. Quis eſt qui in ſancto David non admiretur ſapientiam tantam, humilitatem et fortitudinem? Assigna ſapientiæ,

quod sedet in cathedra sapientissimus (*II Reg. xxiii, A 8*); humilitati, quod ipse sed quasi tener ligni vermiculus: fortitudini, quod ipse octingentos interfecit impetu uno (*ibid.*). Hic *fidelis est servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam (Matth. xxiv, 45)*, eligens eum *ut pasceret Jacob servum suum, et Israel hæreditatem suam, et pavit eos in innocentia cordis sui, et intellectu misericordiæ suæ ditavit eos*; siquidem et prudentiam eum docuit, ut persecutorem suum Saulem, quasi hostem fugeret, et cum se ultionis occasio offerret, sicut domino pasceret (*I Reg. xxiv, 3*).

XII. Viros illos eximios, Eliam et Eliseum loquor (*IV Reg. iv, 27*), sic zelus erigit, sic humilitas sternit, ut neuter eorum etiam regem peccantem virga correptionis aggredi timeret. Et ille humiliter ante Achab accinctus lumbos currere, et iste a muliere tangi non perhorrescit (*III Reg. xviii, 46*). Nuditatis confessionem ad præceptum Domini, in prædicatione, Isaias subire non dedignatur (*Isa. xx, 2*). Descendere in Ægyptum **127** Jeremias (*cap. xliiii, 7*) populum vetat, sed dum eum veraciter diligit, quo descendere prohibet, et ipse una cum eis descendit, bonus quidem consiliarius ad salutem, fidelis autem comes ad laborem. Quis non ausum Judith, prudentiam Esther, multimodam quoque Tobizæ laudat sanctitatem? Puer Daniel, et tres ejus socii dum in loco deliciarum corpus virtute abstinentiæ domant (*Dan. i, 8*), non modo usque ad sublime culmen sapientiæ pertingunt, verum etiam illud mirabile in dono percipiunt, ut in istis novo et inaudito miraculo, vim virtutis suæ ignis oblitus sit (*Dan. iii, 50*), et illum etiam fame afflicti leones sævissimi pertingere non præsumerent (*Dan. vi, 22*). Reducite ad mentem sancti Mathathiæ zelum (*I Mach. ii, 2*), et admirabiles filiorum ejus triumphos obstupescite.

XIII. Sed quo progredior? neque enim singulos virtutis viros, quos vel ante, vel post Christi incarnationem, vitæ sanctitas evexit in lucem ad memoriam revocare vel scio vel possum. Ut autem festinanter per Evangelii tempora transcurram, Baptista [*al. forte deest (sanctitate primus est) Baptista, etc.*] Joannes, quo inter natós mulierum non surrexit major (*Luc. vii, 28*), admirabilis est apostolorum prærogativa, martyrum constantia, sanctitas confessorum, munditia virginum. Statum itaque et conversationem sanctorum, tam eorum qui in Veteri fuerunt, quam qui in Novo modo sunt Testamento, cogitatione et aviditate percurrere, et poteris cum ad nos veneris dicere quia vidisti coelos apertos (*Act. vii, 55*). Viri namque sancti ut superius ostensum est, cœli sunt. Qui nimirum cœli tunc tibi aperiuntur, cum sanctorum status et conversationes revelantur. Si autem datum tibi fuit agnoscere quanta in pectore Moysi sapientia fuit, cum legem conderet; quanta et in sancto David, Isaac, Jeremia cæterisque prophetis exstiterit, in hac nihilominus parte cœlos apertos videbis.

XIV. Vade etiam ad expositiones Patrum orthodoxorum, et illorum tractatibus atque doctrinis assiduitate studiosæ lectionis insistens, videre poteris, et hic coelos apertos. Cœli quoque apostoli sunt, et quidem rorantes desuper. Quorum prærogativa magna, dignitas excellens. Et quidem cœli tibi etiam apud ipsos aperiuntur, cum tibi, quæ ad eos pertinent, per spiritum revelantur. Sed et peninis desideriorum ad sublimes vola illos spirituum cœlestium choros, et insiste et instanter pulsa, si forte tibi aperiuntur, cœli enim sunt. Intuere beatos illos spiritus vita immortales, Dei visione felices, in personas distinctos, in dignitates dispositos, in semetipsis potentes, in se invicem amantes, in Deo sapientes, ipso existente omnia in omnibus. Sortiuntur autem ordines eorum nomina hæc: Angeli, archangeli, virtutes, potestates, principatus, dominationes, throni, cherubim atque seraphim. Hæc omnia sortiuntur, et ex re. Quæ ut breviter percurramus, neque enim his diu immorandum est, de quibus constat sanctos Patres sufficienter multis in locis disputasse;

XV. Ut ergo ea breviter percurramus, considera, prout potes, quam feliciter sancti angeli in notitia divinorum judiciorum, archangeli in cognitione interiorum consiliorum excellant. Annuntiantes hæc, juxta nominis sui rationem, quibus et quando, quomodo et quantum ipse judicaverit, pro quo legatione funguntur. Vide etiam virtutes potenter miracula et prodigia exercere; potestates, malitiam tyrannicam et tyrannidem malitiosam demonum hominumque reproborum, pro his qui hæreditatem capiunt salutis (*Hebr. i, 14*), deturbare, propulsare et evacuare; principatus jura regnorum, et altitudinem dignitatum ad nutum illius summi et increati Spiritus distribuere, qui etiam super omnes ordines istos, cœlum elevat dominationum. Sed et quoque super thronos sua in eis judicia decernens, siquidem semetipsum eis infundens, suaque eis arcana patefaciens ipsis ea mediantibus et perferentibus transmittit ad inferiores, ut sciant angeli, quid, quibus et quantum debeant annuntiare; archangeli quid revelare; virtutes quid operari; potestates, quæ tutamina conferre. His omnibus superiora illa duo sunt agmina, octavum et nonum, cherubim et seraphim, quibus ut sua quibusque vocabulorum interpretatio servetur, illa scientia Dei replentur; hæc autem charitate, quæ Deus est, inflammantur. Sunt sublimes cœli illi, apud quos commoratur, cui quotidie dicimus: *Pater noster, qui es in cœlis (Matth. vi, 9)*. Hos adimplet Dominus Deus noster, maximaque beatificans mansio eorum, amantem se exhibens seraphim, qui charitas est; scientem in cherubim, qui veritas; sedentem in thronis, qui æquitas est; dominantem in dominationibus, qui majestas est; regentem in principatibus, qui principium est; tuentem in potestatibus, qui salus est; operantem in virtutibus, **128** qui non modo virtuosus, sed summa virtus est; in archangelis revo-

lantem, qui candor lucis æternæ est; in angelis assistentem, qui pietas est. Hæc omnia operatur unus idemque spiritus, omnium tam spirituum, quam corporum conditor omnipotens Deus noster, dividens singulis prout vult (I Cor. xii, 11). Cum ergo hæc atque alia hunc pertinentia in contemplationis apice levatus claro mentis intuitu perspicis, poteris, cum ad nos descenderis, dicere vidisse te cœlos apertos, ad laudem et gloriam Dei, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXXII.

ITEM IN DIE S. STEPHANI PROTOMARTYRIS.

De duabus naturis Christi, et de spiritualibus cœlis.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Cœlis aperti videndus Filius hominis. — 2. Quid sit videre Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei: imo sedentem, et ambulantiem. — 3. In ambulatione Christi, operatio; in sessione modus operationis attenditur. — 4. Hoc unum mirabile in vita Christi, infirma nostra suscepisse. — 5. Ambulat Jesus in mortalitate, sedet in glorificatione, stat in æternitate. — 6. Ex subjecta contemplatione quis fructus hauriendus. — 7. In novem choris angelorum quid præcipuum spectandum occurrat. — 8. Felices qui Filium hominis ambulantiem, feliciores qui sedentem, felicissimi qui stantem contemplantur. — 9. Deficientes in contemplatione Verbi, paudent in ea, quæ est Filii hominis. — 10. Filia Sion sunt animæ adhuc infirmæ humanitatis Christi operibus inspectandis detentæ. — 11. Anacephalæosis per cohærentiam materiæ.

I. Habetis jam et qui hi cœli sunt, et quomodo pulsare debeatis, ut vobis aperiantur. Sed dicitis: Quæ utilitas in apertione horum cœlorum? multa quoque et magna per omnem modum. Nam cœlis apertis quid beatus Stephanus vidit? dixit quidem se videre cœlos apertos, sed quid adjunxit? *Et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei* (Act. vii, 55). Et certe, fratres, felix qui potest assidue eo quo vobis diximus, modo videre cœlos apertos. multo autem felicior, qui Filium hominis meretur videre stantem a dextris virtutis Dei. Non me video satis idoneum ad aperiendum sacramentum hoc, nec plene comprehendendo, quid sit videre Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei, quia caliginosos habens oculos, et ad ima semper pene deflexos, hujus Filii hominis statum tam sublimem, tamque inflexibilem intueri non possum. Qui autem hos cœlos frequenter ingredi, et pia solent curiositate perambulare, atque hujus Filii hominis statum, duce spiritu veritatis, audent explorare: ecce hi sciunt et possunt, si volunt dicere vobis, quid sit videre Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei.

II. Si vero tutius arbitrantur servare secretum suum sibi, dicam ego igitur quid mihi visum sit videre Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei; in nullo eis præjudicans, qui de hoc verius et profundius dicere noverunt. Invenio hunc Filium hominis (nam quis sit dicere necesse non est, est namque Dominus noster Jesus Christus sine ma-

tre Filium Dei, sine patre Filium hominis. Invenio, inquam, hunc Filium hominis non solum stantem, sed et sedentem a dextris virtutis Dei. Lego namque in Evangelio dixisse Judæis: *Videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei* (Matth. xxvi, 64). Marcus quoque evangelista: *Dominus, inquit, Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, et sedet a dextris Dei* (Marc. xvi, 19). Habetis itaque non modo eum, ut apud Stephanum stantem, sed et apud evangelistam sedentem a dextris virtutis Dei. Stetit quidem et aliquando apud nos, sicut legitis: *Qui stans jussit eum adduci ad se* (Marc. x, 49); præfigurans illum suum, quem habet a dextris virtutis Dei, statum, unde habuit ut cæcum illuminare posset. Sedit nihilominus et apud nos, ut dicit Joannes; quod fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem et adjunxit: *Hora erat quasi sexta* (Joan. iv, 6). Quod quid aliud esse putamus, nisi quod laborans ille primogenitus mortuorum ex mutabilitate naturæ assumptæ sexta mundi ætate humiliavit se usque ad profunditatem humilitatis nostræ; cui quidem sic ad tempus subjacebat voluntate, ut ei semper emineret potestate. Quatenus ei hoc sit fatigato ex itinere hora sexta sedere; non quidem in fonte, sed supra fontem. Sed et ambulantiem invenio crebro eum in regione nostra. Toto namque illo tempore ambulare non cessavit apud nos, quo *Pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo* (Act. x, 38).

III. Et hanc quidem Petri sententiam consortem ejus Paulum arbitror exponere, qui in secunda ad Corinthios epistola 129 dicit: *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi* (II Cor. v, 19). Vide ergo in Virgine de Spiritu sancto conceptum, de conceptu, qui erat sine corruptione ad nativitatem venientem, quæ fuit sine læsione; de utero ad præsepium, de nativitate ad circumcisionem, de circumcisione ad oblationem, de oblatione ad baptismum, de baptismo ad jejunium, de jejunio ad esuriam, de esurie ad tentationem, de tentatione ad prædicationem, de prædicatione ad miraculorum perpetratiorem, de miraculorum perpetratiorem ad passionem, de passione ad mortem crucis, de morte crucis ad sepulcrum, de sepulcro ad resurrectionem, de resurrectione ad ascensionem; in omnibus his considera ambulantiem; ejus siquidem apud nos ambulare, est in mutabilitate naturæ assumptæ nostram operari salutem in medio terræ. Si quis autem et sedere suum, et ambulare ad unum quid tendere dicat, non mihi videtur a veritate dissentire; nam, si ambulare ejus nostram fuit operari salutem, quomodo operatus est, nisi agendo et docendo? Alioquin non diceretur: *Propheta potens in opere et sermone* (Luc. xxiv, 19), nec affirmaret se sanctus Lucas sermonem fecisse *de omnibus quæ cepit Jesus facere et docere* (Act. i, 1). In ambulatione itaque ejus operationem considera salutis tuæ; in sessione vero modum ejusdem operationis. Et hic quidem geminus nam speciosus forma præ filiis hominum, pro-

pter mira quæ fecit; *diffusa est gratia in labiis suis* A nos et æquales sibi Patrem, et stantem a dextris ejus
(*Psal. XLIV, 5*) propter salubria quæ dixit.

IV. Et certe ex omnibus, quæ fecit, mirabilibus, nihil arbitror magis mirabile, quam quod infirma sustinuit; magis namque videtur mirabile, quod panis esurit, fons sitit, vita moritur, quam quod esurientes multos paucis de cibariis reficit, quod aquam in vinum commutat, quod mortuos suscitatur. Habes autem utrumque hunc operationis modum in gemina sessione ejus; nam sedit in monte apostolos docens, ut auribus audiendo percipias, quæ protulit sublimia (*Matth. xv, 29*): sedit et super fontem fatigatus ex itinere (*Joan. iv, 6*); ut mente humili venereris, quæ pertulit, infirma. Comprehendamus itaque sub una significatione suum hic sedere, et ambulare: quod autem stetit, sive cæci clamantis aperuit oculos (*Luc. XVIII, 40*), sive quando discipulis aperuit post resurrectionem non jam in mari, sed in littore, nec ambulans sed stans (*Joan. XXI, 4*); qui ante resurrectionem apparuit eis laborantibus in remigando (*Marc. vi, 48*), non quidem in littore, sed in mari, nec stans sed ambulans, sive cum aliquo alio in loco, seu modo, stare invenitur; ad hunc ejus pertinet æternum et incommutabilem statum, quem habet a dextris Dei. Peracta vero ambulatione sua apud nos, in sede paternæ dextræ se recepit sedens ibi in sede glorificationis, qui hic ambulare solebat in labore mortalitatis. Status vero quem a dextris Dei habet, coæterna et coequalis ejus est cum Patre majestas: a cujus dextris ejus stare, est coæternum et coequalem ei esse.

V. Quæ cum ita sint, eleva oculos tuos et vide Filium hominis ambulantem, vide sedentem, vide et stantem. Ambulantem in mortalitate, sedentem in glorificatione, stantem in æternitate. Et felix quidem qui assidue ambulantem intuetur: felicior, qui sedentem; felicissimus vero qui stantem. Qualis fuit ambulans interroga sanctum Isaiam, et dicet tibi: *Vidisse se illum, et non erat aspectus: et desideravimus, inquit, eum nobilissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem: et quasi absconditus vultus ejus, et despectus: unde nec reputavimus eum. Et nos putavimus eum tanquam leprosum, et percussum a Deo et humiliatum* (*Isa. LIII, 3*). Et item: *Vere languores nostros ipse tulit, et infirmitates nostras ipse portavit* (*ibid., 4*); et cætera plura, quæ in hunc modum sunt. Qualis vero sit sedens, Apostolus nobis ex parte ianotescit, dicens eum gloria et honore exaltatum a Deo, *et datum illi esse nomen, quod est super omne nomen; ut in nomine Jesu omne genua flectatur caelestium, terrestrium et infernorum* (*Phil. II, 9*); et cætera in hunc modum, quæ vobis satis manifesta sunt. Stantem autem a dextris Dei quis aspexit? æstimo quod ille, qui ait: *In principio erat Verbum; et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat* (*Joan. I, 1*). Nonne tibi videtur iste æqualiter oculos in coæter-

nos et æquales sibi Patrem, et stantem a dextris ejus Filium infixisse, et vidisse neutrum eorum alterum vel excedere potestate, vel præcedere æternitate; sed eos vere summoque in una unum esse deitate? Vade et tu fac similiter.

VI. Apertis tibi his, de quibus multa jam diximus, cælis, vide Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei, per fidei certitudinem æqualem eum per omnia agnoscens Deo; scito quod Filius Dei est. Hæc enim tota utilitas, hic totus fructus in eis, quatenus ad hoc videlicet pius magis et humilis pulsator, quam temerarius **130** et elatus perscrutator eos frequenter perambules, ut videas Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. Quid enim proficis, ut eodem modo breviter cælos attingamus: quid, inquam, proficis, quod ad sublimes contemplationis modos pertingas, quod Dei scilicet invisibilia per ea quæ facta sunt, intellectu conspicias, si non in iisdem visibilibus ipsum admireris, per quem Deus Pater omnia fecit, sine quo factum est nihil, in quo quod factum est, vita erat? si super laudabili virorum spiritualium conversatione obstupescis, illam maxime in eis glorifica, qui operatur in eis velle et perficere pro bona voluntate (*Phil. II, 13*); quos cum confortat, omnia possuat in eo, sine quo nihil possunt. Quidquid in sapientibus Ecclesiæ profunditatis seu maturitatis intueris, nequaquam illis ascribas, utpote qui nec sufficientes sunt cogitare aliquid ex se, quasi ex se; sed illi potius, quem prædicat Paulus, Dei virtutem, et sapientiam (*I Cor. I, 24*), cui non possunt resistere et contradicere omnes adversarii eorum. Magno quidem honore digni sunt, qui laborant in verbo et doctrina; nimisque honorandi apostoli Christi, quos jam non dicit servos, sed amicos; pro eo quod omnia quæcunque audivit a Patre suo non fecit eis (*Joan. xv, 15*). Sed non plus, nec tantum, quantum ipse Christus. Non enim prædicator verbi ipso verbo, *neque Apostolus major illo, qui misit illum* (*Joan. XIII, 16*). Magna ergo, et vere magna delectatio, perambulare cælos istos, sed fructuosa non est, nisi videas in illos Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei.

VII. Quid de angelis, quid de archangelis dicis? stupent quidem illi in notitia divinorum judiciorum; isti autem in cognitione divinorum consiliorum, sed longe utrumque excedit ordinem in dignitate, cui Pater omne judicium dedit (*Joan. v, 22*), qui et magister omnium angelorum est. *Tanto quippe melior angelis effectus est, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim aliquando dixit angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?* (*Hebr. I, 4*.) Et hic certe est, quem ipsi angeli adorant. Exhibent miracula virtutes; habent ut omnes refrenent, super omnes dæmones, hominesque superbos et reprobos fortitudinem potestates: sed totam ab ipso acceperunt qui Dominus est virtutum: *Dominus fortis et potens in prælio* (*Psal. XXIII, 8*). De quo etiam legitur, *quod facit mirabilia solus*

(*Psal.* lxxi, 18). Quid si moderamine principatum omnis in terra principatus mutatur, et transfertur, constituitur et regitur? ut etiam hoc possint, ipse eis dat, singulis dividens prout vult (*I Cor.* xii, 14), in cujus manu sunt omnes potestates, et jura regnorum, cui data est omnis potestas, in caelo et in terra (*Matth.* xxviii, 18); qui dominatur in regno hominum, et cui voluit, dat illud. Si autem cunctis his vides præminere ordinibus dominationes, scito illi esse subjectas (*Dan.* iv, 14), qui habet in vestimento et femore suo scriptum: *Rex regum et Dominus dominantium* (*Apoc.* xix, 16). Sedent throni, sedent et judicant; sed nisi in eis sederet, et discerneret Filius hominis, et in rectitudine offenderent judicantes, et quietem sedentes non haberent. Nam licet scriptum sit: *Illic sederunt sedes in judicio* (*Psal.* cxxi, 5); nemo tamen qui nesciat multum distare per omnem modum inter sedem et in sede sedentem. Refundunt cherubim concivibus suis scientiæ fluentia; sed quomodo refunderent, nisi sibi primitus infusa fuissent? vel, quomodo propinarent, nisi primitus hausissent? quid enim habent ipsi, quod non acceperunt? (*I Cor.* iv, 7.) Quod si acceperunt, imo quia acceperunt, a quo acceperunt nisi a Dei sapientia Christo, quæ ex ore Altissimi primogenita ante omnem creaturam? (*Ecclie.* xxiv, 5.) Si etiam jugi luce resplendent cherubim, sciant hanc, de qua loquimur Sapientiam, de eis dixisse: *Ego feci, ut oriretur in caelis lumen indeficiens* (*ibid.*, 6). Succensi sunt seraphim? sed succendit eos ignis Dei, imo Deus ignis. Et si charitate ardent ab ipso acceperunt, qui charitas est. Quæris quis sit iste? quid a me quæris? quære a Joanne, et dicetur tibi, quia *Deus charitas est* (*I Joan.* iv, 8). Videtis jam, ni fallor, si intellexistis hæc omnia, quid sit videre coelos apertos, quid etiam sit videre Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei.

VIII. Reminiscor paulo ante me dixisse felices illos, qui vident Filium hominis ambulantem; siquidem *Filius hominis vadit, sicut scriptum est de eo* (*Matth.* xxvi, 24). Nec ambulare potest nisi in eo, quod est Filius hominis, quia qui dixit: *Ambulavit verbum*, statim subjunxit, *et exivit in campis* (*Joan.* x, 23 et 40): significare, ni fallor, volens, quam habuit verbum in ambulando mobilitatem, ex eo accepisse, quod ad camporum nostrorum latitudinem exivit. Dixi ergo felices esse, qui viderint eum ambulantem; feliciores autem, qui a dextris Dei sedentem, qui vero a dextris stantem, felicissimos. Sed dicitis, Cur tu in uno eodemque hominis Filio hos distinctionis fabricas gradus? non abs re quidem. Sed ideo quia non pari in eo nitent claritate mortalitas de matre nascentis, et glorificatio regnantis, **131** et coæternitas et coæqualitas, atque substantialitas Unigeniti a Patre, cum eodem Patre. Nam si vultis accipere; eum Verbum Dei hic Filius hominis sit, tamen caro factum, contemptibile visum fuit, utpote in diademate apparens, quo coronavit eum mater sua (*Cant.* iii, 14). In carne

PATROL. CXCVIII.

A vero post supplicium mortis, et resurrectionis triumphum, per gloriam Ascensionis elevatum; jam non indecorum fuit et debile, sed speciosum et forte, utpote formosum in stola sua, gradiens in multitudine virtutis suæ (*Isa.* lxxiii, 4). Quid enim si rubrum vestimentum suum, si tinctæ vestes? mutavit ex nobis, ut manus in Jacob essent manus Esau (*Gen.* xxvii, 22).

IX. Porro verbum ejus a principio, quod apud Deum erat, et Deus erat, lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest (*Joan.* i, 18). Qui igitur in nobis spirituales sunt, et puritate conscientiae confortati, atque claritate interni aspectus illustrati, audent per semetipsos sequi spiritum, quocumque ierit, erigant oculos in Filium hominis, stantem a dextris virtutis Dei, magnam ibi gloriam, imo incogitabilem, visuri; et audirei nihilominus verba, quæ non licet homini loqui (*II Cor.* xii, 4). Sed opus est eos, qui ad hæc sublimia aspirant omnem penitus ponderosæ et caliginosæ humanitatis, quæ in eis est, deponere grossitudinem, et solam puræ, et defæctæ spiritualitatis assumere subtilitatem: maxime cum ad dilectum et familiarem suum, non tam servum, quam amicum Dominus dicat: *Non enim videbit me homo et vivet* (*Exod.* xxxiii, 90). Qui vero ad sublime illud solis clarissimi jubar oculos necdum erigere possunt, videant glorificatam a dextris Dei naturam assumptam. Videant, inquam, naturam illam, in Christo exaltatam ad dexteram Patris, quæ nec culpam aliquando committens cum hominibus deguit in terris: et penam mortis tam ignominiosam quam duram sustinens, pependit in patibulo crucis. Quod si qui sunt, quos vel gravat phantasma irruens, vel dilaniat culpa remordens, vel angustat sensus agens, ut ad neutrum istorum vacare possit; sed mirabilis sit admodum ex eis utriusque hujus scientia, et sic confortata ut non possint ad eam (*Psal.* cxxxviii, 6); habere possunt præ oculis, hunc, de quo loquimur Filium hominis, ambulantem, et pertranseuntem, et sanantem omnes oppressos a diabolo (*Act.* x, 38).

X. Egrediantur itaque istæ filiæ Sion; filiæ namque sunt, et videant regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua (*Cant.* iii, 11); quousque filii esse mereantur, videntes eum in diademate, quo coronavit eum Pater suus. Abeant sibi, et revocent ante oculos pro posse, atque colligant apud se, prout eis datum fuit, quomodo in motu stabilitatis nostræ; a die qua natus est: *Cæpit Jesus facere et docere, usque in diem, qua præcipiens apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est* (*Act.* i, 1), respicientes eum cum præcursore suo ambulantem, et consequenter exclament cum eo, et dicant: *Eccæ Agnus Dei, eccæ qui tollit peccata mundi* (*Joan.* i, 36). Nec modicum quid se existiment accipere ab hac visione, sed omnino magnum, cum constet eos videre oculis suis, et audire auribus suis, et attractare manibus suis in Verbo vitæ (*Gal.* de

Verbo vitæ] quodcumque illud sit (*I Joan. 1, 1*). A Paulo quoque apostolo appellatum *magnum pietatis sacramentum*, quod etiam asserit *manifestatum in carne, justificatum esse in spiritu, apparuisse angelis, prædicatum in gentibus, creditum in mundo, assumptum in gloria* (*I Tim. III, 16*).

XI. Ergo, magnum quid videre ambulantiem; si quidem quod *infirmum est Dei fortius est hominibus* (*I Cor. 1, 25*). Sed longe majus est videre ad dexteram sedentem. Verum illum dixerim altissimum conscendere gradum, qui cælos videns apertos, meretur eum conspiciere stantem a dextris virtutis Dei. Et fortasse hi sunt tres cæli, ad quorum tertium se raptum perhibet Paulus; ubi etiam dicit, se *audivisse verba ineffabilia, quæ non licet homini loqui* (*II Cor. XII, 2*). Et quidem ego puto, quod sicut hic [*al. sicut ille locus erat mendosus*] et ille, quæ non licet homini manifestare vidit. Sed jam sermo iste vergit ad debitum finem. Audistis quantum ad præsens judicavimus sufficere, quid sit videre cælos apertos; quive, et quot sint cæli isti, quidve sit istis apertis videre Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. Non solum autem stantem, verum etiam quid sit videre eum sedentem, quid etiam ambulantiem. Dictum est nihilominus nobis quid sit intendere in cælum, et intendendo in cælum videre gloriam Dei, quid denique sit repleti Spiritu sancto. Pendet namque unumquodque istorum ex altero, quia nec gloriam videre poteris, si non intenderis; sed nec fructuose intendere valebis, nisi plenus Spiritu sancto fueris. Quæ ergo de his aliquantulum prolixè dicta sunt retinete in memoria, exercete in vita, ut et ibi clarificetur intellectus ad puritatem, hic autem exornetur affectus ad sanctitatem. Invoce itaque Spiritum sanctum in **132** vos, et orate ut vos replere dignetur, quatenus et vos sicut de beato Stephano legitur, pleni Spiritu sancto, et intendere in cælum, et videre Dei gloriam possitis, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXXIII.

IN DIE S. JOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTÆ.

De triplici honore, quo Dominus eundem beatum Joannem honoravit in vita et in morte.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Quantum, et quam simulatus in filiis Adam sit honoris ambitus. — 2. Quis verus honor, atque appetendus. — 3. S. Joannes honoratus est ob virginitatem corporis, puritatem mentis, familiaritatem dilectionis. Sublimitas Evangelii ejus præ reliquis. — 4. Quid sit eum cibari pane vitæ, et potari aqua sapientiæ salutaris. — 5. Quanta usus sit familiaritate conversationis cum Christo. Quanta amoris in eo prærogativa. — 6. Secretarius Christi recubuit in pectore ejus, id est thesauro sapientiæ ejus. — 7. Audet rogare præ cæteris proditorem. — 8. S. Joannes virgo Virgini Matri a Christo morituro commendatur. — 9. Familiaritas Dei, non principum terrenorum, impense ambienda. — 10. Triplex prærogativa S. Joannis, ac intelligentiæ perspicacitas. — 11. Tripliciter honoratur in morte: et primo a Domino moriturus visitatur.

(269) Ex officio ecclesiastico de die ejus festo.

— 12. Secundo invitatur ad cælestes epulas. — 13. Tertio in sepulcro ejus quod dicitur repertum manna. — 14. Cur nobis formidanda hora mortis? ob hostem accusantem, conscientiam attestantem, iudicem ferientem. — 15. S. Joanni a Domino tripliciter honorato in vita respondet honor in morte. — 16. Visio beatificans nos Deo reddit similes.

I. Ad honorem gloriosissimi et beatissimi apostoli et evangelistæ expetit non quidem sine desiderio, et expectat nec sine spe, devotio vestra audire aliquid a nobis in hac præclara festivitate ipsius, quod sic mores audientium instruat, ut ejus prærogativam commendet. Sed cujus valet esse ponderis honor aliquis a nobis delatus ei, quem ab ipso communi omnium Domino tam sublimiter, tanque singulariter constat honorari? Nam respectu honoris divini, cujus poterit humanus esse momenti? Quanta aviditate desiderant acquirere honorem filii Adam? sed fallax, et omnino nihil est honor, qui a Deo non est. Non plene comprehendo unde hoc est, quod etiam ipsi perfecti ab appetitu honoris immunes et alieni non sunt. Qui si forte non appetitur, delectat tamen cum offertur, nec sine dolore amittitur cum habetur. Testis itaque ipse est, quia dum cruciat amissus, delectat possessus. Hic est qui sub spe spiritualis profectus se palliat (non de honore, sed de appetitu honoris loquor) consulens præesse, quasi ad hoc solum ut possit prodesse. Hoc autem dolosum consilium ejus ita occultum est, et sic quodam [*al. quodammodo*] in uno surrat latibulo, ut vix a sapientissimo quolibet comprehendi queat. Nam dum suggerit [*al. suggeritur vel se suggerit*] utilitas laboris, ad hoc furtiva quadam fraudulentia, et fraudulento furto trahere nititur, ut appetatur sublimitas honoris, quæ, et si debeat aliquando dum ita res exegerit ob profectum spiritualem tolerari; nunquam tamen debet propter se solam, vel cum abest optari, vel cum adest amari.

II. Sed cum fallax, et plane instabilis sit honor, quem pro magno misere decepti habent mortales: felicem prorsus dixerim illum, qui pertingere poterit honorem, de quo Dominus ait: *Honorificabit eum Pater meus qui in cælis est* (*Joan. XVI, 26*). Præmisit enim honore quodam, quem suis modo confert in præsentem, qui ad illum quidem æternum honorem via est: *Si quis mihi ministraverit* (*Ibid.*). Ergo ministrare Domino, honorari est; plane ita est: Solus ille honoratur qui illi famulatur, solus etiam regnat, qui ei ministrat. Hic est honor quem copiose attulit beato Joanni, qui ab eo sublimiter honoratus, a nobis quoque debet honorari, sicut nocte hac cantavimus de eo (269): *Valde honorandus est beatus Joannes*. Verum est utique, verum est hoc, quia non simpliciter honorandus, sed valde honorandus est beatus Joannes. Honoravit eum Christus, unde dignum est, ut eum honorent, quicumque sunt Christi, quia inter homines, quem honorat rex, honorare solent universi famuli

regis. Honoravit eum Christus in vita, honoravit eum in morte, ut per hoc apud nos ratum sit, quod modis quibusdam ineffabilibus honoret eum in æternum post mortem.

III. Honoravit eum in vita tripliciter, conferendo ei virginitatem, puritatem et familiaritatem: virginitatem in corpore, puritatem in mente, familiaritatem **133** in dulci et sincera erga seipsum dilectione. Cum multa sint alia, quæ ei distributor interiorum, et remunerator Dominus Jesus contulit munera gratiarum: hæc tamen nobis ad præsens occurrunt. Virginem eum elegit, sicut cantavimus hodie de eo (270), quia virgo est electus a Domino, et virgo electus, virgo in ævum permansit. Quantam in corde munditiam, quantam in mente puritatem habuerit, quis nostrum comprehendere valet? Magnæ profecto puritatis vir, qui cuncta visibilia transcendens, semetipsum etiam supergrediens claritate interioris oculi, verbum vidit esse in principio, et apud Deum esse, omniaque per ipsum facta esse, et sine ipso factum esse nihil; et quod factum est in ipso, vitam esse (Joan. 1, 1). Nonne cum legi Evangelium audis, supra modum admirari et obstupescere cogaris, audiens eum ita propere et seriatim post tanti temporis spatium verba Domini ad alios, et aliorum ad ipsum referre, ac si contigisset ea hora ipsum eadem audire? unde cum animalibus alii, ut scitis, expressi sint (Ezech. 1, 5); ipse quoque ob simplicem puritatis, ut ita dicam, angelicæ prærogativam, quam ei Dominus contulit, aquilæ assimilatur, nec simpliciter aquilæ, sed volanti (Apoc. 14, 7): nam aquila volans Joannes est, præ cæteris sublimia interiorum mysteriorum arcana puritate mentis comprehendens. Hoc attestatur mirabilis profunditas Evangelii ejus. Hoc et Apocalypsis clamat Jesu Christi, quam dedit ei Deus palam facere servis suis, et signavit, mittens (ut ipse scribit) per angelum suum servo suo Joanni: qui testimonium perhibuit Verbo Dei, et testimonium Jesu Christi in his quæcumque vidit (Apoc. 1, 1).

IV. Bene et congrue cantamus ei et dicimus de eo: Cibavit eum Dominus pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potavit illum (Eccli. xv, 3). Dicta sunt quidem hæc de viro, qui timet Deum, sed aptissime referri possunt ad eum. Nonne pane vitæ et intellectus asseris cibatum, cujus defæcatum et mundissimum spiritum, quot cernis secretorum cælestium revelare refectionem, tot quasi sapidis agnoscis spiritualium ciborum ferculis saginatum? Nam si sic vivitur et in talibus vita spiritus ejus, quem panis ille spiritualis impinguat, dum ei et internum administrat robur ad vitam, et saporem ad intellectum. An vero aqua sapientiæ salutaris potatus sit, quis ne dicam negare, sed vel dubitare audebit, qui verba Christi ante tot annos prolata ita proprie et per ordinem narrat, et scribendo repetit? Quod nimirum nullatenus posset, nisi Spiritu Christi potatus esset. Nam aqua sapientiæ spiritus est Christi.

(270) Ex off. eccles. sup.

A Nisi enim aqua spiritus esset, nequaquam postquam dixerat Dominus: *Aqua, quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam* (Joan. 4, 14); hic de quo loquimur, Joannes subjungeret: *Hoc autem d'xit de spiritu, quem accepturi erant, credentes in eum* (Joan. vii, 36). Paulus Christum vocat *Dei virtutem et sapientiam* (1 Cor. 1, 24), ut ergo Joannes tam profunda referret verba Christi, imbutus est spiritu Christi. Si enim juxta sententiam apostolicam: *Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto* (1 Cor. xii, 3), quomodo iste in Evangelio suo tam profunde tamque perfecte diceret Dominus Jesus, nisi Spiritu sancto plenus esset? Igitur pane illum vitæ et intellectus dixerim cibatum in agnitione cælestium secretorum: aqua vero sapientiæ salutaris potatum in tam propria expressione, et prolatione Dominicorum verborum. O Patris tabernaculum! o Filii cubiculum! o Spiritus sancti umbraculum! o sanctæ Trinitatis reclinatorium! et ut nihil videar præterisse! o individua unitatis oraculum, purissimum et mundissimum hujus, de quo loquimur Joannis.

V. Jam de familiaritate, quam erga eum Dominus habere dignatus est præ cæteris, quid dicemus? Qualiter satis, jucunda cum dulcedine, et cum dulci jucunditate amplecti eum possumus, inter cæteros magis dilectum; et in singulari quadam etiam præ cæteris familiaritate complexum? Nonne ipse est, qui, ut alia nos vice dixisse recolimus; veritate humilli, et humilitate vera de seipso dicere solebat: *Discipulus ille, quem diligebat Jesus?* (Joan. xxi, 23.) Quid est hoc? non diligebat discipulos alios Jesus? imo diligebat: *Cum enim dilexisset suos, qui erant in mundo, (ut ait idem beatus Joannes) in finem dilexit eos* (Ibid. 1), ut scias, non quidem simpliciter solummodo diligebat, sed plene et perfecte. Hoc in finem diligere est. Sed ego putô, si congruentior vobis ad præsens causa non occurrit; quod de ipso dici voluit Spiritus sanctus, quia Jesus diligebat eum, pro eo quod etsi **134** non exclusis aliis a sinu dilectionis suæ, singulariter diligebat solum; præ cæteris tamen etiam dilectis suavissimis sinceri amoris brachiis amplectebatur unum. Inter cæteros itaque diligebat eum Jesus, ut neminem eorum plus, quia et ab ipso Jesus dilectus est, a quo dilectus est nemo eorum plus. Sed si ita est, quid, quæso, est quod per propriam assertionem hujus nobis dilectionis manifestatur prærogativa, ut de seipso dicat discipulus ille, quem diligebat Jesus, cum magis pertinere debuisset ad alios evangelistas id dicere de eo, juxta quod Sapiens dicit: *Laudet te alienus, et non os tuum: extraneus et non labia tua* (Prov. xxvii, 2); nisi quod aperte datur intelligi, quia securitas et audacia veri amoris per hoc nobis ostenditur? Quid ad se pertinens fateri non audet perfectus amor? Quid timere potest perfecta charitas, quæ illum, quo timet, quisquis timet, foras mittit timorem? (1 Joan. 4, 18.) Videtur inesse cha-

ritati aliquando præsumptio, sed nunquam inest elatio, quia in eo quod non timet, nullatenus tumet: semper et ubique exercens audaciam, sed nunquam et nusquam superbiam: Hinc est quod Amata et Amans in Canticis dicit: *Dilectus meus mihi et ego illi* (Cant. II, 16); sic et iste discipulus inquit, *quem diligebat Jesus: Dilectus meus mihi, et ego illi*. Hoc est, cura illi maxima est de me, et mihi de illo: dilectæ ab illo, et illum diligenti. Et quidem proprie proprium hoc habere solent amantes, ut vix quidquam sciant loqui, nisi quod pertinet ad amorem; et tunc maxime, cum vel ad invicem, vel de invicem loquuntur. Vera est enim Redemptoris nostri sententia, quia *ex abundantia cordis os loquitur* (Matth. XII, 34). Quæ nimirum tam de bona, quam de mala abundantia arbitror quod intelligi potest, quia quidquid illud sit quod abundat in corde; necesse est ut inde aliquid sonet in ore. Indicium itaque securitatis audacia est, non vanitatis, non superbix, sed dilectionis! qua seipsum vocat discipulum Joannes, quem diligebat Jesus, quia tam ardentem amans, tamque familiariter amatus, se esse illum, qui sic amabatur, non poterat celare. O summa et plena beatitudo amare Christum, et amari a Christo; et familiaritatem habere erga ipsum!

VI. Sed quomodo dilectus et familiaris ei erat Joannes? Quando ullus secretis Christi interfuit, quando Joannes defuit? ubi eum contigit emitti, cui datum est admitti? Nam transfiguratum viderunt Petrus et Jacobus, et non vidit Joannes? Num in ipsa nocte, quæ passionis suæ diem præcessit ad locum iturus orationis Petrum secum assumpsit et Jacobum, et non Joannem assumpsit? Num resurrectioni filix archisynagogi Petrum et Jacobum adesse voluit, et Joannem exclusit? nusquam invenies ali-quod alii discipulo communicatum secretum a Joanne occultatum. Quin imo ad quædam admissus est, et quidem valde familiariter, et eo magis familiariter, quo omnino singulariter, ipsa re clamante aperte, et instantè attestante, nullum ei esse parem, ne dicam superiorem in claritatis dilectione, dum nullus cum eo particeps esse meruit in admissione familiaritatis. Hinc est ut quædam in medium proferamus, quod supra pectus ejus in cœna recubuit (Joan. XXI, 20): pulvinar faciens sibi ipsum sacratissimum pectus Dei. Quam dilectum illud sibi caput Christus habuit, quod supra pectus suum quiescere permisit? et magna quidem familiaritas hæc; exterius tamen fuit: nam longe alia major quædam fuit, quæ interior erat, nec ideo solum major, quia interior; sed quia hæc veritas, illa figura erat. Exterius enim Joannis caput quiescebat in pectore Jesu: interius vero ejusdem caput, de mente ejus loquor, collocavit, et reclinavit se, in thesauris sapientix et scientix Dei, qui omnes reconditi sunt in pectore Jesu. Illud ad honorem, hoc autem ad eruditionem fuit. In tantam tunc familiaritatem non quidem uno, sed gemino modo admissus, quid quæ-

re posset, quod non inveniret? quid petere, quod non acciperet?

VII. Quod bene perpendens ipse apostolorum primus, cum uni eorum prodicionem suam imponeret Jesus: quis tam immane esset scelus acturus, scire quidem cupiens, sed interrogare nullatenus præsumens, conveniendum super hoc negotio censuit dilectum, ut ipse quis esset, interrogaret Dominum. Sic enim scriptum est: *Innuit ei Simon Petrus, et dicit ei: Quis est, de quo dicit? et quid sequitur? Itaque cum recubisset ille super pectus Jesu, dicit ei: Domine, quis est? respondit ille: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero* (Joan. XIII, 24). Et cum intinxisset panem, dedit judæ Simonis Iscariotis. Scivit Petrus **135** Joanni ad interrogandum inessè ausum, quem tantæ agnovit erga Dominum invenisse familiaritatis affectum. Quem enim in tantum familiarem vidit, ut supra pectus ejus recumberet, non dubitavit quin auderet interrogare quod vellet, nec discredidit quin ad hoc ei responderetur, quod interrogaret. Et hæc quidem omnia ita fuisse, ipsa invenietur continere series verborum, si diligenter consideretur; nam quid aliud innuere videtur quod dicitur: *Itaque cum recubisset ille supra pectus Domini, dicit ei: Domine, quis est?* prius quidem quod supra pectus ejus recubuit mentionem faciens, deinde quis esset interrogans, quasi inde fuerit, quod quis eum proditurus esset, interrogare præsumpsit, quia supra pectus ejus recubuit. Et nonne ita est? quid enim iste vel interrogare non auderet, qui supra pectus ejus caput reclinare, et supra id recumbere indultum sibi esse perspexit; vel ille ab interrogante absconderet, quem ad interna sapientix et scientix suæ secreta introduxit?

VIII. Quid enim ad hoc dicemus, quod die crastina moriens, et semetipsum pro totius mundi salute hostiam salutarem in ara crucis offerens, cum jam prope esset, ut spiritum in manus Patris traderet, dilectam commendare dignatus est dilecto matrem discipulo, Virginem virgini, Mariam Joanni? Quid enim in Evangelio suo ipse refert Joannes? *Cum videret, inquit, matrem, et discipulum quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua* (Joan. XIX, 26). O honor, omni qui in præsentem haberi potest sublimior! fratrem Christi et filium quodammodo esse Mariæ! et hoc honore sublimi solus censetur dignus Joannes. Cui enim dixit aliquando hominum Christus de matre sua: *Ecce mater tua*, nisi Joanni? et de quo ad matrem: *Mulier, ecce filius tuus*, nisi de Joanne? O quantum tibi dilectum videras, o Agnus innocens, mansuete et mitis Jesu! quantum dilectum, inquam, tibi videras, cui illum tam cœli quam terræ thesaurum pretiosissimum, matrem tuam loquor, committendum credebam! Ad matrem inquis: *Ecce filius tuus*; ad discipulum autem: *Ecce mater tua*. Obsecro, quid sibi volunt hæc? Cur non præcipis discipulo dicens: *Servi, et ministra atque obsequere*

ei, ut dominæ tuæ, matri autem meæ? Matri etiam cur non dicis, Utere famulatu discipuli mei, ut famuli et servi tui! sed longe honorabilius et favorabilius sonare videtur, quod dicis de discipulo ad matrem: *Ecce filius tuus*; et de matre ad discipulum: *Ecce mater tua*. Nonne hoc est quodammodo dicere: Usque modo tibi assistens non solum tibi jure filius fui, sed et devotum me tibi filium in obsequendo exhibui: nunc vero, quia hic, ut vides, in hac cruce morior, et a te recedens corporaliter tecum non sum, nolo ut, quamvis me ad præsens habere non potes, sine filic permaneam. Istum loco meo habe pro filio, et tu loco meo habe pro matre. Nulla tibi, o mater, inter mulieres par est, nullus tibi inter eos qui tui sexus sunt, o discipule, in raundo superior est. Unde per omnia decens est ut, dum illa in sexu femineo, in corporali incorruptione, non habet parem, tu vero in masculino, excepto me, non habens superiorem, invicem conjungamini. Intendat virgo Virgini, Mariæ Joannes, Maria Joanni: illa affectu materno; tu vero obsequio et cura filiali.

IX. Quid ad hoc dicitis, filii Adam, genus avarum et ambitiosum, filii alieni et inveterati, inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes (*Gal. v. 26*), honores appetentes, mendaces atque fugaces, respuentes veraces, quia cælestes, quia permanentes? O pro quanto habetur, cum obtinet aliquis locum familiaritatis apud divitem, cum gratiam invenit apud regem! Quam bene, inquit, iste est cum rege! ecce æqualiter corripet et conjungendatur ei rex. Quam hic familiaris est ei, et rex cum eo! cui iste offensus est, et infestus, nec ei rex peccatus est, vel pius. Et si ita est; quid tamen hic stabile et sincerum? ac per hoc quid approbabile et appetendum? Nonne sæpe contingit ut qui hodie prope sunt cras longe stant? et qui heri familiares fuerunt et domestici, hodie hostes sint et adversarii? Crebra de his quotidie videntur exempla. Sed studete familiares et amici esse Dei, contendite discipuli et domestici esse Christi. Quomodo, dicitis, Christi amici esse poterimus et discipuli? Audite quomodo: *Si manseritis in sermone ejus, vere discipuli ejus eritis* (*Joan. viii, 31*); et quidem si de amicis agitur, vel amici ejus estis, *si feceritis quæ ipse præcepit vobis* (*Joan. xv, 14*); promissiones ejus istæ sunt. Sanctus autem Joannes mandatorum ejus obsecundationi insistens, ejus et discipulus fuit et amicus, et honore **136** ab eo non quidem impuro et instabili, sed sincero et perenni honoratus fuit.

X. Et est hic triplex modus, quem breviter attigimus, quo eum in vita honoravit, conferendò videlicet ei, inter multa alia, quibus eum ditavit, gratiarum suarum munera, virginitatem in corpore, puritatem in mente, dilectionem in sincera familiaritate, sive, si ita melius dicitur, familiaritatem in sincera dilectione. Et stabilitatem ei contulit in puritate, mentem ejus in contemplatione fixam custodiens, stabilitatem nihilominus in virginitate, quia

A quem virginem elegit, virginem semper conservavit, ab omni penitus quod polluere eum poterat, contagio defendens; familiaritatis ei inter condiscipulos ejus prærogativam impendit, non solum, ut jam dictum est, cum cæteris, sed et præ cæteris in dilectione eum et familiaritate amplectens. Quæ sibi ita fuisse, verba quæ de eo legimus, attestantur, quæ ita se habent: *Et firmabitur in eo, et non flectetur; et continebit illum, et non confundetur; et exaltabit illum apud proximos suos* (*Eccli. xv, 4*). Præmissum quidem fuerat et dictum de eo, quod *Cibabit illum Dominus pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potabit illum* (*ibid., 3*). Quæ verba quomodo ad beatum spectent Joannem breviter superius ostendere curavimus; nam cibabit illum panem vitæ et intellectus, quæ ejus arcana erant, et mystica ad internam ei saporis refectionem revelans, in quorum cognitione sanctus quilibet et illuminatur ad intellectum, ut quod verum est eligens, in lumine veritatis fulgeat; et vegetatur ad vitam, ut, quod bonum est diligens, in opere sanctitatis se exerccat. Aqua vero sapientiæ salutaris potavit illum, verba ei inspirans intelligere, et intellecta retinere, atque memoriæ retenta proprie et seriatisim, sicut prolata erant, scribere: quæ ipse Filius, qui sapientia Patris est, in carne apparens, ad humanam dignoscitur salutem protulisse. Firmatus quoque in illo, et nequaquam flexus est, quia per agnitionem veritatis, et amorem virtutis in Christo fundatus, et ab ejus contemplatione, et dilectione avulsus non est. Ne ergo defæctæ mentis puritas in aliquo posset corrumpi, studuit amoris in eo radicibus, in quibus nihil inquinatum incurrit, consolidari ut, dum sic in illo firmaretur, nullatenus flecteretur. Continuit etiam eum, et confusus non est, quia, dum in virginitate eum custodivit perfectum, quem in ea invenit integrum, confusus non est, dolens se a bono quod arripuerat proposito cecidisse, qui sibi conscius est, se in eo magis ac magis proficiendo conscendisse. Exaltavit nihilominus eum apud proximos suos, amplectens eum in ea quam superius ostendi, familiaritate et dilectione inter condiscipulos suos.

XI. Pro eo quod quomodo honoravit eum in vita ex parte declaravimus, restat quoque, ut quomodo eum in morte honoravit dilector ejus Jesus, demonstremus: in ejus conspectu, sicut vita, ita et mors nihilominus pretiosa est. Sicut tribus modis in vita, sic et tribus eum honoravit in morte. Et primus quidem, ut mihi videtur, est quod ipse ad eum Dominus in morte venit. Secundus quod sanctissimam animam ejus, sicut fas est credere, ad sempiternam suam gloriam perduxit. Tertius vero quod post ejus discessum in sepulcro ejus, nihil nisi manna inventum sit. Hinc egressurus ab ipso Domino visitatur, anima ejus in æternæ felicitatis gloria collocatur, sepulcrum illius novo quodam et insolito honore sublimatur. Apparuit namque charo suo Joanni, ut legimus, Dominus Jesus Christus cum discipulis suis

et sit illi: *Veni, dilecte mi, ad me, quia tempus est ut epuleris in convivio meo cum fratribus tuis.* Implevit Dominus, quod de eo consorte et coapostolo suo Petro promisit, quando audienti de seipso qua morte esset clarificaturus Deum, et de Joanne interroganti et dicenti: *Domine, hic autem quid?* respondit, *Sic eum volo manere donec veniam* (Joan. xxi et seqq.). In quibus profecto verbis evidenter ostendit qualem erga eum habuerit dilectionem, dum dicit se velle sic eum manere, donec veniat. Donec veniat vult eum manere, non donec mittat. Quæ quidem verba, ut scitis, tantæ prærogativæ discipuli illi, qui tunc præsentis aderant, esse intelligebant, ut exiret sermo inter eos, quod discipulus ille non moreretur.

XII. Magnus ubique [*al. utique*] honor quo ipse Dominus eum dignatus est invitare ad convivium suum, in quo electi ejus epulantur, et exsultant in conspectu ejus, ipso eis disponente regnum, ut edant et bibant super mensam suam in regno suo (Luc. xxii, 30). Et quidem apparenti sibi Domino et invitanti ad convivium suum, respondit, expandens utique utrasque manus suas ad Deum: *Invitatus ad convivium tuum venio gratias agens, quia me dignatus es, Domine Jesu Christe, ad tuas epulas invitare: 137 Sciens quod ex toto corde meo desiderabam te.* Et item: *Domine, suscipe me, ut cum fratribus meis sim, cum quibus veniens invitasti me. Aperi mihi januam vitæ, et perduc me ad convivium epularum tuarum. Tu es enim Christus Filius Dei vivi, qui ex præcepto Patris mundum salvasti, tibi gratias referimus per infinita sæcula.* Cum quanto vero honore eum ad æternum perduxit convivium quis nostrum comprehendere sufficit?

XIII. Sed et illud quomodo aliquis digne poterit admirari legens sive audiens quod in ejus sepulcro nihil nisi manna contigit inveniri? Manna in quibusdam sacræ Scripturæ locis, panis appellatur angelorum; putredinis quoque locus et fetoris solet esse sepulcrum. O sancte, o beate Joannes! Quam dilectus eras Christo vivens in corpore, evidenter nobis per hæc ostenditur, quæ circa te aguntur in morte. En tibi apparet tuus qui te diligit Jesus cum discipulis suis, concivibus autem tuis, ad sapidissimas illas æternæ refectionis epulas invitavit [*al. invitans*] ille te cum honore incomprehensibili eo perduxit, et ut non solum nihil ad honorem pertinens tibi in morte desit, sed et plurimum etiam contra ipsius naturæ consuetudinem adsit; sepulcrum quoque tuum omni prorsus putredine non tam vacuatam, quam vacuum, cibo angelico vacuum esse non sinit.

XIV. Considerans gloriosissimum tuum ab hac vita discessum admiratione læta, et lætitia admirabili exsilio, prævidens autem meum miserrimum, timore pariter et confusione concutior. De quo quidem quando vel ubi erit penitus nescio, quod tamen aliquando vel alicubi erit, non ignoro. Non video me talem ut aliquem [*al. ut quod habeat*] ex pacificis

A suis, debet mittere ad me æstimem, vel ut per seipsum ad me eum venturum putem. Venit ad eum, ipso teste, princeps mundi hujus, et in eo non habuit quidquam. Quod autem et ad me venturus sit idem princeps, non contradico; sed quod in me nihil suum habeat, dicere non præsumo. Quam infelix civitas illa, quam circumdant inimici sui vallo, et coangustant eam undique, et ad terram prosterunt eam, et filios ejus, qui in ea sunt, non relinquentes in ea lapidem super lapidem (Luc. xix, 43): quæ omnia ad animam reprobam de corpore exeuntem juxta sensum pertinent moralem: quæ, ut ait beatus Job, tollet ventus urens, et velut turbo rapiet eam de loco suo (Job xxvii, 21). Illam itaque apud me versans horam, qua egrediar, sed nescio quo, sed nescio quando, contremisco timore valido a facie callidi accusatoris et districti judicis, depingens modo apud me quam terribilis illa mihi erit hora, et qua de corpore compellar egredi, et qua me continget aspectibus tremendi judicis offerri. Tria mihi cogitanti de hora illa formidanda valde occurrunt; multimoda mea injustitia, malitiosa, sed vera tamen callidi accusatoris calumnia, et tremenda districti judicis sententia. O me miserum! cui causa languida non minus judicem districtum quam calumniatorem exhibet infestum! Hæc tria hora illa timeo: hostem accusantem, conscientiam attestantem, judicem ferientem. Sed adesto mihi hora illa, mihi quidem indigno, tamen supplicii tuo ex totis te medullis cordis in auxilium invocanti. Occurre et succurre mihi tunc, o sanctissime et beatissime frater Christi et filii Mariæ. Occurre, inquam, ad solatium, succurre ad præsidium, flecte judicem, procul pelle accusatorem, ut nec me iste convincat, nec ille condemnet. Non autem in consideratione fetoris et putredinis corporis mei timeo, confundor tamen non modicum et erubescio, sciens quod longe distabit dedecus et ignominia, sicut dignissimum est sordidissimæ et fetidissimæ speluncæ meæ ab honore et gloria mundissimi et pulcherrimi sepulcri tui. Speluncam namque meam fetore perhorrescentem et vermibus scaturientem cadaver meum horribile reddet, tuum vero sepulcrum honorabile exhibet manna.

XV. Et videte, fratres, quomodo hic triplex honor quo dilectum et familiarem suum Dominus Jesus honoravit Joannem in fine; illi respondet honori triplici quo eum honoravit in vita. Ipse enim per semetipsum in transitu suo ad eum familia: iter venit, qui se ei familiarem in vita exhibere solitus erat. Viventem eum intimis suis secretis admittens, discessurum vero ad æternum illud convivium invitavit. Sanctissimus etiam et beatissimus spiritus ejus ad semper duraturam illam translatus est felicitatem, qui tantam hic largiente et infundente spiritu Creatore, nactus est puritatem, ut Verbum videret in principio, de gloria in gloriam, de claritate in claritatem translatus, quæ per speculum nunc est in ænigmate, ad illam pertingens, quæ est facie ad

faciam (*1 Cor. xiii, 12*). Ut ibi iam sine fine felix A
gaudeat in **138** æternum, ubi etiam hic in corpore
positus suas religatas indesinenter habuit primitias,
et radicatum indissolubiliter desiderium. Dignum
posthæc fuit et omnino conveniens ut manna ve-
nustaret locum, quem corpus intravit virgineum,
quia manna quodammodo virginitatis appellaverim
prærogativam, ut corpus cœlesti virginitatis munere
honoratum, quoddam esse decoratum manna se-
pulerum.

XVI. Jam vero de honore illo quo eum perenniter
honorat, aliquid dicere deberemus, si quidquam
inde dicere sciremus. Nunc vero cum constet, nec
oculum vidisse, nec aurem audisse, nec in cor ho-
minis ascendisse, quod dilectori et dilecto Dominus
Jesus præparavit, et jam etiam præbuit Joanni, B
quomodo aliquid sufficienter de honore illo lingua
exprimat, cum eum nec mens comprehendat? Impletur
jam in eo quod non solum de se, sed et de con-
civibus suis ait in Epistola sua: *Nunc filii Dei su-
mus, et nondum apparuit quod erimus* (*1 Joan. iii, 2*),
et adjuavit; *scimus quoniam cum apparuerit similes
ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est* (*ibid.*).
Quis nostrum tantæ modo puritatis est, ut hujus
posset modo comprehendere visionis præstantiam?
quæ ipsum, quem videt, similem efficit ei qui videt,
ut idem sit videre, et ei qui videtur similem esse: O
læta et beatificans visio! o beata et beatificans si-
militudo! in qua cum dilectore suo Domino Jesu
gaudio gaudet inenarrabili beatus iste de quo jam
multa diximus Joannes, per omnia sæcula sæculor-
um. Amen.

SERMO XXXIV.

IN DIE SANCTORUM INNOCENTIIUM.

*De fructu salutis, quem superna nobis Sapientia in-
fundit, et quomodo superbia in nobis persequitur
humilitatem.*

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Per Joseph virtutis profec-
tus, per Mariam sapientiæ partus figuratur. —
2. Joseph de domo David in cœlorum palatio ju-
giter conversatur. — 3. Animus in sublime assur-
gens per Joseph; per Mariam radio sapientiæ
illustratus notatur, ut stat electio gratiæ. — 4. Re-
gem David senem vestibus non caleferi est non
recipere terrenas consolationes. — 5. Quæritur
Abisag Sunamitis, id est vera sapientia. Quibus
servis quærat. — 6. Ministerium Abisag stare
per rectitudinem intentionis, dormire per quietem
mentis, fovere per internam suavitatem, calefacere
per ignem charitatis. — 7. Demonstratio gratiæ
electionis ad gloriam. — 8. Jesu in corde præsen-
tis indicia ex profunda humilitate, cujus triplex
est gradus. — 9. Quantum humilitatis fructus,
cui totum convenit militare. — 10. Patientiæ, et
triplicis compunctionis effectus a præsentem gratia.
— 11. Octo beatitudinum perfectionem operatur
Jesus in nobis. — 12. Salutis operibus insistere
est puerum Jesum tenere: cui Herodes, id est
illis superbia insidiatur, ut pereant. — 13. Occul-
tus superbiæ astus, in benefactis subreptis ma-
gis delegitur. — 14. Mulier amicta sole, sub pedi-
bus luna, est anima sapiens, comitante bona fama.
— 15. Quid corona stellarum duodecim, et cru-
ciatus ut pariat. — 16. Prærogativa quadruplex
mulieris, bona conversatio in amictu solis, con-
temptus famæ in subjecta luna, ornatus virtutum

in corona xii stellarum, in cruciatu parientis af-
fectus boni desiderii. — 17. Superbia velut draco
incendit cauda, intentionis depravans rectitudi-
nem. — 18. Auriga et mensura virtutum discre-
tio, cujus magna necessitas.

I. Audistis, charissimi, in hodierna sancti Evange-
lii lectione, quod puerum Jesum, ad perdendum eum
quærit Herodes (*Matth. 11, 13, et seqq.*). Quam cito
in hoc mundo hostes invenit Jesus, cujus recentissi-
ma adhuc nativitas a crudelitate immanis persecutoris
libera non fuit. Fugit humiliter persecutores suos,
ut etiam nos erudiat quid agere debeamus, cum nos
quærit Herodes ut perdat. Nam nec hodie in nobis
cessat Herodes quærire puerum Jesum ad perden-
dum eum. Angelus autem Domini apparet in somnis
Joseph, dicens ei ut tollat puerum, et matrem ejus,
et fugiat in Ægyptum. Non solum autem hoc, sed
ut sit ibi usque dum dicat ei: nec ei tacet ille vel
causam fugæ, vel inibi moræ, *Futurum est, inquit,
ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum*. Quis
putas iste est Joseph? fortassis animus est sincerus
et purus, multis modis, juxta interpretationem hu-
jus nominis, quod est Joseph, spiritualium virtu-
tum augmentis ditatus. Nonne tibi videtur ad istud,
juxta hunc sensum, suspirare nomen, qui patrem
illum luminum, a quo omne datum optimum, et
omne donum perfectum, desursum descendit (*Jac. 1,
17*), alloquitur dicens: *Multiplacabis in anima tua
virtutem?* (*Psal. cxxxvii, 3*). **139** Hic est, cui con-
juncta Maria Filium parit, cujus nomen est Jesus,
pro eo quod superna sapientia (hæc est enim Maria),
fidei, et devoto animo per internam inspirationem
fructum confert salutis. Quis enim diffidetur sapi-
entiam supernam sincero animo fructum salutis, sive
intus in affectu puræ dilectionis, sive exterius in ef-
fectu strenuæ actionis administrantem, Mariam esse,
puerum Jesum Joseph [*al. cum Joseph*] parientem?
Ipsa pro sapore meo, ipsa, inquam, est virgo incor-
rupta, et mater fecunda desponsata viro, cui nomen
est Joseph et nomen virginis Maria (*Luc. 1, 27*).

II. Nonne tibi fortis et virilis animus in Deo, dum
quotidianis conversationis sanctæ augmentis, magis
semper ac magis ditari contendit, vir esse videtur,
cui nomen est Joseph? Qui etiam bene ostendit se
esse de domo David, dum curiositate sobria, et avi-
ditate pia domum illam non manufactam æternam in
cœlis, quantum ei in hoc sæculo possibile est, per-
lustrare et circuire studet, lucidas illas beatorum
spirituum mansiones perambulans, ut illam sibi
Pauli vocem vindicare possit: *Nostra autem conver-
satio in cœlis est* (*Phil. iii, 20*). Circuit enim inces-
santer iste Joseph ordiæm angelorum, curantium
de nobis et providentium de nobis, utpote quos non
ignorat spiritus esse administratorios, in ministe-
rium missos propter eos qui hæreditatem capiunt
salutis (*Hebr. viii, 14*). Circuit colloquium archan-
gelorum interna nobis colloquia revelantium, virtu-
tum miracula et prodigia operantium, potestatum,
dæmonum hominumque reproborum malitiam atque
tyrannidem coercentium et debellantium: admira-

tur regiam principatum, dominationum prerogativam, placidissimam æquitatem in thronis, plenitudinem scientiæ in cherubim, et indeficiens divini amoris incendium in seraphim. Perambulat patriarcharum cuneos, prophetarum choros, senatum apostolorum, purpureas martyrum coronas, candida virginum sarta, et aureas in Catholicis doctoribus torques.

III. Ecce noster Joseph supernam illam domum frequentans, religans ibi primitias spiritus sui adinstar illius aquilæ, quæ, ad præceptum Domini elevata, ponit in arduis nidum sibi, in petris manens, et in præruptis silicibus, atque inaccessis rupibus commorans (*Job xxxix, 28*). Cernente autem eo hoc modo terram de longe, Regem nonnunquam in decore suo vident oculi ejus, in ipsum David conspicuos visus deligit, in quem desiderant angeli prospicere (*I Petr. 1, 12*). Cum autem talem animi tui statum, qualem in verbis istis descripsimus deprehendis, poteris non immerito dicere te vocari Joseph, et esse de domo David. Quod autem nomen virginis Maria sit quis est qui contradicat, nisi quis forte est, qui, quod ejus officium, ignorat. Nam maris stella, ut scitis, dicitur Maria. Nonne quædam est maris stella superna sapientia, animo per internam inspirationem infusa, dum eundem animum discretionis suæ radio, in hoc illustrat mari tempestuoso, quod in eo sæpe inundare solet, ut sciat quid evitare, quove inter undosa cogitationum suarum volumina incedere debeat. Hunc puerum Jesum parit Joseph, fructum conferens salutis devoto animo et fideli. Et parit quidem eum Joseph; sed eum non suscepit de Joseph. Hoc esse puto quod sanctus quidam dixit Domino: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non egēs* (*Psal. xv, 2*). Omnes enim quotquot salvamur, per electionem gratiæ salvamur; si autem ex gratia, jam non ex operibus. Alioquin gratia jam non est gratia. Merito quoque asserit Paulus dixisse David *beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus* (*Rom. iv, 6*). Cui consentiens sanctus Isaias, etiam voce omnium electorum assumpta, ipsum communem alloquitur Dominum, *omnia, inquit, opera nostra operatus es in nobis* (*Isa. xxvi, 12*). Ne forte putaret quis gratiæ inimicus mercedem sibi non secundum gratiam imputandam, sed secundum debitum, cum iste de quo loquimur, Joseph de Maria sic puerum Jesum suscipiat, ut ei se primitus semen non infudisse non ignoret.

IV. Nonne quondam David senem ac frigidum Abisag Sunamitis calefecit, et fovit, et eam David non agnovit? quid enim dicit Scriptura? (*III Reg, 1, 1*.) *Et rex David senuerat*. Ego puto quod animus in fide recta pius, et in sancta conversatione devotus, dum cunctos [*al. cunctos in se*] motus, tam externos, quam internos, discrete regit, dum in strenuitate bonæ actionis fortiter se exercet, et in desiderium internæ contemplationis mentis perspicaciter [*al. perspicacis*] visum, prout ei divinitus datur, inten-

dit, et rex dici, David non immerito potest appellari. Qui etiam tunc senescit, quando ad perfectam sanctitatis maturitatem pertingit. De quo etiam bene dicitur, quod *habebat ætatis plurimos dies*, pro eo quod devotus animus multas in sancta **140** conversatione possidet virtutes. Nam et *ætats senectutis vita immaculata est* (*Sap. iv, 9*); et patres nostri quondam dicebantur senes ab hac vita discessisse et pleni dierum: Hoc est in spirituali conversatione maturi et sanctarum copia virtutum repleti. Et adjunxit Scriptura, *cum operiretur vestibus non calefiebatur*, pro eo quod si divitiæ affluant, non vult cor apponere (*Psal. lxi, 11*), omnia quæ mundi sunt reputans detrimenta, et arbitrans ut stercora. Quid enim aliud sunt terrenæ res omnes, nisi quædam corporis vestimenta? Sed cum his vestibus cooperitur non calefit rex David, quia nullam de aliquibus, quæ terrena sunt, perfectus animus consolationem recipit. Verum cum sic renuit consolari anima hæc, memorretur necesse est Dei et delectetur atque exercetur, bonum super hoc negotio huic David dantibus consilium servis suis, et dicentibus ad invicem. *Quæramus nostro domino regi adolescentulam virginem, et stet coram rege et foveat eum, dormiatque in sinu suo, et calefaciat Dominum nostrum regem, et subjunxit post hæc Scriptura et ait: Quæsierunt ergo adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel. Et invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem* (*III Reg. 1, 5*).

V. Sed dicit mihi aliquis vestrum: Quid tibi modo loqui de David et Abisag, cujus erat paulo ante in ipso sermonis hujus exordio de Maria tractare, et Joseph intentio? Inest adhuc eadem intentio mihi. Quod autem ad illa congruenter hæc pertineant, quæ modo in manibus habemus, statim videbitis, nec culpabitis, ut arbitror, digressionem cum ejus causam videritis et rationem. Quæ est ergo hæc Abisag, quæ interpretata dicitur *Patris mei rugitus*, nisi interna sapientia, animo, cui infunditur, quodam silentis clamoris, et clamosi silentii rugitu summi patris revelans secreta? quæ nimirum dum eidem animo spiritualem tam teneritudinem in affectu quam decorem confert in intellectu, et adolescentula et speciosa est. Est et Sunamitis, id est coccinea, animalium, quem replet, dilectionis venustans colore [*al. calore*]. Hanc quæerunt servi David ex omnibus finibus Israel, quia inter omnes contemplationis modos sapientia et instantius quærenda, et inventa strictius retinenda est. Et qui sunt hi servi? forsitan consideratio, oratio, conversatio, puritas, perseverantia servi sunt David. Hoc ideo dico: quia hanc, de qua loquimur, sapientiam, et sobria, ut scitis, considerationis profunditas et profunda sobrietas perscrutatur, et orationis eam devotio expetit, et sanctitas conversationis meretur, et puritatis defæcatæ munditia assequitur, et perseverantiæ stabilitas amplectitur: et dicit: *tenui eam, nec dimittam* (*Cant. iii, 4*).

VI. *Et ministrabat ei*. Quid est ministerium Abi-

sag quod impendit David? quod est nisi ad quod a servis quæsitæ est, ut videlicet stet coram eo, dormiat cum eo, foveat, atque calefaciat eum? (*III Reg. 1, 4.*) Hæc omnia dicitur facere pro eo quod animo dat cui infunditur, ut hæc agat; nam quodammodo stat, dum ipsi, ut stet, persuadet. Dormit quoque, dum dat ut dormiat, et dum ipse fovetur ac calefit, et ipsa eum fovet et calefacit. Ecce quadripartitum ministerium Abisag stare, dormire, fovere, et calefacere. Primum ad rectitudinem, secundum ad quietem, tertium ad suavitatem, quartum pertinet ad dilectionem. Primum igitur ministerium ejus est ut in omnibus motibus nostris tam exterius quam interius, rectitudinem in interna intentione habere studeamus, illum in intimis nostris, qui discretor est cordium, cogitationum et intentionum cordis indesinenter attendentes, illum etiam omnis, quod in nobis est, boni approbatorem, expectantes et iudicem, ipsum denique remuneratorem expetentes. Secundum vero simile est huic, imperturbabilis videlicet quies mentis. Quid enim est quod jam perturbet conscientiam vel mordeat sive concutiat, cum suam ei integritatem rectitudinem intentionis illæsam, et prorsus inconcussam conservet? Sic ergo in pace, in idipsum fidelis ac devotus animus, ipse est enim David dormiens et requiescens, dormiens in pace per tranquillitatem cordis, requiescens in idipsum, dum non nisi ad unum tendit per rectitudinem intentionis; quidni delectabile percipiat fomentum intimæ suavitatis? Jam vero superest ut perfectionis eum fortiter vinculum stringat, per illam viam regiam sine offenculo incedat, (quam Apostolus excellentiorem appellat) quantum ad Deum, flammeat igne charitas; quantum ad fratres, accendat ardor proximos. Hæc itaque bona sunt, quæ speciosa Abisag impendit David: interna sapientia animo fidei, rectitudo in interna intentione, quies in mentis cogitatione, fomentum in intima suavitate, ardor in sincera charitate. Hoc autem quartum tria in se præcedentia bona videtur continere, quia charitatem **141** triplicem asserit Paulus (*I Tim. 1, 5*): de corde puro, conscientia pura, et charitate non ficta. Puritatem cordi rectitudo adfert intentionis, bonitatem conscientie tranquillitas cordis, et ne fides ficta sit, in interiori anime palato sanctitatis suavitas sapit.

VII. Post hæc omnia, quomodo conclusit Scriptura? *Rex, inquit, David non cognovit eam* (*I Reg. 1, 4*); hoc est propter quod cuncta præmissa expositione attingimus compendiosa. Verum est hoc, quia Abisag David non cognovit: sic nec Joseph Mariam, percipit ab adolescentula speciosa Abisag calorem David, nullam per eam sentiens libidinem. Suscipit a Maria puerum Jesum Joseph omnem carnalem cum ea ignorans commistionem, ut agnoscant in grati, quicumque sunt, gratia se esse salvatos et non ex se; idque donum Dei esse, ne quis gloriatur (*Ephes. 11, 9*). *Non vos, ait Dominus, me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos ut eatis, et fructum*

afferatis et fructus vester maneat (*Joan. xv, 16*). Qui itaque non eligentes electi sunt, et qui euntes manentem fructum afferunt, ei ascribant qui eos elegit, et qui eos posuit ut irent. Ut sciat quoque noster Joseph ex sola esse Maria puerum Jesum, quæ sola illi eum peperit, juxta angelicum illud promissum: *Pariet tibi Filium, et vocabis nomen ejus Jesum* (*Luc. 1, 31*), quasi qui eum non generavit. Puer ergo Jesus, quem ex se sola Joseph parit Maria, fructus est salutis, quem animo devoto et pio ex sola gratuita gratia inspirat Sapientia: estque calor ille pudicus, quem ab eo non agnita speciosa confert adolescentula Abisag seni et regi David.

VIII. Ut enim de humilitate, quæ cæterarum est virtutum fundamentum loqui incipiamus, cum, inquam, cor tuum ad hanc incitari et inflammari per pium desiderium sentis, ut omni te subdas majori, nulli præferas æquali, quis dubitet devotum hunc affectum in te puerum esse Jesum; qui in natura assumpta, qua minor est Patre, plene se ei et perfecte subdidit: *Factus ei obediens usque ad mortem; mortem autem crucis* (*Phil. 11, 8*). Quod si eousque in humilitatis sublimitate conscendere studes, ut omni te subjicias etiam æquali, nulli quoque te præferens, sed nec minori, jam te puerum Jesum assero a Maria suscepisse, qui et ipse æqualis suo Patri videlicet, cui æqualis est secundum divinitatem, obtemperavit, eum eum Pater imminuit paulominus ab angelis (*Psal. viii, 6*), dum illud disponente Patre: *Verbum caro factum est et habitavit in nobis: quod in principio erat, et apud Deum erat, quod Deus erat* (*Joan. 1, 1*). Si autem tantæ turri humilitatis vim inferre contendis, et eousque in eam pius invasor, et infatigabilis ascensor, hoc est, usque ad summum ejus ascendere decernis, ut te vera humilitate prosternas minori, non solum te penitus nulli præferens, sed potius subjectus existens omni humanæ creaturæ propter Deum (*I Petr. 11, 5*); nescio quis jam hæc in parte excellentiorem quam tu illum puerum Jesum mitem et humilem corde habes, qui nec istud in se humilitatis genus inpletum esse dignatus est, descendens cum Maria et Joseph, et veniens in Nazareth, et existens subditus illis (*Luc. 11, 51*): inclinans se nihilominus Joannis manibus baptizandus (*Matth. 11, 16*).

D Ecce triplex humilitatis gradus: subesse superiori, quod est incipientium; æquali, quod proficientium; minori, quod perfectorum.

IX. Cum itaque quidquid in te carnale est, huic triplici humilitatis gradui militare compellis; puerum nimirum apud te habes Jesum exhibentem, et in te complementem, quod ait Isaias: *Vectes, inquit, ejus, haud dubium quin Moab, usque ad Segor vitulam conternantem* (*Isa xv, 5*). Quod, quid est aliud, nisi quod animo per sanctitatis affectum ad Deum converso, rigidæ carnales passiones (quas originale Patrum nostrorum semen in carne nostra posuit, quia aqua paterna sive ex patre sonat Moab, mortificatæ et in melius commutatæ parvitati obsequantur: triplicis hujus, de qua loquimur, humili-

tatis delicatissime internæ gratiæ abundantis. Nam *Sagor, ut acitua*, parvula dicitur; vitula vero, mater, est humilitas abundans gratia, ut vitula lacte. Ut enim scriptum est: *Humilibus dat gratiam* (Jac. iv, 6). Et tunc maxime cum omnes tres hujus conscenderint gradus. Ut sit vitula conternans, ad quam usque vectes Moab pertingunt, quia parvulam se exhibens humilitas, et gratia abundantem et triplicem, de quo diximus, continet gradum; cui in conversis rigidæ carnalium passionum duritiæ mutata et emollitæ obsequuntur.

X. Si vero animum in virtute patientiæ habes perfectum, ut æquanimiter convicia portes, damna toleres, flagella sufferas, convicia dico verborum, damna rerum, flagella in corpore, si ita acciderit, procul dubio puer est Jesus, quem habes. Hic enim triplex est patientiæ gradus. Quod si laborans in gemitu **142** tuo, et lavans per singulas noctes lectum tuum, lacrymisque tuis stratum rigans irriguum possides inferius (Psal. vi, 7): si etiam *quem admodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima tua ad Deum*: si sitiit anima tua ad Deum fontem vivum dicens: *Quando veniam et apparebo ante faciem Dei!* suntque tibi lacrymæ tuæ panes die ac nocte (Psal. xli, 2), ut etiam ad irriguum superius ascendere possis (Judic. i, 15); si denique universas aliorum, ut proprias calamitates deploras, quia hoc triplex est spiritualis compunctionis genus, scito sine dubio, quia salubris hic, quem tibi inspirat affectus, quem Joseph Maria parit, est puer Jesus. Ecce triplex paupertas, cui promittitur regnum cælorum: triplex mansuetudo, cui debetur terræ possessio, triplex nihilominus luctus, quem annullabit consolatio.

XI. Si autem esuriens et sitiens justitiam tam innocenter vivere studes, ut nulli inveniaris obesse, et misericors existens tam utiliter te habere conaris, ut omnibus pro viribus appareas prodesse, gaudio gaude puerum Jesum apud te habens. Pro eo namque quod tibi fieri non vis, alteri non facis, ab eo es saturandus: et quia quæcunque vis ut faciant tibi homines, et tu facis eis, misericordiam consecuturus es (Matth. v, 7): remetiente tibi in eadem mensura justo judice Deo, in qua tu prius mensus es. Quod si te hac triplici sorde, concupiscentiam videlicet carnali, gloria temporali, recordatione pristinorum pravitatum tuarum dedignaris inquinari, non solum per consensum in voluntate, sed etiam per delectationem in affectione; adhuc autem quod perfectorum est, vel tenuiter per memoriam in cogitatione, quis jam diffiteri audebit salubrem hanc, quam habes puritatem, ad puerum Jesum pertinere? profecto, præmium tuum erit visio Dei: quod quidem præmium tantæ in corde munditiæ nitor præcedit. Quod si quis super hoc dubitat, audiat veracem ipsius veritatis promissionem: *Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt* (ibid. 8). Si vero omnes in te turbulentos motus

(271) Hom. 12, in Evang.

A in mente tua sedare studes; si sic etiam exterius plenam pacem exhibes, ut in vultu, in verbis, omnibus denique motibus tuis, nihil fiat quod cujusquam offendat aspectum; sed magnum hoc bonum, his qui non habent offerre volens, quoscunque perturbatos aspicias, et pacificare, et ad concordiam unitatem revocare conaris, non est qui dubitet speciale hoc esse opus parvi Jesu, in quo *Deus erat mundum reconcilians sibi* (II Cor. v, 19); in cujus nuper ortu pacem nuntiabant angeli hominibus bonæ voluntatis, qui etiam *Pax nostra est, faciens utraque unum, pacificans sanguine suo et quæ in cælis sunt, et quæ in terris* (Luc. 11, 14). Nec mirum si Filius Dei voceris, cujus officium exercere inveniris. U: autem nullam de octo illis beatitudinibus (Matth. v, 3), quas Dominus in Evangelio ponit, videat præterisse: si ardentem desiderat cor tuum persecutiones pati propter justitiam, gaudens cum maledixerint te homines, et persecuti te fuerint, et dixerint omne malum adversum te mentientes: puer est Jesus iste, quem tenes.

XII. Non solum autem de virtutibus, sed et de operibus virtutum hoc idem sentiendum est: quia tunc Jesum habes, quando fructum æternæ salutis operaris. Si enim, verbi causa, abstinentiæ et vigiliis, si orationi et lectioni, si sanctæ prædicationi et fraternæ admonitioni; si eleemosynis vel cæteris quibuslibet sanctæ actionis exercitiis insistis, puer est Jesus, quem penes te habes. Ut enim sæpe jam dictum est opus salutis exercere puerum Jesum tenere est. Sed ut verbis beati Gregorii utar (271): *Bonum quod agitis necesse est ut cum magna cautela teneatis, ne per hoc quod a vobis rectum geritur, favor aut gratia humana requiratur: et quod foris ostenditur, intus a mercede vucetur*. Et ut Pater atque advocatus noster egregius doctor in Regula clericorum ait, beatus Augustinus: *Alia quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur ut fiant; superbia vero bonis operibus insidiatur ut pereant*. Unde et hic sanctissimum hunc puerum Jesum Herodes quærit ad perdendum eum. Herodes pellis gloria dicitur; gloriari vero in pelle, in vanitate gloriari est. Est itaque gloria pellis, gloria elationis. Secundum hunc ergo sensum, Herodes superbia est, quæ dum bonis in nobis, ut beatus Augustinus dicit, et quotidiano experimento sentimus, bonis operibus insidiatur, ut pereant, quasi Herodes quærit Jesum ad perdendum eum. Hæc est quæ nonnunquam desiderat, ut bonis actionibus insistamus; sed ad hoc ut ei, per tumorem inanis fastus, faveamus. Unde et versipellis Herodes iste callida magos hortatur versutia, ut eant, et diligenter interrogent de puero, et cum invenerint renuntient ei, quod quid aliud est, nisi quod superbia bonis nos operibus acquirendis, fraude nonnunquam subdola convenit, ut acquisita **143** ad ejus ea vanitatem referamus? nam quid est Herodem ad magos dicere: *Ite et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis renun-*

dicite mihi (Matth. 11, 8), nisi superbiam causæ gloriæ appetitum, ipse [quippe] est Herodes — bonis et devotis in nobis cogitationibus, — ipsæ quippe sunt magi Dominum querentes, — suggerere, quatenus ad hoc sanctitatis exercitio insistant, ut ad favendum et placendum ei de ipso se sanctitatis exercitio extollant? quasi enim inventus Jesus renuntiatur Herodi, cum bonum acquisitum opus per appetitum vanitatis famulatur elationi. Qui etiam adjunxit: *Ut et ego veniens adorem eum* (ibid.), quia sub specie humilitatis ipsa nonnunquam se superbia palliat, ut eandem humilitatem destruat, nam superbiam in formam se humilitatis transfigurare, ut eam destruat, Herodem est velle simulare se puerum adorare, ut eum perdat. Cum igitur aliquem videris sub habitu vilitate, vel alio quocunque humilitatis signo, sive in verbo, sive in gestu, sive etiam in actu, nimis insolenter se dejicere, aut nimis improbe submittere: agnosce apud hunc Herodem simulare, se velle adorare puerum Jesum, ut eum perdat.

XIII. Intelligite, quæso, dilectissimi, et intuemini, quam subtilis, quamque ad deprehendendum difficilis est, superbiam dolus. Cum enim cætera vitia per contrarias sibi virtutes expugnentur, ut per mansuetudinem, verbi causa, vincitur ira, per benignitatem invidia, per hilaritatem acedia, per largitatem avaritia, per abstinentiam gula, per castitatem libido: hæc versa vice, per quam sibi contraria est, aliquando virtutem, id est, per humilitatem augetur, ut quæ incurrere debuit defectum, tunc accipiat plerumque incrementum. Et quidem venenosa admodum pestis hæc, et omnino mortifera, eum piis suggerit affectibus, ut ad hoc, quod bonum est, exerceant, quatenus de eo sese extollant. Quia per hoc innuitur, quod magis dicit Herodes ut eant et interrogent de puero, et cum invenerint, renuntient ei. Sed valde in malitia excrescit, cum animæ persuadet, ut ex ipsa vilitate se esserat, et per humilitatem superbiat. Quod per hoc innuitur, quod simulat idem Herodes se velle adorare puerum, ut eum perdat. Quam quidem occultam superbiam versutiam mire beatus David et deprehendit, et deprehensam longe a se fugare curavit, qui elatam Michol pro sua se humilitate arguentem alloquens: *Ludam, inquit, et vilior fiam, plusquam factus sum, et ero humilis in oculis meis* (II Reg. vi, 22). Nam dicens *ludam et vilior fiam plusquam factus sum*, humilem se esse insinuat; adjungens vero *eroque humilis in oculis meis*: nolle se aliquatenus de ipsa humilitate superbiere demonstrat. Quasi enim vilis est, sed in oculis suis humilis non est, qui se quidem humilem forinsecus ostendit, sed de ipsa intrinsecus humilitate superbit. Et hoc est perdere humilem puerum Jesum, sub specie adorandi eum. Est ergo Herodes qui querit puerum ad perdendum eum; superbia videlicet, quæ quocunque modo, sive aperto aliquo,

sive isto, quem nunc ostendimus occulto, salutis in nobis mititer destruere fructum.

XIV. Hic enim [et. etiam] draco iste est, quem in Apocalypsi (Apoc. xii, 4 et seqq.) vidit beatus Joannes stetit ante mulierem: ut cum peperisset, filium ejus devoraret. Placetne vobis ut mysterii hujus arcanum ingrediamur, quatenus quod nobis in eo videre necessarium fuerit, vestræ charitati sine invidia communicemus, sine fraude apponamus? *Signum*, ait, *magnum apparuit in celo, mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim: et in utero habens, clamabat parturiens, et cruciabatur ut pariat*. Breviter ut percurramus, salvo sensu allegorico, qui pertinet ad Ecclesiam; salvo etiam, qui exprimit ejus prærogativam, omni alio sensu tropologico, quem nos modo dicturi sumus: mulier in celo hæc est, de qua superius multa diximus, sapientia in animo. Quæ talis hic describitur apparere, qualem, cui infunditur facit animam esse. Amicta itaque est sole, pro eo quod animam lucida sanctitatis venustat et exornat conversatione. Et luna sub pedibus ejus: quia anima sancta famam omnem deprimit sub affectibus suis. Ajunt, lunam splendorem suscipere a sole. Et quid est solem conferre lunæ ut luceat, nisi splendidam conversationem famæ dare, ut vigeat? Sed hæc mulier sic sole amicta est, ut lunam sub pedibus habeat: quia insurgente superna scientia, sic anima [et. suggerente superna sapientia se animo], cui infusa est sanctitatis conversatione ornata et clara apparet: ut in fama humana, nequaquam mollis quiescat, sed sub pedibus affectuum suorum contemnendo premat. Talis erat ille, qui ait: *Si viderem solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare* (Job xxxi, 26), ostendens ni fallor, in verbis istis non se fuisse elatum, vel pro vita sancta, quam exercuit, vel pro fama, quæ de ipso apud homines volavit.

144 XV. *Et in capite ejus corona stellarum duodecim*. Videte ne forte corona stellarum illarum duodecim sit virtutum de quibus Apostolus: *Fructus, inquit, spiritus est charitas, pax, patientia, gaudium, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, modestia, continentia, castitas* (Gal. v, 22). Quod si aliud vultis recipere, apponite quatuor illas virtutes, quas legitis sapientiam docere: sobrietatem videlicet, et sapientiam, et justitiam, et virtutem (Sapient. viii, 7), illis octo, quas eidem sapientiæ quæ desursum est Jacobus asserit inesse dicens: *quod primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, judicans sine simulatione* (Jacob. iiii, 17): et componite ex eis quoddam pulcherrimum diadema, et habetote coronam stellarum duodecim. *Et in utero habens clamabat parturiens: et cruciabatur ut pariat* (Apoc. xii, 2); quia tantum in sanctitatis desiderio, animo

dat, cui infunditur, concipere per propositum : ut sine magni laboris crucianine explere nequeat per effectum.

XVI. Ecce quadripartita hujus mulieris prærogativa : splendor bonæ conversationis in amictu solis, contemptus famæ, in luna sub pedibus, ornatus spiritualium virtutum in corona duodecim stellarum : boni desiderii affectus in clamoroso cruciamine parturientis. Comparete, si placet, quadripartitam hanc mulieris prærogativam illi quadripartito mysterio Abisag, de quo superius tractavimus : quia unam eandemque rem significare diximus. Et videte ne forte illam in lecto sanctæ quietis pausare, hanc sit sole amiffiri : illam in intentionis rectitudine stare, hanc sit lunam sub pedibus habere : illam senem fovere, hanc sit stellis duodecim coronari : illam frigidum calefacere, hanc sit in utero habere, et ut pariat cruciari et clamare.

XVII. *Et visum est, ait Scriptura, signum aliud in cælo : et ecce draco magnus et rufus (Apoc. xii, 3).* Draco magnus et rufus in cælo. superbia est sublimis et crudelis in animo. *Magnus* : quia magnum apud se facit esse animum, cui dominatur. Hanc apud se habere magnitudinem noluit, qui ait : *Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei : neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me (Psal. cxxx, 1)* : sed eam ipse apud se habuit cui dictum est : *Nonne cum parvulus esses caput in tribubus factus Israel es? (1 Reg. xv.)* Est et *rufus* : pro eo quod crudelem efficit erga alios eum in quo est : qualis erat ille, qui venator erat robustissimus contra dominum (*Gen. x, 9*). *Habens capita septem*, vitia illa septem ex se capitalia producens : vanam gloriam, invidiam, iram, acediam, avaritiam, gulam, et luxuriam. *Et cornua decem* : dum dura quadam eminentia, et eminenti duritia plene excedere cæteros conatur. Quia cornua et dura sunt, et carnem longe excedunt. Utriusque videlicet tam duritiæ quam eminentiæ plenitudinem per numeri hujus accipimus perfectionem : denarius namque perfectus est numerus. *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli ; et misit eas in terram (Apoc. xii, 4)* : quia ad hoc finem suum superbia dirigit, ut lucidas mentis intentiones terreni favoris appetitu corrumpat ; nam cauda draconis terminus est in intentione elationis : stellas autem cæli, quis dubitat lucidas esse cogitationes animi : quas in tres partes dividimus, dum unam nobis vindicamus, quam sobrietatem appellamus ; alteram proximis tribuimus, quam justitiam dicimus ; tertiam Deo offerimus, et hanc pietatem vocamus. Quam tertiam stellarum partem conatur maxime cauda draconis trahere, et in terram mittere : quia ad hoc totum suum intendit superbia finem dirigere, ut luminaria spiritualia, quibus coram Deo irradiari debemus, pro adipiscendis sive laudibus humanis, seu quibuslibet aliis terrenis, habere studeamus. Hic talis draco stat ante mulierem, quæ paritura est, ut cum peperit, filium

A ejus devoret. Quia erigit se elatio, ut fructum, quem nobis proferre dat sapientia, destruat.

XVIII. *Et peperit filium masculum (ibid.).* Quia et Maria peperit filium Jesum. Et ibi quidem puer Jesus fructum exprimit salutis : hic autem filius masculus opera innuit virtutis. Quis masculus noster est filius, nisi discretionis est virtus? quæ omni virtuti tam est necessaria, ut sine ea virtus quælibet, etsi dici virtus possit, esse tamen virtus non possit. Unde bene de hoc filio dicitur, quod *recturus erat omnes gentes in virga ferrea (ibid.)*, pro eo quod discretio virtutes non quidem aliquas sed omnes inflexibili gubernet Justitia. Dum enim virtutes omnes discretio ita per mensuræ lineam modificat, ut eas nec citra contrahi per teporem sinat, nec ultra tendi per rixietatem permittat, nonne tibi videtur puer hic masculus virgam tenere ferream, in qua omnes gentes regit? sed quomodo evadet tantus hic filius, ne eum draco devoret! qualiter evadet puer Jesus ne eum Herodes perdat? dicat nobis Apocalypsis de evasione filii masculi : dicat et Evangelium de evasione pueri Jesu. *Et raptus est, ait, filius ejus ad Deum, et ad thronum ejus (Ap. c. xii, 5)*, hoc in Apocalypsi. In Evangelio quid scriptum est? *Ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens : Surge et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum ; et esto ibi usque dum dicam tibi (Matth. ii, 13)*. Qui secessit in Ægyptum ut in sequentibus habetur : *et erat ibi usque ad obitum Herodis (ibid., 15)*. Raptus filii masculi ad Deum et ad thronum ejus, evasio est ejus a dracone : fuga Joseph cum puero in Ægyptum, evasio nihilominus est ejus ab Herode. Nunquid quia multa jam dicta sunt, debemus ista omittere perscrutari? sed bonum est ut hac vice perscrutari omitteremus, et modo ad præsens propter fastidium vestrum supersedeamus ; et quæ super his dicenda sunt in sermonem alterum differamus : oportet autem, quia fuimus ubi finis non est, retineamus ubi fuimus. Et pro eo quod pendente quodammodo dimittimus materiam, vigentem et vigilantem habeamus memoriam, ut quando de hoc iterum collocuturi conveniemus, sciamus ubi incipere debeamus, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui est cum Patre et Spiritu sancto Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXXV.

ITEM IN DIE SANCTORUM INNOCENTIUM.

De triplici somno spiritualis Joseph, et de trina angeli apparitione ejusque terna admonitione.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Repetitio præcedentis sermonis, et sequentis connexio. — 2. Somni Joseph sunt mentis ad interna recessus, et ad superna excessus. — 3. Tales sunt filia Jerusalem in latitudine divinæ contemplationis. — 4. Quibus læva Sponsi pulvinar, dextera amplexus, culcitra est prudentia. — 5. Primus somnus Joseph, est animæ ab omni sensibili cupiditate liberatio. — 6. Secundus, est inutilium phantasmatum excursio. — 2. Tertius, est visibilia et invisibilia transcendere, atque in rerum omnium termino requie-

scere. — 8. Hoc ipsum per triplex silentium significatur in anima. — 9. Tertii silentii et somni præstantia et sublimitas. — 10. Tertio apparuit angelus Joseph unde mysterium cernitur. — 11. Incipientium in via Spirituali graphica descriptio. — 12. In progressu elationis tumor qualiter deprimendus. — 13. Remedia tria superbix: suæ infirmitatis inspectio; perseverantiæ incertitudo, divini examinis ignorantia. — 14. Ad has tenebras, velut Ægyptum puer Jesus recte portatur salvandus.

I. Ostendimus vobis, charissimi, in sermone præcedenti, quid nobis visum est posse intelligi per Joseph et Mariam: per puerum et ejus persecutorem Herodem. Quia vero inter hæc quædam nobis alia, administrante unctione illa, quæ docet de omnibus (*J. Joan. II, 27*), ad ædificationem vestram occurrunt: ad quæ dicenda, et his, quæ jam dicta erant, adaptanda intendimus, et diutius in his quam putavimus, demorati sumus. Non enim quidquam audeamus ex omnibus, quæ Spiritus ille veritatis dignatur ex insperato revelare, abscondere a vobis: scientes ea et propter vos nobis commissa, et per nostrum ministerium ad vestram charitatem transmissa. Inde accidit quod nihil in sermonibus his de sanctis parvulis istis, pro parvulo Jesu occisis tetigimus: quorum festivam hodie solemnitatem celebramus. Distulimus vero usque modo, si meministis, vobis ostendere quid putamus per hoc nobis designatum, quod consultum est parvo Jesu, per fugam Joseph cum eo, et cum matre ejus in Ægyptum, ne perderetur ab Herode: et illo nihilominus sic masculo in Apocalypsi, ut per raptum ejus ad Peum et ad thronum ejus evaderet, ne devoraretur a dracone (*Apoc. XII, 5*). Quæ cum unum quid, juxta hunc, quem usque nunc seculi sumus sensum innuere videantur, spiritualia in se invenientur continere, et præferre documenta, si spiritualiter fuerint discussa.

II. Accipite itaque, quod nobis super hoc sentire datum est: quod accipientes, his quæ vobis idem Spiritus super eisdem revelare dignabitur, nullatenus, quæso, id velitis comparare. *Angelus Domini apparuit in somnis Joseph (Math. II, 13)*. Quis putatis angelus iste est? putatis quod interna inspiratio est? Sic ego interim accipio donec vos me verius super his instruatis, propter illud Apostoli *est et futuræ (I Tim. IV, 8)*. Vitæ plane quæ nunc est et futuræ. Illius quidem propter lævam, quæ sponsæ adest sub capite: et futuræ, propter dextram ejus, quæ amplebitur eam. Nonne angeli descendunt et ascendunt super Filium hominis? (*Joan. I, 51*). Sed descendere super eum non possent, nisi subter esset, ubi læva ejus est, sub capite sponsæ suæ: sicut nec ad eum ascendere nisi supra esset, ubi dextera ejus amplectitur eam: suaviter nunc lævam Sponsi sui sponsa substernit capiti suo: sciens dexteram ejus quandoque amplectaturam eam: ex perceptione præsentium munerum firmam habens expectationem futurorum, fructum, quoque suum habens in sanctificationem, finem vero vitam æternam (*Rom. VI, 22*). In hoc molli strato suaviter

A irrudentia rerum transeuntium phantasmata manu sanctæ puritatis abigens, stratum sibi in illa interna quiete facit; in quo clauso ostio, non solum illo quinquepartito corporis, per quod corporalia ingredi, sed et omni ostio cordis, per quod ipsæ solent corporum imagines et similitudines se ingerere: in pace in idipsum dormit et requiescit (*Psal. IV, 9*), in qua pace, in quo eo ipso, in qua dormitione, mente nonnunquam excedit Deo; somnos habens non minus suaves quam salubres: in quibus angelus Domini apparet.

III. His somnis, suavi quiete, et quieti suavitate Sponsus intendit, quando, pausante ea inter brachia sponsi sui, idem Sponsus adjurare censuit filias Jerusalem per capreas, cervosque camporum, ne suscitarent, neque evigilare facerent eam, donec ipsa velit (*Cant. II, 7*). Ut scirent videlicet infirmæ animæ, devotæ tamen, quarum infirmitas per sexum femininum, et devotio denotatur per pacis locum; ut scirent, inquam, hujusmodi animæ in ipsos cælestes spiritus, qui ad (*ibid.*) instar caprearum et cervorum in campis intima penetrarent, et summa peterent, in latitudine illius divinæ contemplationis se irruere cum ab his suavissimis somnis importunitate temeraria, et temeritate aliqua importuna Sponsum excitare præsumunt. In ejus autem posuit voluntate evigilare dilectum suum, sciens eam doctam esse ut noverit discernere, et quando debeat mente excedere Deo, et quando sobria esse nobis (*II Cor. V, 13*). O quam suaves, quamque securi hi somni ejus! nam quomodo non suaves cum inter Sponsi sui brachia pauset? quomodo non securi, cum ipsum prohibitorum sollicitum habeat, ne illam aliqua ex filiabus excitare præsumat?

IV. *Læva, inquit, ejus, hæud dubium, quin dilecti sui, sub capite meo, et dextera ejus amplebitur me (Cant. XXI, 6)*. Nonne molle admodum hoc stratum ejus, in quo pulvinar sponsi habet lævam: in quo coopertorium, dextera illius habet amplexum: in quo pro culcitra ipsius habet prudentiam? Hæc est quam in utraque tam in dextra, quam in læva habet, quæ pietas est: ad quam admonet electum Apostolus discipulum, asserens eam ad omnia utilem esse, promissionem vitæ habentem, quæ nunc est et futuræ (*I Tim. IV, 8*). Vitæ plane quæ nunc est et futuræ. Illius quidem propter lævam, quæ sponsæ adest sub capite: et futuræ, propter dextram ejus, quæ amplebitur eam. Nonne angeli descendunt et ascendunt super Filium hominis? (*Joan. I, 51*). Sed descendere super eum non possent, nisi subter esset, ubi læva ejus est, sub capite sponsæ suæ: sicut nec ad eum ascendere nisi supra esset, ubi dextera ejus amplectitur eam: suaviter nunc lævam Sponsi sui sponsa substernit capiti suo: sciens dexteram ejus quandoque amplectaturam eam: ex perceptione præsentium munerum firmam habens expectationem futurorum, fructum, quoque suum habens in sanctificationem, finem vero vitam æternam (*Rom. VI, 22*). In hoc molli strato suaviter

pausat, noster Joseph; intendens quam sollicite A
suavis somnis suis, in quibus angelus Domini
apparet ei.

V. Et primus quidem somnus ejus est, ab omni,
ut breviter dicam visibilium et sensibilium cupidi-
tate expediri. Somnus admodum suavis iste: quia
dum noster Joseph ei sollicite intendit in quadam
quiete triplici pausat. Per eum namque a curiosa et
vana voluptate, et voluptuosa ac vana curiositate
solvitur. O suavis somnus! Nonne suavem tu asseris
somnum; carnalis concupiscentiæ voluptate non
fœdari, sæcularis occupationis curiositate non dis-
pergi, sublimis dominationis vanitate non extolli?
Ecce tridens in caldarii coctarum carnum (*I
Reg. 11, 13*): ecce sagittæ tres infixæ in corde Absa-
lon (*II Reg. xviii, 14*). ecce uxor ducta, quinque
bœum juga, villa empta, quæ a cœna dominica
invitatos alienos reddunt (*Luc. xiv, 20*): Ecce de-
nique concupiscentia carnis animam reprobam
polluens, concupiscentia oculorum dispergens, su-
perbia vitæ extollens (*I Joan. 11, 16*). A quibus om-
nibus liber noster efficitur Joseph; dum somno huic
non minus suavi, quam salubri in hac triplici quiete
intendit. Prima namque quies mundum eum conser-
vat a sorde carnalis corruptionis: secunda quietum
reddit a sollicitudine negotii sæcularis: tertia vero
147 liberum efficit a fastu tumidæ dominationis.
In prima corporalis passio mortificatur, in secunda
mundialis occupatio intermittitur: in tertia ambitio
dominandi contemnitur.

VI. Secundus autem est somnus hujus, de quo loqui-
mur, Joseph irruentes rerum corporalium imagines,
atque similitudines a cubili cordis ejicere, et cuncta
ingerentium se phantasmatum signa repellere.
Qui quidem somnus eo præcedentem illum excedit
in suavitate, quo eum superat in puritate. Nam ma-
gna contingit Joseph, in illo somno, suavitate poti-
ri: dum illi per eum datur nullis rerum visibilium
sæu sensibilium cupiditatibus vivendo irretiri. Sed
in isto longe majori, dum illi, per eum, confertur
nullis corporalium phantasmatum imaginibus, sive,
si ita malis, nullis corporalium imaginum phantas-
matibus speculando involvi. Quis, quæso, est, qui
diu huic valet intendere somno? *Quis, inquam, est
hic et laudabimus eum: facit enim mirabilia in vita
sua (Eccles. xxxi, 9)*. Cum enim in primo illo somno
mundum, et quæ mundi sunt, carnem etiam, et quæ
carnis sunt, devincit: in secundo isto ipsum quo-
que animum potenti quadam libertate, et libera po-
tentia excedit: Quid jam huic restat Joseph, nisi dum
in primo somno omnia transgreditur corporalia, in
secundo omnia spiritalia, tertium quemdam som-
num capiat, in quo ad ipsa, quantum in hoc exsilio
possibile est, pertingat divina?

VII. Cuncta igitur quæ creata sunt, visibilia et
invisibilia transcendat, atque in illo omnium corpo-
ralium et spiritalium, termino requiescat: et sua-
vissimum quidem [*al. quemdam*] hunc arbitror som-
num. Si enim primus illi videtur somnus suavis,

ob magnam quæ ei inest, virtutem: secundus vero
suavior ob defæctam, quam continet puritatem: cur
non hunc tertium asseres suavissimum ob angeli-
canam, qua plenus totus redundat, felicitatem? Ecce
isti sunt somni Joseph, in quibus suaviter pausat,
in quibus et angelus Domini ei apparet. Cumque in
singulis appareat ei, ad hunc maxime ista ejus, de
qua nunc agimus apparitio pertinere videtur, in qua
se ei manifestans curat monere eum ut, tollens pue-
rum et matrem ejus, fugiat in Ægyptum: pro eo
quod instat tempus, ut Herodes quærat puerum ad
perdendum eum. Quo plus enim in puritate mentis
profeceris, — eo magis et magis tibi infestam in ten-
tando superbiam habebis.

VIII. Videte ne forte primum ad illud pertineat
B quietum silentium, de quo legitis: quod cum illud
omnia haberent [*al. haberet*] mediumque pertineat
ad hoc iter noctis, quod cum in cursu suo haberet
nox, omnipotens sermo Domini de cœlis, a regalibus
sedibus dicitur venisse (*Sap. xviii, 15*). Nonne cum
visibilium, et sensibilium cupiditatibus mens irreti-
tur: cum videlicet, ut hoc aliquantum fusius ostendamus,
vel sorde ardentem desiderat inquinari volu-
ptatis, vel nimietate eam contingit dispergi terre-
næ sollicitudinis, vel appetitu huc illucque ferri tumidæ
ac vanæ dominationis: magnus et prævalidus
atque tumultuosus quidam in ea est strepitus clamo-
ris? sed sileant hæc omnia calcata prorsus vo-
luptate carnis, abjecta inquietudine terrenæ sollici-
tudinis, despecto etiam fastu elatæ dominationis:
C sileant hæc omnia apud Joseph, ut jam pausante et
soporante eo, primum silentium teneant omnia sua.
Sileant nihilominus apud eum rerum corporearum,
et similitudinum phantasmata: quæ et ipsa, in ejus
conclavi, in quo serenus ille et quietus Dominus debet
habitare, immensi solent, cum eis conceditur
introitus, emittere rugitum clamoris: juxta illud,
quod super hoc conqueritur et deplorat Jeremias;
asserens ea vocem dedisse in domo Domini sicut in
die solemnibus (*Thren. 11, 7*); et ejus jam me-
dium silentium tenent omnia; quousque tertium silentium
ejus in cœlo fiat, quod cum indulgetur non plena
fit hora, sed dimidia (*Apocul. vii, 1*): et quidem vix
vel illa sentitur: quia et quasi præmittitur. Hoc
D autem silentium ad illum Joseph tertium somnum
pertinet, in quo idem Joseph verbum suscipiens abs-
conditum, cujus *furtive suscipit auris venas susurri
ejus (Job 14, 12)*: ita illi soli detinetur verbo inten-
tus, ut pro suavitate divini in eo sonantis vocis, si-
lentium imponat etiam eloquiis angelicis.

IX. Ad hunc etiam somnum spectare vide-
tur tertium illud iter noctis, quod est contem-
platio sublimis, qua usque ad ipsum Deum
pertingitur: quæ cum ita cucurrerit, ut me-
dium contigerit, tenentibus tunc omnibus apud
Joseph medium silentium, et sentientibus nonnihil
de tertio, omnipotens sermo Domini de cœlo a re-
galibus sedibus venit: quia in hoc somno angelus
Domini puniturus cum consilio suo, contra cru-

dele propositum Herodis apparuit Joseph. Noctem A vero pro quiete accipiamus, quæ et pro quiete instituta est: asserente beato Ambrosio Deum Creatorem omnium, polique Rectorem, noctem 148 vestiisse soporis gratia, artus solutos ut quies reddat laboris usui. Quæ primum in suo cursu iter habet tunc, cum expeditus et alleviatus Joseph iste ab omnium visibilibus et sensibilibus cupiditate, quia ad hoc cursus iste pertinet, pausat in somno primo; medium autem, cum pausat in secundo; quia de tertio ejus minere aliquantulum jam dictum, non quidem quod impossibile est, ut plene exprimeretur, sed ne omnino prætermitteretur. Venit itaque omnipotens sermo Domini de cœlis a regalibus sedibus, pro eo quod interna inspiratio (quæ incessanter in cœlestibus beatas illas summi Regis sedes, supernos illos spiritus loquor, sine ulla exceptione docet de omnibus) animam devotam visitat: quæ dum eam confortat, dat ei in se, ut ait Paulus, omnia posse (*Phil. iv, 13*): ut jure hic omnipotens sermo dicatur. Qui quidem sermo angelus est Domini, in somnis apparens Joseph.

X. Et profecto triplicem superius Joseph somnum ostendimus, sicut scitis; et ter, si volumen evangelicum revolvis, apparuisse ei in somnis angelum invenietis: primo namque ei apparuit monens eum, ne timeret accipere Mariam conjugem suam, cogitante eo dimittere illam (*Matth. i, 20*): causam ei explicans, quod, inquit, in eamatum est de Spiritu sancto est. Et subinferens, *Pariet*, ait, *tibi fihum, et vocabis nomen ejus, Jesum. Ipse enim saluum faciet populum a peccatis eorum (Ibid.)*. Secundo vero cum instante tempore, quo Herodes quæret puerum ad perdendum eum, præcepit ei, ut tolleret puerum et matrem ejus et fugeret in Ægyptum et esset ibi usque dum diceret ei; non celans causam suam vel illius fugæ, vel inibi moræ (*Matth. ii, 13*). Sed dicit mihi inter hæc fortassis aliquis vestrum: De hoc loquere et exhortare, quia hoc exigit materia tua. Sic faciam, sed exposita causa primæ angeli apparitionis, et tertiæ, evidentius hæc media innotescet. Tertiæ ei apparuit, quando defuncto Herode imperavit ei ut cum puero et matre ejus iret in terram Israel (*Matth. xix, 20*). Qui etiam ut nihil ex his præteritis videamur, cum audisset de Archelao quod regnaret in Judæa pro Herode Patre suo, timuit illo ire. Et admonitus in somnis (quantum in hac admonitione nulla de angelo flat mentio), non quidem de terra Israel recessit, sed in partes Galilææ secessit: et veniens habitavit in Nazareth (*Matth. 22, 23*). Quid sibi volunt hæc? Quæ utilitas quod breviter referuntur ad memoriam, nisi et exponantur breviter ad intelligentiam? Quid sit Joseph, quidve Maria, quid etiam puer Jesus, dixi vobis jam et audistis. Quod si iterum vultis audire, Maria Joseph desponsata superna est sapientia, fidei et pio animo adjuncta: et purus veræ salutis fructus, puer est Jesus.

XI. Et quam sæpe contingit, et maxime in primor-

adic conversionis ipsius animi, ut adjuncta sit ei sapientia ad nonnullam agnitionem, et necdum ad plenam dilectionem: clarificato videlicet eodem jam animo per intellectum, necdum autem succenso per affectum. Cum tamen ipsa sapientia erga eum multa apud se habeat bona in occulto proposito, cogitans de eo *cogitationes pacis, et non afflictionis (Jerem. xxix, 11)*: quæ quandoque confert ei, tunc scilicet, quando per plenum ad eum fuerit amorem conversus. Et hoc est, quod cum esset desponsata Mater Jesu Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto (*Matth. i, 18*). Dum enim priusquam in unam sapientia et animus plene consentiant voluntatem, illa apud se, quo ipse quandoque ditandus est, fructum in occulto conservat spiritualem. Nonne antequam conveniunt Maria et Joseph, invenitur in utero habens de Spiritu sancto? suam vero inter hæc animus infirmitatem agnoscens, sapientiæ prærogativam intelligens, super hoc, quo oppugnatur, obstupescens: ut sit iste Joseph vir justus, tribuens hac in parte quod suum est unicuique, proponit in occulto se alienare, nolens ei adhærere in exercitio per affectum, cui jam appropinquaverat in ingenio per intellectum, quod est Joseph nolle traducere Mariam, sed velle occulte dimittere eam. Hinc sæpe contingit quod multi a bono, quod illuminati agnoverunt, resiliunt: dum se sæpe et nimis infirmos intelligunt, et bonum illud arduum et grave ad exercendum conspiciunt. Nonne horum tibi videtur personam gessisse, qui viso miraculo piscium: *exi, ait, a me, Domine, quia homo peccator sum? (Luc v, 8)*. Non dissimili autem modo videtur mihi sapere, imo desipere spiritualis et moralis iste Joseph, qui inveniens quidem Mariam habere in utero, sed, quod habet, ignorans esse de Spiritu sancto, nolens eam traducere, voluit occulte dimittere eam? (*Matth. i, 20 et seqq.*) Unde, hæc eo cogitante, necesse est ut appareat ei angelus, qui eum moneat, ne timeat accipere Mariam conjugem suam, asserens, quod in ea natum est, esse de Spiritu sancto: eamque 149 pariturum ei filium, cujus nomen vocabit Jesum, pro eo quod salvum faciet populum suum a peccatis eorum (*Matth. i, 20*). Quæ nimirum omnia tunc sunt, cum mentem ad aggrediendum laborem spiritualement, timidam et pusillam, et ideo proponentem supernæ non adhærere sapientiæ per exercitium, sed eam occulte deserere; superna gratia visitat excitans eam ad audaciam, et animans ad fortitudinem: dans ei intelligere, quam magnam ei hæc, de qua loquimur, superna sapientia conferet sanctitatem: *fructus enim Spiritus est charitas (Gal. v, 22)*: quæ cum operit multitudinem peccatorum (*I Petr. iv, 8*), filius est Mariæ dictus ex te Jesus, pro eo quod *salvum faciet populum suum a peccatis eorum (Matth. i, 21)*: quia internas mentis cogitationes amor sinceræ charitatis a cunctis mundat delictis.

XII. Hic itaque primus est somnus Joseph, omnium scilicet visibilibus et sensibilibus contemptus, in quo infunditur ei per unctionem illam, quæ do-

ect de omnibus (*I Joan.* II, 27), ne, quidquid laboriosum videatur esse abhorreat exercere. Sed sicut hunc Joseph timor excitat nocturnus, ut timidus ad laborem et futuræ gratiæ nescius nolit traducere Mariam, sed occulte dimittere eam, quosque liberatus, revelante ei angelo, a nocte, sciatur illuminatus quid portet in utero: Et ipso nihilominus roborante, liberatus ab inertis timore, animatus agnoscat, quod tantum ac talem, quantum et qualem superius descripsimus, filium ei paritura sit: ita multum ei metuendum, ne natum hunc puerum Herodes quærat, quæsitum inveniat, et inventum perdat. Quod quidem quid sit, in sermone præcedenti ostendimus; in hunc quem modo habemus in manibus, sermonem disserentes, quomodo ei consulendum est, ne quæsitus inveniat, et inventus perdat. Apparens ergo angelus Joseph monet ut tollens puerum et matrem ejus, fugiat in Ægyptum (*Matth.* II, 13). Quod tunc sit, cum internæ inspirationis instinctu animus eruditus ad tenebras confugit infirmitatis suæ: quia tenebras Ægyptus sonat: vel ad latibulum iudicii divini, vel ad caliginem, qua de his, quæ super eum ventura sunt, involutus undique tenetur: ut hoc triplici modo humiliatus, fructum, quem habet salutis, immunem conservet a peste elationis, quasi in Ægyptum puerum protegens Jesum a persecutione Herodis. Hi sunt tres principales inter alios modi, quibus discretus animus, salutis in se fructum a corruptione superbiæ custodire solet illasum.

XIII. Primus est cum suam plene infirmitatem conspiciat, quam proclivis, verbi gratia, ad vitia sit, quam ad virtutes invalidus, cæteraque in quibus corruptibilia et fragilia sua videat, sibi præ oculis representat: ut dum ea caute considerat, vel a sagitta superbiæ se vulnerari non sinat, vel ad hanc Babylonem suam, juxta prophetam, ut curetur veniat (*Jerem.* LI, 9). Secundus vero est, cum, etsi aliquid boni nunc operari videtur, an in eo perseveraturus sit, an non, funditus ignorat: quid modo sit utcumque sciens, quid autem post modicum futuri: sit penitus nesciens. Ubi quidem hodie pedem ponit in opere videns, sed quid ei crastinus pariat dies prævidere non valens. Et tertius est, cum, etsi aliqua bona faciat, et bona se videat heri perpetrasse, propter præterita: et bona perpetrare hodie, propter præsentia; et bona se sperat perpetrare cras propter, futurum propositum quod habet ad futura: quomodo tamen ea occultus et districtus Judex examinet, qualiter ea apud se penset, omnino nescit. Scit enim, attestante Scriptura sacra, justos esse et sapientes, et opera eorum in manu Dei esse, et tamen nescire hominem, utrum odio an amore dignus sit (*Eccli.* IX, 4), sed omnia usque in futurum reservari incerta. Audit quoque Paulum dicere de se, quod nihil sibi esse notum conscius, sed in hoc tamen justificatus non est, pro eo quod qui iudicat eum Dominus est (*I Cor.* IV, 4).

XIV. Hæ sunt tenebræ quibus se involutum vi-

A debat qui dicebat: *viro cuius abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris* (*Job* III, 24). Ad quas nimirum tenebras interna inspiratione animus instructus confugit, ut opus suum bonum illasum a peste conservet elationis, quasi Joseph, qui ad hoc fugit in Ægyptum, ut puerum Jesum a persecutione custodiat Herodis. Tertio vero modo filius ille masculus in Apocalypsi draconem evasit: de quo legitis, quod ad Deum et ad thronum ejus raptus fuit. (*Apoc.* XII, 5). Nam quid est filium masculum ad Deum et ad thronum rapi, et draconis evadere devorationem, nisi actionem fortem et strenuam ad Deum et ad ejus districtum iudicium referri, ne elationis incurrat corruptionem? rapiatur itaque filius masculus ad Deum et ad Thronum ejus, ut dum, B quod non justificabitur in conspectu ejus omnis 150 vivens (*Psal.* CXLII, 2), considerat, nequaquam de bono opere tuo te extollas, sed humilies te sub potenti manu Dei, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXXVI

ITEM IN DIE FESTO SANCTORUM INNOCENTIUM.

De eadem re unde supra.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Abraham in typo viri religiosi, evasurus famem fugit in Ægyptum, tendens tabernaculum inter Bethel et Hai. — 2. Trepidandum semper ex intuitu propriæ iniquitatis, sperandum in divinæ clementiæ multitudine. — 3. Noster progressus in spiritu non est sine defectu. — 4. Quænam sint damna et remedia superbiæ. — 5. A facie Herodis, et Archelai, ex nominis etymo, prælusorum superbiæ, recedendum in Galilæam, et habitandum in Nazareth. — 6. Abraham in Ægypto non audeat Sarai dicere suam uxorem, quia omne datum desursum est. — 7. Veræ est prudentiæ ex munere fateri divino, si quid est virtutis in animo. — 8. Pharao, in typo cenodoxorum, ut flagellatur a Domino, et humiliatur. — 9. Ferrum a manubrio filiis prophetarum dilabitur, cum elationis motu donum gratiæ deperditur. — 10. Ad parvulos imitandos parenthesis.

I. Videtis jam, ut arbitror, fratres, quam datum angelus consilium Joseph, ut fugiat in Ægyptum, quia Herodes quærit puerum ad perdendum eum (*Matth.* II, 13). Quiddam vero ad hunc pertinens sensum legimus in Genesi: ubi habetis de viro illo sanctissimo Abram: nondum vero erat dictus Abraham, quando descendit in Ægyptum, quia prævaluerat famem in terra (*Gen.* XII, 10). Ille in Ægyptum descendit: Joseph autem in Ægyptum fugit; ille ut evaderet famem: hic autem, Herodem. Ecce de mysteriis ad mysteria transimus, de sensibus ad sensus: prout placet et in quantum placet Spiritui, qui præcedit et illustrat nos. Gratias illi. Sed quid? Nunquid ad investigandum nobis non erit necessarium, cum ei ad proponendum id nobis non fuerit pigrum? Tetendit, ut ait Scriptura, tabernaculum ab occidente habens Bethel, et ab oriente Hai (*ibid.* 8). Quis est hic Abram, qui interpretatus dicitur *excelsus*, nisi devotus et religiosus quilibet, quem et in proferendo ex se actionem bonam, quasi in generando prolem sanctam, fervor boni desiderii

secundum; in studendo soli Deo placere rectitudo intentionis reddit excelsum? Nam tandiu Patris nomine cares, tandiu etiam in infimis es; quandiu in cessando ab operibus bonis sterilis, et in quærendo favorem humanum in imo versaris. Iste suum inter Bethel et Hai tabernaculum tetendit: quia quisquis devotus et religiosus præsentis militiæ et peregrinationis suæ statum (quia militantium et peregrinantium tabernaculum est) inter illam, quam de consideratione divinæ misericordiæ concipit spem, et quam in intuitu propriæ miseriæ incurrit confusionem, habet. Dicunt namque Hai sonare confusionem, Bethel autem domus Dei interpretatur; et si ita est, quid est Abraham inter Bethel et Hai tabernaculum tendere, nisi virum religiosum sic in præsentis militia et peregrinatione vitam degere, ut sciat quidem modo in contemplatione illius domus non manufactæ, quæ æterna in cœlis est, sperare (II Cor. v, 1); modò vero in intuitu propriæ confusionis trepidare. Qui etiam altare ibi Domino ædificat, pro eo quod in hoc statu suo cor apud se mundum et spiritum rectum in visceribus suis (Psal. l, 12) præparat: in quo holocausta illa, quæ Psalmista medullata nuncupat (Psal. lxxv, 15), omnipotenti Deo offerre queat.

II. Sed magna discretione indigemus, ut fructuose geminam hanc apud nos considerationem habeamus, ne forte indiscreta nos vel trepidatio nimis pavidos ad desperationem, vel spes nimis lætos reddat ad dissolutionem. Quam nimirum tunc te scias fructuose habere, cum sic studes sentire de Domino in bonitate, ut in te ipso non omittas confundi in propriæ consideratione fragilitatis. Sic autem in intuitu propriæ nequitiae trepidare, ut in contemplatione divinæ clementiæ studeas sperare. Sic dum non solam Domino cantas misericordiam ne insoleras, nec solum iudicium ne desperes; sed utroque eum cantico (Psal. c, 1), per timorem prostratus, et per spem erectus, exultando ei cum tremore et tremendo in conspectu ejus cum exultatione, collaudas: ad perfectam plagas tuas pertingere salutem læteris, dum eis vinum simul et oleum infundis. Unde et hic Abraham sic tabernaculum suum tetendit, ut ab occidente quidem Bethel, et ab oriente haberet Hai: ut tu quoque cum interna tua cogitatione vides te debere **151** vergere ad occasum pondere proprio, speres te tamen ad beatorum pertinere Ecclesiam. Hæc est enim Bethel, ut cum ex munere divino venustari te ortu solis justitiæ consideras, ne forte gratiæ destitutus auxilio in confusionem proruas vitiorum, pertimescas. Magna autem discretionis cautela opus habemus, ne vel cum bonitatem divinam intueri studemus, quatenus ne nimis reddamur perturbati, cum ad nostram oculos mentis calamitatem reflectimus, statim ad divinam eos pietatem erigamus: et ne rursus nimis exilarati, cum divinæ clementiæ serenitatem aspiciamus, in propriæ confestim confusionis horrorem mentis intuitum figamus, ut fixo tabernaculo

PATROL. CXCVIII.

A nostro ibi ab occidente habeat Bethel, hic autem ab oriente Hai.

III. Quod cum sollicite agimus, ad magnum sanctitatis profectum pertingimus, quia sic suo tabernaculo tenso, sic etiam altari Domino ædificato, perrexit Abraham vadens et ultra progrediens ad meridiem (Gen. xii, 10). Quid enim est Abraham pertinere et ultra progredi ad meridiem, nisi devotum quemlibet, quem iste designat Abram, magis semper in sanctitate proficere, et affatu sancti Spiritus attactum ad religiosam tendere conversationem? Sed dum sic paratur suscitare Leviathan (Job iii, 8), spiritualis nonnunquam, urgente tentatione, in aliquo minuitur profectus, sanctitatis quoque arreptæ incurritur defectus: quia dum sic pergit et progreditur Abram ad meridiem, facta est fames in terra. Fames in terra defectus est internæ refectio in anima. Sed dum hanc imminere sibi famem Abram sentiret, quod sibi consilium invenit, ne fame eadem periret? quid dicit Scriptura? *Descendit, inquit, Abraham in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi* (Gen. xii, 10). Quare descendit in Ægyptum, qui paulo ante perrexit vadens et ultra progrediens ad meridiem? *Prævaluerat enim fames in terra.* Non habetis necesse inquirere quid significet descensio in Ægyptum: si retinetis memoriter quid mysterii in se salutaris contineat fuga Joseph in Ægyptum. Causa quoque descensionis illius inopia famis, et fugæ istius sævitia erat Herodis. Verum si fames internæ defectus est gratiæ, per quid idem incurritur defectus, nisi per tumorem superbiæ? Qui enim humilibus dat gratiam, ille superbis et non datam non confert, et habitam aufert (Jacob. iv, 6). Nam qui dixit: *Omnis vallis implebitur, idem et subintulit: Et omnis mons et collis humiliabitur* (Luc. iii, 17). Sane quia parvulus esse desiit in oculis suis Saul, recessit ab eo Spiritus Domini (I Reg. xv, 17); et datus est Paulo stimulus carnis suæ, angelus Satanæ qui eum colaphizet (II Cor. xii, 7); non quidem quia magnitudo revelationum eum extulit, sed ne extolleret.

IV. Instante itaque famis hujus tempore, Abram in Ægyptum descendit, ne videlicet gratiæ internæ refectio tumore quodam devotum quemlibet extollat, in triplicis, quam superius expressimus obscuritatis consideratione se humiliet: illoque Joseph fugiat, ne Herodes puerum perdat. Videtis ergo quam necessarium est Joseph, ut in somno eum instruat angelus, quomodo puerum Jesum ab Herodis custodiat persecutione. Quia in tanta puritatis perfectione indiget ab interna erudiri inspiratione, qualiter salutis, quem exercet, fructum a superbiæ protegere possit corruptione, quia quo majori mens tua puritati insistit, eo graviores a superbia impetus sustinet. *Et erat, inquit, ibi usque ad obitum Herodis* (Matth. ii, 15). Videte quia quandiu vivit Herodes non audet exire de Ægypto Joseph. Nihil enim invenio vivacius, quo superbia vel præcavetur, vel vincitur, quam cum supradicta triplex consideratio sollicite habetur. Sed

defuncto isto, de quo loquimur, Herode, apparet in A somnis Joseph huic angelus dicens : *Surge et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel* ; subdidit et causam : *defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri (ibid., 20)*. Defuncto Herode, exstincta videlicet elatione, terram potest Israel adire, ut mente Deum videat, quod Israel sonat, cui; ut tantæ rei intendat, jam vacat, pro eo quod contra motum superbix pugnare necesse non habet.

V. Sed occulta bona sua ineauta confessione detegere non præsumat, nè id vitium superbix quod ex jactantia gignitur, corrumpat. Quod ad hoc mihi videtur posse referri, quod iste, de quo multa jam diximus, Joseph, cum audisset quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire (ibid., 22). Archelaus namque agnoscens leo dicitur, per quem jactantia exprimitur. Quæ, dum arcana nostra per occultam scientiam dignoscit, per apertam ex more leonis arrogantiam devorare satagit. Quod ergo in hoc somno de Deo videt Joseph temere in publico confiteri refugit ; sciens Archelaum regnare in Judæa pro Herode patre suo, quia exstincta superbix tumore, qui vult 152 timeri, dominatur in arroganti confessione, quod sonat Judæa, proles ejus, jactantia, quæ cupit amari. Magis autem secedens in Galilæam habitat in Nazareth, dicens Deo : *Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua (Psal. cxviii, 18)* ; et se non arbitrans comprehendisse, etiam cum consummavit, deputet se incipere (Eccli. xviii, 6). Siquidem Galilæa revelatio, et Nazareth teneritudo floris dicitur. Petat Deum obnixæ, ut revelet quid velit, implens eum agnitione voluntatis suæ ; et quidquid agit, se magis incipere credat, quam unquam consummasse, et floris potius teneritudinem, quam fructus deputet maturitatem. Videtis itaque quod nequaquam mors Herodis plenam conferat securitatem Joseph, timente eo Archelaum filium ejus.

VI. Sed nec abs re, de quo superius diximus (Gen. xii, 12), descensio ejus in Ægyptum, timente eo, ne cum viderent Ægyptii Sarai tam pulchram esse, eam ejus uxorem esse asserant, ipsumque occidant. Et ideo persuasit ei, ut se diceret ejus esse sororem. Et Joseph recessit in partes Galilææ. Obsecro non sit onerosum vobis, si brevi hæc expositione in fine sermonis hujus attingamus. Quid de his verax dicit historia? Cum prope esset ut ingrederetur, haud dubium, quin Abraham in Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ : *Novi quod pulchra sis, mulier, et quod, cum viderint te Ægyptii, dicent : uxor illius est ; et occident me, teque reservabunt. Dic ergo obsecro, quod soror mea sis : ut bene sit mihi, vivamque ob gratiam tui (ibid.)*. Ut brevier percurramus, quæ est hæc pulchra uxor Abræ, nisi prudentia, quam vir sapiens vocat amicam suam (Prov. vii, 4), quæ in interna illa domo principatur? quia principes mea Sarai dicitur, quæ etiam decore spirituali nitet. De hac timeendum est viro justo : ipse enim est, ut jam sæpe diximus, Abram ; ne eam videntes pulchram,

et ejus esse uxorem asserant, ipsumque occidant. Quod tunc sit cum tenebricosi cordis motus [ipsum quoque expriment Ægyptii] persuadent, ut putemus, quam habemus prudentiam, nostram esse propriam : et non ab ipso Patre luminum, qui voluntarie genuit nos verbo veritatis suæ (Jac. i, 18), neque nobis commendatam [al. commodatam] et accommodatam, ut nos spiritualiter perimant. Quasi Ægyptios videre mulierem pulchram esse eamque uxorem esse Abræ, dicere est, occultos cordis motus vanitate caliginosos sibi adblandiri super subtilitate sapientix, et prudentix acumine. Hoc est enim pulchram Sarai admirari, eamque ad appetitum vanitatis trahere, ut putetur quod subtilitatis est in animo, magis ex acumine esse proprio, quam ex munere divino.

VII. Verum, quidquid vanum illud sit et frivolum, in quo deceptæ cogitationes blandiuntur, ipsa, necesse est, ut in cunctis prudentia humilietur, a quo hominem spiritualiter scit generatum, ab eodem se homini infusam esse fateri non dedignetur. Quod est Ægyptiis Sarai pulchritudinem laudantibus, eamque uxorem esse Abræ asserentibus, ipsam magis se ejus esse sororem affirmare. Totus, fratres, hic prudentix homini insitus fructus est, ut in veritate ipsa se videat. In omnibus, in quibus subtiliter callet, veraciter se humiliet, et a solo Deo se esse recognoscat. Licet in homine sit, ab homine tamen se esse abnuat, ut quo magis a solo Deo se esse confidit, eo majus ab eo in discernendo augmentum recipiat. Nonne bene tibi videtur esse soror Abræ ipsa Sarai ; et quia sic apud eum vivitur, et in talibus vita spiritus ejus (Isai. xxxviii, 16), etiam animam vivere ob hanc gratiam sui, cum hoc modo se ejus dicat esse sororem? Quid est, quod dicit : *Et occident me, et te reservabunt?* Ego puto vanos cordis motus vani appetitus mucrone hominem spiritualiter necare, sibi que sapientiam vindicare, id est quod audis, et Ægyptios Abram occidere et Sarai reservare; quod ne fiat uxorem se Abræ deneget, sororem affirmet, ut humiliter se intuens prudentia munus se fateatur divinum, acumen se diffiteatur esse humanum.

VIII. Viderunt, inquit, Ægyptii mulierem, quod esset pulchra nimis, et annuntiaverunt Pharaoni, et laudaverunt illam apud eum (Gen. xii, 14). Discooperientem sive dissipantem Pharaon sonat, et appetitum vanæ gloriæ designat, qui dum inaniter occulta nostra bona detegit, ea nimirum dissipando destruit: juxta prophetam, qui vineam suam in desertum asserit poni, dum ejus contigit sicum decorticari (Joel. i, 7). Et Ægyptios quodam modo apud Pharaonem mulierem laudare, est caliginosos mentis cogitatus, prudentiam ostendendo laudabilem, ut vanæ gloriæ commisceatur, appetitui persuadere conari. Quæ profecto prudentia dum vehementer insistentibus cogitationibus vanis auscultat, in potestatem nonnunquam, humanum appetendo favorem, redigitur elationis. Verumtamen licet ita per

violentiam cenodoxia **153** vincat : ipse quoque in electis suis Dominus elationis tyrannidem humiliat, qua humiliata subtractum ad tempus gratiæ in eis donum reparat : quia *flagellavit Dominus domum Pharaonis plagis maximis propter Sarai uxorem Abra (Gen. xii, 17)*. Sicque ei reddita est. Quid enim flagellata domo Pharaonis uxorem sublatam amissam Abrahamæ redonari est, nisi humiliato a Domino elationis dominio, viro justo gratiam amissam restitui?

IX. Simile aliquid in Regum quarto libro (IV Reg. vi, 5 et seqq.) legimus : ubi invenimus quod cum cædentibus in Jordane ligna, una cum Elisæo, filiis prophetarum, uni eorum de manubrio ferrum prosiliens, et in aquis demersum non appareret : idem ei Elisæus, præciso ligno dilapsum restituit ferrum, quod didicisset ipso exclamante, mutuo se illud accepisse, et in quo loco id contigit cecidisse. Ferrum quippe de manubrio in succisione lignorum fortuito prosiliens, donum est gratiæ a corde, in exercitio virtutum, interveniente elationis motu, evanescentes. Sed cum tibi tale quid contigerit, voce cordis valida clama ad illum, qui in loco pro te Calvariaz est occisus, magis asserens te ex mutuo illud accepisse, quam ex te id, vel tuum esse. Tunc autem ille, a quo omnes discipuli ejus, relicto ipso diffugerunt (*Matth. xxvi, 56*) : qui etiam capilli (*Luc. vii, 38*) ejus sunt, qui omnes quoque numerati sunt : ille, inquam, sic calvus propheta potens in opere et sermone (*Luc. xxiv, 19*), cum veritate confessionis tuæ locum ei ostenderis ruinæ, præciso per penitentiam cordis ligno, donum tibi restituet amissum. Et hæc quidem omnia ad id pertinent, quod præcipitur Joseph, ut fugiat in Ægyptum : quia Herodes quærit puerum ad perdendum eum. Sed ecce in longum protraximus, dum mysticos in sacra Scriptura sensus scrutari dulce habemus. Jam debitum exposcit tanta prolixitas finem.

X. Igitur, quæ vobis de triplici somno Joseph, et de triplici angeli apparitione dicta sunt, in memoriam conservate conferentes cum cordibus vestris. Inuitamini istorum innocentiam parvulorum, quorum devotione hodie celebri et celebritate devota agitis memoriam. Malitia parvuli estote, scientes et pio semper animo recolentes, quia parvulos jubet Dominus, ut sinantur ad eum venire, asserens talium esse regnum cælorum (*Marc. x, 14*) : nihil apud vos resideat, quod noceat : sicut nec quidquam apud se revolvere novit parvulus, unde per malitiam feriat. Nihil circumferatis in vultu vel in affatu, nihil habeatis in gestu vel actu, quod aliquod intuentibus inferat offencilum. Et ut vos Pater vester, beatus Augustinus hortatur : « in incessu, in statu, in omnibus motibus vestris, nihil fiat quod cujusquam offendant aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. » Ita vos habere, talesque exhibere, qualium est regnum cælorum parvulos imitari est. Intuemini altissimum illum Dominum majestatis mortalium se conformasse infantiz; non ergo vos conformari ipsius pigeat

A parvitati, si in gloria cœlesti ejus desideratis con-figurari altitudini : ad quam donet vobis pertinere magnus ille et parvus, sublimis et humilis, æternus et temporalis, fortis et debilis, Verbum et caro, Deus et homo, Dominus Jesus, qui est cum Deo Patre et Spiritu sancto benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXXVII

IN DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

De exercitio sanctæ religionis, et de statu interioris hominis nostri.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Joseph et Maria mirati leguntur super his quæ dicebantur de puero. — 2. Per matrem Domini congregatio spiritualis, per Joseph ejus prælatus intelligitur. — 3. Opera virtutis et perfectionis exercitia sunt quasi puer Jesus. — 4. Prærogativa singularis status religiosi in libertate, et quiete : super quibus Maria et Joseph merito mirantur. — 5. Obligatio mutua prædis et subditi. — 6. Sæcularium quorundam in statum religiosum dicax malevolentia. — 7. Similes Balaam maledicentis populo Dei et sua optantis novissima hujus similia. — 8. Frequens confluxus ad statum religiosum ex omni ætate et gradu. — 9. Status religiosus conferitur cum regno Salomonis; — 10. Cum lapide de monte abscisso sine manibus, evertente statuum mundanæ pravitatis. — 11. Quid sit lapidem istum excrescere in altitudinem montis. — 12. Quis gladius pertranseat Mariæ animam. Variâ ejus in Scripturis acceptio. — 13. Ex usu prodest, vel obest tribulatio, Dei vindicta, malitia diaboli, mortis angustia. Et vocantur gladii indifferentes. — 14. Quinam sint gladii malæ partis, et declinandi. — **154** 15. Gladii bonæ partis, et desiderandi. — 16. Gladiorum faciendâ discretio.

I. Refert nobis, in hodiernâ sancti Evangelii lectione, beatus Lucas miratos fuisse Joseph et Mariam matrem Jesu super his quæ dicebantur de illo (*Luc. ii, 33 et seqq.*). Et quid mirum? quid, inquam, mirum si cor Joseph et Mariæ in admirationem erexerunt [*al. surrexerunt*] super his, quæ dici audiebant de Jesu? Gloriam in excelsis Deo angeli decantaverunt, in terra pacem hominibus bonæ voluntatis evangelizaverunt. Pastores festinanter venerunt; magi accurrerunt, intraverunt, prociderunt, adoraverunt, obtulerunt. Prophetizavit Simeon, et Anna confessa est : et fortassis aliquid aliud non nullius ponderis contigit, quod admirationis causa et occasio esse potuit. Sed inter hæc omnia beata et benedicta est mater illa, quæ nobis peperit Jesum, de quo tanta ac talia dicebantur, ut mirari compelleretur, compelleretur et Joseph. Et hoc num aliquid novi? nequaquam. Nisi quia quod ardentè diligimus, quod frequenter dicere solemus, id nimirum etiam ex improvviso dat nobis nonnunquam proferre usus ipse affectuosus et affectus usualis.

II. Cæterum si aliquid ad moralitatem pertinens audire delectat, sicut scitis, quod incomparabiliter beata est mater illa et benedicta, sic scire debetis, quamdam aliam esse matrem, etsi longe inferiori modo hanc sanctam congregationem loquor, quam coram positam intueor. Ipsa namque Maria est luminare quoddam magnum et præfulgidum, quod in

se continere videtur sacramentum nominis hujus. A
Ipsa nihilominus parit Jesum, dum in bona conversatione salubre profert exemplum. Quid enim sanctæ religionis est fructus, quem hæc exercet congregatio sancta, nisi puer Jesus, quem portat Maria? hujus matris et pueri servus est Joseph non dominus, adjutor est autem et custos. Hoc esse puto quod vas electionis Paulus ait: *Non quia dominamur fidei vestræ, sed coadjutores sumus gaudii vestri* (II Cor. 1, 23). Et item inquit, *servos vestros per Jesum* (II Cor. 14, 5). Videtis itaque quia Maria mater est Jesu, qui natus est de ea, natus et in ea. An natum fateris de ea et diffiteris in ea? Audi angelum loquentem ad Joseph: *quod, dicit, in ea natum est* (Matth. 1, 20), ac si diceret in ea conceptum est: Mater ergo est Maria Jesu; mater in conceptu, mater in partu. Utpote quem concepit incorrupta, quem et peperit illæsa. Joseph autem quid? a longe aspicit puerum istum, qui datus est ei ad serviendum, ad adjuvandum. Ad serviendum ut Domino, ad adjuvandum ut parvulum. Videte si non ad hoc pertinet, quod in tabernaculo Domini cortinas tegebant saga (Exod. xxvi, 7), et protegebant crebris exposita ventis et pluviis, ne fuscatumsum in aliquo cortinæ sentirent decorem.

III. Et quidem puer magnificus iste Jesus, de quo tanta ac talia dicuntur: ut non possint non mirari super his Joseph et Maria mater ejus. Quod nimirum, fratres charissimi, tunc fit, cum tam ordinatus et tam irreprehensibilis per omnia est status vester, ut juxta quod vos beatus admonet Augustinus (in incesso, statu, et in omnibus motibus vestris nihil sit quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem); quod, inquam, tunc fit, cum *digne ambulatis vocatione vestra, cum omni humilitate, et mansuetudine; cum patientia supportantes invicem in charitate, sollicitè servare unitatem Spiritus in vinculo pacis* (Ephes. 14, 2). Et sicut alibi qui hoc loquitur dicit: *Superiores sibi invicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum* (Phil. 11, 3). *Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus pacem habentes* (Rom. xii, 17). Cum hæc ergo et alia in hunc modum innumera dicuntur de vestro Jesu, perfectionis namque status, quæm fructuose exercet congregatio vestra, puer est Jesus, natus ex matre Maria: cum, inquam, talis de eo fama dispergitur, necesse habent Joseph et Maria mirari super his. Nec me pœnitet, quantumcunque mussitaverit quis, quod fructuosum sanctæ congregationis statum per Filium Mariæ dixi exprimendum, considerans admirabilem prærogativam ejus.

IV. Quis enim in hac vita status liberior est statu illorum, qui in claustro sincere degunt, vel quietior? nec regum, nec pontificum, nec aliquorum principum, nec aliquorumlibet omnino sublimium status in hac vita istorum, ne dicam, statum exce-

dere: sed nec comparari ei in aliquo potest. Est fortasse sublimior in potestate, sed non liberior in quiete: O liber et quietus claustralium status! qui nec sperantes aliquid, nec pertimescentes tanto moderamine contenti sunt, ut copiosa quadam inopia aporiati, et inopi copia ditati, nihil **156** possint amittere antiquum, quos constat esse tanquam nihil habentes: nihil acquirere novum, quos constat esse omnia possidentes (II Cor. vi, 10). Hæc et alia in hunc modum sunt, quæ de Jesu dicuntur; super quibus Joseph et Maria mater ejus mirantur. Nonne Maria miratur super his, quæ dicebantur de Jesu, dum communis et sancta congregatio ista in unoquoque vestrum super magnis multisque bonis, quæ de alto in aure mentis Spiritus susurrat humilitatis, obstupescit, longe plura et majora de unoquoque sociorum audiens quam in se videt? miratur simili modo et Joseph, dum singulorum statum perpendit ipse, qui eis adest in cura custodiæ; securiorem, quam quos ipsius est, qui eos custodit. Quod ut breviter dicam aliud non est, quam illud, quod superius de Apostolo proposuimus: *Superiores sibi invicem arbitrantes.*

V. *Et benedixit, inquit, illis, Simeon* (Luc. 11, 34). Quibus illis? haud dubium quin Mariæ et Joseph. Putatis quod Simeonem benedicere Mariam et Joseph, obedientiæ sit virtutem confirmare conventum et custodem ejus? *obedientiam* quippe sonat Simeon: sed sciens sine ullo dubio conventum debere obedire custodi suo: ignorans forte, quod obedientia pertinere debeat ad ipsum custodem; si ignorasti usque nunc, scito vel modo, custodem suo, juxta quemdam modum debere obedire conventui. Quod si dicis eum non semper debere illi obedire ad voluntatem: non contendo, dummodo assentias nunquam debere non obedire [al. nonnunquam debere obedire] ad necessitatem. Magno quidem et valde forti, conventus et ejus custos invicem tenentur vinculo colligati: quo alterno quodam sibi fortiter sunt debito constricti. Iste ut semper et ubique inveniatur, quantum prudentia scire, et facultas monstravit posse, præesse sine superbia, ille subesse sine miseria; iste regere sine tumore elationis, ille regi sine querela murmurationis. Iste providere sollicitè ad utilitatem, ille parere promptè ad humilitatem. Iste denique ut in omni sanctitate agendo et loquendo præcedat, ille vero ut vias ejus bonas excogitet, vadens post illum tanquam investigator, et in viis illius consistens (Eccli. xiv, 23). Hanc puto esse benedictionem qua benedixit Simeon Mariæ et Joseph: quorum significata, conventus videlicet et custos sic ad invicem connectuntur: ut si eas separet, non secus sit, quam si ab invicem caput et corpus disjungas.

VI. Sunt post hæc verba quedam, quæ non ipsi quidem Joseph, sed soli invenitur dixisse Mariæ matri: *Ecce, inquit, positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel* (Luc. 11, 24). Dicunt, qui genera norunt linguarum, quibus et Ja-

tar interpretatio sermonum, quod visionem Dei sonet Israel. Qui autem videt Deum videt et Jesum. Jesus namque Deus. Quis sit autem moralis, de quo loquimur, Jesus, dixi vobis jam et audistis. Quod si iterum vultis audire, ipse est opus salutis vestræ fructuosum, quod juxta tenorem professionis vestræ infatigabiliter exercetis. Cum autem hoc ita sit, qui sunt isti multi videntes Jesum, quibus ipse in ruinam ponitur, et in signum cui contradicitur? fortassis illi sunt, qui fructuosum statum nostrum, ipse est enim Jesus, videndo quidem agnoscunt: sed dum eum non solum non diligunt, verum etiã per odium reprehendunt ibi ruunt: non solum eum non assequentes imitando, sed et derogando persequentes. Salutis esse signum deprehendunt, quod apud vos conspiciunt; sed dum illud non modo humiliter non apprehendunt, sed et superbe reprehendunt, ei omnino contradicunt. Et certe hodie multi sunt in Israel, inter videntes Deum, scilicet de his malevolis et superbis sæcularibus loquor, quibus hic positus est Jesus in ruinam, et in signum cui contradicitur: dum bonum quod apud vos intuentur, vel reprehendendo vel despiciendo persequuntur. Vel si id forte saltem superficie tenus, laudando venerantur, nullatenus tamen per imitationem assequuntur. Sive etiã quod multoties evenire videmus, cujus modo famam ad tempus credentes magnificant, jam in tempore tentationis, immingere non cessant.

VII. Ad horum videtur numerum pertinere, qui ductus et conductus, ut populo malediceret, in tantum eum populum laudavit: ut *mori optaret animam suam morte eorum, et fieri novissima sua horum similis* (Num. xxiii, 10). Sed transacto tempore compunctionis docere non potuit eum *Balach ponere scandalum coram eis edere et fornicari* (Apoc. ii, 14). Proinde attendite a falsis fratribus, si subintroeunt explorare libertatem vestram, quam habetis in Christo Jesu, ut vos in servitutem redigant (Gal. ii, 4), scientes multos esse in Israel, quibus noster in ruinam ponitur Jesus, et in signum cui contradicitur. Sed reliquit sibi multos Dominus in Israel, et qui reliqui sunt auferantur ex his, quos modo commemoravimus: qui et ipsi quidem sunt in **156** Israel, Deum videlicet videntes, sed ruentes et contradicentes. Reliquit, inquam, sibi Dominus multos in Israel, quibus iste Jesus ponitur in resurrectionem. Hi sunt multi illi de quibus Dominus: *Multi, inquit, venient ab oriente et occidente, et recumbent cum Abraham et Isaac, et Jacob in regno cælorum* (Matth. viii, 11).

VIII. Quod profecto quotidie evenire videmus, properare videlicet ad hunc statum vestrum (ipse est enim quasi quoddam regnum cælorum, in quo inventiuntur Maria et Joseph), et veniunt ut in eo spiritualiter reficiantur. Multi a prima ætate, hæc est oriens: quasi illud primum mane, quo conducuntur operarii, et ducuntur ad vineam. Multi in ætate ultima, hæc est occidens: quasi hora undecima,

A qua mittuntur in vineam, qui steterant tota die otiosi (Matth. xx, 1 et seqq.). Et habent præeuntes in hoc convivio, et comites multos obedientes quos exprimit Abraham, sperantes nonnullos quos Isaac innuit, vitiorum quoque supplantationi insistentes, et hos Jacob designat. Istitis mihi videtur poni non in ruinam, sed in resurrectionem, non in signum cui contradicitur, sed cui obeditur. Magnus quidem et vere magnus hic videtur Jesus, de quo tanta ac talia dicuntur, ut non modò compellantur intrare Maria et Joseph, qui propiores sunt, sed ab oriente invitantur multi et occidente, tanquam mulier illa quæ, audita fama Salomonis, relicta patria et gente sua, non est pigritata venire ad eum, etiã a finibus terræ (III Reg. x, 1):

B IX. Et ecce sacramentum magnum: magnum quidem et admodum nobilem, postquam venit, deprehendit Salomonem, cujus majorem asseruit esse sapientiam propter intellectum, et opera propter effectum, quam erat rumor quem audierat. Quid? nonne status vester quietissimus, quidam est rex pacificus? Nam et hoc sonare videtur Salomon, cujus fama in tantum crebrescit, ut properet ad eum mulier præfata, quatenus dum magna fuerit admiratio super his quæ dicuntur de Jesu, curratur a multis ad eum ab oriente et occidente, utpote qui multis ponitur in resurrectionem. *Aquila quoque det, et Auster non prohibeat* (Isa. xlvi, 6). Veniant undique ad eum, qui contra Aquilonem fortiter dimicant juvenes; et quæ cadent in Austri munditie virgines, senes quoque occidentes cum junioribus orientes. Ecce videtur Jesus, quem exprimit Salomon odore magnitudinis suæ prædictam ad se reginam invitans. Ecce et Jesus, quem ille designat lapis statuam terribilem et proceram destruens; qui in tam magnum postea crevit montem, ut impleret omnem terram (Dan. ii, 35).

X. Nonne lapis firmus vester est fortis status? quandoquidem status ille, cum sit per veram sapientiam maturus, per nitidam prædicationem sonorus, per fortem actionem robustus, per stabilem perseverantiam radicatus, per cognitionem propriæ fragilitatis humiliatus; per has quinque virtutes, quinque mala status mundialis destruit. Nam fulgorem annihilat per primam inanem et fallacis sapientiæ, quæ *stultitia est apud Deum* (I Cor. iii, 19), hoc est aurum. Per secundam nitorem pomposæ eloquentiæ, hoc est argentum. Per tertiam robur elatæ fortitudinis, et hanc per æs accipe. Per quartam pertinaciam rebellis obstinationis, hoc est ferrum. Per quintam lutum libidinis, et hoc est testa. Hac autem peracta victoria fit lapis iste mons magnus replens omnem terram, ut jam civitas abscondi non possit, cum super eum posita fuerit (Matth. v, 14): et mirari vehementer compellantur Joseph et Maria mater Jesu super his quæ dicuntur de illo, cum hic positus fuerit in resurrectionem multorum in Israel.

XI. Sed hic lapis, qui mons magnus apud Da-

niem effectus universam terram implet, eam supra se positam in Evangelio continet, sicut qui credidit in eum, juxta Petri sententiam, non confundetur (I Petr. II, 6), pro eo quod positus est Jesus in resurrectionem multorum in Israel: ita non credentibus erit lapis offensionis, et petra scandali his qui offendunt verbo, propterea quod positus est idem Jesus in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicitur (Luc. II, 34). Et tuam, inquit, ipsius animam pertransibit gladius (ibid., 35). Quis est gladius iste? quidquid autem illud sit quod per eum accipiendum est, ego puto in bonam hic partem debere accipi, pro eo quod gladius est Jesu. Nam bonus plane Jesus, et ideo necesse est ut bonus sit gladius ejus. Tuam, inquit, ipsius animam pertransibit gladius. Quis ergo est gladius Jesu? quis, inquam, gladius Jesu, qui animam pertransit Mariæ? Nam quis sit Jesus, quæve Maria, mater ejus, dictum est superius non semel quidem, sed nec bis, imo pluries; nec puto jam necesse est ut repetatur.

XII. Sed de isto gladio Jesu quæramus quid sit. Invenio in Scriptura sacra, ad quam semper recognoscendi causa 157 veritatem recurrere debemus, sicut pro aqua ad fontem: gladium esse bonum, et per hoc dignum, qui pertranseat animam Mariæ, quia ad Jesum pertinet. Invenio et malum, ac proinde ad Jesum non pertinet, et ideo consequens esse ut animam Mariæ non attingat. Invenio etiam gladium qui indifferenter potest accipi, quia nunc boni, nunc mali occasio esse potest, pro merito utentium eo. Est enim gladius quidam indifferenter accipiendus, tribulatio videlicet temporalis. De quo Dominus in Evangelio: Vendat, inquit, tunicam suam, et emat sibi gladium (Luc. XXI, 36). Ac si præciperet, ut qui Deo placere desiderat, mundiales exuvias abiciat, et eorum loco mutuatam temporalem pro ejus amore tribulationem non recuset. Est et alius vindicta Dei, de quo in cantico Deuteronomii: Et gladius, inquit, meus devorabit carnes (Deut. XXXII, 42). Id est, vindicta mea destruet carnales. Accipe adhuc allium: Qui fecit eum, ait Dominus ad Job de diabolo, applicuit gladium ejus (Job XL, 44). Quia Deus qui eum condidit, ejus malitiam compescit. Hoc ergo loco gladius Beemoth, malitia ejus. Ostendam tibi, adhuc gladium quartum. Nomen hujus gladii mors est, qua omnes sine ulla exceptione ferimur: omnes enim morimur (II Reg. XIV, 14). Ipse est, de quo habemus in Genesi de patre nostro Abraham; quia ipse portavit in manibus ignem et gladium (Gen. XXI, 6), quia ardor passionis Christi, et acumen mortis ejus in potestate erat Patris. Et fortassis adhuc aliquis alius, sed hi modo occurrerunt.

XIII. Unumquemque istorum puto nos indifferenter posse accipere, quia qui eis percutitur aliquando ad bonitatem proficit; aliquando vero in malum deficit. Nam per gladium quidam in furorem vesaniæ cadunt, quidam vero ad patientiæ fortitudinem ascendiunt. Sic et divina vindictæ gladius quos-

dam fecit, et castigat: quosdam vero percutit, et induratos non emendat. Quales arbitror fuisse, de quibus alloquens propheta Dominum: Percussisti, inquit, eos, et non doluerunt; attrivisti eos et renuerunt accipere disciplinam (Jeram. V, 5). Malitia nihilominus diaboli quosdam exercet ad felicitatis coronam, quosdam vero magis et magis ad iniquitatis instigat culpam, ut socios secum postmodum et post modicum ad damnationis pertrahat pœnam. Et habetis præ manibus ad utrumque exemplum. Nam diaboli fuit malitia, qua commovit [al. quæ commovit] Dominum adversus Job, ut eum affligeret frustra (Job II, 3), et qua intravit in cor Judæ ut traderet Christum (Joan. XXI, 3). Quis autem utriusque finis, nemo qui ignorat. Et de mortis gladio quid dicemus? Nonne cum omnes feriat, quosdam succidit, ut plantet in vita, quosdam vero ut in morte sepe- liat? Factum est, inquit, ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abraham: mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno (Luc. XVI, 22): quo vos nunquam veptatis. Uno ergo eodemque uterque succisus gladio, diversum tamen post succisionem est locum sortitus. Hos itaque gladios indifferenter dixerim accipiendos, nec aliquem eorum esse censuerim, qui proprie ac spiritualiter animam debeat nostræ, de qua loquimur, Mariæ pertransire: quia non minus mali quam boni singuli occasio sunt.

XIV. Sed ostendam vobis gladios malos, non duos quidem aut tres, sed etiam plures, quorum nullus est gladius Jesu, ac per hoc nullus dignus qui animam pertranseat Mariæ. Dicit de quodam gladio sanctus David: qui Domini quidem est, ei tamen in eo non feriat animam meam, nisi conversi fueritis, gladium suam vibrabit (Psal. 41, 13). Id est, nisi a peccatis cessaveritis, suam vobis iram ostendet. Dicit idem de repugnantia malorum, quæ gladius est: gladium, inquit, evaginaverunt peccatores (Psal. XXXVI, 14), id est repugnantiam exercuerunt peccatores. Videte et alium apud eundem David gladium malum, sermonem videlicet detractorum: quia de filiis hominum dicit quod lingua eorum gladius acutus (Psal. LVI, 5): pro eo quod sermo eorum, qui imitatores sunt carnalium, mordaci est detractioe plenus. Loquitur etiam idem ipse de quodam alio; qui isto in malo inferior non est, et eum dicimus pravam persuasionem: de gladio, inquit, maligno eripe me (Psal. CXLIII, 10). Ac si oraret Deum ut de mortifera eum erueret persuasione. Invenitur quoque et apud Ezechielem quidam gladius malus, et hic peccatum est, de quo ita legitur: Si viderit gladium et non insonuerit buccina (Ezech. XXXIII, 6). De speculatore loquebatur. Quod sequitur avertat Deus a nobis, qui ejus esse speculatores videmur. Damnatione namque se dignum prædicator noverit, si cum peccatum regnare viderit, a doctrina cessaverit. Ipsum quoque damnatum hominem, quem Paulus vocat hominem peccati, et filium perditionis (II Thess. II, 3), servum suum sanctum Job Dominus alloquens,

gladium appellat : *Cum apprehenderit*, inquit, *eum gladius* (Job xli, 17). Haud dubium quin Beemoth expressit; quia cum in se diabolus Antichristus susceperit, gravis erit tribulatio in mundo. Sed et ultimum quod in fine mundi erit iudicium quidam est gladius, et quidem valde acutus, ut in cantico Deuteronomii Dominus ait : *Si acvero ut fulgur gladium meum* (Deut. xxxii, 41), id est, si in ira manifesta vero iudicium **158** meum. *Æterna vero damnatio gladius est*, ut ait sanctus Job : *Si multiplicati fuerint filii ejus*, haud dubium quin impii, *in gladio erunt* (Job xxvii, 14). Quia quotquot habuerit impius imitatores, omnes damnabuntur.

XV. Quem ex istis gladiis asseritis bonum? utique nullum, ac per hoc non pertinent ad Jesum. Primum posuimus iram divinam, ultimum damnationem **B** æternam. Sed dicit mihi aliquis vestrum, quousque nos suspendis? cur tot ad nos gladios proferas, et nullum ad Jesum ex his pertinere fateris? Da nobis aliquem qui ad Jesum pertineat, qui et dignus sit animam pertransire Mariæ. Quæram aliquem in Scriptura sacra, et cum invenero proferam ad vos. Attamen non inutiliter, ut arbitror, hanc gladiatorum diversitatem attulimus, ut sciatis videlicet qui boni quive sint gladii mali, qui et indifferenter accipiendi. Sed, dicitis, jam ostendisti quosdam indifferenter accipiendos, ostendisti et malos: restat ut aliquos ad nos proferas bonos. Et hoc modo faciemus, si quidem permisit Deus. Si vultis habere gladium bonum, perquirite a Paulo, qui dicit, *gladium Spiritus accipite* (Ephes. vi, 17); hoc est prædicationem spirituales exercete. Nam quid ibi accipere voluit per gladium subdendo innouit, *quod est verbum Dei* (*ibid.*), inquit. Sed qui hoc dixit de gladio verbi, alibi nihilominus loquitur de gladio ingenii, ubi asserit, *quod sermo Dei penetrabilior est omni gladio ancipiti* (Hebr. iv, 12), perspicacior videlicet omni ingenio acuto. Ipse quoque Dominus in Evangelio mentionem facere videtur de quodam gladio bono: qui, ni fallor, separatio est, ubi ait: *Non veni pacem mittere, sed gladium* (Matth. x, 34), id est separationem. Nam ut ostenderet id se velle innuere adjunxit: *Veni enim separare filium adversus patrem suum* (*ibid.*, 35). Quidam etiam gladius, et quidem valde salubris, verbum correptionis est; quo percussit intus in misericordia. De quo Isaias: *gladius*, inquit, *devorabit vos* (Isa. i, 20), id est, correptio increpabit vos. Hic est gladius ille, de quo tam frequenter in Veteri legimus Testamento in præliis sanctorum: quia percusserunt adversarios suos *in ore gladii* (Isa. xxi, 7), id est, tetigerunt eos voce sermonis increpatorii.

XVI. Ecce extraximus ad vos gladios malos, extraximus et bonos, ut cognoscatis quos cavere, et quibus desiderare debeatis ut percutiamini. Mali, quos superius habuistis, gladii ad illos pertinent de quibus Isaias: *Et constabunt*, inquit, *gladios suos in vomeres* (Isa. ii, 4), mutabunt videlicet mala sua in fructuosas commoditates. Hi vero boni, ad illos mihi

A pertinere videntur, de quibus Psalmista: *Et gladii ancipites in manibus eorum* (Psal. cxxix, 6), quia verba adimplentur in operibus sanctorum. Quomodo vero gladius Jesu transeat animam Mariæ, non vacat nobis ad præsens monstrare, quia aliquandiu in educendo gladios istos jam demorati sumus. Proposui autem id aggredi in sermone subsequenti, prout Dominus dignabitur nobis revelare, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XXXVIII.

IN EADEM DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

De interno cordis nostri statu.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Triplex gladiatorum spiritualium diversitas inter se composita. — 2. Animam Mariæ quadripartitus gladius pertransiisse mystice dicitur. — 3. Salubris est valde gladiatorum horum per animam transitus. — 4. Quantæ cogitationes revelatæ ex percussione gladii, quod est verbum Dei. — 5. Octuplex fructus verbi prædicati educitur. — 6. Gladius ingenii animam pertransit per comprehensionem longitudinis, latitudinis, profunditatis, et sublimitatis Dei. — 7. Ut gladius separationis et correptionis pertransit animam. — 8. In monasteriis multi sua quærent, non quæ Jesu Christi: dyscolorum et proborum religiosorum discrimen. — 9. Maria illuminationis, ratio, Joseph humilis conscientia tropologicè accipitur. — 10. Augendæ virtuti necessaria custodia humilitatis. — 11. Humilitas animi est acquisitrix, et conservatrix gratiæ spiritualis. — 12. Homo in fiduciam erigitur obtinendæ mercedis æternæ. — 13. Sic remunerabit Deus quod per hominem boni facit, ac si ex se haberet quiddam facit. — 14. Interna gratiæ visitatio per Simeon benedictentem adumbrata. Quanta sit virtus, et præsentis efficacia. — 15. Nullus est sanctitatis fructus, quem non stipat custodia humilitatis. — 16. Totius spiritualis ædificii ruina est superbia: rectitudo intentionis est index boni operis. — 17. Fervor boni desiderij est gladius Jesu bis acutus, cavens noxia et bona exercens. — 18. Gratiæ Dei intellectum nostrum perficit et voluntatem.

I. *Et tuam*, ait sanctus Simeon ad Mariam, *ipsius animam pertransibit gladius* (Luc. ii, 35). Plures in sermone præcedenti, dilectissimi in Domino fratres, produximus gladios ad vos, ut sciretis qui sint boni et qui sint mali, qui etiam indifferenter accipiendi. Ut autem eorum arctius in memoria **159** diversitatem retineatis, ecce sicut sigillatim, sic et festinanter proferimus eos ad vos. Est gladius indifferenter accipiendus: primus quidem tribulationis temporalis: secundus persecutionis mundialis, de quo nihil tetigimus, quando de aliis tractavimus, quia tunc non occurrit memoriæ nostræ. Est itaque secundus gladius, qui indifferenter accipitur, persecutor, de quo sanctus David ait: *Scutum, gladium, et bellum* (Psal. lxxv, 4): subaudi confregit, quia Dominus in Ecclesia sua et vitium aufert excusationis, et acumen persecutionis, et infestationem hostis. Hunc itaque gladium inter eos ponimus, qui indifferenter accipiuntur; quia de persecutione incertum est an probet an trucidet. Est tertius vindicta Dei: quartus malitia diaboli: quintus ipsa mors. Est autem gladius malus, primus quidem ira Dei, secundus repugnantia rebel-

gium, tertius morsus detrahentium, quartus persuasio decipientium, quintus peccatum, sextus Antichristus, septimus ultimum iudicium, octavus damnatio æterna: hi omnes gladii mali. Sed est gladius bonus: et primus est verbum. secundus acumen ingenii, tertius separatio, quartus correptio. Unusquisque istorum gladiatorum gladius est Jesu.

II. Unde non abs re mihi videtur esse, si dicatis unumquemque eorum Mariæ animam pertransire. Nam ut singulos breviter extrahamus, nonne ipsius animam pertransiit gladius verbi, quæ ait: *Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est?* (*Cant. v. 6.*) Nonne et ille ingenii gladium debere pertransire animam sensit, qui dixit: *Punge cor et profer sensum?* (*Eccl. xxii. 24.*) Et de separationis gladio quid dicemus? Nonne in illis animam ipse pertransit: *Qui dicunt patri suo aut matri suæ: Nescio vos, et fratribus suis Ignoro vos: et nescierunt filios suos* (*Deut. xxxiii. 9*)? obsequium quidem sepulturæ nec paternæ exhibentes, ut festinent annunciare verbum Dei. De gladio vero correptionis, scimus quod omnino bonum et salubre est ut: nimam pertranseat. Cum desideret sanctus David, ut corripiat eum Justus in misericordia et increpet, oleum autem peccatoris non impinguet caput ejus (*Psal. cxl. 5*). Pertranseat ergo quadrupartitus hic gladius filii tui animam tuam, o Maria! utte, o congregatio sancta (tu es enim Maria), et verbum erudiat, et ingenium acuat, et separatio perfectam efficiat, et correptio humiliet. Vere singuli hi gladii pertinent, o Maria, ad tuum Jesum: ut de unoquoque eorum dicatur tibi: *Et tuam ipsius animam pertransiit gladius*. Vere, inquam, pertinent ad Jesum, ad hunc salubrem statum tuum, de quibus tanta tibi utilitas provenit.

III. Nam quod utile tibi sit ut animam tuam pertranseat gladius verbi, certam te fecit ille, qui cum summa Veritas sit, nec falli potest omnia sciens, nec fallere vult, omne quod bonum est amans, qui asserit *beatos esse qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud* (*Luc. xi. 48*). Ita dicendum et de ingenio. De separatione quoque nihilominus sentias, quia *accedet homo ad cor altum, et exaltabitur Deus* (*Psal. xxxvi. 7*). *Et omnis qui reliquerit domum suam, aut patrem, aut matrem, aut fratres, aut sorores, aut uxorem, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit* (*Matth. xix. 29*). Magnum etiam quid et vere magnum nobis correptio confert: quia, ut ait Salomon, *quem diligit Dominus, corripiit* (*Prov. iii. 12*): et dicit alius quidem: *Beatus homo qui corripitur a Domino* (*Job v. 17*). Unde et admonendo subjunxit: *Increpationem ergo Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat et medetur, percutit et manus ejus sanabunt* (*ibid., 18*). Sed esto, concedamus jam, quod nimirum concedendum est: quod utile sit animam Mariæ pertransire gladium Jesu; sed quid post hæc Simeon adjunxit, et ad quid pertrans-

iturum gladium Jesu Mariæ animam asseruit? *Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes* (*Luc. ii. 35*). Et videte si non hoc verum est. Videte, inquam, sed nunquam id melius videbitis quam in experientia propria.

IV. Nam cum animam pertransit gladius verbi, quis non solum enarrare, sed comprehendere sufficit, quot vel quales revelentur cogitationes? Multæ profecto, et multis modis revelantur cogitationes, pertranseunte verbi gladio animam, juxta quod idem gladius suam vel multiplicat vel variat percussione. Nam frequenter et diverso modo animam feriendo pertransit. Primo etenim exempla sanctorum in ejus percussione narrantur, et pertransit animam historia. Secundo veritas fidei revelatur et tangit eam allegoria. Tertio mors instruitur, et percutit eam tropologia. Quarto superna gaudia revelantur, et suaviter vulnerat eam anagogia. Perpendite nunc quales, hoc modo, pertranseunte gladio verbi animam, revelentur cogitationes. Videte si non in tactu historiarum revelantur cogitationes excitatæ ad imitationem sanctitatis, in allegoria illustratæ ad agnitionem veritatis, in tropologia succensæ ad amorem virtutis, in anagogia liquefactæ ad desiderium **160** supernæ felicitatis. Quod si considerare diligenter studuerim quot sunt illa, quæ nobis in exhortatione sua proponit verbum Dei: puto quod tunc non dubitabis quin revelentur cogitationes, cum pertransierit animam gladius ejus. Et ecce octo nobis occurrunt; vos autem si volueritis querite plura, cum vacaverit vobis. Sunt vero ista: prohibitio, præceptio, concessio, persuasio, correptio, consolatio, comminatio, promissio.

V. Verbum, inquam, Dei cum ejus gladius animam pertransit, vel prohibet, vel præcipit, vel concedit, vel persuadet, vel corripit, vel consolatur, vel comminatur, vel promittit. Prohibet mala, præcipit bona, concedit media, persuadet perfecta, corripit inquietos, consolatur pusillanimes, comminatur poenas inferni, pollicetur gaudia regni. Prohibitiones ejus in imo sunt, præceptiones in clivo. concessiones in plano, persuasiones in summo. In imo vitiorum, in clivo mandatorum, in plano licitorum, in summo consiliorum. Et correptiones pertinent ad vinum, consolationes ad oleum, comminationes ad vetera, promissiones ad nova. Prima duo vindicat sibi misericors Samaritanus ille (*Luc. x. 33*): secunda duo, scribe doctus in regno coelorum (*Matth. xiii. 52*). Nonne, cum istis aliisque multis modis hic gladius animam pertransit, revelantur ex multis cordibus cogitationes? nam ex prohibitione revelantur cogitationes ad odium pravitatis; ex præceptione ad effectum probitatis; ex concessione ad libertatem propriæ, sed licite tamen voluntatis; ex persuasionem ad desiderium perfectionis; ex correptione ad virtutem humilitatis; ex consolatione ad suavitatem gratulationis; ex comminatione ad terrorem timoris: ex promissione

ad ardorem amoris. Ecce gladius Jesu, gladius bi-
 ceps : quia de ore ejus, qui in Apocalypsi vocatur
 Verbum Dei (sedebat super equum album [Apocal.
 xix, 11], pro eo quod Verbum caro factum est), de
 ore, inquit, ejus gladius utraque parte acutus procedit,
 ut in ipso percussat gentes (ibid., 15). Terribiliter pro-
 pter vitia feriens malos, et suaviter, propter virtu-
 tes, vulnerans bonos. Qui bis acutus gladius et in
 eadem Apocalypsi, et apud Ezechielem liber vocatur
 scriptus intus et foris (Ezech. ii, 9). Et ibi quidem
 in ore devorantis factus est dulcis tanquam mel,
 sed facit amaricari ventrem ejus (Apoc. x, 9). Hic
 autem et ad dulcedinem carmen, et ad amaritudi-
 nem continet et lamentationes et vix (Ezech. ii, 9).
 Potestis, ni fallor, conjicere ex his, potestis quo-
 que longe melius in propria quotidie addiscere ex-
 perientia quod, pertranseunte hoc primo gladio
 animam, revelentur cogitationes.

VI. Quid de gladio ingenii dicam? nonne et de
 ipso frequenter sentimus, quod quo profundius
 pertransit animam, et vehementius cogitationes, ut
 ait quidam, varie succedunt sibi, et mens in di-
 versa rapitur? Nam sæpissime cum in eo radicati,
 et fundati comprehendimus cum omnibus sanctis,
 quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas et profun-
 dum (Ephes. iii, 18), revelantur nimirum ex cor-
 dibus nostris cogitationes. Nonne ex comprehen-
 sione longitudinis, quæ æternitas est, revelantur in
 nobis cogitationes perseverantiæ propter promissa;
 ex comprehensione latitudinis, quæ charitas est
 cogitationes amoris in nobis revelantur, propter
 beneficia? Ex comprehensione profundi, quod est
 sapientia, in nobis revelantur cogitationes timoris
 propter judicia? Verum quia universæ viæ Domini
 misericordia et veritas (Psal. xxiv, 10); quia duo
 hæc audivimus, potestatem scilicet et misericor-
 diam (Psal. lxi, 12, 13), quia denique Psalmista as-
 serit se cantare Domino misericordiam et judicium
 (Psal. c, 1): revelantur cogitationes amoris scilicet
 suaviter consolantis, dum pertransit hic gladius
 animam, comprehendens longitudinem æternitatis
 quæ nunquam deficit, et latitudinem charitatis
 quæ nihil eorum odit quæ fecit; revelantur et co-
 gitationes timoris, dum pertransit idem gladius
 animam, comprehendens sublimitatem majestatis,
 quæ est super omnia, cui adest manus omnia po-
 tens: et profundum sapientiæ, quæ infra omnia
 est, cui non deest oculus omnia videns. Videtis ergo
 quod cogitationes revelari contingit, cum et iste gla-
 dius animam pertransit.

VII. Sunt et alii quamplures modi, quibus per-
 transeunte animam gladio hoc, revelantur cogita-
 tiones, quos modo non vacat nobis demonstrare.
 Si autem scire volueritis, ut breviter percurramus,
 quia aliquandiu in his jam demorati sumus, quæ
 revelantur cogitationes, pertranseunte animam gla-
 dio separationis et correptionis, accipite perfectam
 humilitatem mentis, et virtutem veræ charitatis.
 Nam plenus et perfectus in anima omnium visibi-

lium contemptus, plena etiam separatio ab ipsis
 propinquis affectus, magna est occasio et causa ad
 acquirendam et retinendam charitatem internæ
 quietis. Salubris nihilominus correptio fossa circa
 arborem est; ad 161 cujus radicem cum stercora
 mittuntur, mox sterilitate depulsa, ad fructum fæ-
 cundatur (Luc. xiii, 8). Sic autem et exprobratio-
 nem ignominiosam illam, ut quid terram occupet,
 evadit: et terribilem illam sententiam: succide
 illam (ibid., 7), non incurrit. Videtis jam, ut arbi-
 tror, unde contingit ut revelentur cogitationes,
 cum gladius Jesu Mariæ animam pertransit.

VIII. Ut revelentur, inquit, ex multis cordibus co-
 gitationes (Luc. ii, 35). Quare non ex omnibus, sed
 ex multis? quia ut ait Apostolus, non omnium est
 fides (II Thess. iii, 2). Et hoc est quod gemere sc-
 lemus: quia pertranseunte gladio Jesu animam Ma-
 riæ, non ex omnibus cordibus revelantur cogitatio-
 nes. Nam cum perfectos et intimos cœnobialis con-
 gregationis viros ornet et venustet susceptum obe-
 dienter prædicationis verbum, subtile acuat inge-
 nium supereminens virtus charitatis Christi (Ephes.
 iii, 19): despectio omnium visibilium et ipsorum
 etiam propinquorum, sublimiter apud eos invenia-
 tur, correptio nihilominus salubris humiliter admit-
 tatur, et horum honorum fructibus non quidem
 omnes qui ad eam pertinent congregationem, sed
 multi ditantur, quia non sola quæ sunt Christi
 quærunt omnes, qui in ea conversantur. Et sic
 quasi quadripartitus hic, de quo jam multa diximus,
 gladius Jesu Mariæ quidem animam pertransit; sed
 non ex multis cordibus revelantur cogitationes. Non
 enim omnes in monasteriis suscipiunt insitum ver-
 bum, quod potest salvare animas suas (Jac. i, 21).
 Sed sunt multi apud quos crescit, et fructificat,
 multi vero in quibus sermo Dei non capit: sic et
 multi sunt, qui accedunt ad cor altum ut exaltetur
 Deus (Psal. lxxiii, 8), multi vero qui marcent igna-
 via: ita ut dormiente præ tædio anima eorum, vi-
 dentes eos hostes, derideant sabbata eorum (Thren.
 i, 7). Sic et multi quos a via arrepti propositi nul-
 lus rerum visibilium, nullus etiam propinquorum
 affectus retrahit: et si aliquando in eis arcam por-
 tantes in plastro vaccæ mugiant, semper tamen
 pergunt, nec unquam ad dextram per superbiam in
 prosperis: nec ad sinistram per impatientiam in
 adversis declinant, quousque Bethsames perveniant
 (I Reg. vi, 12), et in agro illo Josue Bethsamitis
 pleno, cui benedicere non cessat Dominus, consi-
 stant (ibid., 18). Multi vero sunt, qui, ut breviter di-
 cam, modo huic omnino contrario affecti sunt. Nihil
 sunt qui semper revertuntur ambulantes, non qui-
 dem ad instar cœlestium illorum animalium, quæ
 ibant et revertebantur (Ezech. i, 14); sed ad simi-
 litudinem carnalium et incredulorum illorum, qui
 reversi sunt cordibus in Ægyptum (Num. xiv, 4).
 Sunt item multi habentes aures, quæ libenter audiunt
 increpationes vitæ; molesti sunt nihilominus nobis
 non pauci, quorum cordi pessimo cum carumque

cantamus, acetum esse in nitro agnoscimus (*Prov. A xv, 20*)

IX. Videte ergo et perpendite, quod non sine causa asseruit Simeon, non quidem ex omnibus, sed ex multis cordibus revelari cogitationes, cum gladius Jesu transit animam Mariæ. Quia et Dominus ipse duodecim elegit, et unus ex eis diabolus fuit (*Joan. vi, 7*), et septem electi sunt diacones ab apostolis (*Act. vi, v*), et unus fœdi et fetidi auctor et inventor exstitit erroris. Et hunc in his verbis sancti Evangelii ad præsens accipite sensum. Potest quidem et alius intelligi in eis, etiam isto aliquanto subtilior et profundior, quo nullatenus vos fraudare volo, et ecce accipite eum. Maria ratio perita: Joseph vero humilis conscientia est. Illa Maria stella est, quia rationis est navigantibus occultis cogitationum motibus in profunditate illius interni cordis nostri, ne consensus illiciti scopulis collisæ naufragium nefarii infectus incurrant, providere. Hic vero augmentum dicitur, quia quo magis conscientia humiliatur, eo et uberiore internæ gratiæ munere augetur, juxta illud: *Omnis vallis implebitur (Luc. iii, 5)*. Dicit quoque et sanctus David, quia *vallis abundabant frumento (Psal. lxxiv, 14)*. Per prophetam nihilominus Isaiam: *Super quem, inquit Dominus, requiescet Spiritus meus, nisi super humilem et quietum, et tremetem verba mea? (Isai. lxxvi, 2)*. Maria mater est Jesu, ratio vero genitrix propositi boni. Concipit ratio propositum sanctitatis; ipsum, inquam, Jesum concipit et parit: affectum concipit in voluntate, per effectum parit in conversatione. Nutritus est Joseph hujus Jesu: est et custos, ut bonum et fructuosum sanctitatis propositum, quod perita rationis subtilitas, et prius a bonorum omnium largitore Deo requirit, et deinde expandente sinus suos voluntate accipit, et novissime exhibens membra corporis arma justitiæ Deo, in actione ostendit (*Rom. vi, 19*): humilitas simplicis conscientia usque ad perfectum nutriat, et provehat, et ab omni detrimento diminutionis, quod vitium inferre solet elationis, custodiat, prætegat, et defendat.

X. Sic ergo sanctitatis propositum requirit quidem intellectus, accipit affectus, ad publicum perducit effectus. Sed **162** statim detrimentum incurrit defectionis, nisi cum omni diligentia sollicitudo illud custodiat veræ humilitatis. Videtis non esse sine causa, quod voluit Jesus sicut matrem habere de qua nasceretur, sic et nutritium a quo custodiretur? ut et tu scias tibi nihil prodesse, quæ bona in te spiritualia congregas, nisi diligenti ea et sollicita circumspectione custodias. Ad hoc pertinere videtur, quod legis Deum hominem in paradisu posuisse, ut operaretur et custodiret illum (*Gen. ii, 15*). Et te quidem Deus in paradiso ponit, quando delectabilem tibi spiritualium gratiarum copiam gratuito largiens, in segura tranquillitate, et tranquilla securitate pausare te facit; sed vide ut hunc paradisu tuum et opereris et custodias. Opereris

per robur fortitudinis: custodias per munimen circumspectionis. Opereris denique impigre, custodias caute. Porro tutelæ custodiæ humilitas conscientia. Operare ergo ut virtutes spirituales fortiter custodias, caveas ne acquisitas negligenter amittas.

XI. Dico vobis, amicis meis, experto credite: nihil tam efficax habere potest homo ad gratiam spiritualem, non solum antequam data sit acquirendam, sed et postquam data ei fuerit ad retentandam et augendam, quam ut semper sit humilis in oculis suis, semper pavidus, et circumspectus: semper timidus et sollicitus, semper conscius sibi, quod non altum sapiat, sed timeat (*Rom. xi, 20*): semper et in omnibus semetipsum accuset. Est itaque humilis conscientia Joseph, qui augmentum dicitur: quia quo major in mente humilitas habetur, eo magis in ea et gratia augetur; et habenti dabitur, et abundabit. O quanta apud Mariam et Joseph copia spiritualium munerum! quanta superabundans plenitudo spiritualium gratiarum! cum et illa intemeratam se gaudet Jesu esse matrem, et iste sollicitum custodem: fructuosum sanctitatis propositum pariter, et pia rationis inquisitione concipiente et pariente, et vera conscientia humilitate nutriente, et custodiente hujus Jesu prærogativam, spiritualis videlicet propositi elegantiam.

XII. Beata certe spei fiducia in immensum attollit magnam ejus in futuro mercedem: et promittit, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quod dandum esse asserit. Auditur quodam clamore silentii, et silentio clamoso vox spiritus clamantis: *Abba Pater (Rom. viii, 15)*: audiuntur quædam, quibus vix et ratio oculum, et conscientia audet præbere consensum: ita ut supra modum Joseph et Maria mirentur super his, quæ dicuntur de eo. Nonne valde mirum est, quod cum omnes gentes sint, quasi non sint coram eo, et quasi nihilum et inane reputatæ sint ei (*Dan. iv, 32*), computandum esse hominem inter filios Dei, et inter sanctos sortem illius esse (*Sap. v, 5*) cor audet affirmare, conscientia et fides, charitas et spes? mirum quidem, sed tamen non mirum quoddam. Nam quid non audet cor si fuerit purum, conscientia si bona, fides si non ficta, charitas si perfecta, spes si certa? Dicitur ergo quod pro tantillo, tantum proferetur, quantum nec ab aliis æstimetur; quod tam magnum, tamque multum est per omnem modum, pro eo quod pene est nihil; futura pro præsentibus, cœlestia pro terrenis, pro transitoriis æterna.

XIII. Hæc sunt quæ dicuntur de Jesu: ut immerito non possint non mirari Joseph, et Maria mater ejus super his. Nam fit magnæ admirationis stupor in ratione, hæc est Maria. Fit et magnæ trepidationis timor in conscientia, hic est Joseph. Ipsa ratio stupet super his quæ cernit, conscientia contremiscit super his quæ sentit. Tanta sunt, quæ fama illa interna et verax dispergit de Jesu, ut sint Joseph et Maria mater ejus mirantes super his. Non est

sufficiens cogitare aliquid homo ex se, quasi ex se (II Cor. III, 5), quanto minus quidquam facere? Et tamen fama dispergit, certitudo spei in foro mentis proclamatur, quod ita remunerabit Deus, quod per hominem facit, ac si ex se ipso haberet homo, quidquid boni facit. Promittit et pollicetur spes, quod regnum cœlorum paupertas habebit; mansuetudo terram possidebit; luctus temporalis consolationem accipiet perennem; esuries et sitis saturitatem; misericordia misericordiam consequetur; munditia cordis visionem Conditoris; pacifici honorabuntur nomine filiorum Dei; persecutionis permissio regnum cœlorum hæreditabit. Hæc autem et in hunc modum multa alia, tanta ac talia sunt ut in eis cum et spes [al. quæ cum in eis et spes] præsumat, et ratio caliget, et conscientia contremiscat, admirentur Joseph et Maria mater Jesu super his, quæ dicuntur de eo.

XIV. Sed oportet summopere, ut frequens internæ gratiæ visitatio ineffabilem felicitatis hujus magnitudinem perficiat atque confirmet, qua ditantur **163** Maria mater Jesu et Joseph: non modo in eo quod apud se eundem habent Jesum, sed in eo quod admirantur super his, quæ dicuntur de eo. Sic enim in suis Deus omnipotens electis agere solet, ut non solum spiritualia eis bona conferat, sed et frequenti gratiæ suæ visitatione collata conservet. Nonne ita secum agi sensit, qui ait: *Vitam et misericordiam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit Spiritum meum?* (Job I, 12.) Et quidem in talibus, in vita scilicet et misericordia, vita est spiritus viri justus. Sed nisi datam vitam et misericordiam visitatio custodiat, neutra valet, quia neutra manet. Et hoc est quod hic habetur: *et Benedixit illis Simeon* (Luc. II, 34). Simeon interna visitatio est, qui obediens dicitur; obediens nimirum interna visitatio dicitur, pro eo quod quibus se infundit, obediens facit, juxta id quod Spiritus asseritur postulare pro nobis *gemitibus inenarrabilibus* (Rom. VIII, 26); quia quos replet consequenter et postulantes facit. Nam quid boni homo non modo facere, sed et velle potest, si incentivum deest? quid item est quod ejus mens concipere non præsumit per affectum, sed et corpus aggredi formidat per effectum, qui internæ gratiæ visitationem, et incitantem habet ad velle, et auxiliantem ad perficere? Quod si dubitas de quovis istorum, quære apud Paulum, et invenies utrumque apud eum. Nam ipse est qui se asserit *non sufficientem cogitare aliquid ex se* (II Cor. III, 5); et *omnia posse in eo qui se confortat* (Phil. IV, 13). Vides ergo Paulum in se vermiculum repentem, in Deo autem athletam fortem: dum dicit se, non dicam facere non posse, sed nec cogitare aliquid ex se quasi ex se: et posse se, non solum quædam, sed et omnia in eo qui eum confortat. Jure itaque internæ gratiæ dicitur visitatio Simeon, quæ operatur in homine, ad quem, et in quem operari dignatur, *et velle et perficere pro bona sua voluntate* (Phil. II, 13), ita ut ipsa præsentem, confidenter dicat: *Paratus sum, et non*

sum turbatus, ut custodiam mandata tua (Psal. CXVIII 60). Et illud: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: contabo et psalmum dicam* (Psal. CVII, 2). Hic est qui rationem lucentem, et conscientiam humilem, in magna certe spei beatitudine, in qua et hic exultat cum tremore, et illa cum stupore: in stabili ac firmo sanctitatis proposito confirmat. Et hoc esse intellige, quod admirantibus Joseph et Maria matre Jesu super his quæ dicebantur de eo, benedixit illis Simeon. Illius siquidem benedictio internæ gratiæ eruditio est. Et quidem valde necessarium ut admirantibus Joseph et Maria matre Jesu super his, quæ dicuntur de illo, adsit cum benedictione sua Simeon, quatenus multa et magna, quæ in hac admiratione habentur, bona, interna visitatio renovet et foveat, atque a diminutione defendens in augmentum spirituale promoveat. Non solum autem, sed et renovando et fovendo atque adaugendo perficiat ea, confirmet, solidetque.

XV. Quod nimirum tunc facit, cum rationem erudit quam caute se debeat habere in sanctitatis proposito, quod et in affectu quidem concipit, et parit in effectu. Sanctitatem namque quam in agendo aggredi proponis, si humiliter exsequeris, in fructum tibi vertes spiritualem: si vero arroganter, in usum peccati. Fitque modo miserabili, ut unde ad culmen poteras erigi virtutis, inde in foveam cadas criminis. Et ideo necesse est, ut super hoc interna gratia rationem conveniat, et quatenus hæc mala præcaveat, sæpissime sic evenire, eam edoceat. Ad quod pertinere videtur, quod dicit Simeon ad matrem Jesu Mariam: *Eum positum esse in ruinam, et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicitur* (Luc. II, 34). Si enim vir videns Deum dicitur Israel, nonne virilis animus, qui Deum per speculum in ænigmate videt (I Cor. XIII, 12), potest Israel appellari? Et multis in hoc Israel ponitur Jesus in resurrectionem et ruinam, quia multis in animo motibus occultis occasio est sanctitatis exercitium, et ut de bono ad deterius per elationem ruant, et ut de bono ad melius, et ut de meliore ad optimum. Non quasi quidem de valle ad planum, sed potius quasi de plano campi ad clivum collis, et de clivo collis ad summum montis per humilitatem surgant. Quapropter cavete vobis, fratres, a peste superbiæ, a jactantiæ corruptione. Quam multos novimus, quibus plus nocuit quod virtutes habuerint quam si eis caruissent; nam illi quorum hæc vox est: *Manus nostra excelsa, et non Dominus fecit hæc omnia* (Deut. XXXII, 27), dum putant quod habent non accepisse, et ideo quasi non acceperint gloriari, expediret eis magis eo, quod habent, caruisse (I Cor. IV, 7); scirent enim quid tunc saltem deesset sibi. Nunc autem cum se putant aliquid esse, cum nihil sint, ipsi se seducunt (Gal. VI, 3).

XVI. Cavete ergo vobis, qui præcipue habere videmini Jesum apud vos, ne eum habeatis ad ruinam. Quomodo, **164** dicitis, habetur Jesus ad ruinam? Quomodo bonum opus exercetur ad superbiam? nam

superbiam intellige ruinam: inanem vero exaltationem, occasionem et causam præcipationis. Sic enim legis: *Ante ruinam exaltatur cor* (*Prov. xvi, 18*). Nonne Jesum habuit, qui jejunavit his in sabato, decimas dedit omnium quæ possedit? Sed habuit ad ruinam, dum dixit quod non erat sicut cæteri hominum, velut etiam qui præsens aderat publicanus (*Luc. xviii, 11, 12, 13*). Salubris proinde illa admonitio sapientis: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus* (*Eccl. iii, 10*): exhortantis nimirum in his verbis paucis, ut teneretur Jesus; non in ruinam sed in resurrectionem. Dicat itaque in vobis, Mariæ matri Jesu sanctus Simeon, quod ponitur in resurrectionem multorum in Israel. Hoc est, rationem vestram, quæ sanctitatis in vobis propositum et volendo concipit, et operando parturit, internæ gratiæ visitatio instruat, quod per eandem sanctitatem, cum exercetur interni in animo motus quidam, de bono ad melius, per humilitatem consurgunt: quidam vero ad deterius per superbiam corruunt. Ponitur et in signum Jesu cui contradicatur: sed absit ut et vobis. Non enim de illis estis, qui omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus (*Matth. xxiii, 5*). Rectitudinē itaque internæ intentionis signum est, in quod ponitur Jesus, quia hoc habemus signum quod fructuosum et salubre nobis est, bonum quod exercemus, si id ea intentione agimus, ut solius interni inspectoris oculis placeamus. Sicut enim qui opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, mercedem non habebunt apud Patrem suum in caelis, ita nimirum solis illis visio Dei erit in retributionem, quibus amor ejus solius causa est in actione. Sed huic signo contradicatur a multis, qui gloriam et laudem expetunt ab hominibus, et gloriam quæ a solo Deo est non quærunt.

XVII. Subjungit post hæc idem Simeon: *Et tuam, inquiens, animam pertransibit gladius* (*Luc. ii, 35*). Quia boni desiderii fervor, qui in sancto proposito habetur, ipsa perforat interiora rationis; nam gladius Jesu sancti desiderii acumen est, quod in sanctitatis proposito, per Jesum designato, habetur. Qui nimirum gladius bis acutus est, tam in cavendo scilicet quod malum est, quam in exercendo quod bonum est. Hic boni desiderii fervor qui in proposito sanctitatis inest, ad mala devitanda, et bona complenda, excitat: quod est gladium Jesu animam Mariæ pertransire. Quod cum sollicite sit, varii in intimis æstus renovantur, quod est ex multis cordibus revelari cogitationes. Sic autem quam sæpe nobiscum agi sentimus, ut videlicet cum aliquid ad sanctitatem pertinens aggredi proponimus; cum id quoque effectui mancipare ardentem desideramus, ipse in nobis rationis interiora penetret, ad quam spectat dona concipere, hæc et parturire; disponere et moderari acumen fervidi desiderii, motusque internos qui modis pluribus variari solent, et inde æstus et curæ, sollicitudines et providentiæ præducuntur, ut quod audenter desideratur, devote perficiatur, et devote perfectum perseveranter teneatur.

A Maxime autem ut non intuitu humani favoris, sed causa solius internæ retributionis exerceatur.

XVIII. Et hoc totum quid aliud tibi esse videtur, quam gladium Jesu pertransire animam Mariæ: et ipso ejus animam pertranseunte, revelari ex multis cordibus cogitationes? Quod autem hæc eidem Mariæ manifestat Simeon, scilicet quod positus est Jesus in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicatur, quodque ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes; quod, inquam, hæc omnia Mariæ annuntiat Simeon, quid esse putamus, nisi ut breviter dicam, quod super his bonis internæ gratiæ visitatio, quam exprimit Simeon, rationem convenit, conveniens instruit, instruens certam facit? Ipsa namque menti, quam sua præsentia judicat dignam, illam solet infundere actionem, quæ docet, juxta beati Joannis apostoli sententiam, *de omnibus* (*I Joan. ii, 27*); mentem, cui infunditur illustrat ad cognitionem veritatis per intellectum. Quia vero unctio est (*ibid.*), illam emollit ad amorem virtutis per affectum. Et si quid de ea plenius et perfectius vultis agnoscere, ipsa est charitas Dei, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis: qui est cum Patre et Filio Deo benedictus in sæcula. Amen.

165 SERMO XXXIX

IN EADEM DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

C *De interna puritate mentis, quæ soli Deo offerenda est.*

1. Justus in principio sermonis accusator est sui. — 2. Solus justus Dominus Deus noster, a quo omnis justitia nostra. — 3. Ordo conveniens, primum facere, deinde docere. Submissio auctoris. — 4. Ejus prædicatio contemnitur, cujus vita despicitur. — 5. Anna, typus animæ devotæ; gratiam sonat: quæ primum sibi, deinde proximo prosit. — 6. Corporis naturalis et mystici analogia. Ut unus alteri in divisione gratiarum præpositus et suppositus. — 7. Quod solus quis accepit per donum, in commune referat per fructum. — 8. Nullum opus Deo placet, nisi quod propter se factum videt. Sollicitudo acceptæ gratiæ. — 9. Anima religiosa sit sibi provida, utilis proximo, pia Deo. Instar prophetæ habeat oculos ante, et retro: ibi cernens præsentem infirmitatem, hic præteritam iniquitatem. — 10. Consideranda dignitas nostræ creationis, et pietas redemptionis. — 11. Pænæ æternales inferni, et præmia cælestis regni. In septem fortitudo providæ mentis. — 12. Phanuel, id est, facies Dei: quæ facies in Scripturis septupliciter accepta. — 13. Tribus Aser notat sortem electorum, quorum ætas est profectus virtutum. — 14. Spiritualis animæ torus, et viduitas. — 15. Numeri septenarii, denarii, binarii mysterium. — 16. Interioris gratiæ dispensatoria subtractio.

I. *Et erat Anna prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser* (*Luc. ii, 36*). Scriptura dicit, quod justus in principio accusator est sui (*Prov. xviii, 17*). Volui et ego in principio sermonis hujus accusare meipsum. Quia si id facit justus, quanto magis id me decet facere, qui non justus sed peccator sum? et cujus

momenti alicujus justitia esse valet, nisi eam vera proprie accusationis humilitas commendet? Quis nostrum non modo justior, sed comparari ei in justitia potest, qui ait: *Quasi pannus menstruatae omnes justitiae nostrae* (Isa. LXXIV, 6)? in quibus verbis ejus humillimis, et ideo sanctissimis evidenter, fratres mei, perpendit prudentia vestra, quanti erant pretii in oculis propriis justitiae suae (Isa. LXIV, 6): dum eas ei voluit rei comparare, quam non solum cernere oculus, sed et cogitare de ea abhorret animus. Accipite et altum propriae justitiae fiduciam non habentem. *Non, inquit, in justificationibus nostris, quas facimus nos, prosternimus preces nostras ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis* (Dan. IX, 18). Sanctus Daniel hic erat. Discipulus quoque ille, quem diligebat Jesus: *Si dixerimus, inquit, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est* (I Joan. 1, 8). Sed stet jam in ore horum trium testium verbum hoc: cum sint alii innumeri, imo omnes, qui Deo in sanctitate placuerunt, qui singuli de meritorum qualitate diffidentes, fugerunt a facie gladii, scientes esse judicium, et fugerunt ad pietatem. Unde et uniuscujusque haec vox est: *Non intres in judicium cum servo tuo, Domine; quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens* (Psal. CXLII, 2).

II. Ille solus justus est, qui solus est inter mortuos liber (Psal. LXXXVII, 5); quem alloquens sanctus David: *Justus es, inquit, Domine, et rectum judicium tuum* (Psal. CXVIII, 157). Et item: *Memorabor justitiae tuae solius* (Psal. LXX, 16). Quare justitiae ejus solius, nisi quia veraciter ille solus est justus? De quo sanctus Jeremias: *Hoc est, ait, nomen quod vocabunt eum: Dominus justus noster* (Jerem. XXIII, 6). Sed in justitia sua justificat ipse plurimos, et de plenitudine ejus nos omnes accepimus (Joan. 1, 16), ut unguentum capitis media barba descendat in oram vestimenti (Psal. CXXXII, 2). Quia nemo potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi ipse qui solus est (Job XIV, 4). Non ergo te putes nihil habere quod accuses, si quaeras esse justus; sed tunc spera te posse justificari, cum diligens observator, et sollicitus perscrutator fueris scrupulose et curiose investigans, quid in te accusandum sit; et cum, quod tibi accusandum est apparuerit, accusare non dissimules. Scito, charissime, quod nulla potest major esse justitia tua, quam accusatio tua. Bene ergo dicitur quod justus accusator est sui. Quia hoc ipsum est justum esse, se ipsum accusare, qui nec justus esse valet, nisi se ipsum accuset.

III. Quem et ego, ut jam dixi, non quidem justus, sed peccator, imitari volo, quia et verba Evangelii, quae modo tractanda suscepi, nonnullam mihi ad meipsum asserunt causam. Volens enim evangelista Lucas de hac muliere in subsequentibus dicere: quod *superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo, omnibus, qui expectabant redemptionem*

Israel (Luc. II, 36, 37, 38): in praecedentibus ostendere curavit dignam fuisse, quae Domino confiteretur, et ut loquenti de eo ab auditoribus non discredere: ait namque, *et erat prophetissa 166 filia Phanuel*. Et caetera usque ad eum locum, qui *expectabant redemptionem Israel*. Videtis ergo quod primum eam magnis, multisque praconis extollit, et deinde ad confitendum Domino, aliisque de eo loquendum, inducit. Primum namque virginem eam asserit viro nupsisse, annis quoque multis in viduitate permansisse, de templo non discessisse, Deo semper in oratione et jejunio servisse et tunc demum ad confitendum Domino, et loquendum de eo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel, supervenisse. Ad hoc autem illud arbitror pertinere, quod de Jesu dicitur; quia *cepit Jesus facere et docere* (Act. I, 1). Et quod propheta dictus est *potens in opere et sermone* (Luc. XXIV, 19). Illud quoque quod ait Psalmista: *A mandatis tuis intellexi* (Psal. CXVIII, 104); sed et illud nihilominus quod de Esdra legimus, quia *praeparavit cor suum, ut faceret et doceret in Israel praeccepta et judicia* (I Esdra 7, 10). Quae omnia in accusatione et reprehensione mei dico, qui docere quidem videor, facere non invenior; sermonem proferre, non opus habere; intelligere autem, sed non a mandatis tuis, et cum per me alii videantur epulari, ego fame pereor. Et ad quid de singulis modo ad vos vitis, et virtutibus loquor, asserens me nec illa vitare, nec has exercere? loquor, breviter dicam, de vitis devitandis, vitiosus ego; de virtutibus exercendis, virtutibus vacuus: et ad instar hujus sanctae mulieris loqui videor de Domino vobis, qui expectatis redemptionem Israel. Sed nequaquam dici potest de me, quod non discedam de templo, jejuniis et orationibus vacans, die ac nocte, quaecunque illa sunt, quae per haec spiritaliter accipienda sunt.

IV. Hoc autem illis considerandum esset, qui me tam saepe loqui compellunt, cum juxta viri sancti sententiam (cujus vita despicitur, dignum sit ut ejus praedicatio contemnatur, ipse etiam Dominus super hoc peccatorem verbo increpatorio apud Psalmistam legitur convenire (Psal. XLIX, 6): *Cur videlicet ausus sit enarrare justitiam suam, et assumere testamentum ejus per os suum: cum eum constet illis reatibus implicari de quibus in sequentibus agit*. Non ergo tantum in me foliorum (si vel hic tamen mihi inesset) venerari deberent decorem cum fructus videant non inesse saporem. Nam quid aliud est homo vacuus et inanis, verba quidem proferens, sed opera non exercens, nisi arbor sterilibus folia habens, et fructu carens? (Matth. XXI, 19). Et scimus profecto quod Dominus ariditatis maledictione sicum percussit, apud quam esuriens fructum non invenit: cum tamen foliis non careret. Et quod exemplum quidem loquentibus, sed non facientibus magis formidolosum? prius ergo apud me opera quaerere quam verba expetere deberent, juxta id quod sponsus allouens sponsam, in Cau-

licis dicit : *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis* (*Cant.* 11, 4). Prius ostendi sibi faciem, et sonare deinde in auribus suis voluit vocem, ut suavius postmodum locutio sua impleret auditum, cum prius actionis facies lætificasset aspectum. Videtis itaque prius sponsum a sponsa conversationem quærere ad exemplum, ut gratior postmodum apud eum prædicatio habeatur ad documentum? Sed jam morali istorum, quæ de hac muliere dicuntur, expositioni intendamus, et quæ in ejus laudem dicuntur, in meam vituperationem assumantur : cujus mihi temere vindico, quam de Domino habuit, ad eos qui expectabant redemptionem Israel, locutionem, dum ejus laudabilem non habeo conversationem.

V. *Erat, inquit evangelista, Anna prophetissa filia Phanuel.* Salvo quocumque sensu allegorico, juxta quem hæc mulier ad sanctam electorum Ecclesiam non dubitatur pertinere, mihi videtur quod anima devota, quæ in vacuum gratiam Dei non recipit (*II Cor.* vi, 4), et quæ vacua in ea non est; et quæ videt juxta admonitionem Pauli, quomodo caute ambulet (*Ephes.* v, 15); non quasi insipiens, sed ut sapiens, tempus redimens, pro eo quod dies mali sint : talis, inquam, anima videtur mihi quod Anna prophetissa sit. Et sic quidem dant mihi sentire nomina hæc, quia et Anna ut dicunt, gratiam sonat, et qui hodie dicitur propheta, olim vocabatur *videns* (*I Reg.* ix, 9). Porro triplici tibi sollicitudine opus est, ne in vacuum gratiam Dei recipias. Ut cures videlicet sollicitè donum gratiæ, quod accepisti; et ad propriam utilitatem retorquere, et in proximo, cum indignerit, communicare : et in utroque Largitoris tui laudem et gloriam quærere. Nam si gratiæ donum habes, et tibi non labeas, luminare es lucens quidem, sed non tibi. Et quid tenebris prodest si lux lucet in eis : et tenebræ eam non comprehendant? (*Joan.* 1, 5.) Tales profecto sunt, qui *sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt* (*Jerem.* 17, 22). Sunt et illi qui seminant multum, et inferunt parum : comedunt, et non sunt satiati; bibunt, et non inebriati; operiunt se, et non sunt **167** calefacti : mercedes congregant, et mittunt eas in sacculum pertusum (*Agg.* 1, 6). Ideo curavit Apostolus dilectum admonere discipulum, ut gratiam, quæ in eo erat, resuscitaret : ne datam negligeret : dicens et de se ipso, nolle se abjicere eam (*Gal.* 11, 21).

VI. Videtis ergo quod magis expediret gratia carere, quam eam inutiliter habere. Et quid de eo dicet, qui quod solus accepisse videtur, solus avare habere conatur : quod suum est quærens, non quod alterius? nescio quo pacto, qui hujusmodi est, communionem sibi vindicare præsumit sub capite Christo in corpore ejus, quod est Ecclesia cum singula illius corporis pro invicem, sollicita sint membra : ut si quid patitur unum, compatiantur et reliqua. Num in corpore nostro soli, qui vident, oculi, ibi soli vident? aures, quæ solæ audiunt, au-

diuntne sibi solis? et sibi solis ambulant pedes, qui soli quidem ambulant? nequaquam, sed toti corpori. Singula namque corporis nostri membra, quod proprium habent, ad utilitatem referunt communem : et quod habent, sic proprium habent, ut sit et commune. Proprium quidem ad officium, commune autem ad commodum. Dictante una eademque insolubili charitate, qua invicem pro invicem sollicita sint singula. Nonne singuli vos, quod est sacer conventus iste, corporis Christi singula membra estis? Pauli sententia hæc est : *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita et multi unum corpus sumus in Christo* (*Rom.* xii, 5). Et adjunxit : *Singuli autem alter alterius membra.* Sicut ergo videtis in corpore nostro, quia non unius ejusdem singula esse membra possunt vel officii vel actionis, ita nec vos singuli, qui hujus corporis (quod est canonica congregatio ista) estis membra : unius ejusdemque valetis esse exercitii vel perfectionis. Nam alius fortassis inter vos est alio corporis viribus valentior, alius in cautela prudentiæ callidior, alius sensus sagacitate perspicacior, alius virtute animi fortior, alius in deprehendis sæculi hujus versutiis astutior, alius in cognitione exterorum peritior, alius in sentiis Scripturarum eruditior, alius in cantando gratior, alius in legendo aptior, alius in sentiendo profundior, alius proferendo nitidior, alius in abstinendo rigidior, alius in vigilando sollicitior, alius in orando devotior, alius in contemplando purior, alius in opere manuum robustior. Nullusque inter vos, quem non in aliquo alteri ille idem Spiritus, cujus sunt divisiones gratiarum, præponit (*I Cor.* xii, 11) quem item in aliquo alteri non supponit, operante hæc omnia uno eodemque Spiritu et dividente singulis vestrum prout vult. Ut quid, fratres, honorum ille omnium largitor cum tanta reverentia disponit vos, alterum in vobis ditans, quo alterum egere permittit : istum adimplens, quo alterum esse vacuum sinit? nisi ut unusquisque, quid sibi desit agnoscens, altero se indigere sciat, et offerendo charitative quod habet, et imitando humiliter quod non habet,umat psalmum et det tympanum (*Psal.* lxxx, 3) : penas, inter vos, animalibus percutientibus altera ad alteram (*Ezech.* iii, 13).

VII. Quæ cum ita sint, absit semel, et iterum absit, ut sit aliquis inter vos, qui solus habere conetur, etiam quod solus habere videtur; sed magis quidquid solus accipit per donum, in communi referat per fructum. His, qui eo abundantius forte habent, non invidet; eos etiam qui minus habent, non contemnat. Dictante tam humili charitate, quam charitativa humilitate, quod habet, non habentibus pie impendat : quod non habet, ab habentibus sollicitè expetat, ut dum tanta, talisque singulos vestrum sollicitudo ad invicem fecerit attentos, et in una pace concorditer ambuletis, et ad unam requiem feliciter pertingatis. *Habentes ergo*

*donationes, secundum gratiam, quæ data est vobis, A differentes (Rom. xii, 5) : sive has videlicet, sive illas, quibus inter vos alter sublimiter pollet, alter vero humiliter caret : Per charitatem Spiritus servite invicem, superiores vos invicem arbitrandes : non quæ sua sunt singuli considerantes; sed ea quæ aliorum (Phil. ii, 3). Unusquisque autem, sicut apostolorum ille primus hortatur : Sicut accepit gratiam in alterutrum administrantes illam, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus (I Petr. iv, 10, 11). Hæc autem tunc facitis, si charitas fraternitatis manet in vobis; si beneficentiæ et communionis non obliviscimini (Hebr. xiii, 16); si nemo vestrum quod suum est quærit, sed quod alterius; si firmiores inter vos parati sint imbecillitates infirmorum sustinere, et non sibi placere (Rom. xv, 1), si denique unusquisque vestrum sine offensione se exhibet omni Ecclesiæ Dei : per omnia omnibus placens, non quærens quod sibi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant (I Cor. x, 32, 33). Et hæc omnia ad id pertinent, quod diximus, debere nos, **168** quod accepimus proximis, prout indigerit, communicare : ne in vacuum nos gratiam recipere contingat; sed oportet. summopere, ut his omnibus gloriam quæramus, et honorem IJus Patris luminum : A quo (teste apostolo Jacobo) omne datum optimum, et omne donum perfectum procedit (Jac. i, 17). Nam gratiam perdit, qui eam ad dantis gloriam non expendit, et se indignum penitus ostendit, qui in ejus executione quidquam aliud quærit, quam ipsum solum, qui eam concedit.*

VIII. Cavete ergo vobis, charissimi, nesciat sinistra vestra quid faciat dextra (Matth. vi, 3); quia, ut breviter et veraciter dicam : nihil aliud Deus remunerare habet, quam quod propter se factum videt. O raptor occultus, o latrunculus latens, appetitus humani favoris! videtis jam quam necessarium est ut fiat sicut legitis in Ezechiele, fossa in altari (Ezech. xliii, 13). Humilitas videlicet bono adsit operi, ne forte quod per exercitium sanctitatis in ara offertur devotionis, auferat atque omnino dispergat et annihilat ventus elationis. Habete itaque oculum apud vos simplicem, ut et corpus sit lucidum (Matth. vi, 22), rectam scilicet intentionem, ut et Deo sit opus acceptum. Teneat ergo animam devotam in acceptione gratiæ hæc sollicitudo triplex : ut ejus quod accepit donum, et ad utilitatem suam retorqueat, et proximo si indigerit, communicet, et in utroque largitoris sui laudem et gloriam quærat. Ideo ad propriam illud utilitatem retorqueat : quia *maledictus qui partem suam facit deteriorem (Prov. iii, 7)*. Ideo id proximo communicet, quia *si sapiens fueris, non tibi soli eris, sed et proximo tuo. Ideo datoris gloriam quærat, quoniam dissipat Deus ossa eorum, qui hominibus placent. Confusi sunt quoniam Deus sprevit eos (Psal. lxi, 9).*

IX. Jam huic animæ nomen, quod est Anna, quæ et gratiam sonat, poterit non incongrue adaptari cum in dispensando, quam accepit, multiformem gratiam Dei, cum metu et tremore, suam ipsius salutem operatur (Phil. ii, 12), necessitati proximi et ubique hilariter prompta occurrit, et in omnibus pro posse efficaciter succurrit, ipsum etiam gratiæ, quam exercet, largitorem, in omnibus motibus suis tam occultis quam apertis, et expedit testem, et exspectat remuneratorem. Hæc, inquam, anima Anna vocari potest. Hæc in vacuum gratiam Dei non recipit, cauta sibi : utilis proximo, pia Deo. Cauta sibi per sanctitatem religiosæ conversationis, utilis proximo per operationem fraternæ charitatis, pia Deo, per rectitudinem internæ intentionis. Sit etiam prophetissa anima hæc; videat scilicet transacta, videat et ventura, habens oculos ante et retro. Conspiciat mala sua præterita, quæ a se olim commissa erant, ut cumpungatur ad dolorem : conspiciat et futura, quæ tentando instant, ut concutiatur ad timorem. Sicque duplex ei in hac gemina visione proveniet utilitas : ut ablata omni securitate noxia, quæ mater est et nutrix vitiorum, noverca autem et evacuatrix virtutum, concussa et humiliata, et ibi districtum suum formidet Judicem, et hic sollicitum suum revereatur custodem, ne forte videlicet, vel ipse iniquam, et peccatricem morti addicat, vel iste infirmam, debilemque labi permittat. Retorqueat oculos retro ad statum illum miserabilem, in quo prostrata quondam jacuit, eumque damnatione dignissimum esse agnoscat : convertat eos ad hunc in quo utcumque stare videtur, et evidenter sciat, quia prope est casus si se continens, vel ad momentum subtraxerit manus. Ibi videat iniquitatem pro qua doleat, hic autem pro qua timeat, infirmitatem. Hic itaque geminus prophetissæ nostræ status ei consideranti occurrit, illisque oculis, quos retro habet, eum videt statum, qui transactus est, illis vero, quos ante eum, qui modo præsens est.

X. Sunt adhuc quædam alia, quæ videt retro : alia etiam quæ videt ante : sed longe tam hæc, quam illa sunt. Si autem scire desideratis quæ sunt illa, quæ retro suat, ipsa sunt dignitas nostræ redemptionis [at. creationis et pietas]. Illa consideratio admirationem excitat propter sublimitatem : hæc vero ad dilectionem, propter pietatem. Plenum namque omni stupore videre hominem ad imaginem creatum, et similitudinem Dei; nec minus plenum dilectione Deum aspicere in homine, apparere pro homine, tantaque ac alia pro homine perferre ab homine. Videt hæc prophetissa nostra, ut de facilitate suæ creationis ad præsens taceamus, Deum pro se incarnatum, natum, pannis involutum, in præsepio positum, lacte humano pastum, circumcisum, oblatum, parentibus suis subditum, baptizatum, esurientem, tentatum, a pravis hominibus dehonestatum : in factis sustentem observatores, in dictis contradictores; ad lapidandum quæ

situm, ad præcipitandum adductum, dicentem salubria, tacentem ad opprobria, facientem mira, perferentem **169** dura, nec-modo dura, sed indigna, videt eum pedes discipulorum lavantem, in agonia prolixius orantem, sudorem sanguineum emittentem, cum gladiis et fustibus captum, ligatum, judicatum, damnatum, velatum, colaphizatum, alapas passum, plagis lividum, sputis illitum, chlamyde coccinea indutum, spinis coronatum, in derisum adoratum, crucifixum, aceto potatum, lancea vulneratum, pro crucifixoribus suis orantem, spiritum emittentem. Videt eum mortuum, sepultum, resurgentem, ascendentem, ad dextram Dei Patris sedentem, in novissimo die venturum, vivos ac mortuos judicaturum, et in æternum in electis suis regnaturum. Hæc autem, aliaque in hunc modum, tam ad sublimitatem creationis, quam pietatem redemptionis pertinentia; illis, quos retro habet, oculis prophetissa nostra intuetur quæ quidem transacta sunt, quantum ad actum, in æternum vero permansura, quantum ad fructum.

XI. Si vero ea vis cognoscere, quæ ante sunt, accipe calamitatem pœnæ infernalis, et felicitatem patriæ cœlestis: illa videntem deterret: hæc autem demulcet; horrore namque aspicienti est illam videre *terram tenebrosam, et opertam mortis caligine, terram miseriam et tenebrarum, ubi umbra mortis et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat* (*Job x, 21, 22*). Timor quoque et tremor veniunt super te, cum egréderis per cognitionem videre cadavera qui in Dominum prævaricati sunt, vides namque quod eos et vermis corrodit, et ignis exurit, et uterque etiam æternus existit: quia et iste inextinguibilis, et ille dicitur immortalis (*Isa. Lxvi, 24*). Sed sicut hæc aspicere horribile est, sic et ei dulce admodum videre *civitatem illam Jerusalem descendentem de cælo a Deo novam... habentem claritatem Dei, cujus lumen simile lapidi pretioso* (*Apoc. xxi, 2*), *cujus plateæ sternuntur auro mundo, per cujus vicos alleluia cantatur* (*Tob. xiii, 21, 22*). Utrumque ergo hoc, tam supplicium videlicet infernale, quam gaudium cœleste, ante est: et sicut illud videre, terroris seminarium, sic et hoc amoris est incentivum. Videt itaque prophetissa hæc retro quædam, dignitatem creationis, pietatem redemptionis, acerbiter passionis. Primum videnti ei ingerit stuporem: secundum amorem, tertium vero pudorem. Videt longe ante se æternum supplicium, et supernum gaudium; illud consideratum terrorem, hoc autem desiderium format. His quinque junge sextum illud, quod apud se in præsentem habet, considerationem videlicet propriæ infirmitatis, quam quo plenius mens intuetur, eo et magis timere compellitur. Sed cum his omnibus necesse est, ut quoddam septimum habeatur, ipsum autem est præsumptio sanctæ spei, cujus oportet ut læta certitudo, et certa lætitia horum omnium considerationem in mente comitetur, sine qua et tristia hæc prædicta in mente revolvere, nimis pon-

derosum: et læta nihilominus non satis lætum est (*Judic. xvi, 19*). Et videte, ne forte li sint septem crines fortissimi Samson, quos nimirum quandiu habuit, vinci ab hostibus non potuit, quos quidem statim ubi amisit, ipsis jam ludibrio fuit, quibus antea fuerat terrori. Ecce Anna nostra, prophetissa nostra, quæ et filia Phaniel ea de causa, ut arbitrator, quia illum Patrem habet, qui teste Apostolo, *voluntarie genuit nos verbo veritatis suæ, ut simus initium aliquid creaturæ ejus* (*Jac. i, 18*).

XII. Dicunt enim, qui interpretationes norunt nominum Hebraicorum, quod Phaniel sonat *faciem Dei*. Et quidem si curiositate diligenti et diligentia curiosa, per Scripturæ sacræ latitudinem discurretis, invenietis in eâ faciem Dei, diversas habere significationes. Nam faciem Dei, ipsum Patrem, Dominus in Evangelio appellat, ubi dicit quod *angeli eorum, haud dubium pusillorum, semper vident faciem Patris qui in cælis est* (*Matth. xviii, 10*). Neque enim hoc loco aliud Pater, aliud facies ejus. Quid vero aliud facies Dei designet, non multo longius quæras quam apud Psalmistam; ipse enim faciem Dei modo ipsum Filium appellat, modo præsentiam ejus, modo notitiam, modo benevolentiam, modo scientiam ejus vocat. Dicit quoque de prima significatione ejus sic: *Usquequo avertis faciem tuam a me?* (*Psal. xii, 2*). id est, quandiu differs mittere Christum tuum quem missurus es? dicit et de secunda: *Ne avertas faciem tuam a me* (*Ibid. xxvi, 9*); id est, non deneges mihi in futuro præsentiam tuam. Dicit nihilominus et de tertia, *quærite faciem ejus semper* (*Ibid. civ, 4*); hoc est: desiderate omni tempore pertingere ad ejus notitiam. De quarta quoque: *Ne projicias me a facie tua* (*Psal. l, 15*); id est, ne sinas me ejici a tua benevolentia. Sed et de quinta: *Avertit, inquit, faciem suam, ne videat in finem* (*Psal. x, 11*): pro eo quod solent dicere impii, Deum non habere scientiam qua possit scire mala eorum. Sanctus quoque Habacuc, protectionem Dei, faciem vocat ejus; ubi dicit, quod *ante faciem ejus ibit mors* (*Habac. iii, 5*). Quia ubi Deus protegit, ibi diabolus prævalere non potest. Job vero animadversionem **170** Dei faciem ejus accipit dicens: *Tum a facie tua non abscondar* (*Job xiii, 20*). Hoc est dicere: si talis fuero, Dei animadversionem non timebo. Has itaque, et nonnullas alias fortassis in hunc modum invenietis, in Scriptura sacra, faciem Dei habere significationes, si studiose volueritis perscrutari. His ergo diligenter consideratis, puto quod me et jam tacente, aperte jam intelligitis qua de causa, filia faciei Dei, hæc, de qua agimus, mulier dicatur; quod absque dubio sonat Phaniel.

XIII. Quæ et asseritur esse de tribu Aser, pro eo quod per electionem gratiæ, salvata ad sortem electorum, et ad cœlestem pertinet felicitatem: quod dicunt exprimere hoc nomen quod est Aser. Ad illorum namque collegium pertinet, quos *elegit Deus in Christo, ante mundi constitutionem, ut es-*

sent sancti et immaculati, in conspectu Dei, in charitate (Ephes. 1, 4), præsciens eos et prædestinans, vocans et justificans, et in fine magnificans. Vocans, dico, per fidem rectam, justificans per conversationem sanctam, magnificans per beatitudinem sempiternam. Sed qui jam de mulieris hujus nomine et officio audistis, de patre quoque et stirpe: tempus est ut de ejus ætate requiratis. Subjungit post hæc evangelista: *Hæc processerat in diebus multis* (Luc. 11, 6): dies multi virtutes multæ. In tot enim diebus profecisti, in quot te virtutibus exercuisti [al. excrevistis vel te exocuisti]. Hi erant dies sancti David, in quibus asserit se velle orare Deum, ubi dicit: *Et in diebus meis invocabo* (Psal. cxiv, 2). Sciebat enim, quod qui avertit aurem suam, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Hi dies, quibus quondam pleni patres nostri leguntur, de quibus habemus quod *mortui sunt senes, et pleni dierum* (Prov. xxviii, 9). Quod recte intelligis, si eos agnoscis de hac vita cum maturitate morum, et plenitudine virtutum discessisse (Gen. xxxv, 29). In multis itaque diebus hæc mulier processit; quia in conversatione sancta multimodam sibi virtutum spiritualium eharitatem aggregavit.

XIV. Et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor (Luc. 11, 37). Plura, quæ dicenda erant, præterimus, quia ad alia tendimus, in quibus aliquandiu proponimus immorari. Non enim poterimus tam festinanter transcurrere, cum eo loci venerimus, ubi invenitur hæc mulier non discessisse de templo, jejuniis et obsecrationibus vacans die ac nocte. Hoc autem in isto loco videtis, quia breve admodum fuit tempus, quo cum viro suo deguit, respectu illius quo in viduitate permansit. Et quid hoc esse putamus nisi quod modicum spirituali ac internæ illi Annæ, animam devotam et piam loquor, modicum, inquam, ei videtur, quando in præsentia viri sui legitimi more amantis sponsæ et sponsum amplectantis, et in ejus vicissim amplexibus suavissimis jucundantis gratulabunda tripudiat: et nequaquam modicum, quando, eo subtracto, ad instar viduæ castæ amantis, in ejus absentia gemit? Præsentia namque illius dulcedinem conferens, tædium tollit; absentia vero amaritudinem ingerens, fastidium immittit. Unde fit ut modicum videatur huic Annæ nostræ, quod cum viro suo vivit; multum vero, quia ejus viduata præsentia, ipso absente, suspirat, et gemit. Vos, qui spirituales estis, in sancto collegio isto, frequenter experimini, quod dico.

XV. Septem annorum spatio legitur vixisse cum viro suo, octoginta vero quatuor in viduitate permansisse (ibid.). Et, ni fallor, nihil istorum vacat, sed nobis ad ea introspectenda non vacat. At tamen, ut ea magis superficie tenus attingamus, quam medullitus perscrutemur, possumus ex annorum istorum numero conjicere quod internæ jucunditatis gaudium, quo nostra in præsentia viri sui Anna

A perfruitur, virtuosam ei spiritualis unitatis confert stabilitatem; quam pius apud se totis solet viribus animus retentare, si cum tamen ex toto Dominus possidet: sicut de Elcana patre Samuelis, legimus, quia fuit vir unus, cujus nomen Dei sonat possessionem. Quæ nimirum unitas nullatenus in mente habetur, nisi eam septiformis ei gratia Spiritus conferre dignetur: quia et monas septies ducitur. Et si hunc sensum acceptatis, intelligite ad eum pertinere, quem apud Isaiam legitis: *apprehensuras septem mulieres virum unum* (Isai. iv, 1), quia nimirum virilis hæc unitas a septem mulieribus apprehenditur, ut a Spiritu septiformi nostræ Annæ ipsa tribuatur, quæ anno uno septies multiplicato cum viro suo fuisse narratur. Quæ etiam octoginta quatuor in viduitate sua permanet annis; quia pudicum et fervens, quo in absentia viri sui succenditur desiderium, tam Decalogi, quam geminæ dilectionis ei confert, in sancta conversatione observationem; per ejus tamen Spiritus septiformis infusionem. Si enim denarium septies ducis, ad septuaginta pertingis; si binarium septies similiter multiplicatum superaddis, ad octoginta quatuor transcendis; quem numerum viduitatis ejus annos **171** continere legis. Sicut ergo septenarius Spiritum septiformem, sic et denarius exprimere in Scriptura sacra solet Decalogum; sic nihilominus binarius, duplex charitatis præceptum.

XVI. Bene itaque et congrue hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor in viduitate permansisse legitur: quia et si subtrahere se videatur ipse Spiritus ad tempus, quantum ad jucunditatem, non tamen omnino subtrahit, quantum ad utilitatem: tenens et exercens apud Annam, etiam cum vidua est, per gratiam suam, juxta nominis hujus expressionem, septiformem, et denarium legis, et binarium charitatis. Nonne viro suo Anna viduatur, cum anima fidelis, virtute, qua nitebatur, subtracta, ad tempus destituitur? quod quidem magis dispensatorie, sicut proprio sæpe addiscimus experimento, quam demeritorie fit. Unde sanctus David se nequaquam petit a Domino non derelinqui; sed *non me, inquit, derelinquas usquequaque* (Psal. cxviii, 8): sciens nimirum in infirmitate perfici virtutem (II Cor. xii, 9). Manet itaque Spiritus cum anima, in observatione legis et dilectionis ad sanctam actionem ejus, cum ad tempus se virtus subtrahit, cui ininitur, et ad fortitudinem tantum non ea fruitur ad jucunditatem. Est enim unus idemque Spiritus stabilis, et mobilis, deserens et tenens, recedens et manens: dicente Scriptura veraci de eisdem sanctis animalibus, quod *ibant et revertebantur: et quod non revertebantur cum ambularent* (Ezech. 1, 14, 17). Videtis ergo quid sibi vult, quod hæc mulier, et annis septem vixit cum viro suo, et usque ad octoginta quatuor vidua permansit. Quid autem sit, quod a virginitate sua septem cum viro suo deguit annis, et quod de templo non discessit, in sermone vobis declarabimus subsequenti; prout inspirare nobis

dignabitur, sine quo nihil possumus, qui est super A
omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XL

IN EADEM DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS
DOMINI,

De exercitio religiosæ conversationis.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Ordo et enarratio materiae.
— 2. Per virginitatem sterilitas animæ mysticæ
designatur, Annæ viduæ ex Evangelio virtutes. —
3. Quodnam templum, a quo non discedatur. Oc-
tuplex templi in Scripturis acceptio. — 4. Primum
templum est Christi Domini corpus, cui jugi co-
gitatione et fiducia immorandum. Inconveni-
sacrificii missæ efficaciam et commendatio. — 5. In
Christo possidemus, quod non habemus ex nobis.
Cujus salubris est inconveniunt oblatio. — 6. Con-
cupiscentiæ carnalis præsentissimum remedium
est corpus Christi; cuius respectu exaudimur B
Deo Patre. — 7. Secundum templum est virgo
Maria, cuius est singularis encomium et patroci-
nium. — 8. Tertium templum est unitas Ecclesiæ
extra quam non est salus. — 9. Quartum, est vi-
vorum sanctorum cœtus, a quorum imitatione non
discedas. — 10. Quintum, est corpus nostrum,
quod sanctificandum est. — 11. Sextum, est ani-
ma nostra: cui sanctificandæ facit desiderium veni-
niæ, gratiæ, gloriæ, et virtutum exercitium. —
12. Septimum, capacitas est intellectus creati; Oc-
tavum, patria cœlestis. — 13. Ut hæc octo tem-
pla animæ devotæ inhabitandæ sunt. — 14. Proxi-
mior alibi confessionis tractatio. — 15. Confessio
alia laudis divinæ, alia in sui ipsius accusatione.
— 16. Lex Domini, antonomastice est ipsa chari-
tatis. — 17. Qualem se Christus manifestabit
nobis.

I. Sancta hæc mulier, de qua multa jam, in ser-
mone præcedenti, diximus, vixisse asseritur cum C
viro suo annis septem a virginitate sua (*Luc. 11, 36*).
Quid autem ipsa designet, quidve sit ipsam Annam
vocari, quidve prophetissam esse, quid etiam annis
septem cum viro suo vixisse: quid autem usque ad
annos octoginta quatuor in viduitate mansisse;
quid denique, quod pene modo miseram filiam
dici Phanuel, et esse de tribu Aser, et in die-
bus multis processisse; in eo, qui hunc proxime
præcessit, sermone, prout tunc occurrere potuit, os-
tendimus vobis. Quid vero visum sit nobis debere
accipi, quod a virginitate sua tot annis cum viro suo
vixerit, quid etiam quod de templo non discesserit,
jejunando et orando serviens nocte et die, in istum
distulimus, quem modo in manibus habemus. Et D
jam quidem tempus est, ut quod tunc promisimus,
pro posse, modo solvere aggrediamur. Quid ergo
per hoc putamus nobis posse innui, quod annis sep-
tem vixit cum viro suo a virginitate sua, nisi hoc
quod quotidie videmus; quia priusquam huic inter-
næ virtuti in stabili puritate, vocante Spiritu septi-
formi, anima conjungatur, otiositate sterili, et steri-
litate 172 otiosa marcet? Virginitas namque sicut
magna munditia et puritas est, in hac mortali car-
ne, sic et sterilitatem animæ potest designare.

II. Nonne huic adaptari sensui potest, quod in ve-
raci illa historia legimus, in qua invenimus quod,
cum esset immolanda filia Jephthe, virginitatem
suam delevit? (*Eph. vi, 17*). Quod quid est aliud

nisi quod anima cum gladio spiritus, quod est ver-
bum Dei, mortificanda et offerenda est, de antela-
bita debet sterilitate pœnitere: pro eo quod juxta
hunc sensum, nonnihil quod probabile non est, ha-
bet virginitas innuere, ipsa quodammodo lex mulie-
rem sub jugo maledictionis sterilem pressit. Quia
duo manent pericula arborem infructuosam, securis
incidens, et ignis exurens: sententia videlicet mor-
tis vitam auferens, et damnatio in æternum affligens.
Sed quæ ab hac virginitate sua septem annis vixit
cum viro suo, quæ et vidua erat usque ad annos
octoginta quatuor, tam devote fructui, deposita steri-
litate, intendit spiritali; tam sollicitè actioni ab-
jecta otiositate, insistit probabili, ut dicat de ea
Scriptura, quod erat orationibus et jejuniis serviens
B die ac nocte (*Luc. 11, 37*). In quibus nimirum ver-
bis, paucis quidem numero, sensu autem profundis,
vestra deprehendere diligentia valet, quod perseve-
ranter puritati tam mentis, quam corporis intende-
bat: siquidem per jejunia mortificatio accipitur car-
nis, per obsecrationes vero devotio mentis. Per hoc
autem, quod his tam die quam nocte intendit, jugis
intelligitur perseverantia, quam in bono opere exer-
cuit. Nocte ac die obsecrationibus ac jejuniis vaca-
bat: ut Annam, mi frater, tuam, ab his, quæ ad
sanctificationem mentis tuæ et corporis pertinent,
nec prosperitas retrahat dissolutam, nec adversitas
turbatam. Retrahitur autem ab his, non solum cum
appetit malum, sed et cum deserit bonum; cum ten-
tatur videlicet a concupiscentia abstracta et illecta
C (*Jac. 1, 14*): abstracta a bono, et illecta ad malum:
ab illo abstrahit illam claritas prosperitatis, ad hoc
vero eam illicita obscuritas adversitatis.

III. Sed quid est quod asseritur non discessisse
a templo? Sic enim se habet ipsa series verborum
præcedentium. Quæ non discedebat, ait Scriptura, de
templo jejuniis et obsecrationibus serviens die ac nocte.
Quod est hoc templum, de quo non discedebat? Ego
puto multipliciter nos accipere posse templum. Nam
curramus ad Scripturam sacram sicut solemus,
quoties necesse habemus, et inveniemus modo cor-
pus Christi appellare templum, modo virginem Ma-
riam, modo sanctam Ecclesiam, modo etiam, qui in
ea sunt, viros sanctos, modo corpus nostrum, modo
mentem nostram, modo quoque capacitatem ange-
lici et humani intellectus, modo denique ipsam, ad
quam suspiramus, patriam cœlestem et puto quod
congrua præ manibus erunt exempla. De primo
namque habemus Dominum in Evangelio dicentem:
Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud,
id (*Joan. 11, 19*) est, occidite corpus meum, et in
die tertia resuscitabo illud. De secundo sanctus Da-
vid in psalmis: *Dominus in templo sancto suo* (*Psal.*
x, 5): Christus videlicet conceptus in virginis utero.
Sed et idem de tertio ait: *Et in templo ejus omnes*
dicent gloriam (*Psal. xxviii, 9*): quia electi in eccle-
sia confitentur fidem veram. De quarto Apostolus
Paulus: *Templum, inquit, Dei sanctum est, quod estis*
vos (*I Cor. iii, 17*): ipsos nimirum sanctos, qui in

Ecclesia erant, alloquebatur. De quinto idem Paulus: *Nescitis, inquit, quia corpora vestra templum sunt Spiritus sancti? (I Cor. vi, 19.)* Quia nimirum in cordibus mundis habitat Spiritus sanctus. Idem etiam dicit de sexto: *Si quis templum Dei violaverit: quod sequitur, avertat Deus a vobis, sequitur enim: disperdet illum Deus (I Cor. iii, 17):* hoc est, si quis mentem suam, in qua Deus habitare debet, inquinaverit. Habetis de septimo loquentem Isaiam, ubi dicit: *quod ea quæ sub ipso erant, replebant templum (Isa. viii).* Haud dubium quin sub ipso, quem vidit sedentem super solium excelsum, et elevatum. Quæ sunt, quæ sub ipso erant, nisi omnes creaturæ, quæ in eo quod creaturæ sunt, ejus respectu longe in imo, et eo longe inferiores sunt? de quibus dicit propheta, quod *replebant templum: quia ipsa etiam admirabilia creaturarum Dei, sensus angelicus et humanus admiratur. Templum autem octavum, quære apud psalmistam, qui ait (Psal. lxxv, 5), quod replebuntur in bonis domus tuæ, ipsum Deum alloquens. Et adjunxit: Sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate. Ac si diceret, implebimur gaudiis cæli, ubi habitatio tua omni sanctitate splendet; nec in ea pravitatis alicujus tortitudo apparet.*

IV. En octo modis templum vobis ostendi: nec dubito, quin concedatis bonum esse vobis, ut in unoquoque mente **173** immoremur, et a nullo cogitatione et desiderio discedatis. Nam in templo illo, quod Christi esse corpus diximus, mente immorari sicut pium ad devotionem, sic et fructuosum quantum ad utilitatem: plenum siquidem omni pietate est, humanum in verbo cernere corpus: et in divinitate carnem, hominem in Deo. Sed nec minore id pietate plenum. Quid enim in tantum corporis nostri peccata, vel ne committantur obsistit, vel jam commissa diluit, quantum assidua et pura meditatio corporis Christi? Nam, sicut culpat caro sic et purgat caro: et corpus nostrum pollutum emundat et sanctificat natum de Virgine corpus: non quidem jam sanctificatum quasi aliquando esset non sanctum, vel sanctificandum, quasi necdum sanctum; sed semper sanctum ex æquo fuit, ut unum idemque ei fuerit, et corpus esse, et sanctum esse. Dico vobis amicis meis, solida mihi est spes, et fiducia firma; quod peccatorum quæ in corpore gessi, et per corpus contraxi, consequor veniam per oblationem immaculati corporis Agni, qui tollit peccata mundi. Quam nimirum mihi spem et confidentiam illa beati Joannis sententia confert, quæ talis est: *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum: et ipse est propitiatio pro peccatis nostris (I Joan. ii, 1).* Sed et illa nihilominus coapostoli ejus Pauli, quæ similis est huic: *qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis (Rom. viii, 34):* nam quid est eum pro nobis interpellare, nisi nostram in se naturam assumptam habere? Non potest nisi misereri nostri Pater, quibus Unigenitum suum etsi dissimilem in culpa, similem tamen adspicit in na-

tura. Clamat sanguis ejus de terra melius quam Abel (*Hebr. xii, 24*): et pro eis clamat, pro quibus se effundi permisit. Audit Pater sanguinem filii clamantem, audit et interpellantem Filium: audit, inquam, et exaudit.

V. Quid enim si immundum et pollutum est corpus quod gesto? sed est sanctum per omnia et purum, quod in Christo possideo. In omni quod in me vel minus boni, vel magis reperio mali, recurro ad vilificum corpus Jesu mei: inter Patris æquitatem, et meam iniquitatem, clypeum faciens illius sanctitatem. Quid enim si in corpore meo et visum voluit curiositas, et auditum inanitas, et olfactum voluptas, et gustum edacitas, et tactum impuritas: non nimis turbatus ero, non pusillanimis nimis: scio enim quid faciam. Ibo mihi ad purissimum corpus Domini mei, in quo nullum malorum horum est: Illud in ejus judicio tenens pro clypeo, quod in meo est malum per illud diluens, quod in illo est bonum mihi vindicans. Sic etiam non eum jam timido ut judicem, sed amabo ut fratrem; frater enim et caro mea est: nec coram judicante pavidus, sed coram Advocato ero securus: qui mihi apud Patrem advocatus est, et propitiatio pro peccatis meis. Et quare non tam propitiator quam propitiatio dictus est, nisi ideo, ut non diffidam illarum me culpæ consequi remissionem, pro quibus sanctum ejus corpus intueor esse oblationem? ut quid enim nec baptismum, nec manuum impositionem, nec cætera pene omnia sacramenta, in quibus sanctificatio nostra consistit, cum iterari ecclesiastica non permittit consuetudo: oblationem hostiæ salutaris sæpe celebrare præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati solemus; nisi ut qui sæpe peccando morimur; revocata ad memoriam in sacramento sancta Redemptoris nostri morte, vivificemur; et eum frequentatione mysterii crescat nostræ salutis effectus? Quia ergo sæpe in corpore labimur, necesse est, ut per illud sæpe corpus vivificemur et resurgamus: et sordem, quam frequenter contrahit caro, diluat, et abstergat omni sorde carens illa caro. Itaque, si te vides sordibus intinctum, et abominari te vestimenta tua, vade ad sacerdotem magnum Jesum sordidis vestibus indutum (*Zach. iii, 5*), et agnosce ipsum esse, de quo Apostolus dicit: eum, qui non novit peccatum, pro nobis se peccatum fecit, ut efficeremur justitia Dei in ipso (*I Cor. v, 21*). Peccatum pro nobis factus fuit, pro eo quod oblatum est, quia ipse voluit, et peccata nostra ipse portavit (*Isa. lxxv, 7, 4*). Peccatum tamen non novit, quia peccatum non fecit, nec inrentus est dolus in ore ejus (*I Petri. ii, 22*).

VI. Sic ergo curro ad corpus, quod non fecit peccatum: ut et mihi remittatur, quod per corpus feci, peccatum. Quod si in me caro concupiscit adversus Spiritum (*Gal. v, 17*); si me carnis vitia tentant; si stimuli ejus titillantes infestant: nonne et tunc mihi magis recurrendum est, ad solum et solidum refugium meum, Jesu mei corpus, ut corporis mei con-

cupiscentia extinguatur, superentur tentationes, stimuli hebetentur? quod enim tam efficax auxilium ad obtinendum hujusmodi triumphum, quam pura et defœcata meditatio corporis ejus? ipse enim **174** est, qui *compati scit infirmitatibus nostris: pro eo oculo tentatus est per omnia pro similitudine absque peccato* (Hebr. iv, 15). Ipse enim est, qui in eo quod est tentatus, potens est et nobis, qui tentamur auxiliari. Quod bene intellexit Apostolus: qui cum videret aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, et captivum eum trahentem in lege peccati, quæ erat in membris suis, unde exclamare coactus est: *Infelix ego homo, quis me liberabit a corpore mortis hujus* (Rom. vii, 23)? invento consilio salubri statim subjunxit: *gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum* (ibid. 24): quam, quidem gratiam profundius atque profusius in subsequentibus applicavit, dicens: *Deus Filium suum mittens, in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne: ut justitia legis in nobis impleretur* (Rom. viii, 3, 4). Itaque si scis non habitare in te, hoc est in carne tua bonum: si vides in ea etsi non regnare peccatum, esse tamen: scito quia ipse illud damnat in carne, qui non in veritate, sed in carnis peccati apparuit similitudine. Videns ergo Pater Filium suum in homine, Verbum suum in carne, non vult desce prostratis in carne per pietatem, ut resurgant; non potest non adesce tentatis in carne, per fortitudinem, ut triumphant. Merito etiam naturam nostram veneratur et pertimescit eam sibi videre prostratam angelus: quam super se in Conditore suo adorat exaltatam. Merito et ei miseretur atque succurrit Pater omnipotens Deus, quam Unigenito suo conspicit unitam. Vides ergo, quam tibi necessum est, charissime, ut de hoc templo cogitatione et spe non discedas, quod et judaica impietas in mortem solvit, et divina post triduum ad vitam potentia resuscipavit.

VII. Secundum templum virgo Maria est; nec ambigo quemquam velle dicere, quam bonum sit, ut de eo non discedatur. Ipsa domina nostra, et advocata nostra; dulcedo et vita nostra: spes et mediatrix nostra. Ipsa Dei genitrix, regina angelorum, amatrix hominum, superatrix dæmonum, refugium miserorum, solamen pupillorum, auxilium infirmorum, robor debiliu, confirmatio justorum, erectio lapsorum, absolutio peccatorum, lætitia beatorum. Ipsa patris tabernaculum, filii cubiculum, Spiritus sancti umbraculum, Trinitatis reclinatorium, cœlestis habitaculum, incarnati Verbi domicilium, Dei templum. Sed verba sunt hæc quæ nimirum ante deficient, quam ejus plene prerogativa exponatur, tanta est, quæ in ea redundat plenitudo gratiæ. Veneremur, dilectissimi, templum hoc; gaudcamus et exultemus, et demus gloriam ei, exoremus in eo, et speremus de eo: et laudando atque precando, et confidendo non discedamus ab eo. Sanctum admodum templum, et Sanctum sanctorum humanitas Christo; utpote in quo habitat omnis plenitudo divi-

A *nitatis corporaliter* (Cosos. n, 9). Sanctum et hoc de quo loquimur, beata et gloriosa genitrix ejus, in quo de Spiritu sancto conceptus novem mensibus demoratur. O gloriosissimum, et speciosissimum Dei Unigeniti templum! pande nobis ostium misericordiæ tuæ, et clementiæ: concede nobis introire in te, admitte preces nostras coram te. Voce nostra, in te, ad Dominum clamamus: ut exaudiat de templo sancto suo vocem nostram, et clamor noster in conspectu ejus, introeat in aures ejus. Nolite, fratres, discedere de templo hoc, effundite in eo orationem vestram, et tribulationem vestram in eo pronuntiate: Mater namque Christi est, et quam per eam transmittitis orationem, exaudiet Deus, vestramque per eam sumet precem, qui pro nobis natus tulit esse suos.

VIII. Tertium templum sancta electorum Ecclesia est, a quo, ut breviter dicam, non discedatis: oportet enim nos festinanter per hæc templa discurre; quia ad finem istum urgemur perducere sermonem, et quædam de hac materia adhuc restant, quæ necesse est ut audiat. Ab hoc, inquam, templo non disceditis, si ab unitate matris Ecclesiæ per sectarum scandala vos non separatis. Væ illis, qui tunicam Christi inconsutilem scindere student (Joan. xix, 23): qui ab unitate se fraterna per divisiones et dissensiones separant. Sciant qui hujusmodi sunt, quia diluvii aquis submergantur, qui extra arcam inveniuntur (Gen. vii, 23): et quos intra se domus Rahab non occultat, gladius Josue trucidat (Jos. vi, 4). Et ut aliquid de gestis evangelicis attingam, non curat aqua turbata nisi unum, cum in porticibus quorumcunque multitudo jaceat languentium (Joan. v, 7). Sed nos non habemus necesse super his multum commonere vos. Experimento namque et quidem assiduo didicistis, quam bonum, quamque jucundum est habitare in unum (Psal. cxxiii, 2). Audistis nihilominus, dicente ipso Domino quia *quamvis, necesse est ut veniant scandala, væ homini per quem scandalum venit* (Math. xvii, 7).

IX. Unanimis virorum Ecclesiasticorum conventus, quartum templum est. **175** A quo nimirum templo non discedere, est ab eorum imitatione, per sanctam conversationem, non recedere. Discurre itaque per templum istud, et pulcherrimas, quæ in eo sunt, picturas conspice, et cælaturas; et quo plenius, quæ in eo speciosa et gloriosa sunt intueris, eo magis interno illo captus decore exire abhorrebis. Vide innocentem Abel, cum Deo ambulans Enoch, obedientem Noe, verecundum Sem et Japhet, fidelem Abraham, sanctum Isaac, simplicem Jacob, pudicum Joseph, mansuetum Moysem, zelantem Phinees, constantem Josue, benignum Samuelem, humilem David, et cæteros innumeros virtutis viros, qui *per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones: qui et testimonio fidei probati inventi sunt* (Hebr. ii, 33): et scietis quam bonum, quamque jucundum sit habitare et morari in templo hoc. Hoc templum para-

disus alibi dicitur : in quo dicuntur ligna fuisse A pulchra visu, et ad vescendum suavia : pulchra ad aspectum, suavia ad gustum (*Gen. ii, 9*). Pro eo quod in hoc sancto collegio viri sunt sancti, sic ad experiendum sapidi, sicut ad intuendum decori. Cumque ex his viris sanctis multa bona sumis exempla, nimirum et multa et sapida, ex lignis pulchris et suavis carpis poma.

X. Quintum templum assignavimus corpori tuo. Noli et de hoc templo discedere, id est noli ea, quæ ad sanctificationem corporis tui pertinent, negligere. Cura cibare esurientem, potare sitientem, nudum vestire, hospitem colligere, venire ad incarcerationum, visitare infirmum. En sex opera misericordiæ, quibus indigentia debemus proximorum juxta vires occurrere, sed prodesse etiam juxta vires velle B (*Matth. xxv, 35*). Sunt et octo alia, in quibus corporalis nostra sanctitas consistit, quam profecto quandiu sollicite custodis, de hoc quinto templo non discedis : et si ea audire desideras, primum est rigor jejuniorum : secundum instantia vigiliarum ; tertium in manuum labore exercitium ; quartum munditia in carnis castitate : quintum gravitas in vultu : sextum utilis parcitas in affatu : septimum vilitas in habitu ; octavum maturitas in incessu.

XI. Sed et de sexto templo, quod anima nostra est, non discedemus, si his quæ ad ejus spectant sanctificationem, tota sollicitudine intendimus. Coenemur, ut sit anima nostra succensa, integra et perfecta ; et in hoc templo commoremur ; succensa C vero est, si eam desiderium inflammat, et ipsum triplex : desiderium veniæ, desiderium gratiæ, desiderium gloriæ. Desideret itaque toto affectu veniam, gratiam, gloriam. Veniam peccatorum, gratiam meritorum, gloriam præmiorum. Peccatorum, ut ab iniquitate mundetur ; meritorum, ut in sanctitate ornatur ; præmiorum, ut in felicitate consumetur. Primum perfecte desiderium habuit mulier illa peccatrix, sed pœnitens, de qua dicitur : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum* (*Luc. vii, 47*). Secundum habuit ille, qui ait : *concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore* (*Psal. cxviii, 2*). Tertio quoque arduer flagrabat egregius prædicator ; *desiderium habens dissolvi et esse cum Christo* (*Phil. i, 23*). Integra D anima est, cum ejus memoria munda est, cum ratio perita, cum voluntas devota. Roboret memoriam rectitudinis stabilitatis : illuminet rationem cognitio veritatis : exornet voluntatem puritas devotionis. Sed ut hæc acquirantur, oportet primum ut infirmitas depellatur, quæ memoriæ solet robur debilitare : deinde ut ignorantia, quæ rationis lumen obscurare : novissime vero ut iniquitas, quæ voluntatis munditiam commaculare. Sic succensa anima, sic etiam integra effecta, conetur esse et perfecta. Perfectio ejus in quatuor illis famosis virtutibus, quas principales, seu cardinales appellant, consistit. Perfectam siquidem dixerim, quæ scit, quæ scienda sunt et in cognitione veri non caligat ;

si quæ agenda sunt, facere potest, et in eodem exercitio non debilitatur : si justa est, ita ut non offendant ; si temperans, ita ut non excedat. Primum ei bonum conferet prudentia, secundum fortitudo, tertium justitia, quartum temperantia. Prudentia, quæ eum illuminet ; fortitudo, quæ corroboret ; justitia, quæ exornet ; temperantia, quæ modifcet : hæc itaque et quæ in hunc modum sunt, si sollicite exerceremus, nimirum de templo sexto, quod animæ nostræ adaptavimus, nequaquam discedimus.

XII. Capacitas humani et angelici sensus templum septimum est. Si jurgi autem mentis inspectione, quanta sublimitate uterque, tam homo, quam angelus præminet, perpendaris, ut brevier dicam, in hoc quoque templo demoraris. Curemus jam properare ad finem loquendi de templis istis. Si singulas illas beatorum spirituum mansiones perlustrare pia curiositate satagis ; si a superna illa patria cogitatione et aviditate non recedis ; profecto dici jam poterit de te 176 quod de octavo templo, per quod eadem cœlestis patria exprimitur, non discedis. Nonne videtur tibi in hoc habitare templo, qui dicit : *Nostra conversatio in cœlis est ?* (*Phil. iii, 20*.) Paulus hic est, *mente excedens Deo, et sobrius existens nobis* (*II. Cor. v, 13*) : quem *conversucitavit Dominus, et consedere fecit in cœlestibus* (*Ephes. ii, 6*). Audistis itaque, et jam ut arbitror intellexistis, quomodo spiritalis Anna nostra debeat in templo morari : quomodo etiam jejuniis et obsecrationibus servire debeat die ac nocte,

XIII. In primo templo habitat per venerationem et spem ; in secundo per laudem et precem ; in tertio per ecclesiasticam unitatem et catholicam pacem ; in quarto per sollicitam imitationem, et sollicitam conversationem ; in quinto per egregias actiones : in sexto per internam puritatem ; in septimo per admirationem et stuporem ; in octavo per aviditatem et amorem. Si autem singula quæ aliquantulum profuse in his duobus sermonibus dicta sunt de muliere hac subtiliter pensatis ; si videlicet diligenter apud vos perpenditis, quid sit Annam vocari eam, et esse prophetissam : quid filiam Phanuel, et de tribu Aser ; quid in diebus multis processisse, et a virginitate sua annis septem cum viro suo mansisse : quid denique de templo non discessisse jejuniis et obsecrationibus serviendo die ac nocte : Si, inquam, hæc omnia studiose consideratis : non dubitatis, ni fallor, quod digna sit, quæ talis est, supervenire ad constituendum Domino, et loquendum de illo omnibus qui exspectant redemptionem Israel. Sic enim post hæc omnia, quæ usque ad hunc locum exposuimus, de ea subjunctum est :

XIV. *Et hæc ipsa hora superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus, qui exspectabant redemptionem Israel* (*Luc. ii, 38*). Prius confitebatur Domino ; et post hæc loquebatur de illo. Nolumus modo diu de hac ejus loqui confessione : tum quia in sermonibus, quos in Adventu habuimus, satis, ut nobis tunc visum fuit, prolixè, de confes-

sione disputavimus: tum quia hunc quem in manibus habemus, sermonem, ad debitum, pro eo quod multa jam diximus, terminum perducere festinamus.

XV. Hoc tamen breviter dicimus: quod si fructuosam atque perfectam Domino volueris offerre confessionem, oportet ut eam ad illum afferas modum duplicem: laudando videlicet eum, et accusando teipsum: illum justum et beneficium: te autem peccatorem, et ad ejus semper beneficia ingratum. Et quidem utraque ei confessio acceptabilis est: cum et accusas teipsum, qui commisisti peccatum, et laudas illum, qui nullum habet peccatum. Differunt tamen in hoc, quia illa pœnitentium est, et incipientium; hæc vero justorum, atque perfectorum. De illa legis, quod *sacrificium Deo Spiritus contribulatus* (Psal. l, 19). De ista vero, *Sacrificium laudis honorificabit me* (Psal. XLIX, 23). Placat itaque illa offensum; hæc vero honorat placatum. Hanc lætitia et júbilus format; illam vero tristitia, et vox commotionis magnæ; quia illa ex timore, hæc autem ex amore procedit; habet utraque aquam, sed illa irriguum inferius (Jos. xv, 19); cujus est fons consideratio supplicij infernalis; hæc autem irriguum superius (*ibid.*), quod ex contemplatione ebullit regni cœlestis. Hoc itaque gemino modo Anna nostra confitetur Domino. Loquatur jam de illo non quibusdam, sed omnibus, qui expectant redemptionem Israel. Et quid est loqui de Domino omnibus, qui expectant redemptionem Israel, nisi ea quæ ad Dominum pertinent, universis nuntiare, qui *primitias habentes Spiritus intra se gemunt, adoptionem filiorum exspectantes, redemptionem corporis sui?* (Rom. viii, 23) tales estis vos, qui spe salvi facti, et quod non videtis sperantes, per patientiam exspectatis habitationem vestram, quæ de cœlo est, superindui cupitis (II. Cor. v, 2), et ideo contenditis sive absentes, sive præsentés placere illi.

XVI. Post hæc ita conclusit evangelium: *Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo* (Luc. ii, 39, 40). *Et ut perfecerunt*, inquit, et qui perfecerunt? nimirum Joseph et Maria, audiat hæc congregatio sancta et canonica; ipsa est enim, ut jam sæpe diximus, Maria. Audiat hæc et custodum ejus auctoritas, nam ad ipsos pertinet Joseph: audiant, inquam, simul hæc Joseph et Maria; quia ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, tunc revertentur in Galilæam, in civitatem suam Nazareth. Quæ est lex Domini, nisi charitas? quæ apud Psalmistam vocatur *Lex Domini immaculata convertens animas* (Psal. xviii, 8). Apud quemdam amicorum beati Job, *lex Domini dicitur multiplex* (Job ii, 6): ideo, ni fallor, quia mentem, quam adimplet, ad innumera mox sanctarum virtutum incrementa extendit. Concinit autem huic

177 expositioni nostræ Paulus, qui dicit: quod

A qui diligit proximum, legem implevit (Rom. xiii, 8): et quod *plenitudo legis est dilectio* (*ibid.* 10). Igitur vos, qui præstis in sollicitudine (Rom. xii, 8); et vos quos oportet esse subjectos communi subjectione, si non quidem solummodo feceritis, sed perfeceritis; nec jam quædam sed omnia, secundum hanc legem Domini: sine dubio revertimini ad revelationem floridam, et florem revelatum, quia et hoc continere videntur duo hæc nomina Galilæa et Nazareth, ut videlicet et quod decorum est videatis, et hoc est flos; et quod occultum est agnoscatis; et ad hoc spectat Galilæa: quando revelabit nobis Dominus condensa (Psal. xxviii, 9).

XVII. Pulcherrimus nimirum flos Christus, in sua gloria, electis suis: qualis unus cum Patre est Deus manifestatus. Et clarissima nihilominus manifestatio, in qua videbimus Patrem, et *videbimus eum sicuti est*. Et habetis firmam ejus de utraque felicitate promissionem: dicente eo, qui sicut falli non potest, ita nec fallere vult, quia *palam de Patre annuntiabit vobis* (Joan. xvi, 25), o Joseph et Maria, in Galilæa; et manifestabit seipsum vobis, in civitate vestra Nazareth: tunc puer vester, qui quis sit satis audistis, quando Joseph et Mariam matrem ejus mirantes fuisse super his, quæ dicebantur de illo, intellexistis: tunc, inquam, puer vester crescet et confortabitur plenus sapientia, et gratia Dei erit in illo: quando videlicet occurretis in *virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi* (Ephes. iv, 15). Idem vero et secundum alium intellectum intelligere potestis, quem in sermonibus præcedentibus huic Joseph et Mariæ assignavimus: quod videlicet, ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, revertantur et ipsi in Galilæam, in civitatem suam Nazareth: ubi et puer Jesus crescet et confortabitur plenus sapientia, et habens secum gratiam Dei: qui nobis et hic bene vivendi gratiam conferat, et ibi suæ gloriæ præsentia perfrui concedat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLI.

IN DIE CIRCUMCISIONIS DOMINI.

De spiritualibus cultris, quibus facienda est circumcisio.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Illicita damna concupiscentiæ circumcidendæ in nobis. — 2. Spiritualis circumcisionis cultri duo; compunctio et disciplina; tempus putationis. — 3. Disciplina primo habita conservat, compunctio amissa recuperat. — 4. Usus et necessitas compunctionis vel pœnitentiæ in statu lapsu. — 5. Non fallax electionis indicium: fervor bonæ voluntatis, et assiduitas propriæ accusationis. — 6. Tollendum Ægypti opprobrium: ad Religiosos inordinate se habentes. — 7. Ut nomen Dei per discolos Religiosorum, vel sacerdotes blasphematur. — 8. Religiosorum probe viventium commendatio in medio nationis pravæ. — 9. Compunctio animæ, disciplina corporis superflua resecat, cujus utilitas prorogatur. — 10. Disciplina quadruplex: prima paupertas voluntaria et honesta: secunda infirmitas corporalis. — 11. Tertia, est adversitas a convitiis, damnis, flagellis. In quibus dant robur inspecta sanctorum exempla. — 12. Sanctus Job triplici adversitatis genere probatus. — 13. Quarta, est

tentionum molestia, quæ nutritrix est humilitatis. — 14. Quorumnam vitiorum per quadruplicem disciplinam superfluitas truncetur. — 15. Malæ securitatis et superbæ vanitatis ex hac disciplina emanat remedium.

I. Gloria et laus Filio Virginis, Deo et Domino nostro Christo Jesu : qui in hac nativitate sua sacrosancta, decora quadam varietate, et vario decore lætificare nos dignatur, digna cum memoria celebrantes infantie suæ sacramenta, ut in eorumdem sacramentorum varietate celebri, et decor conferat oblectamentum, et varietas auferat fastidium. Ecce, qui nuper pro nobis dignatus est nasci, hodie dignatus est circumcidi. Scitote, charissimi, quod magna hæc in salutari nostro humilitas dispensationis fuit, non necessitatis. Quid enim in se summa illa puritas habuit pollutum, quod circumcissione purgaretur? sed nobis circumciscus est, qui nobis natus est. *Parvulus*, ait sanctus Isaias, *natus est nobis* (*Isa.* ix, 6); sic quoque et circumciscus est nobis; et quibus nobis circumciscus est? nobis utique superfluitate nimis, impietate pollutis. Est itaque circumciscus nobis, qui in nobis non nihil habemus, et quod mundetur impurum, et quod abscindatur superfluum. In his duobus consistit illud magnam malum, quod animæ humanæ et pulchritudinem sædat, et fortitudinem debilitat, et honestatem deturpat, et plenitudinem evacuat, et integritatem dissipat, et venustatem decolorat, et aufert denique ab ea, quidquid bonum est in ea et infert ei quidquid malum est. Nomen **178** hujus horribilis et detestabilis mali, si audire desideras, ipsa est concupiscentia illicita: quæ nimirum dum ordinem deserit, id appetens, quod nullatenus appetere debet, subjectum, cui inest, sive corpus, sive animam, sive utrumque, impuritate pollutionis commaculat; et dum mensuram excedit, aliter in appetendo se movens, quam ei licet, idem subjectum snum superfluitatis nimietate inflat. Quidquid ergo in nobis malum hoc, concupiscentia videlicet illicita, vel per impuritatem pollutum, vel per nimietatem dat esse superfluum, per remedium nos decet abstergere spiritualis circumcissionis.

II. Cultri vero, quibus spiritualis ista facienda circumcisio est, compunctio est et disciplina; illa quod impurum est, abluit, hæc vero, quod superfluum abscidit. Et fortassis illi sunt cultri, quibus adhuc hodie noster circumcidit Josue filios Israel (*Jos.* v, 2). Qui nimirum lapidei sunt propter fortitudinem, ut puto, perseverantiae: et filii sunt Israel, et tamen a Josue circumcidendi, quia et ipse, qui specialiter a Domino claves acceperat regni cælorum, addivit: *si non laverio te, non habebis partem mecum* (*Joan.* xiii, 8), et *omnem palmitem, qui in vite Christo, fert fructum, purgabit agricola Pater, ut fructum plus afferat* (*Joan.* xv, 2). Quod et in amoris Cantico videtur exprimere sponsus, qui postquam asseruit hyemem transiisse, imbrem abiisse et recessisse, flores etiam in sua et sponsæ terra apparuisse:

A tunc dicit tempus putationis advenisse; nam quando hyems transit (*Cant.* ii, 12), nisi quando perfecta charitas foras timorem mittit? (*I Joan.* iv, 18) et ideo ardor æstatis hyemem ejiciens amor est charitatis: timorem expellens. Abit quoque imber et recedit, cum adveniente austro, et hortum sponsæ perfante, irriguum ex toto inferius exsiccatur, et amarus atque anxius, quem peccatorum recordatio format, fletus jam discedit, flores apparent [*al.* apparentes]; sinceri et defæcati sunt piorum atque sanctorum desideriorum affectus, in ipsis cordis intimis erumpentes. Devota itaque et religiosa anima, quando tempore non premitur, quia timore non urgetur: quando imbre doloris non perfunditur, quia gaudio securitatis repletur: quando sterilitate pusillanimitatis non arescit, quia desideriorum floribus nitet: tempus quoque putationis advenisse intelligat: sancto et salubri huic, in hoc tempore accepto, operi insistat: amputare et abscindere in vinea sua, carne sua videlicet, vel mente sua, quod sterile viderit, aut noxium, sollicitè non omittat. Sic sponsæ tempus putationis advenit, et jam cum hyems transierit, cum nimbus abierit, cum florum decor enituerit. Sic Petrum Dominus lavat, cum ipse quidquid ligat, aut solvit in terra, cælum ratum habeat (*Math.* xvi, 19): sic quoque agricola palmitem purgat, cum fructum ipse in vite ferat: sic denique, propter quod hæc omnia prosecutus sum, et Josue eos circumcidit, qui illi sunt Israel. *Et circumcidit eos*, ut legimus, *lapideis cultris* (*Josue* v, 2).

III. Seca quæsumus, et abscide in nobis cultris tuis lapideis omnia superflua, et noxia nostra, o bone et benigne noster Jesu! qui succedens Moysi populum tuum filios Israel in terram ducis melle et lacte manantem; in quam ipse eos introducere non potuit: quia *quod impossibile erat legi*, quæ neminem ad perfectum adduxit, *in quo et infirmabatur per carnem: Deus te Filium suum mittens, in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne* (*Rom.* viii, 3). Efficere nos per disciplinam rigidos, effice et per compunctionem concussos: ut illa bona in nobis conservet jam habita, hæc vero recuperet amissa. Hoc opus tuum sit, hoc studium tuum. O anima mea, hæc cura et sollicitudo tua, primum quidem ut mortifices membra tua, quæ sunt super terram (*Colos.* iii, 5), carnemque tuam crucifigas, cum vitiis et concupiscentiis (*Gal.* v, 24): et spiritu facta ejusdem carnis mortifices, abstinens te a carnalibus desideriis, quæ militant adversum te, conversationem tuam inter gentes habens bonam (*I Petri.* ii, 11): emundans etiam te ab omni inquinamento carnis ac spiritus, perficiens sanctificationem in timore Dei (*II Cor.* vii, 1). Quod si præventa et superata, abstracta et illecta, minus his intenta, vel minus in his fueris studiosa, redi prævaricatrix ad cor, et arguens te, statue te contra faciem tuam. Dole et plora, geme et suspira (*Job* iii, 24): et quasi inundantes aquæ, sic rugitus tuus su-

per otiositate et sterilitate, super mollitie et negligentia tua. Accusa teipsam, ut a negligentia fovea, in quam prouisti, erecta, pio ac utili labori, de quo paulo ante egimus, insistas. Nonne videtis, fratres mei, pernecessarium vobis cultrum disciplinae, quo abscedente quae in vobis superflua, ita temperati inceditis, ita honeste ambulatis, ut in incessu, statu, habitu, et in omnibus motibus vestris, nihil fiat quod cuiusquam **179** offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem?

IV. Sed nec minus necessarium in genere suo, alium, ni fallor, cultrum asseretis, quem vocabimus compunctionem: et maxime in hoc tempore periculoso, in quo repletus multis miseriis, et natus de muliere homo, quasi flos egreditur, et conteritur, et fugiens velut umbra nunquam in eodem statu permanet (*Job xiv, 2*). Cujus sensus et cogitatio prona sunt ad malum (*Gen. viii, 21*), cum sit caro spiritus vadens, et non rediens. Exercete hanc duo solliciti, disciplinam dico et compunctionem, illam in vestro statu, hanc vero in lapsu, et habetis lapideos Josue cultros, quibus circumcidendi estis, quicumque ex Israel estis. Sic autem agentes, et hoc vos modo habentes, ostenditis vos non habitu solum, sed opere et virtute segregatos esse a reprobis, et in proprios a Domino assumptos: quia illorum est, facinoribus et flagitiis, tam in corpore quam in anima involvi, et attritam frontem, atque cor indomabile circumferentes in nequitia suis vitam finire; ad instar illorum jumentorum, quae asserit propheta Joel in stercore computruisse (*Joel. i, 17*). Vos autem non sic; nam vel in bono viriliter statis, gravitate sapientiae maturi: vel a malo fortiter resurgitis, rigore poenitentiae contra vos ipsos erecti: ista siquidem peccatum, cum consummatum fuerit, solet abolere: illa vero, ne omnino consummetur, praecavere: illa ad acutum nostri Josue pertinet cultrum, quo semper, cum excrescere nituntur, absceduntur superflua; hanc vero in se non minus necessarium habet exercitium, quo purgantur, quae hominem inquinant, immunda.

V. Mihi credite, fratres, magnum et utique non fallax in homine electionis suae indicium est, fervor bonae voluntatis, et assiduitas propriae accusationis. Quidni ipsum habeas Spiritum testimonium perhibentem spiritui tuo, quod sis filius Dei (*Rom. viii, 16*), cum testimonium tibi perhibente conscientia tua, in eodem Spiritu sancto, vides quod declinans a malo, et faciens bonum, vitia damnas, virtutem exerces, carnem subigis, spiritum erigis, perfecte et mundum odis, et Deum diligis, omne malum nolens et bona cuncta volens: noxia quaeque pro posse, omittens et necessaria omnia pro viribus admittens? Nonne et simili modo ei, qui cinerem tanquam panem manducans (*Psal. ci, 10*), sic sibi peccatores per poenitentiam incorporat, sicut justos per continentiam, certa debes spe praesumere, et in praesenti per poenitentiae fervorem te invisceran-

A dum, et in futuro per gloriae perceptionem uniuersum: qui quoties ab illo, vel ad modicum deviare te vides, insistentem eum dorso, et post te clamantem habes; vocem quoque emitentem in mente tua magnae commotionis ut audiant aures tuae vocem post tergum monentis? (*Isai. xxx, 21*), Sentis quia repellit sine omni mora, cum ab eo vel paululum recedis, et destruit te, commovens terram conscientiae tuae, et conturbans eam (*Psal. lxx, 44*): ostendens illi inferiori cogitationum tuarum populo dura, et potans eum vino compunctionis, metu easdem cogitationes validissimo faciens, eisque metuentibus dans significationem, ut fugiant a facie arcus. Sic rixam magnam in animo excitat, quae veram secum pacem faciat: accendente lucernam muliere illa evangelica, et everrente domum, et praedictam diligenter quaerente drachmam, donec inveniat (*Luc. xv, 8*).

VI. Ecce lapidei cultri Josue, duae istae vobis virtutes a Christo Jesu cum forti perseverantia et perseveranti fortitudine collatae. Disciplina videlicet rigida, bona, cum habentur, custodiens: et accusatio propria bona, cum amittuntur, restituens. Quibus cum circumcisi fueritis, confestim a Domino audietis: *hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis* (*Josue v, 9*). Quid est hoc? non aufertur a filiis Israel opprobrium Aegypti, nisi prius lapideis Josue cultris fuerint circumcisi? Et quidem ita est, quod nimirum jam videbitis, cum quid sit Aegyptus, quidve sit opprobrium ejus, patuerit vobis. Et breviter percurramus: Aegyptus est hic mundus: nam tenebras sonat Aegyptus, et cum *totus in maligno positus sit hic mundus* (*I Joan. v, 19*), solis justitiae claritate non fulgescit. Si ergo Aegyptus mundus, quod est opprobrium Aegypti, nisi exprobratio eorum, qui imitatores sunt mundi: a quo nullatenus opprobrio liberi eritis, nisi lapideis Josue cultris circumcisi fueritis. Et quanta confusio, ut incircumcisis filiis Israel exprobrant Aegyptii, juxta propheticum illud: *Erubescite Sion, ait mare* (*Isai. xxxiii, 4*); cum itaque videris eos, qui habitu induti sunt saeculari, cum illis qui ambulat in *vestitu ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces* (*Matth. vii, 15*), irrisione justissima exprobrare, et impropere, eo quod vident eos, in conversatione indisciplinatos, et quod pejus est, de sua emendatione, **180** praenimia, qua indurati sunt, obstinatione, non sollicitos, opprobrium esse intelligere Aegypti, quo tanguntur hi filii Israel, si tamen filii Israel, cum lapideis non sint Josue cultris circumcisi. Vae talibus filiis Israel, in vanum hoc gloriosissimum nomen portantibus! quos jure dixerim Babylois non dissimiles, cum ipsis sint quoque Aegyptiis per omnia deteriores. Vae, inquam, eis tollentibus clavem scientiae! quia et ipsi non introeunt, et eos qui introeunt, prohibent (*Matth. xxiii, 13*). Nonne multos ita se habere hodie cernis, qui cum notitiam et professionem sanctae habeant religionis, nec ipsi, quae verae reli-

gionis sunt faciunt, nec alios, quantum in se, religiose vivere permittunt, dum pravis eos suis et motibus et exemplis pervertunt?

VII. Quid vel qualiter cum fumigantibus his nationibus agendum? Nonne his qui scandalizant credentes in Christo pusillos expediret, ut suspenderetur mola asinaria in collo eorum et demergerentur in profundum maris? (*Matth. xviii, 6.*) hi autem solo habitu et nomine filii Israel requiescunt quidem in lege, et gloriari se dicunt in Deo, et agnoscere voluntatem Dei, et probare utiliora instructos per legem (*Rom. ii, 18, 19*): confidentes super semetipsos, duces cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditores insipientium, magistros infantium, habentes formam scientiæ, et veritatis in lege: sed qui alios docent, seipsos non docent. Qui dicunt non mœchandam, mœchantur: qui dicunt non furandum, furantur. Qui in lege gloriantur, et per prævaricationem legis, Deum inhonorant. Nomen enim Dei, per hos dictos filios, blasphematur inter gentes (*Rom. ii, 20-24*). Nonne nomini Domini per hos dictos filios Israel blasphemia irrogatur, cum non modo sicut populus sic sacerdos: imo sicut populus non sic sacerdos? (*Osee. iv, 9*) non tantummodo sicut sæcularis sic religiosus, quia sicut sæcularis non sic religiosus: cum iste per omnia, ille vel in malo est inferior, vel in bono superior. Jam animam suam justificat Sodoma et Judæa: dum qui male vivendo mutus esse solebat a laude conditoris sæcularis, solo habitu religiosus, et nomine tenus Christum constantibus, vel injustitia minor, vel justitia proponit esse major. Nonne dignos asseris istos vocari, et opprobrio notari Ægypti, cum in Ægypto reperiri possunt multi, quos venustat circumcisio cordis in Spiritu, non in littera (*Rom. ii, 29*), quorum laus non ex hominibus, sed ex Deo est? Hi autem mente, et conversatione sunt incircumcisi, superfluitate videlicet animi, impuritate polluti, et exterius denique indisciplinati, interius vero indurati. Sed hæc de illis.

VIII. Vos autem estis, fratres, a quibus ablatum est a Domino opprobrium Ægypti, qui honeste ambulatis ad eos, qui foris sunt (*I Thess. iv, 11*): in medio nationis prævæ et perversæ, lucentes quasi luminaria in mundo, verbum vitæ continentes ad gloriam Christi (*Phil. ii, 15*); sic exhibentes lucem vestram coram eis, ut visis bonis operibus vestris, non possint non glorificare Patrem vestrum, qui in cælis est (*Matth. v, 16*): — unde fit ut is qui ex adverso est, si tamen aliquis est, revereatur, nihil habens mali dicere de vobis (*Tit. ii, 8*), confringit namque sanctitas conversationis vestræ molas leonum, et ora obstruit detractorum Deo odibilium (*Rom. xii, 17*), incendentes vobis in omnibus mandatis, et justificationibus Domini sine querela: et providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus pacem habentibus [al. quod ex vobis est cum hominibus pacem habentes].

A Quod si forte ad augmentum gloriæ vestræ insidiati vobis fuerint æmuli vestri, veneno invidiæ infecti, pro eo quod Abel esse non valet, quem Cain malitia non exerceat, juxta illud proverbium: *Summa petit livor*: si, inquam, tale aliquid vobis evenerit, nolite nimis turbari, nolite nimis pusillanimes fieri. Mementote, quia non nisi *parvulum occidit invidia* (*Job v, 11*), ut ait sapiens quidam: et nisi Joseph pater cunctis filiis plus amaret, fraterna eum invidia non contingeret (*Gen. xxxvii, 4*). Accipite et aliud quiddam ad solamen vestrum, cum tale aliquid advenerit, et quidem non parum efficax, quia non invenirent videlicet Babylonii isti Danieli huic aliquam occasionem, nisi in lege sua, et in Deo suo (*Dan. vi, 5*). Qui itaque hujusmodi sunt, ipso Domino pravum eorum dissipante consilium, *per diem apud vos incurrunt tenebras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie* (*Job v, 14*), introducentibus illis sanctis hospitibus ad se Lothi, et claudentibus ostium, sicque hostes foris sævientes cæcitate percutientibus, ut ostium invenire non possint (*Gen. xix, 10*). Jam intelligitis, ut arbitror, quanta ex istis Josue cultris utilitas proveniat spiritualibus Israelitis, quia cum ipse eos Josue circumciderit, auferetur opprobrium Ægypti, cum eis, a vobis.

IX. Dixi vobis jam, et audistis, qui sunt cultri illi; unum vocans disciplinam, alterum compunctionem. Et cum ex corpore constet homo et anima, illam **ISI** corporis, hanc vero animæ deputavimus purificationi: illam etiam diximus bona custodire habita: hanc autem recuperare perditam: rescecante illa superflua, ne excrescant: emundante ista sordida ne fœdent. Scire vero debetis, quia disciplina non simplex et una, sed multiplex et varia est: unde et multam salutem operatur. Et quidem omnis volente vel permittente Deo infligitur, et quocumque loco etiam vel tempore, mensura etiam vel modo inferatur, prodest utique illata, si libenti fuerit et perseveranti patientia suscepta [al. Si patienti fuerit perseverantia, et perseveranti patientia]. Hinc Salomonis admonitio hæc est: *Fili, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris cum ab eo corripis: addidit et causam: quem enim diligit Dominus, corripit* (*Prov. iii, 11, 12*), *flagellat autem filium quem recipit* (*Hebr. xii, 6*). Unus autem amicorum beati Job: *Beatus, inquit, homo, qui corripitur a Domino* (*Job. v, 17*). Unde et admonendo subjungit: *inreparationes ergo Domini ne repellas, quia ipse vulnerat et medetur: percutit et manus ejus sanabunt: in sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum* (*ibid. 18, 19*). Ostendens nimirum in verbis istis, quia tribulationem illi evadent æternam, qui patienter sustinent temporalem. Econtra autem, qui timent pruina cadet super eos nix (*Job vi, 10*). Hinc salubris illa admonitio magistri nostri: *In disciplina perseverate* (*Hebr. xii, 7*), et post pauca: *Quis enim filius quem non corripit Pater? quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non filii estis* (*ibid. 8*). Videtis quia illi

esse non possunt, qui disciplinæ participes non sunt. **X.** Videtis autem quadripartitum esse genus disciplinæ; et primum diximus cultum, quo nos oportet circumcidi, si Ægypti a nobis opprobrium desideramus auferri. Quod primum, quidem nobis adest, cum in his rebus mundialibus, inopia nos angustat. Et bonus utique spiritali nostræ circumcisioni deserviens cultellus hic, voluntaria et honesta paupertas. Hæc enim duo necesse est adesse paupertati, voluntatem et honestatem: nam cum voluntaria est affert hilaritatem: cum vero honesta, confert venustatem. Econtra vero paupertas cum voluntaria non est, in murmure est: cum vero honestate caret, nimis rusticana est, ac per hoc a servis Dei non multum appetenda est. Hoc itaque primum est disciplinæ genus, voluntaria paupertas et honesta; quæ in habitu, in victu, et in cæteris vitæ hujus necessariis continetur. Secundum autem simile est huic, debilitas videlicet corporeæ infirmitatis, cui firma opponenda patientia est. Per hanc omnipotens Deus, et perpetrata delicta curat, et ne perpetrentur resistit et obviat. Et habetis Scripturam sacram de utroque attestantem vobis: nam de primo quod dixi, curato a se in Evangelio paralytico Dominus ait: *Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat* (Joan. v, 14). Secundum autem, quod posui, verum esse in seipso expertus est, qui ait: *Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet* (II Cor. xii, 7). Et hunc cultellum quis neget esse bonum, cujus acumen, et si quæ forte admissa sunt, superflua abscondit, et ne admittantur, quæ nunquam admissa sunt, obviat et resistit. Cum enim homo infirmitate corporea tangitur, ad seipsum sollicitius intuendum convertitur: et timore concussus, et dolore illisus, non modo, quia vulneratus est, dolet; sed ne amplius vulneretur cavet.

XI. Tertium disciplinæ genus agonia est adversitatis, qua Deus electos suos angustiari permittit, et non ad insipientiam sibi. Hæc non uno modo, sed pluribus irruit, et aliquando convicia jaculatur: aliquando damna infert, aliquando etiam flagella infligit. Et convicia quidem in contumelia verborum: damna vero in amissione rerum, et in afflictione corporis accipimus flagella. Singula vero cum vobis forte acciderint, tunc plene superatis, cum tranquillo ea, et quieto animo toleratis. Ad exercendam vero tam sublimem patientiæ virtutem robur vobis et fortitudinem conferent considerata exempla præcedentium sanctorum, qui usque ad sanguinem restiterunt, adversus peccatum repugnantes, et pro justitia decertantes: sancta et justa in pia conversatione operati sunt, et dura atque indigna in gravi certamine perpessi sunt. Itaque si te convicia, et verborum contumeliæ contingunt, revoca in memoriam sanctum David, cui aliquando conviciatus est servus, sæviens in eum verbis contumeliosis: denique verbis garruens in eum, vocavit *virum sanguinum*, vocavit etiam *virum Belial* (I

A Reg. xvi, 17), de quo testatus est occultorum ille cognitor, et internorum inspector, quod invenerat virum secundum cor suum. **182** Verumtamen accepta tanta injuria, sancti prophetæ animus ad iram commotus non est, præsentem filii intuens persecutionem, sicque tolerabilem sibi faciens servi maledictionem. Non solum autem; sed et gratia se sperans accumulandum a Domino, qui tanta se vidit injuria affectum a servo. Sciebat enim quod, qui derisores deludit, ipse et mansuetis atque humilibus gratiam impendit. Accipite et alium, cum verba forte in vos jaculatur aliquis contumeliosa: alium, inquam, dico autem Dominum nostrum Jesum Christum, qui talem sustinuit adversus semetipsum a peccatoribus contradictionem (Hebr. xii, 3), ut non fatigemini animis vestris deficientes: ipse enim et in factis observatores, et in dictis sustinuit contradictores. Ipse ad lapidandum quæsitus est, ipse ad præcipitandum adductus est (Joan. x, 31); ipse homo dictus est vorax, et potator vini: *amicus publicanorum et peccatorum* (Matth. ii, 19), dictus est dæmonium habens; et ad magnum quoque improprium appellatus est Samaritanus (Joan. viii, 48). Ipse utique, ut princeps apostolorum ait, cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur non comminabatur; tradebat autem judicanti se injuste, quoniam peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui justitiæ vivamus (I Petri ii, 23 et seqq.), omnino sicut longe ante de ipso præcinnuit Isaias: *Sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondeute se obmutuit, et non aperuit os suum* (Isa. llii, 7). Nam, ut de eo in Evangelio legitur, cum accusaretur in multis, nihil respondit (Matth. xxvii, 12).

XII. Si quem vero quæritis rerum amissione multatum, et pœna in corpore afflictum, præsto est sanctus Job. Ipse enim tot ac tantarum rerum possessione nudatus, prole tam generosa orhatus, in carne etiam est pessimo ulcere, a planta pedis usque ad verticem, percussus. Qui in tantum ad ipsa vilitatis extrema perductus est, ut testa saniem raderet, sedens in sterquilinio (Job ii, 8). Sed post hæc omnia, quid de ejus æquanimitate, quid de longanimitate patientiæ ejus, vera refert historia? *In omnibus*, inquit, *his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est* (Job i, 22). Peccare vitavit ne tristis sive turbulentus per internum esset dolorem in corde; stulte loqui omisit, ne contenderet vel clamaret per exteriorem immutationem in ore. Sed nec a verborum contumeliis liber fuit, conviciantibus eum amicis suis. Nam lege verba singulorum, et invenies eos, sicut ad consolandum venisse, sic et ad convicia proruisse: quantum quidem ad pietatis devotionem [at. exhibitionem] devotos, quantum vero ad temeritatem correptionis indiscretos. Habetis ergo in uno homine, sancto Job, virum tripartita hac adversitate percussus: quem videtis conviciis et contumeliis verborum affectum, et damnis in rerum amissione angu-

statum, et pœnis in ipsa corporis afflictione multatum.

XIII. Quartum vero disciplinæ genus ad tentationes pertinet, quæ nobis indesinenter molestæ sunt. Et benedico indesinenter molestas nobis tentationes: quia *tentatio est vita hominis super terram* (Job VII, 1). Hanc itaque tentationum instantiam, quemdam non minus bonum quam acutum dixerim cultrum: quo mala et reprobata in nobis superfluitas circumcidenda est. Ipsa namque, de instantia loquor tentationum, nutrix est humilitatis: humilitas vero, ut scitis, vitia perimit et annihilat; virtutes vero fundat et fundatas conservat: dum enim fortis humilitatem nostram tentatio concutit, ad propriam quoque mentem, nostram cognitionem reducit. Quæ cum se sibi non posse sufficere intelligit, sui prorsus fiduciam amittit, et solius se Conditoris sui gratiæ committit. Sicque fit, ut dum de proprio robore diffidit, et de superno solummodo adiutorio confidit, sit ei dispensatorius iste tentationis tactus, acutus quidam cultellus, quo omne quod in ea superfluum est resecetur, et universa, quæ in ea erumpere et excrescere nititur, carnalis inhonestas abscedatur.

XIV. Habetis itaque quadripartitum disciplinæ genus: virtutem voluntariæ et honestæ paupertatis; debilitatem corporeæ infirmitatis; agoniam irruentis adversitatis; molestiam fatigantis tentationis. Quod nimirum disciplinæ genus quadripartitum, quemdam dixerim quadrifarium cultrum, quo resecare et abscondere debemus quidquid in nobis deprehendimus nimium, et superfluum. Est nimietas, et superfluitas voluptatis, murmurationis, turpitudinis, et hæc triplex superfluitas primo cultro absconditur, abscessa vero destruitur: paupertatis namque cultro jugulatur voluptas: quæ nimirum **183** paupertas et murmurationem expellit, dum voluntaria est, et turpitudinem dimittit dum honesta est. Est etiam superfluitas quædam deceptio malæ securitatis, et elatio superbæ vanitatis. Et primam nimietatem secundus et quartus cultellus abscondit: secundam vero tertius in nihilum destruendo redigit. Quid periculosius animam solet seducere humanam, quam secunda vanitas, et vana securitas? nam fallacem quamdam securitatis audaciam infundit, quæ dum sibi sollicitam circumspeditionem sui adimit, contingit miserabiliter, ut tanta eam cæcitas caligine obscurat, ut quo pergere, quoque itinere incedere debeat, prorsus ignoret: unde fit, ut in tantam nonnunquam miseriam proruat, quatenus dum sibi ipsi absens, in nullo sibi adesse procurat, etiam in quantis delinquat, jam non deprehendat.

XV. Ecce quod quantumque malum huiusmodi securitas operatur. Quid de vanitate dicemus? nonne ipsa mentem quam suo veneno corrumpit, in elationem mox superbæ erigit; quæ dum eam virtute veræ humilitatis evacuat, sua statim eam defensione ac custodia privat? universæ namque

A sanctitatis, quæ in anima est, custodia et defensio humilitas est: et idcirco non aliud mihi videtur esse, auferre ab anima humilitatem, quam a civitate murum, a vinea maceriam, ab horto sepem. Videte quanta mali causa, hæc de qua loquimur, superbæ vanitas est. Nam ut breviter dicamus, sicut humilitatis dissipatrix est, sic et universæ, quæ in anima est, vel esse potest, sanctitatis annihilatrix est. Ut autem scias quod remedium geminæ pesti huic, videlicet superflue vanitati et vanæ superfluitati opponendum est, debilitatem corporeæ, cum evenit, infirmitatis patienter sustine; molestiam nihilominus pulsantis tentationis prudenter suscipe, nec dicam jam de te, quin cultrum valde acutum et ipsum geminum habeas, quo periculosæ hujus securitatis superfluitatem abscondas. Nam cum ægritudinis molestia fatigaris, cum tentationis impetu pulsaris, timoris in te anxietas procreatur; et malæ hujus securitatis præsumptio procul fugatur; sicque hoc gemino disciplinæ cultro superfluitas ista resecatur. Sed et agoniam adversitatis, cum irruerit, libenter amplectere: sive videlicet cum quis per verborum te contumelias injuriavit, vel per ablationem rerum aporiavit: aut denique per angustiam pœnæ corporeæ afflixerit. Et habes in manu cultrum bonum, quo vanitatis abscondas superfluum. Siquidem triplex hæc adversitas irruens cum patienter atque humiliter suscipitur, lenitatem infundit menti humilitatis, et inflationem perimit vanitatis. En quantam in anima humana superfluitatem quadripartitus iste disciplinæ cultellus abscondit. Jam nobis de cultro illo loquendum esset, quem compunctionem appellavimus, nisi prolixitas obsisteret sermonis hujus. In hoc itaque sermone sequenti, de eo loquemur, in quo etiam de nominibus pueri hujus Emmanuel, videlicet et Jesu, aliquid quod ipse dederit, tractare proponimus: ad ejusdem laudem et gloriam, qui est cum Patre et Spiritu sancto Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XLII.

ITEM IN DIE CIRCUMCISIONIS DOMINI.

De spiritualibus cultris, quibus facienda est circumcisio spiritualis, et de nominibus Christi Jesu et Emmanuel.

D SYNOPSIS SERMONIS.—1. Compunctionis usus et utilitas.—2. Graphica peccatoris lapsi et surgentis demonstratio ab experientia.—3. Præteriti sceleris dulcedo in præsentaneam vertitur amaritudinem.—4. Ex peccati fœditate oritur non moriturus vermis conscientia.—5. Remordet conscientia ex sancta complurium attentata conversatione.—6. Bx gradus vel ordinis professi sanctitate, aut obligatione.—7. Deinde ex iteratorum lapsuum frequentia.—8. Post hæc ex personæ offensæ qualitate: puta Dei, ut amici.—9. Postremo ex considerata districtione Dei, ut severi judicis.—10. Recapitulatio circumcisionis mysticæ per effectus conglobatos.—11. Appellatio nominis Jesu non fortuita, sed divino consilio revelata.—12. David de Goliath triumphans prælusit typice Salvatori Jesu Christo.—13. Jesus ex re nomen habet, in corde jubilis, in ore favus.—14. Quæ sit synonymia nominum Jesu et Emmanuel.—15. Jesus salvationem, Emmanuel modum

designat salvationis: a quo nobiscum nascente, A ante factum, magnam subiit anxietatem ut faceret; vivente, moriente profudit medela nostræ calamitatis. — 184 16. Nobiscum nascentis vitium abstulit originis, vivens pravi operis, moriens æternæ damnationis. — 17. Tota ratio fiduciæ nostræ est in vita et morte Domini Jesu.

I. Duos, si meministis, ab illo, quem proxime ad charitatem vestram habuimus sermone, produximus cultellos: quibus non tam ille Josue filius Nun, quam noster Jesus Filius Dei, veros et spirituales circumcidit Israelitas. Unum autem disciplinam, alium autem appellavimus spirituales compunctionem. Sed de cultello disciplinæ, quantum tunc nobis videbatur posse sufficere in sermone illo disputavimus: et jam tempus est, ut de illo alio cultello, de quo loqui usque in istum distulimus, modo juxta promissum nostrum loquamur. Igitur cultellum B alium, quo salubrem in anima, quicumque Israelita verus est, facere debet circumcisionem, spiritualem diximus esse compunctionem. Quem nimirum semper nos oportet habere paratum, ut ejus acumine abscindamus, quidquid illicite agendo, superfluum contrahimus. Et quidem inter cætera, quibus mihi adesse solet misericors Dominus largitatis suæ dona impertiendo, magnum reputo signum dilectionis ejus cum post culpam pravæ actionis, salutaris visitare me dignatur remedium compunctionis. Cum enim rectitudinem deserens justitiæ, ad tortitudinem pravo culpæ, non solum dignus non sum ut me erigat; sed etiam, ut ad deterius corruiere permittat. Nam, sicut ipse per prophetam comminatur, faciente justo injustitiam ponet offensivum corum C eo (Ezech. III, 20); sed non sic facit cum electis suis, pius et misericors Pater, et Dominus noster, dat enim gratuita gratia sua contra filios suos peccata sua et plene cognoscere, et cognita digne delectare.

II. Si autem scire delectat qualiter hoc cum eis faciat, accipite paucis. Tractabo una vobiscum propter hoc, ex propria experientia, quod in hac parte accepi. Peccavi ego peccatum grande; non quidem semel aut bis, sed pluries: unde et ad me jure potest illa exprobratio prophetica dici: *quam vilis factus es, nimis iterans vias tuas* (Jer. II, 36). Et ecce post modicum inficit mentem meam amaritudo quædam amarissima, et hoc quidem non ad insipientiam mihi; infunditur namque a summo illo medico antidotum illud saluterum, quò noviter potatum a visceribus animæ evellatur, et evulsus ejiciatur venenum: afficit itaque mentem salubris amaritudo, quam prius lethalis affecerat dulcedo. Hoc enim proprium solet esse culpæ, ut dulcedinem maximam, proximam proferat per tentationem, pullulans, et pulsans, et nondum perpetrata: et amaritudinem non minorem inferat per consensum admissa, et effectui mancipata. Unde et ait sapiens quidam (272): voluptatum corporearum appetentiam plenam esse anxietatis, satietatem vero plenam pœnitentiæ; nam dolet se infelix anima fecisse, quæ,

(272) Sev. Boetius pros. 7, l. 3.

ante factum, magnam subiit anxietatem ut faceret; et post pauca subjunxit:

*Habet hoc voluptas omnis .
Stimulis agit fruentes,
Apumque per volantum,
Ubi grata mella fudit ,
Fugit, et nimis tenaci
Premit icta corda morsu.*

BOET. lib III, 7.

III. Transit enim quod peccato servientem animam delectabat et demulcebat; manet vero quod miseram conscientiam mordeat et rodât. In ingenti habetur odio quod in ardenti prius erat assumptum amore. Vertitur dulcedo in amaritudinem, delectatio in afflictionem. Nonne sic misero et miserabili quondam accidit Ammon? Scitis enim quod illiciti amoris sagitta transfossus, cum quanta labore et astutia ad diu concupitam desiderii sui expletionem pervenerit: quod non minus quidem exhorruit expletum, quam prius desideraverat explendum. Expleto namque jam desiderio, ipsam, quam ex sorore fecerat uxorem, nec oculis videra sustinuit quam necdum expleto, supra modum amavit: maximo in eo amori maximo succedente odio (II Reg. XIII, 10). De qua bene legitur, quod fuit et speciosa, et Thamar appellata, intimante per ista fortassis Spiritu sancto, qui ea ad utilitatem legentium suæ inseri voluit Scripturæ, quod cujus peccati speciositas abstrahit animam et allicit, illius quoque consequenter, post peccati ejusdem perpetrationem, amaritudo punit et affligit. Amaritudo namque, ut scitis, dicitur Thamar. Scito ergo, o anima mea, quod quando illicitum quid aspectu concupiscentiæ cernis speciosum, post gustum quoque experientiæ senties amarum. Et heu! quod non tam sapiens tibi est adhuc recta per statum, quantum jam es prostrata per lapsum. Nam etsi bona pœnitentis hæc vox est: *Heu! Heu! quia feci!* sed longe melior ista præcaventis: *absit ut faciam!* Cur sola vexatio intellectum dat 185 auditui tuo? cur non fugiendam tibi ægritudinem consulis? Quid enim? etsi non semper eam sequitur mors; rarus tamen qui dormit in morte, nisi prius dormitet in ægritudine: nec crebro succedit illa, nisi præcedat ista.

IV. Peccatum ergo grande peccavi et frequenter; invadit quoque infelicem conscientiam meam amaritudo magna, tangit eam et concutit, vulnerat et cruciat, movet deinde eam] et anxie perturbat. Vox quædam in ea, non quidem susurrat, sed magis clamat; vox, inquam, licet fortassis salutis, non tamen exsultationis, vox non epulantis, sed arguentis: non denique consolationis tranquillæ, sed commotionis magnæ. Clamat autem sic: *Adam ubi es? et quid dicam, aut quid respondebo mihi cum ipse fecerim?* (Gen. III, 9.) Nam si dicere voluero absconcionis meæ causam esse timorem in me tumidum, et timidum tumorem, et per eam auditatis meæ velle

me consulerè de lecori, audiam, licet invitus : *Quis enim indicavit tibi quod nudus essès, nisi quod ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederès, comediasti?* (Gen. iii, 11.) Nonne comestio interdicta, consensio est prohibita? illa perdit nuditatem; quia et hæc ingerit confusionem. O quanta audacia puritas conscientiæ! O quanta trepidatio scèditas ejus? sævit itaque vox hæc increpatoria in interioribus domus meæ, tonans et fulgurans cum strepitu magno, arguens et corripiens cum omni imperio sic: Cur tanta est iniquitas in te? quem fructum tunc habuisti in illis, in quibus nunc erubescis? nam finis illorum mors est. *Si in carne seminasti, quid metes nisi corruptionem?* (Gal. vi, 8.) cur menti tuæ excidit sententia hæc apostolica? cur et illa: *Si secundum carnem vixeritis, moriemini?* (Rom. viii, 13.) Si mundum dilexisti, quid tibi ad æternitatem duntaxat pertinens emolumentum ejus conferet dilectio, cum ipse transeat et concupiscentia ejus? (*I Joan.* ii, 17.) cur adulterium voluisti? quia ipsum diligere, Deum odio habere est, legis namque etsi frustra: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo* (*II Joan.* ii, 15). Sic arguit me, et statuit me contra faciem meam hæc vox signans quasi in sacco delicta mea (*Job* xiv, 17); de propriis stercoreibus lapidans me, et luto meo perliniens faciem meam.

V. Ponit etiam coram me sanctam aliorum conversationem: ut magis ex eo intelligam propriam damnandam esse scèditatem. Instaurat testes suos contra me, ut pene militent in me. Nam ad hoc mihi cum propheta ostendit templum ut metiar illud et confundar ex omnibus quæ feci (*Ezech.* xlvi, 10). *Jube!* mihi respicere homines, ut consequenter dicam: peccavi (*Job* xxxiii, 27): et ad cumulum confusionis meæ tales mihi coram oculis proponit, qui, cum me et debiliores esse videantur, et imperitiores, longe supra me, et ad præcavenda sunt inquinamenta callidiores, et ad vincenda tentamenta valentiores. Sapiens itaque es: sed ut facias mala, bene autem facere nescis (*Jerem.* iv, 22). Nam quo pacto, quove fructu sapiens es, si tibi non es: et fortis, si fortitudo tua quasi favilla stuppæ? (*Isa.* i, 31) quam enim stупpa in igne, talem tu habes fortitudinem in tentatione.

VI. Sed et gradus mihi et ordines meos opponit: sublimitatem quoque professionis, et tempus conversionis. Diaconus, inquit, vel sacerdos, canonicus et religionis habitu indutus tale aliquid committere debuit? servum Dei, servum decuit esse peccati? Ergo decens fuit, ut amicus et familiaris Domini, paranympus et præco Christi aliquid in se admitteret, quod tanto taliq; Domino tam graviter displiceret? En quoties violasti professionis tuæ vota, quæ distinxerunt labia tua? (*Psal.* lxxv, 14.) Quam melius tibi fuerat votum non vovisse, quam votum non solvisse? Quidni multa voventi, et non solummodo votum non solventi, imo contra votum multa præsumenti ipsa sublimitas professionis major cumulus

A sit damnationis? Et quid tantopere profecisti ex quo ad conversionem venisti? mane visus es iter aggredu et ecce incumbente jam vespera, vix ostium egressus es. Quot longo tempore post te istud coperunt carpere iter, et non solum quoque usque ad te pervenientes: sed et viriliter præcurrentes; *consummati in brevi expleverunt tempora multa, placita enim Deo erat anima illorum?* (*Sap.* iv, 15.)

VII. Adhuc post hæc omnia, quod magis me movet, magis me turbat, inculcat mihi frequentiam lapsuum meorum: alloquitur namque me hoc modo, et dicit: pessima est plaga tua, et pene insanabilis: toties colligata est, toties *Curata medicamine, toties fota oleo, toties ei cicatrix obducta est* (*Isa.* i, 6). Innumeræ sunt vices, quibus sanatus es. Porro scias hoc dictum **186** non ad laudem, sed ad sugillationem tuam, nam sæpe curatus, sæpe te vulneratum ostendis. Idem quoque sentio, et de vicibus emendationis tuæ; nam sæpe mundatus, sæpe et inquinatus. Et usquequo ista apud te? quousque, inquam, tu instar canis reversi ad vomitum suum, et ut sus lota in volutabro luti? (*II Pet.* ii, 22.) Quamdiu tam hebes, in tantum sensus expers, ut tam sæpe vulneratus jam vulnerari non perhorrescas? Numquid putas et aliquando non tædere medicum ægroti sui, videntem ipsum licet sanitatem quærere, tamen acquisitam nolle retinere; et mundatorem inquinati sui, intuentem illum etsi abluitionem suam, cum deest, desiderantem, cum tamen adest, de ea conservanda non curantem.

VIII. His itaque et similibus inculcat mihi hæc vox magna immanitatem et frequentiam peccati mei. Ponit quoque ante oculos meos, et illum cui peccavi; et modo mihi eum exhibet quasi amicum et dilectorem: modo vero quasi districtum et severum Judicem. Illum ante quem erubescbam, istum vero, coram quo contremiscebam. Dicit mihi de illo sic: Cur sic agere voluisti ut redderes mala pro bonis? cui peccasti, et quem per peccatum offendisti? ipse est amicus et dilector tuus: ipse quoque Pater et Benefactor tuus. Quid fecit tibi, aut quid molestus fuit tibi, quod ad iracundiam eum provocasti? creavit te ad imaginem et similitudinem suam, cum non eras, redemit te larga effusione pii et innocentis D cruoris sui cum perditus eras: vocavit te de sæculo, cum peccato venundatus eras: dedit tibi memoriam tenacem, linguam eruditam, acumen in ingenio, nitorem in eloquio; et quia longum est ire per singula, quæ tibi contulit munera gratiæ suæ, de externo te in proximum, de servo te provexit in filium. Ut autem his aliisque largitatis suæ donis condigne respondisti, tu videris. Vide quid non ab eo præceptum bonum omisisti; quid vero prohibitum malum non commisisti; Sermone brevi te tibi ostendi. Et quid amplius dicam? pejus egisti filius in Patrem, et in talem Patrem quam alius ageret in hostem suum.

IX. De isto videlicet severo et districto judice sic me alloquitur vox hæc: quæ in me omnia interiora

mea maximo quodam adimplet dolore. Quomodo, inquit, tu pulvis levis, tu cinis vilis: contra tantam talemque ausus es te erigere Majestatem? Quomodo tanta insipientia desipuisti, tanta insensibilitate obduruisti, ut tam districtum, tamque severum præsumeres Judicem ad iracundiam provocare? nescis, quod tangit montes et fumigant (*Psal.* ciii, 32); quod adorent eum dominationes, timent potestates: in cujus conspectu omnes conscientiarum contremiscunt, cujus tolerare iram nulla prorsus creatura sufficit. In ipsum prævaricatus es, ipsumque ad iram tuis provocare prævaricationibus ausus es. Et legisti apud Isaiam: quia virorum, qui prævaricati sunt in eum, vermis non morietur, et ignis non exstinguetur (*Isa.* lxxvi, 24). Quomodo tu stipula sicca poteris sustinere, cum suarum immensus ignis iste et consumens flammarum exeret ardorem? cum exarserit in hujusmodi ira ejus? cum ignis denique succensus fuerit in furore ejus, et exarserit usque ad inferni novissima, devorans terram cum germine suo, et montium fundamenta comburens? (*Deut.* xxxii, 22.) Perpende modo apud te, quid tunc poteris habere animi, cum de singulis tuis non solum factis, sed et verbis, imo non de solis verbis et factis, verum et de ipsis minutissimis cogitationum, et intentionum cordis motibus reddere compelleris rationem. Plange, plange; non quidem paululum, sed diu et multum dolore tuum. Plange, inquam, quod vadas et non revertaris ad terram tenebrosam et operam mortis caligine, terram miseriarum et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat (*Job.* x, 21).

X. Istis modis in me hæc vox alloquitur. Primo ponens ante faciem meam, et ostendens mihi, quanta mala commisi: secundo quam frequenter peccavi: tertio quam benignum Patrem, et largum benefactorem offendi: quarto vero in quam districtum et severum Judicem irruvi. In prima manifestatione validissimo me horrore afficit: in secunda immenso dolore concutit: in tertia maximo pudore confundit: in quarta, anxio timore deterret. Hic est quadripartitus compunctionis effectus, quem esse secundum cultrum diximus, quo circumcidi debemus. Et quidem acutus valde cultellus iste, non modo contracta jam superflua resecans, sed et ne contrahantur, resistens. Quam enim superfluitatem illicitam in se mens admittet, cum eam considerantem magnitudinem malorum suorum plene afficit dolor; intuentem vero quoties deliquit, percutit horror, videntem etiam quantum, qualemque dilectorem suum offendit, confundit pudor: aspicientem denique quam tremendum Judicem provocavit ad iram, perturbat timor? Habetis itaque duos cultros lapideos: nomen uni disciplina, alteri vero compunctio est. Illa circumcidit stantes, ne superfluitatem enormem et enormitatem superfluum incurrant: hæc vero purgat lapsos, ut eam, quam incurrerunt, evadant: et utraque quadripartitum, in emundationis remedio, habet effectum:

A quia illa commissa jam immunda amputat per voluntariam et honestam paupertatem, hominem temperatum faciens: per debilitatem corporeæ infirmitatis pavidum exhibens: per molestiam irruentis adversitatis, humilitatem ei infundens: per infestationem pulsantium tentationum de sua eum salute sollicitum reddens. Hæc vero interna videlicet compunctio mentis, ei cui se plene infundit, ne alicujus superfluitas impuritatem contrahat, custodit: per dolorem afficiens, per horrorem concutiens, per pudorem confundens, per timorem deterrrens.

XI. Sed jam satis diu cultellos istos in manibus habuimus: loquamur modo de nomine Pueri hujus: sicut enim hac die circumcisis est: ita et hac die vocatum est nomen ejus Jesus. Nec fortuito quidem, hoc nomine appellatur, sed angelo prænuntiante. Unde et sanctus Lucas: Vocatum est, inquit, nomen ejus Jesus: quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur (*Luc.* ii, 21). Non in vacuum portat hoc nomen sanctum Sanctus ipse sanctorum: sed opere et veritate. Nam quod vocatur, id et operatur; salutem videlicet in medio terræ (*Psal.* lxxiii, 12). Pariet tibi filium, ait angelus, ad sanctum Joseph, et vocabis nomen ejus Jesum (*Matth.* i, 21). Nec tacuit causam: ipse enim, inquit, salvum faciet populum a peccatis eorum (*ibid.*). Videtis ergo quod sit sacramentum hujus beati, et beatificantis nominis Jesu, quia ideo videlicet vocatur Jesus, quia salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Ipse namque verus est David, in cujus manu liberat Dominus populum suum de manu Philistinorum (*II Reg.* xix, 9): ad quod puto pertinere quod Paulus ait: Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi (*II Cor.* v, 19), sed et illud nihilominus, quod coapostolus ejus Petrus: Qui pertransivit, inquit, benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo (*Act.* x, 38). O sancte noster David, non modo in omnibus, sed et præ omnibus fidelis! Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, similis erit Deo in filiis Dei? (*Psal.* lxxxviii, 7). O! inquam, quem invenit Deus Pater secundum corpus suum, juxta illud verax testimonium: Hic est Filius meus dilectus in quo bene mihi complacui (*Matth.* xvii, 5). Inveni virum secundum cor meum, ait Deus de nostro David (*Act.* xiii, 22). Et bene virum quem apprehenderunt septem mulieres (*Isai.* iv, 1); quia non ad mensuram dat Deus Spiritum, cujus gloriam vidimus, gloriam quasi Unigeniti a Patre plenum gratiæ et veritatis (*Joan.* i, 14). De cujus plenitudine nos omnes accepimus (*ibid.*, 16).

XII. Virum utique, quem vidit Ezechiel vestitum lineis inter viros sex (*Ezech.* ix, 2), qui veniebant a porta quæ respicit ad aquilonem, et uniuscujusque vas interitus in manu ejus, insinuans, ut scitis, fortem hunc et potentem David, utpote Dominum virtutum, mundissima ex Virgine matre, assumpta carne vestitum, inter homines apparuisse, qui omnes per sex

etates mundi, et a peccato per nativitatem corruptibilem procedebant, et in proprio opere nonnihil ad peccatum pertinens mortiferum habebant: quod fortassis tunc erat, quando commendato grege custodi, missus a Patre abiit onustus ad fratres suos (*I Reg. xvii, 20 et seqq.*): relictis videlicet illis nonaginta novem in deserto, nihil funditus periculi metuens eis, utpote quos in tuto dimiserat loco, missus ad ovem, quæ perierat, descendit plenus gratia et veritate visitare, et consolari omnes, qui eum de toto corde desiderabant (*Matth. xviii, 2*); nec rediit ad Patrem suum, priusquam superbum illum Gethæum, qui procedebat mane et vespere, stans quadraginta diebus, proprio gladio peremisset, quia ipse nullum habuit, et detulisset c. put in Jerusalem. Quæ omnia ad nostrum David, puerum hunc hodie circumcisum, necesse est ut studeas referre: cujus et nomen vocatum est Jesus. Ipse enim sicut exiit a Patre, et venit in mundum (*Joan. xvi, 28*); ita nec reliquit mundum, et ivit ad Patrem, donec de principe mundi hujus, qui electos suos premebat (hoc enim nomen sonare dicunt, quod est Geth) triumphasset: Qui toto hujus vitæ tempore usque ad ejus adventum tam in prosperis, quam in adversis infestus, atque molestus erat. Fugiebant omnes a facie ejus, nec est inventus aliquis, qui singulari cum eo auderet certamen inire, nisi humilis puer David. Ille solus de eo triumphavit, percutiens eum, et auferens opprobrium ex Israel. Et quomodo de illo triumphavit? qui in manu propriæ actionis malignum non habuit gladium iniquitatis, dispensatorium ab ipsis membris diaboli **188** suscepit gladium mortis: ut occisus occideret, veraciter *mortuus pro gente, et non tantum pro gente; sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum* (*Joan. xi, 51, 52*). Ipsos etiam qui in corpore diaboli summi et eminentes erant, unitati et paci sanctæ Ecclesiæ associans. Nunquid hoc esse tibi videtur, et proprio superbum illum gigantem a David gladio preceptum; et suum ab ejus corpore præcisum in Jerusalem caput allatum?

XIII. O sanctum et salubre nomen, quod est Jesus! quia sanctum etiam et salubre opus ejus. Solum, ut mihi videtur, ac singulare salutis nostræ indicium est nomen istud. Quis apprehendere, ne dicam, exprimere sufficit, quam salubre sit vel nomen vel nominis opus? Nonne hoc æstimandus est sapuisse, qui ait: *aliud nequaquam nomen præter illud datum esse hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri?* (*Act. iv, 12.*) Pulcherrimum et sanctissimum nomen hoc: exultationis nomen et salutis, nomen lætitiæ et suavitatis, nomen denique dulcedinis et jucunditatis. Quod bene sensit, qui ait: *Ego autem in Domino gaudebo, et exultabo in Deo Jesu meo* (*Hab. iii, 18*). Quam dulce faucibus suis nomen hoc: super mel et favum ori ejus (*Psal. xviii, 11*). Quis mihi tribuat ut in hoc nomine indesinenter occuperetur, non modo mens mea, sed et lingua mea?

A illa in cogitando, hæc vero in loquendo? Jesus namque sicut in corde lætus jubilus, sic et apud in ore cibus. Nimirum non est jam quod contristari faciat cor; in quo sonat vox hæc exultationis et gaudii, non est etiam quod amaricari faciat palatum, quod cibum hunc ruminat dulcissimum et sapidissimum. *Vocatum*, inquit Evangelista, *est nomen ejus Jesus: quod vocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur* (*Luc. ii, 11*): priusquam conceptus fuit, vocatus fuit. Quid est hoc? hunc Jesum Ecclesia in utero concepit; dum ipsum salutis sæ auctorem, per fidem, quæ per dilectionem operatur, ad interiora sua admisit (*Gal. v, 6*). Sed priusquam eum hoc modo in utero concepit, nomen ejus Jesum angelus vocavit. Si angelus vocavit, si angelus nuntius, quid Moyses et Isaias; quid denique omnis tam patriarcha quam propheta, qui nostram in isto Jesu, et per istum Jesum, salutem conferendam, et consummandam vel signo vel verbo prænuntiabat, nisi angelus erat? et dum unusquisque non modo antequam in eum Ecclesia crederet, sed etiam longe antequam in carne appareret, venturum ipsum ad salvandum nos prophetavit; nimirum vocatum est nomen ejus Jesus, priusquam in utero conciperetur.

XIV. Sed loquendum nobis de causa hujus sanctissimi et dulcissimi nominis, quod est Jesus. Occurrit quæstio: quid est, quod ab angelo vocatur Jesus, ab Isaiâ vero appellatur Emmanuel? *Virgo, ait, concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel* (*Isai. vii, 14*). Quod et sanctus Matthæus ad memoriam revocare curavit: ubi inducit angelum causam ostendentem hujus saluberrimi atque beatissimi nominis, quod est Jesus. Nam asserens dixisse angelum ad Joseph, *vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum* (*Matth. i, 21*), statim adjunxit: *Hoc autem iotam factum est ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur nobiscum deus* (*ibid. 22, 23*). Nomen ejus vocat angelus Jesum, et quid hoc sit, dicit; ipse, inquiens, *salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Vocat ejusdem nomen propheta Emmanuel, et quid hoc sit exponit, *quod interpretatur, inquit, nobiscum deus*. Si hic est Jesus qui Emmanuel, hoc idem possumus accipere ipsum nos salvare, et ipsum Deum nobiscum esse. Quod quidem ita esse, certissime inveniemus, si investigare vel quomodo nos salvat, vel quomodo nobiscum est Deus, studemus. Nam si quis quærit, Quis est iste Deus? Ipse est noster Jesus. Quomodo ergo nobiscum? Nunquid eo modo, quo rex est sæculorum, immortalis, invisibilis (*I Tim. i, 17*), quo Unigenitus in sinu est Patris, quo ex splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genitus (*Psal. cix, 3*): quo lucem denique inhabitans

inaccessibilem, æqualis est Patri: *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest? (I Tim. vi, 16)*. Nequaquam: non eo modo ipse nobiscum Deus: sed eo, ni fallor, modo quo minoratus est ab angelis (*Psal. viii, 6*): quo primogenitus est ex multis fratribus (*Rom. viii, 19*), qui etiam primogenitus est mortuorum (*Apoc. i, 5*): quo nobiscum habuit, quod ex nobis pro nobis suscepit, quod videlicet apud nos abundat nasci et mori. Ecce hoc modo nobiscum Deus. Plena omni suavitate et dulcedine in ore humano hæc vox, quæ est Emmanuel. Nam quomodo ad preferendum dulce non debet esse homini, quod præ universis aliis creaturis soli competit homini? non enim, juxta hunc sensum, proferre eam possunt angeli, non aliqua alia, ut breviter dicam, creatura; ut eadem **189** illi cum ea insit, cum qua est creatura. Sic autem cum homine est, ut sit cum eo, et homo accipiens in se, quod ipse est, et id existens quod ipse est.

XV. O nomen sanctum et salubre Jesus! O jucundum et lætum nomen Emmanuel! Illud nostram indicat salvationem; hoc autem modum ejusdem salvationis. Ipse salvos nos fecit, et ideo, quia nobiscum Deus fuit. Cum quibus nobis ipse Deus fuit? cum nobis hominibus, nobiscum utique qui nascimur, qui vivimus, qui morimur: nascimur, et in immunditia; vivimus, et in nequitia; morimur, et in tristitia. *Ecce homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletus multis miseriis (Job xiv, 1)*. Vox justii est triplicem hominis deflentis calamitatem, in natiuitate inquinati, in vita depravati, in morte damnati. Unde et adjunxit: *qui quasi flos egreditur* nascens de muliere in fragilitate: *et brevi vivens tempore* conteritur, et tamen in pravitate: *et fugiens velut umbra*, currens ad mortem, cum omni festinatione. Sed est consolatio magna, quod nascitur Jesus: et vivit, et ad extremum moritur. Sicque est nobiscum Deus in ortu: est in vita, et in morte. Sed sine impuritate nascens, sine pravitate vivens, purgavit immunde nascentes, et justificavit inique agentes: voluntarie demum atque indebite moriens, et in brevi resurrecturus et in æternum victurus beatificavit damnabiliter morientes. Recenter quoque post natiuitatem suam, hodie videlicet circumcisionem in carne sua sanctissima suscipere dignatus est, ad carnem mundandam per legem decretam.

XVI. Anno etiam ætatis trigesimo suscepit a servo Dominus baptismum, instituens illud ad plenam remissionem peccatorum (*Matth. iii, 13*). Sicque in his duobus sacramentis remedium instituit morbo peccati originalis his qui sunt de stirpe Abrahamæ: hoc tempore revelatæ gratiæ purgationem instituens in baptismatis ablutione. Deinde in conversatione sua omnem exhibuit sanctitatem: in ore proterens veritatem, in opere ostendens puritatem. Peccatum enim sicut non contraxit ex Virgine conceptus, sic nec commisit omni tempore

A quo est in mundo conversatus; sicque viam fecit nobis conversationem suam, per quam ad patriam pertingeremus cœlestem: quia dum omittendo, quod malum, et admittendo, quod esset bonum ostendit, nimirum quid effugere, quidve appetere debeamus, edocuit. Novissime vero dum peccati omnino nescius, ac per hoc peccato in nullo obnoxius, mortem indebitam pro nobis sustinuit, nos quidem a debita liberavit: æternam quam simul in anima et corpore merebamur, a nobis propellens damnationem: dum temporalem, quam non merebatur, in sola carne sua mortis admisit passionem. Innocens quippe Agni incontaminati et immaculati, pii et mansueti Jesu sanguis, in ara est crucis effusus: per cujus effusionem clamantis de terra melius quam Abel (*Hebr. xi, 24*), et placatur Deus offensus, et reconciliatur homo reus. Unde miro et misericordii modo fit, ut jam sine damnationis metu possit mori homo: quia sine aliquo damnationis debito, pro eo mortuus est Deus homo. Sic noster Emmanuel, et nobiscum nascens vitiatæ nos originis emundavit corruptione; et nobiscum vivens a prævi operis justificavit conversatione; et nobiscum et pro nobis moriens, ab æternæ mortis liberavit damnatione.

XVII. Quid jam timeo, vel cur trepidabo? quid enim, si pollutionem ex primo parente, in quo omnes peccavimus, contraxi originalem? sed emundabit, et emundando delebit eum institutum a summo medico nostro baptismi sacramentum: qui sanat omnes infirmitates nostras (*Psal. cii, 3*), idem illud purificationis remedium sicut nobis instituens, sic et pro nobis in semetipso suscipiens, non solum nihil in se, quod lavaret impurum habens, sed et de immundo conceptum semine mundum facere potens qui solus est (*Job xiv, 4*). Quod si forte in via injustitiæ, non recte incedo, ibo mihi ad illum, qui factus est nobis a Deo, non solum sanctificatio, sed et justitia (*I Cor. i, 30*): et in libro illo vitæ coram me expanso legam non modo quid ad ruinam perti-nens vitiorum debeam præcavere; verum etiam quid ad ascensum spectans virtutis oporteat me exercere. Cum autem hinc me oportuerit egredi, opponam mortem contra mortem: mortem corporis Christi contra mortem animæ meæ; sperabo tunc in morte ejus, sperabo et in resurrectione ejus: in illa ne morte æterna peream, in ista, ut ad vitam resurgam: qui enim, ne moriar, pro me mortuus est, ipse nihilominus, ut resurgam, resuscitatus est. Gratiâ itaque tibi, o bone et benigne Jesu, qui et ex nobis dignatus es nasci, et in nobis conversari, et pro nobis mori, ostendens te in his sanctum portare nomen, quod est Emmanuel, quod interpretatur **190** *Deus*. Tibi, tibi, inquam, Domine, qui natus, a vetustate non emundasti originalis immunditiæ; qui vivens ab iniquitate justificasti nequitiam; qui moriens a calamitate liberasti gehennam, tibi ex totis cordis medullis, o Jesu, o Emmanuel: o Emmanuel et Jesu! honor

ut et gloria, decus et magnificentia, majestas, laus A
in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLIII.

IN DIE EPIPHANIE DOMINI.

De trina apparitione Domini.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Deum laudare et prædicare, geminum linguæ laudabile officium. — 2. Tria uno die facta miracula memorat Ecclesia: quorum ordo discussus breviter. — 3. Per tria hæc miracula, expressa est vocatio nostra, justificatio, glorificatio. — 4. Convenientia vocationis per magos, justificationis per baptismum, glorificationis per nuptias in Cana Galilææ. — 5. Elucidatur amplius trium horum beneficiorum magnitudo, et ordo a similitudine domus manufactæ, ac ætate Christi. — 6. Christus puer in Bethlehem cognoscitur, id est, domo panis: in Jordane baptizatur, id est, descensione. — 7. Manifestat gloriam suam in Cana Galilææ: id est, zelo revelationis. Omni contemplatione, et operatione potior est dilectio. — 8. Herodis nunc regnum est, id est, superbiz et luxuriz. — 9. Bethlehem Judæ mystice congregationem designat religiosorum. — 10. Stella religiosæ conversationis est velut stella præfulgens. — 11. Famam bonam negligere est reprehensibile, nedum crudele. — 12. Peccatum viri religiosi gravioris noxæ ob tria notatur.

I. Lætitia mihi magna est, fratres charissimi, et ingens gaudium cordi meo: multasque pro vobis ago gratias Deo, videns vos his sacris diebus tanta alacritate ad audiendum verbum Dei convenire. Et quidem cum omni nos deceat tempore intendere divinis, ipsa quoque exposcit ratio, ut majorem erga ea, quæ specialiter Dei sunt, in diebus festis devotionem impendamus; nam quo magis opera in eis cessant exteriora, eo studiosius necesse est, ut divino insistat operi lingua, et holocausta Deo labiorum nostrorum offeramus, et in eorum apertione laudem ejus annuntiemus. Quod nimirum sanctum ac salubre linguæ quæ tunc digne exercemus, cum in oratione pura Dei laudibus vacamus: et in prædicatione sana circa proximi exhortationem laboramus. Huic officio gemino sanctam deperit linguam insistere, dignis videlicet Deo præconiis orando jubulare: et sanctis piarum exhortationum sermonibus, mentes proximorum instruere. Et quia uni horum salubrium operum, instantiæ videlicet devotarum orationum curam nonnullam pro modulo nostro, tam nocte hac præcedenti, quam die ista præsentis impendimus, superest ut et alterum, quod est instructio proximorum, quia se modo temporis obtulit opportunitas, aggrediamur, exhibentes nos sicut in illo Deo devotos, sic et in isto proximo necessarios. Locuturi ergo aliquid ad utilitatem audientium, unde potius loquendi materiam sumemus, quam de ipsa die, in qua loquimur? Sicut enim præsentis excellentia diei, ut aliquid ad laudem Dei, et vestram ædificationem loquamur in ea expostulat, ita nihilominus exigit ut et loquamur de ea: maxime cum tanta talisque sanctitas ejus sit, ut uberem nobis et sufficientem materiam loquendi ministrare possit.

(273) Antiph. ad Magnif. in secundis vesp.

PATROL. CXLVIII.

II. Nam ut cantamus: *Hodie tribus miraculis ornatum diem sanctum, colimus; hodie stella magos duxit ad præsepium; hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias; hodie Christus in Jordane baptizari voluit, ut salvaret nos universos* (273). De quibus profecto miraculis multa, ut scitis, Patres orthodoxi dixerunt: Nec a nobis expectetis audire aliquid novi, qui non solum quidquam invenire novi nequaquam idonei sumus, sed nec adeo, ut eorum dicta plene intelligere possimus, in ingenio sumus perspicaces, nec ut intellecta retinere in memoria tenaces. Hoc autem volo vestra agnoscat dilectio, quia non solum eorumdem miraculorum profunditas et altitudo, sed et series me reddit sollicitum, et ordo; intuentem subtiliter, non modo quædam magna Dominus fecit, verum etiam scrutantem diligenter quid eorum prius, quidve posterius gessit, illud utique ad omnipotentem operantis voluntatem; hoc autem ad ejusdem pertinere mihi videtur dispensationem; utrumque vero spirituali cœservire significationi, ac per neutrum nostræ deest ædificationi. Sed antequam de profunditate tractemus, prius aliquid vel breviter, de eorum ordine dicamus. Ordo, ni fallor, iste est: prius gentibus stella duce se revelavit, et revelatum pie ac fideliter **191** adorandum, ac mysticis muneribus honorandum exhibuit. Deinde baptizandum se humiliter beati Joannis manibus inclinavit: et instinctus aquis ad spiritualem nostram emundationem aquis sanctificationem contulit. Novissime vero aquam in vinum ad nuptias potenter mutavit, et convivas lætificans etiam discipulorum credulitatem adauxit. In singulis istis nos sanctam et sanctificantem ejus manifestationem veneramus ejusque admirabilem dignationem implectimur. Et primam quidem manifestationem suam exhibuit magis; secundam vero concessit populis; tertiam autem indulsit discipulis. Nam de prima legitis quod *cum natus esset, ab oriente magi venerunt* (Matth. 2, 1), venientes quæsierunt, quærentes invenerunt, invenientes adoraverunt. Hæc est, ut scitis, summa Evangelii loquentis de adventu magorum ad puerum Jesum. De secunda habetis, quod cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, apertum est cœlum, et descendit Spiritus sanctus, corporali specie, sicut columba in ipsum: et cætera, quæ in subsequentibus sanctus Evangelista de ipso commemorat (Luc. 3, 22 et seqq.). Hunc esse populum putamus, coram quo astante, videns Dominum beatus Joannes ad suum properare baptismum, in hanc statim vocem prorupit dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* (Joan. 1, 29). De manifestatione vero tertia, ita se veritas rei habet: *Hoc fecit initium signorum Jesus* (Joan. 2, 11): haud dubium quin hoc, quod aquam mutavit in vinum: *Et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli ejus* (ibid.).

III. Porro si ipsa aliquid putantur innuere loca

in quibus eadem apparitiones indultæ sunt : prima Bethlechem fuit, secunda in Jordane, tertia in Cana Galilææ. Et fortassis ad rem pertinet, quod prima fuit in domo panis; secunda in descensione; tertia in zelo transmigrationis, seu perpetratæ revelationis. Quia istæ, ut scitis, horum nominum sunt interpretationes. Absit enim ut absque significatione esse putemus, quod apparere voluit Dominus in mansione æternæ refectiois, quod in virtute humilitatis, quod in fervore spiritualis cognitionis. Apparebit jam cum de horum locorum significatione cœperimus tractare utrum aliquid in se contineant spirituale. Ut autem breviter ostendam quid in ordine hujus tertiæ apparitionis Dominicæ intelligam, ego accipio in prima nostram expressam esse vocationem, in secunda emundationem, in tertia vero glorificationem. Magi enim nullatenus ex tam longinquis et remotis terræ finibus ad adorandum puerum noviter natum accessissent, nisi non solum signi exterioris novitate, sed et quadam instructionis interioris voce accessiti fuissent. Sic enim nocte hæc, in dictis beati Leonis papæ audistis [*dedit, inquit, aspicientibus intellectum, qui præstitit signum, et quod fecit intelligi, fecit inquiri : et se inveniendum obtulit requisitus* (274)]. Qui ita signum præstitit, ut intellectum aspicientibus dederit, quid nisi quædam, qua invitaret eos, ad se vocatio fuit? In Christi vero baptisinate, quis nostram non modo exprimi, sed et esse mundationem dubitat? Nam qui baptizatus est, non sibi, sed nobis baptizatus est. Denique baptizatur non ut mundetur, sed potius ut mundet sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum (*Tit. II, 14*); pollutionem penitus non habens, et purificationem gratis conferens. In nuptiis vero, ut ait evangelista, *manifestavit gloriam suam* (*Joan. II, 11*). Fuitque virtutis et gloriæ ingens opus illud, quod in eis miraculum fecit.

IV. Ordo certe bonus, et congruentissimus, ut trina, die ista, manifestatione innotescat : in prima [*al. innotescens in prima, etc.*] nos ostendat vocatos, in secunda justificatos, in tertia vero glorificatos. Hoc est quod secreti hujus conscius Paulus sensit, asserens, prout potestis legentes intelligere : *Deum quos prædestinavit, vocasse : et quos vocavit justificasse : et quos justificavit, illos et magnificasse* (*Rom. VIII, 30*). Itaque vocamur, cum ad fidem accersimur : justificamur cum a delictis pristinis emundati, operibus justitiæ exornamur : magnificamur vero, non solum cum in futuro per supernæ gloriæ perceptionem remuneramur, verum etiam cum in præsentem per internæ gloriæ perceptionem, quæ in veraci, non deceptæ conscientiæ testimonio consistit, in Domino gloriamur. Prius ergo longe sumus per ignorantiam in tenebris cæcitatibus, vocat nos ut prope simus per fidem in agnitione veritatis ; secundo emundans nos ab operibus mortuis, servire nos facit Deo viventem, ut sicut exhibuimus quodam membra nostra servire iniquitati ad iniquitatem,

(274) S. Leo serm. 1 Epiph.

A ita nunc versa vice visitati mutatione dexteræ Excelsi, exhibeamus eadem membra nostra servare justificationi in justificationem (*Rom. VI, 19*); tertio vero perfecta in nobis charitate, foras mittente timorem, quasi aqua in vinum conversa; cum vetus prius **192** defecerit vinum, hauritur ex hydriis, (*I Joan. IV, 18*) ut non deficiat novum : quæ cum nihil nisi aquam, qua et adimplentur usque ad summum, contineant, nihil tamen nisi vinum, et ipsum bonum, utpote usque adhuc servatum, effundunt. Itaque tertio Dominus noster Jesus spirituale hanc aquam in vinum æque spirituale convertens, internos illos mentis convivas, cogitationes dico mundas, eo plene securas, quo sibi bene conscias (*secura quippe mens*, ut ait Salomon, *juge convivium* [*Prov. XV, 15*]), illos, inquam, convivas in manifestatione gloriæ suæ, quadam admirabili et exhilaratos reddit exultatione, et glorificatis exhibet revelatione. Hoc, quod modo diximus, confertur in nuptiis, quando sponsa sponso, anima conjungitur verbo. Quæ quidem nuptiæ cum quibusdam fortassis ad eas pertinentibus, quid sibi velint : cum in eum locum venerimus : demonstrare pro posse curabimus. Præcedit ergo vocatio, succedit justificatio, ad extremum vero subsequitur glorificatio. Ut qui cæcati fuimus longe, illuminati simus prope; qui sanctitatis insignibus eramus vacui, justitiæ operibus simus repleti qui cauteriatam habentes conscientiam per appetitum impuræ voluptatis, aliquando exstitimus ignominiosi : bene nobis per omnia conscii, per stabile ac perseverans sanctitatis propositum indefæcata internæ contemplationis puritate simus gloriosi. Frustra glorificaret, qui prius non mundaret; sed nec quos glorificaret sive mundaret, haberet, nisi prius mundandos, qui solus est mundus; et glorificandos vocaret, qui vere est gloriosus

V. Fidelis itaque anima sic et justificata et glorificata, quædam quodammodo est domus, in qua ejus habitare dignatur conditor Deus, in qua profecto domo fides, quæ est in vocatione fundamentum, supponitur; spes vero quæ in justificatione, parietes erigit; charitas quoque, quæ in glorificatione et tectum exterius superponit, et ipsam intrinsecus domum speciosa quadam diversorum colorum aptitudine depingit. Videte ergo, quia quod in domo tectum sine pariete, hoc in anima glorificatio sine justificatione, quod vero paries sine fundamento, hoc justificatio sine vocatione. Agnosce post hæc quod sicut tectum et paries subsistere non possunt sine fundamento, nec valet ad perfectionem domus fundamentum sufficere absque pariete et tecto : sic in anima glorificationem et justificationem vocatione carentem, subsistentia prorsus carere, et nisi utramque hanc habeat, ad salutem sufficientia non habet vocatio. Ipsa etiam anima, ut paulo ante diximus, nullatenus pertingere valet ad glorificationem, nisi prius consecuta fuerit justificationem : nec po-

terit jam justificari, nisi eam prius contigerit vocari; causa enim glorificationis justificatio est, et necesse est ut vocatio præcedat, quatenus justificatio succedat. Aperta ergo ratione prius, hac sacra die, a vocatis magis puer est Jesus adoratus, deinde non puer quidem, sed vir jam perfectus a Joanne est baptizatus; novissime vero miraculum insigne et sublime faciens manifestata gloria sua, et ipse est glorificatus, innuens nobis, ut jam dictum est, prius nos pueriles et teneros esse, utpote nondum quidquam ad salutem, nisi solam veritatis agnitionem habentes, per rectæ fidei credulitatem ad se accersendos esse: dehinc ab omni pravæ conversationis sorde, quam peccando contraximus, majorem jam virtutem in spirituali robore nactos a se purificandos, ad extremum vero per internam munditiam, quam cor purum, et conscientia solet habere bona, in se glorificandos.

VI. Quod autem præfatos magos, ut se cognoscerent, ad domum panis (hoc enim sonat Bethlehem) vocando incitavit; quid aliud sentire debetis, quod [al. quam quod] non est alibi cognitio veritatis, nisi in mansione internæ refectionis? Verus enim panis, ut scitis, verbum Dei est, per verbum itaque agnoscitur verbum: et illa mens evidenter veritatem, quæ Christus est, apprehendit, quam sana et catholica sermonis ejus intelligentia suaviter pascit. Ut ergo invenire possint puerum Jesum, magi vocantur ad Bethlehem: quia si pane verbi Dei in domo tua cares, panem illum verum, qui de cælo descendit, et dat vitam mundo (Joan. vi, 33), apud te non habes. In Jordane vero, cujus nomen descensionem sonat, baptizatus est, quia nisi humiliaris, non justificaris. Nonne hoc sensit sanctus David, qui ait: *Bonum sibi esse, quia Deus eum humiliavit, ut discat justificationes suas?* (Psal. cxviii, 17.) *Super quem, inquit, requiescit Spiritus meus, nisi super humilem, et trementem verba mea?* (Isa. lxxvi, 2.) In Evangelio quoque ait: *Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus* **193** *vestris* (Matth. ii, 29). Sit itaque in descensione, qui justificari desiderat, quoniam in Jordane Christum Joannes baptizat: *Et qui humiliat se exaltabitur* (Luc. xiv, 11): quia *nemo ascendit, nisi qui descendit* (Joan. iii, 13). Descensio ergo humilitas est: et non alias quam in ipsa quis justificatur, sicut nec alibi, quam in Jordane Christus baptizatur. De qua humilitatis virtute, plura quæ dicenda essent præterimus, quia ad alia festinamus, eaque alia vice dicenda differimus.

VII. In zelo vero transmigrationis seu revelationis (hæc enim in se continere dicuntur hæc duo nomina, Cana et Galilæa) sancta hæc, de qua superius tractavimus, glorificatio confertur. Si enim cum zelo bonæ devotionis, de vitiis bene operando ad virtutes, de præsentibus ad superna pie desiderando passibus amoris transmigras; si ardentem amorem per affectum, quidquid tibi evidenter revelatum est per intellectum:

A internam hanc a Jesu consecutus es glorificationem, qui in Cana Galilææ manifestavit gloriam suam: itaque glorificationem istam consequeris, si pure contemplaris, si strenue operaris, si denique ardentem diligis, et quod contemplando apprehendis, et quod operando perficis. Hæc exprimere videntur revelatio, transmigratio, dilectio. Tria hæc, major autem horum est dilectio. Nam cum revelatio nonnunquam per falsitatis errorem seducat, transmigratio vero per appetitum vanitatis extollat. Hæc autem semper in lumine est si quid [al. et si quia] falsum suggeritur in revelatione sagaciter deprehendit, et quia non inflatur, si qua in transmigratione erumpere inflatio nititur, potenter eam prosternit. Igitur revelatio ad claritatem pertinet, quæ est in intellectu; B transmigratio ad utilitatem, quæ est in effectu; dilectio vero ad puritatem, quæ est in affectu. Ita hoc triplici gratiæ dono sancta ista confertur glorificatio, quia quem revelatio per sanctam contemplationem illuminat, transmigratio per bonam actionem exornat. Zelus per puram dilectionem inflammat, eundem consensum et interna suavitas glorificat. Videtis jam et patenter, ni fallor, agnoscitis quod nequaquam sine aliqua causa Dominus Jesus, in Bethlehem vocatis magis voluit manifestari; in Jordane baptizandis nobis voluit baptizari et glorificandis nobis voluit in Cana Galilææ glorificari.

VIII. Sed his de ordine, atque de locis manifestationum ejus breviter dictis, loquamur aliquid profusius sigillatim de eis, et primum de prima, in qua vocationem nostram diximus esse expressam. Audistis, sacro referente eloquio, quod *cum natus esset Jesus in Bethlehem Judæ in diebus Herodis regis, ecce magi ab Oriente venerunt* (Matth. ii, 1). Fratres, quod sine mœrore gravi dicere non possumus, modo Herodis regis sunt dies. Regnat in his diebus malis, in his temporibus periculosis *pelliceus*, sive *pellis gloria*, utramque enim interpretationem in se habet Herodes: Beemoth loquor quem in Evangelio Dominus fortem armatum appellat (Matth. xi, 21): *cujus fortitudo in lumbis ejus, et virtus illius in umbilico ventris ejus* (Job xl, 11), *omne sublime videns, rex est super omnes filios superbiæ* (Job xli, 25). Imperat hodie super terram, et suam potenter tyrannidem exercet, princeps ille mundi, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanus; qui seducit universum orbem serpens, inquam, pectore superbiæ, et ventre luxuriæ repens. Et ex re portat illud nomen elatum et immundum, quod est Herodes, qui pelliceas in his, qui secundum carnem vivunt: *pellis vero gloria in eis, qui in carne gloriantur, lætantes cum male fecerint, et exultantes in rebus pessimis* (Prov. ii, 14). Est enim idem serpens peste gemini veneni plenus, utpote qui rigidus et lubricus: quem vocat Isaias *Leviathan, serpentem tortuosum et vectem* (Isa. xxvii, 1): qui in viis inanis gloriæ cupidus sibi subjugat, *pellis gloria elatus*. In utero vero carnis concupiscentiis deditos conculcat fetore pelliceo correptus. Videte, si non

potissimum sunt dies Herodis, dum tanta in filiis A tur lucerna hæc accensa sub modio, sed super (an- delabrum (*Matth.* v, 15); ut ingressuri domum videant lumen. Hinc est quod nato in Bethlehem Judæ (*Matth.* ii, 5) Jesu, stella apparet præfulgens; stella, inquam, sicut flamma coruscans, et Regem reguum Deum demonstrans. Tanto namque talique humine splendet; tanta fulgoris novitate præfulget, ut videntes eam magi dicant ad invicem: [Hoc signum magni Regis est, eamus et inquiramus eum, et offeramus ei munera, aurum, thus, et myrrham (275)]. Fratres, quid vobis videtur nos posse dicere de stella ista? micat ab Oriente usque ad Bethlehem. Magis apparet in Oriente, eorum in se animos sui novitate concutit, ipsos in itinere protegit, et ducem se eis exhibens usque ad Bethlehem, ubi est puer Jesus B perducit (276). Dicamus, consulo, si vobis aliquid ad præsens melius non patet, quod stella præclara homines istos, qui tam longe erant, perducens in Bethlehem, ut adorent Jesum, fama est lucida sæculares (quia longe a peccatoribus salus [*Psal.* cxviii, 55]) ad religiosam et sanctam pertrahens conversationem, ut salubrem apprehendant et exerceant statum, usque ad Bethlehem eos perducit; sed prius eis in Oriente apparet; nam quomodo famam, quam sanctitas ex se religionis emittit, sequi possent, nisi vel aliquantam veritatis notitiam haberent? *Vidimus*, inquit, *stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum* (*Matth.* ii, 2). Nequaquam ad adorandum eum de tam remotis sinitibus concurrissent: nisi eius prius stellam vidissent.

IX. Verumtamen in hisce pessimis diebus nascitur Jesus in Bethlehem Judæ: Quid putamus Jesum nasci in Bethlehem Judæ: in diebus Herodis regis, nisi ipsum Jesum nonnullos habere in medio nationis prave atque perversæ, lucentes quasi luminaria in mundo verbum vitæ continentes? (*Phil.* ii, 15.) Si etiam vultis recipere, Bethlehem Judæ, est sanctus et religiosus conventus iste, quem et interna in mente refectio impinguat, et 194 confessio sancta, tam in ore quam in opere exornat. Est enim confessio non modo in lingua, sed et in opere: alioquin non diceret Paulus, quosdam factis negare Deum, nisi sciret esse quosdam, qui et factis constentur (*Tit.* i, 16). Si ergo domus David Bethlehem, quomodo non quamdam Bethlehem sanctam quam exercetis, dixerim conversationem quos regit Dominus, ut nihil vobis desit, in loco vos pascuæ collocans (*Psal.* xxii, 2); ut comedentibus vobis medullam terræ lacte et melle manantis, delectetur in crassitudine anima vestra, sicut adipe et pinguedine rep'eta? Cibet siquidem vos in mente ex adipe frumenti, et de petra, melle satiat vos (*Psal.* lxxx, 17), suavissimo vos divinitatis sapore, et sapidissima vos reficiens suavitate, per internam contemplationem: et dulcissimis nihilominus vos humanitatis exemplis impingans per æteriorem mutationem. Sic autem cibati, et in intimis refecti penetratibus cordis, dum non solum Deo constemini in verbis, sed et Deum constemini in factis. Nescio qua ratione culpæ me poterit aliquis, si Bethlehem vos Judæ appellavero; quos scio et in mente cibatos salutis insistere propriæ, et piæ in ore confessionem emittentes laudi vacare divinæ, et Deum in opere sancto contentes, necessitati succurrere fraternæ. Satis prolixè ut arbitror de hac domo panis, et de generibus hujus confessionis disputavimus in sermonibus quos in adventu habuimus. Quando videlicet ostendimus, quid hoc sit, quod asserit Dominus venire in Bethlehem ambulans super aquas redemptionis Judæ, quæ omnia necesse non est, ut nos repetamus. In hac Bethlehem Judæ natus est Jesus et in diebus Herodis: habens servos multos virtute spirituali fortes (utpote quorum nimis confortatus est principatus) septiformi spiritu plenos, qui sua non habent opera ad peccata inclinata; relinquens sibi septem millia virorum, qui non curvaverunt genu ante Baal (*III Reg.* ix, 18). Cum tamen abundent in his temporibus periculosis, quæ jam non instant, sed exstant: *Homines scipsoa amantes, cupidi, elati, blasphemi, parentibus non obedientes*, et alii in hunc modum homines monstruosi, quos in subsequenti amplius describit.

X. Non potest jam civitas hæc sancta abscondi, quæ nequaquam minima est in principibus Juda: ex qua exit dux qui regat populum Israel; nec se pati-

XI. Merito dixit vir sanctus crudelem esse, qui famam suam negligit. Quia sicut neglecta ruina audientibus ad malum est, ita in integritate veritatis, sive illæsa servata, materia et occasio ad bonum est, et hanc esse arbitror causam, ob quam nos hortatur Apostolus, ut provideamus bona, non tantum coram Deo, sed et coram non quibusdam, sed omnibus hominibus (*Rom.* xii, 17), qui etiam rursus monet nos, ut honeste ambulemus ad eos, qui foris sunt (*I Thess.* iv, 11). Irreprehensibiles vos exhibete coram sæcularibus, nihil in vestro verbo vel opere, nihil in habitu et gestu sit, quod eis offendiculum esse possit. Unde et idem, de quo loquitur Paulus: *sine offensione*, inquit, *estote Judæis et gentibus et omni Ecclesiæ Dei*, 195 *sicut et ego per omnia in omnibus placeo: non querens quod mihi utile; sed quod multis, ut salvi fiant* (*I Cor.* x, 32). Væ illis, qui sub habitu religionis coram non religiosis ad subversionem eorum, irreligiose se habent: tam inordinate, tam inhoneste se coram eis habentes, ut nomen Dei blasphemetur per ipsos inter gentes. Nimirum expediret eis ut suspensa mola asinaria in collo eorum demergerentur in profundum maris, quam sic scandalo esse pusillis (*Matth.* xvii, 6). Quid enim sub sæculari agerent velamine? et sicut fortassis minoris esset culpæ, sic etiam minoris forte et poenæ. Quod vero sub humilitatis habitu

(275) Ex officio Epiph. ant. ad *Nunc dimittis*.

(276) Antiph. ad *Magn.* in primis vesp.

faciunt, ideo gravius merentur supplicium : quia A
gravius judicatur id esse delictum. Illud enim simplex quod malum est, hoc vero duplex, certe et triplex est.

XII. Primum namque est, quod malum facis, quod nulli licitum prorsus est, sub quacunque professione sit. Secundum vero quod sub habitu sanctitatis, opus committis iniquitatis, effectus jam quasi sepulcrum dealbatum. Tertium vero quod illis occasio es ad subversionem, quibus esse debueras ad erectionem : pravo tuo exemplo prostituens ad ima, quos bono elevare debebas ad summa. Cur non jam majore securitate et audacia committat sæcularis malum, quod a religioso videt frontose commissum, quamvis etiam id noverit plene esse malum? Nam velamen quoddam sibi assumit excusationis hoc quod agit : dum id ab eo videt committi, qui habitu indutus est religionis. Væ igitur ei, per quem contingit hoc modo nomen Domini blasphemari inter gentes (*Rom. 11, 24*) : et ei maxime, per quem idem nomen potissimum debuit inter eas honorari. Quod a vobis væ, longe magis semper et magis faciat, Dominus noster Jesus Christus, qui est cum Patre et Spiritu sancto Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XLIV.

ITEM IN DIE EPIPHANIÆ.

de vocatione et ablutione nostra spirituali.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Ut nomen Dei a nobis honoratur, et benedicitur. — 2. Famæ bonæ conciliandæ modus. — 3. Stabilitas famæ oritur ex stabili sanctæ vitæ conversatione. — 4. In cœnobis necessaria est sancta puritas ac internæ gratiæ adminicula : indisciplina monasteria carpuntur. — 5. Querimonia sæcularium de inordinato statu quorundam monasteriorum. — 6. Tria magorum munera commendant viris religiosi studium lectionis, puritatem orationis, utilitatem bonæ actionis. — 7. Quam necessaria et utilis triplicis exercitii praxis. — 8. Humilitas virtutum acquisitrix, custos, et restauratrix. Omne quasi mutuo acceptum reputat. — 9. Insignis Christi humilitas in ejus relucet baptismo. — 10. Tres humilitatis gradus totius habent mensuram justitiæ. — 11. Supereminens humilitatis actus exemplo Christi exercendus. — 12. Alia humilitas cordis, alia oris, alia operis. — 13. Humilitas alienos defectus extenuat, suos incusat : D
instar arboris radice, flore, fructu decora. — 14. Modi humilitatis sex recensentur, ac explicantur. — 15. Intentionis necessaria puritas, virtuti mercedem debitam expetit, atque exposcit.

I. In fine sermonis illius, qui hunc proxime præcessit, diximus quod væ illi homini est, per quem nomen Domini blasphematur (*Rom. 11, 24*). Dicimus autem in exordio istius, quod econtra pax homini illi, per quem nomen benedicitur Salvatoris. Quis est hic et laudabimus eum? fecit enim non minus salubris, quam laudabilia in vita sua. Hic enim est, qui ita se intuentibus circumspectum et aptum, ita religiosum et sanctum exhibet : ut nihil
(277) Ex officio Ecclesiæ Antiph. ad *Nunc dimittis*.

in eo videri, nihil de eo audiri queat, quod cujusquam aspectum, vel auditum offendat; effectus sancta, qua pollet, conversatione agente; et malis timori, et bonis amori, utrisque autem venerationis. Fama vero hujus, quæ late crescens circumquaque volitat, quid nisi præclara et lucida quædam stella est, quæ dum nihil in se habet, nisi quod ad Deum pertinet, et quod eum aliis ad exemplum intuentibus placet, jure de ea dici solet : {stella ista sicut flamma coruscat, et regum Regem Deum demonstrat. Magieam viderunt, et magno Regi munera obtulerunt} (277) sicut flamma coruscare dicitur propter copiosum sanctitatis et sanctæ 196 lucis exemplum, quod intuentibus ad imitationem spargere non ignoratur, et Regem regum Deum demonstrat.

B II. Quam plenum et sufficiens testimonium! Felix qui toto conamine studet ut talis sit, quatenus quidquid in eo videtur, quidquid in eo auditur, totum sine ulla exceptione summi Regis demonstratio sit; regnum Dei in se advenisse, regnum Dei etiam intra se esse, verbis et operibus, moribus et cunctis suis motibus ostendit; nihil non maturum præferens in vultu, nihil non disertum in affatu, nihil non humile in habitu, nihil non parcum in victu, nihil non irreprehensibile in gestu, nihil denique non grave in incesso. Nihil ad se admittit curiosum per aspectum, nihil vanum per auditum, nihil voluptuosum per olfactum, nihil gulosum per gustum; utque de quinque sensibus præteritis videar nullum, nihil impurum per tactum. Cum itaque talis est in veritate fama de ipso volitans, nonne ipsa stella quædam est, sicut flamma coruscans, et Regem regum Deum demonstrans? Quidni jam festinent magi Christo Regi munera deferre, cum illis contingit eam videre? currunt namque cum muneribus suis sæculares devotionis suæ ad novitatem sanctæ conversationis, quam audiunt de eis. Videtis ergo quia stella in causa fuit, quod magi venerunt ad Jesum, Simili modo intelligitur quia his, qui in sæculo sunt, hominibus veritas bonæ et veriæ famæ occasio est, ut ad salubrem accedant conversationem.

III. Sed necesse est ut veracis famæ bonitas et bonæ famæ veritas perseverans sit. Sit itaque stabilis sanctitas vitæ, ut sit consequenter stabilis et integritas famæ. Nimis enim gravis hominem confusio involvit, cum mala de eo exigente reproba conversatione publicantur, de quo prius bona, clamante conversatione religiosa, divulgabantur. Hanc autem, de qua modo loquimur, bonæ et veracis famæ perseverantiam hoc innuere videtur, quod de hac stella legitur : quia *antecedebat eos, haud dubium quin magos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer* (*Matth. 11, 9*). Nam quid est magos antecedere, donec eos ad puerum Jesum perducatur : nisi bonam et veracem sanctitatis famam perseverare? Hoc enim est stellam a sua integritate non minui, quousque eos, quos ad novæ conversationis

amorem invitat, ad salubrem quam mentis affectu A conceperunt, puritatem (ipsam enim designat puer Jesus), etiam per effectum boni trahat.

IV. *Et intrantes domum*, ait sanctus Matthæus, *invenerunt puerum cum Maria matre ejus*. O dilectissimi et desideratissimi fratres mei, non ambigo quia plures perductura sit stella nostra, qui adhuc longe sunt, ad hanc sanetam, in qua vos commoramini, Bethlehem. Studete, quæso, sollicite, ut intrantes domum inveniant puerum, cum Maria matre ejus; hoc est, ut puritatem inveniant sanctam, et gratiam internam apud vos. Quid enim aliud est cum Maria matre ejus puer Jesus in domo, nisi salubris puritas, cum interna gratia, quæ puritatis ejusdem auctrix et donatrix est in cœnobio? Quæ duo bona dum a noviter conversis reperiuntur in cœnobiis, quasi puer Jesus et mater ejus ab intrantibus magis invenitur in domo. Sed longe aliter in multis hodiè locis contingit, quæ etsi veraciter dicere possumus, ob quorundam tamen opprobrium, dicere pertimescimus; quia videlicet dum apud eos domum magi introeunt, nec puerum, nec Mariam matrem ejusveniunt. Nunquid enim tu ibi puerum asseras Jesus, ubi nihil est purum pertinens ad salutem, sed magis quiddam impurum spectans ad damnationem? Ita profecto, ita penitus ibi est: ubi sunt inflationes et invidiæ, contentiones et iræ, dissensiones et discordiæ, perturbationes et rixæ, lites et contumeliæ, detractioes et blasphemias, simulationes et scandala, asurrations et odia; ubi etiam filii comedunt patres, patres carnes comedunt filiorum, provocantibus eis invicem, et comedentibus eis invicem; sed et invicem mordentibus, et dilaniantibus, ac per hoc ab invicem consumendis (Gal. v, 15). Itaque et ibi non est Jesus, ubi tam prælati quam subjecti pleni sunt dolo et malignitate, susurriones, detractores, Deo odibiles, contumeliosi, superbi, elati, parentibus inobedientes (Rom. i, 30 et seq.): filios ad iracundiam provocantes (illud de rebellibus subjectis, hoc de procacibus dico prælati) insipientes, incompositi, sine affectione, absque fide sine misericordia; hoc de sociis dico inordinatis. Ubi, inquam 197, talia in monasteriis sunt, inveniri non potest puer Jesus. Nam quid in istis puritatis, quid salutis? Sed nec mater ibi ejus invenitur Maria, cum nihil sit ibi internam et spiritualem gratiam repræsentans, quæ ejusdem salubris puritatis est auctrix.

V. Hoc est quod graviter solent conqueri nonnulli, circa salutem propriam scrupulosi et avidi, qui bona quidem intentione sæculum despicientes, et ad conversionem pro animarum suarum salute venientes; sed eandem, quam se reperturos sperabant salutem non invenientes, aliquando in hanc vocem prorupisse comperti sunt. Hiccinne, inquit, status ille ad salutem animæ pertinens, quem sub religionis et sanctitatis habitu latere putavimus? nunquid ob animarum nostrarum salutem huc nobis persuasimus veniendum? Et ecce vel nulla, vel ad-

modum parva hic salus animæ habetur. Tanta abundat iniquitas, refrigescente charitate: non jam quidem multorum, sed pene cunctorum. Quid enim si habitum circumferant religionis? nam irreligiosi sunt, quantum ad conversationem: latet quippe apud eos sub indumento humilitatis elatio, sub puritatis immunditia, sub quietis perturbatio, sub pacis dissensio, sub lenitatis, inflatio; odiam, sub charitatis; corruptio sub honestatis; sub benignitate, æmulatio: sub tegumento denique magnæ sanctitatis malitia non exiguæ pravitatis: omnes pene a professionis sublimitate declinaverunt, frangunt quotidie vota sua, quæ distinxerunt labia sua (Psal. lxxv, 13): vix invenitur aliquis qui faciat bonum, tantus est numerus eorum, qui *abominabiles facti sunt in studiis suis* (Psal. xlii, 1); pene quisque quod libet facit, et quod non licet id audaciter committit. Et quod magis deffendum est, dum unum in malum universi habent consensum, quidquid agunt illicitum, transit impunitum. Non sic ad memoriam istorum revoco querelam, ut horribilia et detestabilia hæc apud vos existimem monstra regnare. *Vos enim non ita didicistis Christum, si tamen ipsum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Christo Jesu* (Ephes. iv, 20). Sed sicut mala hæc usque modo longe fuerunt a vobis: ita magis ac magis semper longe sint. Non inveniuntur, inquam, hæc mala apud vos, sed magis quæcumque sancta, quæcumque bona, quæcumque salubria, quæcumque utilia, quæcumque pia, quæcumque honesta, quæcumque religiosa, quæcumque pudica, quæcumque pacis, quæcumque ædificationis, quæcumque amabilia et bonæ famæ sunt (Phil. iv, 8): ut quicumque ex his qui adhuc foris sunt, intrare voluerint domum vestram, confestim invenire possint in ea puerum Jesum cum Maria matre ejus.

VI. Hoc autem una cum matre sua invento, dicit evangelista, quod *procidentes adoraverunt eum, et apertis thesauris suis obtulerunt munera* (Matth. ii, 11). Quod eos audis procidentes adorasse, humilitatem devotionis, seu devotionem humilitatis intellige. Quod vero apertis thesauris suis munera obtulerunt, agnosce bonum in eis propositum eatenus occultum, in pia conversatione et sancta, ostensum. Nam procidentes adoraverunt, ut semetipsos in cunctis humiliantes nonnullam sibi devotionem inesse demonstrarent. Apertis vero thesauris munera offerunt, dum prout primitus apud se conceperunt, in aperto bona opera ostendunt, eaque Deo deputant. Si quis quærit de illis muneribus quæ et quod sint, accipiat aurum, thus, et myrrham; tria hæc, salvo autem illo sensu communi tam allegorico, quam morali, qui eo magis notus, quo sæpius inter orthodoxos repetitus est; ego per hæc munera triplex quoddam puto posse accipi exercitium, quod necesse est studiose frequentet, qui in communi; quam elegit [al. elegerit] vita fructuose stare desiderat. Est autem triplex exercitium istud, studium lectionis, puritas orationis, utilitas bonæ actionis,

Quicumque vitam communem professi sunt, semper prout opportunitas se præbuerit, vel in lectione, vel in oratione, vel in opere manuum reperiri debent. Et studium quidem lectionis per eruditionem illuminat, devotio vero orationis per puritatem sanctificat, labor utique bonæ actionis per utilitatem fructum præstat. Primum itaque exercitium accipe per aurum; secundum per thus; tertium per myrrham. Nam quod nitet metallum auro pretiosius? quid inter charismata spiritus sapientia sublimius? et ipsa quando apprehendetur, nisi sacra studiose lectio frequentetur? Suaviter thus redolet, et suavem coram Deo odorem devotio, et pura oratio præbet. Myrrha quoque, ut aiunt, a putredine corpus mortuum custodit: et tam animam ob otiositate, quæ ei inimica est, quam carnem a voluptate, **198** quæ ad libidinem ei provocatrix est, assiduitas bonæ actionis, et labor rigidæ mortificationis alienam reddit.

VI. Magi ergo isti, qui domum, in qua Jesus inveniunt, et matrem ejus Mariam, introcunt, aurum, thus et myrrham offerunt Christo, ut nos, fratres charissimi, suo instruerent exemplo, quatenus qui hunc jam locum intravimus, et intrantes inhabitamus; ubi et status animæ salubris, et interna gratia est, studiose et diligenter insistamus lectioni, et puræ ardentem incumbamus orationi, et necessariæ non negligenter, carnem mortificando cum vitis et concupiscentiis, insistamus actioni. Et de studio sacræ lectionis, dicimus quod mentem illuminet, contra ignorantiam obscuritatem; de puritate devotæ orationis, quod sanctificat contra illicitam seu carnalis seu spiritualis appetitus voluptatem; de assiduitate bonæ actionis, quod exornat contra eam, quæ animæ est inimica, otiositatem (*Eccli. xxxiii, 29*); de mortificatione vero carnis, quod ipsa vera myrrha est, quia dum corporis vitia premit, animam quoque ad spiritualia levem reddit. Illic de adventu magorum ad Christum, in quo diximus vocationem esse expressam, in quo et primam exhibemus mundo manifestationem concessam. Secundum vero habemus in baptismo ejus, quia nos primitus vocamur, et vocati emundamur. Primum namque vocat nos *de tenebris in admirabile lumen suum* (*I Petr. i, 9*); deinde vero emundat conscientiam nostram *ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi* (*Hebr. ix, 14*), et ipse quidem in Jordane baptizatus est: quia et spiritualis nostra emundatio in humilitate est. Descensionem etenim Jordanes sonat, et descendere humiliari est.

VII. Descendamus itaque ut humiliemur; humiliemur ut emundemur: quia cum humilioris tunc solum emundaris. Sicut enim juxta sententiam sapientis: *immundus est omnis, qui exultat cor suum*; sic nimirum, qui veraciter se humiliat, pronuntiatur sine dubio mundus. O sancta, et inter virtutes cæteras veraciter sanctificans animam humilitas! cujus est in nobis et virtutes, et cum desunt, acquirere, et quæ adsunt, custodire, et cum forte subtractæ

sunt, restaurare. Hoc enim proprium esse humilitatis officium, etiam proprio jugiter experimento sentimus. Legimus etiam tam indictis quam factis sanctorum ita esse. Quid enim in se beata Maria Dominum asserit respexisse, quo eam beatam dicerent omnes generationes, nisi humilitatem? *Respexit, inquam, humilitatem ancillæ suæ* (*Luc. i, 48*). Quod autem humilitas virtutum omnium non modo acquisitrix, sed et custodia sit, quid lucidius eo quod Dominus per servum suum ait, *super quem requiescit Spiritus meus, nisi super humilem?* (*Isa. lxxvi, 2*). Ut vero ipsam esse agnoscas, quæ virtutem reparat, cum forte fuerit amissa, reduc in memoriam illud Elizæi miraculum insigne: qui præciso ligno ferunt elapsum, et de profundo evocavit, et ei, qui amiserat restituit (*IV Reg. vi, 7*). Hoc autem quotidie noster calvus, illum loquor qui in loco Calvarie est crucifixus: cujus quoque capilli defluerunt, dum discipuli relicto eo fugerunt (*Matth. xxvi, 56*); ille, inquam, noster Elizæus hoc nobiscum benigne agere non omittit, dum mentem per humilitatem quidem confringit, et amissum forte, per elationem occultam, gratiæ donum restituit. Quod quidem apud eum meretur impetrare humilis illa confessio ejus, quæ tali resonabat clamore Elizæi: *Heu, heu, Domine mi! et hoc ipsum mutuo acceperam* (*IV Reg. vi, 5*). Quid enim habemus quod non accepimus? Sed parum est, debueram enim dicere: *quid habemus quod non mutuo accepimus?* Quidquid autem mutuo accipitur, reddendum est; reddere utique debemus quod accepimus, et reddere cum usura. Omnis itaque gratiæ, quam sic accepimus, humilitas est in nobis et acquisitrix absentis, et conservatrix collatæ et restauratrix subtractæ. Ibo mihi ad eam, et assumam eam mihi sociam individuan, ut veniant mihi omnia bona per illam; cum gratiam sentio præsentem, ipsa custodiet eam ne perdam: absentem, et forte subtractam ipsa restaurabit, ut mihi restituatur.

IX. Hanc autem nobis diligenter acquirendam, et jugiter retentandam humilis Jesus edocuit: quam cum in omnibus factis suis excellenter, specialiter tamen in baptismo suo eam ostendit; incligans se baptizandum manibus Joannis, cum omnis prorsus esset contagii, quod ablueretur immunis. Quis non obstupescat, dilectissimi, videns summam puritatem venire ad ablutionem, Deum properare ut abluatur ab homine, Dominum a servo, innocentem a peccatore, Christum a Joanne? *Venit enim, ut ait evangelista, Jesus ad Joannem, ut baptizaretur ab eo* (*Matth. iii, 13*), super qua causa adventus ipsius **199** obstupuit idem vehementer Joannes: sicque ad prohibitionem statim humiliter se convertit, *ego, inquam, a te debeo baptizari, et tu venis ad me* (*Matth. i, 14*)? cui respondet Jesus: *Sine modo, et adjunxit: sic enim decet nos adimplere omnem justitiam* (*ibid.*). Quid, quæso, est hoc, o bone, o benigne, o mitis et humilis Jesu? Quid est quod dicis, sic implendam esse omnem justitiam?

tiam? tu, qui non solum omnem justitiam imples, sed ipsa vera summaque justitia es, instrue me, cur in hoc omnem imples justitiam, quod cum veneris, ut baptizeris ab eo, qui a te debet baptizari? Et audio te, mi Jesu, aure cordis respondentem ad hæc. Ideo in hoc omnem implebo justitiam, quia in hoc summum et supremum humilitatis impleo gradum.

X. Est enim primus ejus gradus, quem ostendit ille, qui se subdit majori, non se præferens æquali. Est autem altior illo, cum per amorem fraternitatis, quæ nunquam superbire novit, aliquis se subjicit æquali: sed nec minori se judicat præferendum. Si autem tantæ humilitatis sublimitati intuleris vim, ut etiam usque ad summum ipsius evadas, prosternens te etiam minori tuo, efficeris proinde subjectus omni humanæ creaturæ propter Deum, profecto jam nescio, quid tibi desit ad omnem justitiam, cum nullum pateris esse minorem; nec illum quidem, quo te constat longe esse superiorem. De qua nimirum humilitatis perfectione videtur mihi fecisse mentionem, quando dixit in hoc se omnem justitiam impleturum [*al. esse se, vel impletum*]: quando venit ut ab eo baptizaretur, qui debuit a se baptizari. Vade et tu, fac similiter, id per humilitatem tuo offerens et impendens minori, quod illi debitum est offerre, et impendere tibi: et implesti omnem justitiam.

XI. Quod nimirum tunc sublimiter facis, cum per humilitatem tuam illum ad lenitatem studes adducere, quem constat in te deliquisse: vere opus bonum et sanctum, opus grande et sublime hoc, in quo non solum te non defendis, ut des locum iræ, sed et accusas, ut auferas locum iræ non victus a malo, sed vincens in bono malum (*Rom. xii, 21*). Sed ad hæc superbus forte aliquis dicit: absit, non fiat hoc; quia fieri non decet: nam supra Evangelium, ac per hoc contra Evangelium est. Præceptum quidem Evangelii accepi, ut peccanti in me fratri meo, et veniam petenti remittam (*Matth. xviii, 15*); sed ubi mihi præcepit ut ad hoc me ei humiliem, qui in me offendit, ut eum ad mansuetudinem traham? Evangelium appellasti? ad Evangelium ibis. Prædicationem Pauli quis esse Evangelium neget; qui dicit ab homine se non accepisse, vel didicisse, sed per revelationem Jesu Christi? Et ipse evangelizat Deum fuisse in Christo, mundum reconciliantem sibi (*Gal. i, 12*). Habes itaque exemplum in ipso Deo, ut etiam illum, qui in te peccavit, per humilitatem tuam ad mansuetudinem trahere procures; dum ipsum audis, Deum per Christum reum sibi reconciliasse mundum (*II Cor. v, 19*). Et quomodo sibi per Christum reconciliavit mundum? subjunxit idem Paulus: *Eum, qui non novit peccatum, pro nobis, peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso* (*Ibid., 21*). Pro nobis, qui nihil novimus nisi peccatum, eum, qui non novit peccatum, fecit peccatum. Quatenus et tu non te excuses, quasi non commiseris pec-

catum, etiam in eo, quod non commisisti peccatum: ut et illum ad humilitatem pertrahas peccantiae, qui te offendendo commisit peccatum. Nunc hoc est quodammodo te mundum venire ad eum, ut quasi purificeris ab eo, qui ad te venire debet, ut sordidus mundetur a te? et sic agere omnem justitiam implere est.

XII. Videtis jam, ut arbitror, quod humilitate baptismus Christi totus plenus redundat; spiritualis namque emundatio nostra in humilitate consistit. Sed hæc, de qua loquimur, humilitas ut plena sit: in corde, in ore, atque in opere sit: et in corde quidem dupliciter, quatenus et humiliter de teipso, et sublimiter sentias de proximo tuo. Primo itaque bona tua, si quæ sunt tibi, abscondens ab oculis tuis, subjice, et tam mala, quæ adsunt, quam quæ bona tibi desunt, mentis tuæ jugiter aspectui repræsentata. Unde quibus et quilibet, quot et quantis peccatorum molibus oneratus es; quam proclivis et velox ad imā vitiorem, quam invalidus et piger ad ardua virtutum attente cogita, circumfer oculos ad viros virtutum, a quibus te vides in omni sanctitate superari; et considera quam longe te sint in humilitate superiores, in charitate benigniores, in patientia fortiores, constantiores in longanimitate, quietiores in tribulatione, in abstinentia rigidiores, in castitate nitidiores, in moribus suaviore, in virtutibus ditiores, devotiores in orando, puriores in speculando, mundiore in meditando, magis in contemplantando suspensi, in lectione studiosi, in gravitate vultus **200** maturi, in parcitate victus moderati, in me diocritate habitus honesti, in loquendo discreti, in agendo strenui: et qui sunt denique longe magis quam tu, semper et ubique et erga unumquemque circumspecti, omnis et temporis et loci, et personæ et modi observantes sollicitate.

XIII. Quod si forte quid apud eos, quod digne in aliquo reprehendi possit, intueris, cogita statim quod id in eis fortassis reddit excusabile, vel infirmitas, vel ignorantia, aut magna sanctitas eorum, qui in aliis excellentius præpollent, seu aliquid aliud, quod si in te esset, excusationem penitus nullam haberet, et si est, gravi ultione plectendum est. His omnibus, et quæ in hunc modum sunt, diligenter inspectis, conscende tribunal mentis tuæ, et concionante ratione et rectitudine judicii ipsius, intellige in quantum apud te et ipse jaceas in imo: ut proximi tui opera consistant in summo. Et cogitationes istas, quasi quasdam dixerim esse hujus arboris salubris, quæ humilitas est, radices. Quibus, quo profundius igitur in interioribus mentis, eo et excelsius crescere poterit in exterioribus corporis. Excrescit namque confestim in immensum, magnum quemdam et admirabilem ex se præferens et in foliis decorem, et in pomis saporem illum, quo prospicientes delectati gaudeant; hunc autem, quo edentes reflecti pinguescant. Nec jam timendum ei, vel a ventis verborum, quantumcunque detra-

hendo, sive comminando tumultuent; vel a fluminibus tribulationum, quantumcunque tribulando aeviant, planta est enim profunde in horto mentis infixæ [al. plantata ex puncto lili infixæ], et innititur fortiter radicibus multis et magnis. Hujus folia arboris, verba sunt veræ humilitatis, quæ et ipsa prout radices illæ ab intimis mentis crescunt, et gemino modo erumpunt, dum propria semper mala reprobanda, laceras carnes tuas dentibus tuis, animam portans in manibus tuis, et bona proximi approbanda, humilibus ea præconiis extollis, ita tamen, si omni in plene caruerit et tua accusatio simulatione, et illorum laudatio adulatione. Alioquin diminuetur veritas in te, dum sic labia tua dolosa in corde et corde loquuntur (*Psal. xi, 3*): et tu sic ore quod verum est profers, ut quod falsum est corde retineas. Absit longe impuritas hæc a vobis, turpissima utique et detestanda. Quod enim magis detestandum impuritatis genus, quam istud, quo turpiter infectus ideo te accusas ut laudes: ideo alium laudas, ut accuses; ore tuo benedicens et corde tuo maledicens? Convertite semper gladium vestrum in carnem vestram, confitemini adversum vos injustitiam vestram, et proximorum vestrorum bona extollite, ut semper in ore vestro sonet verbum et alios laudans, et vos ipsos vituperans et reprehendens. Post folia verborum sequitur fructus operum, quos tunc suaviter carpitis, cum juxta exhortationem apostolicam, honore invicem prævenitis (*Rom. xii, 10*).

XIV. Fit sicut de corde et ore diximus, sic et de corpore nostro dicimus, quia dupliciter in ejus motibus humilitatem ostendere debemus: primo nos ipsos semper et ubique dejiciamus, deinde ut proximis nostris deferamus, et innitatur quidem hic geminus humilitatis modus, illi, quem tam in cogitatione, quam locutione habendum esse diximus. Primum itaque stude omnem semper in vultu gravitatem circumferre cum dulcedine, et dulcedinem cum gravitate; et in habitu vilitatem cum honestate, curans, ut breviter dicam nihil non humile in incessu, in statu, in gestu, vel in aliquo motu ostendere; novissimum ubique quantum in te est, locum elige: et cum forte ad aliquid quod sublime esse videtur, te vocari contingit, sic non improbe insistas, ut tamen humiliter recuses: sic non frontose recuses, ut tamen verecunde excuses. Et si ita res exegerit, tolerandum invitatus suscipias, et nequaquam amandum tibi resolutus putes; nunquam tamen appetas, multo minus certe te ingeras. Deinde sicut in humilitate spiritus alios superiores arbitraris, in humilitate sermonis etiam alios superiores confiteris; ita necesse est, ut eos nihilominus, in humilitate officii, superiores quoque exhibeas: ubique propter eos officiosus, et devotus discurrens: superiorem eis in omni sermone, et negotio locum tribuens, honore semper eos, et ubique præveniens, sudare cum eis appetens, sublimari refugiens, velox et promptus ad laborem, tardus et

A piger ad honorem: non modo tua, si quæ tamen sunt, sed etiam te tibi parce concedens, illis autem tam te, quam tua largiter impendens. En sex vobis ostendimus modos, quibus veræ humilitatis virtutem exercere debetis: duobus quidem in corde, de nobis ipsis humilia, et de proximis nostris sentientes sublimia. Duobus **201** et in ore: nos ipsos sine dissimulatione accusantes, proximos vero nostros sine adulatione extollentes. Sed et duobus in corpore: nos semper et ubique postponentes et dejicientes, illos autem præponentes et honore prævenientes.

XV. Est et septimus quidam, qui horum omnium causa et fructus, initium et finis est. Ipse est qui veram intentioni nostræ confert puritatem, quam Dominus in Evangelio oculi nostri appellat simplicitatem: quam si habueris in corpore tuo, luce non carebis (*Matth. vi, 22*). Hanc autem intentionis puritatem omnium nostrarum humilium tam cogitationum, quam locutionum, et actionum ideo dixi causam esse et fructum; quia ad habendas eas ipsa nos excitare, et ut fructuose habeamus, ipsa nihilominus debet nos erigere. Nihil enim tibi prodest, quod humilia de te, et sublimia de proximo tuo sentis: quod te reprehendis, et illam erigis: quod te dejicis, et illum extollis, nisi tam humili hoc intentione exercens, ut et in virtute, virtuose quod virtutis est agas et peragas; et pro virtute mercedem, quæ virtuti debetur, expetas et exspectes. In virtute siquidem quod virtutis est virtuose et agis, et peragis, si in his humilitatis, cæterisque sanctitatis exercitiis, quæ ad eandem humilitatem, sive sanctitatem aliam quamlibet, cujus sunt exercitia, pertinent, facere utiliter et perseveranter non omittis. Mercedem utique virtuti debitam expetas et exspectas, si excluso omni, tam favoris humani, quam terreni, alicujus hujusmodi appetitu, solam supernam retributionem et voluntate devota adipisci desideras, et spe certa te adepturum speras. Jam de tertia Christi manifestatione, quæ ad præsentem pertinet diem, in qua aquam mutando in vinum ad nuptias manifestavit gloriam suam, tractare nobis incumbit, sed id aggredi modo non valemus; sed cum die suo Evangelium de manifestatione illa lectum fuerit, tunc quod ipse nobis de ea manifestare dignabitur, et nos manifestabimus vobis, ostensuri etiam charitati vestræ quædam, quæ de hac ablutione spirituali mente revolvimus, ad ædificationem vestram, et laudem, et gloriam suam, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XLV.

DOMINICA SECUNDA POST EPIPHANIAM.

De spirituali nostra ablutione, quæ in humilitate consistit: et de internis nuptiis mentis, quas simul celebrant Deus sponsus et anima sponsa.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Naaman Syrus et leprosus in typo homini superbo et luxurioso prælusit. Luxuria est pœna superbiæ. — 2. Inhonestas lepræ luxuriam, principatus militiæ superbiam notat. — 3. Ex dictamine rationis post peccatum converti-

tur voluntarie homo ad animæ suæ medicum. — 4. Virtus humilitatis nos a triplici sorde emundat. — 5. Perioche evangelica nuptiarum in Cana Galilææ, quibus Jesu cum matre, et discipulis interfuit. — 6. Nuptiæ sunt veri amoris symbolum, quo Deus sponsus, et anima sponsa copulatur. — 7. Circa animam sponsam, quatuor operatur Dominus. Primo lavat immundam per sui agnitionem. — 8. Vox pœnitentis animæ, et Deum sibi conciliantis offensum. — 9. Secundo, reparat discissam per opera justitiæ; subministrando gratiæ suæ præsidium. — 10. Quænam sint novæ conversationis insignia. — 11. Tertio, coaptat ad decorem. — 12. Sollicitudo servandi decoris in anima. — 13. Quarto, consummat ad perfectionem. Perfectæ animæ, et amplexum Sponsi desiderantis emblemata.

I. Tenuit nos djutius quam putavimus, in sermone præcedenti, verbum quod ad vos habuimus de humilitate, in qua ablutionem nostram diximus consistere spiritualem: cujus genera cum plura sint, septem nos descripsimus. Primum et secundum diximus habendum in corde; tertium et quartum in ore; quintum et sextum in corpore; septimum vero in interna intentione. Et videte, ne forteistæ sint septem vices, quibus ex præcepto Elisæi in Jordane se lavat Naaman, ut recipiat in sanitatem caro ejus, atque mundetur (IV Reg. v, 10). Naaman decorem sonat, et designat hominem qui, quantum ad naturam quidem decorus est, pro eo quod ad imaginem et similitudinem Dei conditus est, qui dum superbiam exercet, quæ principatum gerit inter vitia quæ ad militiam pertinent regis pessimi, qui omne sublime videt, pro eo quod *Rex est super omnes filios superbiæ* (Job xli, 25), quasi hic Naaman princeps est militiæ regis Syriæ; quia Syria *sublimis* interpretatur. Et dum ei, qui sibi in peccato dominatur, tam in magnitudine tumoris, quam in appetitu illiciti favoris, placet: quasi magnus est apud dominum suum, et honoratus; dumque de spirituali rofore, quo valet, et de copia, qua abundat, superbit, in impuritate nonnunquam luxuriæ cadit: ad quod pertinere videtur, quod de ipso dicitur, quod *vir fuit fortis, et dives, sed leprosus* (IV Reg. v, 1). Solet enim justo Dei judicio, qui se in tumorem erigit elationis, in voraginem nonnunquam cadere corruptionis: ut evidenter agnoscat prostratus, per luxuriam, in carne, quam immundus erat coram Deo, erectus per superbiam in mente. Unde Propheta orat, ut non veniat ei pes superbiæ, nec manus peccatoris moveat eum (Psal. xxxv, 12), pro eo quod ibi cadant, qui operantur iniquitatem, expelluntur, nec possunt stare: ostendens, ni fallor, in verbis istis non se multum approbare in Naaman, vel robur fortitudinis, vel divitiarum abundantiam, quem fœdatum esse conspicit per lepram.

II. Nam quid est inhonestas lepræ, nisi peccatum luxuriæ? Ideo a castris Israelitarum Moyses ejecit leprosos (Num. v, 2), quia a consortio sanctorum lex eliminat luxuriosos. Est itaque homo per naturam decorus Naaman, et per sublimitatem superbiæ princeps militiæ regis Syriæ, et per tumorem

A et xenodoxiam, in quibus pessimo, cui servit, domino placet, magnus est apud dominum et honoratus. Qui etiam in eo quod de virtute et copia spirituali elatus est, sed luxuriosus, vir utique fortis est, et dives, sed leprosus. Procedunt autem ab hac prædicta sublimitate, occulti tentationum motus ad animam et rationem, qua Deum videre solebat, dum eam delicatam conspiciunt, sed negligentem inveniunt; sub peccati captivitatem redigunt, et immundæ voluntati servire compellunt. Hoc est quod hic habetur, quia *de Syria, egressi erant latrunculi, et captivam duxerunt puellam parvulam de terra Israel, quæ erat in obsequio uxoris Naaman* (IV Reg. v, 2). Nam uxor Naaman, immunda est voluntas hominis, per naturam quidem decori; sed per superbiam elati, et per immunditiam leprosi, Cui obsequitur puella, de terra Israel captiva, adducta a latrunculis egredientibus de Syria: quia immundæ servit voluntati, ratio misera translata a statu luminosæ contemplationis ab occultis motibus procedentibus de superbia.

III. Hujus tamen puellæ aliquando instinctu supermunditia leprosi ipsa voluntas convenitur, asserente ea ipsum debere ire ad Prophetam illum magnum, potentem in opere et sermone (Luc. xxiv, 19), qui est in custodia electorum suorum (quia custodiam Samaria interpretatur) ut eum curet a lepra, quam habet. Nam quid est puellam hanc dicere: *Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum a lepra sua* (IV Reg. v, 3 et seqq.), nisi rationem affirmare luxurioso peroptimum esse, ut per mutationem, ad Christum accedat, qui suos semper custodit; quia ipse eum faceret mundum de immundo conceptum semine, qui solus est (Job xiv, 4)? A qua quidem lepra ut curetur, ipse etiam iniquus rex Syriæ se intromittit; non quod castitatis in homine munditiam ipse antiquus hostis diligit; sed ad hoc vult eum, vel ad tempus, mundari a contagiis carnis, ut pejus et damnabilius sordidetur per elationes mentis. Solet enim seductor ille versipellis hominem non bona intentione ad virtutem aliquam vel ad abstinentiam verbi gratia, excitare, vel ad castitatem; ut perniciosius eum sibi subdat, de virtute gloriantem. Sed verus noster Elisæus leprosum de sua mundatione sollicitum benigne suscipit, et sic eum sanitati restituit, ut ipsa gratia sanitatis augmentum sit humilitatis. Mandat namque ei, ut septies se lavet in Jordane, et sic recipiat sanitatem caro ejus, atque mundetur. Quia nimirum tunc a morbo, quem in carne, per carnem contraximus plene sanamus, et sanati emundamur, cum in descensione veræ humilitatis, his septem modis, quos superius expressimus, abluimur. *Descendit, ait Scriptura, et lavit septies in Jordane, juxta verbum viri Dei: et restituta est caro ejus, sicut caro parvuli pueri, et curatus est* (IV Reg. v, 14). Descendit et lavit, quia nisi descendisset per humilitatem, ad spiritualem nunquam pertigisset ablutionem.

IV. Considerate, quæso, quæ ad commendationem

hujus ablutionis nostræ diximus, et perpendite ex eis, quanta humilitatis virtus sit. Cum enim perfecte in ejus aquis lavaris, a tribus sordibus emundaris; una in carne duabus in mente. Emundaris namque a carnali corruptione, ab impuritate quam contraxisti, in interna intentione, ab elatione, quam in cogitatione: ut jam dici possit **203** et de te, quod descendente te in Jordane, et loto in eo septies, restituta sit caro tua, sicut caro pueri parvuli, et mundatus sis. Caro quippe restituitur quando a suis contagiis mundatur. In puero autem puritatem, in parvulo vero intelligere potes humilitatem. Habetis itaque spirituales vestram in baptismo Christi ablutionem, in adventu nihilominus magorum vestram ad ipsum Christum expressam vocationem. In prima ejus manifestatione vestra exprimitur vocatio, in secunda vero ablutio. Usque ad hunc quoque diem, distulimus, ut scitis, loqui de tertiâ manifestatione ejus, in qua manifestavit gloriam suam in nuptiis coram discipulis suis, ad quas vocatus, aquam mutavit in vinum.

V. Hodie vero patefaciente nobis lectione evangelica, qua occasione, quove ordine, ab eo, illud miraculum non minus profundum quam sanctum factum est, compellit nos promissio nostrâ, ut aliquid inde, pro posse nostro, tractemus. Loquimur ergo de miraculo hoc quod Deus dederit, et si ea dicimus, quæ magis nobiscum recognoscatis, quam agnoscatis, scitote quod Apostolus dicit *eadem scribere, sibi non quidem pigrum, auditoribus autem suis necessarium* (*Phil. III, 1*); et juxta comicum, nihil esse dictum, quod antea non sit dictum. Hoc ideo dicimus, quia satis superque, ut nobis videtur, ad manum habetis, quid inde sentire debeatis, non solum in antiquorum tractatibus doctorum, sed et in sententiis modernorum. Audivimus ergo hodie in magno magni Joannis evangelio, quod nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et quod erat mater Jesu ibi (*Joan. II, 1*). In ejus, inquam, Evangelio invenimus hoc, quia solus ille, inter evangelistas cæteros de his invenitur tractare, qui non solum matrem ibi fuisse Jesu asserit, quem cum Virgo fuerit, secundum legem nuptiarum non procreavit, sed et ipsum cum discipulis suis. Et cum non taceat, matrem ibi fuisse Virginem, et filium Salvatorem, et discipulos ejus, quod vocata fuerit ad easdem nuptias mater, non dicit: Jesum autem, et discipulos ejus vocatos esse, non silet. *Erat, inquit, Mater Jesu ibi (ibid.)*. Et adjunxit: *Vocatus est autem Jesus, et discipuli ejus ad nuptias (ibid., 2)*. Deinde cum deficeret potus, quisque fuerit non taceat, dicit eum fuisse vinum. Cum, inquam, vinum deflueret, inducit matrem erga filium super defectu poculi conquerentem: illum autem respondentem aliquid durius, quam videtur decere, ut talis responderet tali matri filius. Verumtamen quia in his qui se invicem sincere diligunt, nihil amor ad rem duntaxat pertinens, quantumlibet magnum et arduum, non audet petere timidus, nihil negare valet avarus,

A speci, quam in obtinendo quod petit, habuit, certitudine roborata, et idcirco responsionis, quam audierat, duritia nequaquam consternata, inducitur ab evangelista dixisse ministris, et jussisse ut ejus (haud dubium quin Jesu) quæcunque illa essent, dictis obtemperarent: sciens eum, ni fallor, nolle negare, quod ipsa præsumpsit postulare. Lapidem itaque hydræ sex ad Judæorum purificationem ibi positæ, quæ etiam metretas hinas vel ternas capiebant singule aqua, ipso jubente, a ministris impletæ sunt. Et hausto de eis ad præceptum ejus, atque ad architriclinum deportato, vinum ipsius decernit aspectus, indicat et gustus, quod aquam ministrorum implentium et perceperat oculus, et attraxerant manus. Qui novitatem quidem miraculi necdum agnoscens, de prærogativa vero poculi vehementius obstupescens, ipsum super hoc alloquitur sponsum, qui in principio juxta morem apponendum, usque ad ultimum, ut putabat, vinum servaverit bonum.

VI. Hæc evangelicæ, ut scitis, lectionis est summa, quæ hoc modo vobis miraculi magnitudinem patefecit. De quo miraculo, ut ipsi legentes, satis scitis, multi multa dixerunt; multa et in suis scriptis reliquerunt, in quibus plane pleneque ostenderunt se habuisse ingenii acumen in sentiendo, et nitore non caruisse eloquii in proferendo. Qua de causa si quid ego coram vobis, inde studeo tractare, nonne ad pretiosas sedentibus epulas vile præsumo C^oolus apponere? Audite itaque hominem insipientem, qui cum loqui nesciat, tacere non sinitur: e: cum a me nihil audieritis quod antea non audistis, alia vice esurientes panem ab illo ne cæperitis mendicare, quo vos constat sufficienter, in domo vestra abundare. Salvo ergo intellectu illo vario a que veraci, quem semper miraculi lujus profunditate, a magistris et Patribus nostris percepimus; ad solum sensum moralem linguæ nostræ ministerium hic applicemus, et in nuptiis istis, internam, jucundam, et mundam, qua invicem in unitate veri amoris, copulantur Deus sponsus, et anima sponsa, conjunctionem requiramus. De qua conjunctione loqui **204** non parum fortitudo, quia de ea digne loqui non potest, qui eam in semetipso adhuc expertus non est. Quam velleu lubenter, ut expertus in his, tractaret modo inde aliquis vestrum: et intingens calamum, in atramento propriæ experientiæ, dirigetur, depingens coram nobis quid est spiritum hominis defæcatum, et purificatum Spiritui illi summo, et increato, omnium tam spiritu, quam corporum conditori, in sancta veri amoris jucunditate, et jucunda (quantum in hoc exilio possibile est) sanctitate uniri; in tantum hoc bono undique coaptato, et perfecte consummato, ut nec lætitia mutui hujus amoris immunda, nec munditia in aliquo sit turbulenta. Sed substomachus fortassis ad hoc respondet aliquis vestrum, et dicit: Ut quid hæc excusatio tua? quousque nos suspendis? dic nobis in directum sine adjunctione aliorum, quæ sunt

præter rem : quid tibi videatur super his, quæ proposuisti. Ita fiat. Diximus ergo Deum sponsum, et animum sponsam. O quanta dignitas animæ esse sponsam Dei! Non autem omnis anima ad hanc potest pertingere dignitatem, nam illa, quæ divaricat pedes omni transeunti, fornicans post amatores suos (*Ezech. xvi, 25*), magis meretrix quam sponsa dicenda est. Attamen de meretrice facit Deus sponsam suam, talem faciens eam, quæ aliquando meretrix fuit, ut jam sponsa esse possit. Lavat namque eam et reparat, coaptat et consummat, ut jam, ex re, sponsa appellari queat. Lavat immundam, reparat discissam, coaptat ineptam, consummat destructam. Denique lavat ad emundationem, reparat ad restitutionem, coaptat ad decorem, consummat vero ad perfectionem.

VII. Ecce quadripartitum opus Domini, quod cum sponsa agit, quam dignam suis nuptiis exhibere proponit. Et primum quidem opus aggreditur hoc modo: Venire dignatur consiliarius ad erroneum, spiritus ad hominem. Emittit siquidem Dominus eloquium suum terræ (*Psal. cxlvii, 15*), internum suum susurrium infundens animæ. Et quia velociter currit sermo ejus (*ibid.*), cito quo pervenit, potenter suæ virtutis effectum ostendit: eandem, cui se infundit, animam illuminans, illuminatam stimulan, stimulatam reserans, reseratam etiam acuens. Illuminat namque cæcam; stimulat rigidam; reserat quam aspicit clausam; acuit et tepidam. Primo siquidem in anima, quam visitare dignatur Deus, quam et in sponsam sibi assumere proponit: sapientiæ suæ luce tenebras depellit ignorantiae, quibus obscuratur, splendore eam claritatis suæ illustrans, ut clare jam videre valeat, quod prius vel non videbat, vel dubie caligabat. Luce vero hac illustrata interna, quid ei necessarium magis et prius videre, quam seipsam? Nam nimis obscuram illam dixerim lucem, ac per hoc quodammodo nec lucem, in qua sic alia videt anima, ut non videat seipsam: lucerna longe posita tenebras illuminans, ipsa autem tenebrosa manens. Videat proinde anima primitus seipsam, et semetipsam videre, semetipsam agnoscere est. Nam visio ejus, agnitio ejus. Sciat itaque quid desit sibi (*Psal. xxxviii, 5*); intuens quam longe a puritate veræ munditiæ sit; quamque polluta et immunda, et quantis spurcitiis plena sit. Aspiciat quam marcida et languida, quam fœda et fœtida turpissimis et inhonestissimis prostitutionibus suis intenderit, ambulans per plateas civitatis Babylonicæ, in carne seminans delectationem, de carne metens corruptionem (*Gal. vi, 8*). Deum post tergum suum projiciens, et illicite sibi ipsi obediens. Quid jam superest, nisi ut talem se videns, talem se esse exhorreat? doleat itaque et gemat, super hac tanta impuritate sua: accipiensque capiti suo aquam, et oculis suis fontem lacrymarum, ploret nocte ac die (*Jerem. ix, 1*), tot tantisque sordibus se circumseptam, talibus se fetoribus scaturientem, talibus

A quoque fœditatibus circumvallatam. Laboret in gemitu suo, lavet per singulas noctes lectum suum, lacrymis stratum suum rigare non cesset (*Psal. vi, 7*), et in vocem hanc suspiriis ac singultibus plenam prorumpat ac dicat.

VIII. Heu mihi! quæ tanto tempore cœno immersa et luto infixæ, universis pene contagiis sordibus; nihil impuritatis omittens; nihil quod puritatis est, admittens. Jam mihi horrore sum, propriumque non sustineo ferre fetorem. Quid jam necesse est, nisi ut talem se intuens anima, abluendas et detegendas suas fœditates exponat? Quoad enim eas apud se absconditas tenet, ab eis emundari nullatenus valet. Detectas vero et ostensas magna oportet ut confricatio tangat, quia molliter palpans inveteratam B facile rubiginem delere non valet. Magna itaque hominem, qui magnam, in perpetratione peccati dulcedinem habere solebat, occupet amaritudo; nec minor jam pœnitentem afflictio pungat; quam peccantem delectatio mulcebat. 205 Jam mentem dolor, et amaritudo, carnem vero labor invadat et afflictio: semetipsam tam interius, quam exterius offerat Deo, quicquid ex se extrinsecus et intrinsecus ei auferre solebat, ut totum se jam Deus accipiat per pœnitentiam, qui totum si amiserat per culpam. Sic ergo immundam Deus animam purificat, illuminans eam et stimulan, reserans et acuens. Illuminans siquidem cæcam, ut semetipsam videat, stimulan ut se talem esse abhorreat; reserans, ut fœditates suas ei ostendat; acuens, ut emundationem suam totis viribus quaerat. Et oportet quidem ut evidenter se conspiciat, vehementer ingemiscat, plene se aperiat; et ut purgetur sollicitè insistat.

IX. His itaque modis postquam fuerit emundata, aggrediatur Dominus opus suum, ut qui jam abluit immundam, nunc reparare dignetur et discissam. In operibus vero sanctitatis consistit reparatio illius. Nam sicut immunda est, dum agendo nefaria admittit quod malum est, ita et discissa, dum dimittendo utilia omittit quod bonum est. Si itaque reparatio ejus in operibus justitiæ est, quæ debet hujus esse sollicitudo prima, ut divertat a malo; secunda ut faciat bonum. Quiescat primum, ut admonet propheta, *agere perverse* (*Isa. i, 16*); discat dehinc et *benefacere* (*ibid., 17*): Prius evellens et destruens, et sic ædificans et plantans (*Jerem. i, 10*). Sed multum hic indiget Reparatoris sui auxilio, ut videlicet se et a vitiis contineat, et virtutes exercent: incipiens jam et odio habere, quod prius amabat, et amare quod antea odio habebat. Ne enim primum hunc reparationis suæ conscendere gradum possit, obsistat consuetudo vetus, reluctatur infirmitas carnis, dissuadet pusillanimitas spiritus, grave id esse asserit ad suscipiendum, gravius vero ad sustinendum; laborem quidem fore multum, sed fructum nullum; quia illud devota subit, quod usque ad finem nullatenus perducere valet. Non enim sine magna gravitudine dimittere solemus quod cum magna diu dulcedine exercere solebamus. Sic quoque et iter novum

virtutis et arduum viriliter aggredi, laboriosum videtur, quia novitas nimirum teneræ abhorret conversionis, quod longo dudum tempore, in magno habuit odio pravitas inveteratæ conversationis. Sed cum utrumque istud, a malo se avertentis, se ad bonum convertenti, non modicum grave et laboriosum sit, utrumque ei non modo tolerabile, sed et leve divina gratia facit: in tantum, ut quod prius tangere non volebat, jam præ amoris, cujus suavi cruciatu vexatur, angustia cibus ejus fit. Nonne vos hæc omnia sentitis in vobis? Quis vestram est, qui hanc in se non sentit mutationem dexteræ Excelsi? (*Psal. lxxvi, 11.*) Ex ejus utique solius munere est, quo jam non uno die, vel duobus, sed omni tempore vitæ vestræ eo carere penitus, non modo non multum grave, sed et levissimum vobis est, quod vel paucis dudum tempore intermittere non tam grave, quam impossibile fuit. Cujus putatur esse fortitudinis, quod asperæ huic conversationi et duræ, tam jugi inhæretis exercitio, cujus quondam vel particulam modicam uno die, vel etiam contingere horrore fuit: nisi illius, qui Dominus dicitur in Psalmis, *fortis et potens* (*Psal. xxiii, 8*), in quo et vos facitis virtutem, ipsos ad nihilum ducentem inimicos vestros? (*Psal. cvii, 14.*)

X. His itaque modis discissam Dominus animam reparat: præstans ei, ut et a vitiis se contineat, robur virtutis; et ut in virtutibus se exerceat, hilaritatem devotionis. Oportet jam, post hæc, ut et proximis benevolam se exhibeat, et in pia se veræ dilectionis compassione ad alios extendat, sine offensione se præbeat, etiam his, qui foris sunt, et his, qui intus: sine offendiculo quoque sit omni Ecclesiæ Dei. Per omnia ad exemplum Pauli omnibus placeat: *Non quærens quod sibi utile est, sed quod multis, ut salvi sint* (*I Cor. x, 33*). Non quod suum, sed quod alterius est, quærat; effecta sibi tanquam vas perditum, ut vas omnibus gratum et utile fiat. Et bonus quidem iste, quo anima reparanda est, modus. Cum enim eum, in sui reparatione accipit, fit mira in ea, et in hac parte mutatio dexteræ Excelsi. Jam enim se postponit, ut alios præponat, qui se antea et illicite diligebat, et de aliis non curabat. Jam vero quantum ad se, in tantum moderata, quantum vero ad alios, in tantum intenta est: ut in his, quæ ad se

pertinent, admodum parca, et nulli penitus importuna: in his vero, quæ ad alios, non modicum larga et sollicita sit. Quid etiam jam de sui reparatione superest, nisi ut firmam de venia **206** fiduciam bene sibi conscia concipiat, speique certitudine subnixâ, postremos ab eo errores suos plene sibi indultos non discredat, a quo tam in ablutione, quam in reparatione sua, tot taliaque dona sibi prorogata non ignorat? Jam quodammodo cum Domino, et in hac luce septima, quam benevolentiam vocamus erga proximos, a labore suo pie requiescat; et in hac septima, quæ certa vocatur de venia fiducia, a sepulcro tristitiæ resurgat.

XI. Sic lota anima, et sic reparata, necesse est

ut coaptetur; et ab illo coaptetur ut decora sit, a quo lota est, ut munda sit; et reparata, ut integra sit. Concepta itaque firma spe veniæ, instet et insistat pro acquisitione gratiæ, oret sine intermissione, *puras levat manus sine ira et disceptatione, et incubat observationibus die ac nocte* (*I Tim. ii, 8*). Nec verendum jam tali animæ vultus suos ad oculos attollere majestatis illius: cum maculas jam omnes, quibus obscuratos aliquando circumferre solebat vultus, deterserit magnitudo pietatis illius. Nam qui ei spem veniæ inspirat, ipse etiam eam ad deprecandum excitat, asserens se largum esse ad conferendum multum, qui se pium exhibuit ad remittendum peccatum. Ut autem digna sit accipere, quod petit, necesse est ut in opere sanctitatis devota sit; audiat Dominum præcipientem, et et ipse eam consequenter audire dignetur deprecantem. Alioquin, sciat, *quod si avertit aurum suam, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis* (*Prov. xxviii, 4*).

XII. Sed dicit fortassis aliquis vestrum: quid hæc omnia ad expositionem miraculi quod exhibuit in tertia manifestatione sua Dominus Jesus? Imo multum hæc ad eam. Nonne de nuptiis quæ factæ sunt in Cana Galilææ, hunc, quem habemus in manibus, ingressi sumus sermonem? Ut autem qualiter anima humana sponsa possit fieri illius sponsi, qui Deus est, ostendamus, hæc omnia prælibamus. Nam sine his duabus personis, ut scitis, Sponso videlicet et Sponsa, celebrari nullatenus nuptiæ possunt. Igitur post hæc animam capacem facit ad accipiendum quod dedit, qui eam primitus, et ut petat, devotam, et ut percipere mereatur, efficit dignam. Dilatat si- nus ejus ad largam benedictionem suram, ut eos ple- nos reportet: ipso dante colliget hæc, aperiente eo manum suam, et hæc implebitur bonitate (*Psal. ciii, 28*). Sed oportet ut quod accepit, retineat, et non ea temere effundat, ne evacuata inanescat. Divitiæ sunt salutis, quas ex larga manu illius prædivitis acceptas apud se congregavit: consulere, ut in tuto eas loco reponat: non eas immittat in sacculum pertusum (*Agg. i, 6*), ne effundantur, et effusæ in nihilum redigantur. Repræsentet eas quam sæpe ante oculos suos, ut sciat si quid in eis vel fur immi- nuat, vel tinea sive rubigo corrumpat (*Matth. vi, 20*). Fur, concepta per laudem humanam, nimia lætitia est: rubigo vero contracta, per detractationem [*al. detractionem*] humanam, nimia tristitia est. Hæc mala thesauris nostris insidiantur, agitque dissolutio lætitiæ, ne bonum nostrum purum sit, et amaritudo tristitiæ, ne voluntarium sit. Ideo videat quomodo apud se sint, quæ accepit; et ut mundum se animal probet, cibum revocet in os, quem transmisit ad ventrem. Jam animam quam sic vides orantem, promerentem, capientem, retinentem, satis aptam esse pronuntiabis.

XIII. Superest jam ut consummetur, cujus, ut mihi videtur, consummatio in his tribus consistit: in contemptu præsentium, in desiderio supernorum, et in plena dilectione Conditoris. Arbitretur jam

anima hæc omnia visibilia quasi detrimenta (*Phil.* III, 8); reputet ea ut stercora; marcescat apud eam decór eorum; amarescat et dulcedo. Importabile et omnino intolerabile videatur ei, quidquid in hoc mundo, de hoc mundo, videt, audit, gustat, olfacit, et tangit, quem sic possideat [*af.* possideat (per usum *desse videtur*), ut ei nullatenus inhæreat per affectum. Moriatur cum Sara morte vitali, et in duplici actionis atque contemplationis spelunca sepeliatur (*Gen.* xxiii, 19): vitam habens absconditam cum Christo in Domino. In virtute simpliciter et simplicitate virili domi permaneat cum Jacob: nequaquam ad capiendum carnale aliquid per silvas mundialium curarum discurrat cum Esau (*Gen.* xxv, 27). Mortua et aromatibus condita cum Joseph reponatur in loculo in Ægypto (*Gen.* l, 25), ut amori mundi hujus plene extincta, et diversis virtutum odoribus referta, in interno occultetur secreto, quandiu versari compellitur in statu præsentis vitæ tenebroso. Deinde contemnens terrena hæc, et infima, cœlestia toto annisu desideret et superna: quantoque mortificatur ad appetenda transitoria, **207** tanto et vegetetur ad concupiscenda æterna: desiderium habeat dissolvi, et esse cum Christo (*Phil.* iii, 23). Talis jam anima perfecte nubilus est; et venit jam tempus ejus ut cogitet de nuptiis: ita tamen si tertium bonum apprehenderit, quod ad ejus consummationem diximus pertinere. Quod si lubet audire, quod sit, ipsum est plenitudo dilectionis Dei, quem amat anima, quæ talis est, non solum inter omnia, sed et super omnia; ut una cum ipso, et in ipso, gaudeat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLVI.

ITEM DOMINICA II POST EPIPHANIAM.

De eadem festivitate, quam in internis nuptiis suis simul celebrant Deus sponsus, et anima sponsa.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Status amantis animæ, et repetitio subjectæ materiæ. — 2. Gradus quindecim tendendi ad Deum a sui cognitione exorsa, desinit vita spiritualis in fervore dilectionis. — 3. In exteriori ac interiori homine, ut Deus sponsam suam perficit. — 4. Maria id est voluntas devota: Jesus id est gratia interna: discipuli sunt ejus charismata. — 5. Ut Jesus vocandus est ad nuptias. — 6. Tres ministri corporis advocantes Jesum: primus rigor jejunii; secundus instantia vigiliarum; tertius maturitas silentii, quod triplex. — 7. Quatuor ministri mentis: meditatio, desiderium, humilitas, perseverantia. — 8. Deficiente vino, id est, spirituali gaudio, ad internam gratiam suspiret anima devota. — 9. Humilitatis ad quodlibet impetrandum efficacia. — 10. Desideria devotarum mentium sæpe reperussa, vel dilata ex occulta dispensatione divina. — 11. Bonæ voluntatis officium, ac obediendi studium. — 12. In inspirationibus vitanda fallacia: supernæ inspirationis indicia. — 13. Non prius venit hora, quam suos voluntas devota moneat ministros. — 14. Sex hydræ, sunt totidem genera meditationum, id est, de statu ante primam conversionem. — 15. Secunda est, de statu conversionis: tertia de occultis Dei judiciis: reliquæ de novissimis. — 16. Fructus meditationum ex gratiæ Dei aspirante.

(277) Undecimus duodecimusque desunt gradus.

I. Quidni jam talis anima, qualem in superiore sermone descripsimus, in solo Sponsi sui amore feliciter requiescat; locata inter brachia sua, in ipsius tantummodo et amplexibus, et oculis delectetur? Siquidem cuncta, quæ in imo sunt, plene despiciunt, nullum in eis vel saporem sentit, vel decorem videt; superna vero etsi jam per desiderium teneat, sed necdum in re habet. Quidni interim exerceat se ad pietatem, quæ juxta Apostolum, *ad omnia utilis est, promissionem habens hujus vitæ et futuræ?* (*I Tit.* iv, 8.) Exsultet itaque, et tripudiet cum Sponso, celebret simul castas nuptias, sit commistio cum puritate, sit conceptio in secunditate, sit partus sine læsione. Habetis itaque sermone præcedenti, quibus modis animam humanam Deus facit sponsam suam. Primo ergo, ut in eo audistis, lavat eam, secundo reparat, tertio coaptat, quarto consummat. Lavat, ut jam diximus, immundam: reparat discissam, coaptat ineptam, consummat destructam. Fit autem ablutio ejus quatuor modis: primo illuminatur, secundo stimulat, tertio reseratur, quarto vero acuitur. Illuminatur, ut seipsam videat; stimulat, ut per se et de se doleat; reseratur ut pravitates suas detegat; acuitur ut qualiter enundari queat, totis conatibus quærat. Reparatio autem ejus ita fit: primo percipit fortitudinem, secundo devotionem, tertio benevolentiam, quarto fiduciam. Fortitudinem, ut se a pristinis fœditatibus contineat; devotionem, ut in sanctis se operibus exerceat; benevolentiam, ut se promptam, erga proximum, in omnibus exhibeat; fiduciam, ut de præteritorum delictorum venia speret. Fortitudinem ergo percipit in continendo, devotionem in operando, benevolentiam in obsequendo, fiduciam in sperando. Modi vero, quibus coaptatur, hi sunt: primo confertur ei puritas, ut deprecetur; secundo sanctitas, ut mereatur; tertio capacitas, ut suscipiat; quarto sollicitudo, ut retineat. Consummatur utique, cum cuncta terrena spernit, sola superna concupiscit, in sui Creatoris solius dilectione et dulcedine requiescit.

II. Videte, ne forte hi modi, qui modo quindecim propositi sunt, sint illi quindecim gradus, quos illi cantare decet, qui eodem studet, gradus ascendere. Nam quia anima in imo, Deus autem in summo est: hos ei gradus quindecim sternit, ut per eos pertingere possit ad ipsum. In primum siquidem eam gradum elevat, dum illam illuminat; in secundum, dum stimulat; in tertium, dum reserat; in quartum, dum acuit; in quintum, dum roborat; in sextum, dum exornat; **208** in septimum, dum informat; in octavum, dum circumdat; in nonum, dum excitat; in decimum, dum justificat; (277) in decimum tertium, dum erudit; in decimum quartum, dum erigit; in decimum quintum, dum incendit. Illuminat ad agnitionem, stimulat ad compunctionem, referat ad confessionem, acuit ad satisfactionem: et in his ablutio animæ consistit. Roborat ad continentiam, exornat ad justitiam, informat ad benevolentiam, cir-

cumdat ad fiduciam, et in his reparatio ejus. Excitat ad petendum, sanctificat ad promerendum, dilatat ad capiendum, revocat ad remunerandum et in istis aptitudo ejus. Erudit ad contemptum terrenorum, erigit ad desiderium supernorum, incendit ad amorem Conditoris, et in his consummatio ejus. A lumine ergo incipit anima propriæ cognitionis, et usque ad ardorem divinæ pertingit dilectionis, quia exordium nostræ salutis est, quod per propriam cognitionem aggredimur bonum; finis vero quod in divina electione consequimur beatum. Itaque in primis quatuor modis, quæ polluta fuit anima mundatur; in aliis quatuor, quæ discissa fuerat, reparatur; in quatuor vero subsequentibus, inepta coaptatur; in tribus autem novissimis destructa consummatur. Abluitur ad emundationem, reparatur ad restitutionem, coaptatur ad decorem, consummatur ad perfectionem.

III. Jam non ambigo quin talibus studiis occupata, hujusmodi exercitiis intenta, copulari in sanctis illis nuptiis internis videlicet gaudiis possit sponsa Sponso, anima Deo. Perficere namque zelat similem suam, tam in his, quæ pertinent ad hominem exteriorem, dum in sancta conversatione de vitio ad virtutem, et de virtute vadit ad virtutem, quasi de malo transmigrans ad bonum, de bono autem ad melius: quam in his, quæ spectant ad inferiorem, dum *revelata facie gloriam Dei speculans in eandem imaginem transformatur a claritate in claritatem, tanquam a Domini spiritu* (II Cor. III 18). Hæc enim innuere videntur interpretationes nimirum istorum, quia Cana, ut dicunt, *zelum sonat, Galilæa vero transmigrationem seu revelationem*. Fiunt itaque nuptiæ in Cana Galilææ, dum in castis et sobriis spiritualis jucunditatis gaudiis exsultat, et tripudiat sponsa cum Sponso; idque in zelo, quem habet in affectu exterioris transmigrationis, et in intellectu revelationis interioris. Talem zelum devota voluntas format, quæ est mater Jesu, de qua dicitur; quia fuit ibi (Joan. II, 1), haud dubium, quin in nuptiis. Hæc est, quæ Jesum, gratiam videlicet internam, per quem salus et vita nobis datur, et data custoditur, concipit per affectum, parit vero per effectum. Per affectum, dico, concipit, dum quod salubre est, occulte in mente proponit. Per effectum vero parit, dum propositum bonum usque ad opus in aperto producit. Aptè ergo dicitur, quia mater Jesu erat ibi; oportet enim his nuptiis necessario adsit devotio devotæ voluntatis, cujus quam necessaria sit præsentia, in subsequentibus apparebit.

IV. Interest autem his nuptiis gratia, de qua loquimur, interna: intersunt etiam ut convivium sit plenum ejusdem gratiæ; charismata spiritualia, quia ut legimus, *vocatus est Jesus et discipuli ejus ad nuptias* (ibid., 2). Non adest Jesus sine discipulis suis, nec gratia sine numeribus suis; quia gratia, ut ait Paulus, in me vacua non fuit (I Cor. xv, 10). Hoc est quod alibi interrogari præcipit, ubi sit re-

Afectio sua, ubi pascha suum faciat cum discipulis suis (Marc. xiv, 14), significans, ni fallor, se velle interesse nuptiis, non solum quidem, sed cum discipulis suis. Deinde habes in subsequentibus quod vespere venit cum duodecim (ibid., 17). Quid est hoc, nisi quod occumbente in nobis fervore tentationis, et leni temperie quietis internæ aspirante, visitare nos dignatur gratia, habens in suo comitatu spiritualia sua charismata? Nam qui sunt duodecim isti, cum quibus venit, nisi virtutes illæ eximix, quas Apostolus fructus spiritus appellat, quos et duodecim ponit? Sunt autem istæ: *Charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas* (Gal. v, 22). Sed vocatus est iste noster Jesus cum discipulis suis ad nuptias has. Credo nonnullum vestrum, duce experientia, prævolare verba mea, et scire quid putem per hoc intelligendum esse, quod ad nuptias vocatus dicitur Jesus. Quomodo est consuetudo vestra ad nuptias vestras vocare Jesum? Æstimo autem eum, diverso modo, a diversis multoties vocari, secundum quod ipse, qui vocatur, vocantibus voluerit inspirare. Ipse enim facit ut vocemus eum. Quem putas meliorem esse modum, **209** quo ad nuptias vocare debemus Jesum? Absit a me præsumptio ista, ut tantæ rei dicam me habere scientiam: quam ab eo solo reor posse sciri, cui datur experiri.

V. Non ergo vilis homuncio ego, dico me scire meliorem, quo vocandus est modum. Illum tamen Cputo meliorem, quicumque fuerit, quo vocatus festinantior et hilarior occurrit. Quis autem is sit, quærite, quæso, non a me, sed ab experto, qui internum motuum tam ad se quam in se, de se erumpentium diligens observator, et cautus discretor, ex longo jam tempore didicit, et in præsentia internæ gratiæ cum Jesu respirare, et in absentia suspirare, nec posse ullatenus quiescere, dum absens est, nec laborare in aliquo, dum præsens est. Verumtamen compulsus et hic prodere insipientiam meam, sicut et in nonnullis aliis, quæ indaganda sunt a perfectis; factus sum insipiens, quia vos me cogitis. Ostendam, prout mihi in præsentia datum fuit sentire, quibus mihi videatur modis advocandus esse DJesus. Quis sit iste Jesus, jam non semel, sed sæpius audistis. Ego autem arbitror, quod ministri corporis simul et mentis mittendi sunt ad vocandum hunc Jesum; quia corporis simul et mentis est reparator cum adest, et mens, prout et corpus ægrotant, cum abest.

VI. Mittat corpus primo ministrum, rigorem juniorum; deinde instantiam vigiliarum; postremo maturitatem silentii. Sæpe enim gustare mereamur quod dulce menti, dum ab eo abstinemus quod suave est ventri. Habetis exemplum super hoc in sancto Daniele: qui dum panem desiderii non comedit, et aquam concupiscentiæ non bibit, *vir desideriorum* ex re appellatus (Dan. ix, 23), usque ad oculorum notitiam pervenit. Sed et vigilare præcipitur

robus, dum Dominus venturus est (*Matth. xiii, 35*); et ad vigilandum diluculo justus cor suum tradidisse asseritur (*Eccli. xxxix, 6*). Quod, licet de interioribus vigiliis mentis congrue accipi possit, multum tamen ad acquirendam gratiam corporales etiam vigiliæ prodesse solent. Quid de gravitate silentii dicam? Quomodo auribus audiendi percipere potest verbum absconditum, qui in ore labi et resolvi per verbum non abhorret superfluum? cum silentio quietem comprehendimus ab occupatione exteriori; comprehendimus et solitudinem loci. Perfectorum namque est non solum verbum in se cohibere superfluum, verum etiam occupationes multoties exteriores. Et ad acquirendos uberiores fructus spiritus, humanum nonnunquam declinare consortium, nam et sapientia scribi præcipitur in tempore vacuitatis, et qui minoratur actu, percipiet eam (*Eccli. xxxviii, 25*). Sanctus quoque David ut requiescere possit, elegit, non modo elongare et fugere, sed et in solitudine manere (*Psal. lv, 8*). Sed et beatus Job dissimulasse se asserit, siluisse, quiescere (*Job iii, 28*). Divinitus quoque jubetur, ut legimus de Arsenio, fugere, tacere, quiescere. Hi itaque ministri sunt, quos mittere debet corpus nostrum ad advocandum Jesum. Multa quidem et alia sunt exercitia corporalia, quibus et absens, ut nos visitet, invitanda est gratia: sed hoc triplex ad præsens occurrit. Ad hoc fortassis triplex corporale exercitium aptari non inconvenienter potest, quod Lia dixit, per quod actuale non dubitatur notari exercitium: *Dedisse videlicet ei Dominum mercedem, quia tradidit ancillam suam viro suo* (*Gen. xxx, 18*). Ancilla nostra, est caro nostra; ipsa enim sicut dominæ ancilla, sic spiritui debet esse subjecta. Quam viro nostro tradi, est ad imitationem Domini, qui solus animæ legitimus est vir, a vitiis cohiberi. Cohibeatur per jejunium a voluptate, per vigiliis a torpore, per silentium a loquacitate: et viro nostro tradita est. Qua tradita, datur merces nobis per his ministris, quia his invitantibus appropinquat ad nos Jesus. Nam per rigorem jejunii spiritus elevatur; per instantiam vigiliarum alleviatur; per gravitatem triplicis quod breviter supra tetigimus silentii, ad internam quietem componitur. Hoc triplex gratiæ bonum hoc triplici nobis exercitio confertur. Et triplex nihilominus vitium aufertur: nam per primum voluptas mortificatur; per secundum torpor excutitur; per tertium inquietudo excluditur. Sic dum ancilla viro traditur, merces datur, et dum in vitula Samsonis aratur, ejus problema invenitur (*Jud. xiv, 18*). Et dum caro affligitur, internorum notitia indulgetur: et Jesus cum vocatur, venire non dedignatur.

VII. Mittit autem mens primum, ministrum, meditationis puritatem; secundum, desiderii fervorem; tertium, humilitatis virtutem; quartum, perseverantiæ **210** stabilitatem. Nam per meditationem, ubi et quomodo quærat mens, eruditur; per desiderium inventus, ut veniat, deprecatur; per hu-

militem, ut eum apprehendere digna sit, meretur per virtutem perseverantiæ suaviter amplectitur, et fortiter sibi astringens tenet, et dicit: *Teneo eum, nec dimittam* (*Cant. iii, 4*). Vocas ergo Jesum et discipulos ejus ad nuptias, si pro adipiscenda gratia, pro acquirendis spiritualibus muneribus, ad augenda et ordinanda interiora gaudia tua, voluptatem in te mortificas, torporem excutis, omnem inquietudinem excludis, puræ meditationi insistis, devotæ orationi incumbis, per humilitatem te dejicis, et in omnibus his stabilitate perseverantiæ te figis.

VIII. Ecce mater Jesu erat ibi. *Et vocatus est ipse Jesus ad nuptias* (*Joan. ii, 1, 2*). Sed quæ utilitas in utriusque est? *Deficiente, ut evangelista, vino, ait mater ejus, haud dubium quin Jesu, ad eum: vinum non habent* (*ibid., 3 et seqq.*). Nuptiæ sunt, et deficit in eis vinum. Quis enim in hac vita tantæ valet esse puritatis, ut nullum unquam, in eo, spirituale gaudium incurrat defectum? Nunquam in eodem statu permanet homo: motui semper subjectus est suo. Nam modo eum, ad summa, divinum elevat munus, modo vero, ad ima proprium dejicit pondus, ut licet nuptiæ sint, vinum deficiat in eis. Sed deficiente vino, conqueratur apud Jesum mater ejus, pia videlicet querela conveniat internam gratiam devota voluntas, super defectu poculi interioris gaudii spiritualis. Non diu mœstos tenēbit convivas vini defectus, si super eodem defectu materna fuerit querela pulsatus Jesus. Hoc est, non longo necesse erit tempore bona desideria nostra, in absentia gemere spiritualis lætitiæ, si pro ejuſdem reparatione lætitiæ, apud internam gratiam, sollicitis non destiterit precibus suspirare. Conqueri ergo non desistat mater Jesu, nec se putet pati repulsam, licet in primis increpatorium ab eo suscipiat responsum. Et quidem suavis admodum responsio ejus, etiam eum corripiendo respondet. Nam cum percutit, sanat, et cum occidit, vivere facit. (*Job v, 18*) Percussio autem sua, emendatio nostra, et ipsius correptio nostra instructio est.

IX. Et quidem non ambigo, multos esse inter vos, qui crebro auribus audiendi et matrem Jesu super defectu vini, ipsum convenisse Jesum, et ipsum matri increpatorium dedisse responsum audierunt. *Quid mihi et tibi est mulier?* (*Joan. ii, 4.*) Fratres, quid sit juxta hunc sensum, quem modo in manibus habemus moralem, matrem ipsum Jesum super defectu vini convenire, ex verbis nostris audistis; sed longe melius atque evidentius ex propria experientia didicistis. Et si adhuc a nobis breviter id desideratis audire, hoc est, deficiente in mente, ut nonnunquam fit, gaudio spirituali, devota apud internam gratiam voluntate, piis gemitibus suspirare, ut id dignetur denuo restitui. Sed responso aliquantulum duro, hæc eadem voluntas repercutitur, non, ut quod petit, ei denegetur, sed ut de sua petitione humilietur; humiliata, ad obtinendum quod petit, digna reddatur. Est enim inter virtutes cæteras

efficacissima, ad obtinendum aliquid, humilitas, magnumque habet in oculis ejusdem gratia familiaritatis locum : ac per hoc, in petendo ausum, et in obtinendo effectum. Quid ergo est Jesu matri conquerenti dicere : *Quid mihi et tibi mulier*, nisi internam gratiam devotæ voluntati pulsanti, propriam infundere fragilitatem ad notitiam, ne de magna, qua fervet, devotione, se esset in superbiam? Quid, inquit, mihi et tibi est, mulier, quæ non ex te quidem, sed ex me fervorem habes in desiderando : solus autem ego, sine te, facultatem habeo conferendi? Spiritualis quidem vini conferre possum dulcedinem : quia plenitudo mihi inest potestatis, ut hoc queam; sed quid ex te est, ut hoc facere debeam? humiliare ergo sub potenti manu mea, ut de bona, quam a me accepisti, in benevolendo, devotione, te non extollas, et ad accipiendam quod postulas, quod mihi quidem et non tibi conferre possibile est, quanto humilior fueris, eo et dignior sis. Hæc itaque causa est quare convenientem bonam voluntatem internam gratiam, super reparatione doni subtracti, eadem gratia humiliare docuerit, quia nisi humilis petitio nostra fuerit, fructuosa omnino non erit. Et ideo quotiescunque gratiam, pro adipiscendo ejus dono, interpellatis, studete ut, sicut in bona voluntate habetis devotionem, ita et in intentione habeatis veram humilitatem. Sola enim ipsa virtus est, quæ dona gratiæ, et quæ adsunt, ne amittantur, custodit; et cum desunt, ut restituantur, acquirit.

X. Utilis ergo responsio hæc : quid mihi et tibi, mulier, ut suspirans pro dono subtracto voluntas bona eo quod petit dignior sit accipere, quo profundius **211** agnoscit, nec ex se esse, quod jam accepit, nec in se aliquid habere meritum, quo digna sit obtinere quod adhuc petit. Sic in Canticis petentem sponsam, pro magno, quem erga sponsum habuit, familiaritatis ausu, ut ad ejus quædam secreta admitteretur, duro quodam censet seriendam responso; ut quo humilior sentit de seipsa, eo dignius, amplius, atque perfectius ad ea, ad quæ suspirat, admittatur arcana. Nam dilectum suum alloquens, et ingenti cum desiderio postulans ut indiget ei ubi pascat, ubi cubet in meridie (*Cant. 1, 6*), audit confestim ut, si se ignorat, egrediatur, et abeat (*ibid.*, 7). Viles ergo sine causa non esse, quod sponsa petente ut sponsus ei sua ostendat secreta, ipse magis eam super propria convenit ignorantia cavenda. Ut et tu scias consequenter sine ratione non esse, quod quoties ad sublimia intuenda propheta Ezechiel elevatur, *filius hominis* appelletur (*Ezech. 11, 1, et seq.*). Sicut ergo ibi sponsæ ad ostensionem secretorum aspiranti, egredi et abire jubet sponsus, si se ignorat : ita et hic, pro restitutione doni subtracti, bonæ voluntati suspiranti, propriæ fragilitatis notitiam infundit ipsa, quam petit gratia. Quid mihi et tibi est, mulier? hoc est dicere : quod petis, non ex aliquo merito tuo provenit, ut accipias; quæ non minus indigna es ad obtinendum.

PATROL. CXCVI.11.

A quam ego potens sum ad conferendum. Idcirco scito teipsam, ut eo in merito sis ditior in oculis meis, quo magis egena fueris in tuis. Non solum autem, sed necdum venit hora mea : quia meum est visitare, non solum quam deputo dignum, sed et quando judica opportunum. *Spiritus enim meus super mel dulcis* (*Eccli. xxiv, 27*), non modo ubi vult spirat, sed et quando vult. *Omnia tempus habent, tempus amplectandi, et tempus longe fieri ab amplexibus* (*Eccli. 111, 1-5*). Quod placet tibi, nondum expediat tibi. Tempus tuum jam advenit in desiderando, tempus autem meum necdum advenit in conferendo,

XI. Hoc est, fratres, quod crebro sentimus, quia multoties, magna cum voce mentis, ad gratiam elamamus; moram facit ipsa venire : et qui bonæ voluntati nostræ dicit horam suam nondum venisse, eam certam facit nondum ei placere, ac per hoc nondum ei expedire ut visitet nos. Et justum quidem ac pius debet esse nobis sentire de causa : quia hoc facit pro bono nostro, tardans venire, ut augeantur desideria nostra : ut quo pro desideriorum augmento hilarior fuerit, eo ad nos et secundior accedat. Hæc itaque causa quod clamantem ad se devotam voluntatem non exaudit, et non ad insipientiam sibi. Vel ideo fortassis, ut quo diutius desiderata fuerit absens, eo et strictius teneatur presens. Vel aliquid aliud illi quidem dispensatorium, nobis autem necessarium : ipsa, cum magna reverentia, disponente circa nos; et nobis semper de omnibus, quæ in nobis actitare solet, quod utile est providente. Sed in hac visitationis mora, a sua devota voluntas affectione non cesset; internas cogitationes mentis, quæ in his spiritualibus nuptiis ministri quodam modo suat, ad bonum excitare procuret. Non enim hoc solum est bonæ voluntatis officium, ut ad gratiam pro gratia suspiret; est autem ut cogitationes cordis ad id quod bonum est exhortando trahat. Discurrat ergo media inter illam, et istas : ad illam vero accedat exorans; has autem, ut ejus jussionibus internis obediant, exhortans. Quæ itaque illi orando dicit, *vinum non habent* : istis exhortando dicat : *quodcumque dixerit vobis facite*. Et tene sine ulla dicit exceptione, *quodcumque* : quia non potest salubre non esse quod dicit Jesus, quod divina inspirat gratia.

XII. Scitis utique quod frequentissimo usu edocti estis, quia non uno, sed pluribus modis, sua vobis gratia præcepta informat. Non enim uno eodemque modo omnes estis in devotione accensi; sed hæc, de qua loquimur, gratia vivificatrix sic adest omnibus, ut intendat etiam uni. Non est aliquis, ut arbitror, vestrum, qui non aliquid ab ea percipiat proprium, ut unusquisque vestrum dicere possit : *Secretum meum mihi, secretum meum mihi* (*Isa. xxiv, 16*). Non sit tibi curæ, sed quodcumque illa in corde tuo silenter dixerit, fac. Hoc autem sollicitus vide; et cautus esto, ut sit in corde tuo loquens, gratia erudiens : non autem hostis seducens. Nam sicut in

corde nonnunquam immissiones per angelos malos (Psal. lxxvii, 49). Sicut habetis de proditore Juda : quia misit ei diabolus in cor ut traderet Dominum (Joan. xiii, 2). Et est aliquando in mente locutio Domini; sicut legitis sanctum David dicentem auditorum se quid loquatur in eo Dominus Deus; qui videlicet loqui solet pacem in plebem suam (Psal. lxxxiv, 9). Loquitur autem gratia tibi, quando ordinatum est quod inspirat tibi. Tunc autem quod inspiratur dixerim ordinatum, si quod mente concipis, sicut quantum ad Deum est mundum, sic et quantum ad proximos sit pacificum; et **212** quantum ad teipsum discretum. Quid enim si bonum tibi videtur esse quod agis, et singularitate quadam notabile, atque obstinatione adamantina obfirmatus pacem perturbas eorum, cum quibus oportet te, si vis salvus esse, ut unanimis habites in domo Domini, cum eis ambulans cum consensu? (Psal. liv, 15.) Nam sapientia quæ desursum est, primum quidem pudica, deinde pacifica est (Jac. iii, 17). Tertio considera ut sit discretum quod facis : quia omne quod est nimium, vertitur in vitium. Testimonium hoc verum est. Igitur ut breviter tibi ista colligam : quodcumque tibi inspiratur, agendum et exercendum, quod Deo placet, ut purum; proximus vero acceptet, ut pacificum : ut autem usque ad debitum possis perducere finem, ut moderatum, ut salubre, hoc internæ gratiæ accipe verbum : et quodcumque dixerit tibi, fac.

XIII. Jam post hæc facit Jesus quod postulat mater ejus. Et fortasse ideo paulo ante dixit nondum advenisse horam suam : quia ministros, ut quodcumque eis diceret, facerent, noverat matrem suam nondum admonuisse. Nam statim ut vidit sicut voluntatem devotam esse ad petendum, sicut cogitatus mentis, eadem exhortante voluntate, paratos per omnia ad obediendum : et se paravit ad exaudiendum, conferens benigne quod voluntas devote petiit conferendum. Sic enim se habet series evangelicæ lectionis. Nam cum induceret matrem Jesu alloquentem ministros, et dicentem ad eos, quodcumque dixerit vobis facite : statim adjunxit : erant ibi lapideæ hydrice sex positæ. Et ut ostenderet ad quid ibi positæ essent, subjecit. secundum purificationem Judæorum. Nec tacet etiam, cujus capacitates fuerint : capientes, inquit, singulæ metretas binas, vel ternas. His ad ejus præceptum impletis aqua, et ipsa in vinum mutata, desiderium cordis ejus tribuit Jesus matri suæ, et voluntate labiorum ejus non fraudavit eam (Psal. xx, 3). Quid nobis innuitur per hydras istas? accipiamus, si placet, per eas sex quædam genera meditationum, secundum grossum, quem ego in hujusmodi habere soleo intellectum. Et videbitis jam, cum eas sigillatim inspicere cæperitis, ut Judæorum in eis purificatio consistat.

XIV. Et prima meditatio sit de statu illo quem ante conversionem habuimus : in quo aliquandiu sub peccati jugo a vetusta servitute detenti sumus.

A Meditatio hæc prima hydria sit. Sed et status ille facinorosus atque flagitiosus quædam quodam modo hydria fuit. Hanc putam hydriam esse quam abs se abjecit mulier illa, ut verba hominis audivit, qui dixit ei omnia quæ fecit (Joan. iv, 28). De qua scriptum habetis : reliquit hydriam suam mulier. Sed et autem super puteum, humilians se ille inter mortuos liber (Psal. lxxxvii, 6), super pravitate nostræ profundum : fatigatus ex itinere mortalitatis assumptæ, quod sexta ætate aggressus fuerat. Ad quem puteum venit mulier haurire aquam, illicitam ad se trahens voluptatem : de qua omnis qui bibit, teste Domino, teste ipsa experientia, sitit iterum; quæ carnis delectatio satietatem non præstat, cupiditatem autem irritat. Neque ipse in quo hauriret habuit : et puteus altus est (Joan. iv, 11). Peccatum etenim non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Pet. ii, 22). Et pravitas humana profundissima quædam abyssus est. Auditis postmodum verbis ejus salutaribus : reliquit hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, admonens homines ut venirent ad ipsum. Et exierunt, ait Scriptura, et venerunt ad illum (Joan. iv, 50). Quod et vos jam fecistis; auribus namque audiendi percipientes ejus verba, abjecta hydria pristini status vestri; aliis jam eum evangelizatis, juxta illud : Qui audit dicat : Veni (Apo. xxii, 17). Hanc itaque jam reliquistis, quantum ad conversationem; habetis autem eam, cum opus fuerit, quantum ad meditationem.

C XV. Secunda vero meditatio sit de statu quem nunc tenetis conversi : qui, etsi ab iniquitate mundus est, a tentatione tamen immunis non est : status ille præcedens, sub rege Ægypti et tenebrarum, luto libidinis sordidus, et palea xenodoxiæ levis fuit. Hic autem in deserto est, quem quot, qualia quantaque pericula contingant, soli qui experiuntur, agnoscunt. Meditatio tertia de occulto ac districto Dei judicio est; qui terribilis est in consiliis super filios hominum (Psal. lxxv, 6). Et pro tertia hydria accipite eam. Quod quidem judicium, cum non possit esse non justum, semper tamen, quando hic vivimus, quid de nobis sentiat, est penitus occultum; quocirca quod justum est non debet reprehendi. Quarta meditatio sit de exitu ab hac vita : quando viam universæ carnis ingressi, in perceptione mercedis, cognoscemus quales a Deo sumus, ab æterno, prævisi. Et hanc accipite pro hydria quarta. Quinta de æternitate est pœnæ gehennalis, sicut sexta de æternitate gloriæ cœlestis. Et de utraque meditari quintam et sextam hydras habere est.

213 XVI. Has autem hydras, ad præceptum Domini Jesu, aqua ministri implent, cum inspirante gratia interna, in istis sex gradibus meditationum cogitationes nostræ demorantes, timore valido concutiuntur. Ecce breviter audistis, quid sit eas a ministris aqua adimpleri. Ad ostendendum vero qualiter adimpleri debeant, profusius aliquid dicendum. Sed hoc facere in sermone isto non va-

latus; audietis ergo largiente Domino, in sermone hoc subsequenti, quomodo ego hydrias illas æstimem esse adimplendas, et quid putem accipiendum per metretas, quas singulæ capiebant. Itaque quid de his sive de aliis, usque ad finem miraculi de quo loquimur, nobis fuerit revelatum, pro vestra in medium ædificatione, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, proferemus: qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XLVII.

ITEM DOMINICA II POST EPIPHANIAM.

Quomodo debeamus nosmetipsos diligenter considerare, et ea quæ ad nos pertinent salubriter investigare.

SYNOPSIS SERMONIS. — 1. Status ante propositam conversionis, isque in proposito considerandus. — 2. Quam districta, occulta atque incomprehensibilia Dei judicia. — 3. Formidanda hora exitus ab hac mortali vita. — 4. Pœna infernalis, ne incurratur: gloria cœlestis, ne amittatur. — 5. Primus meditationis modus ex septem peccati circumstantiis compositus. — 6. Secundus, ex sterilitate in operibus bonis: tertius ex intuitu personæ offenditis et offensæ. — 7. In statu conversionis, i. attendenda instabilitas mentis: ii. languor corporis ad opera virtutis. — 8. iii. Metuenda spiritualis ruina, nisi sustineat gratia divina. — 9. Circa Dei iudicium; i. meditandi modus: veteri ne ulla peccata dimiserit: ii. ne ulla acceptet bona opera. — 10. iii. Ne tam prospera quam adversa accrescant in cumulum perditionis. — 11. Circa horam mortis: i. quam tristis et invita sit animæ et corporis separatio: ii. dissolutio cadaveris in fetorem et vermes: iii. tribunal Christi Domini. — 12. Circa pœnas inferni: ignis, vermis, æternitas; circa gloriam: beatitudo habenda in se, in concivibus, in Deo. — 13. Hi sunt ministri timoris salutaris, moderandi a principe triclinii, id est virtute discretionis. — 14. Primum bonum vinum ponit carnalis homo. — 15. Anacephalœosis spiritualium nuptiarum cum anima. — 16. Hydriæ sex sunt totidem meditationes emundandis internis sensibus. — 17. Mos pravus hominum huius sæculi in positione vini, alienus ab approbatione Dei. — 18. Bonum vinum servat nobis Deus in patria.

I. Contingit nonnunquam et apud me hydrias istas impleri aqua. Ut enim modo ad eas per ordinem vadam, confero me, cum vacat, ad hydriam primam; et introspicens video quam felidus et, fœdus, quam turpis et indecorus fui: et pavore magno percussus, miror quomodo me talem sustinui qualem me tunc fuisse modo deprehendo. In hoc autem statu, in quo nunc sum, quem ut emendatius viverem arripui, in modico a pristinis me video mutatum. In quo sicut non tantum forte, quantum in præcedenti fui, videar esse frigidus per culpam, sed nec calidus sum per justitiam; sed magis per negligentiam tepidus, ac per hoc ab ore Domini evomendus (Apoc. iii, 16). Et quidni et jam in hoc mihi formidandum, qui religionis quidem suscepi habitum, religiosum autem non habeo effectum? Quidni ille circumferatur ad testimonium, dum iste non exercetur ad beneficium? Hoccine est sæculum reliquisse? Quæ enim ad sæculum pertinentia opera plene reliqui? Et si forte opera, quæ verba? et si forte verba, sed quas cogitationes? Certe qui juste,

A sobrie et pie vivere voluerint, prius necesse est ut non solum impietatem, sed et sæcularia abnegent desideria (Tit. ii, 12). Ecce quomodo et hæc, apud me, hydria impletur aqua: quæ sine timore utique me esse non sinit hæc, qua in statu isto marceo, ignavia.

II. Erigo post hæc oculos ad iudicium Dei, justum quidem, sed occultum; et invenio eos cæcos: nihil enim hic video in cæcitate mea. Nec est jam omnino nihil quod video, qui video non posse me licet aliquid videre. Elevo igitur cæcum mentis aspectum ad irreprehensibile et incomprehensibile iudicium Dei omnipotentis: et quid de me, in eo, sentio, penitus non deprehendo. Nam, si sanctus atque justus sum, sed opera mea in manu ejus sunt: B et nescio utrum amore an odio dignus sum: sed omnia mea in futurum reservantur incerta (Eccli. ix, 1). Trepidus, fateor, multum in densissima caligine hac: et ad me ipsum conturbata est anima mea, palpando incedens, et quo ponam miserum pedem non satis discernens: quia abscondita est via mea, et circumdat me Deus tenebris (Job iii, 23). Et dira necessitas, qua compellor quidem ire, sed nescio quo: sed et qua vix agnosco. Et utrum cogitet super me cogitationes 214 pacis, et non afflictionis, nescio (Jer. xxix, 11): scio autem quia terribilis est in consiliis super filios hominum (Psal. lxxv, 5). Sed quam terribilis quis scit? vereor tamen, ne super me excitet furorem, et effundat iram suam: nihilque de me aut circa me, nisi quod adversum me est, disponat. Nam si vas electionis apostolus Paulus, nihil sibi conscius, in hoc justificatus non est, pro eo quod qui iudicat eum Dominus est (I Cor. iv, 49): quomodo ego jam justus sum, qui mihi conscius sum? Et cum causam habeam longe dissimilem, eundem quoque, et non alium iudicem. Cautus proinde ac prudens sanctus David, qui tantam tanti Iudicis districtiorem conspiciens; sed, etsi vellet contendere cum eo, se non posse respondere unum pro mille præsentens, de interiorum prorsus qualitate diffidit, et ad precis humilitatem recurrit, et dicit: Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine (Psal. cxlii, 1). Iudicium trepidus exhorruit, et ideo ad misericordiam providus confugit. Et quare refugit iudicium? Quia non justificabitur, ait, in conspectu tuo omnis vivens (ibid.). Neminem prorsus excepit, non patriarcham primum, non prophetam egregium, nec aliquem in hac mortalitate de immundo conceptum semine ante eum novit justificandum, si cum eo vellet intrare in iudicium. Nam si sano sapuit Petrus: Vix justus salvabitur (I Pet. iv, 18); et quid subdidit? Impius et peccator, qualem me esse non diffiteor, ubi parerunt? (Ibid.) Talis meditatio hydria tertia est: quæ et ipsa utique aqua lena est.

III. Prævenio etiam apud me frequenti meditatione exitam meam ab hac vita, et eandem meditationem quartam mihi hydriam efficio; sed et

ipsam aqua plenam etiam usque ad summum inve-
nio. Scio etenim, et certus sum, quia oportebit me
hinc exire; sed nescio tempus, nescio modum, ne-
scio locum. Sed et recedens hinc, nescio quo vadam.
O terribilis et ideo tremenda hora resolutionis meae!
Hic etiam, qui tanti talisque desiderii erat vir, ut
bene sibi conscius cuperet dissolvi, ingemiscit gra-
vatus, nolens utique despoliari, sed supervestiri,
ut absorbeatur quod mortale est a vita (*II Cor.*
v, 4). *Tristis est anima mea usque ad mortem*
(*Math. xxvi, 38*), ait Agnus incontaminatus et im-
maculatus, Christus Jesus, cum imminere sibi sen-
tiret mortem: et ego mortis non expavescam hor-
ram? Ipso in agonia posito, *factus est sudor ejus*
sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram (*Luc.*
xxii, 44); et ego non trepidabo præsciens resolu-
tionem meam tam terribilem futuram? Quidquid
hic est amittam, nesciens quid ibi quo pergo
inveniam. Scio quod æternum supplicium, si mihi
juxta meritum condignum rependitur stipendium:
Nam stipendium peccati mors (*Rom. vi, 23*). Iniqui-
tatem meam profecto ego cognosco. Et de iudice
meo legi: *Ad iniquitatem respicere non vales* (*Habac.*
i, 13; *Job xiii, 25*). Jure ergo ego expavesco, leve
folium, quod vento rapitur, potentiam tuam tantam:
et stipula ego sicca, tam severam persecutionem.

IV. Jam vero hydia quinta meditatio est pænæ
infernalis; et sexta contemplatio gloriæ cælestis.
Et utraque apud me aqua plena est: æqualiter me
perpescendo, ne hanc perdam, et ne illam incur-
ram. Et cum hoc summi Regis palatium, illud au-
tē ergastulum sit, in quovis mittimur, ulterius
non exitur. Nam æternaliter et illud ad damnatio-
nem detinet inclusos; et istud ad felicitatem de-
tinet admissos. Ecce ostendi vobis qualiter apud
me illæ hydiæ implentur: et potestis jam evi-
denter ex his quæ dicta sunt perpendere quod in
eis eorum continetur purificatio, qui non in mani-
festo, sed in occulto Dei sunt: *quorum laus non ab*
hominibus, sed ex Deo est (*Rom. ii, 29*). Nam in his
sex generibus purificationum purificatur, qui Deo
vel peccata sua, vel dona constiterunt. Sed quæritis
etiam de mensuris istis quas habebant hydiæ,
pro eo quod in Evangelio legitis, quia *capiebant*
singulæ metretas binas vel ternas (*Joan. ii, 6*). Desi-
derio vobis est audire quæ sunt harum hydriarum
metretæ: a quo non estis fraudandi.

V. Dicam quomodo ego non modo binas, sed et
ternas soleam in eis invenire metretas: cum me
contingit eas metiri. Vos fortassis meliori modo
reperistis eas; non erit tamen omnino abs re au-
dire modum nostrum, qui quidem talis est. Cum
pravum et iniquum, quem ante conversionem du-
cere solebam, statim ad memoriam revoco, me
ante me statuens, primum studeo considerare
quæ et qualia, quot et quanta mala commisi: sed
et ubi, et quando, et cum quibus mortifera multa
peregī. Hæc enim septem ad mentem reducere de-
bet, qui perpetrata a se flagitia et facinora plene

intueri, et agnoscere studet. Sed forti et rigida
hæc apud se cogitatione revolvat ad compunctio-
nem, non autem molli et frigida ad delectationem.
Nam idcirco et lapideæ hydiæ di tæ sunt, ut con-
stanti hæc meditatione **215** ruminentur; non au-
tem vaga et debili cogitentur. Qui enim, ut, verbi
gratia, de prima loquamur, et de aliis intelligatur,
sic mala quæ egit ad memoriam revocat, ut in ea-
dem recordatione molliter et turpiter, quasi in sædo
et fetido delectationis lecto requiescat, luteam ma-
gis, ut mihi videtur, quam lapideam hydiam ha-
bet. Hic est qui, corde reversus in Ægyptum, re-
volvit apud se piscium curiositatem quam invisce-
rabat; revocans ad mentem tam illicitarum dele-
ctationum cucumeres et præpotes, quam occupatio-
num et sollicitudinum anxietates amarissimas et
acerrimas, quas porri innuunt et cepe, et alia; ac
ideo dulcem et sapiam fastidiunt refectionem me-
tis, quam, ut scitis, innuit manna. Forti ergo, in
quantum possum, cogitatione, ut compurgar, non
autem molli, ne illicite delecter, recogitans annos
meos, non in dulcedine, sed in amaritudine animæ
meæ, ut hydia mea lapidea sit, reduco mihi in
memoriam septem ista opera, videlicet mala mea;
mesuram eorum et numerum, modum et locum,
tempus quoque et personas: et ad me reversus
dolore magno, et timore valido percissor: dum
tantam talemque in pariete meo depictam anima-
lium et reptilium abominationem intueor (*Ezech.*
viii, 10).

VI. Deinde considerare studeo quod, multis adeo
magnisque malis operatus, vel omnino nulla, vel
admodum pauca et parva sim bona operatus: sicut
malis plenus, sic et bonis vaeuus. Utrobique vero
rem me aspicio, tam in omittendo videlicet præ-
cepta, a bonis abstractum, quam in admittendo pro-
hibita, ad mala illectum (*Jac. i, 14*). Talem me
fuisse in statu ante conversionem meam recolo: vi-
delicet sicut sordidum in illicitis, sic et sterilem in
necessariis. Et sunt hæc duo genera cogitationum,
quasi duæ in prima mea hydia metretæ. Adhuc au-
tem quis ego sim, qui peccavi; quis ille sit, qui
peccavi; et multis ex causis apud me colligens
quanta homo devotione parere debeat Deo, conicio
quanta delui vitare instantia, ne ipsum contem-
nerem in utrovis istorum, vel in admittendo quod
prohibet, vel in omittendo quod jubet. Et hoc modo
metretam in hac hydia mea superaddo tertiam: ut
hoc sit primam metretam habere, considerare me
sollicite mala quæ feci: secundam, bona quæ age-
re non solum neglexi, sed et contempsī; tertiam
vero quanta debui præcavere sollicitudine ne ad-
mitterem illa, vel omitterem ista.

VII. Jam in hoc statu, in quo nunc sum, sollicita
me diligentia et frequenti sollicitudine circumspi-
cio: et appareo mihi non mediocriter et mente in-
stabilis, et corpore imbecillis. Non tamen de robore
carnis meæ loquor, sed de fortitudine veræ virtutis.
Ut autem silentio suppressam mala, quæ tunc in

mente cogitando quam in corpore operando committo, ecce quanta in me bona, et ipsa in mente instabilitas. et in corpore fragilitas offuscat. Verba orationis quidem lingua loquitur, sed mens per diversa vagatur; non versatur in corde quod proferatur in ore; sed perdentibus in me muscis suavitatem unguenti (*Ecclesi. x, 2*), tot super cadavera volucres descendunt, ut abigere eas Abram nequeat (*Gen. xv, 11*); et quod pejus est, aliquando nec abigere curat. Simili modo cum lectioni insisto, cum es seris silentii claudio, misera mens quietis impatiens, utpote *garrula et vaga* (*Prop. vii, 10*), nec ibi se totam ad intellectum colligit, nec hic ad plenam se quietem componit. Cum bona aliquando mens fluctans vel tenuiter admittit; vel non, vel vix, in se elationem reprimat: cum vero mala, sero et fortassis non satis gladio semetipsam compunctionis transfigit. Sed quid ire conor per singula? Innumerae sunt enim morbi ejus. Et o quantum imbecille ad opus virtutis corpus! nam velox ad somnolentiam, ad gastrimargiam, ad lasciviam, ad pigritiam; tardum autem ad vigilias, ad abstinentiam, ad continentiam, et ad necessarium manuum opus. Cum in hunc modum duplicem in miseriam investigo, in hoc, in quo nunc statu sum, et investigans deprehendo, nimirum binas et in hac hydia mea metretas invenio.

VIII. Post hæc video quantæ, qualive tam instabilis quam debilis pateam ruinæ, si me manus non sustineat clementiæ divinæ. Et metretam tertiam adjungo. Cum enim tot generibus ægritudinum tam in anima quam in corpore subiaceam, etsi quibusdam forte necdum subiaceam, cum ad ea tamen plene dispositus sum, quid mirum si me prævideam incursum et morbum, nisi cura cum Medici præveniat, et mortem, nisi ipsius eam operatio differat? Et meditationem istam metretam intellige tertiam. Et bona quidem metreta hæc, quæ hominem admodum in propria continet mensura; non eum permittens elevari super se, sed humiliter instituens, ut solide **216** consistat in se. Nam quomodo jam ambulat in magnis et mirabilibus super se, qui propriam, qua circumdatus est, plene intuens infirmitatem, illud beati Job cogitur exclamare: *Ecce non est auxilium mihi in me* (*Job vi, 13*). Unde et Psalmista, ad orationis præsidium humiliter fugit, et dicit: *Non avertas faciem tuam a me* (*Psal. cxlii, 7*). Ad. d. et causam quare oret, ne avertat faciem suam a me; et *similis ero, inquit, descendentibus in lacum* (*ibid.*). Hoc est dicere: non subtrahas tuum a me auxilium, quia, ipso subtracto, illis in nullo dissimilis ero, qui concupiscentiæ ictibus percussi proruunt in peccatum. Nam nisi tu, Domine, adjuves me, paulo minus cadet, et cadens et habitabit in inferno anima mea (*Psal. xciii, 17*). Tres ergo in hac hydia metretæ, tres sunt in isto in quo nunc sum statu cogitationes istæ. Prima est, cum apud me revolvo quanta nunc instabilitate in mente; secunda, quanta fragilitate ægrotam in cor-

pore; tertia vero cum plene scio me non posse subsistere, tanta pressum miseria, absque sustentante me manu divinæ clementiæ.

IX. Tertia illa hydia meditatio est, quam penes me habeo, cum de occulto, et de districto judicio Dei subtiliter penso, quæ et ipsa non modo binas, sed et trinas metretas capit. Et prima est, cum a facie districtiois ejus formidans, et ne forte ipse reprobatus sim, varia hinc inde me suspicione ferrens, anxie timeo, ne ulla velit mea misericordiæ suæ munditia ablucere, sed ad suum ea magis judicium referre. Sciens utique et ultorem esse gladium, et esse judicium, cogitationes apud me habeo varias, in me, et mentem in diversa raptam. Timeo multum ne scriptum peccatum meum sit **B** stilo ferreo, in ungue adamantino, vigilante super reprobum suum severissima animadversione justiciæ Dei: et quibus adjuvetur ad condemnandum me, condita habentis apud se scelera mea, et signata in thesauris suis. Secunda etiam metreta est, ne bona, si quæ agere videor, æterno me persequens odio, non acceptet: sed modo quodam, quantum ad se quidem justo (quia aliud dicere non audeo) quantum ad me terribili et occulto, ipsum ad malum cooperari faciat. Nam, sicut *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti* (*Rom. viii, 28*): sic dicunt quidam, quod odientibus Deum omnia cooperantur in malum, his, prout immobiliter super **C** justa eorum reprobatione fixum est, in æternitate, qui prævisi sunt damnandi. O opera Dei pavenda et tremenda, in quibus terribilis apparet super filios hominum! quia, ut ait Ecclesiastes, *nemo potest corrigere quem ille despexerit* (*Eccle. vii, 14*). Et juxta sententiam beati Job: *si destruxerit, nemo est qui ædificet* (*Job xii, 14*): si incluserit hominem, nemo est qui aperiat. Væ mihi! ut de duabus istis metretis adhuc loquar, si me reprobans, et ideo nec mala mea diluens, nec bona acceptans, ejicere proponit a facie clementiæ suæ, æternæ me quoque oblivioni tradens: utpote vas iræ aptum in interitum (*Rom. ix, 22*).

X. Metreta huic tertia est hydiæ, cum de eodem adhuc judicio cogitans, timeo, ne forte quidquid mihi facit, malo meo faciat: disponens adversa contra me tam in prosperis, in quibus favere, quam in adversis, in quibus furere videtur; nam cum arrident prospera, timeo ne, ipso occulte disponente, ideo arrideant, ut irrideant: quatenus videret illorum fallax, ut ita dixerim, arrisio, honorum, si quæ temporalis sit retributio; malorum autem, quæ feci, æterna damnatio. Cum autem furum adversa, paveo ne tantum initia dolorum sint hæc, nam finis eorum sine fine, æternus, interminabilis, et indeficiens defectus, et mors vialis. Itaque ut de beatis quidam ait: *Si quando ridet mihi Deus, non credo ei: et si quando me feriat, scio quoniam, cum expleverit in me voluntatem suam et alia similia præsto sunt ei* (*Job xxiii, 14*). Idcirco, et reverit

ad me, non videbo eum, et si abierit, non intelligam. Si repente interroget, quis respondebit ei; vel quis dicere ei potest, cur ita facis? Deus cujus resistere iræ nemo potest, sub quo curvantur, qui portant orbem. Quantus ergo ego sum, ut respondeam ei, qui, etiamsi habuero quidpiam justum, non respondeo ei, sed Judicem meum deprecor. Et cum invocantem me exaudierit, non credo, quod exaudierit vocem meam (Job ix, 41 et seqq.). Lege expositionem beati Gregorii pape in *Moralibus* (278) super hæc: Et hæc tres in hydria hac tertia erunt metretæ.

XI. De exitu vero nostro ex hac vita cogitare, quartam hydriam habere est. Et ipsa, sicut istæ per quas transivimus, tres metretas habet. Et primam habere me puto, cum apud me pertracto quam dura et aspera, quam tristis et invita illa disjunctio ab invicem horum duorum cohabitantium, de corpore loquor et spiritu. Plane *omnis caro fenum*, ut ait Isaias; *vere fenum est populus* (Isa. xl, 6). Sed et *vapor est vita nostra, et deinceps exterminabitur* (Jac. iv, 14). Dissolvit domum hanc, terrestre corpus nostrum dico, et festinante 217 terra ad terram, exire compellitur spiritus. Adde hydriæ huic metretam secundam: cogitans de corporis putredine post exitum animæ. Considero modo in corporibus mortuorum, quid meum erit post mortem: quod profecto dissolutum per mortem, redigetur in pulverem, eritque post putredinem veruis: post vermem, pulvis. Et magna mihi apparet confusio in hac metreta secunda: sicut et trepidatio in prima, et terror in tertia. Ipsa metreta tertia ad illam pertinet horam, in qua districti Judicis conspectibus præsentabitur anima, manifestanda, ut ait Apostolus, *ante tribunal Christi, ut referat prout gessit in corpore suo sive bonum, sive malum* (II Cor. v, 10). Et hi tres in hac hora mihi apparent formidandi: hostis accusans, conscientia attestans, iudex examinans. Miser ego, quid tunc faciam causam habens languidam; qui nec usque [al., ultra vel ulterius] latere tunc potero, spectaculum factus inimico accusanti, mihi ipsi consententi, Deo iudicanti?

XII. Jam vero quia aliquandiu in metretis harum hydriarum demorati sumus, ut breviter percurramus quod adhuc restat dicendum in quinta hydria, quæ est meditatio calamitatis infernalis, metreta prima exustio est ignis; secunda corrosio vermis; tertia vero utriusque æternitas: quia et ille inextinguibilis, et hic dicitur immortalis. In sexta autem hydria, quæ ultima est, quæ est meditatio gloriæ cælestis, primam metretam habes, si apud te pertractes quæ erit beatitudo quam ibi habebis in teipso: secunda, si quam in civibus; tertia quoque, si quam possidebis in Deo. In teipso fortitudinem habebis veræ potentia: in civibus suavitatem amoris sinceri: in Deo autem plenitudinem summæ sapientiæ: plene roboratus, perfecte inflammatus, et ad omnia illuminatus.

XIII. En hæc sunt in singulis sex hydriarum me-

(275 Lib. ix *Mor.*, cap. 10 et seqq.)

A tretæ tres: quas, ut jam dictum est, hydrias aqua ministri impleverunt usque ad summum, cum plenum ac perfectum in his sex generibus meditationum, ad inspirationem internæ gratiæ, cogitationes mentis timorem concipiunt. Sed necesse est ut qui ministris jussit hydrias aqua impleri, faciat eos et inde vinum haurire, quia eadem gratia cogitationes nostras demulcet per amorem, quæ eas terret per timorem. Ut enim aqua timor, sic et vinum est amor. Verum prius aqua et postea vinum: quia *initium quidem sapientiæ timor Domini* (Psal. cx, 10): sed *perfecta charitas foras mittit timorem* (I Joan. iv, 8). Hanc autem commutationem discretio, quæ mater est aliarum omnium virtutum, dijudicat; dijudicatam probet, quia ad eam pertinet, suo approbare favore, quod amor ordinatus mentis cogitatus demulcet, ad consolationem: ne timor eos nimis deterreat, ad desperationem. Et hoc est quod ministri jubentur haurire nunc et ferre architricino, ut cogitatus mentis, qui ad instinctum divinæ gratiæ in singulis his meditationum generibus nonnihil cogitando infunderent, unde dolendæ timerent, et timendo dolerent, ad inspirationem ejusdem gratiæ nunc, id est post longum cruciatum, aliquid pie præsumendo hauriatur, unde approbante discretionis prudentia et amando sperent, et sperando ament. Nam prudens et cauta discretio, princeps triclinii est, quod sonat architracinus: ad cuius pertinet principatum providere, ut memoria stabilis sit, ratio perita, voluntas vero munda. Ad hæc quippe tria istud triclinium spectat in quo nimirum discretio principatum agens, ne memoria a se dispersa vagetur: ne ratio interno lumine privata per erroris tenebras obscuretur: ne voluntas per appetitum illicitum inquinata, veræ munditiæ puritate expolietur. Sed cui hujus spiritualis commutationis bonum discretio attribuire debet, nisi ei quo omne bonum nostrum, sine quo nihil possumus facere? ipse est Dominus noster: a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit (Jac. i, 17).

XIV. Vocato ergo sponso, qui, quis sit, satis jam audistis; dicat ei architracinus iste, quod bonum usque adhuc servaverit vinum; deputans ei, ut post irriguum inferius, irriguum det superius (Jos. i, 15), et post tempestatem, tranquillum faciat (Tob. iii, 22). Verum non ita agit omnis homo, sed *primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est*. Placet vobis audire, qualiter hoc agat quisque carnalis? Ipse enim est, qui hoc loco appellatur homo. *Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt*: (Job xxi, 13). Ecce cum inebriati fuerint, ponitur quod deterius est. Audite et Salomonem, cujus et super eadem re hæc verba sunt: *Favus distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus* (Prov. v, 3). Nonne et istud vinum bonum? sed primo positum est. Videte positum inebriatis id quod deterius est. *Noris: ima*

vero ejus amara quasi absinthium, et acuta quasi A mus intenti, et quot mala videlicet admisimus operantes iniquitatem; bona omisimus, facientes delictum et in quantum utrumque debuimus evitasse. Cum in secunda agnoscimus in nobis instabilitatem mentis, imbecillitatem corporis: et quod nullatenus valeamus, vel quod malum est evitare, vel quod bonum est exercere, nisi manus nos divinae misericordiae et retrahat ab illo, et roborat in isto. Cum etiam in tertia timemus, ne occultus ille Judex, et districtus nec bona nostra acceptet, placatus, nec mala diluat propitius; insuper cuncta, quae apud nos aguntur, ad cumulum perditionis nostrae disponat offensus. Cum in quarta praecogitamus duram et asperam animae nostrae, et corporis ab invicem disjunctionem, corporis sub terra foedam et fetidam commorationem, animae pavendam atque tremendam ante Judicem representationem. Cum in quinta horremus, apud nos, ignem ardentem, vermem rodentem, utrumque vero sine aliquo carentem: illum videlicet inextinguibilem, hunc autem immortalem. Cum in sexta depingimus in charta cordis, quae sit illa beatitudo futura, quam tripliciter in futuro nos accepturos speramus, de qua legimus, quod *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (I Cor. 11, 9)*. Quae sit, ut aliquid de ea vel superficiteus loquamur, potentia, quam habebimus in nobisipsis; quae sapientia, quam in Deo; quae benignitas, quam in concivibus nostris: primam a Patre, secundam a Filio, tertiam a Spiritu sancto: ut sit Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv, 28*). Has sex hydras lapideas ministri usque ad summum implent aqua, cum his sex generibus fortium et stabilium meditationum plenum mentis cogitatus, aspirante divina gratia, timorem concipiunt.

XV. Venimus jam ad finem miraculi, quod in tertia sua apparitione, seu manifestatione operatus est Dominus Jesus. Vultis ut quae dicta sunt prolixè, in sermonibus istis de miraculo isto, compendiose repetantur: ut evidenter per intellectum capiuntur, et arctius in memoria teneantur? Ecce facio quam compendiosius possum. Nuptiae factae in Cana Galilaeae, internae sunt deliciae mentis celebratae in anima, quae de bono ad melius, de meliore ad optimum proficit: et in transmigratione operum exteriorum, et in revelatione interiorum mysteriorum. Has spirituales refectionis delicias insimul habent Sponsus et sponsa, Deus et anima. Existente ibi matre Jesu, vocatur et Jesus cum discipulis suis: quia praesente devota voluntate, quae internam gratiam et concipit per affectum purae dilectionis, et parit per effectum egregiae actionis; piis gemitibus, et piis operibus invitatur eadem gratia interna, et charismata ejus spiritualia. Desiciente autem vino, matrem Jesu ad eum, *vinum non habent, dicere, est, subtracto gaudio spirituali, devotam, apud internam gratiam, voluntatem pro ejus reparatione, pia querela suspirare. Eidem vero matri, quid mihi et tibi est, mulier? nondum venit hora mea, respondere, est gratiam internam devotae voluntati, et propriam fragilitatem ad notitiam infundere, et quod non ei expedit, ut adhuc accipiat, quod petit, intimare. Matrem quoque ejus, quodcumque dixerint vobis facite, dicere ministris, est voluntatem devotam, ut occultis internae gratiae motibus, per omnia, obedientes sint internae mentis cogitatus, exhortari.*

XVI. Lapideae hydrae sex positae, ad purificationem D Judaeorum, sex genera sunt meditationum exercenda, ad emundationem, in fide et veritate, Deo consentientium sensuum interiorum. Primum genus est de statu illo quem ante conversionem habuimus. Secundum de statu isto quem nunc conversi tenemus. Tertium de judicio Dei, cujus occultae dispositioni subjacemus. Quartum de exitu nostro ab hac vita, quem omnes indubii exspectamus. Quintum de calamitate pœnæ infernalis, quam exhorremus. Sextum de felicitate gloriae caelestis, ad quam suspiramus. Capiunt singulae quidem, in nobis metretas non modo binas, sed et ternas, cum singulas has meditationes tribus apud nos modis revolvimus. Cum in prima videmus, in quantum malis era-

mus intenti, et quot mala videlicet admisimus operantes iniquitatem; bona omisimus, facientes delictum et in quantum utrumque debuimus evitasse. Cum in secunda agnoscimus in nobis instabilitatem mentis, imbecillitatem corporis: et quod nullatenus valeamus, vel quod malum est evitare, vel quod bonum est exercere, nisi manus nos divinae misericordiae et retrahat ab illo, et roborat in isto. Cum etiam in tertia timemus, ne occultus ille Judex, et districtus nec bona nostra acceptet, placatus, nec mala diluat propitius; insuper cuncta, quae apud nos aguntur, ad cumulum perditionis nostrae disponat offensus. Cum in quarta praecogitamus duram et asperam animae nostrae, et corporis ab invicem disjunctionem, corporis sub terra foedam et fetidam commorationem, animae pavendam atque tremendam ante Judicem representationem. Cum in quinta horremus, apud nos, ignem ardentem, vermem rodentem, utrumque vero sine aliquo carentem: illum videlicet inextinguibilem, hunc autem immortalem. Cum in sexta depingimus in charta cordis, quae sit illa beatitudo futura, quam tripliciter in futuro nos accepturos speramus, de qua legimus, quod *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (I Cor. 11, 9)*. Quae sit, ut aliquid de ea vel superficiteus loquamur, potentia, quam habebimus in nobisipsis; quae sapientia, quam in Deo; quae benignitas, quam in concivibus nostris: primam a Patre, secundam a Filio, tertiam a Spiritu sancto: ut sit Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv, 28*). Has sex hydras lapideas ministri usque ad summum implent aqua, cum his sex generibus fortium et stabilium meditationum plenum mentis cogitatus, aspirante divina gratia, timorem concipiunt.

XVII. Quibus etiam ministris, haustum de hydrais ferentibus; gustans ille: sponsum ait bonum vinum servasse adhuc, 219: quia cogitationibus mentis, arbitrio discretionis, intimas suas revolutiones praesentantibus, approbans ipsa, quod jam respirant in amore, quae prius suspirabant timore, Deumque laudans super spirituali hac in eis mutatione, affirmat ipsam suam eis, in novissimo, suavitatem et dulcedinem indulgisse. Sed longe aliter agere videmus universitatem carnalium, qui primum quod secundum carnem, et secundum hoc saeculum dulcescit, sibi sumendum contendunt: et postmodum insensibiles damnabiliter effecti, quod poenaliter amarum est, percipiunt, percussi in posteriora, et opprobrio deturpati sempiterno (*Psal. lxxvii, 66*). Igitur omnis homo primum bonum vinum ponit: quia in reproborum stirpe, primus Enoch nascitur (*Gen. iv, 17*), qui *se in temporalibus dedicantes*, quod sonare videtur Enoch, cordis intentionem in terrenis designant; et manentem hic quaerentes habere civitatem, futuram non inquirunt. Sed Sponsus animae Deus bonum vinum servat usque adhuc, quia in electorum progenie Enoch septimus procedit (*Gen. v, 18*): pro eo quod ipso-

rum, non modo, sed in fine dedicatio erit (*Gen. v, 24*). A transibit homo in Deum. Ideo non minus verus quam pulchër illè cantus viri Dei, qui sic cecinit:

*Unda fluens, homo præteriens: ea mixta Lyæo;
Est Christo, Christi sanguine, junctus homo.*

HILDEBERT. Turon. *De sacrif. missæ.*

XVIII. Et si vultis recipere, usque adhuc servat vinum bonum, quia, cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini (*Psal. cxxvi, 3*). Hoc vinum potabunt, et inebriabuntur charissimi Sponsi in nuptiis patriæ cœlestis (*Cant. v, 1*), quando cessantibus et istis quæ nunc in Ecclesia celebrantur per fidem: et istis, de quibus jam multa diximus, quæ in anima sunt, per internam puritatem, succedent illæ, in quibus inebriabuntur illi beati convivæ, electos loquor angelos et homines; ab libertate domus Dei, et torrente voluptatis suæ potabit eos (*Psal. xxxv, 9*), videntes eum facie ad faciem. Tunc stipites ei erimus, quoniam videbimus eum sicut est (*I Joan. iii, 2*). Tunc disponet Dominus Jesus his, qui permanserunt cum eo, in tentationibus suis, sicut disposuit ei Pater suus regnum, ut edant et bibant, in nuptiis istis regis et nobilissimis, super mensam suam in regno suo (*Luc. xxii, 29*). Tunc præcinget se, faciens servos suos, quos invenerit vigilantes, discumbere, et transiens ministrabit eis (*Luc. xii, 37*). Tunc aqua mutabitur in vinum: quia

Nam ubicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilæ (*Luc. xvii, 37*). Et oratio est Filii ad Patrem, hunc habens modum: Pater, quos dedisti mihi, volo ut tibi ego sim, et illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi (*Joan. xvii, 24*). Mutabitur etiam aqua nostra in vinum, mortalitas nostra in immortalitatem; hoc enim nostra et continet fides, et exspectat spes, et charitas meretur. B Et Pauli quidem super his testimonium verum est: quod tale est, Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem (*I Cor. xv, 53*). Plane in vinum mutabitur aqua: quia absorpta erit mors in victoria (*ibid., 54*). Usque tunc servat Sponsus Ecclesiæ, Sponsus animæ; Sponsus quoque Illius felicitis et supernæ Sponsæ vinum bonum: tradens regnum Deo et Patri (*ibid., 24*); et ipsa inimica destruetur mors (*ibid., 26*), et erit Deus omnia in omnibus (*ibid., 28*): regnans in electis suis, benedictus, et superexaltatus per omnia sæcula. Amen.

LIBER DE ORDINE

HABITU ET PROFESSIONE

CANONICORUM ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

MAGISTRI ADAMI PRÆFATIO.

221 I. Reverendissimos dominos et Patres meos C in Christi visceribus dilectissimos, vitæ venerabilis viros, abbates ordinis Præmonstratensis, qui hunc lecturi sunt librum, in hac præfatione alloquens, super temeritate jure me redarguendum non diffiteor, quod ante tam claros solis justitiæ radiis, vel in omne aliquo apparere præsumo, cæca talpa, et subfodiens ego. Non tamen absque ingenti formidine procedo, et humiliter ad eos petitionem dirigo, atque in hanc vocem exclamo: *Sustinete modicum quid insipientiæ meæ, sed et supportate me* (*I Cor. xii, 1*). Vas electionis apostolus Paulus non modo sapientibus, sed et insipientibus se asserit debitorem (*Rom. i, 14*). Quod quidem eis plene, ac perseveranter debitum reddidit magis in eo quod ipsos importunos benigne et longanimiter, quam quia sustinuit eos imperitos, catholice, ac fideliter erudit:

II. Magnus ille Doctor gentium in fide et veritate, quem implicitum tenuit sollicitudo omnium Ecclesiarum, non modo quiddam quibusdam, sed omnia omnibus factus est, ut omnes faceret salvos (*I Cor. ix, 22*). Non minoris in sanctitatis pondere fuit meriti perfectio illa, quam intentio ista. Sicut enim hæc indefæcata puritate enituit, sic et illa in supereminenti magnitudine apparuit. Omnia itaque omnibus fieri, ipsam summæ perfectionis culmen transcendere est. Præcellens est ille in ea obtinet locum, qui et erga alienam imperfectionem perseveranter se tenet perfectum. Hoc est ab ejus penitus stabilitate, quæ vinculum est perfectionis non moveri; qualemcunque, vel quantamcunque in alio cum contigerit imperfectionem intueri. Tales infatigabiliter ad implendam legem Christi, quicumque fuerint, sublevante cum eis, illa, quæ non tam aliqua volummodo, quam omnia sustinet onera, aliis